ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
1
VENDREDI
1er OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.695 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52 ANNÉE — N° 13.695

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԿՈՉԸ

— o —

Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 22էն ետք արդէն, ձայնասփիւռի լուրերու հաղորդումը կը սկսէր նախընտրաբար Սէնթ Էթիէնի ֆութպոլի յաղթանակով Եւրոպայի բաժակի մրցումներու շարքին, ապա միայն կը խօսուէր Նախագահին ելոյթին մասին :

Երեւութապէս գուցէ աւելի չատ բան նշանակէ ժամանակաշրջանի մը մէջ ուր ֆութպոլը աւելի կարեւոր է քան Նախագահի մը ճառը, բայց եւ այնպէս կը մնայ հոգեբանութիւն մը, որ եթէ ոչինչ նշանակէ ըսել կ'ուզէ սակայն թէ Ժիսքարի ճառը չէ ազդած եւ ուրեմն չէ հասած իր նպատակին : Արդարեւ, Ժիսքար փորձեց ժողովուրդը ցնցել եւ անոր խօսիլ սրտաշարժ եւ խռովայոյզ ոճով : Կոչ ըրաւ միասնականութեան : Բայց հարկ է խոստովանիլ թէ չի կրնար ձեռք ձգել իր ակնկալած արդիւնքը, քանի հասնելու համար ժողովուրդին սրտին, հաւանաբար լաւագոյն պայմանը անկէ բխած ըլլալն է : Անկէ անդին ամէն ինչ բնազդօրէն բնոյթ կ'առնէ եւ երբ պարզութիւնն բնական չէ, որեւէ ճիգ այդ ուղղութեամբ ճիշդ հակառակ արդիւնքը կու տայ :

Ի՞նչ ըսաւ Ժիսքար : Կը ներկայանար որպէս պաշտպան փաստաբան մը, որ յստակ դատ մը ունի : Երեք բառերով փորձեց որակել Պառի ծրագիրը՝ անհրաժեշտ, արդար, արդիւնաւոր : Եւ Նախագահը կը խոստանայ որ այս ծրագրին առաջին արդիւնքները պիտի վայելենք 1977ի գարնան եւ մնացեալն ալ երկրորդ վեցամսեային :

Նախագահը պարզեց Ֆրանսայի վիճակը եւ խոստովանեցաւ թէ ան չկրցաւ մարսել 1973ի աշնան տագնապը երբ քարիւղի գինը չորսով բազմապատկուեցաւ, նախ որովհետեւ սովորած էր ներածել իր ամբողջ ուժանիւթը, ապա որովհետեւ ճարտարարուեստը պէտք եղածին չափ զօրաւոր չէր : Ուրեմն 1974 – 75ին կառավարութիւնը պայքարեցաւ դրամահոսութեան դէմ, մէկ երրորդով նուազեցնելով գիներու յաւելումը : Երկրորդ շրջանի մը մէջ, 1975 – 76ին կառավարութիւնը պէտք է պայքարէր գործազրկութեան դէմ :

Անհրաժեշտ է որ վերականգնումը ամբողջանայ եւ չարունակուի : Ատոր համար նոր կառավարութիւն մը պէտք էր : Քաղաքականութիւնը զոր կառավարութիւնը կ'առաջարկէ երեք բառերու մէջ կը խտացուի .— Հաւասարակշռութիւն, կայունութիւն եւ արդարութիւն :

Նախագահը կ'ընդունի թէեւ թէ Ֆրանսայի տուրքերու դրութիւնը արդար չէ, աւելցնելով սակայն թէ աշխարհի մէջ չատ տեղ այդպէս է եւ կը խոստանայ որ տուրքերու դրութիւնը աւելի արդար դարձնելու ճիգը պիտի չարունակուի :

Ժիսքար ապա կը պատասխանէ երկու հարցումներու, խորհելով թէ ժողովուրդը այդ հարցումներուն պատասխանը կ'ուզէ : Առաջինը՝ այս ծրագիրը ծանր է՞ : Կառավարութիւնը չի պահանջեր գընելու կարողութեան զոհողութիւնը, ընդհակառակն իր նպատակն է զայն պահել : Յետոյ, ոմանք կը քննադատեն օժանդակութեան այն ճիգը որ պէտք է թափել հողագործներուն համար : 1975ին անոնց եկամուտը պակսած էր բաղդատմամբ 1974ի եւ 1976ի երաշտը եկամուտի նոր նուազում բերաւ : Առաջարկուած օժանդակութիւնը իբրեւ արդիւնք պիտի ունենայ 1976ի իրենց եկամուտը պահել 1975ի մակարդակին : Բայց ընկերութիւն մը, որ կը մերժէ օժանդակութիւնը, կը կազմալուծուի : Ֆրանսական Հանրապետութեան նշանաբանը չի կրնար ըլլալ .— Ազատութիւն, Հաւասարութիւն եւ Անձնասիրութիւն :

Նախագահը կ'ուզէ որ առաջքն առնուի այն ամէն ինչքին որ կը պառակտէ : Զուգեր որ 1976ին սկսի 1978ի ընտրապայքարը : Մեծամասնութեան եւ ընդդիմութեան դերը նոյնը չէ : Ընդդիմութիւնը կը քննադատէ եւ կ'առաջարկէ, մեծամասնութիւնը կը մատակարարէ, ընդդիմութիւնը բառերուն վրայ կը գործէ, մեծամասնութիւնը՝ գործերուն վըրայ : Երաշտը կը վնասէ մեծամասնութեան, չի վնասեր ընդդիմութեան, բայց կը վնասէ նաեւ Ֆրանսայի :

Վերջապէս նախագահը կ'ուզէ որ ժողովուրդը հասկնայ եւ զգայ թէ ինչ որ խնդրոյ առարկայ է՝ ազգային շահն է, նախ մեր տնտեսութեան ապագան է, մեր դրամին կայունութիւնը, աշխատանքին ապահովութիւնը ու կ'եզրակացնէ .—

« Ձեզ հրաւիրելով ճիգի, դիւրին ճամբան չեմ ընտրեր : Բայց իմ դերս հաճելի ըլլալ չէ, Ֆրանսայի ծառայել է» :

Հակազդեցութիւնները չեն փոխուիր անշուշտ : Մեծամասնութիւնը համաձայն է, ընդդիմութիւնը դէմ է :

Ընկերվարականներու անունով Քլօտ Էսթիէ կ'ըսէ թէ Ֆրանսացիները չեն հաւատար ըսուածներուն : Սէ Ժ Էթէի կողմէ Սէկի կ'ըսէ թէ սնանկութեան խոստովանութիւն էր, իսկ Սէ Էֆ Տէ Թէն կը գտնէ որ ընդդիմութեան հանդէպ արհամարանք կայ :

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՔ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻՆ

— o —

Լեռներու ճակատամարտը կրնայ երկար չտեւել եթէ հաստատուին Հինգշաբթի առաւօտեան այն լուրերը, ըստ որոնց Պաղեստինցիներու լեռնային դիրքերը քայքայուած են : Արաֆաթ կոչ կ'ընէ արաբական երկիրներու որ «փրկեն իր ժողովուրդը» բայց արաբ ղեկավարները ցարդ միայն հոգեչահ խօսքերով պաշտպանած են Պաղեստինցիք եւ անկէ անդին պարզապէս «դիտած» են ինչ որ կը պատահի, երբեմն երբեմն ծանր խօսքեր ընելով Սուրիոյ դէմ, խղճերը հանգստացնելու համար : Խնդացողը անշուշտ Իսրայէլն է, որ չի կրնար չհրճուիլ տեսնելով թէ, ի վերջոյ, պաղեստինեան հարցը մաքրագործողները Արաբները իրենք իսկ են :

Այսպէս Հինգշաբթի օր կ'ըսուէր թէ բուռն կռիւներէ ետք, Պաղեստինցիք լքած են կարեւոր դիրքեր ինչպէս – Այնթուրա, Մթէյն, Քռնայէլ, Համանա : Ֆալանժիստ մը կ'ըսէր նոյնիսկ «լեռը ազատագրելու համար ճակատամարտը վերջացած է» :

Պաղեստինեան այն ուժերը որ նահանջած են, դիրք բռնած են Ճէպէլ, Էլքնիս եւ Պհամտուն : Պաշտպանողական դիծեր են, հեռու պարենաւորման բոլոր ճամբաներէն :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ, ՍԵՊՏ. 28)

Էջմիածնի հանդիսութիւնները

— o —

Միւռոնօրհնութեան եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի գահակալութեան 20ամեակին (*) նուիրուած հանդիսութեան մասնակցելու համար Մայր Աթոռ ժամանած են հայ եւ քոյր եկեղեցիներու հոգեւոր պետեր, բարձրաստիճան ներկայացուցիչներ, բազմաթիւ ուխտաւորներ եւ հիւրեր : Անոնց կարգին՝ Ռուսաստանի պատրիարք Պիմէն իր շքախումբով, Վրաստանի Կաթողիկոս Դաւիթ Ե. իր շքախումբով, Երուսաղէմի Հայոց պատրիարք Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան, Պոլսոյ Հայոց պատրիարք Շնորհք Արքեպիսկոպոս Գալուստեան, Վատիկանի ներկայացուցիչ կարդինալ Վիլլըպրանտ, Երուսաղէմի կաթողիկէ եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ մետրոպոլիտ Վասիլիոս Պլացոս, անկլիքան եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ Մաուրիլիօ Սաքքի, Երուսաղէմի ուղղափառ եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ Ձերալտ Էլլիոն եպիսկոպոս, Հայց. եկեղեցւոյ արտասահմանեան թեմերու առաջնորդները : Էջմիածին ժամանողներուն մէջ կը գտնուին նաեւ շուրջ 65 աշխարհական պատգամաւորներ արտասահմանի բոլոր հայ գաղութներէն : Սեպտ. 26ին, կիրակի առտու, Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ հանդիսաւոր պատարագ մատուցած է Կ. Պոլսոյ Հայոց պատրիարք Շնորհք Արք. Գալուստեան եւ քարոզած՝ Վազգէն Ա. կաթողիկոս : Օրուան առթիւ, ռուս ուղղափառ եկեղեցւոյ անունով ողջոյնի եւ շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Մոսկուայի եւ համայն Ռուսաստանի պատրիարք Պիմէն : Ժամը 12ին սկսած է Ս. Միւռոնի օրհնութեան արարողութիւնը, ըստ Հայ եկեղեցւոյ դարաւոր կարգի ու կանոնի : Արարողութեան ներկայ եղած են նաեւ եկեղեցական եւ աշխարհական հիւրեր՝ արտասահմանեան երկիրներէն : Ապա, վեհարանին մէջ, Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան շնորհաւորական խօսք արտասանած է Միւռոնօրհնէքի եւ Վազգէն Ա.ի գահակալութեան 20ամեակին առթիւ : Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի օրհնութեան խօսքով վերջ գտած են արարողութիւնները :

(*) Իրականին մէջ, Կաթողիկոսին գահակալութեան 21ամեակն է, բայց ինչպէս ծանօթ է, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը անցեալ տարի յետաձգել տուաւ 20ամեակի այս հանդիսութիւնները ի յարգանս Ապրիլեան վաթսունամեակին :

×

«ԱՐԱՐԱՏ» — «ԴԻՆԱՄՕ» ԿԻՍԵԻ ԽԱՂԸ(*)

Խորհ. Միութեան աշնանային ախոյենութեան մրցումներու շարքին «Արարատ» Կիեւի մէջ պարտուեցաւ «Դինամօ»էն՝ 2 — 3 արդիւնքով : Խաղի սկիզբէն իսկ տեղացող անձրեւը հետզհետէ սաստկացած է եւ դժուարութիւն ստեղծած մարզիկներուն համար : Առաջին կիսախաղին Կիեւցիները զօրաւոր յարձակումներ գործած են «Արարատ»ի բերդին վրայ, սակայն Աբրահամեան կրցած է կասեցնել զանոնք : 52րդ վայրկեանին Բլոխին նշանակած է առաջին կոլը՝ «Դինամօ»ի հաշւոյն : 67րդ վայրկեանին Քերոբեան հաւասարեցուցած է արդիւքը : Տասը վայրկեան ետք, Կիեւցիներու եւ Երեւանցիներու պայքարին հետեւանքով իրաւարարը փենալթի նշանակած է ի նպաստ Կիեւցիներուն, ինչ որ կոլի վերածած է Բլոխին : 87րդ վայրկեանին Դինամոյականներ գնդակը հասցուցած են «Արարատ»ի բերդին առջեւ, ուր Աբրահամեան՝ շրջապատուած ըլլալով խաղացողներով, չէ կրցած ժամանակին նետուիլ դէպի բերդին անկիւնը սլացող գնդակը եւ կոլը անխուսափելի եղած է : Նազար Պետրոսեան խաղի վերջին վայրկեանին հեռուէն զօրաւոր հարուածով մը գնդակը «մխրճած է» Դինամոյի բերդէն ներս : Եւ այսպէս վերջ գտած է խաղը 2 — 3 արդիւնքով ի շահ Կիեւի «Դինամօ»ի :

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Սեպտ. 28ի թիւով :

×

ԲԺՇԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

Երեւանի մէջ պատրաստուած եւ ցուցադրուած է բժշկագիտութեան մասին գունաւոր շարժանկար մը, որ կը կոչուի՝ «Յանուն մարդու առողջութեան» : Շարժանկարը կը ներկայացնէ վերջին 60 տարուան ընթացքին Հայաստանի առողջապահութեան զարգացման փուլերը, բժշկական սպասարկութեան եղանակը եւ գիտութեան արդի նուաճումները : Շարժանկարի առաջին հանդիսականները եղած են բժիշկներ եւ հետազօտական հիմնարկութիւններու գիտնականները :

Քանի մը տողով

ԵՒՐՈՊԱՅԻ բաժակին հանդիպումներու շարքին, Ֆրանսական չորս խումբերէն (Նիս, Սօշօ, Մարսէյլ) միայն Սէնթ Էթիէննն է որ իրաւունք ստացաւ մասնակցելու ութերորդ աւարտականներուն, Օի դէմ մէկ կէտով յաղթելով Սոֆիայի :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ անգամ մը եւս պանդոկ մը այրեցաւ (ռիւ Սէն – Տընի) եւ 2 մեռեալ կայ : Առաւելաբար Թուրք և Եուկոսլաւ բանուորներ կ'ապրէին :

ՊՈԼՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն, խորհրդային ընդծովեայ մը Երկուշաբթի օր Միջերկրական անցած է : Անատոլու մամուլի գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ երկրորդ խորհրդային ընդծովեան է որ այս տարի Նեղուցը կ'անցնի :

Fonds A.R.A.M

ՃԵՐՄԱԿ ՄԱՐԻԱ

Մարիա, ճերմակ հարսանեկան հագուստներուդ մէջ պառկած աղջիկ,
Օր մը եւս չկրցա՞ր փրկել մարմինդ այս պատերազմէն ...

Մարիա, ճերմակ վարդերու մէջ թափուած աղջիկ, դուն վարդագունութիւն կը բուրէիր երբ հիւանդապահուհիի զգեստով կ'երթեւեկէիր հիւանդներու սենեակներուն մէջ, երբ վիրաւորները թեւերուդ մէջ կը հառաչէին, վարդագոյն արցունքներ կը կախուէին աչքերէդ, եւ քու լուսաձոյլ ժպիտներուդ վարդը կը թօշնէր երբ որ զոհի մը դիակը հանէին հիւանդանոցէն :

Մարիա, գլուխդ բղկտուած վարդի պէս ինկած է հիմա եւ ճերմակ հագուստներուդ ետեւ դագաղիդ կապոյտ սաթէնը կը մեծնայ, կը տարածուի ծովանկարի պէս որ իր վերջին ալիքը գըրկած է...

Մարիա, բամպակի ու նուռի հետ ձուլուած աղջիկ, կապտափետուր թրթռումներով լարուած հոգի, ճերմակ արցունքներու մէջ ինկած մարմին, քարացած կերպարանքդ կը փշրէ աչքերը եւ գանկերուն մէջ փոթորիկը կը բախի պատէ - պատ ու դուրս չի գար, պէտք չէ՛ որ գայ, որովհետեւ կրնայ լափել բոլոր ինչուները, յետոյ յագեցած օձի հայեացքով մրափել անկիւն մը :

Մարիա, ես կը շօշափեմ աչքերս եւ կը զարմանամ որ դեռ կ'ապրին անոնք, կը բարախեն միլիոնաւոր ողբերգութիւններու թաքստոցներուն մէջ. կը տեսնեն քեզ ու կը տկան : Փրթած գլուխդ խընամքով զետեղեր են մարմնիդ վրայ. բան մը, անյայտ ցանցաթելերով յիշատակ մը ապրեցնելու համար թերեւս : Անոնք չեն գիտեր որ մարդ վերջին անգամ երբ որ մեռնի եւ մարմինը ինքնախտացման արարողութիւնը կատարէ՝ մէկ ափին տեղ բուռ մը մոխիր կ'ունենայ, իսկ միւսին տեղ՝ անմահութեան փըշրանքներ : Անոնք կը կարծեն որ ամբողջովին անմահութիւն ես յամեցող յուշերու մէջ: Ո՞վ պիտի շօշափէ կսկծացող մոխիրդ, Մարիա : Մարդոց մտքերուն մէջ ինչո՞ւ ցաւդ պիտի խորապէս երկարի : Ապարդիւն, ինքնիրեն պայթող պղպջակ է մխիթարանքը : Եւ այս մըրկտացող ցաւն ու յուշերու անդադրում տարափը բիրտ սփոփանք մը պէտք չէ ըլլայ, այլ՝ ինքնեղ զօրութիւն մը ծընանի :

Մարիա, հարսանեկան հագուստներդ թրթիռներ պիտի արձակէին եթէ չոմբակոծուէր օդակայանը եւ քեզ ու նշանածդ ետ չդարձնէին օր մը եւս սպասելու պանդոկին մէջ, ուր այդ ճակատագրական ռումբի կտորը պիտի յարձակէր արինաքամ պարանոցիդ վրայ ...

Հոգիիդ խաղաղութեան մէջ արտաշխարհի պատերազմին ենթարկուած աղջիկ, այդ խաղաղութեան համար յանցաւոր չէիր : Դուն տեղծած էիր Սէրը, Ըլլալու եւ Ջըլլալու միջեւ, Սահմանափակին եւ Անսահմանին միջեւ գտնուող միացման կապը եւ այդ լայնատարած սիրոյդ միջոցով մէկ մատեանի մէջ ամփոփած էիր ներաշխարհիդ ցիրուցան տերեւները : Իսկ այդ մատեանը հետզհետէ պիտի ծածկուի, ինչպէս կրակը՝ ծուխով, հայելին՝ փոշիով, յուզումը՝ ներհակ խոհերով :

Ինչ փոյթ թէ լիբանանցի ես կամ օտարահպատակ : Դուն չնչեցիր այս գեհենին մէջ, գազաններու մէջ ապրեցար իբրեւ մարդու պէս եւ խնամեցիր ու ժըպտեցար բոլորին : Տարրօրէն գեղեցիկ էր վերջին գիշերը, չէ՞, Մարիա : Նշանածիդ հետ կը մտածէիր թէ վաղը կըրնաք հասնիլ այն երկիրը, ուր ձեր ծնողքները ապաստանած են : Կը ժպտիս, կը տեսնեմ. ծնողքներդ անձկագին կը սպասեն քեզ : Պիտի երթաս իրենց քով, պիտի քեզ ուղարկեն : Բայց ծանր պիտի կչռես, շատ ծանր. կը զգաս Մարիա, չէ՞, կը զգաս ու կը մսիս : Կարծր է սանը, կ'ուզես որ մէկը գրկէ քեզ. ո՞վ կը փնտռես, նշանածդ չթողուցին որ գայ տեսնէ քեզ : Բայց հող մի ըներ. ան ալ պիտի երթայ, դուն ալ : Դուն այսօրուան զոհը պիտի ըլլաս հիւանդանոցէն ելլող : Բայց հիւանդապահուհիի զգեստդ պիտի երթեւեկէ այստեղ : Լսէ, Մարիա, դուն պիտի ապրիս դեռ, պիտի ապրիս նաեւ նշանածիդ մէջ, պիտի ապրիս մերթ հեռաւոր ծիծաղիդ մէջ, մերթ խորտակուած ճակատովդ, բայց ան ինչպէ՞ս պիտի ապրի ...

Զգայարանքներու աշխարհէն կը բխին ցաւը եւ հաճոյքը : Անոնք կուգան ու կ'երթան : Անցողական են : Բարձրացիր անոնցմէ, Մարիա. ձգէ այդ սաթենէ անկողինը եւ լոյսի ու սիրոյ մեղեդիները հնչեցուր : Անոնք որ կ'ապրին պէտք ունին մեղեդիներու. ներէ անոնց, ներէ բոլորիս եւ հնչեցուր այս տեսիլքները. Մարիա : Երդ մը երգէ որ կ'ըսէ թէ պատերազմներ չեն վերջացներ պատերազմները :

Դուրսը, ինքնաշարժին կապուած դիակ մը կը քաշկռտեն փողոցներէն : Սիրտն ու թոքը հանած՝ ցիցերու վրայ կախած են : Արիւնը չէ լերդացած, նոր մորթուած մըն է. արեւուն տակ մերկ է, աչքերը փորուած են, ու դիակը՝ հիւսիսական կամ սարսափահար արտայայտութիւններու մէջ արիւնլուայ մսակոյտ մը՝ բզիկ - բզիկ ըլլալու ատենն կը քաքսուի ասֆալթին ու խիճերուն : Մարդիկ հուռա կը պոռան ու կը հնչեցնեն իբերայաջորդ ինքնաշարժներու ճչակը հարսանիքի ինքնաշարժներու ինքնատիպ ոճով :

Տխուր է, չէ՞, Մարիա : Պատերազմ մը՝ որ նպատակ եւ հերոսներ չունի, այլ միայն զոհեր ու գազանութիւն... գազանութիւն... եւ քանի որ աւելի վայրագ բառը չկայ, եւ քանի դեռ արիւնդ վարդ ու վառօդ կը բուրէ, խոշոր գիրերով բանէ այս բառը :

Սպիտակ լռութեան մէջ ընդելուզուած վիրաւոր աղջիկ. վերջացուր մահդ, բարձրացիր ու հնչեցուր սիրոյ եւ կեանքի մեղեդիները՝ այս դիակը քաշքշողներուն համար, թեւաբախ հոգիով մարդոց համար, եւ խորտակուած ու մոլորուն նշանածիդ համար, պէտք է ապրեցնես զայն Մարիա. սպիտակ տեսիլքներու մէջ թաւալած աղջիկ ...

Սեւ պատերազմի մէջ ինկած խաղաղութիւն ...

ՎԵՀԱՆՈՅՇ ԹԵՔԵԱՆ

« Ազդակ »

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԱՊԱԳԱՆ

Ա.

Քաղաքական աշխարհի ամէնէն շատ յեղյեղուած հարցումներէն մէկն այն է, թէ ի՞նչ ապագայ վերապահուած է Եուկոսլաւիոյ՝ Թիթոյի մահէն ետք : Երկիրը ի վիճակի պիտի ըլլա՞յ պահպանելու իր միասնականութիւնը, թէ կեդրոնախոյս ուժեր պիտի փորձեն ու յաջողին զանազան հանրապետութիւններու վերածել Եուկոսլաւիան : Պելկրատ հնարաւորութիւն պիտի ունենա՞յ այնուհետեւ եւս իր անկախ քաղաքականութիւնը վարելու թէ Մոսկուայի հլու հպատակ կամակատարը պիտի դառնայ հարկադրաբար : Այս եւայլ հարցերու անդրադարձած է Միլովան Ճիլաս, « Ցիկառոյի » թղթակիցին հետ ունեցած հարցազրոյցի մը ընթացքին : Նկատել տանք՝ որ տասը տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով է, որ Ճիլաս օտար թղթակիցի մը հետ յանձն առած է խօսիլ իր երկրին ապագային մասին :

Եուկոսլաւիոյ համայնավար շարժումին կարկառուն դէմքերէն մէկն է եղած Ճիլաս : Շրջան մը նկատուած է անվիճելի փոխանորդը Թիթոյի : Այսուհանդերձ, իր տեսակէտներուն եւ գանոնք հրապարակաւ յայտնելու իր յանդգնութեան հետեւանքով տասնամեակներէ ի վեր հալածուած է իր երկրին իշխանութիւններուն կողմէ, միեւնոյն ատեն դառնալով աչքի փուշը Մոսկուայի : Յիշեցնենք, որ 1962 Մայիս 14ին, չորրորդ անգամ ըլլալով դատարան ներկայացած էր՝ ութ տարուան եւ ութ ամսուան բանտարկութեան վճիռ ստանալով : Բանտարկութեան ժամանակաշրջանը չլրացուցած արդէն արձակուած էր, իսկ 1973 Մարտ 15ին, արտօնութիւն չէր ստացած Մ. Նահանգներ երթալու՝ դասախօսական շարքի մը համար :

Միլովան Ճիլաս յայտնի անուն է նաեւ իր երկու աշխատութիւններով՝ «Նոր դասակարգը» եւ «Անկատար ընկերութիւնը » : Վերոյիշեալ երկու աշխատութիւններն ալ արգիլուած են Եուկոսլաւիոյ մէջ :

Քանի մը մէջբերումներ «Նոր դասակարգը » աշխատութենէն , գաղափար մը տուած ըլլալու համար Ճիլասի տեսակէտներուն եւ նախատեսութիւններուն մասին .

— Այն օրէն ասդին, երբ Սթալին զարգացուց եւ հրապարակ դրաւ Խորհ. Միութեան գլխաւոր ուժ ըլլալու տեսակէտը ու տարփողեց Մոսկուայի յառաջապահ դերը՝ համայնավար աշխարհի մէջ, ապգայնացաւ նաեւ Խորհ. Միութեան համայնավարութիւնը » :

— Փաստօրէն՝ Խորհ. Միութեան համայնավարութիւնը խառնուրդ մըն է աշխարհակալական եւ մենատիրական ըմբռնումներու : Դեռ ապագային ալ այս դիմագիծերը պիտի պահպանէ : Գաղափարաբանական մարզի մէջ փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան եւ կուսակցութեան մեքենան պիտի տկարանայ, սակայն խորհրդային ծաւալապաշտութիւնը պիտի շարունակէ հիմնական նկարագիր մնալ : Կեանքի նոր հասկացողութիւններն ու ազատութեան ըմբռնումներու արմատացումը կը կարօտին ժամանակի : Հիմնովին տարբեր են պայմանները՝ Եւրոպայի համայնավար երկիրներուն եւ Խորհ. Միութեան մէջ : Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ այժմու տագնապները ծնունդ պիտի տան բարենորոգչական հոսանքներու եւ ազգային առումով դիմադրական շարժումներու. ասոնք հիմ պիտի գանեն ոչ միայն ժողովրդական զանգուածներու, այլեւ ղեկավար տարրերուն մէջ : Խորհ. Միութեան մէջ սեղծագործ մտաւորականութիւնը՝ դըրդէտ, արուեստագէտ, գիտնական, մեկուսացուած է, իսկ ժողովրդական զանգուածներն ալ կրաւորական դիրքի մատնուած են : Տագնապները, հոն, պիտի մնան բարձրագոյն շերտին վրայ, կուսակցութեան բարձրագոյն դիրքերուն վրայ » :

.. Իրեժնեւ համոզուած է, թէ սթալինեան դրութեան դարձ մը այսօր անկարելի է. սթալինականութեան վարկաբեկել իր հակումներուն մէջ՝ ստիպուած է հաւասարակշռութեան եզրեր փնտռել խորհրդային համայնավարութեան եւ համաշխարհային համայնավարական ուժերու միջեւ : Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութիւնը, իբրեւ կուսակցական մեքենայ, պիտի կորսնցնէ հետզհետէ իր երբեմնի հեղինակութիւ-

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եթէ Ամերիկայի 500,000 Հայերը կ'ապրին 125,000 հատ 4 հոգինոց ընտանիքներու բաժնուած, եւ այդ ընտանիքէն (ո՛չ անձերէն) իւրաքանչիւրը 60 տոլարի ծիծաղելի, չնչին գումարը «պառկեցնէր» (նուիրելու խնդիր չկա՛յ) այդ պանքին մէջ, ահաւասիկ կատարուած իրականութիւն մը :

Առնենք գաղութ մը, ուր բաւական մեծ է Հայերու թիւը, — ըսենք Հիւսիսային Նիւ Ճըրզի կամ Հարաւային Գալիֆորնիա : Կեդրոնական մարմիններու օգնութեամբ, տեղւոյն վրայ կարելի է սեղծել յանձնախումբ մը, զոր արդէն անպայման պէտք է ունենալ, քանի որ ըստ ամերիկեան օրէնքի պանք մը միշտ նահանգային է, ո՛չ պետական : Մէկ նահանգի օրէնքին տակ ստիպուած է հիմնուիլ, թէեւ կրնայ ամէն տեղ դրամ փոխ տալ :

Այդ յանձնախումբը կրնայ թէ՛ հարուստ, թէ՛ միջակ դասակարգը զօրաշարժի ենթարկել : Շատեր կրնան խնդալ, մտածելով որ արդեօք ե՞րբ 25 կամ 50 հազար բնակիչ ունեցող հայ գաղութ մը կրցած է մէկ միլիոն տոլարի դրամագլուխ մը ճարել : Յաճախ չէ կրցած, երբ խնդիրը կապ ունեցած է նուիրատուութեան հետ : Սակայն, հոս, նուիրատուութեան մասին չէ խօսքը, ուրիշ երկու բաներու մասին է.

Ա) Դրամագլուխ տրամադրել, շահի ակնկալութեամբ, եւ

Բ) խնայողութեան եւ չէքինկ-ի համար օգտագործել հայ պանքը :

Այսպիսի հաստատութիւն մը պիտի պատկանի անձերու, որովհետեւ ըստ օրինի չի կրնար պատկանիլ տուրք չվճարող կազմակերպութիւններու :

Որեւէ պանքի կամ հաստատութեան վերաբերմունքն ու բոլոր դատումները անսխալ չեն կրնար ըլլալ, սակայն եթէ հիմնուի մէկ կամ մէկէ աւելի կազմակերպութիւններու եւ միջ-կազմակերպական մարմնի մը վարչութեան մասնակցութեամբ եւ տեղական խորհուրդով մը, որոշ հակակշռուի կ'ենթարկուի :

Մեր ժողովուրդը, թէեւ չափազանց զբաղած է առեւտրական եւ բժիշկ արտադրելով եւ պէտք եղածէն չափ չէ արտադրած կարող փաստաբաններ եւ տնտեսագիտական մասնագիտութեան տէր մարդիկ, բոլորովին զուրկ չէ սակայն վերջիններէն : Պանքի գործը իրագործելի է անոնց մասնակցութեամբ, — ցնորամտութիւն չէ :

Գաղութային կեանքի երակները կանաչ արիւնի պէտք ունին, եւ ա՛յս ձեւով կրնանք հայթայթել այդ կենսականը, միաժամանակ գործի լծելով թէ՛ անձեր, թէ՛ կազմակերպութիւններ :

×

Խօսինք բաղաբական իրատեսութեան մասին :

Անցեալին, ունեցած ենք մեր յուսահատները՝ որոնք Եւրոպայէն օգնութիւն ակնկալած են, եւ մեր յոռետեսները՝ որոնք կ'ասդէին որ օտարը երբեք պիտի չօգնէ մեզի : Բարեբախտաբար երկու տիպարներու թիւն ալ քիչցած է հիմա, սակայն մէկ կամ միւս տեսակի մտածելակերպը տակաւին կը տիրապետէ մեր կազմակերպութիւններէն շատերուն մէջ :

Իրատեսութիւնը պարզ պատկեր մը կը պարզէ Ամերիկահայ գաղութին առջեւ, — կ'ապրինք երկրի մը մէջ՝ ուր շատ քիչեր «կը սիրեն» Հայը եւ կամ համաշխարհային արդարութիւնը, ըլլա՛յ Միացեալ Ազգերու ժողովներուն, ըլլա՛յ միջազգային դատարաններու մէջ : (Արդէն սիրուելու այս պապակը ազգ. ստորադասութեան բարդոյթի եւ օտարամոլութեան ախտանշան է) : Սակայն գո՛նէ հոս, Ամերիկայի մէջ, Հայը ատող ալ շատ չկայ : Կայ հսկայ անտարբերութիւն մը եւ տգիտութիւն մը ժողովուրդին մէջ, եւ ծուլութիւն, թուլամորթութիւն, «անխղճութիւն», պաշտօնական անտարբերութիւն պետական շրջանակներու մօտ : Կը յարգենք Ճորճ Տանիէլսընի եւ Լէսթըր Վուլֆի պէս դուկրեամէններ, սակայն գիտենք նաեւ որ երկու ծաղիկով գարուն չի գար : Միացեալ Նահանգներ տեսակ մը չէզոք «նիւթ» են մեզի համար, ոչ համակիր, ոչ հակառակորդ : Այս երկիրը ճանչցողը եւ անոր ներքին ու արտաքին քաղաքականութեանմասին տարրական հասկացողութիւն մը ունեցողը գիտէ՝ որ առանց ճնշումի ոչինչ կ'ըլլայ : Իսկ մենք, Հայերս, այդ տարրական հասկացողութիւնը գործի չենք լծած :

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Շար. - 10)

Fonds A.R.A.M

…նը, յարաճուն դժգոհութիւններ պատճառ պիտի դառնան, որ համայնավար աշխարհի մէջ Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութիւնը կորսնցնէ իր ազդեցութիւնը եւ բարենորոգչական հոսանքները հող շահին»:

«Ֆիկարոյի» թղթակիցին հետ ունեցած հարցազրոյցի ընթացքին Ճիլաս վերջնապէս ապահովուած չէ գտած Եուկոսլաւիոյ ապագան: Երկրին ապագան միշտ վտանգուած պիտի ըլլայ Մոսկուայի ռազմավարութեան հետեւանքով: Ապագան՝ ներկայէ աւելի վտանգուած պիտի մնայ, որովհետեւ վաղը երկիրը իր գլխուն վերեւ պիտի չունենայ մարեշալ Թիթոյի նման հզօր անձնաւորութիւն մը:

Մոսկուա պիտի փորձէ օգտուիլ կուսակցութեան բարձր շրջանակներու մէջ գոյութիւն ունեցող հակասութիւններէն եւ երկրին այլազան ազգերու գոյութենէն: Պիտի ձգտի իրեն իսկ նպաստ հոսանքներ ստեղծել պաշտօնական շրջանակներու մէջ: Նման հոսանքներ այժմ չկան: Բայց ո՞վ կրնայ ըսել, թէ տագնապի մը պարագային, ընկերվարութիւնը պաշտպանելու պատրուակին տակ, բայց իրականութեան մէջ դիւանակալութեան [illegible] դիրքը պահպանելու համար, նման հոսանքներ մէջտեղ պիտի չելլեն:

Ճիլաս, սակայն, համոզուած է, թէ Եուկոսլաւիա պիտի ապրի, նոյնիսկ եթէ ատոր համար հարկադրուած պիտի ըլլայ բարձր գին մը վճարելու: «Հոս, ի տարբերութիւն այն ինչ որ պատահեցաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, միշտ մէկը պիտի գտնուի պաշտպանելու համար իր երկիրը կռուելով»:

— Ներքին քաղաքականութեան մէջ Թիթոյի գլխաւոր յաջողութիւններէն մէկը եղած է անկասկած հարթել այն դարաւոր տարբերութիւններն ու տարաձայնութիւնները, որոնք գոյութիւն ունեցած են Եուկոսլաւիոյ հասարակութիւնը կազմող զանազան ժողովուրդներու միջեւ, Թիթոյի յաջորդները պիտի յաջողի՞ն պահպանել այժմու կարգուսարքը, հարցուցած է ֆրանսական օրաթերթին թղթակիցը:

Ճիլաս պատասխանելով այս հարցին յայտնել տուած է, թէ իր կարծիքով որոշ կառոյցներ բարեփոխութեանց պիտի ենթարկուին: Օրինակ, Թիթոյի մահէն ետք այլեւս կարելի չէ նախագահութեան այժմու ձեւը պատկերացնել: Բարեփոխումներ պէտք է կատարուին նաեւ Կեդր. Կոմիտէի շրջագիծէն, ինչպէս նաեւ խորհրդարանին մէջ, նոյնիսկ եթէ ատոնք արմատական բնոյթ չունենան:

Մտաւորական ազատութիւնը աւելի ընդլայնուած պիտի դառնայ: Փիլիսոփայական հարցերը այլեւս թաբու պիտի չդառնան կառավարութեան համար: Այժմու նման՝ գրական ստեղծագործութիւնները կասկածի մթնոլորտով պիտի չշրջապատուին:

Ճիլասի տեսակէտով Եուկոսլաւիոյ Համայնավար կուսակցութիւնը չի կրնար միակտուր կառոյց մը դառնալ ոչ միայն ցեղագրական իմաստով, այլեւ ընկերային ու գաղափարական գետնի վրայ: Միայն իշխանութիւնը միակտուր է: Ընկերութիւնը՝ երբեք: Մեծ տարբերութիւն կայ եկամուտներու եւ աշխատավարձքերու միջեւ: Մեծ տարբերութիւն կայ նաեւ մտաւոր գետնի վրայ: Երկրին մտաւորականութիւնը հեռու է ամբողջովին մարքսիստ ըլլալէ: Միւս կողմէ գիւղացիութիւնը դեռ կ'ապրի եւ, եթէ շատ քիչ արժէք կը ներկայացնէ քաղաքական մարզէն ներս, իբրեւ ընկերային երեւոյթ արհամարհելի չէ: Զմոռնանք, որ Եուկոսլաւիոյ մէջ պետութիւնը սեփականատէր է հողերուն 15 առ հարիւրին միայն: Շուկայ հանուած ստեսադէններուն (?) մեծամասնութիւնը այսպէս կոչուած անհատական ճիւղէն կուգայ:

Ճիլասի համար Կոմինֆորմի համախոհները այլեւս իրական վտանգ չեն ներկայացներ: Մեծաւ մասամբ հին սերունդի մարդիկ են, որ վերջին տարիներուն դատի կանչուած են. ատոնք բոլորովին կորուած են նոր սերունդներէն:

Կոմինֆորմի համախոհները փորձած են ընդօրինակել Համայնավար կուսակցութիւններու նախապատերազմեան շրջանի գործելակերպը: «Երեսունական թուականներուն, յայտարարած է Ճիլաս, մենք մուտք կը գործէինք հասարակութեան բոլոր խաւերէն ներս, ինչպէս, օրինակ, մարզական, արհեստակցական, վարչական միութիւններ, կազմակերպութիւններ, մարմիններ: Բայց այս օրերուն ասիկա իմաստ չունի, որովհետեւ, ոչ ոք առայժմ Խորհ. Միութեան համախոհ է: Կործանարար յեղաշրջում մը պէտք է տեղի ունենայ եւ դեռ.. որպէսզի նման հաւանականութիւն մը նկատի առնուի»:

Թ. Ա. Թ.

(Մնացեալ յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՈՒՆԳԱՐ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՅՑԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Քանի մը օրով Հայաստան այցելած է հունգար պատուիրակութիւն մը, Դիոր-Շոպրոնի շրջանի Համայնավար կուսակցութեան կոմիտէի քարտուղար Բելախարի գլխաւորութեամբ: Հիւրերը այցելած են Երեւանի տեսարժան վայրերը եւ նորակառոյց շէնքերը: Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի հետ հանդիպում մը ունեցած են Հունգարները, որու ընթացքին կուսակցութեան Ա. քարտուղարը՝ Կարէն Դեմիրճեան, հիւրերուն ծանօթացուցած է Հայաստանի մէջ արձանագրուած նուաճումները տարբեր մարզերէ ներս: Հունգարական պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Բելախարի, վեր առած է Դիոր-Շոպրոնի եւ Հայաստանի միջեւ հաստատուած բարեկամական կապերը: Հունգարները ընդունուած են Համայնավար կուսակցութեան Երեւանի կոմիտէի Ա. քարտուղար Լէոնիդ Ներսիսեանի կողմէ: Ապա այցելած են Երեւանի Մատենադարանը, Հոկտեմբերեան, ուր դիտած են հիւլէական ելեկտրակայանը եւայլն: Հայաստանէն մեկնելէ առաջ, պատուիրակութեան ղեկավարը յայտարարած է. «Արեւավառ Հայաստանի մէջ մեր անցուցած օրերը երկար պիտի մնան մեր յիշողութեան մէջ: Մեզի լայն հնարաւորութիւններ տրուեցան ծանօթանալու հայ ժողովուրդի նուաճումներուն: Այսօր Խորհ. Հայաստանը իսկապէս կը սեպուի զարգացած ճարտարարուեստի, գիւղատնտեսութեան եւ գիտութեան տէր երկիր մը: Խոր տպաւորութիւն թողուց մեր վրայ շինարարութեան թափը: Երեւանը, Լենինականը եւ Կիրովականը ոչ միայն արժանի տեղ կը գրաւեն Խորհ. Միութեան տնտեսական քարտէզի վրայ, այլեւ այդ քաղաքները շինարարական հսկայ ասպարէզներ են, արդի քաղաքաշինութեան ամէնէն արդիւնաւէտ եղանակներու գործադրութեամբ»:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ «ԱԼՄԱՍՏ» ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

Երեւանի «Ալմաստ» գործատունը ընդլայնուած է նոր տեսակի ալմաստներ արտադրել, որոնք աւելի տոկուն են եւ թէքնիք տեսակէտէ աւելի բարձր յատկութիւններ ունին: Ձեռնարկութեան մէջ լուրջ աշխատանքներ կը տարուին գործի զարգացման համար եւ նոր բաժիններու շինութեամբ կարելիութիւններ կը ստեղծուին արտադրութիւնը աւելցնելու համար:

×

ԴՈԿՏՈՐԱՑԻ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Երեւանի մէջ, Սեպտեմբեր 22ին գումարուած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Նախագահութեան նիստը, որուն ընթացքին Գիտութիւններու Դոկտորի եւ փրոֆեսորի վկայականներ տրուած են խումբ մը գիտնականներու: Ակադեմիայի նախագահը՝ Վիկտոր Համբարձումեան, վկայականները յանձնելով, շնորհաւորած է գիտութեան նոր դոկտորներն ու փրոֆեսորները:

Կենսաբանական Գիտութիւններու Դոկտորի վկայական ստացած է Էլէոնորա Գաբրիէլեան՝ «Արեւմտեան Ասիոյ եւ Հիմալայեաններու Արօսենիները» գործին համար, բանասիրական Գիտութիւններու Դոկտորի վկայական ստացած է Ցարութիւն Մկրտիչեան՝ «Ստեփան Զօրեան» ստուար հատորին համար: Վկայականներ ստացած են նաեւ Ա. Աւագեան, Կ. Դեղձունեան, Վ. Աւագեան:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժիրայր Մաթիլեան յաջողութեամբ անցուցած է քննութիւնները ստանալու համար «Հայկ. եւ Կովկասեան բնոյթ ունեցող» պարերու փրոֆեսորի վկայականը: Իր տեսակին մէջ առաջինը այս վկայականը տրուած է Դասական եւ Ժամանակակից Պարերու Ֆրանսական Դաշնակցութեան կողմէ: Ժիրայր Մաթիլեան, աշակերտ Փարիզի պաշտօնական արուեստի մանկավարժական հիմնարկին, կրցած է ինքզինքը պարտադրել ցոյց տալով հայկ. եւ կովկասեան պարերու ինքնատպութիւնը:

×

ՈՒՌՈՒՑՔԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Լենինականի մէջ գումարուած է ուռուցքաբաններու գիտական ժողովը, որ նուիրուած է Ակադ. Բարթուղիմէոս Ֆանարջեանի յիշատակին: Քաղաքային խորհուրդի գործադիր կոմիտէի առողջապահութեան բաժնի վարիչ Ն. Վարդազարեան, ժողովը բանալով, խօսած է Հայաստանի մէջ բժշկական գիտութեան զարգացման եւ Բ. Ֆանարջեանի ծառայութիւններուն մասին: Ժողովի ընթացքին զեկուցումներ կարդացուած են ուռուցքներու ախտաճանաչման, բուժման, ինչպէս նաեւ նոր դեղերու մասին:

×

ՍԵՒԱՆԻ ՁՈՒԿԸ ԿԻՐԳԻԶԻՈՅ ՄԷՋ

Հայաստանի եւ Կիրգիզիոյ ձկնաբոյծներու համագործակցութիւնը տարիներու պատմութիւն ունի: Կիրգիզիոյ լիճերուն մէջ կ'աճի տասը տարի առաջ Սեւանէն տարուած իշխանը: Իսիկ-Կուլի մարզի Կարակոլսկի ձկնագործատան մէջ սկսած է սիգի ձկնկիթի բազմացումը: Այս տարի «Կիւգիզական ծովը» 10 միլիոն ձկնկիթ կ'ունենայ, շնորհիւ հայ մասնագէտներու օգնութեան: Նախկինին նման ձկնկիթի մէկ մասը կը տարուի Հայաստանէն եւ ուրիշ մաս մըն ալ կ'արտադրուի Իսիկ-Կուլի մէջ: Անցեալ տարուան Դեկտեմբերին Հայաստանէն Կիրգիզիա փոխադրուած է տարբեր տեսակի 70 միլիոն ձկնկիթ:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (191)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՈՍԿԻԷ ԽԱՐԻՍԽ ԳԻՆԵՏՈՒՆԸ

— Աղէկ, տեսնելիք ու լսելիք ունի, պատասխանեց Սանտրիկօ: Դուրսի դուռը ո՞ց է:

— Կղպեցի:

— Քովնտի դո՞ւռը:

— Ան ալ կղպուած է: Եթէ դուն զինքը ազատ արձակելու չըլլաս, ողջ առողջ դուրս չի կրնար ելլել: Միտքդ ի՞նչ է:

— Կափուլը ի՞նչ վիճակի մէջ է:

Պարթօլօ վար ծռելով կափուլին բերանը բացաւ:

— Ատանկ բաց ձգէ, ըսաւ Սանտրիկօ: Աղէ՛կ: Հիմա գնա հոս գտնուող մարդիկը ինծի ղրկէ:

Պարթօլօ խանութ մանելով Սքալապրինոյի կողմը ակնարկ մը նետեց: Այս վերջինը դեռ կը քնանար: Խանութին մէջ հինգ հոգի մնացած էին որոնք խմելու վրայ էին: Պարթօլօ անոնց սեղանին առջեւէն անցնելով մէյ մէկ նշան ըրաւ ամէն մէկին:

Յետոյ Սքալապրինոյի մօտենալով փսփսաց.

— Սանտրիկօն ուր որ է հիմա կուգայ: Սա մարդիկը ճամբեցի որ հետը ազատօրէն կարենաս խօսիլ:

— Աղէկ ըրեր ես, վարպետ Պարթօլօ, մռլտաց Սքալապրինօ կասկածոտ նայուածքով մը անոր նայելով:

— Կարեւոր գործերը գաղտնի տեսնուելու են, բարեկամս, մեր Սանտրիկօն ազնուէկ չախորժիր:

— Իրաւունք ունիս եւ գործն ալ շատ կարեւոր է:

— Անշուշտ քեզի համար:

— Թէ՛ ինծի, թէ՛ իրեն համար:

Ասոր վրայ, Պարթօլօ ոտքը ելլելով պոռաց.

— Հէ՛յ, տակառի ծորակներ, կոնակնիդ ցուցուցէք նայինք, կէս գիշեր կ'ըլլայ:

Այս սպառնական հրամանին վրայ հինգ խմողները քովնտի դռնէն դուրս ելան: Բայց փոխանակ փողոցին կողմը դառնալու, խանութին ետեւի կողմը դառնալով Սանտրիկոյի գտնուած սենեակը մտան:

Սակայն Սքալապրինօ այս խաղը չընշմարեց:

Պարթօլօ մռլտալով տրտրալով բոլոր դռները կղպեց, յետոյ Սքալապրինոյի մօտենալով ըսաւ.

— Ահա այլեւս առանձին մնացինք, այլեւս քուն ձեւացնելու որեւէ պատճառ չունիս, Սքալապրինօ:

— Վա՛յ, զիս ճանչցա՞ր, կմկմաց Ռոլանի բաղդակիցը կատարեալ հանդարտութեամբ:

— Եթէ ճանչցած չըլլայի, դռներն ու պատուհանները կը գոցէ՞ի, սիրելի բարեկամս:

— Շատ շնորհակալ եմ: Ըսէ՛ նայինք: Սանտրիկօն դեռ պիտի ուշանա՞յ:

— Հոս է սիրելիս, եթէ հետը խօսիլ կ'ուզես, հետս եկուր:

— Ո՞ւր:

— Աւելի ապահով տեղ մը:

— Ինչո՞ւ ինքը հոս չի գար:

— Իրաւ որ ատոր պատճառը չեմ գիտեր: Ինծի ըսաւ որ ներսը քեզի կը սպասէ: Քու գիտնալիք գործդ է, եթէ զինքը տեսնել կ'ուզես, եկուր, իսկ եթէ չես ուզեր, գնա՛:

Այս խօսքին վրայ, Ճանէթթոյի պատմածը Սքալապրինոյի միտքը ինկաւ: Կափուլը աչքին առջեւ պատկերացաւ եւ այն նախազգացումը ունեցաւ թէ զինքը հոն կ'առաջնորդէին:

Բայց Սքալապրինօ կորիճ ու անվախ ճակատագրապաշտ մըն էր. իր հերքիւլեան ուժին վրայ անսահման վստահութիւն ունէր: Պահ մը վարանեցաւ, բայց յետոյ արհամարհական ժպիտ մ'ունեցաւ:

— Մէկի դէմ երկու հոգի են, շատ չէ, մտածեց:

Եւ ոտքի ելլելով ըսաւ.

— Երթանք:

— Հոս մօտն է գոչեց միականին այնպիսի հապճեպով մը որ պէտք էր կասկածելի դառնար Սքալապրինոյի աչքին:

Բայց Սքալապրինօ վճռական քայլերով կապելային կոնակի սենեակը մտաւ: Շուրջանակի ակնարկ մը նետելով քիչ մը ապահովուեցաւ:

Սենեակին մէջ միայն մէկ հոգի կար եւ այդ մարդն ալ Սանտրիկօն էր: Պարթօլօ զինքը ներս մտցնելէ յետոյ դուրս քաշուեցաւ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Վարդան Հաճիվարդանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պաղտասարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ազգին Սապունճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ներսէս Սապունճեան, զաւակները եւ թոռները, Այրի Տիկին Վահրամ Սէսեան, զաւակները եւ թոռները, Այրի Տիկին Պասեան, աղջիկը եւ թոռները, ինչպէս նաեւ Միլէմեան, Սապունճեան, Գործունեան, Ջրբաշեան, Պէրպէրեան, Զարոյեան, Սարաֆեան, Հայրապետեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, տագրոջ, ազգականին եւ խնամիին՝

ՅԱԿՈԲ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ. 29ին, 56 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ Հոկտ. 1ին, Սէն Ժ'Ան Պիւան-գանոյին Մատրան մէջ, 11 Ռիւ Քապանիս (Փարիզ 14րդ) ժամը 9.45ին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քրեմլէն - Պիսէթրի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայ իբրեւ այդ նկատել :

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները իր զաւակներուն, եղբօր եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յուշ՝

ԿԱՐՊԻՍ Մ. ԱԼԽՄՃԱՃԻ

մահուան Բ. տարելիցին, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ - Ս. Յովհաննէս Մայր - Եկեղեցւոյ մէջ (13 Ռիւ Տիւփերշ), կիրակի Հոկտ. 3ին, ժամը 11ին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ղազարոս Գապաճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.
—Այրի Տիկ. Սթաթեան 300 ֆր. Փարիզի Հայ Մշակոյթի տան: Տէր եւ Տիկին Փափազ հարիւր Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, Տիկին Անահիտ Սթաթեան 100 «Յառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Էլպէզեան 100 ֆրանք «Յառաջ»ին: (Ստանալ «Յառաջ»)էն:

×

Ժան Կուրջիկլուեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Հրաչեայ Թելլալեան 100 ֆրանք կը նուիրեն Աղքատախնամին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՑԱՆԿԵՐ

Ստորեւ եկեղեցւոյ մօտ հաւաքուած գումարին (37.585, լոյս տեսած «Յառաջ»ի մէջ, Սեպտ. 14ին, 11րդ ցանկին մէջ, Ա. էջ) մանրամասնութիւնները.

Կրընոպլի հայ գաղութէն 17100 ֆր., Քէօլնի (Գերմանիա) հայ գաղութէն 4055, Վիէնի հայ գաղութէն 2400, Ավինեոնի հայ գաղութէն (ցանկը առանձին) 1840, Տոքթ. Ս. Թիրխաքեան 3000, Տէր եւ Տիկին Վահէ Չիլինկիրեան 2000, Ոմն 1000, Տէր եւ Տիկին Պարոյր Թուրեան, Յարութիւն Քէչեան, Օր. Սոնիա Քէչեան, Աբէլեան, Յակոբ Տէր Թումայեան 500ական, Բարեպաշտ տիկին մը 300, Վաղինակ Մխքճեան 250, Տիկին Հայկուհի Չիլինկիրեան, Նուար Թօփալեան, Տէր եւ Տիկին Միսակ Պէնկեան, Գէորգ Սարեան, Տոքթ. Արման Անդրէասեան 200ական, Յակոբ Քէշիշեան, Յարութիւն Քէհեաեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Ժան Պալպալեան 150ական, Տիկ. Սիլվա Մուրատեան, Տէր եւ Տիկ. Բարկէն Պասկեան, Ոմն, Պ. Թօփաաքալեան, Տիկ. Նարդուհի Տէմիրճեան: Ոմն, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թաժոյեան, Համբարձում Ունանեան, Աշոտ Ալէքեան, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Նազարեան, Օհաննէս Սարգիսեան, Աստուր Տուրղութեան, Մեսրոպ Մարթայեան 100ական, Տիկ. Աճէմեան 60, Վարդենի Գումրուեան, Ալէքս Պէրպէրեան, Մամբրէ Գըլըճեան, Յակոբ Մելքոնեան, Յակոբ Գունտագճեան, Սեւան Կէօպէքճեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Մարտիրոս Փէհլիվանեան 30 ֆրանք :

BICENTENAIRE DES ETATS-UNIS

du 11 au 16 novembre

NEW YORK - WASHINGTON

2250 F

comprenant l'avion, l'hôtel et petits-déjeuners et les excursions commémoratives.

Renseignements et inscriptions :

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 PARIS Tél. : 073-30-64, 073-32-64

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Նորակառոյց շիրիմի բացում

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

Կիրակի, 3 Հոկտ. ժամը 16ին, Տէօյ - Լա Պառի գերեզմանատան մէջ :

Սիրով կը հրաւիրուին ողբացեալ բանաստեղծին յիշատակը յարգողները :

Ժամադրավայր՝ Կառ Տիւ Նորի ներքնամասը ժամը 15ին, կամ գերեզմանատունը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

RESTAURANT

Le Samovar

cuisine et spécialités russes

- Ambiance Musicale -

14 rue Sauval 75001 Paris
tél. 261 77 79
métro Louvre
fermé le dimanche

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄՆ ՈՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կը նախագահէ ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ

Երեսփոխան-քաղաքապետ Ալփորվիլի

Շաբաթ, 9 Հոկտեմբեր ժամը 11ին.— 9: Ռիւ Տը Մատրիտ, կէսօրէ վերջ օտիօ - վիզուէլ կազմացքով կը ներկայացուի «Հայաստան» պատմական հայեցողութեամբ :

ԱՄԲՈՂՋ ՇԱԲԱԹ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 10 Հոկտեմբեր ժամը 12ին ճաշ, գեղարուեստական բաժնին, կը մասնակցի ՊԷՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Սեղանները ապահովել հեռաձայնել Միչէլ Հաստատութիւն 899 09 - 66

Երեքշաբթի 12 Հոկտ. ժամը 21ին.— Երաժշտական եւ բանաստեղծական երեկոյ, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ — ՆՈՎԱ » համոյթին :

Չորեքշաբթի 13 Հոկտեմբեր ժամը 21ին.— Հայ Մանրանկարչութիւնը, Օտիօ - վիզուէլ կազմացքով եւ ասուլիս

Հինգշաբթի 14 Հոկտեմբեր ժամը 21ին, Տոհմային պարեր, «Նայիրի» պարախումբին մասնակցութեամբ :

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէր

Շաբաթ 16 Հոկտեմբեր ժամը 21ին

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալփորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22 Ռիւ Վոլթէր

Կը մասնակցին.—

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

իրեն ընկերացող նուագախումբով

The Armenian's Sun Shine

ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԻՐ ԵՐԳԵՐՈՎ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկ. Վ. Գույումճեանի, կառած Շէլ, 899 - 28 - 37 :

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ԱԼԵՔ-ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՄՇԱԿ. ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

118 ՔՈՒՐՍԷԼ ՓՈՂՈՑ, 17ՐԴ ԹԱՂ

Հայերէն լեզուի, գծագրութեան, Պարի, երաժշտութեան եւ լուսանկարչութեան

Ընտելացման ժամեր՝ 6էն 10ը եւ 11էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար:

Ամէն Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 14էն 19ը Հոկտեմբեր 6էն սկսեալ

MERCREDIS EDUCATIFS ET RECREATIFS

organisés par

l'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

de 14 h. à 19 h., à partir du 6 Octobre 1976
pour les enfants de 6 à 10 et 11 à 14 ans

Arménien, dessin, danse, musique, photo...

Inscription : 118, rue de Courcelles Paris 17[e]
tél. 924 86 71 et 227 12 26

Le Comité des Dames

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ (Հոկտ. 1) ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի տունը :

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն - Մօրիսի ընկերները, այս Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 1, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքավայրը :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հայերէն լեզուի դասընթացքները կը սկսին Հոկտեմբեր 6ին, փոքրիկներու համար՝ հայերէն լեզու, չափահասներու համար՝ հայ լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն Հայոց :

Արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը ամէն օր մինչեւ Հոկտեմբեր 6, հասցէ՝

12-14, rue St. Bazile
Marseille
tél. 50 - 15 - 09

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կապ. Խաչի Իսիի միօրեայ դպրոցի արձանագրութիւնները եւ դասընթացքները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 6ին, Չորեքշաբթի օր առաւօտեան ժամը 9ին, Իսիի Հայ Մշակոյթի տան մէջ : Ինչպէս նաեւ «Գարուն» պարախումբի փորձերը կը վերսկսին Հոկտեմբեր 9ին, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 14ին:

Փափաքող ծնողքներ կրնան իրենց զաւակները արձանագրել (մանչ, կամ աղջիկ), 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի:

×

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հայերէնի դասընթացքները կը վերսկսին Չորեքշաբթի, Հոկտեմբեր 6ին, եւ տեղի կ'ունենան ժամը 14էն 16: Ուսուցչութեամբ Շահան քհնյ. Տէտէեանի: Հայ ծնողքի պարտականութիւն է առաջնորդել եւ արձանագրել իր զաւակները :

×

ՍԷՆ ԺԷՌՈՄԻ

Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայ դպրոցի դասընթացքները:

Ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած ըլլալով, կը խնդրուի փափաքող ծնողքներէն, դիմել դպրոցիս հոգաբարձութեան, կիրակի առաւօտները ժամը 10էն 12 եկեղեցւոյ բակը, արձանագրել տալու համար իրենց զաւակները հայեցի դաստիարակութեան համար: Մեծագին թաղեցիներու ուշադրութեան կը յանձնենք որ երկրորդական աստիճանի դասաւանդութիւնները կը կատարէ այս տարի՝ երիտասարդ ուսուցիչ Պ. Գրիգոր Քէշիշեանը :

Իսկ փոքրիկներու նախակրթարանի դասաւանդութիւնները կը կատարուին Հոկտեմբեր 6էն սկսեալ Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14էն 16, Տիկին Մայտա Կարապետեանի կողմէ :

×

ՍԷՆ Թ'ԱՆԹՈՒԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ միօրեայ դպրոցի հայերէն դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտ. 6 Չորեքշաբթի առաւօտեան ժամը 9.12: Արձանագրութիւնները կը կատարուին կիրակի առաւօտները եկեղեցւոյ խորհրդարանը կամ չարթու մէջ Պ. Ե. Պապոյեանի բընակարանը: Ուսուցիչ՝ Վաչէ Վրդ. Իգնատիոսեան :

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
2-3
SAMEDI-DIMANCHE
2-3 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

ԾԲՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.696 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52 ANNÉE — N° 13.696

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

—— O ——

ԲԱՅՑ ՅԵՏՈ՞Յ

Պաղեստինցիք իրենք ալ կը խոստովա-նին թէ հեռացած են լիբանանեան լեռնե-[r]էն եւ ուրեմն սուրիական յաղթանակը ...արգ ու ամբողջական եղաւ : Բայց յաղ-թանակները միշտ չէ որ գործերը կը դիւ-րացնեն , ընդհակառակն յաճախ փորձանք ալ կ'ըլլան յաղթողին համար : Եւ ար-գարեւ ի՞նչ պիտի ընէ Դամասկոս իր այս յաղթանակով : Ոմանց կարծիքով այս յաղթանակը վերջնապէս կը խանգարէ Լի-բանանի հողային ամբողջականութիւնը եւ կ'ըսուի թէ քրիստոնեայ պարագլուխ-ներ արդէն իսկ ծրագիրներ կը մշակեն , ի նախատեսութիւն կատարուած իրողու-թեամբ բաժանման մը .— Պէյրութ՝ ...շնակցային մայրաքաղաք եւ երկու ...լմանային մայրաքաղաքներ , մէկ քրիս-տոնեայ , մէկ մահմետական : Կարգ մը քրիստոնեաներու համար նոյնիսկ այս յաղթանակը նախաբանն է « Ազատագրը-ման պատերազմի » մը , որու նպատակը կ'ըլլայ մաքրել բոլոր օտար միջնադեպե-ները : Նոր հրադադարի մը համար , Սուրիա իր պայմանները դրած է .— Պա-ղեստինցիք պէտք է պարպեն բոլոր դիր-քերը եւ քաշուին գաղթակայանները : Այլ խօսքով «մաքրագործուի» պաղես-տինեան դիմադրութիւնը, ինչ որ են-թակաները կը մերժեն :

Կան նաեւ աշխատանքներ դիւանագի-տական գետնի վրայ : Այս առընչու-թեամբ կարեւորագոյնը կը նկատուի Սա-ուտի հեռաձայնը Ժիսքար տ'Էսթէնի , որմէ ետք Եգիպտոսի նախագահը նաեւ ղրկած է Արտաքին իր նախարարը :

Անգամ մը եւս հարկ է սպասել ու տես-նել, քանի մանաւա՛նդ Լիբանանի հա-մար, որեւէ մարգարէութիւն աւե-լորդ է :

Քանի մը տողով

ՄԵՐԼԸՊԱԽԻ (Լոռէն) մէկ հանքին մէջ պայթում մը եղած է եւ 16 հոգի մեռած է: Հրդեհ մը ծագած էր թիւ 5 հանքին մէջ եւ 9 հանքագործներ կամաւոր եղած էն երթալ օգնելու համար այն խումբին , որ կ'աշխատէր մարել կրակը : Ուրբաթ դեռ յայտնի չէր թէ ի՞նչ պատճառով պայթում պատահած է :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ «Նոր Չինաստան» մամուլի գործակալութիւնը երկար յօդուածով մը կ'ազդարարէ Եւրոպայի եւ Միացեալ Նահանգներու որ զգոյշ ըլլան Խորհ. Միութենէն, որ «պիտի չփրկուի Պատմու-թեան պատիժէն» : Չինացիք կ'ըսեն նա-եւ . « Չինամթերքի այն լեռը, որու վը-րայ նստած են Կրեմլինի աղաները, կըր-նայ օգտագործուիլ կրակի տալու հա-մար Արեւմտեան Եւրոպան, որ Խորհ. Միութեան համար ռազմագիտական կէտ մըն է.. Նոր ցարերը որկրամոլ աչք մը կը նետեն արեւմտեան Եւրոպայի վրայ նը-ման անօթի գայլի մը : Ուշ կամ կանուխ կրակը կուտան որպէսզի զայն տապկեն միսի կտորի մը պէս եւ գոհացնեն իրենց ախորժակը » :

ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

—— O ——

ԽՄԲ.— « Ազդակ »ի Սեպտեմբեր 13ի թիւէն կ'արտատպենք հետեւեալ հաղոր-դագրութիւնը .-

Լիբանանահայ համախմբումը, որուն մաս կը կազմեն Հայ Առաքելական, Հայ Կա-թողիկէ եւ Հայ Աւետարանական Եկեղե-ցիներու հոգեւոր պետերն ու աշխարհա-կան պատասխանատուները, հայ երեք կուսակցութեանց .— Հ. Յ. Դաշնակցու-թիւն, Ս. Դ. Հ. Կ. եւ Ռ. Ա. Կ. — ներ-կայացուցիչները, ինչպէս նաեւ հայ պե-տական երեսփոխաններն ու այլ ազգա-յիններ, իր երկրորդ խորհրդակցական ժողովին, 2 Սեպտեմբեր 1976ին, յառա-ջացուց եօթը հոգինոց կազմ մը, Լիբա-նանահայ Համադրող Կեդրոնական մարմին անունով :

Սոյն մարմինը, Վեհափառ Հայրապե-տին նախագահութեամբ, իր առաջին նիստը գումարեց Երեքշաբթի, 7 Սեպ-տեմբեր 1976, կէսօրէ առաջ ժամը 11ին, Կաթողիկոսարանի մէջ, կազմեց իր դի-ւանը եւ անմիջապէս սկսաւ ժողովական իր աշխատանքներուն :

Իբրեւ հրատապ եւ անյետաձգելի հարց, առաջին օրակարգ ունեցաւ արտա-գաղթի երեւոյթը :

Ժողովականները հանգամանօրէն ար-տայայտուեցան այս հարցին, խստիւ դատապարտեցին բոլոր անոնք, որոնք խուճապային տրամադրութիւններով կը լքեն Լիբանանը, կայք հաստատելու հա-մար օտար ափերու վրայ :

Ամէնքն ալ միաձայնութեամբ, ըլլան համայնքներու պատասխանատուները , ըլլան կուսակցութեանց ներկայացուցիչ-ները, խոր մտահոգութիւն յայտնեցին այն վտանգին առընչութեամբ, որ կրնար աղէտալի հետեւանքներ ունենալ, ոչ մի-այն լիբանահայ գաղութին՝ այլեւ ամ-բողջ Հայութեան ընդհանրական շահե-րուն համար, մանաւանդ՝ երբ զանգուա-ծային բնոյթ ստանայ արտագաղթը :

Հայութեան համար Լիբանանը եղած է ու կը շարունակէ մնալ տիպար այն եր-կիրը, ուր ապրող համայնքները իրենց ունեցած լայն իրաւասութիւններով, ի-րենք զիրենք լաւագոյն կերպով կ'արտա-յայտեն եւ կը ծառայեն ի խնդիր ամբող-ջական Լիբանանի :

Ինչպէս անցեալին, այսօր եւս Հայու-թիւնը իբրեւ ամբողջութիւն, իր հա-մայնքներով եւ կուսակցութիւններով , իր բոլոր ուժերը կը շարունակէ ի սպաս դնել լիբանանեան տագնապին խաղաղ եւ արդար լուծման , անոր հողային ամ-բողջականութեան պահպանման եւ վերա-շինութեան ճիգերուն :

Մարմինս յառաջիկայ իր նիստին, որ տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի, 18 Սեպտեմբեր 1976ին, ծրագիրներ պիտի մշակէ եւ կարելիութիւններ ստեղծէ, որ-պէսզի մեր ժողովուրդը կառչած մնայ լիբանանեան հայրենիքին :

Ի ԴԻՄԱՑ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒՄԻ ՀԱՄԱԴՐՈՂ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

Մեթր Խաչիկ Պապիկեան՝ ատենապետ, Պ. Վահրիճ Ճերեճեան՝ փոխ ատենա-պետ, Պ. Գէորգ Գանտահարեան՝ ատե-նադպիր, Պ. Յովհ. Թապագեան՝ գանձա-պահ, Պ. Վահէ Սեթեան՝ խորհրդական, Տոքթ. Անդրանիկ Մանուկեան՝ խորհըր-դական, Մեթր Ժագ Չուխատարեան՝ խորհրդական :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

Հեռատիպ, Սեպտ. 28

ՓՐՈՖ. Ա. ՃԱՂԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

« Սովետական Միութիւն » ամսագիրը իր 8րդ թիւին մէջ լոյս ընծայած է Բ. Նիկոլայեւի յօդուածը Երեւանի բժշկա-կան հիմնարկութեան վիրաբուժութեան եւ տեղագրական կազմախօսութեան ամ-բիոնի վարիչ Փրոֆ. Անդրանիկ Ճաղար-եանի մասին : Յօդուածագիրը, անդրա-դառնալով քսան տարի առաջ Պրիւքսէլի միջազգային ցուցահանդէսին ներկայաց-ուած Փրոֆ. Ճաղարեանի «Սրտի եւ գըլ-խաւոր անօթներու բնածին արատներու « ատլասին», նշած է որ մեծ հետաքրք-րութիւն ստեղծած է մասնագէտներու շրջանակին մէջ : Հայ վիրաբոյժին աշ-խատանքը Պրիւքսէլի մէջ արժանացած էր «մեծ մրցանակի» եւ ոսկէ մետալի : Յօդ-ուածագիրը անդրադարձած է նաեւ հա-մաշխարհային Բ. պատերազմին Անդրա-նիկ Ճաղարեանի կատարած գործերուն , երբ հայ բժիշկը հիւանդանոցներու մէջ աւելի քան տասը հազար վիրահատու-թիւն ըրած է, ապա երկար տարիներ աշ-խատած է Մոսկուայի մէջ, անուանի վի-րաբոյժ Ա. Վիշնեւսկիի հետ : Փրոֆ. Ա. Ճաղարեան զբաղած է նաեւ մարդաբա-նութեամբ : Պարզելով, ըստ գանկի ոս-կորներու, դէմքի նուրբ հիւսուածքներու դասաւորման օրինաչափութիւնը, ան ըս-կըսած է ըստ գանկի վերականգնել մեռած մարդոց դէմքերը : Այդ ձեւով ան վերա-կանգնած է յիսուն դիմապատկեր : «Այդ պատկերասրահը ,- գրած է Նիկոլայեւ,- կը բացուի Նէոլիթի դարաշրջանի մար-դու դիմանկարով, որ վեց հազար տարե-կան է եւ ժամանակ մը ապրած է հայկա-կան լեռնաշխարհի մէջ : Վերականգնած են ԺԲ. դարու առասպելական հրամանա-տար Հասան Ջալալեանի, Դինար Թա-գուհիի (Թ. դար), աւելի քան երեք հա-զար տարի առաջ ապրած ռազմիկներու , հողագործներու, քուրմերու դիմապատ-կերները» : Փրոֆ. Ճաղարեան վերա-կանգնած է նաեւ Պետրոս Դուրեանի դի-մանկարը : Ան ներկայիս ղեկավարն է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադե-միայի հնագիտութեան եւ ազգագրու-թեան հիմնարկութեան մարդաբանական տարրալուծարանի :

×

ՄԱՌԵՇԱԼ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւան գացած է Մառեշալ Յովհ. Բաղրամեան, որ ներկայիս իր յուշերը կը գրէ : Կայարանը զինք դիմաւորած են Հա-յաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Վլադիմիր Ղալումեան, Զօր. Աշոտ Ղազարեան , պաշտօնական անձնաւորութիւններ եւ ա-շակերտներ, որոնք ծաղկեփունջեր նը-ւիրած են հիւրին : Մառեշալ Յովհ. Բաղ-րամեան ընդունուած է Հայաստանի հա-մայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կո-միտէի Ա. Քարտուղար Կարէն Դեմիր-ճեանի կողմէ :

×

ԳԻՒՄՐԻՑԻՆԵՐՈՒՆ ՋԱՅՆԱԴԱՐԱՆԸ

Հին Գիւմրիի – Ալեքսանդրապոլի կեն-ցաղի , սովորութիւններու, խօսակցա-կան ոճի ինքնատիպ օրինակները հաւա-քելու եւ պահելու նպատակով , Շիրակի պատմութեան թանգարանին մէջ հաս-տատուած է յատուկ բաժին մը : Քաղա-քի տարեց բնակիչներուն յուշերը ձայ-ներիզի վրայ առնելով կը պահուին թան-գարանի ձայնադարանին մէջ : Արդէն իսկ թանգարան հրաւիրուած են տասը հո-գի, բոլորն ալ 80ը անց ծերունիներ , ո-րոնք ժամանակին գործօն մասնակցու-թիւն բերած են քաղաքի դէպքերուն : Ձայնագրուած են ծննդեան, հարսանիքի, խնամախօսութեան, հաւատքի ծէսերը :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

(ԻՐ ՇԻՐԻՄԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ.— Կիրակի օր, բարեկամներ պի-տի երթան Տէօյի գերեզմանատունը , ուր 1970 Ապրիլէն ի վեր կը հանգչի Բիւզանդ Թօփալեան : Գուցէ զարմանայ ու գոհ ալ չմնայ : Բայց ողջերը շիրիմները գտած են միայն իրենք զիրենք մխիթարելու ու խիղճերը հանգստացնելու համար : Ինք , հաւանաբար, նախընտրէր որ Անդաստա-նը շարունակուէր եւ իր յիշատակը անով ապրէր : Մենք ալ, սիրելի Բիւզանդ, բայց տե՛ս ամայի է հրապարակը : Ամէն մէկ Հայ մեռնողի հետ, բան մը թաղ-ուեցաւ Փարիզի հայ կեանքէն : Ու քու մահովդ, միայն հայ տպարան մը չէր որ կը պակսէր այլ՝ օճախ մը, որ կը մա-րէր : Տպարան չէր արդէն, հանդիպում-ներու վայր մըն էր, ամէն օր բան մը ա-ւելի կ'ըսուէր հայ գիրին վրայ, խորհըր-դածութիւն մը աւելի կ'ըլլար հայ ար-ուեստին վրայ : Եւ որքան ալ ուզենք վա-նել յոռետեսութիւնը, չենք կրնար չտես-նել բացակայութիւններու ստեղծած ա-հաւոր պարապը : Քիչ կը խօսէիր , շատ քիչ, այնքան լուռ ու տխուր էիր, որ յաջողեցար աւելի զգալի դարձնել բա-ցակայութիւնդ քան ներկայութիւնդ :

×

Քու մէկ քերթուածիդ սա քանի մը տո-ղերը, աւելի քան շիրմաքար մը, թող յիշեցնեն բոլորին թէ հայ բանաստեղծ մը կորսնցուցինք, թէ նկարիչ մը կոր-սնցուցինք , թէ կորսնցուցինք՝ սիրելի Բիւզանդ Թօփալեանը :

ժամանակին մէջ տարերքէն
Մրղուած ուժով գերիրական
Մարդն անսուաղ կը տուայտի ,
Կը ձգտի իր «ձերբազատման » :

Տիեզերքի անհունութեան
Ու լոյսերուն առջեւ անմար՝
Մեծ խնդիրներն իր հարցական
Կը հանգուցուին , մինչ քար առ քար :

Կը բարձրացնէ ան իր ձեռքով
Պատերն իր սեւ, անել բանտին
Ճիգով մ'անյոյս ու անքրնին :

Ու մարդը մինչ յաղթահարել
Կը յանդըգնի իր իսկ հոգին՝
... Տարերքն անհուն կը ծիծաղին ...:

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆ ՅՈՒՇԵՐ, ՍԵՒ ՅՈՒՇԵՐ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԷՏԷՆ

Քաղաքին եւ արուարձաններուն գրաւման երրորդ օրն էր, կը գտնուէինք կայարանին թաղը Գորտէլիօ, Հրդեհին ծագումէն ցերեկ մը առաջ:

Երազային պահեր ղարձած էին տակաւին չարաթ մը առաջուան մեր տղուտպրումները, հանրային սպասարկութիւնները իրենց տեղն էին, ծովածոցին մէջտեղը պողպատէ կղզեակի մը պէս փռուած Քիլքիս զրահաւորը կէս օր է կէս օր թնդանօթի ուժգին որոտումով մը իր ներկայութիւնը կը յիշեցնէր ամէնուն :

Ուսումնական վերամուտը տակաւին չէր սկսած, մենք դպրոցականներս լաւագոյն յոյսերով տոգորուած կը շարունակէինք մեր արձակուրդը, առաւօտները կը մեկնէինք ծովը լողանքի, յետմիջօրէի երկար ղաղարէն յետոյ կը լծուէինք վօլէ – պօլի ձեռնագնդակի խաղերուն եւ գիշերները երբ ամառուան լուսինը իր ձերմակ լոյսը շռայլօրէն կը սփռէր ամէն կողմ, նաւամատոյցէն մինչեւ Քօքինաքիայի թթենիներու պուրակին ծովահաեաց ծայրամասը երթ ու դարձ կ'ընէինք Կոմիտասի գործերէն հատուկտորներ երգելով մեղմաձայն: Կը կենայինք վայրկեան մը, պարտէզի մը ծառերուն մէջէն, բաց պատուհանէ մը մեզի հասնող վիէննական նուագի մը չեչտերէն հմայուած, եւ ոգեւոր քայլերով կը շարունակէինք մեր երթը, աստղազարդ երկնքին տակ, ծովախորշին մելանագոյն ջուրերուն վրայ թիավարող զոյգերու զուարթ քրքիջները միայն կը խզէին գիշերային համատարած անդորրը մեզի հետ :

Հիմա չրջուած էր ամէն ինչ, ծաղիկի մը կեանքը չունեցաւ այն մթնոլորտը որ մեր բնակչութիւնները ուզեցին ստեղծել իրենց կիրթ եւ հիւրընկալ կեցուածքով հանդէպ մուտքի ուժերուն :

Կը տիրէր կացութիւն մը նման Հայոց պատմութեան բազմահամար դժընդակ օրերուն, որուն ողբը Վչտի Երգիչը Ահարոնեան վերապրեցուցած է իր Լռեց Աէաղաղը գրուածքով :

Գիշեր մը առաջ մայրամուտին իգական օգնականչ աղաղակներ պատռած էին միջոցը եւ անհունին մէջ մարած առանց արձագանգի :

Լուռ եւ ամայի էին ժիր եւ վառվռուն փողոցները, տուները կղպուած, պատուհանները գոց եւ փեղկերուն առանցքէն կը դիտէինք սրտաթող սարսափազդու դուրսը, ուրկէ միայն աոեն առեն քանդուած չարքերու անսանձ ձիերը թափառելով կ'անցնէին գետիններէն թափթըփած տերեւներ փնտռելով :

Համոզուած էինք որ կ'ապրէինք եղերական իրադարձութիւններու նախաժամերը :

Այս ահ ու դողի անձկութիւններուն մէջ մխրճուած՝ անսովոր աղմուկներ լըսեցինք մեր բակին կողմէն, որ իր մէկ անկիւնէն պատով կից էր հօրեղբայրենուս բակին թիկունքին, ուղղուեցանք աղմուկներուն կողմը եւ փեղկերուն առանցքէն տեսանք Յակոբ հօրեղբայրս որ կը փորձէր մագլցելով ապաստանիլ մեզի, երբ վրայ հասաւ զինեալ զինուոր մը, կտրուկ եւ սպառնական, ատրճանակը ուղղելով իր վրայ՝ ազդարարելով՝

— Մի փախչիր , կը սպաննեմ :

Քիչ վերջը տեսանք հօրեղբայրենուս մեկնումը, գլխահակ եւ խոկուն, զրացի այրերու հետ միասին, պահակներով օղակուած :

Անկանոններու խումբ մըն ալ սկսաւ աղմուկով զարնել մեր փողոցը, զարկին դրացիի մը դուռը, առանց պատասխանի մնալով, գլխաւոր մը գնդակի հարուածով մը փշրեց մուտքի կղպանքը, եւ խումբը խուժեց ներս, անընակ էր տունը եւ բնակիչները դուրս ելան ձեռնունայն :

Կարգը եկաւ մեզի, հայրս խստիւ պատուիրած էր մօրս, որ չընդդիմանայ, երբ դուռը զարնուի, զարկին մեր դուռը, ես ապաստանեցայ խցիկս, ուր նոյնպէս գիզուած էին ձմեռուան մեր զորգերը: Խուժանը մտաւ ներս, լսեցի որ հայրս հանեցին դուրս , զինուոր մը հասաւ մինչեւ ինձ եւ զէնքը հրելով ձախ կուրծքիս, մատը բլթակին վրայ՝ — տուր տակդ սպառնաց, տուի իրեն ինչ որ ունէի գրպանիս մէջ, առանց կորսնցնելու պաղարիւնս :

— Վար իջիր աւելցուց, նշմարելով զորգերը :

Իջայ վար եւ միացայ հայրիկիս, դուրսը՝ փողոցը :

Վայրագ աչքերով գլխաւոր մը մօտեցաւ մեզի եւ ազդարարեց․

— Հանեցէք ձեր կօշիկները եւ հետեւեցէք պահակին, որուն հետեւեցանք առանց գիտնալու դէպի ո՞ւր եւ ինչո՞ւ, ձգելով մայրիկս մինակ, նորածիլ քոյրիկըս թեւերուն մէջ գրկած, դուռին առջեւ :

Երբ քիչ մը հեռացանք սրտայոյզ հարցուփորձ մը ըրաւ մեզի ընկերացող պահակը, ինծի դառնալով․— Ո՞վ է այս մարդը հարցուց հայրս ցոյց տալով, ըսի որ հայրս էր :

Դարձաւ դէպի հայրիկս եւ հարցուց նոյնպէս․

— Ո՞վ է այս տղան, զաւակս է պատասխանեց հայրս :

— Տղայ, ըսաւ պահակ զինուորը , դուն ետ դարձիր ձեր տունը :

— Ալլահը թող մուրատդ պարգեւէ ըսաւ հայրս զինուորին եւ այսպէս բաժնուեցանք իրարմէ :

Վերադառնալ տո՞ւն, վտանգաւոր որոշում մըն էր, մնալ փողոցը նոյնքան, միակ ելքը ինծի համար շուտով եւ առանց նշմարուելու յառաջանալն էր դէպի մեզի, կծկուիլ պատի մը քով, եւ սպասել խուժանին մեկնումին :

Գտայ մօտիկ անկիւն մը, հազիւ ապաստանեցայ աքասիայի մը շուքին տակ, երկու ոստիկան զինուորներ անցան քովէս եւ զարմացած հարցուցին ․

— Ի՞նչ կ'ընես այստեղ․ պատմեցի եղելութիւնը եւ ցոյց տուի հայրիկս եւ պահակը որոնք կը քալէին դեռ ուղիղ գիծով :

— Ցոյց տուր ձեր տունը եւ եկուր մեզի հետ ըսին ոստիկանները, դարձանք անկիւն մը եւ հասանք մեր դուռին առջեւ, եռուզեռի մէջ էր անկանոններու խմբակը, կապոցներ չալկած ելք եւ մուտքի մէջ․ հոն էր գլխաւորը ․

— Ինչո՞ւ վերադարձար գոռաց ինծի տեսնելով ․

— Կը բաւէ ձեր ըրածը, բոլորդ դուրս սաստեցին ոստիկանները եւ յանձնեցին զիս մայրիկիս :

Երբ բոլոր խուժանը մեկնեցաւ ամբողջովին ցրուած, հեռացան նոյնպէս ոստիկանները, գոցեցինք եւ կղպեցինք զարձեալ դռները, իրերայաջորդ ցնցումներէն ուժասպառ :

Նորէն ոտնաձայներ լսեցինք, չըլլար որ վերադառնար գլխաւորը, մօտեցանք փեղկերուն առանցքին, երկու արձակազէններ զարկին մեր դիմացի մայթին վրայ, նորահաստատ Կուտինահայ ընտանիքի մը դուռը, հոն կը բնակէին երիտասարդ ամոլ մը եւ ծնողքը, դուռը բացաւ մանկամարդ տանտիրուհին․

— Ամուսինդ, կանչեցին զինեալները :

— Ամուսինս քաղաքէն չվերադարձաւ տակաւին պատասխանեց երիտասարդ տիրուհին :

— Բաց դուռդ գոչեցին զինեալները :

— Ես մինակ կին մըն եմ եւ կ'արգիլեմ ձեր մուտքը տունէս ներս, աւելցուց ․

Շրջիկները ընդհուպ ,ըրին քանի մը ետ քայլ, եկան ծունկի եւ իր կուրծքը նշեցին :

Ամուր փարած մուտքի դուռին, անվեհեր Հայուհին, ամբոցի աննկուն բերդապահի մը պէս դեռ շարունակեց իր խօսքը՝ — Ես նամուս ունիմ :

Հրացաններու երկար փողերը վեր բարձրացան յանկարծ, արձակազէնները ելան ոտքի եւ առանց կրակելու մեկնեցան :

Իրիկունը մինչեւ ուշ ատեն սպասեցինք հօրս եւ հօրեղբայրներուս վերադարձին,

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԱՊԱԳԱՆ

(Բ․ եւ վերջին մաս)

« Ցիկառոյի» թղթակիցին եւ Միլովան Ճիլասի միջեւ խօսակցութեան նիւթ դարձած է նաեւ Թիթոյի արտաքին քաղաքականութիւնը :

Ճիլասի համոզումով Պելկրատի արտաքին քաղաքականութիւնը՝ այնպէս ինչպէս ընդհանուր առմամբ կը գործադրուի իշխանութեան կողմէ, տրամաբանական ու յստակ է: Իր տեսակէտով, սակայն, Պելկրատ պէտք է աւելի ձգտի մօտենալ Եւրոպայի : Սակայն, բնականաբար , որեւէ պարագայի տակ պէտք չէ անդամակցի Ատլանտեան Ուխտին, քանի այսուհետեւ անիկա դատապարտուած է գերման – ամերիկեան հակակշռի ղերքին մէջ մնալ: Գործնական գետնի վրայ դրական եղած է Պելկրատի ոչ մէկ ճակատի յարելու քաղաքականութիւնը: Անիկա յատկապէս ընդլայնած է Եուկոսլաւիոյ տնտեսական կապերը , այս քաղաքականութեան շնորհիւ Պելկրատ ժողովրդականութիւն ձեռք ձգած է այսպէս անուանուած երրորդ աշխարհի մէջ:

Գաղափարախօսական գետնի վրայ , ընդհակառակն, իրապաշտ չէ, քանի որ Պելկրատ յաճախ հին նշանախօսքեր կը գործածէ, ինչպէս դասակարգերու պայքարը, որ իրականութեան մէջ իրեն համար այլեւս նոյն իմաստը չունին եւ, աւելին՝ պատճառ կը դառնան, որ անիկա հեռու մնայ Եւրոպայէ: Որովհետեւ պէտք չէ մոռնալ, թէ միակ կայսրութիւնը, որ այսօր դեռ կը յարատեւէ աշխարհի մէջ՝ խորհրդային աշխարհն է : Արդարեւ, Խորհ․ Միութիւնը միակ կայսրութիւնն է, որ 1945էն ի վեր ոչ մէկ հող վիջած է : Մոսկուա ամբողջութեամբ կը պահպանէ Ստալինի իշխանութեան ժամանակաշրջանի աւարառութիւնները :

— Եուկոսլաւ Մակեդոնիան միշտ կըռուախնձոր դարձած է Սոֆիոյի եւ Պելկրատի միջեւ: Այս գետնի վրայ Մոսանոնք ալ ետ չեկան: Այդ սեւ օրը, միայն անբախտ մեծ մայրիկս իր չորս զաւակները կորսնցուց :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐԻՆԵԱՆ

Սեպտեմբեր, 1976

(*) Գօրտէլիօ՝ Իզմիրի միջերկրականեան քաղցրութեամբ օծուն գլխաւոր արուարձանը :

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մենք պէտք է չարժինք այնպէ՛ս, ինչպէս կը չարժի ոեւէ անձ կամ հաւաքականութիւն, որ քիչ ուժ ունի, փոքր ուժ է, եւ կ'ուզէ բազմապատկել իր ուժը, ամէնէն լաւ ձեւով օգտագործել զայն, — լծակ գործածել պէտք է գիտնանք, յեցակէտ ընտրել պէտք է գիտնանք: Եւ այս խնդրին մէջ շատ բան ունինք սորվելիք, մանաւանդ Ամերիկայի հրեայ փոքրամասնութենէն :

Ինծի յաճախ ըսուած է որ կը գերդնահատեմ հրեայ ժողովուրդի յաջողութիւնները, — որ անոնք՝ թիւով մեզմէ շատ, հարուստ, խարեբայ եւ խորամանկ, նաեւ բախտաւոր ժողովուրդ են, որովհետեւ Թուրքի ու Ռուսի հետ չէր իրենց կռիւը, այլ տկար եւ անկազմակերպ Արաբներու դէմ․ ունէին նաեւ Ամերիկայի օգնութիւնը: Միայն վերջին կէտն է որ անվիճելի է: Կ'արժէ յիշել որ մեզ ցեղասպանութեան ենթարկողը Թուրքերն էին, Հրեաները ջարդողները ա՛լ աւելի լաւ կազմակերպուած եւ ահարկու գերման-նացիներն էին: «Բախտը» յարաբերական է այսպիսի խնդիրներու մէջ:

Հրեաները քաղաքական եւ տնտեսական գիտութիւններու մէջ տիրապետող ուժ մըն են, մանաւանդ համալսարաններու մէջ՝ ուրկէ կուգան կառավարութեան խորհրդատուներէն եւ վարիչներէն շատեր: Այսօր, Ամերիկայի տնտեսական կեանքի վրայ ամէնէն մեծ ազդեցութիւն ունեցողը՝ նախագահէն ետք, Արթհըր Պըրնզն է, Պետական Պահեստի տնօրէնը (Ֆետէրըլ Րիզըրվ), ծագումով՝ Հրեայ: Հանրային կարծիքի տիրապետող երկու թերթերուն տէրերն են Օխս-Սալզպըրկըր (« Նիւ Եօրք Թայմզ ») , եւ Գաթրին Մայըր-Կրէյհըմ («Ուաշինկթըն Փօսթ», նաեւ «Նիւզուիք» շաբաթաթերթ) , ծագումով՝ հրեայ: Հեռատեսիլի երեք ընկերութիւններուն տէրերը, Փէյլի (Սի-Պի-Էս), Սարնոֆ (Էն-Պի-Սի), Կոլտըն եւ ուրիշներ (Էյ-Պի-Սի)՝ ծագումով Հրեայ: Անշուշտ մենք չենք կրնար ակնկալել Հրեաներուն պէս ազդեցութիւն ունենալ հանրային կարծիքին վրայ, սակայն կրնանք անոնց վերլուծումներէն բան մը սորվիլ, փոքրամասնութիւններու տեսակէտը պաշտպանելու արուեստին մասին:

5,200,000 Հրեայ կայ Ամերիկայի մէջ եւ մօտ 500,000 Հայ: Արդեօք ունի՞նք անոնց դիրքին եւ ազդեցութեան մէկ-տասներորդը, ինչպէս ունինք բնակչութեան մէկ-տասներորդը, մօտաւորապէս: Չունի՛նք: Անշուշտ անոնք Իսրայէլ ունին, պետութիւն մը, որ դուրսէն ազդեցութիւն կը բանեցնէ․ սակայն այդ պետութիւնը չէր դիմանար, առանց Ամերիկայի Հրեաներուն օգնութեան:

Եթէ վերլուծենք քաղաքական ուժը՝ ըլլա՛յ Հրաններունը, ըլլա՛յ մեծ պետութեան մը ուժը, կը տեսնենք որ որոշ, հիմնական, անփոփոխ ազդակներ կան:

Ա) Բնակչութիւն: Անկարելի է բոլորովին անտեսել 10 – 15 միլիոնէն աւելի թիւ ունեցող համախմբում մը, ըլլա՛յ պետական (օրինակ՝ Փերու կամ Հոլանտա), ըլլա՛յ փոքրամասնութիւն, — օրինակ՝ Ուքրանացիները՝ Սովետական Միութեան մէջ:

Բ) Կազմակերպութիւն: Խօսեցանք այս մասին: Ո՛րքան փոքր է բնակչութիւնը, ա՛յնքան աւելի կարեւոր է որ բարձր ըլլայ կազմակերպական որակը:

Գ) Դրամ: Քուէյթ 350,000 բնիկ ունի, սակայն իր հսկայ եկամուտով հեղինակութիւն մըն է, մինչդեռ Պուրմայի պէս երկիր մը, 30 միլիոնէ աւելի բնակիչով, հազիւ ինքնաբաւ, մեծ «կշիռ» չունի համաշխարհային ատեաններու առջեւ:

Դ) Բանակ, զէնք: Դրամը զէնք կը գնէ, սակայն ունենալը չի՛ բաւեր: Վարժութիւն, նուիրում, կարգապահութիւն եւ զէնք գործածելու պատրաստակամութիւն ու կամք՝ ասոնք են որ Իսրայէլի պէս երկրի մը դիրք կու տան: Եթէ խընդրոյ առարկան միայն դրամի հարցը ըլլար, Սաուտի Արաբիոյ քարիւղի եկամուտը կը բաւէր որ անհետանայ Իսրայէլը: Ինթէպպէն չյիշողը չի՛ հասկնար համաշխարհային կարեւոր այս իրականութիւնը:

Նոյնպէս՝ առնենք Զուիցերիան, չէզոք երկիր մը՝ որ 1815էն ի վեր կռուի չէ մասնակցած․ ուր սակայն 18էն 55 տարեկանիրաքանչիւր այր մարդ զինուոր է: Այդ խաղաղ ու հարուստ երկրի լեռները՝ սպառազինուած «բերդեր» են, միայն ufիի զաւիթափերով չեն ծածկուած: Այդ իրականութիւնն է որ կ'ապահովէ Զուիցերիոյ դիրքը: Նմանապէս՝ Ամերիկայի սեւ փոքրամասնութիւնը չկրցաւ իր ներկայութիւնը զգացնել զուտ քաղաքական միջոցներով, ստիպուեցաւ զօհ տալ, կրակով եւ երբեմն զէնքով իր գոյութիւնը ընդգծել: Պաղեստինցի Արաբները 1948էն 1967 լացին, բայց իրենց արցունքները որբոց չեղաւ: Հիմա ուժ մըն են:

ԽԱԶԻԿ ԹԻՕԼԷՕԼԵԱՆ

(11 – Շար․)

Fonds A.R.A.M

...ուա յաջորդաբար տաք կամ պաղ եղած է կրակին վրայ, նայած, թէ Մոսկուա պահուն ի՛նչ հոլովոյթ կը կրէին իր յարաբերութիւնները Պելկրատի հետ : Ի՞նչ լուծում կը նախատեսէք այս հարցին համար, հարցուած է Փրանսացի թղթակիցը :

Ճիլաս պատասխանած է, թէ հարցին պէտք չէ կուսակնօրէն բնոյթ տալ : Անկէ ճիշդ պիտի ըլլար ասիկա վերադրել Պուլկարիոյ մեծամոլութեան՝ հրահրուած Մոսկուայի կողմէ : Մոսկուա սառնայքեական խաղ մը կը վարէ : Ուշադրութիւն դարձուցէք, որ Խորհ. Միութիւնը երբեք բացէ ի բաց չարտայայտուիր մակեդոնական հարցին : Վստահ եղէք, որ Մոսկուա ոչ մէկ պարագայի տակ թոյլ պիտի տայ Պուլկարիոյ «կլանելու» Մակեդոնիան :

Գիտցէք նաեւ, թէ խորհրդային կարգ մը համալսարաններու մէջ կանոնաւոր կերպով մակեդոներէն կը դասաւանդուի : Պուլկարիոյ միջոցաւ մակեդոնական հարցին արծարծումը կը ձգտի տարանջատել Եուկոսլաւիան եւ, ապա, ստեղծել խորհրդային հակակշռին տակ գտնուող ինքնավար Մակեդոնիա մը :

— Եթէ բախում մը յառաջ գայ Արեւմուտքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, ի՞նչ պիտի ըլլայ Պելկրատի դիրքը :

Նման պարագայի մը Եուկոսլաւիա հաւանաբար չէզոք դիրք բռնէ : Այս ըսելով հանդերձ Ճիլաս չի հաւատար համաշխարհային ծաւալով բախումի մը Արեւմուտք – Արեւելքի միջեւ : Պատերազմի մը խրտուիլակը պարբերաբար հրապարակ կը դրուի Խորհ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն կողմէ, որպէսզի իրենց վարչակարգերը ամրապնդեն ներքին ճակատի վրայ : Միւս կողմէ Չինաստանի սուսերը՝ Ասիոյ հեռաւոր հորիզոններուն վրայ, Մոսկուայի մնայուն մղձաւանջը կը կազմէ եւ, հետեւաբար, չի կրնար համաշխարհային չափանիշով արկածախնդրութեան մը մէջ նետուիլ :

— Համայնավարութիւնը գաղափարական գետնի վրայ կրնա՞յ բարեփոխում – ներու ենթարկուիլ նախ Արեւմուտքի եւ ապա Արեւելքի մէջ :

Ճիլաս համայնավարութեան փոփոխութիւն չի տեսներ, այլ միայն՝ համայնավարներու, անշուշտ Արեւմուտքի մէջ : Արեւելքի մէջ համայնավարները ոչ մէկ հնարաւորութիւն ունին իրենց ճակատագիրը իրենց ձեռքով վարելու՝ ցորչափ խորհրդային լուծի տակ կը գտնուին : Փրակայի «գարնան» ճնշումը ցայտուն ապացոյցը տուաւ :

Արեւմուտքի մէջ օրինակը գլխաւորաբար կուգայ Իտալիայէ, ուր Պերլինկուէրի, Ամէնտոլայի և Նափոլիդանոյի պէս մարդիկ յառկանշական հոլովոյթ մը իրականացուցին ժողովրդավարութեան գետնի վրայ : Սպանիոյ մէջ եւս, շնորհիւ Քարիլլոյի : Ասո՛ր կամ անոր պարագային՝ իրենց յաջողութեան անկիւնաքարը պիտի կազմէ կուսակցութեան սեմէն ներս ընդունելի նոր ըմբռնումները : Ուրիշ ճամբայ չկայ անկախութիւն ձեռք ձգելու համար, Մոսկուայի լուծէն ազատելու համար : Ասիկա կը նշանակէ առաջին առթիւ կանոնաւոր կերպով հեռացում լենինականութենէ եւ սթալինականութենէ :

Այս չէ պարագան Ֆրանսայի մէջ, ուր Մարշէ հակառակ իր տուած խոստումներուն եւ արտայայտած դաւանանքներուն՝ փոփոխութիւն մտցնելու կուսակցութեան մէջ եւ յարգելու Հասարակաց ծրագիրը, կը մնայ ամէնէն յոռի տիպարը զտարիւն լենինեանի եւ սթալինականի : Այս շրջագիծէն դատելով եւ հակառակ իշխանութեան գլուխ անցնելու իր ծարաւին՝ Միթերանի դիրքը լծուելու ֆրանսական համայնավարութեան կռչկոռ կապած կրունքին՝ անհասկնալի կը թուի, չըսելու համար՝ անպատասխանատու :

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ ՓԱՐԻԶ

— Օ —

Սեպտեմբեր 23ին Հինգշաբթի իրիկուն «Պարոյր Սեւակ» գրադարանի սրահը մեղուներու փեթակի նման կը բզզար :

Հայրենակից անդամներն եւ Հայաստան մեկնողները, ուրախ – զուարթ արտայայտութիւններով թէ մթնոլորտը կը ջերմացնէին եւ թէ չմեկնողները – մեկնողներուն կը շնորհաւորէին կարօտի ահ մը քաշելով, ու այդ ահը ուրախութեան փոխելով, ջերմագին ողջոյններ կը ղրկէին մայր հայրենիքի հարազատներուն, մասնաւորապէս չեշտելով Նոր Կեսարիոյ բնակիչները :

Կարելի՞ է չհրճուիլ այս տեսարանին առջեւ, ոչ, որովհետեւ առաջին անգամ ըլլալով, Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական միութիւնը աւելի քան երեսուն հոգինոց ուխտաւորներով ճամբայ կը բանայ Նոր Կեսարիա այցելողներուն, որոնք այսպէս ամէն տարի պիտի շարունակեն, ինչպէս ժամանակին Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայերը կ՚ընէին, Սուրբ Կարապետի վանքը, հեռաւոր վայրերէն ուխտի գալով :

Շնորհաւորելի աշխատանք, կը մաղթենք յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն : Հոծ ներկաներու առջեւ Միութեան երիտասարդ նախագահը՝ Միհրան Եփրեմեան հակիրճ եւ սակայն մաքուր հայերէնով հաւաքոյթը բացուած յայտարարեց եւ կարդաց օրակարգը :

Օրակարգը պարզ եւ յստակ, նամակներու ընթերցում :

Զեկուցում, մեկնումի կարգադրութիւններ եւ հիւրասիրութիւն : Քարտուղար՝ Յ. Վէզիրեան՝ կարդաց սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեանի, Կեսարիոյ Վերաշինաց Միութեան կեդրոնական վարչութեան քարտուղար՝ Բագրատունիի, Տիկին Մէնթեշեանի (Ա. Մ. Ն.), Ղեւոնդ Թորոսեանի՝ (Կրընոպլէն) Տիկին Մ. Ոսկանեանի (Վիլմոնպլէն) նամակները :

Միութեան գործունէութեան եւ մեկնումի կարգադրութեան զեկուցումէն ու հարցում պատասխաններէն ետք, ներկաները հիւրասիրուեցան :

Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ գաւաթներ պարպուեցան Նոր Կեսարիա մեկնողներուն եւ նուիրատուներուն կենացը, ինչպէս նաեւ բոլոր ներկաներուն բաժնուեցան Տիկին Սաղըրեանի նուիրած ողբացեալ ամուսնոյն «Յուշամատեան» գիրքերն ու «Սովետական Հայաստան» ամսագրի վերջերս թիւը, որուն մէջ գրուած քարտէսին վրայ կ՚երեւար Նոր Կեսարիա Աւանը :

Ներկաներուն մէջ կար նաեւ Պէյրութէն եկած երկու հայրենակիցներ Նալպանտեան եղբայրներ, որոնք պատմեցին Պէյրութ ապրող Կեսարացիներու գործունէութիւնը եւ ներկայ ողբերգական վիճակը : Հակապատկեր վերոյիշեալ ուրախութեանց, փառք Հայաստանին եւ վերջակէտ, մաղթելի վերջակէտ, Լիբանանի ողբերգութեանց :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Դ. ՇՈՍՏԱԿՈՎԻՉԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Ալ. Մխտանիկեան գրադարանին մէջ բացուած է Դ. Շոստակովիչի ծննդեան 70ամեակին նուիրուած ցուցահանդէսը : Յատուկ բաժիններու մէջ ներկայացուած են երաժիշտի համանուագներու, քառեակներու, սոնաթներու, ճազ – սիւիթներու, «Կատերինա Իզմայլովա», «Քիթը» օփերաներու, «Բոռը», «Համլէթ» շարժանկարներու երաժշտութեան ձայնանիշերը : Ցուցադրուած են նաեւ Շոստակովիչի կեանքին եւ արուեստին նուիրուած բազմաթիւ գիրքեր : Շոստակովիչ երկար տարիներ սերտօրէն կապուած է Հայաստանի երաժշտական աշխարհին, բազմաթիւ անգամներ այցելած է Հայաստան : Կարգ մը գործեր, մասնաւորաբար 14րդ համանուագը գրուած է Դիլիջանի երաժիշտներու ստեղծագործական տան մէջ :

×

ՅԱԿՈԲ ԱՂԱԲԱԲԻ ՀԱՏԸՆՏԻՐԸ

«Հայաստան» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Յակոբ Աղաբաբի (Աղաբաբեան) ընտիր երկերու հաւաքածոն՝ «Ծաղկեփունջ» խորագրով : Հեղինակի ծննդեան 100ամեակին առթիւ լոյս տեսած գիրքին կազմողը՝ Գ. Սրուանձտեան, «Յառաջաբան»ին մէջ կը գրէ . «Մանկական քաղցր յուշերու եւ երազներու, գիւղական կեանքի սիրով տոգորուած բանաստեղծը իր կարօտը կ՚արտայայտէ մանկական հոգեբանական ապրումներուն եւ երազներուն հարազատ, պատկերելով մանուկին կեանքը՝ անոր ծնունդէն մինչեւ պատանեկութիւնը : Յակոբ Աղաբաբի մասին գրական արտայայտութիւններ ունեցած են նաեւ Յովհ. Թումանեան եւ Աթարբէկ Խնկոյեան :

×

ՉԵԽԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹԸ

Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած է չեխական ժամանակակից երաժշտութեան շաբաթ մը, որ տեւած է Սեպտ. 23 – 28 : Երաժշտական շաբաթը մաս կը կազմէ ընկերվարական երկիրներու հետ Հայաստանի ունեցած յարաբերութիւններուն : «Չեխական երաժշտութեան շաբաթ»ի առթիւ Հայաստան գացած են չեխ երաժիշտներ, արուեստագէտներ, որոնք հանդիպումներ ունեցած են հայ երաժիշտներու եւ արուեստագէտներու հետ : Շաբաթուան ընթացքին «Հայհամերգ» սրահին մէջ տեղի ունեցած են չեխական սենեկային եւ համանուագային երաժշտութեան համերգներ, ինչպէս նաեւ Կոմիտաս Երաժշտանոցի կանանց լարային քառեակը, այրերու երրեակը եւ Հայաստանի պետական սէնֆոնիք նուագախումբը մեկնաբանած են չեխ երաժիշտներու գործերը : Հայ երաժիշտներու պատասխան այցը Չեխոսլովաքիա տեղի պիտի ունենայ 1977ի գարնան :

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՏԱՔՍԻ ԳՈՐԾԱՏԱՆ ՄԷՋ

Երեւանի մետաքսի գործատան արտադրած ձեռագործները մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն : Ձեռնարկութիւնը կ՚արտադրէ 11 տեսակ ապրանք : Այս տարի, նոր սարքերու շնորհիւ, կարելիութիւն պիտի ընծայուի երեք նոր տեսակի ապրանք արտադրել :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (192)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՈՍԿԻԷ ԽԱՐԻՍԽ ԳԻՆԵՏՈՒՆԸ

Սանտրիկօ սեղանի մ՚առջեւ նստած էր, այս սեղանին վրայ կանթեղ մը եւ երկու գաւաթներ կային :

Սանտրիկօ կռնակը բաց կափուլին կողմը դարձուցած էր, իսկ սեղանն ալ կափուլէն հազիւ երկու քայլ հեռու կը գըտնուէր, այնպէս որ, եթէ Սքալապրինօ Սանտրիկոյի դէմը նստելու ըլլար, բաց կափուլէն հազիւ երեք քայլ հեռու գըտնուած պիտի ըլլար :

Սքալապրինօ այդ կափուլը տեսա՞ւ, հասկցա՞ւ որ մասնաւորաբար իրեն համար դարան մը պատրաստած էին եւ վըտանգը արհամարհե՞ց ... : Այս հարցումին պատասխանը յետոյ պիտի իմանանք :

Առանց ոեւէ բան յայտնի ընելու, կատարեալ հանդարտութեամբ, եկաւ իրեն յատկացուած աթոռին վրայ նստաւ եւ ըսաւ :

— Բարեւ, Սանտրիկօ, Երկար ատենէ ի վեր իրար տեսած չունէինք :

— Բարեւ, Սքալապրինօ, պատասխանեց աւազակը ծանրակշիռ շեշտով մը : Հին ընկեր մը տեսած ըլլալուս համար շատ գոհ եմ :

Սքալապրինօ հանդարտ էր : Իրականութեան մէջ մեծ ճիգ կը թափէր ան ինքզինքը զսպելու համար, ապա թէ ոչ, մէկ ոստումով պիտի ցատկէր զինքը մատնող դաւաճանին եւ իր աղջիկը առեւանգող չարագործին վիզին պիտի փաթթուէր եւ զայն հաւու մը պէս պիտի խեղդէր :

— Ծուանայի երդում ըրի որ առաջին յարձակողը ես պիտի չըլլամ, մտածեց ան իրովի :

Երկու մարդոց միջեւ եղերական լռութիւն մը տիրեց, երկուքն ալ հասկցան թէ իրար մեռցնելու համար եկած էին հոն : Սանտրիկոյի դէմքը տեսնողը սարսափի կը մատնուէր :

Քեզ շունի մը պէս սատկեցնելու որոշում տալէ առաջ ուզեցի անգամ մը տեսնել քեզ եւ հիմա հասկնալ կ՚ուզեմ թէ մա՞րդ ես թէ շուն, խօսք առաւ Սքալապրինօ :

— Ես ալ նոյն բանը ընելու համար քու խօսքիդ վերջանալուն կը սպասեմ, պատասխանեց Սանտրիկօ առանց տեղէն երերալու :

— Ահա՛ թէ ինչ ըսելու եկած եմ քեզի, Սանտրիկօ՛ : Հակառակ անոր որ ես միշտ քեզի բարեկամի աչքով նայած եմ, դարձեալ դուն ինծի դէմ ոխ պահեցիր : Ատելութիւնը քեզի ոճիր մը գործել տուաւ, այնպիսի ոճիր մը որուն պատիժը մահն է մեր լեռնականներուս օրէնքով : Դուն զիս մատնեցիր : Դո՛ւն էիր զիս ձերբակալել տուողը : Կը խոստովանի՞ս թէ կ՚ուրանաս :

— Ո՛չ, չեմ խոստովանիր, ըսաւ Սանտրիկօ յստօրէն : Յանցաւորները կը խոստովանին միայն :

— Ուրեմն կ՚ուրանա՞ս :

— Ո՛չ, չե՛մ ուրանար : Այո՛, ե՛ս ձերբակալել տուի քեզ :

— Լաւ, ըսաւ Սքալապրինօ սարսռալով : Ոտքիս իմ ծանրութեամբս կապար շղթայուած, վեց մահաշունչ տարիներ նկուղներուն մէջ անցուցի : Դուն ինծի ի՛նչ չարիք որ ալ հասցուցած ըլլայիր, ես երբեք պիտի չփափաքէի որ դուն Հառաչանքի Կամուրջէն անցնէիր, որովհետեւ խիղճս զիս պիտի սպաննէր : Ձերկաբեմ, բանտէն փախայ եւ լեռներուն մէջ քեզի հանդիպեցայ :

— Այո՛, եւ ինծի հանդիպած օրդ իսկ ձեռքէս իմ հրոսախումբս գողցար, դոչեց Սանտրիկօ բռունցքները սեղմելով : Իմ ստորադասներուս առջեւ Ռօլան Քանտիանոյէ շնորհ ու ներողութիւն խնդրելս չմոռնանք ... : Շարունակէ՛ : Յետո՞յ ... :

— Մտի՛կ ըրէ, որովհետեւ ամէնէն սարսափելին է որ պիտի ըսեմ : Աշխարհի մէջ ազնուողի կին մը կայ զոր քրոջ մը պէս կը սիրեմ ու կը յարգեմ . այդ կինը այնպիսի հերոսութիւններ ըրաւ զորս լսելով չկրցայ արցունքներս զսպել : Դուն այդ կինը կը ճանչնաս, Ծուանան է :

Սանտրիկօ հեգնական ժպիտ մ՚ունեցաւ :

— Ամէնէն մեծ դժբախտութիւնը հո՛ն է սակայն որ այդ կինը քեզ կը սիրէ, շարունակեց Սքալապրինօ : Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս, ատիկա չեմ գիտեր : Ինչ որ գիտեմ սա է թէ ան քեզ կը սիրէ, հակառակ պարագային, այսինքն եթէ Ծուանայի սէրը չըլլար, Սանտրիկօ, գիտցած եղիր որ այս վայրկեանիս դիակդ գետին փռած էի :

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Մանուկ Համբարձումեան, իր զաւակներն ու թոռները եւ ընտանե-կան բոլոր պարագաները, սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, քեռայրին ու ազգականին՝

ՄԱՆՈՒԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

գառն մահը, որ պատահեցաւ 28 Սեպ-տեմբեր 1976ին, 76 տարեկանին:

Թաղման արարողութիւնը տեղի ու-նեցաւ 30 Սեպտեմբեր, Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 2.15ին, Տէսինի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին:

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Հոկտեմբեր 10, Կիրակի օր Առնուվի-լի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ աւան-դական մատաղօրհնութիւնը կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնք քառաձայն, գիւղի երգչախումբի կողմէ, առաջնորդու-թեամբ Վ. Փէշտիմալճեանի:

TRÈS URGENT

L'Union Générale Arménienne de Bienfaisance lance un appel urgent à toute la Communauté pour héberger des étudiants arméniens venus du Liban que la Maison des Etudiants Arméniens de la Cité Universitaire de Paris ne peut plus loger à partir du début octobre 1976 étant donné leur nombre.

Elle recherche en outre des emplois à temps complet ou partiel.

Téléphoner au n° 227-12-26 *ou* 924-86-71 *de* 9 h. *à* 12 h. *et de* 14 h. *à* 18 h. *du lundi au vendredi.*

ou écrire U. G. A. B. 118, rue de Courcelles 75017 Paris.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Découverte de l'IRAN

du 3 au 14 novembre

CIRCUIT ORGANISE PAR

sevan voyages

prix : 4090 F

COMPRENANT : Avion, Hôtel, logement, Petit-déjeuner, Excursions.

Pour programme détaillé et inscriptions :

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Ուրբաթ 8 Հոկտեմբեր ժամը 18էն ըս-կըսեալ մասնակցութեամբ Մարսէյլի յու-նական գաղութին, ցուցադրութիւն, յու-նական պարեր եւ երաժշտութիւն եւ այլ անակնկալներ:

Յունական ճաշ, (տեղերը սահմանա-փակ ըլլալով նախընտրելի է նախօրօք ա-պահովել սեղանները, հեռ. 50 15 09:

ՃԱՇԱԳԻՆ 50 ՖՐ.

Soirée Grecque

Vendredi 8 Octobre à partir de 18 h.

avec la participation de la Communauté Grecque de Marseille

Expositions, musique et danses grecques etc...

Repas avec menu grec. Prix 50 F *les places étant limitées il est recommandé de retenir les tables à l'avance* tél. 50 - 15 - 09

COURS DU MERCREDI
au Collège Samuel-Moorat

Les cours d'arménien vont recommencer le MERCREDI 13 OCTOBRE

Age d'admission : entre 6 et 12 ans

Deux cars prennent les enfants le matin et les ramènent en fin d'après-midi, le repas étant pris au collège.

Trajet : 1er car -- Asnières, Boulogne, Sèvres.

2e car -- Palaiseau, Antony, Clamart, Issy-les-Moulineaux, Sèvres.

Pour tous renseignements s'adresser au secrétariat du Yan's tél. 793 - 09 - 47

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանէօ - Քաշանի մաս-նաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Երեքշաբթի, Հոկտ. 5ին, ժամը 20.30ին, Տիկին Քա-րաօղլանեանին բնակարանը՝ 22 Ռիւ Լա-վուազիէ, Քաշան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ Սէնթ Մարկրիթի Թաղակա-նութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ Տիկին Կիւլիզար Քուսուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի. Քուսուրեան ընտանիք, Լիբանանի ա-ղէտեալներու 100 ֆրանք: Տօնապետեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկին Թ. Վարդա-պէտեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Ս. Քու-սուրեան հարիւր, Տէր եւ Տիկ. Աչապայ-եան 50, Տէր եւ Տիկ. Ղ. Ղարիպեան 30, Եսայի Տէր-Մարգարեան 50, Տէր եւ Տիկ. Կիրակոսեան 50, Տէր եւ Տիկ. Կ. Ստեփանեան քսան, Ղ. Փիլիպպոսեան 50, Սիրունեան 50, Հ. Գրիգորեան 20, Վ. Մուրատեան, Տիկ. Թ. Յովհաննէսեան 20ական, Ա. Զալկիճեան 10, Տիկին Զ. Դաւիթեան 20, Կ. Դարբինեան 30, Յ. Դարբինեան 50, Տէր եւ Տիկ. Ա. Դարբինեան յիսուն, Տիկին Մա-նուչեան, Տիկին Օվ-Խոլաքեան, Տի-կին Լ. Դարբինեան 20ական, Տէր եւ Տի-կին Թիւթէլեան 40 ֆրանք:

ԷՍԱՅԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ
ՀԱՒԱՔՈՅԹ - ՔՈՔԹԷՅԼԸ

9 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 16ին, 32, Ռիւ Տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր անդամնե-րը եւ համակիր երիտասարդները:

A R M É N I E 1 9 7 6

Départs chaque mois :

du 23 Octobre au 6 Novembre

du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :

Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON **Varoujan Sarkissian**

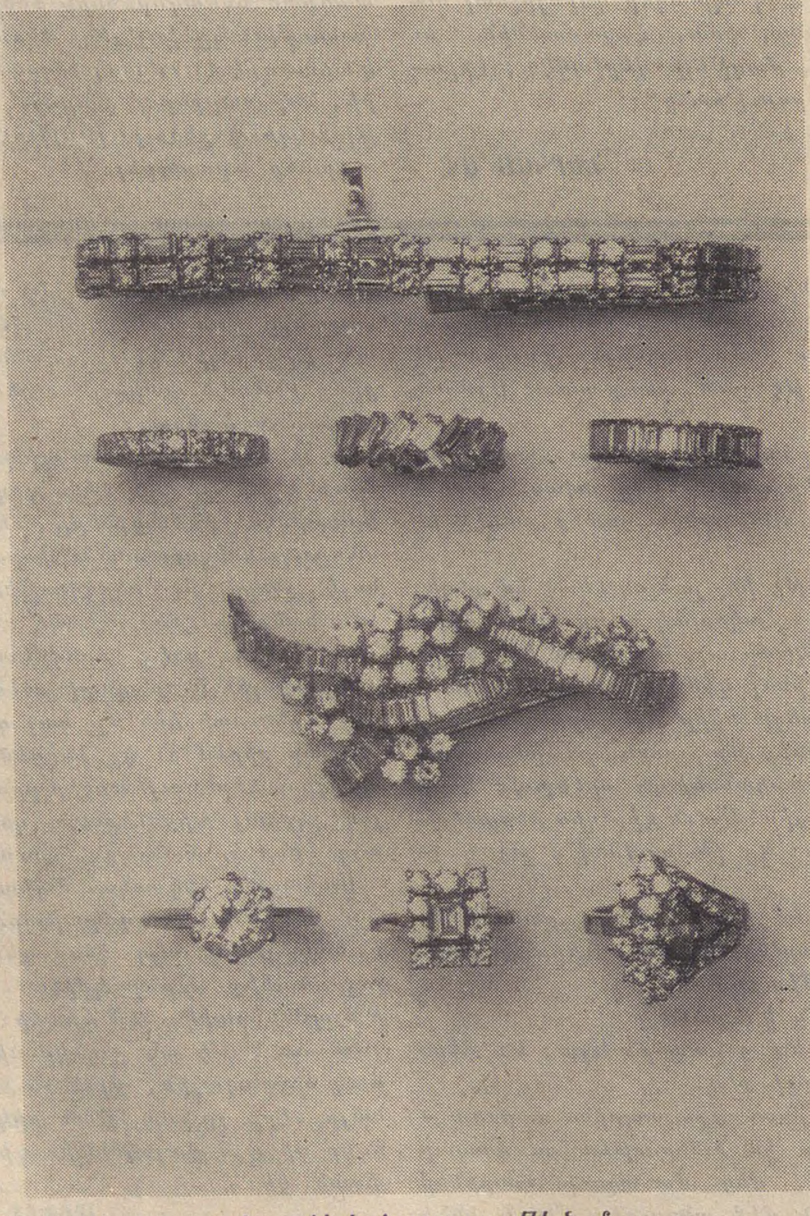
sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Ձեր զոհարեղէններուն համար

վստահելի հաստատութիւն մը

Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafayette 75009 Paris tél. 770 - 11 - 63

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

AGENCE DES INVALIDES

2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 550 - 32 - 30 — poste 46 - 55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
5
MARDI
5 OCTOBRE
1976

Le NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.697

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.697

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ — ԼԻԲԱՆԱՆ — ՄԵՔՍԻՔԱ

ՇՄԻՏԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԼԵՂԻ ՀԱՄ ՄԸ ՈՒՆԻ

— o —

Պիւռոսեան տեսակի յաղթանակ մըն է զոր կը տանի Հելմութ Շմիտ : Արդարեւ եթէ ազատականներու հետ իր համախմբումը չըլլայ եւ անոնց խոստումը գործակցութիւնը շարունակելու , կարելի է ըսել որ գերման ընկերվարականները ալ , Շուէտէն ետք, պարտուեցան: Կիրակի օր, ուրեմն ընկերվարական - ազատական համախմբումը ստացաւ ձայներու 50,6 առ հարիւրը, կը կորսնցնէ 18 աթոռ եւ մանաւանդ այն հանգիստ մեծամասնութիւնը զոր կը վայելէր խորհրդարանին մէջ, 46 աթոռի առաւելութեամբ : Այսօր միասնաբար ունին 253 աթոռ եւ դիմացը՝ քրիստոնեայ - դեմոկրատները՝ 243 :

Տանք թիւերը, նախորդ խորհրդարանին մէջ (ընտրուած 1972ին) ընկերային-դեմոկրատները 230 աթոռ ունէին, ազատականները՝ 41 եւ քրիստոնեայ - դեմոկրատները՝ 225: Այսօր, ընկերային - դեմոկրատները ունին միայն 214 աթոռ, ազատականները՝ 39, իսկ քրիստոնեայ դեմոկրատները, ապահովելով ձայներու 48,5 առ հարիւրը, ունին 243 աթոռ եւ իրենց պարագլուխը Հելմութ Քոլ չկրցաւ նոյնիսկ պահանջել վարչապետի աթոռը : Քոլ, իբրեւ պետը Գերմանիոյ առաջին կուսակցութեան արդար կը գտնէ որ այլեւս ինք վարէ երկրին ճակատագիրը եւ կը պատրաստուի գործակցութեան հրաւիրելու ազատականները: Բայց յոյս չկայ որ այս վերջինները շապիկ փոխեն մէկ օրէն միւսը : Եօթը տարի է հասարակաց քաղաքականութիւն մը կը վարեն ընկերվարական եւ ազատական եւ կասկած չկայ որ պիտի շարունակեն եւ Դեկտ. 14ին ալ (Նորընտիր ժողովը չի կրնար նիստ գումարել այդ թուականէն առաջ) դաշնակցային հանրապետութեան Նախարարապետ պիտի նշանակուի Հելմութ Շմիտ:

Պարզ է որ այս նոր պարտութիւնը Եւրոպայի ընկերվարականներուն յատկանշական է եւ բաւական մեղան հասեցնել կուտայ «Գերմանաբաններուն» , բայց եւ այնպէս պէտք չէանտեսել թէ ո՛ր մեծամասնութիւնն ալ վարէ Գերմանիոյ ճակատագիրը շատ բան չի փոխուիր : Իր կազմութենէն ի վեր (1949) Գերմանիա միշտ ղեկավարուած է կեդրոնէն նոյնիսկ եթէ բաւական ջուր խառնած է իր գինիին եւ քաջալերած Օսթփոլիթիք մը (Խորհ. Միութեան նկատմամբ, աւելի հաշտարար ընթացք) :

ԾՈՄՊԼԱԹ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

— o —

ԲԱՅՑ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՉԵՆ ԴԱԴՐԻՐ

Շաբաթ եւ Կիրակի բաւական եկող - գացողներ եղան Փարիզ, բայց եւ այնպէս եթէ յոյսեր ալ ծագեցան դեռ կարելի չէ ըսել որ յոյս մը ծնաւ կարգադրելու համար լիբանանեան տագնապը :

Շաբաթ առտու ժիսքար տ'Էսթէն ընդունած էր Եգիպտոսի Արտաքին նախարարը, քիչ ետք կ'ընդունէր Սուրիոյ դեսպանը, ապա Օրլիէն եւ կը բերուէր եգիպտացի նախարարը նոր տեսակցութեան մը համար: Յաջորդ օրն ալ Կիրակի, Փարիզ կը հասնէր ձախ յառաջդիմական պարագլուխը՝ Քամալ Ծոմպլաթ տեսնուելու համար Արտաքին նախարար Լուի տը Կիրէնկոյի հետ, որ նոր վերադարձած էր Ամերիկայէն :

Կը թուի թէ Փարիզի գլխաւոր նպատակն է «Կլոր սեղան» մը գլուխ հանել , բայց այդ գաղափարը չի խանդավառեր լիբանանեան բոլոր հոսանքները : Գահիրէի Ալ Ահրամին համաձայն Եգիպտոսի Արտաքին նախարարին այցելութեան նպատակն էր համոզել Ֆրանսան, որ կլոր սեղան մը կազմակերպէ Փարիզ եւ խաղաղապահ ուժեր ղրկէ Լիբանան, որ ընդունուին բոլոր կողմերէն: Գալով Ծոմպլաթի, որու Փարիզ գալու գաղափարը կը վերագրուի Եգիպտացիներու (խանգարելու համար Սուրիան) դիրքը չէ փոխած եթէ նոյնիսկ քիչ մը նուազ վճռական է իր անզիջողութեան մէջ: Իր կարծիքն այն է թէ նախ Լիբանանցիներու միջեւ է որ հարցերը պէտք է լուծուին, առանց արտաքին միջամտութեան : Այսինքն ոչ Սուրիացիք եւ ոչ ալ Պաղեստինցիք պէտք է մասնակցին այդ ժողովին: Ֆրանսա կրնայ միջամտել Սուրիոյ մօտ, որ իր զօրքը քաշէ, կրնայ նաեւ ազդեցութիւն բանեցնել Միացեալ Նահանգներու մօտ , որ ճնշեն Սուրիոյ վրայ :

× Խորհ. Միութիւն նամակ մը ղրած է Սարգիսի եւ նաեւ Սուրիոյ նախագահին: Կը կարծուի որ այս վերջինին մէջ, Մոսկուա շեշտած է «մեր դիրքը Լիբանանի դէպքերու եւ սուրիական դերին մասին հոն, չէ փոխուած : Կ'ուզենք կրկին հաստատել թէ կռիւներու շարունակութիւնը եւ Սուրիոյ յարատեւ ծաւալող միջամտութիւնը ի նպաստ լիբանանեան աջին բնաւ համապատասխան չէ լիբանանեան, պաղեստինեան եւ նոյնիսկ սուրիական շահերուն » :

× Տեղւոյն վրայ կռիւները կը շարունակուին թէեւ տեղ - տեղ աւելի մեղմ բնոյթ ունին :

ԼԻԶԱՅԻ ԶՈՀԵՐԸ՝
1200 ՄԵՌԵԱԼ, 40.000 ԱՆԱՊԱՍՏԱՆ

Անպայման կնատեաց մըն էր որ Լիզա մկրտած է այն մրրիկը, որ երբ գայ ալ- ղէտ կը ստեղծէ ամէն կողմ : Այսպէս առ- իջ օր ան տակնուվրայ ըրաւ Մեքսիքայի արեւմտեան մասը եւ 1200 մեռեալ կար արդէն (մեծ մասամբ երախայ) առաջին հաշուեկշռի մը համաձայն եւ 40 հազար հոգի ալ անապաստան: Լա Փազի երեք քառորդը քանդուած է եւ կենդանի քաղաքը վերածուած է դիակներով եւ ցեխով ողողուած անճանաչելի վայրի մը :

Քանի մը տողով

ԺԱՔ ՇԻՐԱՔ «քաղաքական մուտք» մը գործեց Կիրակի օր Էկլըթօն (ինչ որ բառախաղի մը առիթ տուած է Քոթիտիէն Տը Փարիի, որ կը գրէ թէ եթէ արծիւին (էկլ) թռիչքը չէ, էկլըբթոնի թռիչքն է): Նախկին նախարարապետը իր շուրջը համախմբում կ'ուզէ շեշտելով հանդերձ թէ իր գործունէութեան մէջ, պէտք չէ բան մը տեսնել Պետութեան ղեկավարին դէմ :

ԺԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ կնոջը հետ Թեհրան մեկնեցաւ, Երկուշաբթի առտու , Քոնքորտով: Չորս օր պաշտօնական հիւրն է Պարսից Շահին :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(Երեւան — Արմէնփրէս Սեպտ. 27)

ԽՈՐՀ. ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Արզականի մէջ Սեպտ. 20ին բացուած է տիեզերական կենսաբանութեան ու բժշկութեան խորհրդային — ամերիկեան 7րդ խորհրդաժողովը, իբրեւ նիւթ ունենալով՝ մարդը ի՞նչպէս անվնաս պահել այն աննպաստ ազդեցութիւններէն, որոնք կը սպառն իրեն տիեզերական թռիչքի պարագային : Հայաստանի կառավարութեան անունով փոխ — վարչապետ Ռ. Սվետլովա բարի գալուստ մաղթած է խորհրդաժողովին մասնակցողներուն եւ աւելցուցած , «Այսպիսի հանդիպումները փոխադարձ նպաստ մը կը բերեն տիեզերական յարածութիւնը խաղաղ նպատակներով օգտարործելու գործին » : Խօսք առած են խորհրդային եւ ամերիկեան պատուիրակութեանց ղեկավարները: Այնուհետեւ գիտնականները անցած են խորհրդաժողովի օրակարգի հարցերու քննութեան :

×

Սեպտեմբեր 22ին, Խորհրդային եւ ամերիկեան գիտնականները հանդիպում ունեցած են Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեանի հետ, որ անոնց խօսած է Հայաստանի մէջ գիտութեան մարզէն ներս արձանագրուած նուաճումներու մասին, տեղեկութիւններ տուած է Բիւրականի աստղադիտարանի գործունէութեան մասին: Հանդիպումի ընթացքին խօսք առած են խորհրդային տիեզերագնաց - օդաչու Վ. Լեբեդեւ, Խորհ. պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Փրոֆ. Ն. Գուրովսկի եւ ամերիկեան պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Փրոֆ. Դ. Ուինթըր: Ամերիկացի գիտնականը ըսած է. « Մենք ուրախ ենք Հայաստան այցելելու համար, ուր մեզ շատ լաւ կը զգանք: Ասիկա ամերիկեան եւ խորհրդային գիտնականներու 7րդ հանդիպումն է, ուր կը քննուին տիեզերական թռիչքի ատեն մարդուն ապահովութեան վերաբերող հարցերը»: Իսկ խորհրդային գիտնականը, դիտել տալով որ այս խորհրդաժողովի հարցերը կը տարբերին նախորդներէն, աւելցուցած է. «Այս անգամ մենք կ'ուզենք նախանշել միասնական մօտեցում մը եւ եղանակ մը յետագայ հետազօտութիւններու կատարման ընթացքին» :

×

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նիստերու դահլիճին մէջ, Փրոֆ. Դ. Ուինթըր զեկուցում մը կարդացած է «Կեանքի որոնումները Հրատի վրայ» նիւթին շուրջ : Ամերիկացի գիտնականը, խօսելով «Վիքինկ 1»ի Հրատ կատարած էջքի մասին, ըսած է. «Հըրթիռին մէջ դրուած շարժանկարի եւ լուսանկարչական մեքենաները տուին Հրատի համայնապատկերը: Լուսանկարներուն մէջ յստակ կերպով կ'երեւին փոշիով եւ գլաքարերով ծածկուած տեղեր , որոնք զարմանալի կերպով կը յիշեցնեն Հայաստանի որոշ շրջանները »:

×

ՇՈՍՏԱԿՈՎԻՉԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ

Երեւանի « Հայհամերգ » դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է յուշ — երեկոյ մը, նուիրուած՝ Դմիտրի Շոստակովիչի : Երեկոյին Մարգարիտ Յարութիւնեան խօսած է Շոստակովիչի Հայաստան այցելութիւններուն եւ հայ երաժիշտներու հետ ունեցած կապերուն մասին: Ինչպէս ծանօթ է, Շոստակովիչ Դիլիջանի մէջ գրած է իր 10րդ եւ 11րդ քառեակները, « Համլէթ» շարժանկարի երաժշտութիւնը եւ այլ գործեր : Շոստակովիչի ծննդեան 70ամեակին նուիրուած համերգին մասնակցած են Հայաստանի պետական սէնֆոնիք նուագախումբը, «Արամ Տէր — Յովհաննիսեան » երգչախումբը, Հայաստանի սենեկային համոյթը, դաշնակահարուհի Սվետլանա Նաւասարդեան : Յայտագրին մաս կազմած են Շոստակովիչի 8րդ համանուագը , դաշնակի համար գրուած երեք նախերգանքներ, եւ երգչախումբի համար երեք երգեր :

×

ՇԱՐԺԱԿՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լենինականի «Միկրոէլեկտրաշարժիչ » գործատունը մեծ քանակութեամբ շարժակի ապսպրանք ստացած է Խորհ. Միութեան առեւտրական բազմաթիւ ձեռնարկութիւններէ: Այս տարի գործատունը, ըստ նախատեսութեան, յիսուն հազար շարժակ պիտի արտադրէ: Ելեկտրական շարժակներու արտադրութիւնը Հայաստանի տնտեսութեան շահաբեր ճիւղերէն մին է: Այդ գործը կեդրոնացած է Երեւանի, Լենինականի, Գորիսի մէջ եւ մասնաճիւղեր հիմնուած են զանազան շրջաններու մէջ :

ԱՐԱՐԱՏ 1 - 0 ՅԱՂԹԵՑ ՇԱԽՏԵՈՐԻ

— o —

Կիրակի օր, Երեւանի Հրազդան մարզադաշտին վրայ, Արարատ յաղթեց Շախտեորի 0ի դէմ մէկ կէտով:

Ախոյենութեան 39րդ շրջանի Կիր. օրուան մրցումներու միւս արդիւնքներն են.—

Դորպետօ (Մոսկուա) — Զէնիթ՝ 0–1:
Դնեպր - Չերնոմորեց 2–1:
Կարպատ — Զարիա 3-1:
Դինամօ (Մոսկուա) — Լոկոմոթիւ 1–0:
Դինամօ (Թիֆլիզ) - Դինամօ (Կիեւ) 0 — 0 :

Ախոյենութեան դասաւորման գլուխն է ներկայիս Դորպետօ (Մոսկուա) :

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Այն շրջանը, զոր կ'ուզենք ներկայացնել, մաս կը կազմէ իրանական Ազրբէյճանի եւ կը գտնուի Ռեզայիէ (Ուրմիա) բարձրադիր (1275 մ.) լիճին շուրջ: Ամբողջաբար մասը Հայկական բարձրաւանդակին, որ սահմանակից է Խորհրդային Միութեան, Թուրքիոյ, Իրաքի, այս երկրամասին վրայ հրաբխային բարձր լեռները փոխն ի փոխ իրարու կը յաջորդեն, խիտ բնակչութեամբ բեղնաւոր հովիտներով: Ցամաքային կլիման նպաստաւոր է որթատունկի, ծիրաններու, ձմերուկի, արմտիքի, արեւածաղիկի եւ ծխախոտի մշակման: Թաւրիզի մօտակայ ձիւնապատ գաւիվայրերը յարմար են դահուկի համար, մինչ հինգ հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ Ռեզայիէի հսկայ լիճին աղի ջուրերը յարմար են ամառնային մարզանքներու եւ նաւարկութեան համար: Ռումէն կլիմայաբաններ, հողագէտներ եւ ջրաբաններ իրենց էական նպաստը կը բերեն այս շրջանի տնտեսական զարգացման, Ռումանիոյ եւ Իրանի միջեւ կնքուած պայմանագրութեանց շրջանակին մէջ:

Այս վաղեմի գօտիին մէջ, գոյութիւն ունին ուրարտական, հայկական, իրանական քաղաքակրթութեանց պատկանող բազմաթիւ հետքեր: Ստորեւ նշենք հայկական քանի մը յիշատակարաններ:

Թուրքիայէն գալով այս վայրերը, հանդիպեցանք շատ մը բնակավայրերու, ամրութեանց եւ աշտարակներու հետքերուն: Տեսանք նաեւ Թ. դարու (Ն. Ք.) ուրարտական բերդաքաղաքներ: Կար նաեւ Քարա Զիատին բնակավայրը, ուրկէ քարուղի մը կը մեկնի լեռներու մէջէն դէպի քրիստոնէական հնագոյն եկեղեցի մը — Ս. Թադէոս կամ Քարա Քիլիսէ: Ըստ աւանդութեան, այս եկեղեցին կառուցուած է հեթանոսական տաճարի մը վայրին վրայ, մօտակայ այն կէտին, ուր Ս. Թադէոս, որ աւետարանը բերած էր այս տեղերը 66 թուականին, նահատակուած է: Ներկայի շինութիւնները, եկեղեցին, գեղեցիկ զարդարուած երկու աշտարակներով եւ ամրացած շրջապատերով, կառուցուած են մասամբ ԺԲ. դարուն եւ վերաշինուած՝ ԺԴ. դարուն, յաւելումներով՝ ԺԷ. եւ ԺԹ. դարերուն: Կրօնական արարողութիւնը կը կատարուի տարին անգամ մը՝ Ս. Թադէոսի տօնին, երբ կուգան հազարաւոր հայ ուխտաւորներ, զանազան շրջաններէ:

Ազրբէյճանի այս կողմերը, հայկական բազմաթիւ եկեղեցիներ կան, որոնց մեծ մասը աւերակ է, բայց ամէնէն գեղեցիկն է Ս. Ստեփանոս վանքի եկեղեցին, Ջուլֆայի մօտ: Եկեղեցին, որ ամրացած է, Էջմիածնի մայր եկեղեցիին ոճը ունի:

Շարունակելով մեր ճամբան դէպի Թաւրիզ, կ'անցնինք Արաքս գետի մէկ գետակիցին, Քըզըլ Ջայի հովիտէն: Քըզըլ Ջայ կը ջրէ Ազրբէյճանի Խոյ շրջանը, ուրկէ Պարսիկները կ'արշաւէին միշտ Հայաստան, դէպի Ջուլֆա եւ Նախիջեւան:

Խոյի մէջ կը գտնուի Սասանեաններու ժամանակաշրջանէն հայկական փոքր եկեղեցի մը: Խոյէն քառասուն քիլոմեթր հարաւ, կը գտնուի Շահփուր քաղաքը, որ հիմնուած է Սասանեաններու ժամանակաշրջանին, եւ անոր մօտերը Հաֆթվան գիւղը, հայկական եկեղեցիով մը, որ կառուցուած է ԺԳ. դարուն, Իրանի հիւսիս – արեւմտեան կողմը, կը գտնուի նախապատմական հարուստ վայրերէն մին: Պեղումները յայտնաբերած են երեք հազար տարուան (Ն. Ք.) հին քաղաքակրթութեան մը հետքերը: Ծանօթ է այսօր իբրեւ Հաֆթվան Թափէ, բնակավայրը անցեալին կոչուած էր Պուլթան, Թոփան, Թամ Թափէ:

Շահփուրէն մինչեւ Ռեզայիէ հարիւր քիլոմեթր հեռաւորութիւն մը կայ: Ուրմիա վաղեմի քաղաքը շրջապատուած է այգիներով, մրգաստաններով եւ ծխախոտի դաշտերով: Քաղաքը նկատուած է Զրադաշտ մարգարէին ծննդավայրը: Ըստ աւանդութեան, արդի հայ եկեղեցիին մէջ, որ կառուցուած է վաղեմի հիմքերու վրայ, կը գտնուի երեք մոգերէն մէկուն գերեզմանը:

Մեր ճամբորդութիւնը վերջ կը գտնէ Թաւրիզ, որ սքանչելի գորգերու քաղաքն է, Եւրոպայի Ասիոյ հետ հանդիպման վայրը, ուրուն մատենադարանը թանկագին ձեռագրեր ունի: Քաղաքին մէջ գոյութիւն ունին բազմաթիւ հայ եկեղեցիներ, ընդորս Ս. Աստուածածինը յիշատակուած է Մարքօ Փոլոյի կողմէ 1294ին: Եկեղեցիին քով փոքր թանգարան մըն ալ կայ:

ՍԻՄՈՆԱ ՖԵՍԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սեպտեմբերի սկիզբէն ի վեր, օրէ օր, Մշակոյթի Տունը կը վերագտնէ իր սովորական շարժումը, կեանքը:

Ժամանողներու, այցելուներու եւ մանաւանդ պահ մը գրօսնելու համար եկողներու երթ ու դարձերը կը ստանան յարաճուն կշռոյթ մը:

Միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ արդէն վերսկսած են իրենց միութենական, ժողովական կեանքը: Այժմէն թուականներ ապահովուած են յառաջիկայ եղանակի անհատական թէ հաւաքական զանազան ձեռնարկներուն համար:

Մշակոյթի Տան յանձնախումբը եւ իր կողքին «Անիմասիոն»ի յանձնախումբը, բաղկացած միայն երիտասարդներէ, տենդագին լծուած են արդէն գործի:

Վերամուտի առաջին ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, Սեպտեմբեր 24ին, դասական երաժշտական երեկոյթով մը: Մարսէյլի երաժշտանոցի այս վերջին մէկ,, երկու տարիներու երիտասարդ հայ մրցանակաւորները հանդէս եկան Պախէ, Վիվալտիէ, Շոփէնէ, Խաչատրեանէ, Պարթօքէ, Կոմիտասէ, Շուպէրթէ եւ Պէթօվէնէ բաղկացած յայտագրով մը: Ներկայ ուշադիր եւ հետաքրքիր ունկընդիրներ բուռն ծափահարութիւններով դիմաւորեցին երիտասարդ «արուեստագէտներու» ելոյթները, ծափահարութիւններ որոնք կը գնահատէին իրենց տաղանդը եւ մանաւանդ խոստումնալից ապագայի մը հեռանկարը: Մտերիմ շրջանակի մէջ, ձեռնարկին յաջորդեց գինեձօն ի պատիւ մրցանակաւորներուն: Յիշենք՝ Ալէն Պապուշեան (ջութակ), Ժան – Գլոտ Զէօրէքճեան (ջութակ), Ժօրժ Պօղուպեան (դաշնակ), Ժօրժ Մինասեան (սրինգ), Շարլ Թէրզեան (ջութակ), Միրէյ Տօնապետեան (դաշնակ), ինչպէս նաեւ Շանթալ Ռօտիէ (ջութակ) եւ Միշէլ Անժելինօ (ջութակ):

Այս ձեռնարկը բարեբեր նախաձեռնութիւն մըն է եւ ցոյց կուտայ որ Մշակոյթի Տունը հաւատարիմ իր կոչումին եւ առաքելութեան պիտի գնահատել եւ քաջալերել մեր երիտասարդ ուժերը: Այս երեկոն կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ, սրահը մէկ ծայրէն միւսը լեցուած էր եւ կային մեծ թիւով Ֆրանսացիներ որոնք գնահատեցին եւ յայտագիրը ու արուեստագէտները եւ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը որպէս հոյակապ իրագործում:

×

Յուլիս ամիսէն ի վեր բացուած է լուսանկարի մրցում մը: Նիւթն է՝ եկեղեցական շէնքերը: Կրնան մասնակցիլ բոլորը, հայ թէ օտար, առանց տարիքի սահմանումի: Նախընտրութենէ մը յետոյ լաւագոյն նկարները պիտի ցուցադրուին Մշակոյթի Տան մէջ ուր հանրութենէն կազմուած ժիւրի մը պիտի բաշխէ երեք մրցանակներ:

×

Սեպտեմբեր 15էն ի վեր, վերսկսած են 5էն 13 տարեկան փոքրիկներուն համար յատկացուած պահերը, զբաղումները, ամէն Չորեքշաբթի ժամը 14էն 17: Արդէն իսկ կը հետեւին 35 աշակերտներ:

Անգամ մը եւս կրկնենք որ պատանիները կը գտնեն հոն «աշխատանոցներ» նկարչութեան, գծագրութեան, կերպարուեստի, կաւագործութեան, խամաճիկախաղի, կողովագործութեան ... ինչպէս նաեւ մասնաւոր պահեր հայկական երաժշտութեան, երգերու ունկնդրութեան, ուսուցում, հայկական պարերու եւ կշռոյթներու ծանօթացում եւ փորձեր:

Այս գործունէութիւնները, որ արտայայտութեան մենաշնորհեալ եղանակներ են, կը սատարեն պատանիին անհատականութեան զարթնումին, կոչ կ'ընեն երեւակայութեան, կ'արթնցնեն ու կը զարգացնեն հակումը ճաշակի, գեղեցկագիտութեան եւ նախաձեռնութեան ոգիին:

Այս նիւթերուն վրայ անշուշտ կ'աւելնայ, ոչ աւելի ճիշդ այս պահերը կը սկսին հայերէն լեզուի ուսուցումով որ մաս կը կազմէ ընդհանուր կառոյցի մը:

Այս գործունէութիւնները, հայերէն լեզուի ուսուցումը ղեկավարուած են որակեալ դաստիարակներու կողմէ որոնց մօտ կը պակսին ոչ նուիրումը ոչ ալ ձեռնհասութիւնը:

×

Հայերէն լեզուի ուսուցման համար Մշակոյթի Տան դաստիարակչական գործի պատասխանատուները պատրաստած են յատուկ կառոյց: Զանազան դասարաններ ըստ տարիքի եւ ըստ ծանօթութիւններու: Իւրաքանչիւրը մակարդակի համար ուսուցման յայտագիր: Ուստի կրնան յաճախել սկսնակներէն մինչեւ յառաջացեալները, փոքրերէն մինչեւ չափահասները:

Մշակոյթի Տան մէջ կան պատշաճ դասարաններ, գեղեցկօրէն սարքուած որոնք յաւելեալ հրապոյր մը պէտք է ըլլան աշակերտներուն համար: Նաեւ մեծ թէ պզտիկ, տեղւոյն վրայ, իրենց անմիջա-

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ե) Գաղափար: Այն համախմբումները կամ պետութիւնները, որոնք գաղափարով մը զինուած են, կրնան բազմապատկել իրենց զէնքի եւ դրամի ուժը: Ինչպէս ըսի, որքան ալ հակառակինք համայնավար լուծին, չենք կրնար մերժել սա իրականութիւնը որ Հիւսիսային Վիէթնամ (օրինակ) ունէր ո՛չ միայն զէնք, այլ նաեւ երկու գաղափարներ. մէկը՝ ազգայնական, միւսը՝ համայնավար: Իւրաքանչիւր խէժւլ իր ուժը, իր հետեւորդները ունէր. միասին՝ կը բազմապատկէին Վիէթ Քոնկի ուժը: Հարաւային Վիէթնամը՝ Միացեալ Նահանգներու դրամն ու զէնքը ունէր եւ հիւսիսէն 50 առ հարիւր աւելի բնակչութիւն, սակայն ձախողեցաւ՝ որովհետեւ ո՛չ համայնավար կուսակցութեան ներքին կարգապահութիւնը ունեցող կազմակերպութիւն մը կար մէջտեղը, ո՛չ ալ հիւսիսայիններու ազգային եւ համայնավար իտէալներուն համազօր խէժւլներ:

Ի միջի այլոց, հոս կ'արժէ աւելցնել որ մեր դժուարութիւններէն մէկը՝ միջազգային եւ հայ գաղափարախօսութիւններու միջեւ կապի պակասն է:

Ըսել կ'ուզեմ հետեւեալը:

Երբ Հնչակեան եւ Հ. Յ. Դ. կուսակցութիւնները հիմնուեցան 1887էն 1890 թուականներու ընթացքին՝ անոնք չադախուած էին համաշխարհային ընկերվարական շարժումներու հետ. մասնաւորաբար Հ. Յ. Դ.ը կը միացնէր երկու խէժւլներ, — ազգայնականը եւ ընկերվարականը, իսկ այդ երկու խէժւլները տասնըիններորդ դարու եւ քսաներորդ դարու սկիզբի երկու գլխաւոր մղիչ ուժերն էին: Այդ կապերն էին որ բարձր պահեցին առաջնորդներու մտաւորական որակը, չկղզիացուցին մեզ եւ կրնային հսկայ քաղաքական առաւելութիւն բերել մեզի, եթէ Կերենսկիի ընկերվարական կառավարութեան անկումը եւ համայնավարութեան յաղթանակը չփոխէին Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը: Շատ աւելի կանուխ, Հայ քրիստոնէութիւնը (իր կըղզիացումէն առաջ) կապեց մեզ հելլէն քաղաքակրթութեան ոսկեայ մշակոյթին: Միջազգային մեծ շարժումին՝ քրիստոնէութեան թափէն պիտի օգտուէինք աւելի, եթէ Քաղկեդոն եւ Աւարայր մեր մեկուսացման պատճառ չըլլային: Իսկ այսօ՞ր: Պահպանողական, ապաքաղաքականացած, քաղքենի մտայնութիւն մըն է որ կը տիրապետէ գրեթէ ամէն տեղ, եւ կամ սալոնի ընկերվարութիւնը՝ հոս – հոն:

Ի՞նչ են մեր կազմակերպութիւններու գաղափարական կապերը՝ ապագային տիրապետելու սահմանուած շարժումներուն հետ: — Ոչի՛նչ:

Միշտ ուշ կը մնանք մենք: Ազգային – քաղաքական ոգին ալ ուշ հասաւ մեզի: Եթէ, ինչպէս Յոյներուն մէջ, մեր մէջ ալ ազգային ոգին տարածուած ըլլար 1800 - 1822 թուականներուն, Թուրքերուն մէջ անոր տարածումէն առաջ, հաւանաբար տարբեր պիտի ըլլար մեր վիճակը, այսօր: Հիմա՛ ալ հինցած քաղաքական գաղափարներ կը հետապնդենք, կամ՝ ա՛լ աւելի պէշ, բոլորովին զուրկ ենք անոնցմէ:

Զ) Տեղեկութիւն: Այս բառը վարանումով կը գործածեմ, որովհետեւ ոչ հայերէնի ո՛չ ալ անգլերէնի մէջ կայ մէկ բառ՝ որ ընդգրկէ իմ փնտռած բոլոր իմաստներս, — ինֆորմէյշըն, ինթէլլիճընս (այսինքն՝ լրտեսական միջոցներով հաւաքուած, գաղտնատեսական տեղեկութիւն), էճսբըրթ օփինիըն (այսինքն՝ մասնագիտական կարծիքներ՝ զանազան խնդիրներու մասին), պլէճմէյլ կամ շանթաժ-ի յարմար տեղեկութիւն՝ խարդախութիւններու եւ ոճիրներու մասին, որոնք կը գործածուին քաղաքական ճնշում բանեցնելու համար, եւայլն:

Պետութիւններ եւ մեծ հաստատութիւններն ու կազմակերպութիւնները այս վեց հիմնական ազդակները գործածել գիտեն, եւ չեն վարանիր զանոնք օգտագործելու: Մեր կազմակերպութիւնները տկար են,- եթէ ուզեն «տեղեկութիւն» տալ Գոնկրէսի ենթայանձնախումբերէն մէկուն կամ Միացեալ Ազգերուն, ահագին աշխատանք սափրուած են տանիլ, ժամանակ եւ դրամ ծախսել՝ քաջալերական արդիւնք մը ստանալու համար: Գործնական միջոցներ կա՞ն, զորս կրնանք օգտագործել՝ քաղաքական մարզի մէջ մեր անկարողութիւնը բուժելու համար: Կը հաւատամ որ կան: Տամ օրինակ մը, քաղաքական ճնշում բանեցնելու արուեստէն:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(12 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ համալսարանի տպարանէն լոյս տեսած է Փրոֆ. Աւետիս Սանճեանի մէկ ուսումնասիրութիւնը, որուն խորագիրն է «Գրացուցակ Միջնադարեան Հայ ձեռագիրներու՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ» : Այս հսկայական գործը առաջին մանրամասնօրէն կը նկարագրէ 180 հայկական ձեռագիրներ եւ բեկորներ : Ասոնք կը գտնուին Միացեալ Նահանգներու գրադարաններուն եւ թանգարաններուն մէջ եւ առաջին անգամ ըլլալով կ'ուսումնասիրուին : Ձեռագիրներէն շուրջ 30ը կուգան Թ. – ԺԱ. դարերէն : Կանխագոյն մատեանը գրուած է Ք. Ե. 966ին : «Գրացուցակ»ը կը սկսի վերլուծական ներածականով մը եւ կուտայ իւրաքանչիւր մատեանին արտաքին նկարագրութիւնը : «Գրացուցակ»ին մէջ վերարտադրուած են նաեւ հայկական բնագրերու վերջագրերը եւ արձանագրութիւնները : Հայկական արուեստի տեսակէտով ալ, այս հաւաքածոն կը պարունակէ մեծ թիւով սքանչելի նկարազարդումներ :

Փրոֆ. Ա. Սանճեան դասախօս է Գալիֆորնիոյ համալսարանին մէջ եւ կը վարէ Հայագիտութեան ամբիոնը : Գրած է բազմաթիւ մասնագիտական յօդուածներ,— անգլերէն եւ հայերէն, որոնք լոյս տեսած են ակադեմական թերթերու մէջ : Իր հրատարակած գիրքերէն կ'արժէ յիշել.— «Դասական հայերէնի քերականութիւնը» (1963), «Սուրիոյ հայ համայնքները՝ Օսմանեան տիրապետութեան տակ» (1965), եւ «Հայկական ձեռագիրներու վերջագրեր, աղբիւր մը՝ Միջին Արեւելքի պատմութեան համար» (1969) : Այս գիրքերը հրատարակուած են Հարվըրտ համալսարանի տպարանի կողմէ եւ բոլորն ալ այժմ սպառած :

ԹԵՀՐԱՆԻ Հայ Մշակութային Արարատ Կազմակերպութեան մարզադաշտի ամփիթատրոնին մէջ՝ Սեպտեմբեր 10ին, բացումը կատարուած է Իրանի համահայկական 13րդ խաղերուն, 8000 հանդիսականներու ներկայութեան : Նկատի ունենալով որ այս տարուան խաղերը կը զուգադիպին Իրանի Փահլաւի Գերդաստանի գահակալութեան 50րդ տարեդարձին, Մարզաւանի վարչութիւնը ծրագրած է նոյն օրը տօնել նաեւ այդ տարեդարձը : Իրանի ազգային եւ Համահայկական խաղերու փառերգներու ունկնդրութենէն ետք բացման խօսք արտասանած է Յանձնախումբի կողմէ՝ Արմոնտ Գուրգուրեան, իսկ Հ. Մ. Ա. Կազմակերպութեան արտօնատէր Սեւակ Սագինեան անդրադարձած է Իրանի վերջին յիսնամեայ պատմութեան : Բացման հանդիսութեան ընթացքին տեղի ունեցած է տողանցք մը, որուն մասնակցած են Թեհրանի, Թաւրիզի, Սպահանի, Ապատանի մարզական խումբերու ներկայացուցիչները իրենց դրօշակներով : Ապա, մարզիկներու եւ խրախարարներու երգման արարողութենէն ետք սկսած են խաղերը :

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ մէջ, Սեպտեմբեր 23ին մեռած է ընկեր Լուտեր Մասպանաճեան : Բնիկ Այնթապցի, ողբացեալը մօտ կէս դար՝ Հ. Մ. Ը. Միութեան մէջ, գաստիարակած է սերունդներ՝ Միջին Արեւելքի եւ, կեանքի իր վերջին տասնամեակին՝ Գանատայի ու Միացեալ Նահանգներու շրջանին մէջ :

...կան տրամադրութեան տակ ունին գրադարան մը բազմահազար հատորներով : Ասոնց անշուշտ ամէնօրեայ գրպոց մը ըլլալու, բառին ճշգրիտ իմաստով, հայերէնի ուսուցումը Մշակոյթի Տան մէջ ...ք է տայ համեմատաբար գրական ...րդիւնքներ, դուրս գալով սովորական ...ուած միջակութենէն :

×

Իսկ գալով այս նոր եղանակի յայտագրին, առանց անշուշտ ամբողջական ըլլալու, տրուած ըլլալով մասնակցողներու տրամադրելիութիւնը կամ թուականի յարմարութիւնները, ահաւասիկ Հոկտեմբերէն մինչեւ Դեկտեմբեր արդէն իսկ ...ուած որոշ յայտագիր մը :

Ուրբաթ, 8 Հոկտեմբեր.— Յունական երեկոյ մասնակցութեամբ Մարսէյլի յունական գաղութի :

Շաբաթ, 23 Հոկտեմբեր.— Ջօնագրութին «Յառաջ 50» հատորին, գինեձօն եւ հացկերոյթ :

Ուրբաթ, 5 Նոյեմբեր.— Սերիկրաֆիի ցուցադրութիւն՝ նկարիչ Միհրան Աբրահամեան, եւ երեկոյ ժաք Բրելէս :

Շաբաթ, 27 Նոյեմբեր.— Հայկական երեկոյ՝ Քոչարի նուագախումբով :

Շաբաթ, 4 Դեկտեմբեր.— Երաժշտական երեկոյ՝ Տիգրան Ժամկոչեան (Պարիթօն) :

Ուրբաթ, 17 Դեկտեմբեր.— Երաժշտական երեկոյ :

Ուրբաթ, 31 Դեկտեմբեր.— Ամանորի ...լքաճաշ, հայկական երեկոյ :

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Կարդացէ՛ք
«ՅԱՌԱՋ»ը
Տարածեցէ՛ք

ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԲԱՐԻ ՄԱՐԴԸ

Սիրելի «Յառաջ»,

Ձեմ գիտեր՝ ի՞նչ է նշանակութիւնը «բարի» բառին, քանի այժմ բառերն ալ կորսնցուցած են իրենց նշանակութիւնը, բայց ես «բարի»ին իմաստը կը հասկընամ մեր գիւղացիներուն հասկացողութեամբ : Ցաւով կարդացի «Յառաջ»ի մէջ մահը մեր սիրելի ընկերոջ Սուրէն Նաւավարեանի :

Բոլոր անոնք, որոնք 1925 – 1935 տասնամեակին աշխատած են «Ռընօ»ի գործատան մէջ, որոնք ապրած են «տէպոշ»ի մղձաւանջով, բոլորը ինծի հետ պիտի խոստովանին թէ Անտիյլի մտաւորականներու տան մէջ բարի մարդ մը մեռաւ : Ո՞ր անգործ մնացած հայ գործաւորը չէ օգտուած «Սուրէն ճաշարան»էն : Սխալ չհասկնաք : Ձրի՞ : Ոչ քաւ լիցի : Ապառիկ : Ընկեր Սուրէն կ'ըսէր ժպիտով. «Սիրելիս, երբ որ գործ ունենաս, այն ատեն կը վճարես» : Այսպէս էր մեր Սուրէնը : Եւ քանի որ շատեր կը հեռանային առանց վճարելու, ճաշարանը հազիւ 10 տարի ապրեցաւ : Բայց մեր Սուրէնը չըկորսնցուց իր բարի ժպիտը :

Անցեալները «Յառաջ»ի մէջ կարդացի նաեւ մահը Սուրէն Քհնյ. Բաբախեանի : Ընկեր Զպուգճեան գրութիւն մը ունէր «Յառաջ»ի մէջ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի անոր կեանքի մասին : Հոս կ'ուզեմ յիշեցնել որ Բաբախեան քահանան ալ Ֆըրանսա եղած ատեն, «Ռընօ»ի բանուորներէն էր եւ գլխաւոր օգտուողներէն մին «բարի Սամարացի»ի ճաշարանէն, մինչեւ իր մեկնումը : Երկու տարի առաջ Սուրէն քահանայ նամակով մը կը հարցընէր ինծի թէ՝ ընկեր Կիւլեան, այդ բարիներուն բարի մարդը ինչ եղաւ : Պատասխանեցի՝ դեռ կ'ապրի, մանաւանդ՝ գոհ է, այդ վիճակին մէջ իսկ միշտ ժըպիտը չի պակսիր իրմէ :

Սիրելի Սուրէն, շատ ըսելիքներ ունիմ բայց յուզումը չի թողուր : Քանի՞ հոգի մնացինք «Արդութեան» խումբի հիմնադիրներէն : Երկու հոգի ենք Շաւիլի մէջ : Դժբախտաբար չկրցայ ներկայ ըլլալ յուղարկաւորութեանդ, բայց այս քանի մը տողերը ընդունէ իբրեւ բարեկամի մը սիրտէն բխած անկեղծ զգացումներու արտայայտութիւն :

Յարգա՛նք յիշատակիդ :

ԳՐ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Երեւանի կոմիտէն լիակատար նիստի մը ընթացքին քննութեան առած է մայրաքաղաքին շինարարութեան հարցը : Թէ՛ զեկուցաբերը՝ քաղաքի կոմիտէի քարտուղար Մ. Մինասբէկեան, թէ՛ ժողովականները բազմաթիւ պատճառներ մատնանշած են շինարարութեան «ետ մնալը» բացատրելու համար :

Պատճառներէն մէկը շինարարական կազմակերպութիւններու անբաւարար աշխատանքն է : Մանրամասնութիւններ տրուած են՝ այսպէս, աշխատանքի նոր, ժամանակակից ձեւերու ու եղանակներու դանդաղ իրագործում, թեքնիք միջոցներու պէշ օգտագործում, շէնքերու ներքին յարդարումներու ձգձգում են. :

Գոհացուցիչ պայմաններու մէջ չի գտնուիր նախագիծերու եւ ծրագիրներու պատրաստութեան աշխատանքը : «Միթէ՞ նորմալ է, հարց տուած են ժողովականներ, երբ ընթացիկ տարուայ պլանները շինարարական կազմակերպութիւնները ստացան միայն Ապրիլի վերջերին, ըստ որում՝ պարզուել է, որ պլանաւորուած ծաւալների 25 տոկոսը կամ հնարաւոր չէ իրականացնել, կամ էլ դժուար իրագործելի են» :

Շինարարութեան ճիւղին մէջ կարեւոր դեր կը խաղան ապսպրողները : Շատ մը ձեռնարկութիւններ, մարմիններ, կազմակերպութիւններ աւելի շատ պիտանի ձեռք ձգելու մտադրութեամբ նոր շինութիւններու առաջադրութիւններ հրապարակ կը դնեն : Այդ գումարները մէկ կողմ կը մնան, քանի շինութիւններու նախագիծերը չեն պատրաստուած, նոյնիսկ շինութեան վայրը ձեռք ձգուած չէ, «Նման ղեկավարները մոռանում են, որ իրենց սխալ գործողութեան հետեւանքով մի կողմից խփում են շինարարական աշխատանքին, իսկ միւս կողմից սառեցնում եւ շրջանառութիւնից դուրս են մնում հսկայական գումարներ, որոնք կարող էին յետադարձ արդիւնք տալ մէկ այլ նպատակով օգտագործուելու դէպքում :

Քննադատուած են «Հայարդնախագիծ» եւ «Երեւաննախագիծ» հիմնարկութիւնները, որովհետեւ յաճախ նախագիծերը 6 - 7 ամսուան ուշացումով կը յանձնեն շինարարներուն, երբեմն աշխատանքներու ընթացքին նախագիծի փոփոխութիւններ եւ ճշգրտումներ կը կատարեն ու պատշաճ հսկողութեան չեն ենթարկեր նախագիծերու գործադրութիւնը :

Ժողովի ընթացքին դիտել տրուած է նաեւ, թէ «շինարարները շատ են տուժում ոչ միայն շինանիւթերի անկանոն, անխնամ մատակարարումից, այլեւ շինանիւթերի ոչ բարձր որակից» :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (193)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՈՍԿԻԷ ԽԱՐԻՍԽ ԳԻՆԵՏՈՒՆԸ

— Յետո՞յ... :

— Ծուանայի հսկողութեան մանկամարդ աղջիկ մը յանձնուած էր :

— Պիանքա՞ն : Աստուծ բարի՛ն... : Ես ...ղյն առեւանգեցի... : Եւ եթէ իրաւը ...ուզես, Ծուանան ալ իր հոտած սէրովը ինծի օգնեց... :

Սքալապրինօ երերալ սկսաւ : Մարդասպանութեան գաղափարը սկսաւ տանջել իր ուղեղը..., բայց ինքզինքը զսպեց :

— Քու գործած ոճիրներդ դեռ կրնաս զարմանել, ըսաւ ան խուլ ձայնով մը : Այդ աղջիկը ինծի յանձնէ, Սանտրիկօ : Ծուանան քեզ կը սիրէ. քու կինդ պիտի ըլլայ ան. եւ քեզ հարստացնելու գործն ալ ինծի ձգէ. այսօրուան ապրած կեանքէդ հազար անգամ աւելի երջանիկ պիտի ընեմ քեզ, կ'երդնում :

- Իրա՞ւ կ'ըսես... :

— Կ'երդնու՛մ.. :

— Սիրով պիտի ընդունէի այդ առաջարկը, բայց չընդունելու երկու զօրաւոր պատճառներ ունիմ :

— Որո՞նք :

— Առաջինը սա է թէ Ծուանան զիս կը սիրէ, բայց ես զինքը չեմ սիրեր :

— Յետո՞յ :

— Երկրորդն ալ սա է թէ Պիանքան...

— Հէ՞... :

— Պիանքան կը սիրեմ.. :

— Ի՞նչ ըսիր, ի՞նչ, Պիանքան կը սիրե՞ս, գոռաց Սքալապրինօ մէկէն ի մէկ ոտքի ցատկելով եւ արիւնալից աչքերը խոշոր խոշոր բանալով :

— Հասէ՛ք, գոռաց Սանտրիկօ վախէն սարսափահար :

Եւ միեւնոյն ատեն առջեւի սեղանը սաստկութեամբ մէկ կողմ հրեց : Այն միջոցին երբ Սքալապրինօ մօտեցնելով դաշոյնը վեր կը բարձրացնէր, վեց մարդիկ խոյանալով սենեակէն ներս Սքալապրինոյի վրայ նետուեցան :

Այս վերջինը անկիւն մը ապաստանելու համար ետ քաշուեցաւ :

Բայց ոտքը պարապի գալով կափոյլին մէջ ինկաւ :

Ակնթարթի մը մէջ վտանգը կշռելով թեւերը բացաւ եւ կափոյլին եզերքները բռնելով օդին մէջ կախուած մնաց : Սանտրիկօ եռոտանի աթոռը վեր բարձրացնելով Սքալապրինոյի գլխուն այնպիսի հարուած մը իջեցուց որ, այս վերջինը չկարենալով իր հաւասարակշռութիւնը պահել, ձեռքերը բացաւ :

Վար ինկած էր. :

Պարթօլօ կափոյլը գոցեց :

Սքալապրինօ գլուխին ստացած հարուածէն ինքզինքը կորսնցուցած, մութին մէջ վար ինկաւ :

Վար ինկած միջոցին գլուխը սանդուխին աստիճաններէն մէկուն զարնուած ըլլալով մարած վիճակի մէջ եղած տեղը մնաց :

Ցանկարծ անսովոր զովութիւն մը զգալով արթնցաւ :

Վտանգը միտքը ինկաւ : Ոտքի ցատկեց եւ երերտկալով մահուան վտանգին դիմագրաւելու պատրաստեց ինքզինքը :

Ճանէթթոյի պատմութիւնը միտքը ինկաւ : Իրեն անանկ եկաւ որ Ճանէթթոյի ձայնը կը լսէր հեռաւոր տեղէ մը, հեզնական ձայն մը որ կ'ըսէր.

— Միականի Պարթօլոյի նկուղը մըտնողը շատ խմելէն կը մեռնի :

Մութ, ամէն կողմ խաւար :

Գլուխին վրայէն, տեղէ մը, տեսակ մը մը խուլ մռնչիւն լսեց :

Միանգամայն զովութիւնը սկսաւ իր սրունքներէն վեր բարձրանալ :

Յուսահատութեան խորունկ հառաչանք մը արձակեց.

— Ջրա՛նցքը... : Երկաթէ կափարի՛չը... : Ջո՛ւրը, կը բարձրանա՛յ... : Իրաւ, ոտքերուն տակ ջուրը դանդաղ դանդաղ բարձրանալ սկսած էր :

Ջրանցքին ջուրը նկուղին մէջ թափիլ սկսած էր, լած մռնչիւնը ատկէ էր : Ձեղունին վրայ նեղ ծակ մը մացուած էր ուրկէ օդը սուլելով դուրս կ'ելլէր ու տեղ կը բանար ջուրին :

Սքալապրինօ, ապշահար, պահ մը եղած տեղը մնաց : Շուարած, ներս խուժող ջուրին կարկաչը մտիկ ըրաւ :

Ջուրը այժմ մինչեւ ծունկերը հասեր էր :

Յաջորդաբար Ծուանայի եւ Պիանքայի դէմքերը իր աչքերուն առջեւ եկան... եւ սկսաւ հեծկլտալ... :

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Լեւոն Գանարեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի Հոկտ. 10, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՊԵՐՃՈՒՀԻ ԳԱՆԱՐԵԱՆԻ

մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ համայն իրենց գերդաստանի ննջեցելոց եւ նահատակաց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս տխուր առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— Լիբանանի աղէտեալներուն 300 ֆրանք, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան նորոգութեան 100,, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ 100:

(Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆրանք « Յառաջ »ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Տիրուհի Կուրջիկլուեան եւ զաւակը՝ Տոքթ. Միհրան, Պ. Մաղսուտ Պէրպէրեան եւ զաւակը Նշան, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով եւ անձամբ մասնակցեցան իրենց սուգին ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՈՒՐՋԻԿԼՈՒԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Հոկտեմբեր 10, Կիրակի օր Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ աւանդական մատաղօրհնութիւնը կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնք քառաձայն, գիւղի երգչախումբի կողմէ, առաջնորդութեամբ Վ. Փէշտիմալճեանի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Յակոբ Յակոբեանի, Տէր եւ Տիկին Փօլ Յակոբեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Յակոբեանի եւ զաւակներուն, Այրի Տիկին Ժան Յակոբեանի եւ զաւակներուն, Այրի Տիկին (Աշոտ) Յակոբեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Թովմաս Ասատուրեանի եւ զաւակներուն, Պ. Բարեղամ Դաւիթեանի եւ զաւակներուն, Պ. Խաչիկ Մխիթարեանի եւ համայն ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրելի կնոջ, մօր, մեծ մօր, ներոջ, խնամիին եւ ազգականին՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

(Ծնեալ Խաչատուրեան)

մահուան առթիւ:

Այս տխուր առիթով ամուսինը Պ. Յակոբ Յակոբեան «Վասպուրական սրահի»ի ֆոնտին կը նուիրէ 100 ֆրանք:

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ կազմակերպութեան անունով, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, Այրի Տիկին Ա. Գապաքճեանի եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ժաք Գապաքճեանի, Այրի Տիկին Վ. Ինճէեանի եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ալիքեանի, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեանի, Տէր եւ Տիկին Լիւլէճեանի, Այրի Տիկին Սթաթեանի եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սաղաթէլեանի՝

Ղազարոս Գապաքճեանի

մահուան առիթով:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Ուրբաթ 8 Հոկտեմբեր ժամը 18էն ըսկըսեալ մասնակցութեամբ Մարսէյլի յունական գաղութին, ցուցադրութիւն, յունական պարեր եւ երաժշտութիւն եւ այլ անակնկալներ:

Յունական ճաշ, (տեղերը սահմանափակ ըլլալով նախընտրելի է նախօրօք ապահովել սեղանները, հեռ. 50 15 09:

ՃԱՇԱԳԻՆ 50 ՖՐ.

Soirée Grecque

Vendredi 8 Octobre à partir de 18 h.

avec la participation de la Communauté Grecque de Marseille

Expositions, musique et danses grecques etc...

Repas avec menu grec. Prix 50 F

les places étant limitées il est recommandé de retenir les tables à l'avance

tél. 50 - 15 - 09

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄՆ ՈՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ

կը նախագահէ ԺՈՋԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ

երեսփոխան–քաղաքապետ Ալֆորվիլի

Շաբաթ, 9 Հոկտեմբեր ժամը 11ին.— 9: Ռիւ Տը Մատրիտ, կէսօրէ վերջ ստիօ – վիզուէլ կազմացքով կը ներկայացուի «Հայաստան» պատմական հայեցողութեամբ:

ԱՄԲՈՂՋ ՇԱԲԱԹ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 10 Հոկտեմբեր ժամը 12ին ճաշ, գեղարուեստական բաժնին, կը մասնակցի ՊԷՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Սեղանները ապահովել հեռաձայնել Միշէլ Հաստատութիւն 899 09 - 66

Երեքշաբթի 12 Հոկտ. ժամը 21ին.— Երաժշտական եւ բանաստեղծական երեկոյ, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ — ՆՈՎԱ » խմբի:

Չորեքշաբթի 13 Հոկտեմբեր ժամը 21ին.— Հայ Մանրանկարչութիւնը, Օտիօ – վիզուէլ կազմացքով եւ ասուլիս

Հինգշաբթի 14 Հոկտեմբեր ժամը 21ին, Տոհմային պարեր, «Նայիրի» պարախումբին մասնակցութեամբ:

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէր

Շաբաթ 16 Հոկտեմբեր ժամը 21ին

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22 Ռիւ Վոլթէր

Կը մասնակցին.—

ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ

իրեն ընկերացող նուագախումբով

The Armenian's Sun Shine

ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԻՐ ԵՐԳԵՐՈՎ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել

Տիկ. Վ. Գույումճեանի, Կառած Շէլ, 899 - 28 - 37:

TRÈS URGENT

L'Union Générale Arménienne de Bienfaisance lance un appel urgent à toute la Communauté pour héberger des étudiants arméniens venus du Liban que la Maison des Etudiants Arméniens de la Cité Universitaire de Paris ne peut plus loger à partir du début octobre 1976 étant donné leur nombre.

Elle recherche en outre des emplois à temps complet ou partiel.

Téléphoner au n° 227-12-26 ou 924-86-71 de 9 h. à 12 h. et de 14 h. à 18 h. du lundi au vendredi.

ou écrire U. G. A. B. 118, rue de Courcelles 75017 Paris.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Երեքշաբթի, Հոկտ. 5ին, ժամը 20.30ին, Տիկին Քարաօղլանեանին բնակարանը՝ 22 Ռիւ Լավուազիէ, Քաշան:

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ Հոկտ. 9, Տօն է Սրբոց Թարգմանչաց Վարդապետացն Մերոց: Տօն ազգային եւ եկեղեցական ի յիշատակ գիւտի նշանագրացն Հայոց եւ Թարգմանութեան Սուրբ Գրոց:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

COURS DU MERCREDI au Collège Samuel-Moorat

Les cours d'arménien vont recommencer le MERCREDI 13 OCTOBRE

Age d'admission : entre 6 et 12 ans

Deux cars prennent les enfants le matin et les ramènent en fin d'après-midi, le repas étant pris au collège.

Trajet : 1er car -- Asnières, Boulogne, Sèvres.

2e car -- Palaiseau, Antony, Clamart, Issy-les-Moulineaux, Sèvres.

Pour tous renseignements s'adresser au secrétariat du Yan's tél. 793 - 09 - 47

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ - ՔՈՔԹԷՅԼԸ

9 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 16ին, 32, Ռիւ Տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ համակիր երիտասարդները:

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES en ARMENIE

OCTOBRE — NOVEMBRE

Au départ de Marseille 14 jours

2500 F.

NOEL EN ARMENIE

DU 24 DECEMBRE AU 6 JANVIER

2750 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ère classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN	**Madeleine BENNEYAN**
VOYAGES WASTEELS	HAVAS - VOYAGES
87, La Canebière	12, bd. Général De-Gaulle
13001 - MARSEILLE	26000 - VALENCE
tél. (91) 50. 89. 12	tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՀԻ

Madame Simone VEIL

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 23, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

dans les salons de Paris Sheraton Hôtel

19, rue du commandant-Mouchotte - Paris 14

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԽԻՍՏ ՓԱՅԼՈՒՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

animé par DON MARYO et son Orchestre

attraction : le Chanteur NORAYR

de l'ambiance, du rythme toute la nuit

Entrée 40 F les moins de 21 ans 10 F

ԾԱՆՕԹ.— Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով Աղքատախնամի կեդրոնը. 878 - 02 - 99:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ եթէ չբռնուին, կը տրամադրուին:

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
6
MERCREDI
6 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 · 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.698
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.698

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺԻՍՔԱՐԻ

— o —

Հազար ու մէկ գիշերներու ճոխութեան ու պերճանքին մէջ է որ ընդունուեցաւ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը, իր կնոջ հետ։

Կը մոռցուին բանտերն, գնդակահարումներ (300 հատ 3 տարուան մէջ) թըշուառութիւնը ու կը խօսուի բարեկամութեան ու գործի մասին։ Թնդանօթի 21 հարուածներով ընդունուեցաւ Ժիսքար Թէհրանի մէջ, ուր ծանօթ էր քանի որ գացած էր արդէն ելմտական նախարար եղած ատենը։

Առաջին խօսակցութիւնները ցոյց կուտան արդէն թէ երկու երկիրները համաձայն են շատ մը հարցերու մասին, կը մնայ Ժիսքար խօսիլ նաեւ հիւլէական կեդրոնի եւ գերձայն օդանաւի մասին։

ՍՊԱՆԻԱ

ԱՄԷՆԷՆ ԾԱՆՐ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

— o —

Երկուշաբթի օր յետֆրանքիստ շրջանի ամէնէն արիւնալի օրը եղաւ, որ շատ ծանր կացութիւն մը ստեղծեց թագաւորին համար։ Արդարեւ, Սան Սեպասթիանի մէջ սպաննուած է Սպանիոյ արքայական խորհուրդի անդամ եւ Պասք գաւառի քաղաքային վարչութեան պատասխանատու՝ Խուան Մարիա Տէ Արաուզէ Ի Վիլար, 59 տարեկան եւ իրեն հետ սպաննուած են նաեւ իր վարորդը եւ այն երեք ոստիկանները որոնք ընկերացող կառքին մէջ կը գտնուէին։ Շուրջ տասը անցորդ ալ վիրաւորուած է։

Այս ահաբեկումին պատասխանատուութիւնը կը պահանջէ Պասք Ինքնավարութեան Շարժումը էթա։ Սպաննուած անձնաւորութիւնը, նախկին ռազմիկ, Ֆրանքոյի օդաչուն եղած է եւ նաեւ մըտերիմը։ Կը կարծուի սակայն թէ ահաբեկումը գործն է էթաի հերձուածային մէկ թեւին քանի նման արարքներ ներկայիս Սպանիոյ մէջ կրնան միայն խանգարել եւ յապաղեցնել ժողովրդավարացման քաղաքականութիւնը, որ կը տարուի։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԻՇՏ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

— o —

Ֆրանքեւեգիպտական ջանքերը կլոր սեղան մը կազմակերպելու Փարիզ բաւական դժուարութեանց կը բախին։ Եթէ Ծոմպլաթ սկզբունքով համաձայն է եւ կ'ուզէ որ առաջին հանդիպում մը կազմակերպուի միայն Լիբանանցիներու միջեւ նոյնը չէ քրիստոնեայ աջին տեսակէտը որ իբրեւ առաջին հանգրուան կ'ուզէ նախ պաղեստինեան հարցը լուծել, առարկելով թէ բուն հարցը այդ է եթէ այդ կարգադրուի անկէ ետք Լիբանանցիները գիրար չհասկնալու պատճառ չունին։ Դեռ պէտք է Դամասկոս ալ համաձայն ըլլայ ինչ որ նոր բարդութիւններ կը ստեղծէ քանի եգիպտական նախաձեռնութիւնը խորքին մէջ կը ձգտի խանգարել Սուրիոյ գործը։ Ամէն պարագայի մէջ Ֆրանսա կը չեշտէ թէ ինք կը զբաղի Լիբանանով որովհետեւ իրեն դիմում կ'ըլլայ։

Ճակատին վրայ, մասնաւորաբար լեռներուն, զէնքերը լռած են եւ Սուրիացիք դադրեցուցած են իրենց յարձակումը։

Լիբանանի մէջ սակայն անհատական հաշուեյարդարները վերջ չեն գտներ եւ վայրագութիւնները մէկ կամ միւս կողմին մենաշնորհը չեն։ Մէկը միւսէն վըրէժ կը լուծէ։

× Ծոմպլաթ որ Կիրակի Փարիզ եկած էր, տեսակցելէ ետք Արտաքին նախարարին, Քուվ Տը Միւրվիլ եւ Կորսի հետ, այցելած է համայնավար կեդրոնական կոմիտէին եւ տեսակցած Ժորժ Մառշէի հետ։

Քանի մը տողով

ՀԵՊՐՈՆԻ (Այսրյորդանան) մէջ շատ ծանր տագնապ մը ծնած է Հրեաներուն եւ Մահմետականներուն միջեւ քանի քաղաքը սուրբ է երկու համայնքներուն համար։ Մահմետականները ամբաստանած են չորս Հրեաներ որ պղծած են պատրիարքներու գերեզմանին վրայ կառուցուած մզկիթը եւ ոտքով հրած Գուրան մը։ Հարիւրաւոր ցուցարարներ խուժած են սինակոկ մը եւ թալանի տուած ամէն ինչ։ Իբրեւ հետեւանք միջադէպեր ծագած են ամէն կողմ եւ շուրջ վաթսուն Արաբ ձերբակալուած է։

ՖՐԱՆՍԻՍ ԼՈՓԷԶԻ առեւանգուած բարեկամը մէջտեղ ելաւ Քանեի գերեզմանատունը, թէեւ փրկագին ալ չէր վճարած։ Բաւական մութ կէտեր կան որոնք լուսաբանութեան կը կարօտին, ըստ ոստիկանութեան։

ՊՐԱՒՏԱ, խորհրդային կուսակցական պաշտօնաթերթը գովքը կը հիւսէ Ժաք Տիւքլոյի «Հաւատարմութեան պրոլետարեան Միջազգայնականութեան», ինչ որ ցոյց կուտայ թէ գաղափարական տարակարծութիւնները չեն լուծուած Մոսկուայի եւ արեւմտեան համայնավար կուսակցութեանց միջեւ։ o

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ ՇԻՐԻՄԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Հոկտեմբեր 3, Կիրակի, արեւը տաք չէ, բայց հոն է։ Ցետամբրան օրերու ուշացած արեւ մը, որ անոյշ մթնոլորտ մը ստեղծած է Տէօյի սա փոքրիկ գերեզմանատան մէջ։

Շիրիմներ, չիրիմներ, ու հոս ու հոն, նաեւ հայկական անուններ, Վարդերէսեան, Փանոսեան, Ալթունեան։ Տասնեակ տարիներ յետոյ, ասոնք եւ մեր եկեղեցիները պիտի յիշեցնեն թէ հո՛ս Հայեր ապրած են։ Ցոռետեսութի՞ւն։ Ո՛չ անպայման, բայց գրողներու ու բարեկամներու սա թափօրն ալ, որ կը յառաջանայ միայն տխուր պատկեր մը կը պարզէ։

Մեծ մասամբ հիներ են, որ կուգան յարգանքի այցի տարաբախտ Բիւզանդ Թօփալեանի։ Կան 5 – 6 երիտասարդներ, ոչ աւելի, յիսունի մօտ այս բազմութեան մէջ։ Մնացեա՞լը։ Լպրծուն պողոտաներու վրայ մաշած սերունդ մը, որ իր վերջալոյսը կ'ապրի։

×

Քար մը, պարզ քար մը, ու վրան գըրուած՝ Բիւզանդ Թօփալեան, բանաստեղծ եւ նկարիչ (1902 – 1970)։ Ամբողջ խորհրդանիշը նաեւ մեր ցիրուցան կեանքին։ Հո՛ս Տէօյ՝ Բիւզանդ Թօփալեան, անդին Պանթէօ – Փարիզիէն ամբողջ խումբ մը մտաւորականներ, աւելի հեռու, մինչեւ Քանն հարկ է երթալ գըտնելու համար Սարաֆեանը։ Բայց ի՞նչ փոյթ. մեր ամէնէն մեծերը շիրմաքար ալ չունեցան։ Գուցէ աւելի լաւ է, քանի ամէն հայ սիրտ գերեզման մը եղած է Վարուժանի համար։

Հեռանանք այս սեւ մտածումներէն ու լսենք Տիկին Մարի Աթմաճեանը, որ իր մէկ քերթուածով կը ջանայ մեզի բացատրել թէ ի՞նչ է «Բանաստեղծին մահը»։ Ապա, խօսքը կուտայ Պ. Քէչեանի (Զանգու)։ Ցանուն Գրողներու Միութեան ու Արահետի խմբագրութեան կ'ոգեկոչէ բանաստեղծ, նկարիչ, տպագրիչ եւ Անդաստանի խմբագիր Բիւզանդ Թօփալեանը։ Կը յիշէ կեանքն ու գործը, բայց չի նախընտրեր չյիշել թէ հարկ եղած է հրապարակային հանգանակութիւն ընել այս շիրիմին համար, շանդրադառնալով թէ որքան պիտի վիրաւորուէր Թօփալեանը։

Ու յանկարծ կը զգանք որ այս հաւաքոյթն ալ, որ կազմակերպուած է, անկազմակերպ բնոյթ մը ունի, նման Հայոց կեանքին։ Տիկին Մարի Աթմաճեան հրաւէր կը կարդայ ներկաներուն, որ ով որ ուզէ խօսք առնէ, յիշեցնելով հայկ. ժողովները։ Հոս - հոն առաջարկներ ալ կ'ըլլան, որոնք կը մերժուին։ Ու մեր «Հայր Մեր»ը կուգայ փրկել ստեղծուած չփոթ վիճակը։ Տխրութիւն մը, որ անոյշ չէ, կը պատէ հոգիները։ Ինչո՞ւ չենք լըջանար եւ չենք կրնար լուրջ գործ տեսնել։

Անցնինք ու շատ չխորացնենք քիչ մը լոյս պահելու համար մեր արմատախիլ սրտերուն ներսը։ Քիչ մը լոյս, նախաձմրան սա արեւուն չափ, գոնէ։

Այս քիչ մը լոյսը կուտար մեզի Քաթրան երբ գերեզմանատան ելքին, Գրիգոր Համբարձումեան կ'երկարէր մեզի ճաշկաւոր հատորեակ մը, ուր հաւաքուած են Թօփալեանի քանի մը քերթուածները՝ Դաշտանեկար խորագրով եւ Կարէկ Պասմաճեանի յառաջաբանով։ Նման ձեռնարկներով ապրեցնել մեր մեռելները լաւագոյն ձեւն է, անշուշտ, յարգելու անոնց յիշատակը։

Քիչ մը լոյս ալ թող տայ մեզի ուրիշ բանաստեղծ մը, հարազատ բանաստեղծ մը, որ սա հրաշալի տողերը կ'ուղղէ իր մտերիմ ընկերոջ՝ Բիւզանդ Թօփալեանի։

Ա. Մ.

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Բ. Թ.

⁂

«Կը բարձրացնէ ան իր ձեռքով
Պատերն իր սեւ, անել բանտին
Ժեստով մ'անյոյս ու անքընին» ։
Բ. Թ.

Սիրելի Բիւզանդ
Ստացայ գիրքդ սրտագին ,
Սրբատաշ վէմ, լուսէ մարմար՝
Բանտանման Աշտարակին , —
Ուր լոկ յոյզերն են թիապարտ –
շղթայակիր ,
Այլ ազատ է կամքը հզօր ,
Եւ ազատ է հզօր հոգին ...

.. Ի՜նչ փոյթ, եթէ ոմանք այսօր,
Աշտարակն այդ կարծեն ջրհոր ,
Եւ ուզեն խորն իր անպայման՝
Եզերածուփ ճուկի նման
Որսալ իրենց դէմքը լուսին ...—
Մենք բարձրացնում ենք քար առ քար՝
«Պատերը սեւ, անել բանտին »,
Մենք բարձրացնում ենք բառ առ բառ՝
Յոյզերից վե՛ր, յոյսից անդին ...
Եւ փշրելով պիտի անցնենք
Հորիզոնները ապակեայ՝
Մինչեւ գտնենք ճշմարտաձեւ
Անհունութիւնը ապագայ՝
Գեղեցկութիւնն անճառելի ,
Գեղեցկութիւնը - հայելի՝
— Նո՛ր հորիզոն հոգեհմայ :
Քանզի ա՛յն որ այսօր դեռ կայ՝
Եղե՜լ է միշտ ·
Եղե՜լ են սէր եւ վաւաշոտ կրքեր ագահ,
Եւ եղել են ցասում ու վիշտ ·
Եւ մենք — նորոգ հնութեան յոյզով
դարձեալ՝
Տենչում ենք սէ՛ր, տենչում ենք լո՛յս ,
տենչո՜ւմ ենք միշտ ...
Մե՛նք — նորահունչ զուտ արձագանգ՝
Ահեղ ու նի՛շդ ահազանգին —
Որ արձակեց մի խո՛ր անցեալ՝
Սիրել ենք յորդ ու համարձակ
Ազատութի՛ւն. եւ սիրել ենք դեռ առաւել՝
Արուեստն անեղծ —
Ազատութիւնն որ կամենո՛ւմ է ծառայել:

ՅԱՐՈՒԹ ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

(Երեւան – Արմէնփրէս Սեպտ. 29-30)

ՍԻԼՎԱ ՍԱՐԵԱՆ Գ. ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ

Թրակայի (Լիթվիա) Ակմիանա լիճին մէջ վերջ գտած են լողի խորհրդային ախոյեանութեան մրցումները։ Պատանիներու անհատական առաջնութեան մըրցումներուն երրորդ հանդիսացած է Սիլվա Սարեան։

×

Ա. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

15ամեայ Արթուր Յակոբեան, Կիրովոգրադի մէջ տեղի ունեցած մարմնամարզութեան խորհրդային բաժակի մրցումներուն առաջին հանդիսացած է։

Fonds A.R.A.M

«ՄԱՐՄԱՐԱ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՅԱԿՈԲ ՄԱՐԹԱՅԵԱՆԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ.— Օգտուելով Յակոբ Մարթայեանի Պոլիս գտնուելէն, *Մարմարա* շաբաթաթերթը տեսակցութիւն մը ունեցած է հըմուտ լեզուագէտ եւ բանասէր Յակոբ Մարթայեանի հետ, որու ձեռնհաս «Համայնապատկեր Հայ Մշակոյթի» յօդուածաշարքէն մասեր հրատարակած ենք նաեւ «Յառաջ»ի մէջ։

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Սիրելի Պ. Մարթայեան, վերջին տարիներուն, հակառակ մեր ջերմ փափաքին, քիչ մը հեռու մնացինք իրարմէ։ Հետեւաբար կ'ուզէինք հասկնալ թէ ինչպէ՞ս անցաւ ձեր մտքի աշխատանքը սա վերջին տարիներուն Անգարայի մէջ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Ընդհանուր աշխատանքըս միայն Թուրք լեզուն չէ, ընդհանուր լեզուաբանութիւնը եղած է։ Բուն պաշտօնս Թուրք Լեզուական Միութեան աւագ մասնագիտութիւնն է, առով կը զբաղիմ, բայց տեւկա կէս օրս միայն կ'առնէ։ Միւս կէս օրս ալ կուտամ ընդհանուր աշխատանքի, Հայերէնի, ուրիշ լեզուներու, լեզուաբանութեան եւն.։ Զուգընթաց ըլլալով երբեմն լեզուական մարզէն դուրս ալ կ'ելլեմ երբ հոսկէ հոնկէ հրաւէրներ կը ստանամ, յօդուածներ կը գրեմ որոնք կը հրատարակուին արտասահմանի մէջ յոբելեաններու առիթով։ Այս տարի հրատարակուեցան երկու յօդուածներս, մին՝ Լենինկրատի, իսկ միւսն ալ՝ Պուտափէշթի մէջ։ Պուտափէշթի մէջ հրատարակուածը նուիրուած էր Փրօֆ. Նէմէթի 85ամեակին եւ տեղ առաւ այս առթիւ հրատարակուած յուշամատեանին մէջ։ Այս յօդուածը կը վերյիշէ այն գիրքը զոր Աթաթիւրք 1916ին ձեռքս տեսած էր պատերազմի ճակատին վրայ։ Իսկ միւսը, Թուրք լեզուի ամէնէն ընդարձակ քերականութիւններէն միոյն հեղինակը եղող ռուս ակադեմական Փրօֆ. Գօնօնօֆի մասին է։ Այդ գիրքը ռուսերէն է։ Հեղինակին՝ Փրօֆ. Գօնօնօֆի 70ամեակը կը տօնուէր։ Այս առթիւ գրեցի յօդուած մը որուն մէջ Թուրք լեզուի քերականութիւնը կը բաղդատէի ուրիշ լեզուներու հետ։ Այդ ալ ուրեմն հրատարակուեցաւ Լենինկրատի մէջ։

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Վերը Փրօֆ. Նէմէթի գիրքին մասին խօսեցաք, այն զոր Աթաթիւրք տեսած էր ձեր ձեռքը։ Քիչ մը աւելի կը մանրամասնէ՞ք։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Այս հեղինակին գիրքը կը կոչուէր «Թիւրքիշէ Կրամաթիք»։ Լայփցիկ տպուած փոքրիկ գիրք մըն է, զոր գրպանս կը պահէի միշտ եւ կը գործածէի Տիարպէքիրի մէջ զէնքի փոխադրութեամբ զբաղած գերման սպաներուն Թրքերէն սորվեցնելու համար։ Այդ գիրքը արդէն իրենք բերած էին քանի մը օրինակ եւ հատ մը տուած էին ինծի։ Դամասկոսի մէջ Աթաթիւրք ձեռքս տեսաւ այդ գիրքը եւ հետաքրքրուեցաւ անով։ Այդ դրուագն է ահա որ կը վերյիշէի Փրօֆ. Նէմէթի համար գրած յօդուածիս մէջ։

Ուրիշ աշխատութիւններու կարգին կայ նաեւ հրաւէր մը զոր ստացայ Ազգային Ժողովէն, Ժողովի Նախագահին ստորագրութեամբ։ Հոն ինձմէ կը խնդրէին ծըրագիր մը ներկայացնել Ազգային Մեծ Ժողովի շէնքը եւ շրջագայ պարտէզները յուշարձաններով զարդարելու ուղղութեամբ։ Հրաւէրը ստացած էի անցեալ տարի Դեկտեմբերի ընթացքին։ Այդ շըրջանին ես հիւանդանոցն էի անհանգըստութեան պատճառաւ։ Ծրագիրը գրի առի հիւանդանոցին մէջ եւ երկու երեք օրէնմեքենագրեցի, ղրկեցի։ Քանի մը ամիս առաջ ստացայ երկրորդ հրաւէր մը։ Այս անգամ ուղղակի կը հրաւիրէին զիս։ Ազգային Մեծ Ժողով գացի եւ տեսայ որ միայն երկու ծրագիրներ ներկայացուած էին այս հրաւէրին։ Մէկը իմս էր, իսկ միւսն ալ եկած էր այս ձեռնարկին տէրը եղող հաստատութեան ճարտարապետէն։

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ինչպիսի՞ մասնայատկութիւն մը ունէր ձեր առաջարկած ծրագիրը։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. — Ես հոն երեք տեսակ յիշատակարան կանգնեցնելու առաջարկ ներկայացուցած էի։ Առաջին, երկրորդ եւ երրորդ։ Առաջինը պիտի կոչուէր Գէօգ-Թիւրքչէ, *հոն պիտի դնէինք Թիւմէկ Թուրքը։ Գիւլթէքինը, որուն ծընունդի թուականն է 1 Օգոստոս 732 եւ որուն անդրին դեռ քանի մը տարի առաջ գտնուեցաւ եւ հիմա Մօնկոլիոյ մայրաքաղաքին Թանգարանին մէջն է։ Իմ այս առաջարկիս համար շատեր ուրախացան, որովհետեւ լուր անգամ չունէին այս եղելութենէն։ Երկրորդը՝ կուտայ Գարահանլըներու շրջանը որ մօտաւորապէս 1069 թուականն է։ Այն ատեն է որ գրուած է Գութաթկու Պիլիկը։ Ինչպէս գիտէք Գութաթկու Պիլիկի առաջին գիրքը, ուսումնասիրութիւնը ես գրած եմ, հրատարակուած է, գնահատուած է։ Հոն երկու բառեր քանի մը անգամ միասին գործածուած են. Քէօրիւ Թէօրիւ։ Հին Թրքերէնի մէջ, Գարահանլըներու Թրքերէնին մէջ սեւկա կը նշանակէր ուղիղ օրէնք։*

Հոն երկու բառեր քանի մը անգամ միասին գործածուած են, Քէօնի Թէօրիւ։ Հին Թրքերէնի մէջ, Գարահանլըներու Թրքերէնի մէջ սեւկա կը նշանակէրուղիղ օրէնք։ Քէօնի ուղիղ կը նշանակէ, ճիշդ չէ, ուղիղ։ Թէօրիւ՝ օրէնք։ Ուղիղ օրէնք, տեսակ մը Մակնա Քարթա, մինչ՝ մեզի ծանօթ առաջին Մակնա Քարթան գրուած է ատկէ 145 տարի վերջ եւ օրէնսգիտութեան համար մեկնակէտ մը եղած է։ Ուրեմն այն ինչ որ հիմը պիտի կազմէր Իրաւաբանական Պետութեան, Հուգուք Տէվլէթի ըսուածին, առաջին անգամ ծնունդ առած էր ոչ թէ Մակնա Քարթայով, այլ 1069ին գրուած եւ Գութաթկու Պիլիկի մէջ յիշուած այդ երկու բառերով։ Հոն ուղղակի նախադասութիւններ կան որոնց մէջ գործածուած է Քէօնիւ Թէօրիւն։ Օրինակ՝ Պաստունքա Քէօնիւ Թէրիւ Գէօթիւր, *որ կը նշանակէ* Ասկից ուղիղ կանոն տար*։ Ուրեմն այս շրջանն ալ երկրորդ յիշատակարանը պիտի կազմէ, ըստ իմ ծրագրիս։*

Գալով երրորդին՝ ատիկա պիտի ըլլայ Աթաթիւրքի յիշատակարանը։ Ուրեմն այս երեք ամբողջութենէ բաղկացեալ ծըրագրիս դէմ մինչեւ այսօր ուրիշ երկրորդ ծրագիր մըն ալ ներկայացուած չէ։ Իմս՝ թերեւս քիչ մը պիտի փոփոխեն, կամ յաւելումներ պիտի ընեն եւ պիտի իրագործեն։

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Քանի որ հպեցաք հին թրքերէն լեզուներու հարցին, մենք յիշեցինք որ դուք առտենօք այսօրուան թըրքերէնին համար Թուրքիոյ Թրքերէն անունը գտած էիք։ Ի՞նչ կը նշանակէր այս մկրտութիւնը։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Բնական է Թուրք լեզուները բազմաթիւ են եւ բազմաթիւ ալ անուններ ունին։ Բայց առաջին անգամ ես էի որ այդ անունները թիւրքճէի կըցելով *գործածեցի։ Օրինակի համար խօզպէքչէ կ'ըսուէր, մինչդեռ խօզպէքճէ չէ, խօզպէք Թիւրքճէսի պէտք է ըլլայ, Զաղաթայչա չէ, Զաղաթայ Թիւրքճէսի, Օսմանլըճա չէ, Օսմանլը Թիւրքճէսի, կամ Թիւրքմէն չէ, Թիւրքմէն Թիւրքճէսի։ Ասոնք կարգ մը երկիրներու մէջ չեն գործածուիր։ Օսմաներէն կ'ըսեն կ'անցնին։ Արդ՝ երբ Օսմաներէնը դադրեցաւ Թուրքերու պաշտօնական լեզուն ըլլալէ, օտարները սկսան խորհիլ թէ ի՞նչ անուն պէտք էր տալ այս նոր լեզուին։ Ոմանք Ռում Թուրքիշ ըսին, աբսելեան Հումի Թրքերէն, բայց ատիկա ազգային զգացումներ կը վիրաւորէր։ Ուրիշներ Ռայշ Թուրքիշ ըսին այսինքն Պետական Թրքերէն։ Այդ շրջանին ինծի պաշտօն տրուեցաւ որ աւելի ընդունելի տարազ մը գտնեմ։ Ես ալ մէկ ժամուան մէջ առաջարկեցի* Թուրքիոյ Թրքերէնը *տարազը, Թիւրքիյէ Թիւրքչէսի, Թիւրքայ Թիւրքիշ։ Հիմա օտարները այսպէս է որ կը կոչեն մեր Թրքերէնը եւ Փրօֆ. Գօնօնօֆը, զոր յիշեցի քիչ առաջ, 1963ին երբ Իսթանպուլ եկաւ եւ իր քերականութիւնը բերաւ, ինծի հետ ծանօթանալու ատեն դոչեց թէ իր գիրքին առաջին էջին վրայ իմ անունս յիշած է քանի որ այս լեզուին անունը ես դրած եմ։*

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Քիչ առաջ ըսիք որ ամէն օր մինչեւ կէսօր, ուրիշ նիւթերու կարգին կը զբաղիք նաեւ Հայ մշակոյթով եւ Հայկական նիւթերով։ Ի՞նչպիսի նիւթեր վերջերս զբաղեցուցին ձեզ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Կը զբաղիմ ազգականներուս, Թոռնիկիս եւ ծանօթներուս պըզտիկներուն համար։ Կ'ուզեմ բան մը ձգել անոնց։ Օրինակի համար տարիներէ ի վեր յիսունէ աւելի խոշոր էջերու վրայ ցանկագրած եմ, ժամանակագրութիւն Հայոց*։ Ամէնէն հին շրջաններէն մինչեւ 1840 բերած եմ։ 1840էն ասդին արդէն շատ ծանօթ է բայց կ'ուզեմ այդ ալ ամբողջացնել։ Երկրորդ՝ կ'աշխատիմ Հայ Լեզուի Պատմութիւն մը պատրաստելու, լեզուաբաններու նկարներով եւ գիրքերու օրինակներով զորս արտասահմանէն բերել տուած եմ։ Հոն կան նաեւ բաղդատութիւններ, զոր հաւաքած եմ հոսկէ հոնկէ։ Օրինակի համար՝ ձեռք առնենք աշխարհաբարի պայքարը։ Այս պայքարին մասին հրատարակուած պզտիկ պզտիկ գրքոյկներ կան, անգտանելի են, անոնց շատը արտասահմանէն կրցած եմ ձեռք ձգել։ Օրինակ՝ Մինաս Չերազի գիրքը, Եղիա Տէմիրճիպաշեանի գրքոյկը, Նահապետ Ռուսինեանի ուղղախօսութիւնը, Գրիգոր Օտեան, Սրբուհի Տիւսաբ, եւ ուրիշներ։*

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Այս բոլորը բնականաբար միայն ձեր ընտանեկան կամ ծանօթներու սեղմ շրջանակին համար չէ որ կը գրէք։ Կարելի չէ՞ զանոնք հրատարակել։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Անշուշտ որ միայն մէկ անձի համար չեմ գրեր, սերունդի մը համար է որ կը գրեմ։ Ատենօք Մարմարայի *մէջ հրատարակուած գործ մըն ալ ունիմ,* Հայերէնը Դարերն ի վար*։ Այժմ այդ գործն ալ ընդարձակած եմ եւ ան ալ կրնայ գրքոյկ մը ըլլալ։ Այս բոլորը կարելի է հրատարակել հարկաւ, ինչո՞ւ չէ։*

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թէեւ իրաւասութիւններու բաժանում կայ ամերիկեան կառավարութեան երեք ճիւղերուն մէջ (օրէնսդրական, վարչական, դատական), ընտրուած ներկայացուցիչներու միջոցաւ է որ փոքրամասնութիւններ ճնշում կը բանեցնեն կառավարական մարմիններու վրայ։ Ըսենք թէ Միացեալ Նահանգներու հայ համայնքը կ'ուզէ որոշ ազդեցութիւն մը բանեցնել Արտաքին նախարարութեան վրայ, կամ Ուսումնականին վրայ, հայ դպրոցներու խնդրով, կամ Ներգաղթային գործերով զբաղող ճիւղին վրայ։ Կրնա՞նք խումբով մը Ուաշինկթըն երթալ, փրէս – քոնֆրըրընսներով, քոքթէյլ փարթիներով *ազդեցութիւն բանեցնել։ Գրեթէ երբեք։ Ճնշումի յեցակէտ չեն այդ հաւաքոյթներն ու փքրիկցոյցերը։ Եթէ կ'ուզենք որ մեզ լսեն, մենք պէտք է ընենք բան մը, որուն ազդեցութիւնը Գանկրէսի համապատասխան յանձնախումբերու որոշ անդամներուն «ականջը բաց» պահէ միշտ։ Հո՛ս է որ կրնանք հարցնել, թէ վեց ազդակներէն որո՞նք ունինք եւ կրնանք գործածել։*

Երկու ազդակ ունինք, զորս կրնանք դիւրաւ զօրաշարժի ենթարկել՝ գանկրէսմէններուն վրայ ազդեցութիւն չահելու նպատակով. մարդ եւ դրամ։ Կրնանք ունենալ երրորդը՝ կազմակերպութիւն։ Հազարաւոր մարդոց ու միլիոնաւոր տոլարներու պէտք չկայ։ Իւրաքանչիւր գանկրէսմէն երկու տարին անգամ մը ստիպուած է ընտրապայքար մղել. իւրաքանչիւր ծերակուտական՝ 6 տարին անգամ մը։ Ուրեմն ՝առնենք աւելի պարզ խընդիրը, գանկրէսմէնը։ Մենք կրնանք Գալիֆորնիոյ շրջանէն 4 – 6 գանկրէսմէնի աջակցութիւնը ապահովել, Նիւ Ճըրզի՝ 1էն 2, Մասաչուսեց՝ 2, Մարիլընտ՝ դուցէ 1, Նիւ Եորք՝ 4 – 5, զանազան ուրիշ շրջաններէ՝ մինչեւ 10։ Ինչպէ՞ս։ Նկատի ունենանք որ 2500 5000 տոլարը, նուիրուած՝ հայ անձերու եւ կազմակերպութիւններու կողմէ — երբ քէմբէյն քանթըրիպիւշըն *(ընտրապայքարի դրամ – օժանդակութիւն) — այն գումարն է որ, ըստ ամերիկացի (հրեայ, մորմըն եւ ուրիշ) քաղաքական գիտութեանց մասնագէտներու, գանկրէսմէններու մեծամասնութեան մօտ իրաւունք կուտայ «լսուելու» եւ օգտուելու։ Պէտք կա՞յ շեշտելու, որ կաշառքի խնդիր չէ ասիկա, այլ բոլորովին օրէնքի համեմատ չարժուձեւ։ Դրամը կենսական է ընտրապայքար մըղող գանկրէսմէնի մը համար, եւ Ուոթըրկէյթէն ետք՝ ա՛լ աւելի, որովհետեւ կաշառքներ վճարողներու եւ ստացողներու վիճակը քիչ մը աւելի դժուար եւ ծանր է հիմա։ Եթէ որոշենք օգնել գանկրէսմէններու՝ որոնք կուգան հայ քուէարկու ունեցող շրջաններէ, մանաւանդ այնպիսի անձերու ՝որոնց աթոռը ապահով չէ, 5.000 տոլարը կը բաւէ։ Որքա՛ն ինքնավստահ եւ ապահով կը զգայ գանկրէսմէնը, այնչա՛փ կը մեծնայ գումարը, քանի որ նոյնքան «պէտք չունի» նոր օգնողներու։ Երբեմն կարելի է երիտասարդ, ընտրութեան պայքարի մէջ նոր մտնողներու օգնել, որպէսզի ապարէզ կարգան անտարբեր գանկրէսմէններու։ Ծահողները այն ատեն ա՛լ աւելի երախտապարտ կ'ըլլան։*

Ըսի՝ «մարդ» եւ դրամ։ Մարդ ըսելով քուէ չեմ ուզեր ըսել։ Հայերու թիւը այնքան փոքր է եւ այնքան ցանցառ՝ մեր բնակչութեան խտութիւնը, որ չենք կըրնար քուէներու թիւով մասնաւոր ազդեցութիւն բանեցնել շատ տեղերու մէջ, թէեւ, անշուշտ, կրնան երբեմն օգտակար ըլլալ, որովհետեւ որոշ գանկրէսմէններ 1000էն 5000 հայ բնակիչ ունին իրենց շրջանին մէջ (եւ շատ քիչ Թուրքեր)։ Սակայն մեր հարցումը սա է.— Ինչպէ՞ս գործածել մեր փոքր թիւը՝ համեմատաբար շատ ազդեցութիւն ապահովելու համար։ Պատասխանը ընտրապայքարի մասնակցիլն է, դուռնէ-դուռ քալելով եւ հեռաձայնով քուէփնտռողներ հայթայթելն է։ Թող մեր կազմակերպութիւնները զատեն գանկրէսմէններ (առանց Դեմոկրատ – Րիփապլիքըն կուսակցական խտրականութեան), որոնք Գանկրէսի մեզ հետաքրքրող յանձնախումբերու մէջ դիրք ունին (կամ պիտի ուզէին ունենալ), եւ թող կազմակերպեն 10 – 25 հոգինոց ձրի, կամաւոր աշխատողներու խմբակներ, զանոնք տրամադրելով այդ գանկրէսմէններուն։

Անոնց համար՝ 10 կազմակերպուած կամաւորը 500 քուէ կ'արժէ, ուժ մըն է։

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Տար. – 13)

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ԶՄՄԱՌՈՒ ՄԷՋ

ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Լիբանանի մէջ աւանդութեան հետ կապուած անուններ կան: Անոնցմէ մէկը կը կոչուի Զմմառ – Հարիսա: Մասնաւորաբար սիրելի անուն մը, որովհետեւ այս շրջանին մէջ կը գտնուի Լիբանանի Տիրուհին: Հարիսայի սպիտակամարմար քանդակը, Աստուածամօր շքեղ արձանը:

Հայերուս համար եւս կրկնակի սիրելի անուն մըն է Զմմառ, որովհետեւ հոն կանգնած է հայկական վանքը, նուիրուած Տիրամօր:

Կիրակի 15 Օգոստոսը (1976), Տօն Աստուածածնայ Վերափոխման, եղաւ մխիթարանքի օր մը: Զմմառի Հայ Կաթողիկէ վանքին ու շրջապատին մէջ կը կատարուէր գահակալութեան արարողութիւնը Հայ Կաթողիկէ համայնքի նորընտիր Պատրիարք Հմայեակ Եպիսկ. Կէտիկեանի:

Լիբանանի արիւնոտ – արցունքոտ այս օրերուն, երբ դժուար է – չըսելու համար անկարելի – իրարու քով գալ, հաւաքական կեանք մը ապրիլ, կարելիութիւն ստեղծուեցաւ, Աստուածածնայ Տօնին բարերար ազդեցութեամբ՝ գուցէ, մխիթարուելու, ներկայ գտնուելու Հմայեակ Եպիսկ.ի գահակալութեան արարողութեան: Հազարաւոր Հայեր եւ օտարներ եկած էին շունչ մը քաշելու, ռումբերու եւ հրթիռներու որոտէն պահ մը հեռացած: Հաւաքական վերադարձում մըն էր, յուզիչ հանդիպում մը, նոյնիսկ ծանօթ բարեկամներու, որոնք մօտ տարիէ մը ի վեր չէին տեսած զիրար:

– Ի՞նչպէս էք.

– Ողջ ենք, փառք տիրոջ...

Ցաւելեալ բացատրութիւններ տալու կարիք չկար:

×

Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, Զմմառու Ս. Աստուածածնայ Հայկական վանքին զանգակները ղօղանջեցին. կը կատարուէր արարողութեան ծիսական բաժինը, քօղարկութիւնը, ի ներկայութեան եկեղեցական անձնաւորութիւններու, քոյր համայնքներու ներկայացուցիչներու եւ պետական անձնաւորութիւններու:

Արարողութեանց նախագահեց Միաբանութեան երէց անդամներէն Ղեւոնդ Եպիսկոպոս Զանթայեան: Պօղոս Զ. Պապին այս առթիւ յղած կոնդակը կարդացուեցաւ հայերէն եւ արաբերէն լեզուներով: Իր կարգին, նորօծ Պատրիարքը կարդաց շնորհակալութեան եւ մաղթանքի խօսք, մաղթելով Լիբանանի խաղաղութիւն, յորդորելով ժողովուրդը չդադրել, չհեռանալ այս երկրէն, դիմանալ դժուարութեանց եւ տէր կանգնիլ երկրին, որ միշտ բարիքներով ողողած է մեզ: Պապին Կոնդակը եւ Պատրիարքին «խօսքը» արաբերէն թարգմանաբար ներկայացուց պատրիարքական փոխանորդ Գերպ. Անդրէաս Պետրոսեան: Պատարագը մատոյց Կէտիւեան պատրիարք, իսկ երգեցողութեան բաժինը կատարեց երգչախումբը, քառաձայն:

Ցաւարտ արարողութեանց տեղի ունեցաւ շնորհաւորութիւն եւ աչքամբոյր:

×

Յուզիչ էր մանաւանդ ժողովուրդին վերադարձումը: Հայ թէ լիբանանցի ներկայ բազմութիւնը, որ պատերազմէն փրկուած – կարծես – իրարու փոխանցելիք միակ մաղթանք մը ունէր շրթունքին. ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ: Որքան կարօտ ենք խաղաղութեան, անոր հանդարտեցընող գործակցութեան, որովհետեւ փաստօրէն տեսանք, որ առանց խաղաղութեան չկայ կեանք, այլ կայ միայն մահ, աւեր, արցունք եւ սուգ:

Ու կը դառնանք դարերու հաւատքին, չմեռնող աւանդութեանց, որոնք տօներու եւ տաղաւարներու ճամբով կ'այցելեն մեզի, բան մը յիշեցնելու: Անոնք կը յիշեցնեն մեզի, որ եթէ պիտի ուզենք տեւել, հարկ է ապրիլ հաւաքական կեանքով ու կամքով: Իսկ այս տխուր օրերուն, երբ սկսած է մեր ժողովուրդին կեղրոնախոյս «քաղաքականութիւնը», որ կը ձգտի ապահովութիւն եւ երջանկութիւն փնտռելու հեռաւոր երկիրներու մէջ, այդ պարագային ո՞ւր կը մնան մեր հաւաքական հաւատամքները, իրարմով ապրելու մեր ուխտերը, հայկական դիմագիծը պահելու մեր տեսիլքները:

Տօնական ու հաւաքական ապրումներու այսպիսի օրերուն, ես կը մտածեմ լիբանանահայութիւնը «լուծարքի ենթարկող» Հայերու մասին, կը մտածեմ նաեւ Ամերիկաներէն կամ Քանատաներէն գալ, նոր, չլսուած երկիրներու մասին, ուր կարելի ըլլայ ապաստանիլ, երբ ներկայիս ապահով կարծուած գաղութներու մէջ — Աստուած մի արասցէ - աղէտներ պատահին եւ հոն եւս դառնայ անբնակելի:

Ու յետոյ դէպի ո՞ւր, ո՞ր հորիզոններ: Հոնկ.— քո՞նկ, Զանզիպա՞ր, Մատակասքա՞ր ...

ԳՆՐՑԱՐԳԵԼԻ ՄՈՄՃԵԱՆԻ ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Գիտէ՞ք թէ կազդուրման կայան մը — գոլոճի տը վաքանս — կառուցուած է Զմմառու վանքապատկան կալուածին վրայ, Մոմճեան վարդապետի (Զմմառու վանքին մեծաւորը): անձնական ծախքերով: Հազիւ երկու տարուան կեանք ունի շինութիւնը, երկու յարկանի ընդարձակ շէնք մը, որ պիտի ծառայէր հայ տղոց ամառնային արձակուրդին: Սակայն պատերազմին պատճառով կարելի չեղաւ կազմակերպել այս արձակուրդը: Ու հիմա, երբ Պուրճ Համուտի ծերանոցին վիճակը տխուր պատկեր մը կը պարզէ եւ հոն բնակիլը անկարելի՝ այս պայմաններուն մէջ, Մոմճեան վարդապետը սիրով ընդունած է ծերերը, պատսպարուելու այս կազդուրման կայանին մէջ, ցնոր տնօրինութիւն:

Եթէ ազգային մը 200.000 լիբանանեանի նուիրատուութիւն մը կատարէ ազգին, ինքնաբերաբար կը նկատուի ազգային բարերար: Իսկ չենք գիտեր ինչ պէտք է կոչել այս խոնարհ եկեղեցականը, որ նուիրած է նոյնքան գումար, առանց փողի եւ թմբուկի, եւ զայն տրամադրած ազգին: Իրապէս օրինակելի ժեստ մըն է վարդապետին ձեռնարկը, որ արժանի է գնահատանքի:

ԵՐԲ ԾԵՐԵՐԸ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ

Ուրբաթ 14 Օգոստոսին հայ մամիկ մը մահացաւ Զմմառու կազդուրման կայանին մէջ: Ծերանոցի տնօրէնուհին պէտք եղած կարգադրութիւնները ըրաւ. Պէյրութէն դագաղ մը հասցուց լեռ, ու թաղման մտահոգութիւնը ներկայացուց Զմմառու վանքին Մեծաւորին, որ անձամբ ներկայ գտնուելով, կատարեց պատշաճ աղօթքը ու արտօնեց որ ննջեցեալը թաղեն վանքապատկան գերեզմանոցին մէջ: Զուգադիպութեամբ մը ներկայ գտնուեցայ թաղումին: Հանգուցեալը մօտ 90 տարեկան էր: Իր հարազատները զինք յանձնած էին Ծերանոցի տնօրէնութեան եւ մեկնած արտասահման, փախչելով Լիբանանի վտանգէն: Դագաղին շուրջ ներկայ էին մահուան թեկնածու ծերունիներ, Ծերանոցի պաշտօնէութիւնը եւ ոչ մէկ հարազատ մեռնողին, որ եղած էր բժիշկի մը կինը, ծանօթ ու յարգելի ընտանիքի մը մէկ անդամը: Ոչ մէկ մարդ բազմամարդ ընտանիքէն, զաւակներէն, թոռներէն: Որքան կը յուզեն նման պատմութիւններ, որոնք պէտք չէ կրկնուին, կը խնդրենք, խնայելու համար մեր տոհմիկ կենցաղին, մեր ազգային վարկին ու մանաւանդ անտէր ծերերու համար ստեղծուած Ծերանոցին որ մասնաւորաբար այս օրերուն նիւթական ծանր կացութեան մը դիմաց կը գտնուի:

ՄԱՅՐԱՊԵՏՆԵՐԸ ԵՒ ՈՐԲՈՒՀԻՆԵՐԸ

Զմմառու հայ մայրապետներու վանքին մէջ կեանքը կը շարունակուի ըստ սովորականի: Հոն կը պահուին որբուհիները, հեռու՝ վտանգներէ եւ փորձանքներէ: Կիրակի 15 Օգոստոսին, Աստուածածնայ Տօնին առիթով պատարագ մատուցուեցաւ ծերերու կազդուրման կայանին մէջ, Տէր Յովհաննէս Քէյրուզեանի կողմէ: Երգեցողութեան բաժինը կատարեցին որբուհիները, առաջնորդութեամբ մայրապետներու:

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ 74 երիտասարդներ անդամագրուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Սեպտեմբեր 12ին, Պուրճ Համուտի «Յակոբ Տէր – Մելքոնեան» թատերասրահին մէջ կատարուած է երդման արարողութիւնը: Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի անունով, բացումը ըրած է Ընկ. Գէորգ Գանտահարեան, որ նախ՝ ներկաները հրաւիրած է մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգելու յիշատակը քաղաքացիական պատերազմի ընթացքին ինկած նահատակներուն, ապա՝ հրաւիրած է նորագիրները իրենց երդումը կատարելու: Նորագիրներուն կնքահայրը՝ ընկեր Սարգիս Զէյթլեան, իր խօսքին մէջ ընդգծած է որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ճամբով հայ ժողովուրդին ու Հայ Դատի հետապնդումը նուիրագործելու հայ երիտասարդութեան այս ուխտը, մէկ կողմէ գօտեպնդիչ երեւոյթ է պահանջատիրական մեր պայքարին համար, իսկ միւս կողմէ կ'ենթադրէ պատասխանատու յանձնառութիւն մը՝ նորագիր այդ Դաշնակցականներու հաշւոյն:

ՊՈՒՏ'Մ ԺՊԻՏ

Քոթ տ'Ազիւր, արձակուրդի շրջանի մը, Չըրչիլ հիւրանոց մըն է, միակ այր մարդը բազմաթիւ կիներու միջեւ: Հաւանաբար քիչ մը անախորժ է անոնց հետ, ճանի կին մը ի վերջոյ կ'ըսէ.—

« Սըր, եթէ ձեր կինն ըլլայի, ձեր թէյին մէջ թոյն կը դնէի:

— Տիկին, կը պատասխանէ Չըրչիլ, եթէ կինս ըլլայիք, կը խմէի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (194)

ՀՌԱՇԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՈՍԿԻԷ ԽԱՐԻՍԽ ԳԻՆԵՏՈՒՆԸ

Յետոյ Ռոլանի դէմքը պատկերացաւ իր աչքերուն առջեւ:

– Ո՜վ իմ տէրս, ո՛ւր ես, ո՛ւր ես, գոչեց:

Ձայնը այնքան ցած ու խեղդուկ ելաւ որ, սարսռաց:

Սանտրիկոյի վրայ մտածեց..., Սանտրիկօն որ անասնաբար խոստովանած էր թէ Գլանքան կը սիրէր:

Եւ Գլանքան ալ այդ չարագործին ձեռքը ինկած էր...:

կատաղութեամբ լեցուեցաւ...:

Խարխափելով եւ ջուրը ճեղքելով սանդուխը փնտռեց եւ սկսաւ վեր ելլել:

Գլուխը կափոյլին զարնուեցաւ:

Գրկուեցաւ, լարուեցաւ, ղնդերները ցըցեց եւ իր լայն ու զօրաւոր ուսերով կափոյլը խորտակել փորձեց: Անկարելի եղաւ: Բաւական մը աշխատեցաւ, ակռաներով երկաթէ ծխնիները խածնելով գամերը կոտրել փորձեց: Պարապ աշխատանք:

Եւ երբ տեսաւ իր անզօրութիւնը, սանդուխին ոտքերէն մէկուն վրայ նստելով գլուխը ձեռքերուն մէջ առաւ եւ սկսաւ արտասուել:

Սակայն ջուրը հետզհետէ կը բարձրանար:

Ատենը մէյ մը, Սքալապրինօ սանդուխին ոտքը ձգելով վերի ոտքը կ'ելլէր, ջուրը միշտ կը բարձրանար...:

Այս սարսափելի տանջանքը երկու ժամ տեւեց:

Սքալապրինօ սանդուխին գագաթը կը գտնուէր, բայց զգաց այս անգամ որ ջուրը իր ոտքերուն կը դպէր:

Դարձեալ սարսռաց: Մահուան ժամը մօտեցած էր:

Զարշարուելով աստիճանաբար պիտի մեռնէր...:

Մտածեց միանգամ ընդ միշտ մէկ հարուածով մահուան գիրկը նետուիլ եւ ամբողջ ուժը ի մի հաւաքելով ջուրին մէջ նետուեցաւ:

.

Սքալապրինօ առաջնակարգ լողորդ մըն էր, ձուկի պէս լողալ գիտէր: Լողալու մրցումներու մէջ ամէն անգամ առաջնութիւնը շահած էր ան եւ իր ընկերներէն շատերը ստոյգ մահէ ազատած:

Հազիւ թէ ան ջուրը նետուած, ապրելու բնազդը զօրացաւ իր մէջ: Անգամ մը ջուրին տակը իջնելէ յետոյ, ձեռքի եւ ոտքի երկու ճարպիկ հարուածով ձուկի մը պէս ջուրին երեսը ելաւ ան եւ սկսաւ լողալով շտեմարանին շրջանը ընել:

Յոյսը կորա՞ծ էր արդեօք...: Բայց ի՞նչպէս կրնար ազատելու ոեւէ յոյս ունենալ...: Յոյս բառածը տարտամ բան մըն է որ չի բռնուիր: Մարդուս մէջ մարող վերջին բոցն է ան, փիզիքական ուժերը մահամերձ կ'ըլլան, քաջութիւնը տեղի կուտայ, բայց յոյսը դեռ կ'ապրի:

Սքալապրինօ կը յուսար դեռ, բայց չէր գիտեր թէ ի՞նչ բանի վրայ կը յուսար:

Գլուխը կորսնցուցած, ինքզինքը միայն ջուրին երեսը բռնելու միտքով, փքալով ու բառաչելով կը լողար ան, ջրալից շտեմարանին շրջանը ընելով պատերը կը շօշափէր եւ երբեմն ալ պատէն դուրս ցցըուած մասերը բռնելով յոգնութիւն կ'առնէր:

Ցոգնիլ սկսած էր սակայն:

Մատները ջղայնաբար իրարմէ կը զատուէին, բայց ինքը բնազդաբար միշտ իր մարմինը հեռու կը բռնէր սանդուխին վերջին ոտքերէն: Ո՛չ, այլեւս հանդչելու ատենը անցած էր իրեն համար, հանգչիլը մահ կը նշանակէր, պէտք էր մինչեւ մեռնիլը լողար...:

Բայց յանկարծ պատերը շօշափած մինջոցին ձեռքերը երկաթէ ձողերու դպան, այս ձողերը լուսամուտի նմանող դրոնակին կասկարաներն էին: Զրանցքին ջուրերը ձողերով պաշտպանուած այդ դրոնակէն էր որ ներս կը խուժէին...:

.

Վերը, Սքալապրինոյի նկուղ իջնալէն անմիջապէս յետոյ, Սանտրիկօ իր մարդիկը ճամբելով միայն Միխայէլի Պարթօլօն վար դրաւ:

Այժմ խանութին մէջ իրենցմէ զատ մարդ չէր մնացած:

Երկու չարագործները կափոյլը լաւ մը քննեցին:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սիրարփի Սիմոնեան եւ զաւակները կը ծանուցա-նեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Հոկտեմբեր 10, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իգիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Ղազար Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պօղոսեան եւ զա-ւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոս-եան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Նավէրեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհան-գստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրա-կի, Հոկտ. 10ին, Պուլվ. Օտոյի (Մար-սէյլ), եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՂԱԶԱՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իգիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Պ. Մամուրեան եւ զաւակ-ները (Կրընոպլը), Այրի Տիկին Ե. Վար-ժապետեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ա. Մինասեան (Ռոան), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս Կիրակի, Հոկտ. 10, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին իրենց մօր, մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՒԱ ԳՈՒԼԱՔՍԸԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գոչգոչեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իգիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս տխուր առթիւ, Տիկին Մամուր-եան յիսուն ֆր. կը նուիրէ իր մօր այն-քան սիրելի՝ «Յառաջ»ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պուլ. Օտոյի վարչու-թիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Յակոբ Յակոբեանի, զաւակ-ներուն եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, եւ ազգականին, Տիկին Թագուհի Յակոբեանի մահուան առթիւ: Ինչպէս նաեւ, Այրի Տիկ. Աշ-խէն Պօղոսեանի, զաւակներուն, Պ. Տէ-րոյեանի եւ զաւակներուն, նաեւ բոլոր պարագաներու իրենց սիրեցեալ ամուս-նոյն, հօր եւ ազգականին Ղազար Պօղոս-եանի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ղազարոս Գապաճեանի մահուան առ-թիւ, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեան (Կրը-նոպլը) 200 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Հայ Մշակոյթի տան (Ստանալ Յառաջէն) եւ Տէր եւ Տիկին Ալիքեան 100 «Յա-ռաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնա-ճիւղը ստացած է յիսուն ֆր. Օր. Շու-շանիկ Տէօլէնեանէ Կարօ Երանեանի մահ-ուան յիշատակին:

RESTAURANT

Le Samovar

cuisine et spécialités russes

- Ambiance Musicale -

14 rue Sauval 75001 Paris
tél. 261 77 79
métro Louvre

fermé le dimanche

ՆՈՒԷՐ

Պուք Պէլ էռ, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զօրեանի ամուսնութեան յիսնամեակին առթիւ, քոյրը՝ Տիկին Զիլինկիրեան (Նիս) 100 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Գր. Հատըմեան իր տարաբախտ քրոջ Խօժէն Թնկրեանի մահուան առթիւ կը նուիրէ 50 ֆր. Քաթրային, 50 Եհոմին, 50 Փարիզի Մշակոյթի Տան նորոգու-թեան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Յա-ռաջին:

×

Ոմն իր զոքանչին մահուան տարելիցին առթիւ 30 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Յովհաննէսեան 100 ֆրանք կը նուիրեն Լիբանահայերուն, իրենց սիրելի ընկերոջ Յակոբ Սապունճեանի յիշատակին: (Ստանալ Յառաջէն):

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Հոկտեմբեր 10, Կիրակի օր Առնուվի-լի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ աւան-դական մատաղօրհնութիւնը կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնք քառաձայն, գիւղի երգչախումբի կողմէ, առաջնորդու-թեամբ Վ. Փէշտիմալճեանի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուց-ուի:

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ Հոկտ. 9, Տօն է Սրբոց Թարգ-մանչաց Վարդապետացն Մերոց: Տօն ազգային եւ եկեղեցական ի յիշատակ գիւտի նշանագրացն Հայոց եւ Թարգ-մանութեան Սուրբ Գրոց:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին, պա-տարագ կը մատուցուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Ուրբաթ 8 Հոկտեմբեր ժամը 18էն ըս-կըսեալ մասնակցութեամբ Մարսէյլի յու-նական գաղութին, ցուցադրութիւն, յու-նական պարեր եւ երաժշտութիւն եւ այլ անակնկալներ:

Յունական ճաշ, (տեղերը սահմանա-փակ ըլլալով նախընտրելի է նախօրօք ա-պահովել սեղանները, հեռ. 50 15 09:

ՃԱՇԱԳԻՆ 50 ՖՐ.

Soirée Grecque

Vendredi 8 Octobre à partir de 18 h.

avec la participation
de la Communauté Grecque de Marseille
Expositions, musique et danses grecques etc...

Repas avec menu grec. Prix 50 F
les places étant limitées il est recommandé de retenir les tables à l'avance
tél. 50-15-09

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄՆ ՈՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կը նախագահէ ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ
Երեսփոխան-քաղաքապետ Ալֆորվիլի
Կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Շաբաթ, 9 Հոկտեմբեր ժամը 11ին.— 9: Ռիւ Տը Մատրիտ, կէսօրէ վերջ օտիօ - վիզուէլ կազմացքով կը ներկայացուի «Հայաստան» պատմական հայե-ցողութեամբ:

ԱՄԲՈՂՋ ՇԱԲԱԹ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 10 Հոկտեմբեր ժամը 12ին ճաշ, գեղարուեստական բաժնին, կը մասնակցի ՊԷՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Սեղանները ապահովել հեռաձայնել Միշէլ հաստատութիւն 899 09 - 66

Երեքշաբթի 12 Հոկտ. ժամը 21ին .— Երաժշտական եւ բանաստեղծական երե-կոյ, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ — ՆՈՎԱ» համոյթին:

Չորեքշաբթի 13 Հոկտեմբեր ժամը 21ին.— Հայ Մանրանկարչութիւնը, Օտիօ - վիզուէլ կազմացքով եւ սաուլիս

Հինգշաբթի 14 Հոկտեմբեր ժամը 21ին, Տոհմային պարեր, «Նայիրի» պարախումբին մասնակցութեամբ:

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէր

Շաբաթ 16 Հոկտեմբեր ժամը 21ին

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22 Ռիւ Վոլթէր

Կը մասնակցին.—

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

Իրեն ընկերացող նուագախումբով

The Armenian's Sun Shine

ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԻՐ ԵՐԳԵՐՈՎ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել
Տիկ. Վ. Գույումճեանի, Կառած Շէլ, 899 - 28 - 37:

Découverte de l'IRAN
du 3 au 14 novembre

CIRCUIT ORGANISE PAR
sevan voyages
prix : 4090 F

COMPRENANT : Avion, Hôtel, logement, Petit-déjeuner, Excursions.

Pour programme détaillé et inscriptions :
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը, Ուրբաթ Հոկտ. 8, ժա-մը 9ին, Հայ Մշակոյթի Տունը:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ Հոկտ. 9, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերու-հիները Երկուշաբթի Հոկտ. 11, ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը շնոր-հակալութեամբ ստացած է Սուրէն Նա-ւասարդեանի մահուան առթիւ, իր հայ-րենակիցներէն՝ Պ. Մ. Տէմիրճեան 50, Օ. Թորանեան 50, Գ. Ջէրվիշեան 30, Ա. Պէտեան քսան ֆրանք:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ - ՔՈՔԹԷՅԼԸ

9 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 16ին, 32, Ռիւ Տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր անդամնե-րը եւ համակիր երիտասարդները:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կապ. Խաչի Պուլ. Օտոյի վարչու-թիւնը կը տեղեկացնէ, բոլոր ծնողքնե-րուն թէ վերամուտը կը կատարուի Հոկ-տեմբեր 9ին, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժա-մը 14ին: Կը խնդրուի արձանագրել ի-րենց զաւակները, իսկ հայկական պա-րերը կը սկսին նոյն ամսոյն:

×

ՎԻԷՆ

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին հա-յերէնի դասընթացքները վերսկսած են Հոկտ. 2էն ի վեր, Շաբաթ կէսօրէ վեր-ջերը ժամը 2էն 4: Ծնողքներէն կը խնդ-րուի արձանագրել իրենց զաւակները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խում-բին Մշակութային երեկոն Դեկտ. 3ին:

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ–ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
7-8
JEUDI-VENDREDI
7-8 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C.C.P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.699 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 52e ANNÉE — N° 13.699

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՊԱՌ – ՄԻԹԵՐԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

— o —

Նախարարապետը Պառ «քննութիւն» կանցնէր Երեքշաբթի օր Ազգ. Ժողովին առջեւ եւ կը թուէր թէ դատական կազմին պարագլուխն էր՝ Միթերան ու եթէ պիտի որոշէր. քննութեան արդիւնքը, պարզ է որ «աշակերտ» Պառ չէր յաջողած:

Պառ ուզեց համոզել երեսփոխանները եւ մանաւանդ ընդդիմութիւնը որ կառավարական ծրագրին ձախողութիւնը կառավարութեան ձախողութիւնը չէ ոչ ալ մեծամասնութեան ձախողութիւնը այլ՝ Ֆրանսայի: Պառ տրամաբանական է եւ կը զօրարկէր երկրին ծանրակշիռ վիճակը ու նաեւ մութ ապագան եթէ ծրագիրը չյաջողի: Գլխաւոր հեռանկարն է՝ պայքարը դրամահոսութեան դէմ: Ինք համոզուած է (բայց ի՞նչպէս կրնայ համոզել) որ իր ծրագիրը արդար է եւ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ: Խիստ է ընդդիմութեան եւ սենտիքաներու նկատմամբ, որոնք իրենց հակառակութիւնը յայտնեցին երբ դեռ ծրագիրը ծանօթ ալ չէր: Ու Պառ կը շեշտէ.— «Կառավարութիւնը, որ այս գործին մէջ ուրիշ շահ չէ հետապնդուած եթէ ոչ ազգին շահէն, պարտականութիւնն ունի ըսելու որ եթէ Ֆրանսացիները զանազան պատրուակներով մերժեն իրենցմէ պահանջուած ճիգը, մեր երկիրը ճամբայ մը կը բռնէ որուն հետեւանքէն ամէն մէկս պէտք է վախնանք»:

Միթերան փայլուն է իր ելոյթին մէջ: Պէտք է ըսել թէ որեւէ պարագայի ընդդիմադիրին գործը շատ աւելի դիւրին է, մանաւանդ այս պարագային երբ նոյն վարչակարգն է եւ նոյն մարդիկը որ տարիներէ ի վեր կը վարեն երկիրը եւ արդիւնքը, տնտեսական մարզին մէջ առաւելաբար գնահատելի չէ:

Միթերան նախ կը նկատէ որ կառավարութեան հակա – դրամահոսութեան ծրագիրը իր տեսակին մէջ իններորդն է եւ հարց կուտայ թէ ի՞նչպէս այս կառավարութիւնը կրնայ տարբեր քաղաքականութիւն մը վարել այն քաղաքականութենէն որ յղացուած ու ղեկավարուած է պետութեան ղեկավարին կողմէ: Անոր ելմտական նախարար եղած օրէն է որ գիները արագընթաց յաւելում արձանագրեցին: Դրամահոսութիւնը չէ ծնած 1973ին ու ընկերվարական պարագլուխը կը շարունակէ «կը զարմանաք բանուորներուն եւ սենտիքաներուն դժգոհութենէն, բայց ի՞նչ ըրիք դրամագլուխի եւ դրամի տէրերուն դէմ: Պ. Սէյրաք միակն է՞ որ գոհ է Պառ ծրագրէն: Անոնք որ չնախատեսեցին եւ չխնամեցին ցաւը կոչուած չեն զայն դարմանելու»:

Ու Միթերան կը յայտնէ թէ Ազգ. Ժողովի ընկերվարական եւ ձախ արմատական խումբերը արգելքի բանաձեւ պիտի ներկայացնեն գալ շաբթու, պիտանիին քննութեան առթիւ:

Խորքին մէջ նկատելի է որ Միթերան Պառի ընդմէջէն միշտ Ժիսքարն է զոր կը քննադատէ եւ սկիզբէն իսկ խնայած է նոր նախարարապետին եւ գնահատած մարդը աւելի դիւրին ձաղկելու համար անոր վարած քաղաքականութիւնը:

Յիշենք թէ Պառի, Փրոֆէսէօր Պառի ճառին ամէնէն ծափահարուած հատուածին հեղինակն էր՝ Պղատոն, որ 2400 տարի առաջ ըսած էր.— «Երբ հայրերը վարժուին ձգելու որ զաւակները ընեն ինչ որ ուզեն, երբ զաւակները այլեւս նկատի չեն առներ անոնց խօսքերը, երբ ուսուցիչները կը դողան աշակերտներուն առջեւ եւ կը նախընտրեն զանոնք շողոքորթել, երբ, վերջապէս երիտասարդները կ'արհամարհեն օրէնքները, որովհետեւ իրենցմէ վեր ոչ մէկ բանի եւ ոչ ոքի հեղինակութիւնը կ'ընդունին, այն ատեն գեղեցկութեան եւ երիտասարդութեան մէջ՝ բռնատիրութեան սկիզբն է»:

Ինչ որ ցոյց կուտայ թէ 1976ին նորութիւն կարելի չէ ըսել եւ լաւագոյն է որ իմաստուն խօսքերու հեղինակները Պղատոն կոչուին քան՝ Պառ կամ Միթերան

ՍԵՒ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻՆ

— o —

Մինչ Նախագահ Ժիսքար կը վայելէ պարսկական հրաշալիքները, Ֆրանսա պիտի ապրի սեւ Հինգշաբթի մը, իբրեւ հետեւանք ազգային գործադուլին զոր հըրահանգած են սենտիքաներու մեծ մասը (չի մասնակցիր էՖ – Օ.Ն) եւ որու կը միանայ ձախը, ցոյցերու ատեն:

Լոյս չեն տեսներ թերթերը, քիչ կը բանին մեթրօ եւ երկաթուղի, գրեթէ չի բանիր թղթատարը: Էռ – Ֆրանս կ'ապահովէ միայն հեռաւոր թռիչքները, կազ եւ ելեկտրականութիւն պիտի կտրեն օրուան ընթացքին: Դասս չկայ, բայց դըպրոցները բաց կը մնան, ձայն – հեռատեսիլ նուազագոյն յայտագիր մը կ'ապահովեն:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՓԱՐԻԶԷՆ ԹԵՀՐԱՆ ՕՐԱԿԱՐԳՆ Է՝ ԼԻԲԱՆԱՆ

— o —

Մինչ Փարիզի մէջ Ճոմպլաթ ամէն կողմ կ'երթայ – կուգայ բացատրելու համար իրեն նման կալուածատէրի մը յառաջդիմական գաղափարները, Թեհրանի մէջ ալ Ժիսքար ու Շահը խօսած են գլխաւորաբար Լիբանանի մասին:

Յիշենք թէ Երեքշաբթի իրիկուն «Մոնտ»ը երկու շահեկան յօդուած հըրատարակած էր, մէկը խորագրուած՝ «Մարտիրոսներ, որո՞ւ համար» եւ միւսը «Երկիրը զոր կը սպաննեն»: Այս վերջինին հեղինակը (գրագէտ եւ դիւանագէտ, Պէյրութ ապրած) Փիէր տը Պուատըֆէռ, կ'ըսէ ի մէջ այլոց.— «Անշուշտ, Պաղեստինցիք — ինչպէս Իսրայելացիք — հայրենիքի մը իրաւունքն ունին: Բայց մարոնի համայնքը, որ կը պայքարի հազար տարիէն աւելի է— ինչպէս Իրլանտան, ինչպէս Լեհաստանը, ինչպէս Հայաստանը — պահպանելու համար, թշնամի շրջապատի մը մէջ, իր կրօնական եւ ցեղային անհատականութիւնը (քանզի երկուքը կապուած են) չունի՞ նոյն իրաւունքը»:

Գալով Ճոմպլաթի կ'ուզէ որ Ֆրանսացիք օգնեն իրենց, որպէսզի «ընենք 1789ի մեր յեղափոխութիւնը»: Լիբանանցի քրիստոնեաները՝ ֆաշիստ են, նացի են, 1790ի Վանտէններն են կամ այսօրուան սպիտակ Ռոտեզիացիները:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՕՐԷ ՕՐ ԿԸ ՁՈՒԼՈՒԻՆ

Վերջին շաբաթներուն բանուորական խլրտումները, միջադէպերը, գործադուլները կը սաստկանան Թուրքիոյ մէջ եւ երեւան կ'ելլէ որ օրէ օր աւելի կը քաղաքականանայ բանուորական դասակարգը: Ոստիկանութիւնը միջամտած էր առջի օր Պոլսոյ մէկ գործատունը եւ մէկ մեռեալ կար ու 16 վիրաւոր: Բանուորները գրաւած էին գործատունը բողոքելու համար 16 ընկերներու պաշտօնազրկման դէմ, որոնք մասնակցած էին «բացառիկ ատեաններու» դէմ կազմակերպուած գործադուլին: Արդէն վերջին բոլոր միջադէպերը հետեւանք են Տէմիրէլի առաջարկին երկարաձգելու այդ «բացառիկ ատեաններու» գոյութիւնը:

ՖՐԱՆՔԵՒԹՐՔԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրք նոր դեսպանին Փարիզ հասնելուն առթիւ Պոլսոյ թերթերը կը գրեն.—

«Փարիզի Թուրք նորընտիր դեսպանը, Օրհան Էրալփ, ներկայացաւ Էլիզէի պալատը եւ իր հաւատարմագիրը յանձնեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահ Ժիսքար Տ'Էսթէնի: Այս առթիւ սիրալիր խօսքեր փոխանակուեցան եւ այս պարագան նախանշան մը նկատուեցաւ Թուրքեւֆրանսական յարաբերութեանց բարուոքումին: Օրհան Էրալփ յիշեցուց այն նշանակալից տեսակցութիւնը, զոր Նախագահ Ժիսքար Տ'Էսթէն ունեցաւ Թուրքիոյ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլի հետ, Պրիւսէլ, ՆԱԹՕի ժողովին մէջ: Նախագահ Տ'Էսթէն ալ պատասխանեց թէ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարուոքելու համար, պէտք չէ բաւականանալ լոկ պաշտօնական խօսքերով, այլ անհրաժեշտ է նետել աւելի ամուր քայլեր, նոր գործակցութեան մը:

«Ինչպէս յայտնի է, Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները ձգտուած էին 1973էն ի վեր, Մարսէյլի Հայկական յուշարձանին բացման եւ Ֆրանսայի հայկական միութիւններու գործունէութեան հետեւանքով: Գարամանլիս երբ 1974ին Յունաստան վերադարձաւ, Ֆրանսա ըլլալով զէնք, ռազմանիւթ եւ սաւառնակ տալ Յունաստանի, եւ այս օժանդակութիւնն ալ նոր կնճռոտութիւն մը ստեղծեց Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւններուն մէջ:

«Րէմոն Պառի կառավարութիւնը այժմ կը ջանայ սպունգ քաշել այս ձգտումին վրայ, ինչ որ կը շեշտուի արդէն Նախագահ Ժիսքար Տ'Էսթէնի յայտարարութիւններուն մէջ»:

«ՅԱՌԱՋ» վաղը լոյս չի տեսներ

SYNDICAT DE LA PRESSE PARISIENNE

COMMUNIQUE

La Fédération française des Travailleurs du Livre a décidé de s'associer à la journée de grève organisée le 7 octobre 1976 par la C.G.T. et la C.G.D.T.

Des quotidiens parisiens seront donc dans l'impossibilité de paraître au cours de cette journée.

Ils regrettent que cette décision prive le public des informations, des opinions et des commentaires que lui apporte la Presse écrite. Ils s'en excusent auprès de leurs lecteurs.

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(Երեւան, Արմէնփրէս, Սեպտ. 30 – Հոկտ. 4)

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԾԱՂԿԵՊՍԱԿ ԴՐԱԾ Է ԾԻԾԵՌՆԱԿԵՐԴԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա., Մոսկուայի եւ ամբողջ Ռուսիոյ պատրիարք Պիմէնի, Վատիկանի ներկայացուցիչ Կարդինալ Վիլլըպրանտի եւ Թեմերու առաջնորդներու հետ, ծաղկեպսակ դրած է 1915ի Եղեռնի զոհերու յիշատակին կառուցուած Ծիծեռնակաբերդի յուշարձանին: Նոյն օրը հիւրերը այցելած են Երեւանի Մատենադարանը, ուր տնօրէնը՝ Ակադ. Լեւոն Խաչիկեան, խօսած է գիտնականներու հետազօտութիւններուն մասին, յայտնած է որ Մատենադարանին մէջ կը գտնուին տարբեր լեզուներով 14 հազարէ աւելի հին ձեռագիր մատեաններ: Ապա, Վազգէն Ա.ի գահակալութեան տարեդարձի տօնակատարութեան յանձնախումբը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է ի պատիւ հիւրերուն:

Քանի մը տողով

ԲՐԵԺՆԵՒ առաջին անգամ ըլլալով տեսակցութիւն մը տուաւ արեւմտեան հեռատեսիլի կայանի մը եւ Ֆրանսացիք կրցան ԹԷ. ԷՖ 1էն վայելել Բրեժնեւ – Մուրուզի հանդիպումը: Խորհրդային կուսակցական թիւ մէկը նորութիւն չըսաւ: Շեշտեց թէ Խորհ. Միութիւն ոչ ոքի սպառնացած է եւ կը սպառնայ, թէ կը յարգեն Հելսինքիի բոլոր համաձայնութիւնները եւ թէ Եւրոպան խաղաղութեան ցամաքամաս մը պէտք է ըլլայ:

ԿԻՊՐՈՍԻ բանակցութիւնները ձախողած են ըստ յոյն – կիպրացի ներկայացուցիչին, որ կ'ըսէ թէ Անգարայի նպատակն է կղզին գրաւել:

Fonds A.R.A.M

«ՄԱՐՄԱՐԱ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՅԱԿՈԲ ՄԱՐԹԱՅԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՀԱՐՑՈՒՄ .— Եթէ չենք սխալիր, դուք տարւոյն իւրաքանչիւր օրուան համար հաստատուիլ: Կա՞յ այսպիսի ծրագիր մը առաջարկած էիք :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ .— Սապէս: Պատրաստած եմ օրացոյց մը որուն 365 օրերէն իւրաքանչիւրին կը յիշուի հայկական դէմք մը, քաղաքական ,ոչ քաղաքական, մշակոյթի դէմքեր, ազգային դէմքեր, բոլորը, մինչեւ մեր Մնձուրին: Պատրաստած եմ այսպիսի օրացոյց մը :

ՀԱՐՑՈՒՄ . — Միակ ցաւալի կողմը այն է որ մենք երկար ատեն է ի վեր այսպիսի աշխատութիւնները վայելելու առիթը չենք ունեցած: Այս առթիւ ահաւասիկ ուրիշ հարցում մը: Մենք լսեցինք որ դուք մտադիր էք այլեւս հանգիստի կոչուիլ եւ վերջնականապէս Իսթանպուլ հաստատուիլ: Կա՞յ այսպիսի ծրագիր մը եւ եթէ իսկապէս կայ, այդ պարագային ի՞նչով զբաղիլ կ'ուզէիք մեր քաղաքին մէջ :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ .— Ես հանգիստի արդէն կոչուած եմ իրականութեան մէջ , բայց վերստին հրաւէր ստացած եմ եւ կ'աշխատիմ: Սիրով կ'աշխատիմ: Ուժասպառ անց եմ, կ'ուզեմ Իսթանպուլ գալ եւ եթէ տակաւին օրեր ունիմ ապրելիք, զանոնք հոս այս քաղաքին մէջ անցընել: Քիչ մըալ հանգստանամ: Որովհետեւ Անգարայի մէջ միշտ աշխատանք կայ: Բայց մեծ դժուարութիւն մը ունիմ: Գիրքերս: Գիրքերս արդէլք կը հանդիսանան ինծի այս ծրագրիս մէջ :

ՀԱՐՑՈՒՄ .— Ի՞նչ տեսակէտով :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ .— Հինգ սենեակ լեցուն գիրք կայ: Եւ անգտանելի գիրքեր որոնց արժէքը մեծ է ինծի համար, ես անոնցմով կ'ապրիմ: Զանազան ճիւղերէ գիրքեր են անոնք: Օրինակի համար աշխարհի վրայ հրատարակուած ամենահին Թրքերէն քերականութիւնը: Թուրքիոյ մէջ չկայ կամ հազուագիւտ է: Լեզուական Միութիւնը չունի: Ոչ մէկ Թրքական համալսարան ունի: Անցեալները Հարվըրտէն մէկ բարեկամս եկած էր, Թ ո ւ ր ք մը, հարցուց որ Հարվըրտի համալսարանի Թիւրքօլոժիի բաժինը ունի՞ այդ գիրքէն: «Ատոր ֆօթօգոփին ունի». պատասխանեցի : Ես իրականը ունիմ: Ալ չեմ գիտեր թէ այդ գիրքին արժէքը ինչ է: Այսպէս շատ են այն գիրքերն որոնք հազուագիւտ եւ անգտանելի են: Օրինակի համար անգլիական գրականութիւնը ծայրէ ի ծայր : Ամբողջութիւն մըն է: Կամ համայնագիտարաններ: Լեզուաբանութիւն բոլոր լեզուներու: Գրադարանիս մէջ քանի մը հարիւր լեզուէ գիրք կը գտնուի: Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը գրեթէ բոլոր օտար լեզուներով: Այդ թարգմանութիւններէն շատ օգտուած եմ: Օրինակի համար Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը կարդալ քիւրտերէնով:

ՀԱՐՑՈՒՄ .— Աստուածաշունչի քանի՞ թարգմանութիւնները ունիք :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ .— Աշխարհի վրայ հազարէ աւելի է, ես ամէնը չունիմ բնականաբար, ինծի համար անդէտ է այդքանը: Բայց օրինակի համար մագէտոնական լեզու մը կայ: Մագէտոնիայի մէջ նոր լեզու մը հիմնեցին: Ատիկա առաջ միմիայն բարբառ մըն էր: Գրականութիւն չունեցող լեզու մըն էր, բայց այսօր ատիկա Ցէտէրաթիւ Եուկոսլավիոյ մէկ հանրապետութիւնն է Մագէտոնիան եւ ունի իր լեզուն: Ունի իր գրականութիւնը: Արդ՝ այդ լեզուն կոկոզը բարեկամս է, անիկա Քերականութիւն գըրկեց, բառարաններ ղրկեց: Աւելի լաւ հասկնալու համար Աստուածաշունչը աւելի պուլկարերէնի հետ բաղդատելով կարդացի եւ այս կերպով աւելի դիւրութեամբ սորվեցայ մագէտոնական այդ նոր լեզուն :

ՀԱՐՑՈՒՄ .— «Մարմարա»յի բազմահազար ընթերցողները տարիներէ ի վեր անվերջ կը հարցնեն մեզի թէ ինչ եղած է ձեր համբաւաւոր Համայնապատկերին ճակատագիրը: Այժմ չենք ուզեր քրքըրել դառն յիշատակներ այդ մասին, բայց կը համարձակինք հարցնել թէ ինչ կը խորհիք ձեր այս կոթողային, բայց կիսատ մնացած գործին ճակատագրին մասին :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ . — *Համայնապատկերը , նախապէս տպուած ամբողջ իր յօդուածներով եւ տրցակներով գրադարանիս մէջ կը հանգչի եւ Համայնապատկերը իմ մըտածումներուս մէջ կը յառաջանայ : Բան կորսնցուցած չէ :*

ՄԱՐՄԱՐԱ .— Ուրեմն կը մաղթենք որ Համայնապատկերին ամբողջութիւնը մեր ալ գրադարաններուն մէջ հանգչի : Մենք շնորհակալ ենք այս թանկագին տեսակցութեան համար : Սրտանց կը մաղթենք որ մօտիկ ապագայի մէջ մենք վերստին ձեզ կ'ողջունենք մեր սիւնակներուն մէջ :

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

——— o ———

ԽՄԲ .— Գ. Աւագեանի «Հայկական ՍՍՀ բնակչութիւնը » գիրքէն քաղելով կուտանք Ադրբէջանի հայ բնակչութեան տեղաբաշխումը, ըստ վիճակագրական տուեալներու (1975).

Ազրբէջանի մէջ Հայերու թիւը 483.500 է, ըստ 1970ի մարդահամարի: Հայ բնակչութեան 71,3 տոկոսը կ'ապրի Բաքուի , Կիրովապատ, Ստեփանակերտ եւ այլուր : Հայերու ամէնէն համախումբ բնակութեան շրջանն է Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը : 1970ի մարդահամարի տուեալներով այդ շրջանին մէջ կ'ապրէին 121.100 Հայեր (Մարզի ամբողջ բնակչութեան 80,5 տոկոսը) : Մինչ 1926 եւ 1970 թուականներուն միջեւ ինկած ժամանակաշրջանին Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի բնակչութեան թիւը 125 հազարէն հասած է 150.300ի կամ աւելցած է գրեթէ 17 տոկոսով, նոյն ժամանակաշրջանին Հայերու թիւը 111.700էն հասած է 121.100ի կամ աւելցած է հազիւ տասը տոկոսով : Ընդհանուր առմամբ յիշեալ շրջանի բընակչութիւնը, Հայերու հեռանալուն հետեւանքով, վերջին տարիները շատ փոքր չափերով կ'աւելնայ :

Հին ժամանակներէն ի վեր, Հայերը հոծ զանգուածով կ'ապրէին Բաքուի մէջ: ԺԹ. դարու վերջերը եւ Ի. դարու սկիզբները հայկական մեծ գաղութ կար Բաքուի մէջ. այս իրողութեան պատճառը Ապշերոնեան թերակղզիի հարուստ քարիւղի հանքերու շահագործումը եւ քարիւղի արդիւնաբերութեան բուռն զարգացումն էին: Ծանօթ է , որ Ի. դարու երկրորդ տասնամեակին քարիւղի արդիւնաբերութեամբ Բաքու ոչ միայն ցարական Ռուսիոյ, այլեւ աշխարհի մէջ առաջին տեղը կը գրաւէր: Սեւ ոսկիի կուտակման կեդրոնը դէպի իրեն կը քաշէր բազմահազար հողազուրկ գիւղացիները : Հոս կը հաւաքուէին Հայերը , Ռուսերը, Ազրբէջանցիները եւ այլն: 1959ին Բաքուի մէջ կ'ապրէին 170 հազար Հայեր (քաղաքի բնակչութեան 17,3 տոկոսը), 1970ին՝ 207.500 (քաղաքի բնակչութեան 16:4 տոկոսը): Այլ խօսքով՝ մայրաքաղաքին մէջ կեդրոնացած էր Ազրբէջանի մէջ ապրող Հայերու 43 տոկոսը:

' Մեծ թիւով Հայեր կ'ապրին նաեւ Շահումեանի (14 հազար 600), Դաշքեսանի (12.100), Շամխորի (14.200), Խանլարի (16.300), գիւղական շրջաններուն մէջ : Հայաբնակ այս գօտիին մէջ կը մտնէ նաեւ Կիրովապատ քաղաքը, ուր հին ժամանակներէ ի վեր կ'ապրին Հայեր: Ըստ 1970ի մարդահամարի տուեալներուն , Կիրովապատի մէջ ապրող Հայերու թիւն էր 41 հազար, այսինքն քաղաքի ընդհանուր բնակչութեան 21,6 տոկոսը:

Ազրբէջանի հայաբնակ շրջաններէն յիշենք նաեւ Վարդաշէնը (2768 հոգի), Զաքաթալան (1038), Իսմայիլ (3308), Կուտկաշէնը (704), Աղսուն (1654), Շամախին (5166) եւայլն : Այս շրջանի Հայերը , բացի քանի մը գիւղերէ, որոնց բնակչութիւնը ԺԹ. դարու սկիզբները վերադարձած է Պարսկաստանէն, բնիկներ են: Շրջանի հայկական գիւղերը յարմար դիրք ունին եւ գեղատեսիլ բնութիւն: Ասոնց հնութեան՝ օդին ու ջուրին, կլիմային մասին գովեստով խօսած են Մ. Վ. Բարխուդարեան՝ «Պատմութիւն Աղուանից» գիրքին մէջ եւ Հ. Ս. Էփրիկեան՝ «Բնաշխարհիկ բառարան»ին մէջ : Դժբախտաբար յետպատերազմեան տարիներուն այդ գիւղերուն մեծ մասի բընակչութիւնը զգալի կերպով պակսած է, իսկ գիւղերուն մէկ մասն ալ ամբողջովին ամայացած :

Մինչեւ համաշխարհային Ա. պատերազմը հայաբնակ հողամաս եղած է նաեւ ներկայիս Ազրբէջանի կազմին մէջ մտնող Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետութիւնը : Սակայն պատերազմի տարիներուն, այստեղի հայ բնակչութեան մէկ մասը բնաջնջուելով, միւս մասն ալ արտագաղթելով՝ մեծապէս նըւազած է Հայերուն թիւը: Հայերուն արտագաղթը Նախիջեւանէն շարունակուած է նաեւ յետագային, յատկապէս համաշխարհային Բ. պատերազմէն ետք:

1959 – 1970ի շրջանին ապրող 9519 Հայերէն մեծ մասը գացած է Հայաստան : Ներկայիս այստեղի նախկին հայաբնակ գիւղերը գրեթէ պարպուած են կամ փոխուած՝ բնակչութեան ազգային կազմը: 1970ի մարդահամարի համաձայն , Նախիջեւանի մէջ կ'ապրին 5828 Հայեր, այսինքն՝ տեղւոյն բնակչութեան 2,9 տոկոսը :

ՔԱԹՐԱՅԻ ԱՆԿԻՒՆԷՆ

ՖՐԱՆՍՈՒԱԶ ՓԵԹՐՕ ԵՒ ՍԻՓՐԻԱՆ ՔԱՅԱՐԻՍ

——— o ———

1976, Հոկտեմբեր 1ին, Քաթրա կը բոլորէր իր հիմնադրութեան 5րդ տարին ու կը բացուէր նոր տարեշրջան մը՝ նոր յայտագիրներով , արուեստի աշխարհի այլ կալուածներու ներգրաւումով, նոր յոյսերով եւ հաստատ ու վճռական տրամադրութիւններով ;

Արդարեւ, Ուրբաթ օր Քաթրա իր 57րդ երեկոն էր որ կը հրամցնէր արուեստա-

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Ընտրապայքարը՝ անխոնջ աշխատանքի կը կարօտի, նոյնիսկ դրամէն աւելի: Ուժանիւթը մա՛րդն է: Տեղւոյն վրայ, ՀՄԸՄ.ի կամ ՀՕՄ.ի մասնաճիւղ մը, կուսակցական կոմիտէ մը, երգչախումբ մը... Բոլո՛րը կրնան աջակցիլ ընտրապայքարին, եւ այդ աջակցութիւնը յաջորդ երկու տարուան ընթացքին, զանկրէսմէնի մը օգնութիւնը կ'ապահովէ: Այս տարի արդէն ուշ ենք: Յաջորդ ընտրութիւններուն համար կրնանք հիմա պատրաստուիլ: Դրամը՝ նախ, որովհետեւ Փետրուարէն Ապրիլ, ընտրութիւններէն եօթը ամիս առաջ, նախապատրաստական գործերու համար կենսական է. յետոյ՝ խմբակներու կազմութիւնը:

Այս տեսակի քաղաքական կազմակերպութիւն ո՛չ մեծ զոհողութիւն կը պահանջէ, ո՛չ ալ ցնորային է: Ամերիկայի ամէնօրեայ քաղաքական կեանքի տարրական մէկ մասն է, զոր գրեթէ բոլորովին անտեսած ենք մենք: Ժ

×

Որքան ալ կարեւոր ըլլան տնտեսական եւ քաղաքական կազմակերպութեան խնդիրները, չենք կրնար մոռնալ որ, ամէն բանէ առաջ, հայ ժողովուրդը իր ներքին կազմակերպութիւններուն համար քատրեր, *այսինքն ՝ընտիր եւ պատրաստուած անձերու կարիք, անձնակազմ պէտք է պատրաստէ :*

Իրատեսութիւնը կը թելադրէ մեզի նախատեսել որ հայերէն լեզուն, մանաւանդ արեւմտահայերէնը, պիտի չկարենայ մնալ մեծ զանգուածներու հաղորդակցութեան լեզուն, գոնէ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Ցաւով կ'ընդունինք ապագայ այս իրականութիւնը, սակայն անխուսափելի կը գտնենք միաժամանակ: Կ'ենթադրենք որ հայերէնը պիտի չանհետանայ բոլորովին, պիտի մնայ որոշ խմբաւորումներու գլխաւոր լեզուն, — օրինակ՝ ամերիկահայ դպրոցներու հայերէնի ուսուցիչները, հայ եկեղեցականութիւնը եւ հայ մամուլը: Եթէ մեր թերթերը ստիպուին նոյնիսկ երկու լեզուով հրատարակուիլ, պիտի ըլլան լեզուի կայծերը վառ պահող օճախներ:

Այս կէտն ալ երբ քննենք իրատեսութեամբ՝ կը նշմարենք մեծ վտանգներ, ո՛չ թէ ապագայի պարզած պատկերին մէջ, այլ նոյնիսկ ներկայիս:

Նորէն կրնանք մեր վիճակը բաղդատել Հրեաներուն հետ ու տեսնել թէ ուր հասցուցած է մեզ՝ մեր անկազմակերպ կացութիւնը:

Հրեաները՝ որոնց կրօնքը արգիլեց այդ ժողովուրդին լուծումը քրիստոնէութեան կամ իսլամութեան մէջ, շատո՛նց մոռցած էին եբրայերէնը Եւրոպայի մէջ: Այսօր, Ամերիկայի մէջ, անոնք հաստատած են բազմակողմանի դրոյթ մը: Նախ՝ կան լեզուի պահապաններն ու գանձապահները, — ռապպիները՝ (այսինքն հըրեայ կղերականները) եւ զանոնք պատրաստող դպրոցները: Երկրորդ՝ բոլոր մեծ համալսարաններուն մէջ հաստատուած են եբրայերէնի դասընթացքներ, ինչպէս նաեւ հրէական պատմութեան եւ կրօնքի ճիւղերու ուսումնասիրութիւն: Երրորդ՝ կայ «կիրակնօրեայ» դպրոցներու ցանց մը (մեր «շաբաթօրեայ»ներուն նման) ,ուր 5էն 18 տարեկաններ կ'ուսանին տարրական կամ նախնական գիտելիքներ իրեց լեզուի եւ պատմութեան մասին: Վերջապէս ՝կայ մեծ գրօսաշրջիկային «շարժում» մը, որ կը քաջալերէ համալսարանական ուսանողներն ու ուսանողուհիները՝ Իսրայէլ երթալու, եբրայերէն ուսանելու եւ ագարակներու մէջ աշխատելու:

Արդ, կրնանք բաղդատել այս վիճակը՝ մերինին հետ: Նախ, կայ կղերականներու պատրաստութեան խնդիրը: Մեր եկեղեցին կը զատորոշէ ամուսնացեալ քահանան՝ կուսակրօնէն («վարդապետ»էն՝ եթէ կը նախընտրէք) ,եւ կը պահանջէ որ երկրորդ «դասակարգը »գոնէ ունենայ խորունկ հմտութիւն գրաբարի, Հայոց պատմութեան, գուցէ նաեւ Միջին Հայերէնի, աստուածաբանութեան, եւայլն:

Երկսայրի դժբախտ վիճակ մը կը պարզուի սակայն.— կուսակրօններէն շատեր դիրք ու պաշտօն կը հետապնդեն եւ չեն կատարեր իրենց դերը՝ իբր հայ մըշակոյթի ուսումնատենչ գանձապահներ:

(Յարգելի են բացառութիւնները, սակայն ընդհանրապէս արդար է այս հաստատումս:

ԽԱՉԻԿ ԹՕԼՕԼԵԱՆ

(Շար. – 14)

Fonds A.R.A.M

...ւէր հանրութեան, Փարիզի Կիմէ Թանգարանի սրահին մէջ :

Ցայտագիրը կը բաղկանար երկու բաժիններէ՝ երգ եւ նուագ :

Առաջին բաժին՝ Ֆրանսացի երգչուհի Ֆրանսուազ Փեթրօ կը մեկնաբանէր Սքարլաթթիէն, Տէպիւսիէն եւ Տէ Ֆայէն երգեր : Բարդ ու խրթին հանգոյներով կառուցուած Տէպիւսիի մեղեդիները հեշտօրէն կը քակուէին շնորհիւ երգչուհիի մեկնաբանական արուեստին : Սակայն, առաւելաբար Տէ Ֆայայի սպանական ժողովրդական երգերու մեկնաբանութեան մէջ էր որ կ'արտայայտուէին Ֆրանսուազ Փեթրոյի ձայնին կարողութիւնը, ուժը, լայն շունչը եւ պայծառութիւնը: Ինչ որ կը պակսէր երգչուհիին՝ առոգանութիւնն էր, սակայն, ո՛վ զարմանք, յայտագրէն դուրս երբ երգչուհին կ'երգէր Բարսեղ Կանաչեանի «Օրօր»ը, հայերէնի յստակ առոգանութիւն մը ցոյց կուտար եւ երգը կը մեկնաբանէր ապրումով : Եւ ներկաները անշուշտ չէին խնայեր խելայեղ ծափահարութիւնները :

Ֆրանսացի երգչուհիին դաշնակով կ'ընկերանար Այտա Մուրատեան: Շնորհալի այս դաշնակահարուհիին մասին գրած ենք աւելի առաջ, ան կը մնայ Քաբրայի երեկոներու ամէնէն տաղանդաւոր ընկերացողը՝ ոեւէ երգիչի մը մեկնաբանութեան ընթացքին, գիտէ ձուլուիլ ամէն մէկուն յատուկ ոճին մէջ եւ չատանձնանալ :

Յայտագրի երկրորդ բաժինը, ըստ յայտարարութեան, յատկացուած էր Լեւոն Բաբաջանեանի, սակայն չէր կըրցած ներկայ ըլլալ, բայց Քաբրա կըրցած էր ապահովել մասնակցութիւնը յոյն կիպրացի դաշնակահար Սիփրիան Քացարիսի :

Քացարիսի յայտագիրը կը բաղկանար Կրիկի, Շուպերթի, Սքրիապինի եւ Լիսթի գործերէն: Բառին իսկական առումով տաղանդ մըն է Սիփրիան Քացարիս, որ իր բացառիկ վարպետութեան շնորհիւ հսկայաքայլ կ'ընթանայ դէպի կատարելութեան բարձունքները : Ճկունութիւնն ու ճշգրտութիւնը, բացառիկ արագութիւնն ու անսայթաք ոստումները կը կազմեն յատկանիշները յոյն կիպրացի այս երիտասարդ դաշնակահարին մեկնաբանական արուեստին: Հանրութեան երկարատեւ ծափահարութիւններուն եւ բուռն փափաքին ընդառաջելով դաշնակահարը յայտագրէն դուրս նուագեց նաեւ երկու այլ գործեր :

Քաբրա կրնայ շնորհել յայտագրի երկրորդ բաժնին մէջ յառաջացած այս փոփոխութեան համար: Փա՛ստ: Արուեստասէր հանրութեան անխառն ուրախութիւնն ու գոհունակութիւնը՝ Քացարիի ներկայութենէն :

Յաջորդ ժամադրութիւնը՝ Ուրբաթ, Նոյեմբեր 15ին :

ՀՐԱՆԴ ԱԾԷՄԵԱՆ

ԴՈՂՈՒԹԻ ԴՈՂՈՒԹ

ՊՈՍԹԸՆԻ «Հարվըրտ Գլըպ»ի սրահին մէջ, Սեպտեմբեր 21ին, դասախօսած է Ուաշընկթընի յոյն դեսպան Մենելաս Ալեքսանտրաքիս՝ Յունաստանի արտաքին քաղաքականութեան մասին ընդհանրապէս եւ Թուրքեւհելլէն յարաբերութեանց մասին մասնաւորաբար: Ներկայ եղած են նաեւ Հայ Ազգ. Մարմնի Հ. Յ. Դ.ի Հ. Ե. Դ.ի եւ «Հայրենիք»ներու ներկայացուցիչները: Դեսպանը իր դասախօսութեան ընթացքին պարզած է Յունաստանի արտաքին քաղաքականութեան հիմնական գիծերը, — տնտեսական եւ քաղաքական գործակցութիւն՝ մօտաւոր թէ հեռաւոր բոլոր երկիրներուն հետ, այն հիմնական հասկացողութեամբ որ «խաղաղութիւնը անբաժանելի է» ու ներկայ աշխարհի մէջ կղզիացումը անըմբռնելի : Բոլոր ազգերն ու բոլոր պետութիւնները կարիքը ունին իրարմէ եւ խաղաղ գործակցութեան սկզբունքը ի զօրու է ամենուրեք: Այս մեկնակէտով, Յունաստան վերջին քանի մը տարիներուն սերտ գործակցութիւն հաստատած է Պալքանեան շրջանի երկիրներուն հետ: Նոյն դրական եւ բարենպաստ արդիւնքները կարելի չէ եղած ձեռք բերել Թուրքիոյ հետ Աթէնքի յարաբերութեանց մէջ : Յոյն դեսպանը խօսելով Կիպրոսի, Եգէական ծովու եւ այլ դէպքերուն մասին, յոյս յայտնած է որ Միացեալ Նահանգները, ՄԱԿ.ի Ապահովութեան Խորհուրդը եւ Լա Հէյի Միջազգային ատեանը պիտի յաջողին Թուրքիան պահել օրինականութեան ճամբու մէջ ու գիտել տուած է թէ Յունաստան պատերազմ չուզեր, այլ կ'ուզէ բանակցութեանց ճամբով լուծել բոլոր տարակարծութիւնները: Դասախօսութենէն ետք յոյն դեսպանը պատասխանած է իրեն ուղղուած հարցումներու եւ անդրադառնալով Թուրքիոյ մէջ ապրող փոքրամասնութեանց հանդէպ կառավարութեան վերաբերումին, շեշտած է թէ Թուրք իշխանութեանց քաղաքականութիւնն է սեղմումներու եւ ճնշումներու ճամբով փոքրամասնութիւնները հաշուեյարդարի ենթարկել :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ լոյս տեսած է Տոքթ. Վարդ Շիկահերի նոր գիրքը, որ կարեւոր լոյս կը սփռէ հայկական բժշկութեան կիսադարեան գործունէութեան վրայ, տալով անոր համապարփակ պատկերացումը : Գեղատիպ եւ մեծ խղճմտութեամբ պատրաստուած աշխատութիւն մըն է գիրքը, որ ունի նաեւ պատմական հանգամանք եւ գրաւականը կը կազմէ հեղինակին համբերատար տքնութեան, պրպտումներուն եւ համադրական կարողութեան : Գիրքին մէջ յիշատակուած են ոչ միայն կէս դարու Թրքահայ բժիշկները, անոնց ամփոփ – կենսագրութիւնը, մասնագիտութիւնը, մահագրութիւնը եւ անհատական ձիրքերը, այլեւ տրուած են անցեալ շրջաններու մեր գիտութեան սպասաւորները, անոնք որ գնահատուած են պետութեան կողմէ, եղած են դասախօս եւ կոչուած՝ բարձրագոյն պաշտօններու : Հեղինակը անջատ բաժիններով պատկերացուցած է նոյնպէս բժիշկին մարդկայնական դերը եւ քննական ակնարկով մը տուած՝ հայկ. բժշկութեան խօսուն պատմութիւնը: Տոքթ. Վարդ Շիկահերի այս գործը իր մնայուն տեղը ունի Թրքահայ գիտական կեանքի տարեգրութեան մէջ :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է Տիկին Զարուհի Ֆէրուխան (ծնեալ Տատեան): Ողբացեալը վերջին շառաւիղն էր Տատեան եւ Պալեան գերդաստաններուն: Բեղուն գրիչ մըն էր եւ յամառ ընթերցասէր մը եւ երկար տարիներ աշխատակցած էր հայ մամուլին: Զարուհի Ֆէրուխան իր պրպտումներով եւ քաղած ծանօթութիւններով՝ լոյս սփռած էր Տատեան եւ Պալեան գերդաստաններու գործունէութեան վրայ : Իզմիրի Ամերիկեան Քոլէժէ եւ Պոլսոյ Գեղարուեստից վարժարանի շրջանաւարտ, 25 տարի պաշտօնավարած է Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ կից բերայի Արհեստանոցին մէջ իբրեւ տնօրէնուհի եւ շրջան մըն ալ, անձնուիրաբար, Էսաեան Աղջկանց վարժարանին մէջ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՈՐԳԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայաստանի պատմութեան պետական Թանգարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են հնամեայ գորգեր եւ կարպետներ: Ցուցադրուած գորգերը ձեռք բերուած են Հայաստանի տարբեր քաղաքներէն ու գիւղերէն, ինչպէս նաեւ արտասահմանէն: Մեծ հետաքրքրութիւն առեղծուած է ԺԸ. դարուն Լեռնային Ղարաբաղի մէջ անծանօթ վարպետի մը գործած գորգը :

×

ԱԼ. ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեւանի Ալ. Միասնիկեան գրադարանը արտասահմանի 34 երկիրներու հետ գիրքի փոխանակութեան կապեր ունի : 34 երկիրներու 99 գրադարաններու հետ ունեցած փոխանակութիւններուն շարքին են՝ Նիւ Եորքի, Քոլոմպիայի, Օքսֆորտի համալսարաններու, Ուաշինկթընի քոնկրէսի, Բրիտանական Թանգարանի, Ֆրանսայի ազգային գրադարանները, ինչպէս նաեւ Ռումանիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ այլ երկիրներու գրադարանները եւ հրատարակչական տուները :

Վերջերս գրադարանը ստացած է կարգ մը նոր գիրքեր, որոնց մէջ կը գտնուի 1961ին Փարիզ տպուած Գրիգոր Նարեկացիի (Աղօթագիրք»ը (ֆրանսերէն): Գիրքին յառաջաբանին մէջ Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի նախկին փրոֆէսօր Հ. Յովհաննէս Մըրեան ծանօթութիւններ տուած է Նարեկացիի կեանքին ու գործին մասին : Թարգմանութիւնը կատարած է Պէյրութի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ ճեմարանի տնօրէնը՝ Սահակ Քէշիշեան: Գրադարանին ստացած նոր գիրքերու շարքին են նաեւ Ֆրանց Վերֆէլի «Մուսա Լերան 40 օրերը» (ռումաներէն) երեք հատորով, 1975ին Պերլին տպուած Միքայէլ Շամիրեանի «Ասք արմաւենու մասին» վէպը եւայլն :

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

— o —

Մարսէյլէն Կարապետ Տէրտէրեան, հիմնադիր – նախագահը ծագումով Հայ Ֆրանսացի նախկին դիմադրականներու Բարեկամական Միութեան արժանացած է «Ազգ. Արժանիքի» կարգի ասպետի շքանշանին :

ՄԵԿՆՈՒՄ

« Ֆրանսա – Հայաստան բարեկամութիւն » Ընկերակցութեան վարչութեան անդամներէն, Պատմական Գիտութիւններու Տոքթ. Ա. Պէյլէրեան, Ֆրանքեւ – Սովետական մշակութային փոխյարաբերութեանց գծով, Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ Երեւանի մէջ պատմական ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար, Չորեքշաբթի օր օդանաւով Մոսկուա մեկնեցաւ :

Կարդացէ՛ք «ՅԱՌԱՋ»ը Տարածեցէ՛ք

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (195)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՈՍԿԻԷ ԽԱՐԻՍԽ ԳԻՆԵՏՈՒՆԸ

— Այս տեղը պետական բանտերէն աւելի ապահով է, ըսաւ Պարթօլօ: Հոսկէ փախչիլը անկարելի է:

Սանտրիկօ կափուլին դրաւ ծունկը եւ ականջը տախտակամածին փակցնելով ...ած ձայնով ըսաւ.

— Վարը ոեւէ շարժում չկայ, ձայն ...չլեր:

Պահ մը լռելէ յետոյ շարունակեց.

— Բան մը չեմ լսեր:

— Քիչ մըն ալ սպասէ որ լսես, պատասխանեց Պարթօլօ:

Եւ արագ քայլերով դուրս ելաւ :

Սանտրիկօ առանձին մնաց :

Ամբողջ հասակովը կափուլին վրայ երկընցաւ: Ցաղթած էր իր թշնամիին:

Ցանկարծ խուլ աղմուկ մը լսուեցաւ վարէն:

Սանտրիկօ ժպտեցաւ:

Այս միջոցին Պարթօլօ ներս մտնելով ըսաւ.

— Սքալապրինօն ջուր խմել սկսաւ:

Սանտրիկօ լռելու նշան մը ընելով անոր, վարէն եկող հոգեվարքի աղմուկն ու դժբախտ մահամերձին վերջին ճիչերն ու հառաչանքները մտիկ ըրաւ ուրախութեամբ:

Այսպէս կէս ժամ անցաւ:

— Ե՞րբ պիտի լմնայ, հարցուց Սանտրիկօ: Գործողութիւնը որքա՞ն կը տեւէ:

— Շտեմարանը սովորաբար երկու ժամէն կը լեցուի, պատասխանեց Պարթօլօ:

Եւ յետոյ լռեց:

Սանտրիկօ կափուլին վրայ պառկած մնաց:

Պարթօլօ նստած դայն կը դիտէր:

Իսրավարը կանթեղէ մը լուսաւորուած այդ մահաշունչ սրահին մէջ խոր լռութիւն մը կը տիրէր:

Վերջապէս առաւտան ժամը երեքին Սանտրիկօ ոտքի ելաւ:

Շտեմարանին մէջ ոեւէ աղմուկ չէր մընացած:

Միականին գետին ծռելով ինքն ալ իր կարգին մտիկ ըրաւ եւ ոտքի ելլելով ըսաւ.

— Լմնցաւ:

— Այո՛, լմնցաւ, կմկմաց Սանտրիկօ մտածկոտ:

ՊՈՌՆԻԿԸ

Սանտրիկօ մէջտեղը գտնուող դռնէ մը դուրս ելլելով սանդուխէ մը վեր ելաւ: Այս սանդուխը խանութին վրայի յարկը կ'առաջնորդէր: Այս յարկին մէջ բազմաթիւ սենեակներ կային որոնց ամէնքն ալ միեւնոյն դաւիթին վրայ կը նայէին:

Սանտրիկօ սենեակներէն մէկուն առջեւ կանգ առնելով ականջը դրան փակցուց եւ երկար ատեն մտիկ ընելէ յետոյ ներսէն ոեւէ ձայն լսած չըլլալով ակռաներուն տակէն մռլտաց.

— Դեռ կը քնանայ :

Յետոյ վեր բարձրացաւ եւ կարծես թէ ներքին կռիւ մը տեղի կ'ունենար իր մէջ, պահ մը, վարանոտ, սպասեց:

Անշուշտ Սանտրիկօ հաշիւներ ունէր որ Պիանքայի սիրահարած ըլլալով հանդերձ չուզեց իր հաշիւները խանգարել, եւ փոխանակ ներս մտնելու, առաւ քալեց, քովի սենեակներէն մին մտաւ եւ այդպէս հագուած վիճակի մէջ անկողինի մը վրայ նետուելով սկսաւ քնանալ:

Երբ Սանտրիկօ արթնցաւ, առտու եղած էր:

— Այս գիշերուան գործը գլխ շատ յոգնեցուց, մտածեց ան: Եթէ ամբողջ օր մը պատերազմած ըլլայի, այսքան պիտի չյոգնէի: Բայց, իրաւը ըսելով, եթէ դաշոյնի մը հարուածով զայն անդին ղրկած ըլլայի, աւելի լաւ բան մը ըրած պիտի ըլլայի: Խեղճ անիծածս, այդ կափուլը քանի աչքիս առջեւ կուգայ, այնքան կը սոսկամ...: Ջուրը վարէն կը խուխուջէ, խեղդուողը կը խորդայ, դեռ ականջիս մէջն են այդ երկու ահռելի ձայները, մահուան շչուկները: Սոսկալի՛ բան... ականջներս խուլցան.. արդեօք մինչեւ վերջը այդ ձայները պիտի լը-սե՞մ...:

Դէպի դեղին եղած, գլուխը թօթվեց:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ղազար Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին ժաք Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եավէրեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Հոկտ. 10ին, Պուրժ. Օտոյի (Մարսէյլ), եկեղեցւոյն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՂԱԶԱՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Իգիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Պ. Մամուրեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Այրի Տիկին Ե. Վարժապետեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ա. Մինասեան (Ռոան), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս Կիրակի, Հոկտ. 10, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն իրենց մօր, մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵԻԱ ԳՈՒԼԱՔՍԸԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գոչգոչեան)

մահուան քառասունքին առթիւ :

Իգիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Այս տխուր առթիւ, Տիկին Մամուրեան յիսուն Ֆր. կը նուիրէ իր մօր այնքան սիրելի՝ «Յառաջ»ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Վարդան Հաճիվարդանեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պաղտասարեան, Սապունճեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէն Ժեռոմի (Մարսէյլ) Կապ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ալիս Տէրմինասեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, քեռայրին՝ Տէր Մինասեան Նազարի մահուան առթիւ, նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Սուրէն Նշանեան յիսուն ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեան քսան :

Սէն Ժեռոմի Կապ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ նաեւ ընկերուհի Սիմոնեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, հօր մեծ մօր, քեռայրին՝ Յովհաննէս Սիմոնեանի մահուան առթիւ :

ԿՈՉ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Վալանսի Հայ Ազգ. Միութիւնը ուրախ է հաղորդելու գաղութին թէ գրասենեակ մը հաստատուած է.—

40, ՌԻՒ ՊԷԼ - ԻՄԱԺ

եւ առաջին առթիւ, անոր նպատակն է օգտակար հանդիսանալ քաղաք ժամանող Լիբանանահայ ընտանիքներուն թէ երիտասարդներուն : Ուրեմն կը խնդրուի բոլոր անոնցմէ (ընտանիք թէ անհատ), որոնք ի վիճակի են բնակարանի, աշխատանքի, կամ նիւթական որեւէ միջոցով օգտակար ըլլալու դիմել գրասենեակը :

Վալանս ժամանող Լիբանանահայերէն ալ կը խնդրուի դիմել վերոյիշեալ հասցէին :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍ

Երիտասարդ փորձառու ուսուցիչ մը հայերէնի խմբական եւ անձնական դասեր կուտայ :

Հեռաձայնել՝ 253 38 83 :

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՑԱՆԿԵՐ

Ստորեւ Ավինեոնի գաղութին հաւաքած գումարին (1840, յայտարարուած Հոկտ. 1ի եկեղեցւոյ ենթացանկին մէջ) մանրամասնութիւնները .—

Միշէլ Շիրինեան 200 ֆրանք, Ղազար Գաբրիէլեան, Գէորգ Ճիհանեան, Սեպուհ Նիկոլեան, Պաղտասարեան, Վեհանոյշ Շիրինեան, Մկրտիչ Գաբրիէլեան, Գրիգոր Պէրիկեան, ժագ Մարտոյեան հարիւրական, Ֆրէր Վանգօ, Ռիշար, Մկրտիչ Պերիկեան, Յովհ. Պերիկեան, Սահակ Սարգսեան, Վահան Տէր – Վարդանեան, Միշէլ Սափսըզեան ժան Լափճինեան, Արաքսի Սեթեան, Գառնիկ Այվազեան, Թադէոս Մարտոյեան, Փայլակ Ճերմեան, Յակոբ Գրիգորեան, Վահան Վարդանեան 50ական, Ալիս Խաչոյեան 30, Ժորժ Սարգիսեան, Մուշեղ Սարգիսեան, Սարգիս Սարգիսեան, Սարգիս Անտոնեան, Մարիամ Գաբրիէլեան, Կրէկուար Մետաքսեան, ժան Խաչոյեան, Զարմա Սահուկեան 20ական ֆրանք :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լիբանահայ երիտասարդ մը որ հաշուապահութեան դպրոց աւարտած է (3 տարի) եւ երեք տարի ալ աշխատած նոյն ճիւղին մէջ, աշխատանք կը փնտռէ : Գիտէ նաեւ մեքենագրել, ֆրանսերէն եւ անգլերէն : Հեռաձայնել՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԽՍԵԱՆ 283 22 21 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ զոյգ մը պահապանութիւն ընելու համար Մոնֆոր – Լամօրի գտնուող տուն մը : Կինը պէտք է տնական գործերով զբաղի եւ նախընտրաբար այրն ալ պրիֆոլէօր ըլլայ : Հեռաձայնել Տոքթ. Ժապուրեանի, 525-00-60 կամ 486 30 25 :

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Հոկտեմբեր 10, Կիրակի օր Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ աւանդական մատաղօրհնութիւնը կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնք քառաձայն, գլուղի երգչախումբի կողմէ, առաջնորդութեամբ Վ. Փէշտիմալճեանի :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի :

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ Հոկտ. 9, Տօն է Սրբոց Թարգմանչաց Վարդապետացն Մերոց : Տօն ազգային եւ եկեղեցական ի յիշատակ գիւտի Նշանագրացն Հայոց եւ Թարգմանութեան Սուրբ Գրոց :

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի :

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ - ՔՈՔԹԷՅԼԸ

9 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 16ին, 32, Ռիւ Տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ համակիր երիտասարդները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄՆ ՈՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ

կը նախագահէ ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ

Երեսփոխան–Քաղաքապետ Ալֆորվիլի

կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Շաբաթ, 9 Հոկտեմբեր ժամը 11ին.— 9 : Ռիւ Տը Մատրիտ, կէսօրէ վերջ օտիօ – վիզուէլ կազմացքով կը ներկայացուի «Հայաստան» պատմական հայեցողութեամբ :

ԱՄԲՈՂՋ ՇԱԲԱԹ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

կիրակի, 10 Հոկտեմբեր ժամը 12ին ճաշ, գեղարուեստական բաժնին, կը մասնակցի ՊԷՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Սեղանները ապահովել հեռաձայնել Միշէլ հաստատութիւն 899 09 – 66

Երեքշաբթի 12 Հոկտ. ժամը 21ին .— Երաժշտական եւ բանաստեղծական երեկոյ, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ — ՆՈՎԱ » խմբոյթին :

Չորեքշաբթի 13 Հոկտեմբեր ժամը 21ին.— Հայ Մանրանկարչութիւնը, Օտիօ – վիզուէլ կազմացքով եւ ասուլիս

Հինգշաբթի 14 Հոկտեմբեր ժամը 21ին, Տոհմային պարեր, «Նայիրի» պարախումբին մասնակցութեամբ :

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէր

Շաբաթ 16 Հոկտեմբեր ժամը 21ին

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22 Ռիւ Վոլթէր

կը մասնակցին.—

ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ

իրեն ընկերացող նուագախումբով

The Armenian's Sun Shine

ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԻՐ ԵՐԳԵՐՈՎ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկ. Վ. Գույումճեանի, կառած Շէլ, 899 – 28 – 37 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները : Երկուշաբթի Հոկտ. 11ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 14.30–ին : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Շատ կարեւոր օրակարգ.— Հաշուետուութիւն, շրջաբերականի ընթերցում եւ զանազան հարցեր :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Երկուշաբթի Հոկտ. 11, ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը, Ուրբաթ Հոկտ. 8, ժամը 9ին, Հայ Մշակոյթի Տունը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ Հոկտ. 9, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տունը : Կարեւոր օրակարգ :

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, Հոկտ. 9, ժամը 21ին :

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

ACTIVITES CREATRICES

— Cours de langue arménienne

— Ateliers de peinture, graphisme, modelage, poterie, photo, vannerie, émaux, marionnettes

— Education musicale, musique traditionnelle arménienne, rythmes

Accueil des enfants de 5 à 13 ans tous les mercredis de 14 à 17 h.

Pour les inscriptions téléphonez à la Maison Arménienne 50 - 15 - 09

OFFRE D'EMPLOI

On demande un patissier ou apprenti-patissier

s'adresser.— PATISSERIE JULIEN

25, rue Bosquet (*dans la cour*)

75007 Paris

tél. 705 - 02 - 66

Fermé Dimanche et Lundi

Imprimé sur les Presses DU JOURNAL «HARATCH»

83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՀԻ

Madame Simone VEIL

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 23, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

dans les salons de Paris Sheraton Hôtel

19, rue du commandant-Mouchotte - Paris 14

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԽԻՍՏ ՓԱՅԼՈՒՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

animé par DON MARYO et son Orchestre

attraction : le Chanteur NORAYR

de l'ambiance, du rythme toute la nuit

Entrée 40 F les moins de 21 ans 10 F

ԾԱՆՕԹ.— Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով Աղքատախնամի կեդրոնը . 878 – 02 – 99 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ եթէ չրռնուին, կը տրամադրուին :

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
9-10
SAMEDI-DIMANCHE
9-10 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.700 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52e ANNÉE — N° 13.700

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ, ՅՈՅՑ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎ

— o —

500 հազար ցուցարար կ'ըսեն կազմակերպիչները, 70 հազար կ'ըսէ ոստիկանութիւնը երբեք թիւերու այսքան տարբերութիւն չէր եղած երկու կողմերու միջեւ եւ դժուար է միջին մը հանել: Բայց, կասկած չկայ թէ Հոկտ. 7ի օրը իր պատուաւոր տեղը պիտի գրաւէ Ֆրանսայի ընկերային կեանքին մէջ: Ժամը 10ին Թափօրը կը սկսէր կազմուիլ Նասիոն, ծայրը Թեփուպլիք կը հասնէր ժամը 16ին եւ ցրումը կը սկսէր ժամը 17ին:: Նոյն ձեւով սենդիքաները կը խօսին 6 միլիոն գործադուլի մասին, գործատիրութիւնը՝ 4ի մասին: Ամէն պարագայի մէջ, կարեւորն այն է որ մինչ Նախարարապետ Պառ Ազգ. Ժողովի բեմէն կը պատասխանէր Միթերանի, փողոցն էր որ իր պատասխանը կուտար կառավարութեան: Եւ որքան ալ Պառ պնդէ որ «կառավարութիւնը իր քաղաքականութիւնը չի վճռեր ըստ Թափօրներու երկարութեան», այդ Թափօրներն ալ կարելի չէ անտեսել եւ որքան ալ գործադուլը քաղաքականացած ըլլայ, պարզ է որ ժողովուրդ մը կայ՝ դժգոհ:

Գործադուլին պարզած պատկերը հետեւեալն էր.— կառախումբերը տեղ–տեղ կէս առ կէս տեղ տեղ 4ի կամ 5ի կամ նոյնիսկ 10ի վրայ մէկի համեմատութեամբ կը բանէր, մեթրօն 30էն 40 առ հարիւր, նոյնն էր հանրակառքերու համեմատութիւնը, Թղթատարը գրեթէ ամբողջովին բացակայ էր, Էռ – Էնբէռ ոչ մէկ Թռիչք կրցաւ ապահովել եւ կրթական ճիւղին մէջ էր որ գործադուլը կը գտնէր իր ամէնէն մեծ համեմատութիւնը (85 %), այսինքն այն դասատախտակիչներուն մօտ, որոնք կոչուած են վաղուան սերունդը պատրաստելու:

Ուրեմն մինչ Փարիզ եւ գաւառները փողոց ելած էին, Ռէյմոն Պառ կը շարունակէր խորհրդարանական աշխատութիւնը եւ պէտք է ըսել թէ բաւական յաջող էր եւ ապագայ կը խոստանայ բանավէճի ճիւղին մէջ: Այսպէս կ'ըսէր Միթերանի՝ «փայլուն» որակելէ ետք անոր կոյթը եւ յայտնելէ ետք անկեղծ մեծարանքը «ոչ - խորհրդարանականի մը», «պէտք է զատորոշել յօրդն ու հունտը (հոս՝ կ'ակնարկէ անշուշտ Միթերանի վերջին գիրքին խորագրին), եթէ յօրդը կը փայլէր իր տաղանդին հազար բոցերով, հունտը նուազ հիւթեղ էր»:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

— o —

Հիմա ալ Պաղեստինցիք սկսած են իրարու մէջ կռուիլ եւ Հինգշաբթի օր բուռն բախումներ եղած են «իրաքամէտ» եւ «սուրիամէտ» Պաղեստինցիներու միջեւ եւ ի վերջոյ պիտի պարզուի որ Պաղեստինցին կը կռուի ամէն մարդու դէմ բացի... հրեայէն:

Մինչ Ժիսքար հոս հոն նամակ կը գրէ եւ դիւանագիտական լուծում կը փնտռէ Լիբանանի համար, կռիւները եւ մանաւանդ վայրագութիւնները կը շարունակուին: Ֆիկառօ վերանուամով հրատարակած է Սալիմայի ջարդին նկարագրութիւնը: Հոս, Ֆալանժներն են որ բռնաբարումի եւ սպանութեանց մրցանիշը կոտրած են: Արդարացումը՝ վրէժն է, ճիշդ է ոչ մէկուն մենաշնորհն է այս գազանութիւնը, ոչ իսկ Թուրքին, մարդն է որ ամէնէն յետին անասունէն ալ ցած է, մե՛ղք իր իմացական կարողութեան:

Քանի մը տողով

ԳԷՈՐԳ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, այն երիտասարդը, որ վիրաւոր վիճակի մէջ ձերբակալուած էր Մայիս 27ին, Փարիզի հայ մշակոյթի տան ռումբի պայթումին առթիւ, «առժամեայ ազատութեամբ» բանտէն ելած է: Իր փաստաբանն էր՝ Մէթր Փաթրիք Տէվէճեան:

ՖՈՐՏ – ՔԱՐԹԸՐ երկրորդ դէմ առ դէմ-ին վերջ գտած է ի նպաստ Քարթըրի: Արդարեւ Ֆորտ աննախընթաց կաֆ մը ըրած է, որմէ անշուշտ օգտուած է մրցակիցը: Միացեալ Նահանգներու այժմու նախագահը ըսած է որ «Խորհրդային տիրապետութիւն չկայ Արեւելեան Եւրոպայի վրայ» ինչ որ առնուազն սրամտութիւն մը կրնար նկատուիլ եթէ ըսողը գոնէ երգիծաբան մը ըլլար: Ցետագային Սպիտակ Տունը սրբագրել փորձած է, ճշդելով թէ Նախագահը ըսել ուզած է եղեր որ «Ամերիկա երբեք պիտի չհանդուրժէ խորհրդային տիրապետութեան մը Արեւելեան Եւրոպայի վրայ» ինչ որ տարօրինակ կրնայ թուիլ, առնուազն երբ յիշուին Պերլինի պատը, Փեշտանն եւ Փրական..: Բայց ընդհանրապէս շատ լուրջ բաներ պէտք չէ ակնկալել ամերիկեան ընտրապայքարէ մը:

ԹԱՅԼԱՆՏԻ մէջ զինուորական պետական հարուած մը եղած է եւ բանակը ձեռք առած է իշխանութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(Երեւան, Արմէնփրէս, Սեպտ. 30 – Հոկտ. 4)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ՇԱԽՏԵՈՐ» ԽԱՂԸ (*)

Ոտնագնդակի Խորհ. Միութեան 39րդ ախոյեանութեան մրցումներու շարքին, «Արարատ» Հրազդան մարզադաշտին վըրայ 0ի դէմ 1 կէտով պարտութեան մատնեց Դոնեցկի «Շախտեոր»ը: Խաղի առաջին իսկ վայրկեանին Քերոբեան, հակառակ «Շախտեոր»ի բերդին մօտ գըտնուելուն, լաւագոյն առիթ մը կորսնցուցած է կոլ նշանակելու: Այնուհետեւ Ղազարեան կրցած է ճեղքել «Շախտեոր»ի պաշտպանութեան գիծը, բայց Գորբունով կրցած է փրկել բերդը: 21րդ վայրկեանին Մովսիսեան հեռուէն զօրաւոր հարուածով մը գնդակը ղրկած է հակառակորդին բերդը, սակայն ձողափայտին զարնուելով կոլը վրիպած է: Այսպէս, առաջին կիսախաղին Երեւանցիներ վտանգաւոր պահեր ստեղծած են Շախտեորցիներուն, սակայն որեւէ արդիւնք չէ արձանագրուած:

Երկրորդ կիսախաղին դարձեալ Երեւանցիներ գրոհած են հակառակորդին բերդը, սակայն միայն խաղի վերջաւորութեան՝ 88րդ վայրկեանին է, որ Յով. Հաննիսեան յաջողած է կոլ մը նշանակել, ինչ որ «Արարատ»ի յաղթանակը ապահոված է:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Հոկտ. 5ի թիւով:

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ 20ԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահակալութեան 20ամեակի հանդիսութեանց մասին, ցարդ տուինք հակիրճ տեղեկութիւններ: Ստորեւ Երեւանի հեռատիպին տուած մանրամասնութիւնները (Հոկտ. 1).—

Էջմիածնի վեհարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահակալութեան 20-ամեակին նուիրուած յոբելենական հանդէսը: Ներկայ եղած են՝ Մոսկուայի եւ համայն Ռուսիոյ Պատրիարք Պիմէն, Վրաց Պատրիարք – կաթողիկոս Դաւիթ Ե, Հնդկաստանի Մալապար եկեղեցւոյ կաթողիկոս Պասիլիոս Մար Թոմա Մաթէոս Բ, Վատիկանի ներկայացուցիչ կարդինալ Վիլլըպրանտ, Երուսաղէմի յոյն եկեղեցւոյ պատրիարքութեան ներկայացուցիչ Մետրապոլիտ Ժերանոս Մամալիս, Լոնտոնի եպիսկոպոս Ճեռալտ Էլլիսըն, Երուսաղէմի Ֆրանսիսկեան Միաբանութեան ներկայացուցիչ Մօրիլիօ Սակի, Երուսաղէմի սրբավայրերու ընդհանուր վերատեսուչ Ալպէր Ռոկ եւ քոյր եկեղեցիներու այլ ներկայացուցիչներ: Ներկայ եղած են նաեւ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքները, հայ եկեղեցւոյ թեմակալ առաջնորդները եւ բազմաթիւ հիւրեր:

Յոբելենական հանդէսին բացումը ըրած է Երուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան, ընդգծելով որ Վազգէն Ա. իր անխոնջ գործունէութեամբ մեծ նպաստ բերած է հայ եկեղեցւոյ պատմութեան տարեգրութեան: Ապա ըսած է. «Ողորմած Աստուածը մեր հայրերուն Թող միշտ անսասան պահէ լուսաւորչի գահը, ինչպէս նաեւ Հայաստանը: Թող իր վրայէն չանցնի բնաւ սեւ Թեւը չարիքին եւ իր կողերուն չծանրանայ բռունցքը բռնակալին: Զպակսի Թող իր հողերէն հայ բազուկը շինարար, իր գործատուներէն ձայնը աշխատանքի ոսկի մուրճին: Առատ ըլլան միշտ հնձաններէ բարիքին եւ բացուի ժպիտը երջանկութեան հոգիներուն մէջ, որպէսզի կարենանք ըսել մեր սիրտերու խորէն՝ Ովսաննա նորանորոգ յարուցելոյն՝ մեր եկեղեցիին եւ հայրենիքին»:

Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի կողմէ գիր մը կարդալով Կոմիտաս Արք. Տէր – Ստեփանեան, Վազգէն Ա.ին նուիրած է ոսկեձոյլ եւ ականակուռ «Հայրապետական արծիւ» շքանշանը՝ գրաբար գրուած գեղեցիկ ուղերձով մը: Հայաստանի կառավարութեան առընթեր Հայ Եկեղեցւոյ Գործերու Խորհուրդի Նախագահ Սարգիս Գասպարեան, յանուն կառավարութեան իր ողջոյնի խօսքը ուղղելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին շեշտած է Վազգէն Ա.ի դերը խաղաղութեան եւ ժողովուրդներու բարեկամութեան գաղափարներու յաղթանակին համար մղուող պայքարին մէջ:

Այնուհետեւ կարդացուած են ստացուած հեռագիրներ: Այսպէս, հեռագիրներ ղրկած են՝ Խորհ. Միութեան Նախարարաց Խորհուրդին առընթեր Եկեղեցւոյ Գործերու Խորհուրդի կողմէ Վլատիմիր Կուրոյեդով, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ Ալեք Մանուկեան, Արամ Խաչատրեան եւ ուրիշներ:

Խօսք առնելով Պիմէն Պատրիարք ըսած է. «Յատուկ գորով եւ յարգանք ունիմ հայ ժողովուրդի ու հայ եկեղեցւոյ հանդէպ, որոնց հետ ունինք սիրոյ ու եղբայրութեան դարաւոր կապեր: Մեր քոյր եկեղեցիները ձեռք – ձեռքի կը պայքարին խաղաղութեան սուրբ գաղափարներուն համար»: Շնորհք Պատրիարք իր խօսքին մէջ նշելէ ետք որ Վազգէն Ա. իր հայրենասիրական գործունէութեամբ արժանացած է հաւատացեալ Հայութեան սիրոյ եւ յարգանքին՝ աւելցուցած է. «Վազգէն Ա. իր ամբողջ գիտութիւնն ու ուժերը ի սպառ դրած է իր ժողովուրդի բարօրութեան նպատակին: Արտասահմանեան թեմեր կատարած իր բազմաթիւ այցելութիւնները նպաստած են Հայութեան համախմբման մայր հայրենիքին շուրջ»:

Յոբելենական հանդէսին ողջոյնի խօսք արտասանած են նաեւ Պօղոս Զ. Պապի կողմէ կարդինալ Վիլլըպրանտ, Վրաց եկեղեցւոյ կողմէ Պատրիարք – կաթողիկոս Դաւիթ Ե, եւ քոյր եկեղեցիներու ներկայացուցիչները:

Այնուհետեւ, Ակադ. Լեւոն Խաչիկեանի եւ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային Կապերու Կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեանի ողջոյնի խօսքերէն ետք, խօսք առած է Վազգէն Ա. կաթողիկոս, որ սրտաբուխ շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք հայ եկեղեցւոյ ուղղուած շնորհաւորանքներու եւ բարեմաղթութիւններուն համար, ըսած է. «Աւետարանական առաքելութեան խոր գիտակցութեամբ տոգորուած, մեր սուրբ եկեղեցին ջերմ եռանդով, յառաջիկայ գարնան իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ խաղաղութեան համաշխարհային կրօնական համագումարին, որ տեղի պիտի ունենայ Մոսկուա, նախաձեռնութեամբ Ռուսաց Ուղղափառ եկեղեցւոյ պետ՝ Նորին Սրբութիւն Պիմէն Պատրիարքի: Աշխարհի ժողովուրդներու բոլոր ազնիւ իղձերու իրականացման գերագոյն գրաւականը՝ անոնց խաղաղ համակեցութեան համեբաշխ գործակցութեան իրավիճակի պահպանումն է ու ամրապնդումը, այնպէս որ այլեւս կարելի չդառնան պատերազմները աշխարհաւեր ու մահաւիթ: Այո՛, նաեւ հայ ժողովուրդը, մեռելներէն յարութիւն առած մեր ազգը, իր նորաստեղծ արդի ազգային պետականութեամբ, կենարար օդի ու ջուրի չափ կարիքն ունի խաղաղ, ապահով ու շինարար կեանքի, ի կենսագործումն իր բոլոր արդար երազներուն, ի կենսագործումն առաւել պայծառ ու երջանիկ ապագայի»:

Fonds A.R.A.M

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ԱԿՆԱՐԿ ԱԶԳ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ԽՄԲ. — «Ազդակ»ի Սեպտ. 7ի թիւէն կ'արտատպենք այս յօդուածը, որ գաղափար մը կու տայ Լիբանահայութեան առօրեային :

×

« Մահը իր ճամբով, կեանքը իր ճամբով » :

Մեկնելով այս փիլիսոփայութենէն, մեր կարգին կ'ըսենք.

Պատերազմը իր ճամբով, խաղաղութիւնը իր ճամբով ...

Հարկ է դատապարտել պատերազմը, ամուր փարիլ խաղաղութեան, զայն քաշել մեր կողմը, մեր բոլոր ուժերով :

Այս աշխատանքին լծուած են ամիսներէ ի վեր Ազգային Խորհուրդին բոլոր յանձնախումբերը :

Մեր կեանքը բնականոն դարձնելու համար որքան ճիգեր կը թափուին : Ձեր շուրջը կը տեսնէք բարեփոխուած շատ բաներ, լաւ նշաններ, որոնք յոյսեր կու տան ապագային հաշւոյն : Կը հաւատանք, թէ մեր յոյսերը պիտի չծաղրուին :

Ամիսներէ ի վեր գործի լծուած են հայ երիտասարդներ, արհամարհելով քիչ մը ամէն տեղ պայթող ռումբերն ու հրթիռները, կոյր փամփուշտները : Անոնք անտեսած են ամառնային տաքը, քրտինքը, կ'աշխատին ոգի ի բռին, բան մը փոխելու համար մեր տխուր առօրեային, վերանորոգելու քանդուածը, այրածը, փրթածը, փլածը :

Ձեր աչքերով կը հաստատէք թէ որքան տարբերութիւն կայ երէկուան ու այսօրուան միջեւ: Կը տեսնէք մաքրուած փողոցները : Ահաւոր աղբակոյտեր էին, (նկարագրելը աւելորդ է) : Շաբաթներէ ի վեր բեռնատար կառքեր, պուլտոզըրներ, քաղաքապետարանի թէ Ազգային Խորհուրդի ենթակայ բանուորներ, աշխատաւորներ, նաեւ կամաւոր թաղեցիներ անդադար կը մաքրեն ու կը մաքրեն: Կը շրջին բահ ու աւել իրենց ձեռքերուն, շնչելի դարձնելու համար մեր փողոցները: Կը հալածուին առնէտները, որոնք գաղտնիքը գիտեն համաճարակներ ստեղծելու : Խորհուրդի մասնաւոր գրասենեակներուն մէջ կը յանձնեն առնէտասպան թունաւոր փոշի. թաղեցիներ կրնան օգտուիլ: Հականեխիչ սրսկումներ կը կատարուին օրն ի բուն: Ի տես այս մաքրութեան, կը հրճուին թաղեցիք ու կ'ուզեն շնորհակալութիւն յայտնել անոնց՝ որոնք արիւնքրտինք մտած կը յաջողցնեն այս գործը, պատերազմի վտանգին ենթակայ մեր քաղաքին անապահով փողոցներուն մէջ: Որպէսզի կարենաք արտայայտել ձեր գոհունակութիւնը, տանք հասցէ մը, ուր կրնաք ղրկել շնորհակալութիւն յայտնելու : Կ'երթաք Ազգային Խորհուրդի Կեդրոնը, կը գտնէք առողջապահութեան յատկացուած սենեակը. հոն է տոքթ. Զաքար Մկրեանը. պարզապէս կ'ըսէք. «շնորհակալ եմ, Տոքթոր»: Բժիշկը պիտի ժպտի ըստ իր սովորութեան եւ ... յոգնութիւնը պիտի վարձատրուի :

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՆՈՒԷՐ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԸ

Ռումբերը շատ բան քանդեցին մեր քաղաքին մէջ: Հրթիռները ինչեր չկործանեցին : Հեռաձայները համրացած էին ու կապը կտրուած՝ ձեր հեռաւոր ու մերձաւոր բարեկամներուն հետ: Յուսահատական այս պահուն յանկարծ կարդացինք յայտարարութիւն մը. « Կրնանք ձեր հեռաձայները նորոգել, եթէ մեզի ըսէք ձեր հեռաձայնին թիւը»: Ասկէ աւելի խրախուսիչ լուր... Ձեր հեռաձայները յանկարծ սկսան խօսիլ : Ձեր բարեկամները կարծես բազմացան, ու զրոյցի նստաք մօտ ու հեռու բնակողին հետ : « Հրաշքը մտած է մեր տունէն ներս » , ըսիք, ու մտածեցիք այն անձերուն մասին, որոնք մտան ձեր փողոցը, դրին երկնահաս սանդուխներ , քրտնեցան եւ կապեցին փրթած թելերը ձեր հեռաձայներուն:- Ալօ՜ ...

Ծառայասէր հայ երիտասարդներ էին անոնք, որոնք ուզեցին պուտ մը ուրախութիւն ներարկել ձեր տխուր տուներէն ներս: Ազգային Խորհուրդի Հանրօգուտ Սպասարկութեան ծառայող երիտասարդներ : Նկատեցիք, թէ մեկնողներուն ձգած պարապին տեղ տակաւին կան յամառող – մնացողներ, որոնք իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Նոր Լիբանանը կերտելու անյետաձգելի աշխատանքին :

Հազար ապրին անոնք ...

ԵՒ ԵՂԵՒ ԼՈՅՍ...

Վերջապէս լոյսը ... Լոյսը թափանցեց մեր մութ պատերէն ներս: Ելեկտրականութիւն կը կոչուի այդ լոյսը. դարուն անփոխարինելի բարիքը, որմէ զրկուած էինք աւելի քան երեք ամիսներէ ի վեր : Նախապէս չէինք անդրադարձած, թէ որքան մեծ է եղած բարիքը ելեկտրականութեան : Մեր բոլոր շարժումները անոր հետ են կապուած : Անցնող ամիսներու մութ փորձառութեամբ հաստատեցինք, թէ ինչո՛ւ անիծուած է խաւարը եւ փառաբանուած լոյսը : Լոյսի հոսանքին ուժը իր հետ բերաւ խաղաղութեան պատրանքը. պահուան մը համար մոռցանք, թէ խաւարի մէջ մնացած էինք, թէ ամբողջ ամրան տեւողութեան տաք ջուր խմած, թէ հագուստ արդուկելը մոռցած, նոյնիսկ մոռցած պատկերասփիւռի «հերոսները» : Կը կարծէինք թէ ժամ. Ուաքիմը մեռած է: Բայց ահա, ինքն է, պեխերը վկայ ...

Որքան կարողութիւն խտացած է անտեսանելի այս հոսանքին մէջ, որ կոճակի մը հպումով կը վերածուի ճառագայթի: Իրարու դէմքերը կը տեսնենք, սենեակներու մէջ չենք խարխափեր, կը նշմարենք թաղէն անցնողը, որ դող մը չէ բարեբախտաբար ...

Լոյսի մասին ինչեր գրուած են. կը մտաբերեմ լոյսը փառաբանող բանաստեղծութիւններ, « Հացի եւ Լոյսի համար» գրուած գիրքեր: Լոյսի մասին առաջին պատգամը Արարիչէն է եկած. «Եղիցի լոյս եւ եղեւ Լոյս »....:

Լոյսի մէջ մնաք, լուսարարներ Հայոց ազգի ...:

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Տարիէ մը ի վեր ձեր կապը խզուած էր արտասահմանի հետ: Ոչ բարեւ, ոչ բարեւագիր : Ձեզմէ նամակ կը սպասէին ձեր հարազատները : Կ'ուզէիք ձեր ցաւը պատմել անոնց, բայց ինչպէ՞ս : Կղպուած էին նամակատուները , եւ օդանաւերուն թեւերը այրած: Հազա՜ր կտոր կ'ըլլայինք թղթիկ մը հասցնելու համար ճամբորդի մը միջոցաւ :

« Այսօր 45 նամակներ ստացանք արտասահմանէն, Կիպրոսի վրայով», արդար ուրախութեամբ յայտարարեց Ազգային Խորհուրդի Հանրօգուտ Սպասարկութեան Յանձնախումբի պատասխանատու Մանուէլ Օրջանեան: Շատ բան կը պարտինք ուժական եւ խանդավառ այս երիտասարդին : Հեռաձայն, ելեկտրականութիւն , ջուր , նամակատուն , այս բոլոր կնճռոտ խնդիրները բարդուած էին այս սպասարկութեան անդամներուն ուսերուն վրայ, մանաւանդ պատասխանատուին , որուն հետեւողական ճիգերուն շնորհիւ, լիբանանցի պատասխանատուներուն հետ ունեցած տեւական շփումներով , ձեռք ձգուեցաւ արդիւնաւէտ գործունէութիւն: Հոս յիշենք որ շաբաթը մէկ կամ երկու անգամ , Պուրճ Համուտի Նամակատան մէջ մէկտեղուած նամակները կը ղրկուին արտասահման իրենց հասցէներուն Կիպրոսի ճամբով: Արդէն իսկ ըսկսան հասնիլ պատասխան – նամակները, մեծ ուրախութիւն պատճառելով նամակագիրներուն: Ու այս երեւոյթը ներշնչեց հաւատքը բնականոն կեանքի հաստատման :

ԵՐԲ ԿԸ ԽԱՑՏԱՆ ՑԱՄՔԱԾ ԾՈՐԱԿՆԵՐԸ

Չմոռնանք խօսելու ջուրի մասին: Արդէն իսկ սկսած են պայթած խողովակները նորոգելու աշխատանքին: Դարձեալ Խորհուրդի Հանրօգուտ Սպասարկութիւնն է գործի լծուած: Շատ յարկաբաժիններու մէջ ջուր չկայ, մանաւանդ բարձր յարկերու վրայ : Համբերեցէք քանի մը օր եւս, ու պիտի ունենաք ձեր ուզած քանակութեամբ ջուրը: Այս աշխատանքին լծուած անձնակազմը կը շրջի թաղէ թաղ՝ սկսած Պուրճ Համուտի առաջին թաղերէն, մինչեւ Նապաա: Դիւրին գործ մի կարծէք: Մոգական գաւազանով կարգադրուելիք խնդիրներ չեն : Ժամանակ կ'ուզեն: Կ'ուզեն յոգնութիւն, վազք, աշխատանք : Իսկ մեր նուիրեալ երիտասարդները կանգ չեն առներ դժուարութիւններուն առջեւ:

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՍԱՄԲ ՆՈՐԻՆ

Եթէ դուք մոռցաք արդարութիւնը այս անարդար պատերազմի օրերուն, Ազգ. Խորհուրդի Դատական Յանձնախումբը չմոռցաւ զայն :

Յանձնախումբը նիստեր կը գումարէ առաջնորդութեամբ երիտասարդ իրաւաբան մեթր ժամ. Զուխատարեանի : Ատեանը իր գործունէութիւնը կը շարունակէ մօտ հինգ ամիսներէ ի վեր: Առատ շունչ կը հատնէ հոս եւ կը սպառէ համբերութիւն : Հակառակ այս անպատեհութիւններուն, « մեր ընկերները ճիգ չեն խնայեր արդարութիւն կիրարկելու համար», կ'ըսէ Խորհուրդի մօտ յանձնախումբի բանբեր Յովհաննէս Պէրպէրեան, որ իր անձնական գործերը ձգած՝ դատեր կը հետապնդէ, յանցաւորներուն հասցէները կ'որոնէ: Գլուխ ցաւցնող պարտականութիւն մը : Բայց կը գիտնան ասոր եւս, յանուն ժողովրդային կեանքի բարելաւման : Որքան հարցեր դիզուած են մեր պզտիկ շրջանակէն ներս: Եթէ օր մը հետաքրքրութեան համար ներկայ գտնուիք « դատավարութեան » մը, կը հաստատէք անձամբ: Բայց կը խնդրուի, որ արժեմ – չարժեմ հարցերով չբարդացնէք եւ չդժուարացնէք արդէն դժուար գործը այս յանձնախումբին:

Այս առթիւ առօրեայ պզտիկ « սքեչ » մը :

×

Ծերացած , կոյր կին մը կը բարձրանայ Ս. Քառասնից Մանկանց վարժարանի սանդուխներէն , խարխափելով: Նկատելով իր դժուարութիւնը, մօտեցայ, եւ

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եթէ բաղդատենք Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ էջմիածնական թէ Կիլիկեան թեմերու մշակութային գործունէութիւնը՝ Վենետիկի եւ Վիեննայի կաթողիկէ Մխիթարեաններուն հետ՝ վիճակը պարզ է): Ուրեմն՝ ընտրեալներու կռիւներէն մէկը գոնէ, ներելի եւ աններելի պատճառներով, չի կրնար խաղալ այն դերը մեր կեանքի մէջ, զոր կը խաղայ հրեայ րապպին՝ իր համայնքին մէջ:

Շատ աւելի լուրջ է քահանաներու պատրաստութեան խնդիրը: Կեանքի պայմաններու բերումով, շատերը չեն կրցած ըստանալ պէտք եղած հմտութիւնը մշակութային խնդիրներու մէջ, եւ, դարձեալ ամէնօրեայ կեանքի պայմաններու բերումով՝ չեն կրնար ամերիկահայութեան մէջ տարածել իրենց գիտցածն իսկ, որովհետեւ մեր ժողովուրդը ամուսնացած քահանան կ'ընդունի աւելի իբրեւ ծիսակատար՝ քան հոգեկան եւ մշակութային կեանքի առաջնորդ, ռահվիրայ:

Ասիկա մեծ դժբախտութիւն մըն է մեզի համար, որովհետեւ կասկած չկայ թէ, հակառակ իր դժուարին կացութեան, Հայ. Եկեղեցին կը մնայ հայ ժողովուրդի մեծամասնութեան hայեցի կեանքին գլխաւոր առանցքը, իսկ հայ եկեղեցականութիւնը ունի, յաչս իր ժողովուրդի, ամէնէն ազդու վաւերականութիւնը՝ իբրեւ հեղինակութիւն ազգային խնդիրներու մէջ :

Եթէ ինծի հարցուէր, թէ ո՞ր մէկը պիտի նախընտրէք, — ունենալ տասը լաւ առաջնո՞րդ մեր զանազան կուսակցութիւններուն մէջ՝ թէ տասը իսկապէս լաւ քահանայ համայնքի որեւէ տասնեակ մը եկեղեցիներուն մէջ՝ պիտի ընտրէի երկրորդը, որովհետեւ ատոր առաւելութիւնները յստակ են ոեւէ մէկուն, որ իսկապէս ծանօթ է մեր ժողովուրդին:

Ուրեմն, կայ եկեղեցական ընտրանի մը պատրաստելու խնդիրը: Նիւթէն շեղած չեմ ըլլար, երբ շեշտեմ այս կէտը:

Հայ Եկեղեցին մեր ամէնէն հին եւ հեղինակաւոր կազմակերպութիւնն է. Սահակ, Մեսրոպ, Սրուանձտեանց, Խրիմեան եւ Կոմիտաս արտադրողը կրնայ դա՛րձեալ մեր հոգիին ու մտքին տէր կանգնիլ, եթէ մեծ թիւով բարոյական եւ իմացական կեանքի մէջ հեղինակութիւն ունեցող անձեր արտադրէ ո՛չ թէ հոս ու հոն միայն, կարծես «արկածով» հասած արժէքներ :

Եթէ մեր աւանդութիւնը կը թելադրէ որ հայ հին եւ նոր լեզուներու առաջին գանձապահները պիտի կրնան ըլլալ մեր եկեղեցականները (թէ՛ անձեր, թէ՛ կազմակերպութիւններ), ամերիկեան արդի գոյավիճակը կը թելադրէ որ նոյնքան (կամ շատ աւելի) մեծ դեր խաղան համալսարանական ամբիոնները: Ցարդ մեր ժողովուրդը լուրջ յարգանք չէ ունեցած այսպէ՛ս կոչուած «ոչ - գործնական» համալսարանական մասնագիտութիւններու հանդէպ, եւ ուրեմն՝ չունինք այն տիրապետութիւնը, զոր ձեռք ձգած է Հրեան, երկրի ամենալաւ համալսարաններուն մէջ: (Օրինակ՝ Ամերիկայի բնակչութեան 2,5 առ հարիւրը հրեայ է, Այվի Լիկի ութ հատընտիր համալսարաններու աշակերտութեան 40 առ հարիւրը եւ ուսուցչութեան 35 առ հարիւրը՝ նոյնպէս):

Մեր նպատակը անշուշտ անոնց հետ մրցիլ չէ: Այնքան փոքր է մեր թիւը, որ կրնանք միայն յուսալ որ որոշ համալսարաններու հայկական անձնակազմը ունենայ ստուար թիւ ու կազմէ խմբակ մը՝ որ դիւրացնէ հայութիւնը հետաքրքրող նիւթերու ուսումնասիրութիւնը:: Այս յոյսը իրականացնելու համար մեր համայնական ջանքերը պէտք է կեդրոնացնել քանի մը հայաշատ շրջաններու համալսարաններուն վրայ: Պէտք եղածը նորէն նո՛յնն է, — կազմակերպութիւն, դրամ, կարող մարդ:

Բացատրեմ աւելի մանրամասնութեամբ.— «Իւնիվըրսիթի Աֆ Գալիֆորնիա էթ Լոս Անճըլըս»ը առնելով իբր օրինակ:

Այս համալսարանը նահանգային է եւ կը ծառայէ շրջանի մը՝ ուր 80 – 90 հազար Հայեր կան: Այս թիւը պիտի աւելնայ հետզհետէ, որովհետեւ Լիբանանէն այս երկիրը ներգաղթողներ առաւելապէս հոն պիտի հաստատուին:

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Շար. – 15)

Fonds A.R.A.M

ԳՐԵՄՈՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— o —

Գրեմոն մրցանակը, որ Հայկ. Մշակութային ձեռնարկ մըն է, հիմնուած է 1929ին ի յիշատակ Տիկին Զօրավար Գրեմոնի հայանպաստ գործունէութեան: Արդարեւ, երբ 1918ի Զինադադարի վաղորդայնին, Տոքթ. Տիրան Ղազարոսեան, իբրեւ պետը առողջապահական առաքելութեան մը, Պօղոս Նուպարի կողմէ Կիլիկիա կը ղրկուէր, ականատես եղաւ այն հոյակապ աշխատանքին, որ տարած էր Տիկին Գրեմոն օգնութեան հասնելու համար հոն քշուած հայ գաղթականներուն: Տիկին Զօրավար Գրեմոնի կանխահաս մահէն ետք, Տոքթ. Ղազարոսեան պարտք զգացած է յաւերժացնել ազնուասիրտ տիկնոջ յիշատակը Հայերու մօտ եւ կանանց մարմնի մը օժանդակութեամբ հիմնած է գրական մրցանակ մը, որու տուած է Տիկին Զօր. Գրեմոնի անունը: Հիմնարկութիւնը երկու տարին անգամ մը մրցանակը կը շնորհէ Ֆրանսագիր գործի մը, Հայութեան վրայ: Պէտք է լոյս տեսած ըլլայ ընթացիկ կամ նախորդ տարուան ընթացքին եւ նպատակ ունենայ ճանչցնել Հայաստանն եւ իր քաղաքակրթութիւնը:

Դրամագլուխը արդիւնք է 1929ին եղած հանգանակութեան մը եւ կը մատակարարուի Օտար Կենդանի Լեզուներու Ազգ. Վարժարանի պաշտօնի գլուխ եղող վարիչին կողմէ: Մրցանակին արժէքն է դրամագլուխին եկամուտները, կը համապատասխանէ մօտաւորապէս կոնքուռ մրցանակին արժէքին:

1976ի շրջանին կոմիտէին կազմն է.— Տիկին Գնաճեան (նախագահ), Տիկին Ն. Ֆրէնկեան (փոխ – նախագահ եւ գանձապահ), Տիկին Յովհաննէսեան (քարտուղար), Տիկին Վիրէնք (փոխ քարտուղար) եւ անդամուհիներ՝ Տիկիններ Գրեմոն – Վօպուրտոլ, Արփաճեան, Գրասիլնիկոֆ, Սարգիսեան, Ֆրէնկեան – Շապոշ եւ Պալիոզեան:

×

Այս կոմիտէն մրցանակէն զատ կը կազմակերպէ նաեւ որակաւոր դասախօսութիւններ, որոնց յաջորդը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր 19ին:

Դասախօսն է պատմաբան Ռընէ Կերտան, նիւթը Բիւզանդիոն, Վենետիկ եւ Եւրոպայի կազմութիւնը: Այս առթիւ պիտի սահմանէ երկու մեծ կեդրոններու դերը, բաղդատմամբ Եւրոպային, որու թէ հոգատարները թէ դաստիարակիչները եղան: Բիւզանդիոն, միջին դարու մեծագոյն քրիստոնեայ կայսրութեան մայրաքաղաքը, ուր Հայերը տեղ մը գրաւած են, որ ծանօթ է բոլորին: Եւ Վենետիկ, երկար ատեն հպատակ, ապա ժառանգորդը այս վերջինոյն, երկուքն ալ արեւմուտքի փոխանցած են հնադարեան միտքը:

Ռընէ Կերտան, հմուտ պատմագէտ է եւ հեղինակն է նաեւ այլ հատորներու «Կինը եւ Սէրը Ֆրանսայի մէջ ժամանակի ընթացքին», «Առօրեայ կեանքը ժընեւ Կալվինի օրով», «Պոնպէա, քաղաքի մը մահը», «Կեսար Պորճիա», «Մաքիավէլլի իշխանը», ու նաեւ վէպերու: Ի մօտոյ լոյս կը տեսնէ Ֆլամարիոն հրատարակչականի մօտ՝ «Ֆրանսուա Ա.»:

Զաւակն է Լեւոն Կերտանի, ինք ալ գրագէտ որու մէկ գործը «Տիգրան Երկաթ, Պառէսի մէկ արեւելքցի բարեկամը» մրցանակի արժանացած է Ֆրանսական Ակադեմիայի կողմէ:

* * *

...ունեցի որ դիւրաւ բարձրանայ, նոյն ատեն հարցնելով իրեն:

— Ուրկէ կուգաս մայրիկ եւ ինչո՞ւ հոս եկար այսքան դժուարութեամբ:

Կինը երկար «օ՜ֆ» մը քաշեց սրտին խորէն, խաչակնքեց, եկեղեցին մտած ըլլալու պատրանքով, աղօթեց նահատակուած «Քառասուն Մանուկներուն» եւ ըսաւ.

— Նոր Կիլիկիա թաղէն կուգամ: Դատ ունիմ: Լսեցի որ «մահքեմէ» կայ հոս, ուրո՞ւն դիմեմ: Ճամբայ մը ցուցուր ինծի: Դրացիիս աղջիկը հինգ հազար ոսկի փոխ առաւ, երեք տարիէ ի վեր, եւ չի վճարեր: Դրամ տուր, Հայաստան պիտի երթամ, առեւտուր պիտի ընեմ, ըսաւ, դրամդ շուտով կը վերադարձնեմ ըսաւ, բայց ահա երեք տարի...: Աղջկան անուն մականունը յայտնեց, բընակած թաղն ու հասցէն տուաւ: Իսկ ես իրեն թելադրեցի նստիլ ու սպասել Լեւոն Նահապետեանին, որ Դատական Ցանձնախումբին բողոքներ ընդունող լիազօր ներկայացուցիչն է:

Տեղեակ չեմ այս դատին ճակատագրին, բայց վստահ եմ որ Ատեանը արդար վճիռ մը տուաւ եւ դատապարտութեան ամբողջ նստեցուց յանցաւորը...

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

(Մնացեալը յաջորդով)

Կարդացէք «ՅԱՌԱՋ»ը տարածեցէք

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՆՏ ԹԱՄՐԱԶԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԸ

Այս տարի ծննդեան 50ամեակն է բանասէր Հրանտ Թամրազեանի: 1943ին, Իջեւանի շրջանի Աչաջուր գիւղէն գալով, Հ. Թամրազեան հետեւած է Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական ճիւղի դասընթացքներուն, զոր աւարտած է ստանալով Դոկտորայի վկայականը: Փրոֆ. Հրանտ Թամրազեան զբաղած է Ալեքսանդր Շիրվանզադէի գրականութեան ուսումնասիրութեամբ, նուիրելով անոր հինգ գիրքեր, որոնցմէ երեքը հրատարակուած է նաեւ ռուսերէն: «Շիրվանզադէի կեանքը եւ գործը» ծաւալուն աշխատութիւնը եղած է Հ. Թամրազեանի Ատենախօսին նիւթը: 1960ական թուականներէն սկսեալ, Հ. Թամրազեան զբաղած է նաեւ գրականութեան պատմութեան հարցերով: «Սովետահայ գրականութեան պատմութեան» Ա. հատորին մէջ զետեղուած է Թամրազեանի ուսումնասիրութիւնը 30ական թուականներու բանաստեղծութեան, արձակի եւ թատերգութեան մասին: Ան գրած է Ստեփան Զօրեանի, Ակսել Բակունցի, Հրաչեայ Քոչարի, Գեղամ Սարեանի, Յովհաննէս Շիրազի գրականութեան մասին: Վերջերս լոյս տեսած է Դերենիկ Դեմիրճեանին նուիրուած իր գիրքը, մեծ տպաքանակով: Վերջին տասնամեակին անոր հետաքրքրութեան առանցքը կազմած է Չարենցի գրականութիւնը: Նշանակալից են «Խմբապետ Շաւարշը», «Պատմական դարաշրջանի լոյսին տակ», «Խոհեր Չարենցի ճանապարհի մասին» ուսումնասիրութիւնները եւ «Երիտասարդ Չարենցը» գիրքը: Հ. Թամրազեանի հետաքրքրութեան յատուկ առարկան կը կազմեն նաեւ Ի. դարու սկիզբի արեւմտահայ բանաստեղծութիւնը, որուն նուիրած անոր ուսումնասիրութիւնները մեծ արժէք կը ներկայացնեն: Յիշենք՝ «Արեւմտահայ բանաստեղծութեան բախտը», «Սպասման հիւանդը» ուսումնասիրութիւնները եւ «Սիամանթօ» գիրքը: Մօտաւորապէս 25 տարի է որ Հրանտ Թամրազեան Երեւանի պետական համալսարանին մէջ կը դասաւանդէ Հայ գրականութեան պատմութիւն, Խորհրդային գրականութեան պատմութիւն, Խորհրդահայ գրականութիւն եւ այլ առարկաներ: Փրոֆ. Հրանտ Թամրազեան պատրաստած է նաեւ Ի. դարու հայ գրականութեան պատմութեան դասագիրքը, որուն Նոր հրատարակութեան համար 1974ին ան արժանացաւ Հայաստանի պետական մրցանակի:

ՍԱՍՈՒՆ ՊԱՍԿԵՒԻՉԵԱՆԻ ԵՐԳԵՐԸ

Հայաստանի հեռատեսիլը գեղարուեստական յայտագիր մը սփռած է, որուն մասնակցած են Յովհ. Բադալեան, Ռուբէն Մաթեւոսեան, Բելա Դարբինեան, Ռայիսա Մկրտիչեան, Լոլա Խոմեանց եւ Արտաշէս Աւետեան: Ծանօթ երգիչները մեկնաբանած են երիտասարդ ճարտարագէտ Սասուն Պասկեւիչեանի երգերը: Այս երաժիշտին անունը շատ ծանօթ չէ երաժշտասէր հանրութեան: Իսկ ո՞ւրկէ կուգայ իր մականունը: Երաժիշտը բացատրած է այսպէս. «Երբ հարիւր յիսուն տարի առաջ ռուսական զօրքը՝ զօրավար Պասկեւիչի հրամանատարութեամբ ոտք դրաւ Հայոց հողին վրայ, այդ օր մեր տոհմին մէջ ծնաւ մանչ զաւակ մը՝ հօրս մեծ – հայրը, որուն անունը Պասկեւիչ դրին»: Սասուն Պասկեւիչեան յօրինած է երգեր՝ իր բառերով: Առաջին երգը յօրինած է Ղարախըստանի մէջ, ուր մեկնած էր ուսանող ընկերներու հետ: Երգը, զոր յօրինած է մօր կարօտէն մղուած՝ նուիրած է մօրը («Մայրիկիս»): Այս երգը տարիներ ետք մեկնաբանեց Յովհ. Բադալեան, անմահացնելով զայն: Բելա Դարբինեան երգած է՝ «Դու հեռացար, քեզ մոռանալ չի լինի, Թող քո սէրը երբեք վշտոտ չլինի» երգը, որ ունի նաեւ իր հետաքրքրական պատմութիւնը: Այս երգը նախ երգուած է նեղ շրջանակի մը մէջ, ուրկէ ելլելով հասած է արտասահման եւ դարձած՝ «ժողովրդական»: Քանի մը տարի առաջ, Երեւանի մէջ տուած համերգի մը ընթացքին՝ Լեւոն Գաթըրճեան երգած է զայն: Համերգէն ետք Պասկեւիչեան մօտենալով երգչին ըսած է. «Այդ երգին հեղինակը ես եմ, բայց յայտարարուած է ժողովրդական»: Այնուհետեւ «Դու հեռացար»ը եւ «Հայր մի» երգերը սալի վերածուեցան Գաթըրճեանի մեկնաբանութեամբ: Հեռատեսիլի յայտագրի ընթացքին Բելա Դարբինեան երգած է նաեւ «Զեմ կարող սըրտիս չլսել» երգը, Լոլա Խոմեանց՝ «Առանց քեզ կրակ չկայ», Արտաշէս Աւետեան՝ «Նարինէ», Ռայիսա Մկրտիչեան՝ «Բաժանում, որ պէտք էր», Ռուբէն Մաթէոսեան՝ «Այդ նորից դու ես եկել» երգերը: Սասուն Պասկեւիչեան հեղինակն է մօտ յիսուն երգերու, որոնց մեծ մասի թէ խօսքերը եւ թէ երաժշտութիւնը իրենն են:

ՊՈՒՍ'Մ ԺՊԻՏ

— Ի՞նչ կ'ընէիր ամուսնանալէ առաջ, կը հարցնեն օր մը Մարսէլ ժուհանտոյի, որու ամուսնական փորձանքները ծանօթ են:

— Ամուսնանալէ առա՞ջ, ինչ ուզէի ան կ'ընէի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (196)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

Ետոյ անկողնէն դուրս ցատկելով, սկսաւ զգեստները փոխել: Ամէնէն նոր ու ճոխ զգեստները հագաւ, խնամոտ արդուզարդ մը տուաւ, գոհարեղէնները անցուց եւ սուրը կախեց:

Հագուած ու զարդարուած միջոցին միտքը ուրիշ տեղ գնաց. բայց դէմքին արտայայտութիւնը նոյնը մնաց:

Սանտրիկօ թէ՛ ոճիրի մէջ, թէ՛ սիրոյ մէջ շատ յանդուգն էր:

Երբ հագուեցաւ, ժամանակակից Վենետիկցիի մը կերպարանքը ստացաւ: Սանտրիկօ ինքնին տգեղ երիտասարդ մը չէր, երբ հագուեցաւ, աւելի վայելուչ կերպարանք մը առաւ:

Դունէն դուրս ելած ատենը անգամ մըն ալ կանգ առաւ այն դրան առջեւ ուր կանգ առած էր առջի գիշեր:

Դարձեալ փորձուեցաւ ներս մտնել... բայց այս անգամ ալ ինքզինքը զսպելով առաւ քալեց:

Սանտրիկօ ժամ մը յետոյ դուքսին պալատէն ներս կը մտնէր:

Խռովութեանց այդ շրջանին այսպիսի աչյլանդակ դէպքեր շատ կը պատահէին: Օրէնքէ դուրս նետուած աւազակը, որուն գլուխը ծախու դրուած էր, հանդարտ եւ առանց ոեւէ վախի պետական պալատը կը մտնէր:

Սանտրիկօ առանց շփոթութեան մատնուելու, արձակ համարձակ անցաւ այն ընդարձակ սրահներէն ուր դուքսին կողմէ ընդունուելու կը սպասէին դեսպաններ եւ ուր կը շրջագայէին սպաներ, օրէնսդէտներ, դատաւորներ եւ աւագանիներ:

Բարապանի մը նամակ մը յանձնեց ան եւ փայտէ նստարանի մը վրայ նստելով, համբերութեամբ սպասեց:

Երկու ժամ սպասեց, որմէ ետքը բապանը եկաւ գինքը առաւ եւ առաջնորդեց այն սենեակը ուր քանի մը օր առաջ մտած էին Արամթիմոս եւ Պէմպօ:

Ֆօսքարի դուքսը հոն նստած էր իր հոյակապ սեղանին առջեւ: Ինչպէս որ ասկէ առաջ ալ տեսանք, այս սեղանը քանդակուած թեւաւոր առիւծներէ չորս զմայլելի ոտքերու վրայ կը կենար:

Ֆօսքարի անտարբերութեամբ հիւրին նայելով ըսաւ.

— Պարոն, մեր աւագ հաւատաքննիչէն նամակ մը բերած էք որ ձեզ կը յանձնարարէ մեր բարեացակամութեան:

Ֆօսքարի վենետիկցի պատրիկներու առջեւ գտնուած միջոցին թէպէտ համեստութեան հովեր կ'առնէր, բայց երբ օտարականի մը առջեւ գտնուէր, միապետի մը կերպարանքը կը ստանար:

Ան ինքզինքին վեհապետական կեցուածք մը տալով աւելցուց.

— Բայց կը ցաւիմ որ այս նամակին մէջ ձեր անունը..:

— Այո՛, Վեհափառ Տէր, այդ նամակին մէջ իմ անունս չէ յիշուած:

— Այնպէս որ, եթէ մեր աւագ հաւատաքննիչին հանդէպ մասնաւոր յարգանք մը չունենայի, պիտի չկրնայի ձեզ ընդունիլ, ըսաւ Դուքսը զարմանահար:

— Ես խնդրեցի Պարոն Տանտօլոյէ որ անունս չյիշէ, շարունակեց Սանտրիկօ: Վախցայ որ եթէ անունս տար, ձերդ Վեհափառութեան կողմէ ընդունուելու պատիւը պիտի չունենայի: Թոյլ տուէք ուրեմն որ իմ անունս ես տամ:

Դուքսը ձեռքովը նշան մը ըրաւ:

— Ես Սանտրիկօն եմ, վեհափառ Տէր, եւ ձերդ վեհափառութեան առաջին արդարութեան գործը այն. եղաւ որ իմ գլուխս ծախու հանեց: Անունս կը բաւէ, Տէր իմ, մանրամասնութեան պէտք չի մնար:

Ֆօսքարի բարկութենէն կաս կարմիր կտրեցաւ:

Նախ մտածեց անմիջապէս իր մարդիկը կանչելով ձերբակալել տալ այդ աւազակը եւ տեղւոյն վրայ բեկանել Տանտօլոյի ազատ արձակման հրամանագիրը, բայց դուրսէն բան մը յայտնի չըրաւ:

Ապա մտածեց թէ Տանտօլօ անշուշտ Սանտրիկօն իրեն ղրկելու բանաւոր պատճառ մը ունէր, ի՞նչ կրնար ըլլալ այդ պատճառը եթէ ոչ զայն սիրաշահիլը:

— Վարպետ Սանտրիկօ, հոս իմ հիւրս էք, ըսաւ ան: Վայրկեանի մը համար ձեր ով ըլլալը պիտի մոռնամ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ Հոկտ. 9, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ :

×

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի (Հոկտ. 12) ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

×

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, Հոկտ. 9, ժամը 21ին :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները Շաբաթ (9 Հոկտ.) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

du 23 Octobre au 6 Novembre

du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :

Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON

Varoujan Sarkissian

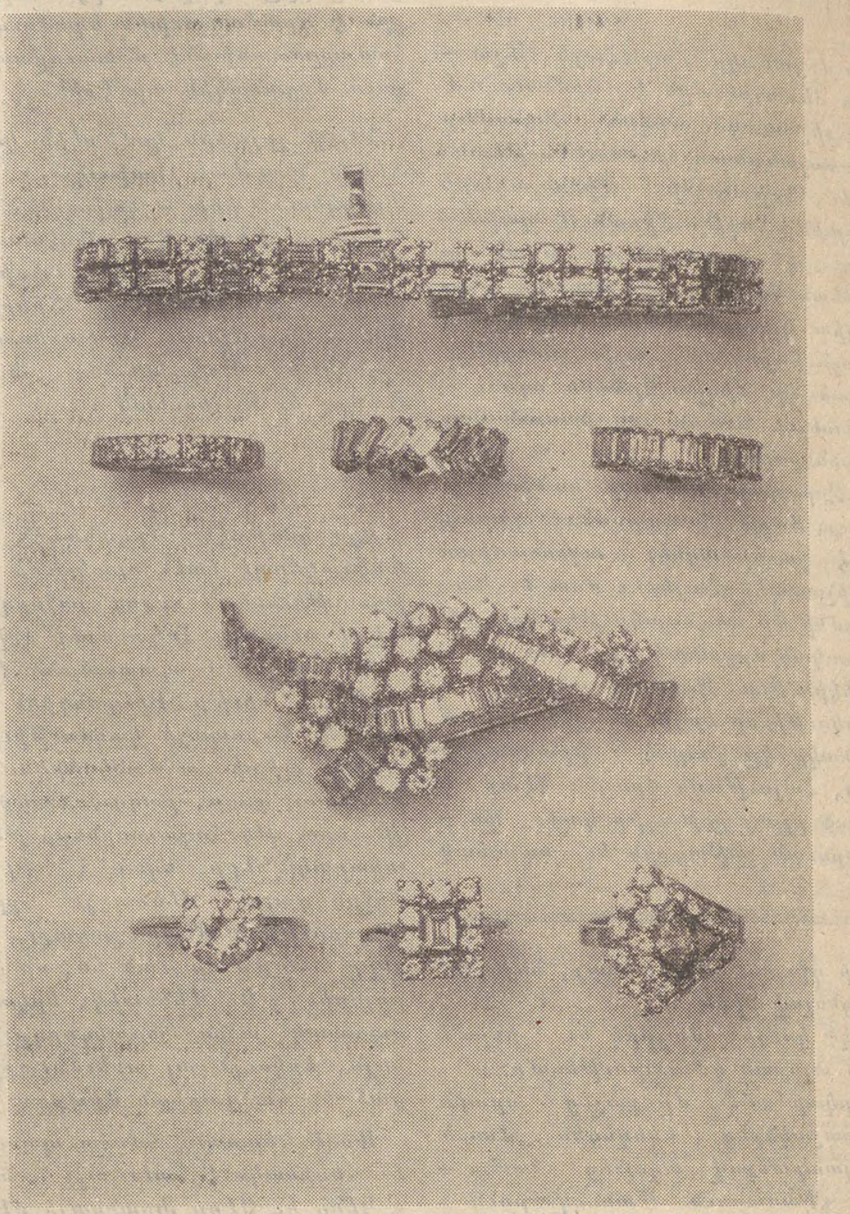
sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Ձեր գոհարեղէններուն համար

վստահելի հաստատութիւն մը

Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafayette 75009 Paris tél. 770-11-63

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները: Երկուշաբթի Հոկտ. 11ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 14·30ին: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Շատ կարեւոր օրակարգ.— Հաշուետուութիւն, շրջաբերականի ընթերցում եւ զանազան հարցեր :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Երկուշաբթի Հոկտ. 11, ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

OFFRE D'EMPLOI

On demande un patissier ou apprenti-patissier
s'adresser.— PATISSERIE JULIEN
25, rue Bosquet (*dans la cour*)
75007 Paris
tél. 705-02-66
Fermé Dimanche et Lundi

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ

Տօնին առթիւ գրագէտ եկեղեցականներու նուիրեալ ցերեկոյթը Կիրակի 17 Հոկտեմբեր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալ. Մանուկեան մշակութային կեդրոնը— 118 ռիւ տը Քուրսէլ - մեթրօ Քուրսէլ, նախագահութեամբ Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Արք. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Կը խօսին՝

Վարդան Եղիշէեան – ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Սիմոն Պապիկեան– Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

Կարիկ Պասմաճեան – ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍ

Երիտասարդ փորձառու ուսուցիչ մը հայերէնի խմբական եւ անձնական դասեր կուտայ :

Հեռաձայնել՝ 253 38 83

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Directeur Artistique et Chef d'Orchestre
CONSTANTIN ORBELIAN

UN ENSEMBLE DE 22 MUSICIENS ET 9 CHANTEURS

BELLA TARPINIAN
ROUPEN MATEVOSSIAN
RAISSA MEGUERDITCHIAN

SIMON DERIAN
ZAROUHI DONIKIAN
DATEVIG HOVHANNESSIAN

EDGARD GARABETIAN
NATALIA SINELNIKOVA
CHAHEN AIROUMIAN

NICE : 13 novembre *CASINO CLUB* 21 h.
MARSEILLE : 14 novembre *OPERA* 14 h. 30 et 21 h.
LYON : 15 et 16 novembre *SALLE RAMEAU* 20 h. 45

VALENCE : 17 novembre *SALLE DES FETES* 20 h. 45
ALFORTVILLE : 23 novembre *PALAIS DES SPORTS* 20 h. 45
ISSY-LES-Mx. : 24 novembre *THEATRE MUNICIPAL* 20 h. 45

BAGNEUX : 26 novembre *SALLE DES FETES* 20 h. 45
PARIS : 27 novembre *THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES* 21h
PARIS : 28 novembre *SALLE PLEYEL* 21 h.

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
12
MARDI
12 OCTOBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. — Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. — Հատը 1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.701 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 52e ANNÉE — N° 13.701

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

— o —

Շթօրայի հանդիպումը որոշ յոյսեր յուսար Կիրակի օր, որ կարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ բայց միւս կողմէ կռիւները չեն դադրիր մի–այն կը տեղափոխուին: Այս անգամ նոր ճակատ մը բացուած է երկրին հարաւը, Իսրայէլի սահմանին մօտ, ուր դէմ առ դէմ են քրիստոնեայ եւ մահմետական գիւղերու բնակիչները:

Շթօրայի մէջ կը խորհրդակցին Սուրիացիք, Պաղեստինցիք եւ Լիբանանցիք: Կը թուի թէ Սարգիս քիչ մը աւելի վերապահ դիրք կը բռնէ Սուրիոյ կառավարութեան նկատմամբ, ինչ որ որոշ չափով կրնայ դիւրացնել իր գործը Պաղեստինցիներուն հետ: Նոր հրադադար մը որոշուած էր եւ Երկուշաբթի պէտք է դադրէին հարաւային շրջանի կռիւները: Արաբական Լիկայի յատուկ բանագնացը՝ Սապրի Ալ–Խոլի ըսած է թէ այս ժամուան հանդիպումը, որ տեղի ունեցած է իր, Սուրիացիներուն, Պաղեստինցիներուն եւ Լիբանանցիներուն միջեւ շատ արդիւնաբեր եղած է: Համաձայնութեան եկած են որ յարգուի 1969ի Գահիրէի համաձայնագիրը եւ ըստ որուն Պաղեստինցիք իրաւունք ունին Լիբանան մնալու, իրենց կայաններուն մէջ բայց չեն խառնուիր լիբանանեան ներքին գործերու: Կ'ըսուի սակայն թէ Արաֆաթ ըսած է որ Շթօրայի խօսակցութիւնները միայն լուծած են եւ թէ աջ քրիստոնեաները որոշած են մաքրագործել պաղեստինեան դիմադրութիւնը: Այս խօսքերը, ըստ «Միջին Արեւելք» լուրերու գործակալութեան, Արաֆաթ ըսած է ժամերով, որ Գահիրէ է, հեռաձայնով: Դիտենք որ Շթօրայի հանդիպումին ներկայացուցիչ չունէր լիբանանեան Ձախը: Ժամպլաթ տեսակցութիւն մը տուած է Մոնտի, ուր կ'ըսէ թէ Ֆրանսա պէտք է երկին մտնէ Մերձաւոր Արեւելք, որպէսզի իրենք գեր–մեծերու ձեռքը չըլլան: Ժամպլաթ դժգոհ է նաեւ որ Մոսկուա նորկ եղած ճնշումը չի բանեցներ Սուրիոյ վրայ, որպէսզի զօրքը քաշէ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ

ՄԱՈՅԻ ՏԵՂԸ՝ ՀՈՒԱ ՔՈՒՕ–ՖԷՆԿ

— o —

Պաշտօնապէս յայտնուեցաւ թէ Մաօ Ցէ–Թունկի տեղը կ'անցնի վարչապետը՝ Հուա–Քուօ–Ֆէնկ իբրեւ նախագահ Համայնավար կուսակցութեան: Այս ձեւով Չինաստանի նոր ղեկավարը, իր ձեռքը կամփոփէ իշխանութեան երեք գլխաւոր դիրքերը՝ կուսակցութեան նախագահութիւն, զինուորական յանձնախումբ եւ քաղաքական Բիւրօ: Օրուան կարգախօսքն է զօրավիգ կենալ նոր ղեկավարին եւ միաժամանակ կուսակցութիւնը եւ բանակը ապտարարութիւն մը ըրած են ընդդէմ բոլոր անոնց որոնք կ'ուզեն դաւաճանել մարքս – լենինիզմին եւ Մաոյի մտածողութեան:

ՌՈՏԵԶԻԱ

ԱՄԷՆ ԲԱՆ, ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ

— o —

Ռոտեզիոյ ազգայնական շարժումին խորհրդայնամիտ թեւը առջի օր պահանջած է որ յետաձգուի Անգլիոյ ծրագրած ժողովը, որ Հոկտ. 23ին պիտի գումարուէր Ժընեւ եւ արդէն իսկ Սմիթի համար անընդունելի նախապայմաններ կը դնէ, յայտնելով թէ ան կրնայ ժողովին մասնակցիլ միայն իբրեւ «բրիտանացի պատուիրակ» եւ թէ ժողովին նիւթ չի կրնար ըլլալ փոխանցման խառն կառավարութեան կազմը այլ՝ իշխանութեան անմիջական եւ ամբողջական փոխանցումը ազգայնականներուն...:

Քանի մը տողով

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ Ֆրանսա լաւ մըրցում մը կատարեց, որ սակայն հաւասար (2–2) արդիւնքով վերջացաւ միայն: Բացայայտ կերպով սկովտացի իրաւարարին անարդար դիրքը Ֆրանսացիներուն հանդէպ վրդովեց բոլորը, մանաւանդ վերջին պահուն շնորհած փենալթին, որ բարեբախտաբար կէտի չվերածուեցաւ, այլապէս Ֆրանսացիք արդարօրէն կրնային կատղիլ: Ցոյց կայ որ ֆրանսական ֆութպոլը ներկայ ըլլայ Արժանթին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օր հրապարակ կ'ելլէր Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի գիրքը «Ֆրանսական ժողովրդավարութիւն», որ արդէն իսկ բաւական մեծ հռչակ գտած է. Ըստ փորձագէտներու, այս գիրքը պիտի ըլլայ կուտայ բոլորին:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ, ձախը մէջն ըլլալով Համայնավար կուսակցութիւնը, համաձայն գտնուեցան կառավարութեան շատ խիստ ծրագրին, պայքարելու համար դրամահոսութեան դէմ: Այսպէս Իտալացիք պիտի իջեցնեն կեանքի իրենց մակարդակը, ընդունին յաւելումներու մեծ ցանկ մը (էսանսը՝ լիթրը 500 լիռ) եւ աւելի պիտի աշխատին: Վատիկանի համաձայնութեամբ կրօնական հինգ տօն ջնջուած են.— Սան Ճուզեփփէ, Համբարձում, Քորփուս Տոմինի, Սան Փիէթրօ է Փօլօ, Օնիսանթի (Ամենայն Սրբոց): Կը ջնջուին նաեւ երկու քաղաքային տօներ՝ Ցունիօ 2 (Հանրապետութիւն) եւ Նոյեմբեր 4 (Յաղթանակ): Աշխատավարձքի յաւելում չկայ ժամանակ մը: Այս ծրագիրը որ կ'ընդունուի նոյնիսկ համաձայնավարներէն (ընկերնե՛ր, անհրաժեշտ է) կուգայ փոքրամասնութեան դահլիճէ մը եւ ընդդիմութեան չի բախիր մինչ Ֆրանսայի ծրագիրը կուգայ մեծամասնութեան դահլիճէ մը, նուազ խիստ է բայց ամէն մարդ դէմ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

— o —

Շաբաթ, Հոկտ. 9ին, առաւօտեան ժամը 11.30ին, հանդիսաւոր բացումը կը կատարուէր Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան, նախագահութեամբ՝ Ալֆորվիլի երեսփոխան – քաղաքապետ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքիի: Ներկայ էին Փարիզի եւ արուարձաններու ազգային, բարեսիրական եւ մշակութային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները եւ շուրջ 300 հոգի: Հայ Մշակոյթի Տան Ցանձնախումբի կողմէ Արա Գրիգորեանի բացման խօսքով կը սկսէր հանդիսութիւնը, որմէ ետք Կարօ Մեհեան օրուան առթիւ ճառ մը կ'արտասանէր: Ապա, քաղաքապետ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքի, իր կնոջ եւ բովանդակալից խօսքէն ետք, վար կ'առնէր վարագոյրը Տան մուտքին զետեղուած մարմարեայ քարին վրայէն, ուր կը կարդացուէր՝ Հայ Մշակոյթի Տուն: Տան մէջ տեղի կ'ունենար օրհնութեան արարողութիւնը՝ Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւ Զարեհ Վրդ. Թօփալեանի կողմէ, որմէ ետք ներկաները կը հիւրասիրուէին Յանձնախումբի կողմէ եւ կը դիտէին Տան զանազան բաժինները:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Հոկտ. 1–4)

ԱՐԶԱԿԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ Է

Արզականի մէջ տեղի ունեցած խորհրդային – ամերիկեան գիտական 7րդ խորհրդաժողովը, որ նուիրուած էր տիեզերական կենսաբանութեան եւ բժշկութեան հարցերու քննութեան, վերջ գտած է: Հայաստանի կառավարութիւնը խորհրդաժողովին մասնակցողներուն ի պատիւ ընդունելութիւն մը կազմակերպած է, որու ընթացքին Հայաստանի փոխ – վարչապետ Ռ. Սվետլովա բարի գալուստ մաղթած է հիւրերուն: Խորհրդային պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Փրոֆ. Ն. Գուրովսկի ըսած է թէ տիեզերական կենսաբանութեան եւ բժշկութեան հարցերուն նուիրուած խորհրդային – ամերիկեան խորհրդաժողովը շինարար, արդիւնաւէտ եւ անկաշկանդ մթնոլորտի մը մէջ անցաւ եւ աւելցուց. «Պատահական չէ որ այս հանդիպումին իբրեւ վայր ընտրուած է Հայաստանը: Հոս կան բժշկա – կենսաբանական հետազօտութիւններով զբաղող կարգ մը հիմնարկութիւններ»: Ամերիկեան պատուիրակութեան ղեկավարը Փրոֆ. Դ. Ուինթըր, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է. «7րդ խորհրդաժողովին քննեցինք կարեւոր խնդիրներ եւ վստահութեամբ կը նայինք մեր միատեղ աշխատանքի ապագայ յաջողութիւններուն: Ամերիկեան եւ խորհրդային պատուիրակութիւնները ամէն բան ըրին որպէսզի յետագային ալ աւելի ընդլայնին համագործակցութիւնն ու շփումները տիեզերական կենսաբանութեան եւ բժշկութեան մարզէն ներս»: Այնուհետեւ ամերիկացի գիտնականը աւելցուցած է. «Ես կը գտնուիմ իմ նախնիքներուն երկիրը եւ մեծ ուրախութեամբ համակուած եմ այդ առթիւ: Այստեղ հետաքրքրական շատ բաներ լսեցի, այցելեցի ճարտարապետական հին յուշարձաններ եւ նորակառոյց շէնքեր, անգամ մըն ալ լսեցի այն դժուարութիւններու եւ արհաւիրքներու մասին, զորս տեսած է հայ ժողովուրդը: Միեւնոյն ատեն տեսայ այն յառաջդիմութիւնը որ ձեռք բերուած է այս երկրին մէջ: Այստեղ կարելի է տեսնել Զուարթնոցի տաճարի աւերակներու եւ Բիւրականի աստղադիտարանի, լեռներուն մէջ ծուարած հին վանքի եւ Հայաստանի նոր հիւլէական կայանի միջեւ եղած հակադրութիւնը: Մէկ խօսքով՝ հինն ու նորը կ'ապրին կողք կողքի»:

×

ԱՊԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Ապարանի 150 մահճակալնոց շրջանային հիւանդանոցին կառուցումը աւարտած եւ օգտագործման դրուած է: Հիւանդանոցը ունի դարմանումի, մանկական, վիրաբուժական, մանկաբարձութեան բաժիններ՝ բժշկական սպասարկութեան անհրաժեշտ արդի սարքաւորումներով: Զորսուկէս հեկտար հողամասի վրայ կառուցուած այս հիւանդանոցը պիտի ծառայէ շրջանի եւ գիւղերու բնակիչներուն: Ներկայիս Հայաստանի մէջ 280 հիւանդանոցներ կան՝ 24 հազար մահճակալով: Գրեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ կը գործեն 100–350 տեղնոց շրջանային հիւանդանոցներ՝ բժշկական որակեալ քադրերով: Ընթացիկ հնգամեակին մէջ նոր բուժարաններու կառուցման համար, միայն պետական միջոցներէն յատկացուած է 34 միլիոն ռուբլի:

ԷՄԻԼ ՊԵՆՎԵՆԻՍԹԻ ՄԱՀԸ

— o —

Հոկտ. 3ին, Փարիզի մէջ յետ երկարատեւ հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքած է մեծ լեզուագէտ՝ Էմիլ Պենվենիսթ:

Անկասկած, մարդը որ կը մեռնի 74 տարեկանին, դարուս ամէնէն մեծ գիտուններէն մէկն էր: Ծանօթ անուն մը է նաեւ Հայերուն, քանի մասնագէտ հնդեւրոպական լեզուներու, շատ յօդուածներ նուիրած է հայագիտութեան եւ արդէն տնօրէնն էր Ռըվիւ տէ զ'Էթիւտ Արմենիէննի:

Հսկայ աշխատանք տարած է, թէ՛ քանակով, թէ՛ որակով եւ թէ բազմազանութեամբ: Մոնտ կը յիշէ իր ուսումնասիրութիւնները նուիրուած հիթիթ կամ պարսկական մարզին, հայերէնի, լատիներէնի, յունարէնի կամ սլավերէնի, եւայլն, եւայլն:

1927ին տնօրէն նշանակուած է Բարձրագոյն Ուսմանց Վարժարանին, ուր կը դասաւանդէր մինչեւ 1969: 1937էն 1969 դասախօս է Քոլէժ տը Ֆրանս (բաղդատական քերականութիւն): Անդամ էր տասնեակ մը օտար գիտական ընկերութեանց եւ տոքթոր Հօնորիս Քաուզա Թեհրանի, Լուվէնի եւ Պեռնի համալսարաններուն:

Ծնած էր Հալէպ:

Թէեւ իր ծանր հիւանդութենէն ի վեր (1969) քաշուած կեանք մը կ'ապրէր, բայց եւ այնպէս իր կորուստը մեծ է նաեւ հայագիտութեան համար:

Fonds A.R.A.M

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ԱԿՆԱՐԿ ԱԶԳ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«ՄԵՐԿ ԷԻ, ՀԱԳՈՒՑՈՒՑԻՐ ԶԻՍ, ՀԻՒԱՆԴ ԷԻ, ԱՅՑԵԼԵՑԻՔ ԻՆԾԻ»

Ազգային Խորհուրդին տրամադրուած սենեակներէն մէկուն մէջ միայն լացող, դժբախտ կիներ կը տեսնէք: Ու այդ լացող անձերուն դիմաց պատկերի պէս անշարժ նստած հայուհի մը. Սեդան, որ կը ջանայ չյուզուելու արուեստը կիրարկել, ինքն իրեն անտարբերութիւն պարտադրելով... Իրեն դիմողներէն ամէն մէկը «խնդիր» մը ունի: Մէկը տուն չունի, քանդուած – փլած է հրթիռէն, ռումբէն: Միւսին ամուսինը մեռած է եւ օգնութեան կարօտ է: Երրորդի մը զաւակը անդամահատուած է կոյր փամփուշտի մը բերած չարիքով, եւ կը խնդրէ որ փայտէ ոտք մը յարմարցնեն. չորրորդ մը հացի կարօտ է: Հինգերորդի մը եղբայրը վիրաբուժական գործողութեան պիտի ենթարկուի եւ արեան կարիք կայ, եւայլն, եւայլն... շարքը երկար՝ է, կարիքները բազմազան: Մեծ գումարներով պիտանէներ հարկ են բոլորին գոհացում տալու համար: Ու Սեդան անճրկած, չուարած, բայց անպայման ելք մը ճարած, կը մխիթարէ խնդրարկուն:

Ազգային Խորհուրդի ընկերային Ծառայութեան յատկացուած գրասենեակը ունի երկու պատասխանատու նուիրեալներ. տիկին Տիգի Թորիկեան եւ օրիորդ Սեդա Թաշճեան: Առաջինը՝ ընդհանրապէս կ'աշխատի Անթիլիասի շրջանին մէջ, երկրորդը՝ Պուրճ Համուտի: Անոնց կ'օժանդակեն տասնեակներով երկսեռ երիտասարդներ: Այս Յանձնախումբը հաստատեց եւ յաջողցուց ընկերային ծառայութեան դպրոց մը, պատրաստելու համար ընկերային ծառայողներ, որոնց շատ կարիքը ունինք այս օրերուն: Այս ծառայողները իրենց կարգին բաժնուեցան թաղային տասնըմէկ խումբերու, հետաքրքրուելու համար չքաւոր Հայերու վիճակով, եւ կարելիութեան սահմաններուն մէջ օգտակար ըլլալու անոնց: Հոս հարկ է յիշատակել անունը Կուրանոյի տնօրէն Ֆելիքս Ցիկլըրի, որ նեղ վայրկեաններուն օգնութեան ձեռք երկարեց այս Յանձնախումբին, օգնելով նիւթապէս եւ բարոյապէս:

Դրուատական արտայայտութիւններու արժանի է Ընկերային Ծառայութեան նըւիրուած մեր Յանձնախումբը, բայց մենք կը բաւականանանք հանրութեան ուշադրութեան յանձնելով անոր կատարած մարդասիրական գործը, այլոց ձգելով անոնց նուիրուածութիւնը գնահատելու աշխատանքը: Վերջապէս, չի մոռցուիր «սովի մէջ տրուած պատառը»...

ԲԱՐԻ ՍԱՄԱՐԱՑԻԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ

Ո՞վ դարմանեց մեր հարիւրաւոր վիրաւորները: Ինչպէ՞ս բուժուեցան անոնք եւ ո՞ւր: Ո՞վ արիւն եւ դեղ հասցուց անոնց՝ կապարներու վտանգին տակ: Գացէք հարցուցէք դեղագործ Վարուժան Շամլեանին, ան կրնայ պատասխանը տալ, Ազգային Խորհուրդի Բժշկական Յանձնախումբի պատասխանատուի իր հանգամանքով:

Պատերազմի օրերուն դժուարագոյն հարցերէն մէկը եղաւ մեր վիրաւորները հիւանդանոց փոխադրելը, արիւն հասցնելը, անգտանելի դեղերը հայթայթելը նաեւ՝ բժիշկ ճարելը...

Ս. Պօղոս Հայկական հիւանդանոցը փրկութեան լաստ մը եղաւ այս մարզին մէջ, տեսակ մը Բարի Սամարացի, որ իր համեստ միջոցներով գերագոյն ճիգը սպառեց: Հոս տոքթ. Պաղչէճեան, տոքթ. Օգայեան եւ տոքթ. Փետրօ գերմարդկային ճիգեր թափեցին մեր վիրաւորներուն «վէրքերը կապելու» գործով: Էջեր պիտի գրուէր այս պզտիկ հիւանդանոցին մեծ պատմութիւնը արձանագրելու համար, բայց վստահ ենք, որ մեր բանիմաց ընթերցողները մեր թուած քիչէն շատ բան պիտի եզրակացնեն..:

Սի. էՄ. Սի. հայկական հիւանդանոցը իր կարգին բերաւ օգնութեան իր բաժինը, մեր վիրաւորներուն եւ հիւանդներուն օգտակար ըլլալու գործին մէջ:

Զմոռնանք սակայն յիշելու բարիքը Յունական Հիւանդանոցին, որ «բաց դուռ» մը եղաւ մեր բոլոր հիւանդներուն առջեւ, ու ասիկա մասնաւորաբար, շնորհիւ նոյն հիւանդանոցի անձնակազմին մաս կազմող երիտասարդ բժիշկներ Օգայեանի եւ Փետրօյի, որոնք պահապան հրեշտակի դերըստանձնեցին մեր հիւանդներուն սնարին վերեւ: Կ'արձանագրենք այս բոլորը, որովհետեւ կարեւոր են պատմութեան համար, յօրինակ այլոց: Ամէն բանէ առաջ բժիշկի պէտք ունէինք այս ցաւոտ օրերուն, ու ցաւով կ'ըսենք որ մեր հարիւրաւոր բժիշկներէն հազիւ քանի մը հատը տեսանք մեր շուրջը:

Արիւն տուող կամաւորներու մասին գըրած էինք այս սիւնակներուն մէջ, բայց կրկնութիւնը կը թարմացնէ յիշողութիւնը: Այս մարզին մէջ առաջին շարքերուն վրայ մնաց Ազատամարտ Ակումբի ձեռնարկած արեան արշաւի բարիքը: Արիւն նուիրող մեր բոլոր երիտասարդները դիմեցին հոն, ցուցակագրուեցաւ անոնց արեան խումբին տեսակը, դիւրացնելու համար արիւն տալու գործը: Եւ որովհետեւ յիշեցինք արեան խումբի տեսակի ցուցակագրումի հարցը, հոս չենք կրնար չյիշատակել անունը ազնիւ հայորդի Սարգիս Գազազեանի, որ սիրայօժար կատարեց, իր անձնակազմով, արեան խումբի տեսակի ցուցակագրումը մեր բոլոր զինեալ տղոց, նաեւ քաղաքացիներուն, օրեր շարունակ ժամանակ տրամադրելով: Մասնաւոր գնահատանքի արժանի են իրենց երակներուն տաք արիւնը նուիրող մեր երիտասարդները, որոնք բացի պահակի դերեր ստանձնելէ՝ այս վեհանձնութիւնն ալ ունեցան, փրկելու համար իրենց ընկերներուն կամ ժողովուրդի զաւակներուն կեանքը:

ՕԹԷԼ ՏԻԷՕ, մայրաքաղաքիս դասական այս հիւանդանոցը, իր մասնաւոր բաժինը բերաւ մեր վիրաւորները դարմանելու գործին մէջ: Հոն կատարուեցան բարդ ու դժուարին գործողութիւնները մեր ծանրագոյն վիրաւորներուն, ձեռամբ՝ վարպետ վիրաբոյժներու: Մեր շնորհակալութիւնը կ'երթայ այս հիւանդանոցի անձնակազմին եւս:

Բժշկական յիշեալ բարդ աշխատանքները դասաւորելու գծով անխոնջ աշխատեցաւ Ազգային Խորհուրդի Բժշկական Յանձնախումբը, որուն հաստատած «ատամնաբուժական խնամքը» եւս կը շարունակէ իր գործունէութիւնը, Սոֆիա Յակոբեան Գոլէճի սրահին մէջ, տոքթ. Գրուշեանի ձեռնհաս խնամքով:

×

Անցողակի ակնարկ մը նետեցինք իրականացած աշխատանքներուն վրայ, որոնք ի կատար ածուեցան հովանաւորութեամբ Ազգային Խորհուրդի, կազմուած 1976ի Ապրիլին, եւ որ հետզհետէ առաւել եւս կազմակերպուելով բիւրեղացուց իր գործունէութիւնը:

Այս աշխատանքներուն վրայ հարկ է աւելցնել ստեղծուած բնակարանային խընդիրները, անապահով շրջաններէ հեռացածներու կամ քանդումի ենթարկուած բնակարաններու տէր մեր հայրենակիցներու հարցերը, յայնժամ կ'ունենանք ամբողջական պատկերը մեր դժուարութիւններուն եւ առնուած միջոցառումներուն, խորհրդածելու պարտքը դնելով ընթերցողներու վրայ:

Դժգոհութիւննե՞ր: Անկասկա՛ծ, որովհետեւ դժուարութիւնները շատ են եւ անոնց փարատումը ժամանակի կը կարօտի: Մանաւանդ որ կան մասնակի պատճառներ, կողմնակի հարցեր, որոնց լուծումը եւս կը կարօտի մասնաւոր հոգածութեան եւ ուշադրութեան: Ազգային Խորհուրդը կանդ պիտի չառնէ դժուարութիւններու դիմաց, եւ անոր «նպատակը տկարութիւն չի ճանչնար»...:

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ՔԵՐՈՎԲԷ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

— o —

Երեւանի մէջ լոյս տեսած է հայ մշակոյթի եւ հայագիտութեան երախտաւորներէն Քերովբէ Պատկանեանի մասին գիրք մը, որուն հեղինակն է Է. Յակոբեան: Այս առթիւ Երուանդ Գալստեան գրախօսական մը գրած է «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրի Սեպտեմբերի թիւին մէջ:

Գրախօսուող գիրքը բաղկացած է երեք գլուխներէ:

«Հոգեւոր զարգօնք: Ք. Պատկանեան-բանաստեղծը (1850 – 1860)» վերնագրով առաջին գլուխին մէջ հեղինակը անդրադարձած է Ք. Պատկանեանի ուսանողական տարիներուն, հանրային միջավայրի բնութագրման, անոր լուսաւորական մըտածումներուն ձեւաւորման, այնուհետեւ ընթերցողին ներկայացուցած է Ք. Պատկանեան – բանաստեղծը:

Է. Յակոբեան Քերովբէ Պատկանեանի կենսագրութիւնը ներկայացուցած է Պատկանեան գերդաստանին մէջ անոր ունեցած դերի, տեղի, գաղափարական կապերու, միջավայրի եւ պատմական նախասիրութիւններու տեսանկիւններէ մօտենալով: Ք. Պատկանեան Պետերբուրգի մանկավարժական հիմնարկութիւն ընդունուած է ոչ թէ 1853ին, այլ՝ 1854 Օգոստ. 5ին: Այս ճշգումը զոր գրախօսուող գիրքին հեղինակը կատարած է դիւանային հետազօտութիւններու վրայ հիմնուելով, ցոյց կուտայ որ Ք. Պատկանեան՝ հիմնարկութեան «քառամեայ դասընթացքը աւարտած է երեք տարիէն»:

Դորպատեան «Բանաստեղծական դըպրոցի» խորքին վրայ (Վ. Ասկարեանի, Ա. Փափազեանի, Խ. Աւագեանցի, Գ. Դոդոխեանցի եւայլն) Ք. Պատկանեան կը ներկայանայ իբրեւ ռուսական եւ եւրոպական գրականութեան քաջածանօթ անձնաւորութիւն մը, հմուտ թարգմանիչ եւ շնորհալի բանաստեղծ: Է. Յակոբեան

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ըստ այդ համալսարանի Հայ Ուսանողներու Միութեան՝ դպրոցը ունի 175–200 հայ ուսանողներ, որոնցմէ 20 – 25ը կը հետեւին երբեմն հայերէն նիւթերու, 8 – 10 հատը լրջօրէն: ԵՈՒ.ՍԻ. ԷԼ.ԷՅ.ը ունի երկու ծանօթ հայ փրոֆէսօրներ, — Պ. Րիչըրտ Յովհաննէսեան՝ մասնագէտ արդի ռուսական, կովկասեան եւ անշուշտ մանաւանդ հայ պատմութեան, եւ Պ. Աւետիս Սանճեան՝ Միջին Արեւելեան Լեզուներու բաժանմունքին վարիչը, մասնագէտ հայերէնի, մանաւանդ միջնադարեան շրջանի: Երկու յարգելի փրոփէսօրները ունին կարող ուսանող – օգնականներ եւ պատրաստած են քանի մը շրջանաւարտներ, որոնք կը սկսին գործի անցնիլ ուրիշ համալսարաններու մէջ, սակայն դանդաղօրէն, համալսարաններու մէջ ալ տիրապետող անգործութեան պատճառաւ: Անո՛նք են մեր նոր դպիրները. սակայն նոյնիսկ երբ երկու փրոփէսօր են մէկ համալսարանի մէջ՝ նորէն ճիշդ կը մնայ հին առածը. «մէկ – երկու ծաղիկով գարուն չի գար»:

Եթէ կ'ուզենք – և կ'ենթադրեմ թէ կ'ուզենք — որ հայորդի ուսանողներու համար կարելի ըլլայ թէ՛ գործնական–մասնագիտական դասերու հետեւիլ, թէ՛ հայկական ուսում ստանալ համալսարաններու մէջ՝ ստիպուած ենք կեդրոնացնել մեր ուժերը քանի մը համալսարաններու վրայ, սկսելով ԵՈՒ. ՍԻ. ԷԼ. ԷՅ.ի նըման վայրերէ: Եթէ հայ փրոֆէսօրներ ապահով պաշտօն ունենային ընկերաբանութեան, տնտեսագիտութեան, մարդաբանութեան, բաղդատական գրականութեան, լեզուաբանութեան եւ քաղաքական գիտութիւններու տիփարթմընթներուն (մասնագիտութիւններուն) մէջ ալ՝ բոլորովին կը փոխուէր վիճակը:

Ենթադրենք որ հայ հարուստներ, փոխանակ զուտ հայկական համալսարան հիմնելու ցնորական երազը հետապնդելու, որոշեն հաստատել «աթոռներ» այս ճիւղերուն մէջ՝ այն պայմանով որ Հայութիւնը հետաքրքրող ենթա – մասնագիտութիւններ հետապնդողներ կամ նախընտրաբար Հայեր ըլլան այդ «աթոռ»ներուն վրայ նստողները: Բացատրեմ թէ ինչ կ'ըլլայ տարբերութիւնը:

Առնենք հայ աշակերտ մը ՝որ կը փափաքի իրաւաբան ըլլալ: — Պարտաւոր է նախ իր նախապատրաստական չորս տարին լրացնել, 128 քրէտիթ դաս առնել շրջանաւարտ ըլլալու համար, եւ մասնագիտանալ ճիւղի մը մէջ՝ որ ընդունելի է իրաւագիտական համալսարաններուն: Մօտաւորապէս 30 - 45 քրէտիթ ստիպուած է կեդրոնացնել այդ ճիւղին մէջ: Մնացածը... իլէքթիվ է, այսինքն՝ չորս տարուան մէջ 24 քրէտիթ ստանալ հայերէնի ճիւղէն .եւ եթէ նոյնիսկ առանց բառ մը գիտնալու սկսի՝ միջակէն վեր ծանօթութիւն մը կը ստանայ երբ կ'աւարտէ: Ցետոյ՝ կայ պատմութիւնը, ո՛չ միայն մեր, այլեւ Միջին Արեւելքի, ցարական եւ համայնավար Ռուսիոյ: Կայ ընկերաբանութիւնը ՝որուն ծիրին մէջ կրնայ իյնալ գաղթական եւ սփիւռքային համայնքներու կեանքը (այս ճիւղի մասնագէտներէն է Պասթըն Իւնիվըրսիթիի հայածին փրոֆէսօրը՝ Ռապըրթ Մայըրք) եւ կամ հալածանքի ու ցեղասպանութիւններու ուսումնասիրութիւնը (որուն ամենամեծ մասնագէտներէն մէկն է Նիւ Եորքի Ճէնեէոյի նահանգային համալսարանի դասախօսը՝ փրոֆէսօր Վահագն Տատրեան): Կայ նաեւ Քաղաքական Գիտութիւններու ուսումնասիրութիւնը՝ որուն ծիրին մէջ կ'իյնայ, օրինակ, Միջին Արեւելքի պատմութիւնն ու քաղաքական պայմանները: Փէնսիլվանիոյ համալսարանի տնօրէններէն՝ պատմաբան – փրոֆէսօր Վարդան Գրիգորեան մասնագէտ է առաջինին (Կովկաս, Իրան եւ Աֆղանիստան), իսկ երկրորդին մասնագէտ է փրոֆ. Հրայր Տէքմէճեան, Նիւ Եորքի Պինկհամթըն համալսարանէն, հեղինակ՝ Եգիպտոսի մասին ուսումնասիրութիւններու: Բաղդատական գրականութեան մասնագէտ է փրոֆ.Վահէ Օշական, Սորպոնէն վկայեալ, որ վերջերս սկսաւ դասաւանդել Փէնսիլվանիոյ մէջ: Զերկարեմ: Ունինք ուժեր, ցրուած՝ զանազան համալսարաններու մէջ: Զեմ թելադրեր որ անոնք բոլորը հաւաքուին մէկ տեղ, օրինակ ԵՈՒ. ՍԻ. ԷԼ. ԷՅ.ի մէջ:

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(16 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

...զուգահեռ վերլուծումի ենթարկած է Պայրընի, Պուշկինի, Ժուքովսքիի, Քաբամզինի, Լերմոնտովի եւ Ք. Պատկանեանի բանաստեղծութիւնները:

Գիրքին երկրորդ գլուխը ունի «Ք. Պատկանեանի հասարակական եւ գրական գործունէութիւնը (70 – 80ական թուականներ)» վերնագիրը: Ինչպէս ծանօթ է այս շրջանին Ք. Պատկանեան Պետերբուրգի հայ գրաքննիչի պաշտօնը կը վարէր: Հետեւաբար գիւրին չէ գնահատել այս շրջանի Պատկանեանի գործունէութիւնը, սակայն Է. Յակոբեան, առողջ տրամաբանութեամբ, փաստելով համակարգած է կարեւորն ու երկրորդականը եւ հետեւեալ գնահատանքը ըրած. «Որքան ալ յառաջդէմ ըլլային Ք. Պատկանեան եւ Ն. Մառ, անոնք չէին կրնար, բոլոր պարագաներուն մէջ անխտիր, չկատարել գրաքննական կոմիտէի եւ աւելի երրորդ բաժնի հրամանները»: Հոսկէ ալ կարելի է եզրակացնել որ հակառակ կարգ մը ատիպողական գիջումներուն, Ք. Պատկանեան – գրաքննիչը ընդհանուր առմամբ դրական դեր խաղցած է 70 – 80-ական թուականներու հայ տպագրութեան մարզին մէջ: Երկրորդ գլուխի վերջին մասին մէջ հեղինակը անդրադարձած է Քերովբէ եւ Ռափայէլ Պատկանեանի ստեղծագործական առնչութիւններուն:

Ք. Պատկանեանի գիտական հետաքրքրութիւններու եւ գործունէութեան սահմանները մեծ են, սակայն առաւելապէս ան ծանօթ է իբրեւ հայագէտ – արեւելագէտ: Հետեւաբար Է. Յակոբեան իր գիրքին երրորդ գլուխը յատկացուցած է այդ մարզին՝ վերնագրելով «Պատկանեան – Հայագէտը»: Հոս Ք. Պատկանեան ներկայացուած է իբրեւ Պետերբուրգի համալսարանի դասախօս, հմուտ հայագէտ, իբրեւ շարունակող Մ. Էմինի եւ Մ. Պրոսէի գործին՝ ռուսական իրականութեան մէջ: Է. Յակոբեան Ք. Պատկանեանի պատմագիտական գործերը քննութեան ենթարկած է Չամչեանի, Ինճիճեանի, Գաթըրճեանի, Ալիշանի, Մ. Էմինի եւ այլոց նման արեւելագէտ – հայագէտներու գիտական հետազօտութիւններու լոյսին տակ եւ այդ ձեւով ի յայտ բերած է Ք. Պատկանեանի արժանիքները:

Հեղինակը, առանց խորանալու պատմաբանասիրական մանրամասնութիւններու մէջ, որոնք բնականաբար հեռու կը տանէին զինք, ընթերցողին ներկայացուցած է Ք. Պատկանեանի ծառայութիւնները հայ հին եւ միջնադարեան գրական գործերու գիտական թարգմանութեան եւ հրատարակութեան, Հայոց պատմութեան, գրականութեան, պատմական աշխարհագրութեան, ազգագրութեան, հընագիտութեան, ինչպէս նաեւ Մերձաւոր Արեւելքի պատմութեան տարբեր հարցերու ուսումնասիրութեան մարզերէն ներս: Հեղինակը ծանրացած է Ք. Պատկանեանի բանասիրական հետազօտութիւններուն վրայ, մասնաւորաբար կանգ առնելով Մովսէս Խորենացիի «Պատմութեան» մէջ գտնուող առասպելներու, Խորենացիին վերագրուած «Աշխարհացոյց»ի եւ յարակից բազմաբնոյթ ուրիշ հարցերու լուսաբանութեան հանգամանքներուն վրայ:

Երուանդ Գալստեան իր գրախօսականի վերջաւորութեան մատնանշած է նաեւ կարգ մը թերութիւններ: Այսպէս, դիտել տուած է որ Է. Յակոբեան երբեմն հապճեպ եզրակացութիւններու մէջ սըխալներ գործած է, ինչպէս՝ «1852ին Ք. Պատկանեան հայ իրականութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով անդրադարձաւ Պերանժէի գործին», գրած է Է. Յակոբեան: Մինչդեռ ծանօթ է, որ 1844ին Պերանժէի «Ազքատ Գենեզէն» բանաստեղծութիւնը թարգմանած եւ «Արշալոյս Արարատեան»ի մէջ հրատարակած է Ստեփան Ոսկանեան: Գիրքին մէջ յիշատակուած անուններու սխալներ մատնանշելէ ետք Երուանդ Գալստեան վերջացուցած է գրախօսականը, գրելով. «Ափսոսանքով պէտք է նշել որ անուանի հայագէտներէն շատերու կարծիքներուն Է. Յակոբեան տեղեկացած է այլեւայլ աղբիւրներէ, փոխանակ ուղղակի դիմելու անոնց գործերուն, ինչ որ աւելի կը բարձրացնէր գիրքին արժէքը: Աւելցնենք նաեւ, որ յատուկ անուններու եւ օգտագործուած գրականութեան ցանկ ունենալու պարագային գիրքը, անկասկած, աւելի օգտակար կ'ըլլար մասնագէտներուն»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊՍԱԿԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

o

Հայաստանի մէջ, 1977 Յունուար 1էն սկսեալ, գործադրութեան պիտի դրուի պետական ապահովագրութեան նոր տեսակ մը՝ պսակադրութեան (հարսանեկան) ապահովագրութիւնը: Հայաստանի պետական ապահովագրութեան գըլխաւոր վարչութեան փոխ նախագահ Վ. Մամեան հետեւեալ բացատրութիւնը տըւած է ապահովագրութեան նոր տեսակին մասին:

— Ինչպէս Խորհ. Միութեան մէջ, այնպէս ալ Հայաստանի մէջ հետզհետէ աւելի ժողովրդականութիւն կը վայելէ գոյքի եւ անձի ապահովագրութիւնը: Պետական ապահովագրութեան սպասարկութիւններէն ներկայիս կ'օգտուի Հայաստանի գրեթէ ամէն մէկ տնտեսութիւն: Անձնական ապահովագրութիւնը որոշ պարագաներուն կ'երաշխաւորէ նիւթական օգնութիւն եւ նոյն ատեն ընտանիքի մը համար կը հանդիսանայ դրամի խնայողութեան ամէնէն յարմար ձեւը:

Մարդու կեանքին մէջ կարեւոր իրադարձութիւն հանդիսացող պսակադրութիւնը հանդիսաւոր ձեւով կը նշուի: Այդ իրողութեամբ կ'իրականանայ ոչ միայն պսակադրուող զոյգի, այլեւ անոնց ծընողքներուն երազը: Այդ կարեւոր իրադարձութիւնը աւելի շքեղ կերպով նշելու համար անհրաժեշտ գումարի հաւաքման կ'օգնէ հարսանեկան ապահովագրութիւնը:

Ապահովագրութեան պայմանագիրը կը կնքուի 2էն մինչեւ 15 տարեկան մանուկներուն ի նպաստ, անոնց ծնողքերու, օրդեգրողներու, խնամակալներու կամ չափահաս ազգականներուն կողմէ: Պայմանագիրը կը ձեւակերպուի տարբեր գումարներու չափով, որ կը սահմանուի ապահովագրուողներու եւ պետական ապահովագրութեան տեսչութեան համաձայնութեամբ՝ ոչ պակաս 300 ռուբլիէն:

Ապահովագրական գումարը կը վճարուի մանուկին չափահասութեան բայց պսակադրութեան օրէն ետք: 18 տարեկանէն ետք ապահովագրական գումարը կը վճարուի 2 տոկոս աւելիով՝ ապահովագրութեան ժամանակը անցնելէն իւրաքանչիւր լրիւ տարուան համար: Օրինակ, եթէ ապահովագրեալը ամուսնացած է 21 տարեկանին, վճարուող գումարին վրայ կ'աւելնայ 6 տոկոս:

Եթէ ծնողքը պայմանագիր մը կնքած է իր զաւկին համար, ընենք թէ՝ 2000 ռուբլի ապահովագրական գումարով եւ 25 տարիքը լրացուցած է, բայց տակաւին չէ ամուսնացած, գումարին վճարումը կը կատարուի ապահովագրեալի առաջին իսկ պահանջով՝ տարեկան 2 տոկոս աւելիով, ինչ որ կը կազմէ 2.280 ռուբլի: Այս ապահովագրութիւնը կարելի է օգտագործել նաեւ դժբախտ դէպքերու պարագային, այսինքն, երբ պայմանագրին ի զօրու ըլլալուն ընթացքին ապահովագրեալը անբուժելի հիւանդութիւն մը ունենայ, անոր կը վճարուի համապատասխան տոկոս մը:

×

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի մէջ տարուէ տարի կը զարգանայ զբօսաշրջիկութիւնը: Հոն կը գործեն 15 համամիութենական, 2 միջազգային եւ 47 տեղական զբօսաշրջիկութեան ճամբաներ: Ամէն տարի Խորհ. երկիրներէ Հայաստան կ'այցելեն աւելի քան 80 հազար հոգի: Մեծ թիւով զբօսաշրջիկներ կուգան նաեւ արտասահմանէն: Զբօսաշրջիկներու տրամադրութեան տակ կը դրուին պանդոկներ եւ «Ծիծեռնակ» միջազգային երիտասարդական ճամբարը: Այս տարի սկսած է բանիլ նաեւ Լենինականի 300 տեղնոց «Կումայրի» պանդոկը: Պտոյտներու զբօսենեակներ բացուած են Էջմիածին, Սեւան, Ստեփանաւան, Գորիս, Ղափան, Արփլեան, որոնք Հայաստանի մէջ գործող համանման միւս կազմակերպութիւններուն հետ սպասարկած են մէկ միլիոն 800 հազար հոգիի: Հնգամեակի տարիներուն պիտի շարունակուի նոր համալիրներու կառուցումը եւ պիտի սկսին գործել Սեւանի, Պարզ լիճի կայաններն ու Երեւանի «Էրեբունի» պանդոկը:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՏՕՆԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին մէջ տեղի ունեցած աշնանային տօնահանդէսին մասնակցած են Հայաստանի եւ Խորհրդային երկիրներու կարգ մը խումբեր եւ արուեստագէտներ: Երեք օրերու ընթացքին շուրջ 200 հազար Երեւանցիներ ներկայ եղած են տօնահանդէսին: Իրենց արուեստը ցուցադրած են աւելի քան երեք հազար մասնակցողներ, որոնց կարգին՝ Վրաստանի «Ցերուլի» պարի քառեակը, աճպարար Վլադիմիրսկի, Ուկրանիոյ պետական ակադեմական համոյթը, երգիչ Գէորգի Մինասեան, Երեւանի Պարարուեստի Ուսումնարանի աշակերտները եւայլն:

ՊՈՒՏ'Մ ԺՊԻՏ

Շփացած կին մը որ ամէն շաբաթ այցելութիւն կուտայ իր բժիշկին:

— Կը կարծեմ որ լեարդս անհանգիստ է:

Կամ.

— Տօքթէօր. սիրտս շատ ուժգին կը բաբախէ:

Կամ.

— Երէկուընէ ի վեր ականջիս ետեւը կը ճերուի:

Ամէն անգամ ալ բժիշկը կը քննէ եւ կը վճռէ.

— Բան մը չունիք տիկին, ոչինչ, պիտի անցնի:

Անգամ մըն ալ տիկինը կ'անհետանայ եւ ամիս մը մէջտեղ չելլեր: Երբ վերջապէս կրկին կուգայ, բժիշկը կը զարմանայ

— Ի՞նչ եղաւ, տիկին, բաւական ատենէ ի վեր չերեւցաք:

— Օհ, մի հարցնէք չկրցայ գալ որովհետեւ հիւանդ էի:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆ Ը (197)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

— Տէր իմ, ահա ես ալ արդէն ատոր համար եկած եմ հոս, եւ պիտի խնդրեմ որ ոչ թէ վայրկեանի մը համար, այլ յաւիտենապէս մոռնաք իմ ով ըլլալս:

— Բարեկամս, դուք շատ համարձակօրէն կը խօսիք:

— Թերեւս իրաւունք ունիմ համարձակ ըլլալու, վեհափառ Տէր, ըսաւ աւազակը որ սկսած էր հասկնալ թէ գլուխը վրայ պիտի տար եթէ յանդուգն չըլլար: Ես հանրապետութեան մեծ ծառայութիւն մը մատուցած եմ եւ աւելի մեծը կրնամ մատուցանել: Աւելցնեմ թէ իմ բերածս ինծմէ ուրիշ ոչ ոք կրնայ բերել ձեզ:

— Ի՞նչ է տեսնենք ձեր բերածը, հարցուց Դուքը:

— Ռոլան Քանտիանոյի գլուխը, պատասխանեց աւազակը:

Ֆօսքարի ոչինչ յայտնի ըրաւ դուրսէն, բայց ներքնապէս ուրախացաւ:

Ան, դուրս ելլելէն ասդին իր դէմքին անդրդուելի մէկու մը երեւոյթը տուած էր. իրենց զգացումներէն տարուող մարդոցմէ աւելի բարձր անձ մը ըլլալ կը ձեւացնէր իր անդրդուելիութեամբը:

Հակառակ ատոր, ան գիշեր ցերեկ Ռոլանի վրայ կը մտածէր եւ իրեն միակ երկիւղ ազդող անձը Ռոլանն էր:

Ռոլանի եւ Սքալապրինոյի փախուստէն ասդին զինքը այնպէս համոզած էին թէ անոնք երկուքն ալ Ջրանցքին մէջ խեղդուած էին: Բայց Պէմպոյի հետ տեսակցած գիշերէն ի վեր ան միշտ մտահոգութեան մէջ մնացած էր:

Որքան ատեն որ Ռոլան ողջ եւ ազատ ըլլար, այնքան ատեն Ֆօսքարի ինքզինքը շղթայուած պիտի զգար և պիտի չկըրնար ուեւէ քաղաքական ծրագրի ձեռնարկել:

Սակայն Սանտրիկօ սապէս շարունակեց.

— Վեհափառ Տէր, ըսածս հաստատելու համար նախ ըսեմ թէ Սքալապրինօն սպաննեցի: Այդ մարդը ինծի անձնապէս որեւէ բան չէր ըրած, բայց ձեզի համար կասկածելի վտանգ մըն էր ան:

— Ինծի՞ համար, վտա՞նգ, կմկմաց Դուքը արհամարհական շեշտով մը:

— Այո՛, վեհափառ Տէր, ձեզի... կամ հանրապետութեան համար: Կարծեմ թէ երկուքը մէկ դուռ կ'ելլէ:

— Այդ աւազակը ինչո՞վ վտանգ մը կ'ըլլայ եղեր, այդ կ'ուզէի հասկնալ:

— Անով որ ան Ռոլան Քանտիանոյի աջ բազուկն էր, Տէր իմ: Ռոլանը միտքն էր, Սքալապրինօն ձեռքը... Ռոլան կը մտածէր, Սքալապրինօ կը գործադրէր...: Անոնք երկուքը իրար միացած՝ մեծ ուժ մը կը ներկայացնէին...: Ռոլան որ հիմա առանձին մնաց, իր ուժէն շատ բան կորսնցուցած է, բայց դեռ շա՛տ ու շատ զօրաւոր է..:

— Դեռ զօրաւո՞ր է ըսիք:

— Այո՛, վեհափառ: Անշուշտ մինչեւ այսօր ձեր աւագ հաւատաքննիչը հազորդած է ձեզ թէ Ռոլան Քանտիանօն ինչ բանով կը զբաղի: Ռոլան աւազակներէ կազմուած բանակի մը գլուխն անցած է: Արդ, անշուշտ կրնաք երեւակայել թէ անոր պէս մէկը երբ բանակի մը գլուխն անցնի ինչեր կրնայ ընել: Գալով իր հետապնդած նպատակին, այդ մասին որոշ բան չեմ կրնար ըսել, որովհետեւ ատիկա ինծի չի վերաբերիր: Սա միայն կրնամ ըսել ձերդ վեհափառութեան թէ միայն ես գիտեմ անոր գըտնուած տեղը եւ միայն ես կրնամ զայն թակարդը ձգել: Թոյլ տուէք սակայն որ շարունակեմ խօսքս, յետոյ ըսածներուս ստուգութիւնը կը չափէք: Առանց որեւէ անձնական շահ ունենալու, Սքալապրինօն սպաննեցի, այս գործը գիտէ՞ք թէ ինչ բանի կը նմանի, Ռոլանի ձեռքէն դաշոյնը գողնալու: Հիմա թոյլ կուտա՞ք որ ձեզ հարցում մը ընեմ:

— Խօսեցէ՛ք:

— Գիտէ՞ք թէ Վենետիկի պատրիարքը ուր է:

— Ծիրանաւոր Պէմպօ՞ն, գոչեց Ֆօսքարի ինքզինքը գրեթէ կորսնցուցած:

— Այո՛, վեհափառ, ծիրանաւոր Պէմպօն: Մէջտեղէն անհետացաւ, այնպէս չէ՞ ոչ ոք գիտէ անոր ուր ըլլալը: Բայց ես գիտեմ թէ ան ուր է:

— Դո՞ւք..., դո՞ւք. Պէմպոյի ուր ըլլալը գիտէ՞ք:

МИШЕЛ

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԵՒ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ, Հաճնոյ 9 ամսուան հերոսամարտի 56րդ տարեդարձի առ – թիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կա – տարուի Հոկտ. 17 Կիրակի առաւօտ Փա – րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, վեց հազար դիւցազներու հոգւոյն:

Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 13.30ին մա – տաղի ճաշ եւ յուշահանդէս, Ֆրանսահայ Մշակութային Տան սրահին մէջ, 6 Սիթէ վօէֆսիոլ, Փարիզ 10րդ:

Կը բանախօսէ

Պ. ԱԿՆՈՒՆԻ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

×

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Սարգսեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Սարգսեան եւ զա – ւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Հոկտ. 17, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ – հօր՝

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

(նախկին անդամ Հայաստանի խորհրդարանի)

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մեզոն – Ալֆորէն Գրիգոր Զերվիչեան Տիկին Մաննիկ Շահինեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրէ Լիբանանահայութեան:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

Ֆրանքեւհայկական Մշակութային Փո – խանակութեանց Հայկանոյշ Միութիւնը երեկոյթ մը կազմակերպած է նուիրուած Ս. Ղազարի:

Ուրբաթ, Հոկտ. 15, ժամը 20.30ին, Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնը 118 Ռիւ տը Քուրսէլ, Մեթրօ Քուրսէլ:

ՆՈՒԷՐ

Իսիի Զաւարեան Կոմիտէի ընկերներէն՝ Ա. Դաշնակեան իր Թոռան

ՆԱՅԻՐԻ-ի

ծննդեան ուրախ առթիւ կը նուիրէ 500 Ֆրանք Իսիի Մշակոյթի Տան, 500 Ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան, 500 Ֆր. Մար – սէյլի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յա – ռաջ»էն) եւ 500 Ֆր. «Յառաջ»ին:

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ — Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի (Հոկտ. 12) ժամը 20.30ին, սովորական հաւա – քատեղին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ զոյգ մը պահա – պանութիւն ընելու համար Մոնֆոր – Լա – մօրի գտնուող տուն մը: Կինը պէտք է տնական գործերով զբաղի եւ նախընտրա – բար այրն ալ պրիքոլէօր ըլլայ: Հեռա – ձայնել Տոքթ. Ժապուրեանի, 525-00-60 կամ 486 30 25:

LE COMITE DU PRIX BREMOND

FONDATION CULTURELLE ARMENIENNE

recevra

dans le cadre de ses conférences

RENÉ GUERDAN

HISTORIEN

BYZANCE, VENISE

ET LA FORMATION DE L'EUROPE

le mardi 19 octobre à 20 h. 45

AU CERCLE INTERALLIE

33, Fbg. Saint-Honoré Paris 8

participation aux frais

15 F par personne étudiants 5 F

PARIS-SHERATON-HOTEL

1976 année exceptionnelle pour l'AAAS

PAR SON

ACTION D'AIDE SOCIALE

SECOURS AUX EMIGRES ET DESHERITES

ASSISTANCE AUX ECOLIERS ET ETUDIANTS ARMENIENS

HUMANISATION DE SES MAISONS DE RETRAITE

Dépassant les limites de son budjet, l'A.A.A.S. examinant chaque cas avec le plus grand soin, contribue largement, avec l'aide des Arméniens de France à sa traditionnelle vocation.

Par votre présence effective et massive à son BAL DU 23 OCTOBRE vous encouragerez cette grande œuvre humanitaire.

Ambiance très jeune Dans les magnifiques salons de l'Hôtel Sheraton-Paris

DE 20 H. A L'AUBE ENTREE 40 F ETUDIANTS 10 F

Découverte de l'IRAN

du 3 au 14 novembre

CIRCUIT ORGANISE PAR

sevan voyages

prix: 4090 F

COMPRENANT : Avion, Hôtel, logement, Petit-déjeuner, Excursions.

Pour programme détaillé et inscriptions :

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 529

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Երեքշաբթի 12 Հոկտ. ժամը 21ին — Երաժշտական եւ բանաստեղծական երե – կոյ, մասնակցութեամբ «ՍԱՅԱԹ — ՆՈՎԱ» համոյթին:

Չորեքշաբթի 13 Հոկտեմբեր ժամը 21ին — Հայ Մանրանկարչութիւնը, Օտիօ – վիզուէլ կազմացքով եւ սաուլիս

Հինգշաբթի 14 Հոկտեմբեր ժամը 21ին, Տոհմային պարեր, «Նայիրի» պարախումբին մասնակցութեամբ:

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէր

Շաբաթ 16 Հոկտեմբեր ժամը 21ին

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22 Ռիւ Վոլթէր

Կը մասնակցին —

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

իրեն ընկերացող նուագախումբով

The Armenian's Sun Shine

ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԻՐ ԵՐԳԵՐՈՎ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկ. Վ. Գույումճեանի, կառաժ Շէլ, 899 – 28 – 37:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Խաչիկ Հաճիյակոբեան, 113 Յովհան – նէս Յովհաննիսեան Երեւան 22 (Խորհ. Միութիւն) կը փնտռէ իր հօրաքրոջ (ծնեալ Մելքոնեան) զաւակները — Ե – ղիա–Մկրտիչ ծնած Պոլիս 1922, Մինաս ծնած Մարսէյլ 1941, Պայծառ ծնած Մարսէյլ 1928, Մարիամ ծնած Մարսէյլ 1932, հօրը անունը՝ Սարգիս (ծնած Մարզուան):

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հայերէնի դասընթացքները կը վերսկսին: Ծնողներէն կը խնդրուի իրենց զաւակ – ները արձանագրել, Չորեքշաբթի Հոկտ. 13, ժամը 3էն 5 Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, մեթրօ Բաւէ:

×

ՎԱԼԱՆՍ

Առ ի գիտութիւն Վալանսաբնակ երկ – սեռ երիտասարդութեան կը հաղորդուի թէ վերսկսած են Հ. Բ. Ը. Միու – թեան Վալանսի մասնաճիւղին կազմա – կերպած գիշերային դասընթացքները:

Ֆրանսերէն լեզուի դասաւանդութիւնը սկսած է Սեպտ. 17էն ի վեր եւ տեղի կ'ունենայ ամէն Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, մասնաճիւղի սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին:

Հայերէն լեզուի դասաւանդութիւնը պիտի սկսի յառաջիկայ 16 Հոկտ.ին:

Սոյն դասընթացքներուն հետեւիլ փա – փաքողներէն կը խնդրուի դիմել Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութեան:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին մը (Լիվրի–Կարկանէն), ուխտի մը առթիւ 400 Ֆր. կը նուիրէ Լիբանանի աղէտեալներու ֆոնտին եւ 100 Ֆր. իր սիրելի «Յառաջ»ին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 27ին, Ժորժ Ե.ի սրահնե – րուն մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռսումնասիրա – ցի ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի, Հոկտ. 17, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր:

×

ԻՍԻ — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը, Ուրբաթ, Հոկտ. 15, ժամը 20.30ին Հայ Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

3 ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

30, 31 Հոկտեմբեր, 1 Նոյեմբեր

Օթոքառով պտոյտներ երեք օրուան ընթացքին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Imprimé sur les Presses

DU JOURNAL «HARATCH»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

INVITATION

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

LE VENDREDI 15OCTOBRE A 21 H

L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL QUATRA

SOUS LA DIRECTION DE CYRIL DIEDERICH

SOLISTES

André BERNARD - Raphaël MINASKANIAN

ASLAMAZIAN — ALAN HOVHANNES — BACH

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16

PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
13
MERCREDI
13 OCTOBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F.

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·702

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման Տար· 200 Ֆ·		Հատը	1 Ֆ· 20

52 ANNÉE — N° 13.702

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

ՓԵՔԻՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Մաօ-Ցէ-Թունկի այրին եւ Շանկայի խըմբակ»էն երկու ներկայացուցիչներ ձեր-բակալուած են պետական հարուածի ամբաստանութեամբ: Մաոյի կինը, Ճիանկ Ճինկ, որ դերասանուհին էր եւ երկար տարիներ հոմանուհին եղած էր Մաոյի նախքան ամուսնանալը, 1969ին հասած էր Փոլիտբիւրօ շնորհիւ չինական դասական թատերը «բարեփոխելու» եւ «յեղափոխականացնելու» իր կամքին: Մաոյի կինը եւ իր ընկերները կուսակցութեան ձախապաշտ թեւը կը կազմեն:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍԳԱՐԻ գիրքը Պեսթ-սէլլըրներու բոլոր մրցանիշները կոտրեց, հրապարակ ելլելուն առաջին օրն իսկ, 200 հազար տպաքանակով, որ 24 ժամուան մէջ սպառեցաւ: Հինգշաբթի օր, 200 հազար եւս հրապարակ կը հանէ հրատարակիչը՝ Ֆայառ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ համար կարգադրութեան ժողովները կը շարունակուին Շթօրայի մէջ եւ արաբական Լիկայի ներկայացուցիչը ... յայտնեց որ հրադադար մը անմիջական է: Կը մնայ որ գոյացած համաձայնութիւնը վաւերացուի Սուրիոյ նախագահին կողմէ: Խոլի, արաբական Լիկայի ներկայացուցիչը չի խորհիր թէ մերժուի Սուրիոյ կողմէ: Պէտք է նաեւ ... նշմարել որ Սուրիոյ պատուիրակները ... եկած են Շթօրա նկատելով որ Սարգիս եւ Պաղեստինցիք նոյն տեսակէտն ունին եւ հասարակաց առաջարկներ կը ներկայացնեն: Այս դիրքը բռնելով Լիբանանի նորընտիր նախագահը նեղը կը դնէ անշուշտ Սուրիան: Միւս կողմէ, Դամասկոսէն վերադարձին, Ֆալանժներու քաղաքական Բիւրոյին ղեկավար դէմքերէն՝ Բագրատունի ըսած է որ Սուրիա ... արագ լուծումի մը կողմնակից է, ... զինուորական թէ քաղաքական: Գալով Ֆալանժներու պարագլուխին, Ճէմայէլ, յայտարարած է «Կռիւը պէտք է ... վերջանայ մէկ յաղթականով եւ մէկ պարտեալով»:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՖՈՐՏ որ իր մրցակից Քարթըրի հետ դէմ առ դէմ բանավէճին ընթացքին բաւական շշմեցուցիչ յայտարարութիւն մը ըրած էր, ըսելով թէ խորհրդային տիրապետութիւն չկայ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ» եւ իբրեւ օրինակ ալ Լեհաստանը տուած էր, անհրաժեշտ նկատած է ներողութիւն խնդրել ... լեհ ամերիկացիներէն (3 միլիոն քուէարկող կը ներկայացնեն) ըսելով թէ «լուր չունի եղեր»: Բաւական խանդավառիչ է լսել թէ Միացեալ Նահանգներու նախագահ մը լուր չունի թէ ի՞նչ կանցնի կը դառնայ Արեւելեան Եւրոպա...

ԻՏԱԼԻՈՅ ԵՒ ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ Պաղեստինցիները ահաբեկչական արարքներու ձեռնարկեցին, որոնք ձախողեցան: Հռոմի մէջ, անմիջապէս յանձնուեցան իսկ Իսլամապատի մէջ, ոստիկանութիւնը սպաննեց մէկ ահաբեկիչը եւ միւս չորսն ալ ձերբակալուեցան:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Հոկտ· 1-4)

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ Ա·Ի

Հայաստանի կառավարութեան առընթեր Հայ Եկեղեցւոյ Գործերու Խորհուրդը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է ի պատիւ Վազգէն Ա· կաթողիկոսի: Ընդունելութեան ներկայ եղած են արտասահմանէն եկած հիւրեր, թեմակալ առաջնորդներ եւ Երեւանի հանրութեան ներկայացուցիչներ: Խորհուրդի նախագահը՝ Սարգիս Գասպարեան, ողջունելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահակալութեան 20ամեակը շեշտած է Վազգէն Ա·ի դերը ժողովուրդներու խաղաղութեան ու համագործակցութեան համար մղուող պայքարին մէջ: Վազգէն Ա· պատասխանելով իրեն հանդէպ ցոյց տրուած գնահատական վերաբերումին, ըսած է. «Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդին սրտագին շնորհակալութիւն կը յայտնեմ, որ պայմաններ ստեղծեց Էջմիածնի մէջ միւռոնօրհնութեան ծիսակատարութիւնը եւ գահակալութեան 20ամեակը կատարելու համար»: Ապա Վազգէն Ա· շնորհակալութիւն յայտնած է նաեւ անկեղծ մաղթանքներուն համար եւ աւելցուցած՝ որ այսուհետեւ իր բոլոր ուժերն ու գիտութիւնը պիտի նուիրէ խաղաղութեան եւ մարդոց երջանկութեան համար մղուող պայքարի գործին:

×

ՎԱԶԳԷՆ Ա·Ի ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա· հանդիպում եւ խօսակցութիւն ունեցած է Մոսկուայի եւ համայն Ռուսիոյ պատրիարք Պիմէնի հետ, յառաջիկայ գարնան Մոսկուայի մէջ տեղի ունենալիք համաշխարհային կրօնական համագումարի շուրջ: Պիմէն Պատրիարք շնորհակալութիւն յայտնած է Վազգէն Ա·ի, Հայաստանի մէջ իրեն հանդէպ ցոյց տրուած սրտբաց ընդունելութեան համար: Վազգէն Ա· հանդիպում եւ խօսակցութիւն ունեցած է նաեւ Վատիկանի պատուիրակութեան անդամներ՝ Թոռեյլի եպիսկոպոսի եւ Ճոն Լոնկ վարդապետի, ինչպէս նաեւ Պօղոս Զ· Պապի ներկայացուցիչ կարդինալ Վիլլըպրանտի հետ, երկու եկեղեցիները հետաքրքրող հարցերու մասին:

×

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա·ի գահակալութեան 20ամեակին առթիւ, Էջմիածնի վեհարանին մօտ տեղի ունեցած է բացումը խաչքարի մը, որ կ'ոգեկոչէ Կաթողիկոսին գահակալութեան 20ամեակը:

Էջմիածնի հանդիսութիւններուն մասնակցած հիւրերը՝ պատրիարքներ, թեմակալ առաջնորդներ, քոյր եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ եւ աշխարհական հրաւիրեալներ մեկնած են Երեւանէն:

×

ԽՈՐԷՆ ԻՆՋԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

Կռփամարտի Եւրոպայի Երիտասարդական Ախոյենութեան մրցումներուն Խորէն Ինջեան (Երեւանէն) առաջին հանդիսացած է եւ արժանացած՝ ոսկէ մետալի: 19 տարեկան հայ կռփամարտիկը մրցած է Արեւմտեան Գերմանիոյ ախոյեան Վիլլի Վիտմանի եւ Ֆրանսացի Տոմինիք Նաթոնի հետ. այս վերջինը քանի մը անգամ գետին ինկած է եւ իրաւարարը խաղը դադրեցուցած է: Այսպէսով Խորէն Ինջեան յաղթելով իր մրցակիցներուն շահած է ախոյեանի ոսկէ մետալը:

×

Ֆ· ՓԻԼՈՍԵԱՆԻ ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Խերսոնի մէջ տեղի ունեցած փինկ-փոնկի համամիութենական մրցումներուն, Երեւանցի Ֆելիքս Փիլոսեան առաջնութիւն շահած է եւ պարգեւատրուած՝ ոսկէ մետալով: Ան նոյն արդիւնքին հասած էր նաեւ 1974ին: Յիշենք որ վերջերս, Ֆելիքս Փիլոսեան յաղթական հանդիսացած էր Հելսինկիի մէջ տեղի ունեցած փինկ-փոնկի միջազգային մըրցումներուն:

×

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Վ· ԿՈՉԵՒՍԿԻԻ ՀԵՏ

Յովհաննէս Յովհաննիսեան Տուն-Թանգարանին մէջ տեղի ունեցած է հանդիպում մը ուկրանացի բանաստեղծ Վիկտոր Կոչեւսկիի հետ: Երեկոյի բացման խօսքը արտասանած է Լեւոն Միրիջանեան: Հայ-ուկրանական գրական կապերու մասին խօսած են Փրոֆ· Գուրգէն Յովնան, Սեդա Ամիրեան, Թանգարաններու խորհուրդի նախագահ Էմանուէլ Խուդաբաշեան, Յովհ· Յովհաննիսեան Տուն-Թանգարանին տնօրէնուհին՝ բանաստեղծին աղջիկը, Եւա Յովհաննիսեան: Շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ Վիկտոր Կոչեւսկի ըսած է որ ներկայիս կ'աշխատի Եղիշէ Չարենցի գործերը ուկրաներէն թարգմանել եւ հրատարակել: Ապա իր գրուածքներէն կարդացած է նմոյշներ, նուիրուած՝ Հայաստանի:

×

ՀԱՅԱԳԷՏ ԻՎԱՆ ՋԱՎԱԽԻՇՎԻԼԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմութեան եւ արեւելագիտութեան հիմնարկութիւնները, ինչպէս նաեւ Երեւանի մատենադարանը միասնաբար կազմակերպած են գիտական նստաշրջան մը, նուիրուած վրացի պատմաբան Ակադ· Իվան Ջավախիշվիլիի ծննդեան 100ամեակին: Ջավախիշվիլի «Վրաց ժողովուրդի պատմութիւն», «Վրաց իրաւունքի պատմութիւն», «Վրաստանի տնտեսական պատմութիւն» եւ այլ աշխատութիւններ մեծ դեր ունեցած են Վրաստանի հին ու միջնադարեան քաղաքական, ընկերային, տնտեսական ու մշակութային կեանքի հետազօտութեան մէջ: Վրացի պատմաբանը, որ աշակերտած է Ակադ· Նիկողայոս Մառի, տիրապետելով հայերէնի, իր աշխատութիւններուն մէջ լայնօրէն օգտագործած է հայկական աղբիւրները: Ան հեղինակն է նաեւ Հայաստանի ընկերային-տնտեսական կեանքի եւ հայ գրականութեան պատմութեան մասին աշխատութիւններու, որոնց շարքին յիշենք՝ «Մի էջ գիւղացիական շարժման պատմութիւնից հին Հայաստանում», «Հին Վրաստանի ու Հայաստանի պետական կարգը», «Հին հայկական պատմական գրականութիւնը» եւայլն: Իվան Ջավախիշվիլի Թիֆլիսի համալսարանի հիմնադիրներէն է: Համալսարանին մէջ ստեղծուած առաջին ամբիոններու շարքին ան պատուաբեր տեղ յատկացուցած է հայագիտական ամբիոնին, որ իր արդիւնաւէտ գործունէութիւնը կը շարունակէ մինչեւ այսօր: Անուանի գիտնականը, Պետերբուրգի եւ Թիֆլիսի համալսարաններուն մէջ դասախօսած է հայագիտական կարգ մը նիւթերու մասին՝ «Հայաստանի հասարակարգը Ե դարում», «Հայ-վրացական իրաւաբանական յուշարձանները», «Անի քաղաքի պատմութիւնը» եւայլն: Իվան Ջավախիշվիլի իր աշխատութիւններէն մէկուն մէջ, դիմելով իր հայրենակիցներուն, գրած է. «Ամէն մէկ կրթուած վրացի պէտք է գիտնայ իր դրացի հայ ժողովուրդի... շատ հետաքրքրական ճակատագիրը: Անոր համար, առաջին հերթին, անհրաժեշտ է գիտնալ այն սկզբունքները, որոնց հիման վրայ կարելի է վերականգնել Հայաստանի պատմութիւնը: Այդ աղբիւրներուն տեսութիւնը ընթերցողին առջեւ կը բանայ Հայաստանի եւ Մերձաւոր Արեւելքի հանրային միտքի եւ ընկերային-քաղաքական ուղղութեան հետաքրքրական բազմաթիւ էջեր»:

×

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ՝ ՀԵԼՍԻՆԿԻԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՄԷՋ

Հելսինկիի մէջ տեղի ունեցած ներքին հիւանդութիւններու միջազգային 13րդ համագումարին՝ խորհրդային պատուիրակութեան կազմին մէջ եղած է նաեւ Երեւանի բժշկական հիմնարկութեան դեղագիտութեան ամբիոնէն Ռ· Բորոյեան: Երիտասարդ գիտնականը համագումարին զեկուցում մը կարդացած է «հորմոններու հետազօտութեան» մասին:

×

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆԻ ՆՈՐ ՎԷՊԸ

Երեւանի մէջ, «Սովետական գրող» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Սերօ Խանզադեանի «Խօսէք Հայաստանի լեռներ» վէպը, 20 հազար տպաքանակով: Վէպը հայ ժողովուրդի պատմական ճակատագրի գեղարուեստական վերարտադրութիւնն է: 1915ի դէպքերը կը թափանցեն Երզնկա, Մարաշ, Հաճըն եւ այլուր: Երզնկայի վրայ կը բախին մահմետական վայնասունն ու հայկական եկեղեցիներու զանգերու աղետագոյժ ձայները, կը սկսի ջարդը: Հայեր կը դիմեն զէնքի՝ ինքնապաշտպանութեան համար: Թրքական բանակի հազարապետ Ներսէհ Զաուշի ղեկավարութեամբ հազարաւոր Հայեր կ'ապաստանին գիւղը, կը պատրաստուին տեւական պաշարման: Վերջին հանգրուանը լեռն է, նպատակը՝ փրկուիլ բնաջնջումէ: Գիրքը կ'աւարտի հերոսական դրուագներով: Սերօ Խանզադեանի գրիչին կը պատկանին նաեւ «Մեր գնդի մարդիկ», «Հողը», «Մխիթար Սպարապետ», «Սեւանի լուսաբացը» վէպերը:

×

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ՝ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂ ՀԱՅԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Երեւանի փաստագրական շարժանկարի հաստատութիւնը նոր ժապաւէն մը պատրաստած է, նուիրուած՝ համաշխարհային Բ· պատերազմէն ետք Հայաստան ներգաղթած Հայերու կեանքին: «Իմ հողը, իմ երկինքը» շարժանկարի բեմադիրն է Դաւիթ Սաֆարեան, բնագիրը՝ Ռաֆայէլ Արամեանի:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ ՀԵՏ

Ա.

ԽՄԲ.— Երեւանի մէջ, «Հայաստան» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Յովհ. Յովհաննիսեանի «Ընտիր»ը, զոր խմբագրած է Յովհ. Շիրազ: Այս առթիւ «Գրքերի աշխարհ» ամսաթերթի խմբագրութեան կողմէ Ա. Իսոյեան հարցազրոյց մը ունեցած է Յովհ. Շիրազի հետ: Կուտանք հիմնական մասերը:

ՀԱՐՑ.— Դուք այն եզակի բանաստեղծներից էք, ովքեր իրաւունք ունեն կազմելու հայ մեծ բանաստեղծների ստեղծագործութիւնների ընտրանիներ: Ինչո՞ւ սկսեցիք Յովհաննէս Յովհաննիսեանից:

ՊԱՏ.— *Վասնզի մեծ Յովհաննէսը, լինելով շատ Յովհաննէսների նախահայրը, չի ունեցել մի Յովհաննէս, որ ցաւով նայէր այն ժողովածուներին, որոնք լոյս տեսան բանաստեղծի մահից յետոյ: Ցաւօք սրտի, այդ ժողովածուները «լցուեցան» այն խառն ի խուռն սեւագրութիւններով, որոնք բանաստեղծը չէր հասցրել մշակել եւ վերայղկել, — եւ ինչ — ինչ պատճառներով, դրանք խմբուեցին ընտիրի շուրջը ու տակովն արեցին մի բուռ ոսկին... Ես դէմ չեմ սեւագրութիւններին. դրանք թող մնան խիստ նեղ մասնագէտների, «ակադեմիականների» համար: Այդ չի՞ պատճառը, որ Յովհաննիսեանի երկերի փոքր տպաքանակ ունեցող հատորները երկար մնացել էին գրախանութում, իսկ այս 30 հազարանոց գրքոյկը վաճառուեց մի քանի օրում: Սեւագրութիւնները թող լոյս տեսնեն շատ – շատ 200, իսկ ընտիրները՝ 200 հազար օրինակ: Ծովից ոչ թէ պիտի հանեն աւազն ու մարգարիտը, այլ միայն մարգարիտը:*

ՀԱՐՑ.— Իսկ ի՞նչ կ'ասէք միւս մեծերի մասին:

ՊԱՏ.— *Վերջերս նոյնիսկ Թումանեանի լոյս տեսած գործերից ես հաշուեցի տասնեակ ոտանաւորներ, որոնք, իմ կարծիքով, բանաստեղծութիւններ չեն, եւ ինքը՝ Մեծն Յովհաննէսը, համաձայն է ինձ հետ. բացի «Երախայրիք»ից, դրանք իր կենդանութեան օրօք չի դրել ոչ մի ժողովածուի մէջ: Ի՞նչ, կարծում էք լա՞ւ են արել. ո՛չ, արքի ծառայութիւն են արել Թումանեանին: Եթէ հանճարեղից կազմեմ նրա քնարական ընտիրը՝ գարձեալ գողտրիկ է դուրս գալու, վասնզի նա անմրցելի դիւցազներգակ է, սիրելի քնարերգու: Օտարին, որ մտնում է Հայաստան, ոչ թէ բլուրներդ պիտի ցոյց տաս, այլ Մասիսներդ, Արագածներդ, Սիփաններդ, ոչ թէ մառուռներդ, այլ Ջուարթնոցներդ, ոչ թէ վտակներդ, այլ Սեւանդ, Արաքսդ, Վանայ ծովդ...*

Ես ինքս էլ եմ զարմանում, որ ամբողջ Յովհաննիսեանից «Ընտիր»ի մէջ մնացել է այս մի երեք ոսկեփունջը: Բայց բոլորովին էլ զարմանալի չէ. ժամանակները դաժան էին ու դժնի. հայ արծուի մի թեւը եաթաղանի երախում էր, իսկ միւսը ծամծմում էր երկգլխանի անգղը, ու պէտք չէ զարմանալ, որ քիչ է երգել բանաստեղծը, իսկ մի՞թէ աւելի շատ երգեցին այդ օրերին մեր միւս մեծերը: Բացի այդ, մեծերին փառք ու անմահութիւնը կարող է բերել քիչը, ընտիրը, մի բուռ ոսկին: Այդպէս չէ՞ր մեծ էյնշտէյնի հետ, բազում աշխատութիւններից նրան անմահութիւն բերեց յարաբերականութեան տեսութեան միայն մէկ ու կէս էջը: Անցեալում Դուրեանից յայտնաբերուեցին բազմաթիւ անտիպ գործեր եւ տպուեցին առանձին գրքով, բայց ժողովրդի բերանում դարեր բոյն դրած «Տրտունք»ից եւ «Մանուշակ»ից բացի ոչ մէկը չմնաց ընթերցողի յիշողութեան մէջ:

ՀԱՐՑ.— Հիացմունք է պատճառում ընտրելու ձեր ճաշակը, սակայն մի քիչ խստապահանջ չէ՞ այն:

ՊԱՏ.— *Հարցիդ հարցով պատասխանեմ. յիշո՞ւմ ես մի այնպիսի գոհար բանաստեղծութիւն, որը դուրս է մնացել իմ կազմածից, գոհար՝ ոչ միայն բովանդակութեամբ, այլեւ ձեւ – կատարելութեամբ: Երբեւի չկայ, որ լռում ես... Զկարծես, թէ ներկայ խմբագիրների պէս, մի գիշերուայ մէջ կշռելով՝ բանաստեղծի հատորները մի աչքի հարուածով եմ ջոկել, ո՛չ. գրեթէ մի տարուց աւելի քննում ու զննում էի, ի հարկէ, իմ ճաշակի նրբժարի վրայ, որ ընտրեմ իրաւ գոհարները: Եթէ որեւէ մարգարիտ էլ դուրս մնացած լինի, սա առաջին եւ վերջին հրատարակութիւնը հօ չի՞: Դարերով պիտի հրատարակուի Մեծն Յովհաննիսեանը, քանի որ Հայոց լեզուն անմահ է: Սխալանք ամէն տեղ էլ կը լինի: Օրինակ, Տէրեանի վերջին հատորիւրի մէջ զարմանալիօրէն բացակայում է նրա «Հրաժեշտի գազէլը», որի մասին Իսահակեանը իրաւամբ գրել է, թէ նրա գրչի գործոցն է:*

Ես պաշտամունք ունեմ մեր բանաստեղծութեան հանդէպ, որ ասեմ մանկութիւնից՝ հաւատա՛, մանկութիւնից՝ ականջովս եմ ուսումնասիրել («Մայր Արաքսի ափերով», «Արագն եկաւ լափին տալով», «Ես լսեցի մի անոյշ ձայն»), եւ այնուհետեւ՝ աչքովս ու ականջովս: Եւ ահա հնուց մինչեւ օրս Յովհաննիսեանի լաւ բանաստեղծութիւնները մտքումս մնացել են ինչպէս մաղի մէջ, իսկ մանրիկները մաղուել – մոռացուել են: Զարմանալին այն է, որ «Ընտիր»ի մէջ փռնջուեցին այն ծաղիկները, որոնք գիտէի բերանացի եւ յիշողութեանս մէջ տարիներ չէին թառամել:

ՀԱՐՑ.— Որքան գիտեմ, ինքը Յովհաննիսեանը «Գիւղի ժամը» բանաստեղծութիւնը իր գրական գործունէութեան 30ամեայ յոբելեանի առթիւ հրատարակուած ժողովածուի մէջ չի դրել:

ՊԱՏ.— *Այո՛, ճիշդ ես, երբեւի ամէն բանաստեղծ էլ կը սխալուի, մինչդեռ այդ բանաստեղծութիւնը նշանակալից է ոչ միայն հայ գիւղի թշուառ պատկերի առումով, այլեւ նա է առաջին ազդանշանը տուել, որից, կարծում եմ, ծնուել են պատանի Թումանեանի չքնաղ «Գութանի երգը», «Վեր կաց, նանի, հաց տուր մեզ», «Վարի՛, Գութան, ջա՛ն, վարի՛» յայտնի բանաստեղծութիւնները:*

ՀԱՐՑ.— «Ընտիր»ը անշուշտ, գոհարներ են: Իսկ ի՞նչ կ'ասէք մնացեալ Յովհաննիսեանի մասին:

ՊԱՏ.— *Խօսքդ եթէ սեւագրութիւնների մասին չէ, այլ այն ոտանաւորների մասին, որոնք իմ ընտրածներից դուրս են մնացել, — կ'ասեմ, որ դրանք «Ընտիր»ի Յովհաննիսեանի համար թոյլ են, բայց կարող են պատիւ բերել ուրիշ շատ բանաստեղծների... մանաւանդ ներկայ: Ես չուզեցի քարերը խառնել գոհարների, չերգող թռչնակներին՝ սոխակների հետ..*

ՀԱՐՑ.— Ո՞րն է «Ընտիր»ի Յովհաննիսեանի համար ամէնէն բնորոշը:

ՊԱՏ.— *Նուրբ ու նուրբ քնարերգութեան հետ միահիւսն՝ գրքում կան այնպիսի՛ եռադամանդներ, որոնցից կայծակում է սուրբ հայրենասիրութիւնը: Հէնց դա է ոգեշնչել հայ սերունդներին: «Արտասուք» («Զարկեցէ՛ք, զուռնաներ, կռանը սալին») ահարկու բանաստեղծութեամբ, «Նոր զարուն» («Ո՞ւր ես զալիս, ա՛յ զարուն») վշտահեղձ, ժայթքող մարգարիտով, որը դարձաւ մեծ Կոմիտասի հայրենական հառաչանքներից մէկը: Հանճարեղ «Վահագնի ծնունդը» պոէմը, որը հայ ժողովրդի յոյսի տեսիլն է՝ բազմադարեայ արցունքի ծովից ծնուող մանուկ Վահագնի պատկերով: «Վահագն»ը հայրենասիրական մի անհեղ պոէմ է: Իսկ «Աշուղ»ով իւր խանձարուրի մէջ է շրնչել «Ես իմ անոյշ Հայաստանի» անզուգական բանաստեղծութիւնը: Իսկ եթէ «Տղմուտը» դոյդն – ինչ չյիշեցնէր «Արաքսի արտասուքը»՝ կը մտնէի «Ընտիր»ի մէջ: Կամ մի՞թէ բազմախոր հայրենասիրութեան փիլիսոփայութիւնը չէ «Արծիւն ու արտոյտը» գողտրիկ կտորը: Ցիշեցի՞ր. արծիւը երկնքում է, եթերից էլ վեր, ինքն իրեն տիեզերքի արքայ է կարծում, ինչպէս միակ արեւը, բայց ահա փոքրիկ արտոյտը արծուից էլ վեր սլացած՝ երգում է, ճռուողում օրհներգը մահամերձ ձմրան. արծուի աչքերը պշում են. ի՞նչ է սա, եթէ ոչ բնութեան աստուածային ճշմարտութիւնը, որ չկան մեծ ու փոքր ազգեր: Մայր բնութիւնը կը ցնորուէր, եթէ այդպիսիք ստեղծէր. մի տեղ էլ ես ունեմ. կաղնին ու նրա կողքին ծլած մանուշակը հաւասար զօրութիւններ են. ինձ հասկացողներ են հարկաւոր... Մեծ ու փոքր անհատներ կան, բայց մեծ ու փոքր ազգեր չկան: Փոքրիկ ծովը աւելի անմեղ է, քան Խաղաղականը:*

ՀԱՐՑ.— Մտադիր չէ՞ք աւելի ետ գնալու, ասենք դէպի Պատկանեան եւ աւելի վաղ շրջաններ:

ՊԱՏ.— *Այդպիսի միտք ունէի, բայց ե՛ւ Սմբատ Շահազիզը, ե՛ւ Գամառ Քաթիպան չունեն գոհարների այն թիւը, որ հանդիսաւոր խղճով կազմէի եւ իբրեւ հատընտիր ներկայացնէի աշխարհի գրասէրներին: Դրա փոխարէն, եթէ գիտնամ, որ իմ առջեւ տպագրման դուռ կը բանան, մեծադոյն սիրով կը կազմեմ մի գիրք՝ «Անմահութիւն մէկ կամ երկու ստեղծագործութեամբ» խորագրով: Հեղինակների պատկերներով ու կենսագրականներով կը զետեղեմ հետեւեալ գործերը՝ Մ. Նալբանդեանի այսօր եւս հոյակապ «Ազատն Աստուած»ը, Գ. Դոդոխեանի՝ հայրենասիրութեան «Հայր մեր» դարձած «Ծիծեռնակ»ը, Ռ. Պատկանեանի՝ ամէն անգամ մայր Արաքսը դաշլիճներ մեծ յորձանքով լցնող «Արաքսի արտասուքը», Ս. Շահազիզի անզուգական «Երազ»ը, որի ոսկեձուից դուրս եկաւ Յովհաննիսեանը, իսկ նրանից էլ՝ Իսահակեանը, մենք եւ միւսները... Վ. Միրաքեանի բնաբուխ «Լալվարի որսը», Գէորգ Միրիմանեանի կարօտավառ «Հայոց աղջիկները», 19 տարեկանում իր մահկանացուն կնքած Մանուկ Սարգսեանի՝ Լերմոնտովի «Դեւ»ից կատարած թարգմանութիւնը, որի լեզուն մի հրաշալի հայելի է հայերէնի նուրբ անզուգականութիւնը ցուցահանող: Սա՛ղ, ես կարծում եմ, որ եթէ նա խլուէր վաղահաս մահի բերանից, մահը կը փախչէր նրա բերանից...*

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Սակայն կը հաստատեմ որ եթէ մեր կազմակերպութիւնները տեսլական և թռիչք ունենան, տեսնե՛ն համալսարանի կարեւոր դերը՝ ընտրեալ նոր սերունդի մը կոբիղը պատրաստելու խնդրին մէջ, եւ ճգնաժամերն մեր ուժերու կեդրոնացումը քանի մը հայաշատ շրջաններու մէջ, այն ատեն կրնանք լրջօրէն լծուիլ սերունդ պատրաստելու գործին:

Թէ որո՛նք պէտք է ըլլան այդ համալսարանական կեդրոնները, — պարզ է: Նախ՝ ԵՈՒ. ՍԻ. ԷԼ. ԷՅ.ը, արդէն յայտնի պատճառներով: Ցետոյ՝ Փէնսիլվանիոյ համալսարանը-Նիւ Եորքի Գոլոմպիան եւ Հարվըրտի համալսարանը, Մասաչուսեցի մէջ: Երեքն ալ Այվի Լիկի անդամ ընտիր եւ շատ բարձր վարկ ունեցող համալսարաններ՝ նուազ կամ աւելի հայաշատ շրջաններու մէջ: Պէտք ունինք նաեւ նման խմբաւորումներու՝ Մասաչուսեցի նահանգային համալսարանին մէջ, Տիթրոյթի շրջանի Ուէյն Սթէյթին մէջ, ու Գանատա՝ հաւանաբար Մք Կիլ կամ Մոնրէալ, եւ Գալիֆորնիոյ՝ Ֆրէզնոյի նահանգային համալսարանին մէջ: Աւելցնեմ նաեւ որ տակաւին չենք վարժուած սճալըրշիփներու (այսինքն կրթաթոշակներու) դրութիւնը քաջալերելու, եւ կենսական է որ մեր կազմակերպութիւնները ու հարուստները սկսին հաստատել հայագիտական ուսումը քաջալերող կրթաթոշակներ, որովհետեւ ամէնէն ընտիր համալսարանները յաճախ ամէնէն սուղերն են: Քանի՞ հայ կրնայ երթալ Գոլոմպիա՝ Կարսոյեանի եւ Մաղուսեանի պէս փրոֆէսէօրներու մօտ ուսանելու համար, երբ տարուան մը կրթաթոշակները ապրուստը՝ Նիւ Եորքի այդ մեծ համալսարանին մէջ՝ 7500 տոլարի կը մօտենայ: Հետեւինք մորմոն եւ հրեայ հարուստներու՝ որոնց պրատուած չէ կարծես ապրիլ կամ մեռնիլ՝ առանց իրենց անունը կրող սճալըրշիփ հաստատելու կամ կտակելու:

Ուրեմն, մեր կազմակերպութիւնները կրնան քաջալերել հայ լեզուի, մեր անցեալի ու ներկայի ուսումնասիրութիւնը, հայկական եւ ղեկավար ճատրերու կազմակերպութիւնը՝ եթէ բարելաւեն քահանաներու եւ վարդապետներու, ու համալսարանական «դպիր»ներու պատրաստութեան պայմանները: Սակայն աւելցնեմ չի բաւեր: Գոնէ այն շրջաններուն մէջ, ուր խիտ է հայ բնակչութիւնը, պէտք է քաջալերել երկլեզու ուսումը, այնպէս՝ ինչպէս կ'ընեն Փուէրթօ Րիքօցիներն ու մեքսիքացիները, քիչ մը ամէն տեղ: Պէտք է աւելցնել որ հոս մեր ժողովուրդն է որ անտարբեր է, ո՛չ թէ պետութիւնը: Երբ, օրինակ, ճռի հանրային դպրոց մը, Ուաթըրթաուն, Մասաչուսէց, հայերէնի դասընթացք կը հաստատէ երկրորդական վարժարաններուն մէջ եւ 10.000 հայ բնակիչ ունեցող այդ քաղաքին մէջ հազիւ 20 հայ պատանիներ միայն կը գրանուին, որոնք պատրաստ են (հաւանաբար ծնողքին պնդումներով) հետեւելու հայերէնի դասընթացքներուն, բաւական ողբալի է վիճակը:

Պէտք է խոր մտածել այս խնդրին մասին: Իմ կարծիքով, նախընտրելի է հիմնել, նախ, հայկական մանկապարտէզներ եւ նախակրթարաններ (ինչպէս ըրաւ ՀԲԸՄ.ը Ուաթըրթաունի մէջ կամ կ'ընեն հայ քոյրեր՝ Ֆիլատելֆիոյ մէջ), միաժամանակ պահանջել հայերէնի եւ Հայոց պատմութեան դասընթացքներու հաստատումը հայաշատ քաղաքներու ամերիկեան երկրորդականներուն մէջ (նկատելով որ զուտ հայկ. դպրոցներ հիմնել կարելի չէ ամէն տեղ) եւ նոր ու ամբողջական կարելիութիւններու ապահովումը համալսարաններու մէջ:

Ընդհանուր երեւոյթ է Ամերիկայի բոլոր փոքրամասնութիւններուն մէջ, որ պատանիներու հետաքրքրութիւնը՝ հանդէպ դպրոցի հետ կապ ունեցող խնդիրներու, շատ տկար է արդունքի ըլլալով ջանին: Էթնիք (ազգային) հետաքրքրութիւններ ընդհանրապէս կը զօրանան համալսարաններու մէջ, եւ ճիշդ ա՛յդ է պատճառը, որ Մորմոններն ու Հրեաները ծնողքին կը վստահին պատիւն ու պատասխանատուութիւնը, եւ բաղդատաբար մեծցած, 18-ամեայ համալսարանական երիտասարդներուն վրայ կը սեւեռեն իրենց ջանքերը՝ մանաւանդ անոր համար որ ամերիկեան սովորութիւն է նոյն տան երդիքին տակ (այսինքն՝ ծնողքի հետ) չբնակիլ համալսարանական շրջանին, եւ ուրեմն այդ համալսարանական շրջանին, եւ ուրեմն՝ այդ փոքրամասնութիւններու կազմակերպութիւններն են որ տեսակ մը «տուն» կը դառնան գիշերօթիկ աշակերտներու համար:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(17 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ»

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Վերամուտ է դարձեալ:

Վերամուտի մթնոլորտ կը տիրէ քիչ մը ամէն տեղ, քաղաքական, ընկերային եւ ուսանողական շրջանակներու մէջ: Նման տրամադրութիւններով տարուած են Փարիզի Համալսարանական Աւանի «Մարի Նուպար Հիմնարկութեան» ուսանողները: Միայն ուսանողները չեն որ կ'ապրին այս տրամադրութիւններով. նոյնպէս ապառումներ, այլ տարբեր մօտեցումով, ունի այս հիմնարկութեան բարեկամներու նորաստեղծ միութիւնը, որ չուքին մէջ լուռ կը գործէ, իր պայմաններու ներած առաւելագոյն չափով օգնելու համար հայ ուսանողներու, որոնք հեռու երկիրներէն կուգան, իրենց ուսումը շարունակելու եւ կատարելագործելու համար:

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.- Փարիզի Ուսանողական Աւանը կառուցուած է 1922ին ֆրանսական մայրաքաղաքի դարպասներէն՝ Օրլէանի Դարպասին կից, ընդարձակ ու լքեալ հողամասի մը վրայ, ուր առաջին համաշխարհային պատերազմէն ետք Ֆրանսա ապաստանած հայ գաղթականներուն համար առժամեայ բնակութեան համար փայտաշէն տնակներ շինուած էին:

1931ին է որ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան հիմնադիրը Պօղոս Նուպար Փաշա, յաւերժացնելու համար յիշատակը իր կնոջ՝ կառուցել կուտայ Հայկական Տունը, զայն կոչելով «Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն — Հայ Ուսանողական Տուն»: Օգտուելով ֆրանսական կառավարութեան ձեռնտուութենէն, Պօղոս Նուպար Փաշա ուզած էր ուսումնատենչ հայ երիտասարդներուն ընձեռել նպաստաւոր պայմաններ, որպէսզի անոնք կարենային Լոյս – Քաղաքին մէջ բարձրորակ ուսում ու կրթութիւն ստանել: Արդարեւ, Ֆրանսական պետութիւնը, Օրլէանի եւ Իտալիոյ դարպասներուն միջեւ տարածուող քառասուն հեկտար հող տրամադրած էր աւանին շինութեան համար, եւ կոչ ուղղած էր օտար պետութեանց, որ ստանձնէին իրենց սեփական «տուներուն» շինութիւնը: Նախաձեռնարկ անձնաւորութեան, ծերակուտական Անդրէ Հոնորայի մտքին մէջ, այս աւանը պիտի ըլլար փոխադարձ հասկացողութեան եւ միջազգային բարեկամութեան օրրան մը, որ կոչուելու էր խաղաղութեան ծառայելու:

Պատերազմը դեռ նոր աւարտած էր. ժողովուրդները պէտք ունէին խաղաղութեան, իրենց վէրքերը դարմանելու, իրենց տուներն ու կեանքը վերաշինելու համար: Հայութեան մեծ մղձաւանջի տարիները վերջ գտած էին: Ցիրուցան եղած ժողովուրդ մը կը վերակազմակերպուէր: Ահա, այսպիսի ժամանակաշրջանի մըն է որ Պօղոս Նուպար Փաշա կը յղանայ գաղափարը, — Փարիզի մէջ երդիք մը տալ հայ ուսանողին: Աւանին հիմնադրութենէն ինը տարի ետք իններորդ տունը կը հանդիսանար «Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն – Հայ Ուսանողական Տունը»: Շինութիւնը արժած էր 100 միլիոն ֆրանսական ֆրանք:

ՇԷՆՔԸ ԵՒ ԳՈՅԱՎԻՃԱԿԸ.— Հայկական հարազատ ոճով, Հայ Ուսանողական Տունը շինուած է 500 քառակուսի մեթր տարածութեան մը վրայ: Ճարտարապետը եղած է Լ. Նաֆիլեան, որ բծախնդրութիւնն ունեցած է երբեք անհարազատ տարրեր չմուծել իր յղացումին մէջ: Գետնափոր յարկով շէնքը հինգ յարկանի դեղակերտկառոյց մըն է, 68 սենեակներու 93 տեղերով: Այս թիւը ներկայիս բարձրացած է 104ի սոխրողական կարիքներու գոհացում տալու համար:

Մեծանուն հիմնադիրը, նախատեսելով հաւանական դժուարութիւններ, հաստատած էր 300.000 ֆրանսական ոսկի ֆրանքի հիմնադրամ մը, որպէսզի Հայ Ուսանողական Տունը ինքնաբաւ ըլլար, հովանաւորութեամբ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան: Ան ենթակայ է ֆրանսական տուներու կեդրոնական վարչութեան: Շէնքը կը պատկանի Ֆրանսական Պետութեան, այսինքն Կրթական նախարարութեան: Հայ ուսանողները կը վայելեն շէնքը իբր իրենց կեցութեան բնակավայր: Ըստ կանոնագրին, ուսանողներու միջեւ բարեկամութիւն հաստատելու համար, սեփական ուսանողներուն թիւը պէտք չէ գերազանցէ 50 առ հարիւրը, միւս բնակիչները ըլլալու են հարեւան տուներու բնակիչներ:

Սկզբնական շրջանին եւ երկար տարիներ՝ շէնքին բնակիչները չեն եղած երկսեռ: 1971 – 1972ին է որ մասնաբաժին մը կը տրամադրուի հայուսանողուհիներու, որոնք կը կազմէին ընդհանուր թիւին 20 առ հարիւրը:

Այսօր, այս համեմատութիւնը կրկնապատկուած է:

ԳՐԱՒՄԱՆ ՄՈՒՅԼ ՏԱՐԻՆԵՐ.— Նոր ծաղկում կ'արձանագրէր ոստանը, երբ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը ծայր տուած էր Եւրոպայի մէջ: Ֆրանսան եւս մասնակից դառնալով պատերազմին, փորձութեան եւ մղձաւանջի ժամանակաշրջանը կը բացուէր Ֆրանսայի ժողովուրդին համար: 1940էն 44 գերմանական գրաւման բանակի զօրքեր կը հաստատուին Համալսարանական Ոստանի տուներուն մէջ: Բացառութիւն չէր կըրնար կազմել Հայ Ուսանողական Տունը: Ասոր հետեւանքը կ'ըլլայ այն որ Ոստանին բոլոր վիճակագրութիւնները, տոմարները եւ այլ արձանագրութիւններ կը փճացուին: Այսօր, դժբախտաբար ոչ մէկ արձանագրութիւն մնացած է սկզբնական շրջանի վերաբերեալ, ո'չ իսկ անուանացանկերը, որոնցմով կարելի ըլլար յայտնաբերել թէ հուշակաւոր դարձած քանի Հայեր անցած են այս տունէն, եւ կամ քանի՞ հայ ուսանողներ ունեցած է տունը...

Առաջին տուեալները կը սկսին մէկտեղուիլ 1946էն:

Գրաւման ուժերը չէին գոհացած միայն փճացնելով թուղթերը: Անոնք մերկացուցած էին նաեւ սենեակները: Որով, Պօղոս Նուպար Փաշայի զաւակին կողակիցը, Տիկ. Վահրամ Պէյ Նուպար կը ստանձնէ Հայ Ուսանողական Տան կահաւորումը, շարունակելով մեծ բարերարին գործը:

Ուրեմն, Հայ Ուսանողական Տունը իր երկրորդ կեանքը կը սկսի 1946ին: Այսօր երեսուն տարիներ անցած են այս հանգրուանէն ասդին: Նոր շրջանի առաջին տնօրէնը եղած է Պ. Անթոնէն Քամփենքի, որուն յաջորդած է Փրոֆ. Նուպար Արփիարեան: Իսկ ներկայիս հաստատութեան տնօրէնն է առժամեայ հանգամանքով՝ Պ. Ռոտոլֆ Կամպինօն, որուն օգնականի հանգամանքով կը գործակցի Պ. Ջաւէն Եկաւեան:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ.— Շէնքին պիւտճէի ելքի բաժինը կը բաղկանայ 8 պաշտօնեաներու թոշակներէ, ընթացիկ ծախքերէ եւ մեծ աշխատանքներու ծախքերէ: Մուտքը կը կազմուի զանձուող վարձքերով եւ բացառիկ մուտքերով: Ընդհանրապէս Ֆրանսական պետութիւնն է որ պիւտճէին բացը գոցած է մինչեւ 1975 Դեկտեմբեր 31: Ներկայ տարեշրջանէն սկսեալ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը խոստացած է ստանձնել պիւտճէն հաւասարակշռելու հոգը:

Մինչ այդ դժուարութիւնները տարուէ տարի կը բարդուէին: Խումբ մը փարիզահայ տիկիններ, անհատական նախաձեռնութեամբ, կ'որոշեն իրենց կարելիութեանց սահմաններուն մէջ օրդեգրել որոշ թիւով ուսանողներ: Բարի գործ կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը զիրենք կը մղէ յարատեւելու այս ուղիին վրայ: Ապա քով քովի գալով, անոնք գաղափար կը յղանան ծրագրեալ աշխատանք տանելու միութեան մը շրջագծէն ներս: Այս ձեւով է որ երեք տարիներ առաջ մարմին կ'առնէ «ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ», որուն հիմնադիր անդամուհիները կը դառնան Տիկիններ Ֆիմի Մոստիչեան, Քրիստինէ Քէաթիպեան, Յոլինէ Զիլինկիրեան, Տոքթ. Արտեմիս Պօյաճեան եւ Տիկ. Սուրբիկ Մատաթ: Միութեան վարչութեան դիւանը կը կազմուի հետեւեալ անձերէ, — Օր. Նորա Զիլինկիրեան՝ ատենապետուհի, ՊՊ. Խտուար Տապաղեան՝ քարտուղար եւ Ժորժ Մոստիչեան՝ գանձապահ:

Տարին մէկ ձեռնարկ կազմակերպելով, այս վարչութիւնը կը գոյացնէ որոշ գումար մը, զոր կը տրամադրէ իր նպատակին կենսագործման, — բարոյական եւ նիւթական նեցուկ ընծայել շուրջ 25 ուսանողներու, ասոնց կեցութիւնը բարելաւելով: Անկախ այս գործնական նեցուկէն, այս հոգատարութիւնը գուրգուրանքի զգացում կը յառաջացնէ ուսանողներուն մօտ, որոնք կը գիտակցին որ օտար երկիրներէ եկած, իրենք բոլորովին լքուած չեն, այլ կը պատկանին իրենց հարազատ մէկ միջավայրին:

Յաջորդական երրորդ տարին ըլլալով, «Մարի Նուպար Հիմնարկութեան Բարեկամներու Միութիւնը» յառաջիկայ Նոյեմբեր 6ին կը կազմակերպէ հանդէսվաճառք մը, որ երկու օրեր կը տեւէ: Այս վաճառքի ընթացքին, այցելուները կը հիւրասիրուին զանազան ուտելիքներով եւ խմիչքներով, եւ անոնք կարելիութիւն կ'ունենան նպաստաւոր գիներով զանազան առարկայ ու զգեստեղէն գնել:

«Մարի Նուպար Հիմնարկութեան Բարեկամներու Միութիւնը» փաստը տուաւ անգամ մը եւս իր օգտակարութեան, երբ սիրայօժար կերպով ստանձնեց շատ մը լիբանահայ ուսանողներու հոգատարութիւնը, տրուած ըլլալով որ անոնք եկած էին, Լիբանանի տագնապէն խուճապահար: Անոնք միշտ կը մնան պատնէշի վըրայ, օգնութեան հասնելու համար բոլոր անոնց, որոնք իսկապէս պէտք ունին նիւթական ու բարոյական նեցուկի, վըստահ ըլլալով որ տարիները պիտի նըպաստեն իրենց գործունէութեան ընդարձակման:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՂԷՏԻՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐԸ.— Բնական է որ Լիբանանի եւ Ֆըրանսայի կապերը միշտ սերտ եղած ըլլալով, շուրջ երկու տարիէ ի վեր այդ երկիրը ցնցող աննախընթաց աղէտը ունենար իր անդրադարձումները նաեւ ուսանողական այս մարզին մէջ: Արդարեւ, առաջին մէկ օրէն, Հայ Ուսանողական Տունը իր դռները լայն բացաւ, իր կարելիութեանց սահմաններուն մէջ եւ առանց ոտնակոխելու օրէնքին տրամադրութիւնները, բոլոր այն երիտասարդ ու երիտասարդուհիներուն առջեւ, որոնք կը լրացնէին ընդունելութեան պայմանները, բայց նաեւ անոնք, որոնք բացառութեան կարգով արժանի էին նման ընդունելութեան:

Այսպէս, եթէ օրէնք է որ ուսանող մը երրորդ տարին լրացուցած ըլլալու է, վայելելու համար Հայ Ուսանողական Տան նպաստաւոր պայմանները, անցնող տարուան ընթացքին, բացառութեան կարգով, Համալսարանական Ա. տարին լրացուցած 18 լիբանահայերու կարելիութիւն ընձեռուեցաւ ընդունուելու այս հարազատ տան երդիքներուն տակ: Անոնք ընդհանրապէս կուգային ոչ – նախանձելի պայմաններու մէջ, յաճախ միայն իրենց վրայ կրած հագուստներով: Ընդունուելով Հայ Ուսանողական Տուն, անոնք ոչ միայն պատսպարուելու երդիք կունենային, այլ նաեւ տեղ – տեղ, համեստ չափանիշներով նիւթական օգնութիւն, վարչական թանկագին ցուցմունքներ, որոնք Ֆրանսայի նման կազմակերպեալ երկրի մը մէջ աննշան նեցուկ չեն կազմեր:

Սոխրողական կարիքներու գոհացում տալու համար, նոր պահանջներ դիմակալելով, Հայ Ուսանողական Տան վարչութիւնը հարկ տեսաւ նոր մահիճներ տրամադրել նորեկներու համար, ընդհանուր թիւը բարձրացնելով 104ի: Սակայն հոս չէ որ կանգ կ'առնէ գործունէութիւնը. ընդհակառակն, ամէն օր կայ նոր խնդիր ու նոր պահանջք: Դժուարութեանց կուտակումին մասին գաղափար մը տուած ըլլալու համար, կը բաւէ մատնանշել թէ 30 տեղերու համար կան 60 դիմումներ, ծայրէ ծայր լեցուն շէնքին մէջ: Ի՞նչպէս լուծել այսպիսի հարց մը, երբ քանի մը ամիս առաջ եւ քանի մը հերթերով կատարուած դիմումները վարձելու համար հարեւան շէնքերու մէջ հասարակաց սրահներ, ցարդ անպատասխան մնացած են, մինչ տնօրէնութիւնը այս հարցը անմիջականօրէն լուծելու հարկադրանքին մէջ կը գտնուի: Ինչպէ՞ս ընել:

Այս կացութեան դիմաց ակնկալելի է արդարօրէն, որ Փարիզի հայ բարեկեցիկ ընտանիքներ բարի ըլլան որոշ ժամանակաշրջանի մը համար, — օրինակ 4էն 5 ամիս — հիւրընկալելու ուսանողներ, որոնք կրնան իրենց հարցադրանները նկատուիլ, երբ իրենք շատ լաւ գիտեն թէ ինչ անտանելի պայմաններ կը տիրեն բնակութեան մարզին մէջ, եւ ուսանողական համեստ ու վտիտ պարգեւաթոշակներով, կարելի չէ պանդոկներու մէջ բնակիլ, առանց նկատի ունենալու այն մթնոլորտը, որ ուսանողին համար անհրաժեշտ է, եւ զոր կարելի չէ գտնել... պանդոկներու մէջ:

Այս նիւթական դժուարութիւններէն անդին, կան նաեւ աննիւթական բարդութիւնները, որոնք կրնան երթալով ծանրանալ, եթէ օր առաջ, ամբողջական նուիրումով եւ մօտեցումով Փարիզի հայ շրջանակները չգուրգուրան այս հարազատ կեդրոնին վրայ: Արդարեւ, ընդարձակ ծովուն մէջ կղզի մը կրնայ ըլլալ Հայ Ուսանողական Տունը, եթէ հայկական շրջապատին հետ կապերը թուլնան ու տակաւ առ տակաւ խզուին: Հայկականութեան զգացումը տակաւ կը տկարանայ: Որովհետեւ, հայ ուսանողները, որոնք հեռու երկիրներէ կուգան, առաջին անգամ ըլլալով կը խզուին իրենց միջավայրէն, եւ երբ չեն գտներ հարազատ շրջանակը փոխարինող նոր հարազատ միջավայր մը, տարիներու ընթացքին անոնք կ'ուծանան: Արդ, եթէ նկատի ունենանք որ Սփիւռքի դաժան պայմաններու տակ, ահագին զոհողութիւններով իրագործուած ազգային հաստատութեանց ընտրանի ուսանողութիւնն է որ Փարիզ, կամ ուրիշ մեծ ոստան կ'երթայ, կատարելագործելու համար ուսում ու կրթութիւն, հակասական պիտի ըլլար զանոնք լքել մասամբ իրենց ճակատագրին, այլասերման ուղիներուն վրայ, մինչդեռ հարազատ մթնոլորտի ստեղծումը անոնց շուրջ, մեծապէս պիտի սատարէր անոնց մօտ հայկական ոգիին անեղծ պահպանման: Այս իմաստով եւ յետոյ մարդասիրական տարրական միասնականութեան գծով է որ Փարիզի հայ շրջանակներու նեցուկը կրկնապէս արժէքաւոր կը դառնայ: Այսպէսով է որ մեր արժէքներն ու տաղանդները չեն երթար հարստացնելու օտարներուն անդաստանները: Նորահաս սերունդները կուգան փոխարինելու երէցները, հայկական ոգիին ջահը մշտարծարծ պահելու համար:

Այս նպատակին կենսագործման է որ կը ձգտի «Մարի Նուպար Հիմնարկութեան Բարեկամներու Միութիւնը», շրջապատել մեր երիտասարդ հարազատները, հետաքրքրութիւն ստեղծել Հայ Ուսանողական Տան գոյութեան շուրջ, ընտանի ու ջերմ մթնոլորտ ստեղծել անոր յարկին տակ, եւ օտարութեան մէջ իր առաջին քայլերը նետող հայ ուսանողուհիին եւ ուսանողին չզգացնել օտար միջավայրին մէջ տիրապետող տխուր ու դաժան պայմանները:

ԻՐԱՋԵԿ

Fonds A.R.A.M

ՌՈՄԱՆ.— Այրի Տիկին Աստղիկ Շէյթանեան, իր զաւակներն ու թոռները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր ու ազգականին

ՏԻԳՐԱՆ ՇԷՅԹԱՆԵԱՆԻ

դառն մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 3ին, 71 տարեկանին:

Թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 5, Երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14.15ին, Ռոման Ս. Պէրնար եկեղեցին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Սէն – Ժեռոմի եւ շրջակայքի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս կը տօնէ եկեղեցւոյս շինութեան եւ անուանակոչութեան 43րդ տարեդարձը, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին:

Այս առթիւ՝ հանդիսաւոր պատարագ, հոգեհանգստեան պաշտօն, մատաղօրհնութիւն, եւ մատաղի բաշխում:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ, Հաճնոյ 9 ամսուան հերոսամարտի 56րդ տարեդարձի առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հոկտ. 17 Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, վեց հազար դիւցազներու հոգւոյն:

Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 13.30ին մատաղի ճաշ եւ յուշահանդէս, Ֆրանսահայ Մշակութային Տան սրահին մէջ, 6 Սիթէ Վօքսհոլ, Փարիզ 10րդ:

Կը բանախօսէ
Պ. ԱԿՆՈՒՆԻ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

×

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Սարգսեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Սարգսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Հոկտ. 17, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծհօր՝

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ
(նախկին անդամ Հայաստանի խորհրդարանի)

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԱԶԴ

Հայկական Հանգստեան Տուներուն մէջ (Մոնմորանսի, Անուիյի եւ Սէն Ռաֆայէլ) տրամադրելի անկողիններ ըլլալով, հանգստեան տուն մտնել փափաքող տարեցներէն կը խնդրուի դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը

77, ռիւ Լաֆայէթ Փարիզ 9

պատրաստելու համար իրենց թղթածրարները (տոսիէ):

Սոյն հաստատութիւնները բոլորովին նորոգուած եւ օժտուած են ամէն հանգստաւէտ պայմաններով: Մեր հայրենակիցները հոն պիտի գտնեն հաճելի եւ հարազատ մթնոլորտ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Էքս. Ան – Փրովանսէն Պ. Գր. Լուսիկեան յիսուն ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Կ. Զիֆթճեան, Կրընոպլէն 30 Ֆր. կը նուիրէ իր սիրելի «Յառաջ»ին:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը Հինգշաբթի, Հոկտ. 14, ժամը 20.30ին Հայ Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Շաբաթ (Հոկտ. 16) ժամը 17ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի, հեռատեսիլի Ա. կայանէն Թէ – էֆ 1 ժամը 9.30ին:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅԻ ԵՐԵՔՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Կը մասնակցին.— Ժերար Տէտէեան, Հայր Տալմէ, Հայր Յ. Պզտիկեան:

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասընթացքները տեղի կ'ունենան Հակտեմբեր 11էն ի վեր:

1) Ամէն Երկուշաբթի եւ Չորեքշաբթի օրերը ժամը 18 – 19.30 յառաջացածներուն համար:

2) Ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14.30 – 19՝ փոքրիկներուն, իսկ ժամը 20 – 21.30՝ չափահասներուն համար:

Եկողները կրնան վայելել վարժարանիս գրօսավայրի կրթական խաղերը:

Արձանագրութեան համար դիմել Գէորգ Վրդ. Զապպարեանի.

Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

3 ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ
30, 31 Հոկտեմբեր, 1 Նոյեմբեր

Օթոքառով պտոյտներ երեք օրուան ընթացքին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

RESTAURANT EREVAN

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօնէր
Չորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր — մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի–քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու–պէօրէկ

Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:
ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Շաբաթ 16 Հոկտեմբեր ժամը 21ին

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի հանդիսասրահին մէջ, 22 Ռիւ Վոլթէր

Կը մասնակցին.—

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ
իրեն ընկերացող նուագախումբով

The Armenian's Sun Shine

ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԻՐ ԵՐԳԵՐՈՎ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել
Տիկ. Վ. Գույումճեանի, Կառաժ Շէլ, 899 – 28 – 37:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբացեալ Արտաշէս Մենծիկեանի մահուան առթիւ Սէն Ժեռոմի Թաղականութիւնը ստացած է.— Տէվլիպօյաճեան, Այրի Տիկին Քէօլէեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Պապայեան, Թուլումճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին աՔսթիկլիոն, Արմենակ Ենովքեան 50ական ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Ս. Ենովքեան եւ Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Ենովքեան 30ական ֆրանք:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի 17 Հոկտ. Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին:

Արձանագրութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռւսումնասիրացի ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի, Հոկտ. 17, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները ընդհ. ժողովի, Կիրակի, Հոկտ.17, ժամը 14.30ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

FLASH dernière minute

OPTIMA Tours

vous propose un voyage en ARMÉNIE

DU 23 OCTOBRE AU 6 NOVEMBRE 1976

PREPAREZ VOTRE REVEILLON EN ARMENIE
Départ le 22 Décembre 1976
Retour le 3 Janvier 1977
Logement en première classe — pension complète
Excursions quotidiennes

Nous consulter :

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67

Organisation technique : licence A 300

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՎՕՍՄԵԱԿԸ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՅԱՅԳԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 13, ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 20.30ԷՆ ԱՌԱՒՕՏ

HOTEL MÉRIDIEN

81, bd. Gouvion St. Cyr 75017 Paris
métro : Porte Maillot

Sous la Présidence de :

Monsieur EDWARD DJEREDJIAN
Consul Général des Etats-Unis d'Amérique à Bordeaux

Կը մասնակցին՝

JACQUES HELIAN
ԻՐ 14 ՆՈՒԱԳԱԾՈՒՆԵՐՈՎ

ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ
իրենց նուագախումբերով

- COTILLONS -

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովել Կեդրոնականցիներու մօտ կամ հեռաձայնել

W. NAVASSARTIAN 985-36-53 B. DJEZVEDJIAN 236-54-48 poste 14
N. PANOSSIAN 233-77-90 P. TERZIAN 202-87-20
M. ANDONIAN 738-10-79 ou 927-30-54

Tenue de soirée souhaitée

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
14
JEUDI
14 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C.C.P. Paris 15069-82
Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·703

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.703

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

— o —

Փարիզէն, Իսի – Լէ – Մուլինոյէն եւ Մարսէյլէն ետք Ալֆորվիլն ալ ունեցաւ իր Հայ Մշակոյթի Տունը՝ Հոկտեմբեր ...ին:

Աւելի քան յիսուն տարուան պատմութիւն ունի փարիզեան արուարձան Ալֆորվիլի հայկական այս գաղութը: Առաջիններէն մէկը: Պրուսայի շրջանի հայ – րենակիցներ դրին անոր հիմը: Անտես – ուած, ճախճախուտ շրջան մըն էր Ալֆորվիլը: Հայ գաղթականներ իրենց խնայած համեստ գումարներով հող գնեցին այն – տեղ եւ փոքրիկ տուներ կառուցին սե – փական միջոցներով:

Տարիներու ընթացքին զարգացաւ ու բարգաւաճեցաւ Ալֆորվիլի հայկական գաղութը: Այնտեղ շուտով իրենց մաս – նաճիւղերն ունեցան մեր մշակութային, կրթական, երիտասարդական, մարզա – կան, հայրենակցական, քաղաքական, բարեսիրական, եկեղեցական եւ այլ կազ – մակերպութիւններ: Բացուեցան հայե – րէնի դասընթացքներ: Կառուցուեցաւ հայկական եկեղեցի: Ունեցաւ իր հայա – կան փողոցը, որ կը յաւերժացնէ ան – մահն Կոմիտասի անունը:

Իբրեւ ֆրանսական քաղաքացի, Ալֆոր – վիլի մեր հայրենակիցները գործօն մաս – նակցութիւն կը բերեն տեղւոյն թաղապե – տական – վարչական կեանքին:

Բարեբախտութիւն մըն էր, որ վերջին տարիներուն շրջանի երեսփոխան – քաղա – քապետները կը պատկանէին ընկերվա – րական կուսակցութեան, մօտէն ծանօթ հայոց պատմութեան: Մեր ընկերները սերտ կապեր հաստատեցին նախկին քա – ղաքապետ Պլէօզի, մանաւանդ այժմու քա – ղաքապետ Ժոզէֆ Ֆրանչէսքիի հետ, որ քանիցս մասնակցած է Հ. Յ. Դաշնակ – ցութեան կազմակերպած հրապարակային հաւաքոյթներուն եւ իր անվերապահ հա – մակրութիւնը յայտնած Հայ Դատին: Միշտ սիրով ընդառաջ գացած է մեր հայ – րենակիցներու դիմումներուն:

Հայ Մշակոյթի Տան իրականացումն ալ կը պարտինք իր բարեացակամու – թեան, աջակցութեան ու քաջալերու – թեան: Ալֆորվիլի մեր հայրենակիցները երախտապարտ են իրենց քաղաքապետին՝ Պ. Ժոզէֆ Ֆրանչէսքիի:

Ինչպէս Փարիզի, Իսի – Լէ – Մուլի – նոյի եւ Մարսէյլի Հայ մշակոյթի տու – ները, Ալֆորվիլի համանուն Տունն ալ պիտի դառնայ ժամադրավայր գաղութի ազգային – հանրային բոլոր կազմակեր – պութեանց: Սրճարաններու անհրապոյր միջավայրէն ձերբազատելով, անոնք ի – րենց ժողովներն ու հաւաքոյթները պիտի կազմակերպեն Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Այնտեղ պիտի կազմակերպուին հայերէնի դասընթացքներն ու պարբերական հրա – պարակային դասախօսութիւնները: Մէկ խօսքով, ալֆորվիլցին այժմ կ'ունենայ իր սեփական տունը:

Դիւրին չեղաւ հասնիլ այս արդիւն – քին: Մեր հայրենակիցները ճամբայ ելան առանց հաստատուն դրամագլուխի: Ժո – ղովրդական լուման էր իրենց գլխաւոր յոյսը: Միւս երեք մշակոյթի տուները նոյն ձեւով էին ճամբայ ելած եւ յուսա – խաբ չեղան: Բացի Մարսէյլի Տունէն, որ բախտն ունեցաւ պետական կարեւոր — բայց ոչ–բաւարար — օժանդակութեան, միւսները գլուխ հանուեցան մեր հայրե – նակիցներու համեստ օժանդակութեամբ:

Ալֆորվիլի մեր հայրենակիցները իրա – ւամբ կ'ակնկալեն, որ քաջալերենք իրենց ճիգերը: Անոնք տակաւին կը կարօտին մեր աջակցութեան՝ կահաւորման եւ բա – րեզարդումի ծախքերուն համար, որոնք կարեւոր գումարներ կը ներկայացնեն:

Սրտագին ողջունելով Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան բացումը, կոչ կ'ուղղենք մեր հայրենակիցներուն, որ իրենց լումա – ներով քաջալերեն Տան Յանձնախումբը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ

— o —

Սուրիական զօրքը նոր յարձակման մը ձեռնարկած է, այս անգամ նպատակ ու – նենալով գրաւել Սայտան: Այս նաւա – հանգիստը ծովի վրայ դուռն է զոր ունին ձախերն ու Պաղեստինցիք (երկու հատ ունին): Բուռն կռիւներէ ետք արդէն գը – րաւած են Ռում եւ Հայթուրա: Քրիս – տոնեաները, ըստ Ֆալանժներու աղբիւր – ներուն, կը գոհանան «զօրավիգ» կենա – լով: Պարզ է Սուրիացիներուն նպատակը, առանց նոյնիսկ Սայտան գրաւելու, կը բաւէ որ ճամբան կտրեն, որպէսզի արեւ – մտեան Պէյրութը, որ մահմետական գօ – տի է, բոլորովին կղզիանայ եւ պարենա – ւորումէ զրկուի, այսինքն զրկուի ոչ մի – այն ուտեստեղէնէ այլեւ մանաւանդ վա – ռելանիւթէ: Պաղեստինցիք կ'ըսեն թէ Շթորայի խօսակցութիւններէն քիչ ետք է որ Սուրիացիք յարձակման անցած են եւ թէ այդ ժողովը «պաստառ մըն էր Սուրիացիներուն համար քօղարկելու հա – մար իրենց բուն նպատակները»: Ամէն պարագայի ճիշդ է որ Շթորայի հան – դիպումին, ըստ Արաբական Լիկայի ներ – կայացուց Խոլիի, կողմերը (մէջն ըլ – լալով Սուրիացիք եւ Պաղեստինցիք) հա – մաձայնութեան եկած էին, սկզբունքով հրադադարի մը շուրջ: Արեւմտեան դի –ւանագէտներու համաձայն, Սուրիացիք եւ Պաղեստինցիք «ոչ–վերադարձի» կէտի մը հասած են այլեւս եւ Դամասկոս կը պահանջէ որ Արաֆաթ ընդունի սուրիա – կան ամբողջական հակակշիռը եթէ Պա – ղեստինցիք մերժեն, Սուրիա պիտի փոր – ձէ պաղեստինեան ներկայ ղեկավարները փոխել եւ տեղը ուրիշները դնել: Միւս կողմէ Դամասկոս կ'այպանէ պաղեստին – եան ահաբեկչութիւնը, յիշելով Հռոմի և Իսլամապատի վերջին դէպքերը, թէեւ Պակ. ը հերքեց թէ որեւէ ձեւով մաս ու – նենայ այդ գործին մէջ:

ՅԱՆՈՒՆ ՄԱՈՅԻ՝ ԱՊԱՄԱՈՅԱՑՈՒՄ

— o —

Որչափ ալ հաստ ըլլայ Չինաստանի պա – տը, ի վերջոյ լուրեր կը հասնին, եւ կը պարզուի որ վերջին օրերը շուրջ 40 ձա – խապաշտներ ձերբակալուած են, որոնց մէջ, ինչպէս ըսած էինք երէկ, Մաոյի այրին, երեք ընկերները, ծանօթ իբրեւ «Շանկայի խմբակը»: Իբրեւ հօսանք, ու – րեմն, յաղթող կողմը ներկայիս չափա – ւոր թեւն է եւ անկարելի չէ որ այս մաք – րագործումը տեսակ մը ապամաոյացում ըլլայ, սա տարբերութեամբ սակայն ա – պասթալինացման հետ, որ այս գործո – ղութիւնը կ'ըլլայ յանուն Մաոյի իսկ սկզբունքներուն, իբրեւ հաւատարմու – թիւն: Առայժմ, (նման վարչակարգերու մէջ լաւագոյն է միշտ առայժմով խօսիլ), Մաոյի յաջորդը՝ Հուա – Քուօ – Ֆէնկ զօրաւոր կը թուի եւ կացութեան տէրնու – տիրականը, բայց ոչ ոք կրնայ գիտնալ թէ ի՞նչ կ'ըլլայ վաղը եւ մանաւանդ ոչ ալ՝ ինքը:

Հուա – Քուօ չափաւոր հօսանք մը կը ներկայացնէ բայց Խորհ. Միութեան դէմ պայքարը չի դադրիր մինչ Կրեմլինի հա – մար՝ ոչինչ փոխուած է Փեքինի մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ. 8)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ԴՆԵՊՐ» ՀԱՒԱՍԱՐ

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի 39րդ ախոյենութեան մրցումներու շարքին, «Արարատ» — «Դնեպր» խաղը հաւասար արդիւնքով վերջ գտած է՝ 0 — 0 : Այդ խաղը մեծ նշանակութիւն ունէր երկու խումբերուն համար ալ, որովհետեւ եր – կուքն ալ կը գտնուէին ցանկի միջին տե – ղերը եւ կը ձգտէին բարելաւել իրենց դիրքը: Ինչպէս ծանօթ է, գարնանային ախոյենութեան ժամանակ եւ բաժակի խաղերուն՝ «Արարատ» երկու անգամ յաղթեց «Դնեպր»ին: Ուրեմն, այս անգամ Հոկտ. 7ին, «Արարատ»ի խաղը «Դնեպր»ի հետ պայքարի բնոյթ ստացած է:

Խաղի առաջին իսկ վայրկեանէն Դնեպր – ցիներ անցած են զօրաւոր յարձակման: 7րդ վայրկեանին, ուկրանացի Խրիստեան առանձին գտնուած է «Արարատ»ի բեր – դին առջեւ, սակայն Աբրահամեան կըր – ցած է իր խումբը փրկել այդ վտանգէն: Քիչ անց, սակայն, նման կացութիւն մը ստեղծուած է Դնեպրոպետրովսկիի բեր – դին առջեւ: Այս անգամ ալ Ղազարեան չէ կրցած օգտագործել առիթը: Այնուհե – տեւ, թէեւ երկու կողմերն ալ կոլ նշա – նակելու առիթներ ունեցած են, սակայն չեն կրցած արդիւնաւորել զանոնք: Խա – ղը տեղի կ'ունենար Դնեպրի դաշտին վը – րայ:

×

ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ՕԳՏԱԿԱՐ ՄԻՋԱՏՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի Գիւղատնտեսութեան Նա – խարարութեան բնութեան պահպանու – թեան կեդրոնական տարրալուծարանի կազմակերպութեամբ Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է խորհրդակցական ժողով մը, որուն մասնակցած են լեռնային մարզե – րու բնութեան պահպանութեան միջազ – գային կոմիտէի միջատներու պահպա – նութեան բաժնի գիտնականները եւ մաս – նագէտները: Կոմիտէի նախագահը՝ Փրո – ֆէսէօր Խաչատուր Միրիմանեան ըսած է. «Շատ մը միջատներ դաշտերու եւ մար – գագետիններու, այգիներու եւ անտառ – ներու պաշտպաններն են. անոնք, ոչն – չացնելով զանազան վնասատուներ, կ'օգ – նեն մարդոց՝ բերքը շատցնելու գործին մէջ: Միջատներու մէջ շատ մը տեսակ – ներ կան, որոնք բնութեան զարդն են եւ գիտական նշանակութիւն ունին: Թի – թեռնիկներու հարիւրաւոր տեսակները զարմանք կը պատճառեն իրենց գեղեց – կութեամբ եւ բնութեան ստեղծագործա – կան կատարելութեամբ: Կարգ մը միջատ – ներ մեծ ծառայութիւն կը մատուցանեն պատմութեան, ուրիշներ (մեղուներ, որ – դան կարմիր) սննդարար եւ բուժիչ մը – թերքներ կը ստեղծեն, կամ կեր կը հան – դիսանան օգտակար կենդանիներու, թըռ – չուններուն համար: Այս բոլորը կը վը – կայէ, որ օգտակար միջատներու պահպա – նութեան հարցը կարեւոր է եւ անհրա – ժեշտ է հասնիլ գործնական լուծումի մը: Ուկրանիայէ, Ղազախստանէ, Ուզբեկ – ստանէ, Ազրբէջանէ, Վրաստանէ, Ռու – սական Դաշնակցութենէ եկած մաս – նագէտներն ու գիտնականները, Հայաս – տանի գիտնականներուն հետ միասին քըն – նած են միջատներու գոյութեան կենսա – բանական պայմաններու ուսումնասիրու – թեան, գիւղատնտեսութեան եւ անտա – ռային տնտեսութեան վնասատուներու դէմ մղուող պայքարի կենսաբանական ե – ղանակներու գործադրութեան հարցերը:

×

ԽԱՂՈՂԻ ԱՌԱՏ ԲԵՐՔԸ

Հոկտեմբերեանի շրջանի այգեպանները սկսած են խաղողի այգեկութը: Ջանֆի – դա գիւղի տնտեսութիւնը, սահմանուած 1205 թոնի փոխարէն, արդէն իսկ 1250 թոն խաղող արտադրած է: Առատ բերք տուած է նաեւ Տանձուտ գիւղը: Հոկ – տեմբերեանի շրջանի այգեպանները այ – գեկութէն կրցած են 42 հազար թոն խա – ղող ձեռք բերել:

Քանի մը տողով

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ, Հոկտ. 11էն ի վեր ջնջուեցան Պետութեան Ապահովութեան Ատեանները, որոնք ստեղծուած էին երեք տարի առաջ եւ վերջերս անոնց գոյութեան երկարաձգումը գործադուլներու դուռ բացած էր: Երեք տարուան ընթացքին, 5 ատեանները (Անգարա, Պոլիս, Իզմիր, Ատանա եւ Տիարպեքիր) 3·244 հոգի դա – տած են 540 դատավարութիւններով: 623 հոգի, դատապարտուած դեռ բանտն են:

ՄԻԹԵՐԱՆ փորձեց համոզել գործա – տէրերը որ Ձախին գալուստը փորձանք մը չէ, իբրեւ հիւրը էքսփանսիոն պար – բերականին, որ ընկերվարական պարա – գլուխին հետ հրաւիրած էր քանի մը հա – րիւր գործատէրեր, որոնցմէ 5 ամէնէն յատկանշականները (Փեշինէ, Հոլանտա – յի դրամատուն, Փրիսէլ, Ռուպէի Լէ – նիէոռ եւ Տասօ) շահեկան բանավէճ մը ստեղծեցին եւ ջանացին նեղը դնել Միթե – րանը, որու գործը դժուար էր: Պէտք է որ հրապուրէր եւ մանաւանդ «չվախցնէր» այս գործատէրերը, որոնք Ֆրանսայի տնտեսութիւնը կը ներկայացնեն, հաւա – տարիմ մնալով հանդերձ Հասարակաց ծը – րագրին եւ «չխաբելով» բարեկամ Մառ – շէն: Մարդը, սակայն փաստաբան է եւ քաղաքականութեան մէջ հին փորձառու – թիւն ունի: Գործատէրերու 73 %ը (ըստ քննութեան մը) վստահ է որ ձախը իշխա – նութեան գլուխ կուգայ 1978ին:

ԼՕԶԱՆԻ մէջ քիւրտ անձնաւորութիւն մը յարձակման ենթարկուած է եւ ըստ իրեն յարձակողը Իրաքցի մըն էր: Պար – զանի միշտ Ամերիկա է, բժշկական դար – մանման տակ:

Fonds A.R.A.M

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՕՏԻՆԵՐ, ԵՆԹԱՀՈՂԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԵՒ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

ԸՆԴՀԱՆՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— 1920–1970ական Թուականներու Հայկական Սփիւռքը, յետ Եղեռնեան իր երկու սերունդներով կ'ընդգրկէ 1920–1945 եւ 1945–1975 դրական շրջանները: Քարացած չեն այս Թուականները: Ուրիշ մը կրնայ տարբեր մեկնակէտ ունենալ եւ անվրէպ բնորոշումով մը զանոնք կոչել իրենց անուններով, — « Անապատի սերունդ » (1925–1950) եւ « Անմիջական սերունդ » (1950–1975), երկու յստակ բաժանումներով, առանց նկատի ունենալու այն իրողութիւնը որ ժամանակի այս տեւողութիւններուն մէջ աւելի կանուխէն անունի ու արժէքի հասած դէմքեր կ'ապրին եւ կը ստեղծագործեն: Չենք անդրադառնար այլեւս այս կէտին, նկատելով որ ներածութեան յատկացուած մեր յաջորդական նշմարներուն մէջ բաւած ենք արդէն հիմնականը: Հարկ է թերեւս արձանագրել որ « Անապատի սերունդ » սպանդի ու աքսորի ճամբէն անցնողներու խմբակը չէ անպայման, այլ ազգային մեր ողբերգութեան անդրադարձումները ապրող 1920ական տարիներէն մինչեւ Բ. Աշխարհամարտ ստեղծագործող տարասփիւռ արձակագիրներու եւ քերթողներու փաղանգը,— ա՛յն որ Պոլսէն մինչեւ նորահաստատ գաղութներ, ապրեցաւ ազգային վերակերտումի մը հեւքին մէջ, ընկրկումի թէ խնդաղումի մթնոլորտով մը նախորդ սերունդներէն փոխանցուող աւանդութիւններու եւ նոր իրականութենէն թելադրուող ապրումներու ձգողութեան ենթակայ. տուաւ անուններ ու գործեր՝ որոնց մէջ որքան որբութեան, սուգի, ընդվզումի եւ այս տրամադրութիւններէն մտրակուած հոգեկան տագնապանքներու, նոյնքան եւ վերապրումի, հաւաքական վերակերտումի, ազգօրէն մեզ մեր ապագային բարձրացնելու կամքը արտայայտութիւն կը գտնէ: «Անմիջական»ը, վերջին երեսնամեակին իրենք զիրենք պարտադրող նորերու եւ նորագոյններու անուններով ու գործերով՝ բացարձակ Սփիւռքն է, ա՛յն՝ որ Երկրորդ Աշխարհամարտէն ետք դիմագիծ ստացաւ գաղութէ գաղութ, եւ, զգայնութեան առհաւական գիծը պահելով հանդերձ, յատկանշուեցաւ ուրոյն գօտիներու գրական ազդեցութեանց ենթարկումով: Զարգացման շատ աւելի լայն հնարաւորութիւններով, համակողմանի եւ ընդհանրական հետաքրքրութիւններով՝ հին թէ նոր կայքերու մէջ ընձիւղող սերունդը, գրականութեան կոչուած իր տաղանդներով ու խոստումներով՝ քաղաքացիական ու քաղքենի չեզոքացած տրամադրութիւններու հակամէտ է այսօր, բացառութեամբ Իրանահայութեան՝ որ կը շարունակէ գաւառիկ նկարագիրը պահպանել, համատեղ ու հոծ Հայութեան մը տոհմական յատկանիշներուն հաւատարիմ, հետեւաբար շեշտակիօրէն կտրուած՝ պատուաստումի եւ հաղորդութեան կարելիութիւններէ:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի վաղորդայնին ձեւակերպուող կեանքի հանգամանքներուն ընտանի, ապրումի եւ մտածման հիմնովին տարբեր կլիմաներու ենթակայ՝ նորերն ու նորագոյնները մեծ չափով մղումին տակ են հետաքրքրութիւններու եւ հետամտութիւններու, որոնք թերեւս զերծ կը պահեն զիրենք հայ առհաւականութեան ստրկացուցիչ ներգործութենէն ու աւելի լայն հորիզոն, աւելի խորք կուտան իրենց գրական ստեղծագործութիւններուն, սակայն շատերու համար նաե՛ւ բացասական անդրադարձում կ'ունենան՝ նորարարութեան ստացական մղումով մը, «ինքնատիպ» ըլլալու եւ մնալու տեփորմէ եղած, այլասերած հետամտութեամբ մը, չըսելու համար կապկութեամբ կամ հետեւականութեամբ:

Պիտի փորձենք սեւեռել ենթահողային այն պայմաններուն, որոնց մէջ կը զարգանայ սփիւռքեան գրականութիւնը 1920ական Թուականներէն ասդին, մեր կողմէ յիշատակուած երկու սերունդներու ստեղծագործական վաստակին մէջ հետզհետէ ցայտուն դարձնելով խրտչումը ժառանգական մեր ամօթխածութենէն, աւանդութեանց հաւատարիմ մնալու հին վարքագծէն, խորքի ու ձեւի ժամանակավրէպ խմացումներէ, բայց մանաւանդ սիրոյ, տառապանքի ու երջանկութեան, հայրենասիրական եւ ոգեպաշտական հակումներու ստացական ունակութենէն:

ՊՈԼԻՍ

Մինչեւ քեմալական շարժում (1922)՝ Գեղապաշտներու շունչն ու ոգին կ'երկարաձգուի նուաղուն չափով մը: Այդ Թուականը անկիւնադարձ մը կը խորհրդանշէ, եւ վերջնական կասումը երբեմնի կենսունակ շարժումին: Զարթօնքի սերունդէն մինչեւ Եղեռն (1850–1915), Պոլիս արեւմտահայ գրականութեան փառքը կը կազմէ. իսկ 1922էն մինչեւ 1940ական Թուականներ՝ շիջումը այդ փառքին: Կեդրոնական ո՛չ մէկ դէմք: Անոնք որ աշակերտեցան հին սերունդին եւ անոնց արուեստի ու գրականութեան հանգամանքով առաջնորդուեցան սկզբնական իրենց քայլերուն մէջ, տակաւ կ'ապաւինին չքեղ մեկուսացումի: Աշակերտական գրասեղաններու վրայ Օշականներու, Զարեաններու եւ ասոնց շուքով ապրող մտաւորական դէմքերու շունչին ընտանի՝ Պոլսոյ յետ Եղեռնեան առաջին սերունդը ամայի ու լքուած կը գտնէ գրական անդաստանը եւ յանկարծ կը խզուի տիրական անուններու գործէն: Հրապարակը մնացած է լրագրողներու. օրաթերթերը կը գրաւեն լքուած դիրքերը եւ գրականութիւնը անտէր անդաստանի մը պատկերը կը պարզէ:

Մենք ապրեցա՛նք այդ Թուականներու Պոլիսը՝ նախակրթարաններու սեղաններուն առջեւ. ու երբ մեր աչքերը բացինք 1930ական տարիներուն, մեր շուրջ գտանք առաւելապէս մամուլի փերեզակներ ու շատ քիչ Թուով մտքի, գրչի, գաղափարի մարդիկ, անո՛նք ալ, իրենց կարգին, յուսաբեկ կամ զառնացած, իրենք իրենց մէջ կծկուած, ինքնամփոփ, խրտչուն ու զգայուն: Յորձանքը մե՛զ եւս նետեց Թերթերուն: Կոյս էինք ու մաքուր՝ մեր հոգիին մէջ: Շուտով ճանչցանք մարդերը, յաճախ հիասթափութիւններու, երբեմն մեծ ողբերգութիւններու գնով. եւ ըմբռնեցինք ողբերգութիւնը՝ որ կը ծանրանար մեր վրայ: Քեմալական դաժանութիւնը, մեր կրթական, ազգային եւ հրապարակային կեանքին մէջ ապրելու իրաւունքը կուտար միայն անո՛նց՝ որոնք հաճոյ ըլլալու եւ վստահութիւն ներշնչելու բոլոր նրբութիւնները... Թուրքէն կը սերտէին: Հայոց լեզու, Հայոց պատմութիւն, Հայոց գրականութիւն՝ մէկ օրէն միւսը դարձան յիշատակներ: Ի՞նչ կ'ակնկալուէր սերունդէ մը որ, ծրագրուած աններողութեամբ, կ'արգիլուէր ինքզինք ճանչնալէ: Երբեմնի փառքին ընտանի ու ազգային մեր արժանապատուութեան նախանձախնդիր քանի մը դէմքե՛ր միայն՝ որոնք տիրող նոր բարքերէն հասկնալի խրտչումով մը իրենց պատեանին մէջ կ'ամփոփուէին: — Կուտանք անունը արի մարդու մը, Մանուկ Ասլանեանի, որ, համատարած խաթարումի այդ օրերուն տղամարդօրէն ծառայեց իր կոչումին: Մնացեալը... առուտո՛ւրն էր լուրերու: Իրեն հետ ու իրմէ ետք — մինչեւ այսօ՛ր ալ — կ'ապրին ներքին նո՛յն գալարումով տագնապող երէց մտաւորականներ, մարդիկ՝ որոնք հրաժարած չեն Հայութենէ: Սակայն գրական մթնոլորտ մը, այն իմաստով որ կ'ըմբռնէ մեր գրականութիւնը, անկարելի եղած է. Այո՛, 1930 – 1940ական Թուականներէն ասդին նոր խոստումներ, նոյնիսկ արժէքներ յայտնուած են: Ատո՛նց ալ ներկայութիւնը փաստ մը չէ գրական միջավայրի: Պոլիսը քա՛ղցր յիշատակ մըն է, ու դառն է հաւատալ որ մեր հաւաքական թէ անհատական կամեցողութենէն անկախ պայմաններու բերումով՝ տիրական արժէքներ չեն կրնար հասնիլ այդ գաղութին մէջ:

Մինչեւ 1930, գրական մեր աւանդութիւններուն եւ մտաւորականի իրենց առաքելութեան զինակ դէմքեր կը մնան Յակոբ Մնձուրի, Եդուարդ Սիմքեշեան, Եփրեմ Այվազեան, Աշոտ Բ. Քէշեան, Համբարձում Յարութիւնեան (Զօհրապ Կարօն, Զոհական), Օննիկ Պասմաճեան (Արեգ Տիրազան), Սիպիլ, Հայկանուշ Մարք, Յովսէփ Քէշիշեան (Յ. Ք. Սիլվան), Գուրգէն Թրենց, Գարուն Նաթանեան...: Այս անուններէն հազիւ չորրը կամ հինգը մեզի հետ են այսօր: Յիշեցինք զիրենք, առանց կշռելու մէկուն ու միւսին արժէքը: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել, մինչեւ 1955, անունը Թորոս Ազատեանի (Ազատունի): 1930ական Թուականներէն ասդին, այս անուններուն քովն ի վեր կը քալեն նորեր եւ նորագոյններ, անո՛նք որ դժխեմ պայմաններու մէջ բարձրացան ու պարտադրեցին իրենք զիրենք (Սիրվարդ Կիւլպէնկեան, Սոնա Տէր–Մարգարեան–Թնկրեան, Վարդան Կոմիկեան, Մկրտիչ Հաճեան) ու անո՛նք որ յատկապէս 1940ական տարիներուն յայտնուեցան՝ անմիջական մեր գրականութեան ածուներուն մէջ նոր բոյր ու գոյն աւելցնելու համար, — հետզհետէ խզուելով Արեւմտահայ ոստանի աւանդութիւններէն, սակայն յաճախ իրենց ցայտուն ինքնատպութեան մէջ տուրք տալով հայ հոգիին: Արմենուհի Թերզեան, Ատրինէ Տատրեան, Վարուժան Աճէմեան, Արամ Փեհլիւանեան, Կարպիս Ճանճիկեան, Հայկազն Գալուստեան, Զաւէն Պիպեռեան, Եդուարդ Կոպելեան, Զահրատ (Զարեհ Եալտըզճեան), Ռոպէր Հատտէճեան, Զարեհ Խրախունի (Արթօ Ճիւմպիւշեան), Անտան Խօզէր, Օննիկ Ֆէչճեան, Խորէն Մանասեան, Իրմա Աճէմեան, Իգնա (Տիրո) Սարըասլան...:

Վերջիններու այս շարքին մէջ տարիքը նկատի չունինք, այլ իրենց գործին Թուականային զուգահեռը:

Ի՞նչ հորիզոն ունին սեւեռումի՝ այս անունները:

Հարցումին պատասխանը տալէ առաջ, սփիւռքեան մարդը նկատի պիտի ունենայ կարգ մը իրողութիւններ:

1940ական տարիներէն ասդին (Նարոյ-

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սակայն, դպրոց եւ մանաւանդ համալսարան՝ կ'ենթադրեն որո՛շ տուեալներ, որոնց մէջ առաջնահերթ են գիրքը եւ գրադարանը: Խղճալի է վիճակը այս ճիւղին մէջ, — ուրիշ բառ կարելի չէ գործածել: Գրքերու սով ու երաշտ կայ՝ ամէն մակարդակի վրայ: Տարեց մարդիկ, որոնք անձնական գրադարաններ ունին, կը մեռնին առանց կտակի եւ իրենց զաւակներն ու ազգականները կը նետեն կամ կը կորսնցնեն անոնց փոքր ու մեծ, արժէքաւոր կամ անարժէք հաւաքածոները: Չկայ հաստատութիւն մը, որ հաւաքէ հիներու գիրքերն... ու յիշողութիւնները: Հոս ու հոն որոշ ջանք տարուած է հայրենիքը ճանչցող վերջին, աւագ սերունդի բերանացի պատմութիւնները երիզագրելու եւ փրկելու, սակայն այդ ճիգն ալ դրամի, աշխատանքի եւ կազմակերպութեան կարօտ է:

Համալսարանական գրադարաններու եւ անկուտի փրոֆէսէօրներու անձնական — գրական տագնապէն շատ աւելի լուրջ է, սակայն դասագիրքերու պակասը: Չունինք դասագիրքեր, որոնք գրուած ըլլան լեզուական — հոգեբանութեան հմուտ դաստիարակներու կողմէ, ինչ որ կենսական է: Չենք կրնար ամերիկածին եւ անգլիախօս պզտիկներու հայերէն սորվեցնել պարզապէս առնելով Հալէպի կամ Պէյրութի նախակրթարաններու դասագիրքերը, որոնք արդէն հայախօս երեխաներու գոյութիւնը կ'ենթադրեն: Նախակրթարանէն համալսարան՝ 10 – 12 դասարաններու մակարդակին յարմար լեզուի դասագիրքի տարրական պահանջը բոլորովին անտեսուած է գաղութի մը մէջ, ուր զանազան վարժապետներ իրենց կրցածը կ'ընեն, անօգնական եւ անճար: Նո՛յնն է վիճակը՝ ուրիշ մարզերու մէջ: Աներեւակայելի բայց անպարտելի է սա ճշմարտութիւնը, որ մէկ միլիոննոց Սփիւռքը բառարաններու դրոյթ մը չունի: Չկա՞յ հարուստ մը, որ փոխանակ ուրիշ հիմնադրամներ հիմնելու (որպէսզի ոմն «գրագէտ»ի անընթեռնլի գործերը տպէ եւ իր անունը անմահացնէ, — փառքը հէլա՛լ իրեն)՝ դառնայ մեկենաս բառարաններու շարքի մը հրատարակութեան:

Իբր լեզուի եւ գրականութեան ուսուցիչ, կ'ուզեմ հաստատել որ մեր կրթական կազմակերպութիւնները, ներառեալ մեր Մխիթարեան երկու անխոնջ միաբանութիւնները, անտանելի կացութեան մը առջեւ ձգած են պատանի աշակերտը, որ Երան, Չաքմաքճեան կամ Գույումճեան լաւ բայց կիսկատար բառարանները կը փնտռէ (նոյնիսկ զանոնք չի գտներ շուկային վրայ), մինչ ինք արդէն ուրիշ, աւելի նոր գործի մը պէտք ունի: Նոյնը պիտի ըլլայ վիճակը անոնց՝ որոնք պիտի գան Լիբանանէն, անգլերէն սորվելու փափաքով եւ պահանջը զգալով: Պիտի ուզէի տեսնել Մխիթարեան Միաբանութիւններու, զանազան կազմակերպութիւններու (օրինակ հարուստ Հ.Բ.Ը.Մ.ի) եւ անձնաւորութիւններու յանձնախումբ մը, որ քոմփիւթըրներու (այսպէս կոչուած՝ հաշուիչ մեքենաներու) եւ լեզուաբաններու օգնութեամբ՝ շուտով լծուի բառարաններու շարք մը արտադրելու գործին:

Դրամով, քանի մը նուիրուած վանականներով եւ դուրսէն փոխ առնուած լեզուաբանի մը օգնութեամբ՝ գործը կրնայ կատարուիլ արդի միջոցներով: Պէտք է հաւաքել հայ դասական, միջնադարեան, բարբառային եւ արդի լեզուի բառարաններ (Հայաստանէն թէ Արտասահմանէն): Իւրաքանչիւր բառ, այս հսկայ բառագանձէն, կ'արձանագրուի հաշուիչ մեքենայի անսահման յիշողութեան մէջ (կամ՝ քարթի մը վրայ, եթէ դանդաղօրէն ու ձեռքով պիտի ըլլայ գործը): Երբ կազմուած է հայերէնի բառագանձը, պէտք է սկսիլ անգլերէնով: Անոր տարրական բառամթերքը կարելի է սահմանել – բնորոշել, մի քանի գլխաւոր բառարաններու պարունակութիւնները համադրելով: Այս անգլերէն բառերը, որոնք չունին ճիշդ հայերէն համանիշներ, կարելի է ներմուծել լեզուին մէջ, եւ կամ, եթէ խիստապէս պէտք է, նոր բառ մը ստեղծել: Այն հայերէն բառերը, որոնք համանիշ չունին անգլերէնի մէջ՝ կարելի է սահմանել յարմար արտայայտութիւններով ու ասացուածքներով: Երբ հայերէն–անգլերէնի կորիզը կազմող բառերը համադրուած են այսպէս (կ'ենթադրեմ 10.000 արմատ, եւ ընդամէնը 50էն 75 հազար բառ), կարելի է ապագային պատրաստել բառարաններ մեզի համար կարեւոր ուրիշ լեզուներով, — արաբերէն, ֆրանսերէն, սպաներէն, Թրքերէն, պարսկերէն, ռուսերէն, իտալերէն, եւայլն:

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(18 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

եան պատրիարքի շիջումէն ետք) Պոլիսը զրկուած է հանրային առումով կազմակերպ գաղութ մը ըլլալէ: Մտաւորականութեան մաշումէն ետք՝ որ 1920էն վերջ գրական հրապարակը կ'ամայացնէր տխրական դէմքերէ, 1940էն սկսեալ նաեւ՛ ազգային մեր համակեցութեան սահմանադրական կառոյցը կը քայքայուի: Կրթական սեղմումները շատ աւելի կը շեշտուին: Մամուլը կը մնայ կաշկանդուած: Հաւաքական շնչառութիւն չունինք:

Վերջին երեսուն տարիներու պոլսահայ իմացական, գրական եւ առհասարակ մշակութային կեանքը վերծանումի են – թարկելու որեւէ փորձ՝ կը յանգի ի վերջոյ այն հաստատումին, որ հանրային, կրթական, ազգային – եկեղեցական ու իմացական – ընկերային կեանքի մարզերուն մէջ մեզի վերապահուած պայմաններուն տակ, այսօր գոյութիւն ունեցող ստեղծագործական կենսունակութիւնը (ի՛նչ որակ ալ որ տաք անոր) հրաշք մըն է: Գիտե՛նք որ 1940ի եւ 1970ի միջեւ անդունդ մը կայ՝ գրական ծարաւի, մշակութային մտահոգութեանց եւ հանրային հետաքրքրութիւններու տեսակէտով: Գիտե՛նք որ լեզուն իսկ կարենալ պահպանելու մղձաւանջը կ'ապրին այսօր մեր հարազատները՝ այնտեղ: Գիտե՛նք, վերջապէս, որ տարուէ տարի յուսաբեկութեան շատ աւելի հիմնական պատճառներ ունին հանրային եւ մտաւորական գիրքերու վրայ ապրող մարդիկ: Սակայն, բոլոր այս ողբերգական աղքատներուն հակառակ, հոն նոր ու նորագոյն գրողներ ունինք մենք, առնուազն չորս – հինգ անուններ՝ որոնք Սփիւռքեան ընդհանուր խրականութեան մէջ վըկայութիւններ կը մնան կենսունակութեան, վերանորոգումի, թարմութեան եւ ինքնատպութեան:

Հիմա կրնանք ըսել նաեւ, որ անոնք հորիզոն, ունին մարդը, կեանքը, դարը, – պայքարը՝ որուն կոչուած են առհաւականին ու ստացականին միջեւ, հինին ու նորին միջեւ, արեւելքին ու արեւմուտքին միջեւ, միջավայրի աղքատութեան ու հոգեկան իրենց հարստութեան միջեւ:

Թոյլ տուէք որ աւելի ո՛ւշ խօսինք այս մասին, երբ պիտի կեդրոնանանք որոշ անուններու եւ գործերու վրայ:

Անցնինք Միջին Արեւելք:

Մ. ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՀԱՐՑ.— Լաւ չէ՞ր լինի, որ կազմէիք հայ բանաստեղծութեան հայրենասիրական քնարի ընտիրը:

ՊԱՏ.— Ոչ միայն լաւ, այլեւ հրաշալի՛, եթէ ճամբայ տան հրատարակիչները, մանաւանդ որ ընդդիմախօսներս գործի գլուխ են կանգնած: Նրանք էին, որ հրատարակչին «Գիրք սիրոյ» խառնիխուռը, ցորենը եւ ցօղունը միասին, մոռացման «Թանգարան» տարած թուչնակների կմախքները թուչող – դայլայլող սոխակների հետ, եւ զարմանալի չէ, որ թոյլ, չինծու, անտաղանդ ոտանաւորները նորերից են վերցուած, որպէսզի նրանց դուր գան: Այդ վիճակում են նաեւ «Մարգարիտներ հայ քնարերգութեան» երկու գրքերը: Իրենց թերութիւններով այս ժողովածուները ճակատաճակատի տուած, կարծես մրցման են ելել, մինչդեռ աշխարհին պիտի ցոյց տանք ոչ թէ հնձանը, այլ զտուած գինին, ոչ թէ ծովածուփ ճոխ արտերը, այլ ջաղացի ճամբով թոնրից հանուածը, եւ ոչ թէ թղթէ վարդերը, վասնզի օտարի աչքը աւելի սրատես է:

ՀԱՐ.— Լաւ չէ՞ր լինի մեր երկու վաղամեռիկ պատանի հանճարների Դուրեանի եւ Մեծարենցի հատընտիր գոհարները զետեղէիք մի գրքի մէջ:

ՊԱՏ.— Ինչո՞ւ չէ, մանաւանդ որ երկուսին էլ սիրում եմ, Դուրեանին աւելի: Դժբախտաբար, երկուսն էլ ունեն չբացուած ծաղիկներ, բայց հարուստ են յաւիտենական գրական անթառամելի աստղերով... Վաղուց կազմել եմ Դուրեանի ընտիրը, որը սպասում է իր հրատարակչին: Խիստ ցաւեցի, որ 1956ին Պէյրութում հրատարակուած նրա ընտրանին կազմուած է շատ անփոյթ՝ նրա մարմնականի պէս վաղանց ճրագները խառնուած են նրա յաւերժական աստղերին: Մի կուռ հատընտիր էլ կարելի է լոյս աշխարհ բերել մեծն Սիամանթոյից. թէեւ սա գրեթէ ամենուրեք հաւասար է: Այդպէս է նաեւ մեծն Դանիէլ Վարուժանը. սա շատ ունի սխտակներ, բայց եւ այնպէս սրա ընտիրն էլ համամարդկային գրականութեան թագերից մէկն է. այսպէս ասում եմ ոչ թէ մեր ազգի իմ հզօր սիրոյ, այլ որովհետեւ բանաստեղծութեան մէջ է անցել իմ 45ամեայ գրական կեանքը...

ՀԱՐՑ.— Ի՞նչ կարծիքի էք վահան Թէքէեանի վերջերս լոյս տեսած հատընտիրի մասին:

ՊԱՏ.— Այն կարծիքին եմ, ինչ որ վերեւում ասացի «Մարգարիտներ» եւ «Գիրք սիրոյ» ժողովածուների մասին: Թէքէեանի թոյլ (թէեւ յոյժ խոհական) գործերը, ի հարկէ, շատերի համար բանաստեղծութիւններ են, բայց դրանք ընտիր չեն: 18–20 կամ շատ–շատ երկու երեք տասնեակ հուժկու բանաստեղծութիւններ ունի Թէքէեանը, որոնց փընջակազմը մի այնպիսի հատընտիր կը լինի, որի տակ կը ստորագրէին եւ Լերմոնտովը, Կէօթէն, ե՛ւ Սաադին, ե՛ւ Բաբաթաշվիլին:

ՀԱՐՑ.— Կը կազմէի՞ք, արդեօք, հայ մեծ բանաստեղծների ու թարգմանիչների թարգմանութիւնների ընտիր ժողովածուն:

ՊԱՏ.— Լաւ մտայղացում է, կեցցե՛ս, բայց ծաւալի հարցը ի՞նչպէս լուծել, չէ՞ որ ծով եմ սփռելու ընթերցողի մի բուռ սեղանի վրայ: Այստեղ կը զետեղեմ Յ. Յովհաննիսեանի «Երգչի անէծքը» (Ուլանդից), բանաստեղծների մէջ մեծագոյն թարգմանիչ Յ. Թումանեանի «Ձմրան իրիկուն»ը (Պուշկինից), «Մծիրի»ն (Լերմոնտովից), Վ. Տէրեանի «Ընձենաւորի» նախերգանքը (Ռուսթավելուց), Ալ. Ծատուրեանի «Մարգարէն» (Պուշկինից): Հապա ի՞նչպէս մոռանանք թարգմանչաց Նարեկացի Յ. Մասեհեանին: Նա Շէյքսպիրին այնպէս հայացրեց, որ մեծ Անգլիացին, եթէ յարութիւն առնէր Քրիստոսի տեղակ ու հայանար եւ իր անգլերէնը վերածէր հայերէնի, դարձեալ Մասեհեանը կը մրցէր նրա հետ: Այս ժողովածուն լաւ դասագիրք կը լինէր բոլոր նրանց համար, ովքեր կ'ուզենային հասկանալ, որ թարգմանելը արհեստ չէ, այլ մուսայ:

ՀԱՐՑ.— Եթէ կազմէիք հայ քնարերգութեան տասը բանաստեղծութեան ընտիրը՝ ի՞նչ կը վերցնէիք:

ՊԱՏ.— Գրեթէ պատասխանել եմ մի քիչ վերը: Թէեւ շատ դժուար է եւ մեծ ճաշակ ու պատասխանատուութիւն է հարկաւոր, այնուամենայնիւ, ասեմ՝ Ղ. Ալիշանի «Հայոց աշխարհիկը» կամ միւսը... Ե. Չարենցի «Ես իմ անոյշ Հայաստանի»ն կամ միւսը... Յ. Թումանեանի «Հայոց լեռներում»ը կամ միւսը... Աւ. Իսահակեանի «Հէյ ջան հայրենիք»ը կամ միւսը... Մ. Պէշիկթաշլեանի «Գարուն»ը կամ միւսը... Յ. Յովհաննիսեանի «Վահագնի ծնունդը» կամ միւսը... Վ. Տէրեանի «Եգիպտական բուրգերը փոշի կը դառնան» կամ միւսը... Դ. Վարուժանի «Դիակի սայլը», չէ՛, սպասի՛ր, հոյակապ «Հարճը», որի մէջ ժայթքում է հեթանոս հայութեան առնական ոգին: Անմոռաց Ջիվանու «Ձախորդ օրերը», անվհատութեան ահեղ մի յոյս ու պատգամ, որ բանաստեղծը Հայոց բազմափործանք լեռներից սփռել է աշխարհի բոլոր վըշտոտ հովիտների վրայ: Այս ի՞նչ արեցի, Նարեկացուն չասացի, երեւի, որ ամէնից մեծն է: «Նարեկ»ը մեծ է հէնց իր հեղինակի բնաբուխ, անկշռելի հանճարով, հէնց այս բանը պատիւ կը բերի ուղածդ մեծամշակոյթ ազգին:

ՀԱՐՑ.— Սիրելի Շիրազ, եղաւ ինը, մի տեղ պահեցիք, երեւի...

ՊԱՏ.— Այդ էլ թող ժողովուրդն ասի:

ՀԱՐՑ.— Ի՞նչ կ'ասէք ձեր «Համամարդկային»ը հատընտիրի մասին: Ինչո՞ւ այնտեղ չկային «Ո՞րն է, Բաքո, մեր հայրենիք», «Ամէն անգամ, երբ նայում եմ Մասիս սարին» հանրայայտ բանաստեղծութիւնները:

ՊԱՏ.— Այո, դրանք դուրս են մնացել. երբեւ թէ հաւեր էին եւ սոխակների բոյնը շատ նեղ էր, մինչդեռ ես ինքս, երբ ձեռքս ընկաւ տպուած գիրքը, գտայ, որ 16 կտոր ի զուր են դրել, դրանց տեղը հատընտիրը չէ: Դրանք ոչ թէ մարգարիտներ են, այլ մարգարտատեսիլ փըրփուրներ են: Եթէ ինձ մասնակից դարձնէին ընտրութեան գործին, դրանք բոլորը դուրս կը թողնէի գրքից:

ՀԱՐՑ.— Մի անգամ ձեր բանաստեղծութեան մասին Լուսաւորական աշխատանքի տանը Պարոյր Սեւակն ասաց՝ մեր բանաստեղծութեան դառն ու դըժուարին օրերին Շիրազը բերեց իսկական մեծ քնարերգութիւն:

ՊԱՏ.— Այո՛, Պարոյրը տաղանդաւոր մտածող էր: Նրա՝ սայաթնովագիտութեան գլուխ գործոց գիրքը շատ շատերին իրենց տեղերը նստեցրեց. արծուի թառերից վար բերելով ճնճղուկների կամ հաւերի թառին... Եւ «Անլռելին» անլռելի է...:

Բայց ի՞նչպէս է, որ Սայաթ Նովայի մասին ոչ մի հարց չտուիր. նա էլ ինքն իրմով է մտնում՝ ազգն ու նրա աշխարհահռչակ մշակոյթը զօրավիգող փաղանգի մէջ, եւ երբ գրական իմ ամենամեծ ցանկութեան առաջ յոյսի դուռ բացուի՝ կը կազմեմ մի մեծածաւալ գիրք «Գրական գոհարներ» անունով, ուրտեղ կրակէ գծում կը լինեն ինքը Նարեկացին, ինքը Սայաթ Նովան, ինքը Քուչակը եւ մեր վրոյցում արդէն յիշատակուած արեւմըտահայ եւ արեւելահայ բոլոր հայ գրական հսկաները իրենց ընտրանիներով:

ՀԱՐՑ.— «Գրական գոհարներ» գիրքը ընդգրկելու է միայն անցեալի՞ հսկաներին, թէ ներկաներին եւս:

ՊԱՏ.— Ներկաները դեռեւս չեն հասել Մասիսին, գուցէ Սիսի վրայ են: Գիտեմ, որ պիտի նեղանան այս խօսքիցս. թող նեղանան, որ հասնեն Մասիսին: Ընտրանիի համար ամէն մէկն էլ ունի մէկ կամ երկու, մէկ կամ եօթը, մէկ կամ տասը արժանի ստեղծագործութիւն: Հրաշալի գործեր ունեն Սեւակն էլ, Կապուտիկեանն էլ, Սահեանն էլ, Դաւթեանն էլ, Մարօն էլ, Դաւոյեանն էլ...

Գնահատողը ժողովրդի կարծիքն է եւ ոչ թէ իմը: Ժողովուրդը եւ ժամանակ, — ահա կշիռքի երկու ոսկէ թաթերը: Հեղեղները շատ պիտի հոսեն, որ պարզուեն, եւ տեսնենք՝ նրանց բերածները աւազակոյտե՞ր են, թէ գոհարներ, մահամերձ ձկնիկնե՞ր, թէ իրաւ հատընտիրի արժանի մարգարիտներ: Կ'ապրենք՝ կը տեսնենք... Հայ ժողովրդի զօրքը եղել է նրա բանաստեղծութիւնը, նրա մեծ ու յաւերժ գրականութիւնը, յետոյ կ'ասի, թէ ով է զօրքը եւ ով՝ զօրավարը...

Հարցազրոյցը կ'ուզենայի աւարտել իմ հետեւեալ քառատողով.

Աւարայրի դաշտն է հիկէզ
 գրասեղանն իմ լոին,
Դաշտ եմ խուժել կայծակի պէս
 Թուր կայծակին իմ ձեռին,
Թէկուզ եօթը իմ որդով էլ
 Ես կը զոհուեմ այս դաշտում,
Որ չդիպչեն Հայոց լեզուին
 ժամանակներն անկշտում...

Կարդացէ՛ք
«ՅԱՌԱՋ»ը
Տարածեցէ՛ք

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (198)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

– Ինչպէս որ ձերդ վեհափառութիւնը Վենետիկի մէջ իր ոստիկանութիւնը ունի, ես ալ լեռներուն մէջ իմ ոստիկանութիւնս ունիմ, Տէր իմ: Հաւատարիմ բարեկամներ ունիմ որոնք ամէն բան կը տեղեկացնեն ինծի:

– Ըսէ՛ք տեսնեմ ուրեմն, ո՞ւր է Պէմպօն: Եւ Քրիստոսի վրայ կ'երդնում որ եթէ Պէմպոյի գտնուած տեղը իրաւ գիտէք, բախտերնիդ շինած պիտի ըլլաք:

— Է՛հ, Վեհափա՛ռ Տէր, կը տեսնեմ որ կամաց կամաց իրարու խօսք հասկնալ սկսանք...: Ծիրանաւոր Պէմպօն, Ռոլան Քանտիանոյի ձեռքը ինկած է. կ'երեւի թէ Ռոլան հին հաշիւ մը կը մաքրէ...: Ձեմ գիտեր ինչ հաշիւ ըլլալը, ինծի չի վերաբերիր... բայց կ'ենթադրեմ թէ ձերդ վեհափառութիւնը անծանօթ չէ այդ հաշիւին...:

Ֆօսքարի դեփ դեղին կտրելով ուղղակի աւազակին երեսը նայեցաւ:

Իրաւ ալ ինք ամէն բան գիտէր... եւ քանի որ Ռոլան Պէմպօն ձեռք ձգած էր, քի՛չ առնէն պինքը, Տանտօլօն եւ Ալթիէրին ալ ձեռք պիտի ձգէր:

Ահա այս մտածումը, այս մտավախութիւնը իր դիմակը վար առնել տուաւ:

Աւազակը յաղթած էր:

— Ծիրանաւոր պատրիարքին ուր գտնուիլը գիտնալը չի բաւեր, դիտել տուաւ Ֆօսքարի: Ամենակարեւորը զայն ազատելն ու Վենետիկ բերելն է:

— Գործ մը որ կատարեալ վստահութեամբ կրնաք ինծի վստահիլ, պատասխանեց Սանտրիկօ: Եթէ ձերդ վեհափառութիւնը կամի եւ հրամայէ, վաղն իսկ ծիրանաւոր պատրիարքը հոս իմ տեղս ձեր դիմացը նստած պիտի ըլլայ...: Յետոյ, եթէ ձերդ վեհափառութիւնը կամենայ եւ հրամայէ, կրնամ նաեւ ոտքերն ու ձեռքերը կապուած Ռոլանն ալ հոս բերել ու տիրոջս յանձնել:

— Այդ գործին համար ի՞նչ կը պահանջէք, հարցուց Դուքսը խեղդուկ ձայնով մը:

— Ուրեմն կը կամի՞ք եւ կը հրամայէ՞ք:

— Այո՛:

— Հիմա որ բերելիքներս մի առ մի թուեցի, կարգը եկաւ պահանջելիքներուս: Վեհափառ, այլեւս զզուեցայ ընկերութենէն դուրս ձգուած կեանք մը ապրելէն: Կը զգամ թէ վաչկատուն եւ թափառական կեանք մը ապրելու համար չեմ ստեղծուած, ամէն վայրկեան վախի մէջ պիտի չկրնամ ապրիլ յետ այսօրիկ... կ'ուզեմ քաղաքակրթուած ու կարգապահ ընկերութեան մը մէկ անդամը ըլլալ...: Կարճ կապելով ըսեմ թէ կ'ուզեմ Վենետիկի մէջ ապրիլ...:

— Այսօրուընէ սկսեալ ազատութիւն շնորհուած է ձեզի, կրնաք Վենետիկ դառնալ:

— Այդ ազատութիւնը ունիմ արդէն, Վեհափառ Տէր, կմկմաց Սանտրիկօ ժըպտելով: Ձեր աւագ հաւատաքննիչը այդ ազատութիւնը շնորհած է արդէն ինծի... բան մըն ալ դուք պիտի չտա՞ք...:

(Շար.)

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Նուրեան, զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Ատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժագ Իքիթեան եւ զաւակը՝ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Հոկտ. 17, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց եղբօր, մօրեղբօր

ԵԴՈՒԱՐԴ ԿԷՕՎՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Վարժապետեան, Տէր եւ Տիկին Մամաս եւ զաւակները (Լիոն) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Հոկտ. 17 Պուլվ. Օտտոյի եկեղեցին (7 Պուլվ. Միշօ) իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՀ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս տխուր առթիւ, իր ամուսնոյն յիշատակին, Տիկին Վարժապետեան 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Սէն - Ժեռոմի եւ շրջակայքի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս կը տօնէ եկեղեցւոյս շինութեան եւ անուանակոչութեան 43րդ տարեդարձը, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին:

Այս առթիւ՝ հանդիսաւոր պատարագ, հոգեհանգստեան պաշտօն, մատաղօրհնութիւն, եւ մատաղի բաշխում:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ, Հաճնոյ 9 ամսուան հերոսամարտի 56րդ տարեդարձի առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հոկտ. 17 Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, վեց հազար զինուորներու հոգւոյն:

Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 13.30ին մատաղի ճաշ եւ յուշահանդէս, Ֆրանսահայ Մշակութային Տան սրահին մէջ, 6 Սիթէ Վօֆուհոլ, Փարիզ 10րդ:

Կը բանախօսէ

Պ. ԱԿՆՈՒՆԻ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՆՈՒԷՐ

Ողբացեալ Զարմուհի Փափազեանի մահուան քառասունքին առթիւ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. Տէր եւ Տիկին Նազար Նազարեանէ 200 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մինասեանէ, Տէր եւ Տիկին Ժագ Մեսրուպեանէ, եւ մի Ոմնէ 100ական Ֆր., Այրի Տիկին Զարմուհի Նալպանտեանէ եւ Պ. Ժորժ Զիլինկիրեանէ 50ական Ֆր., Այրի Տիկին Աննիկ Մինասեանէ 40 Ֆրանք:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը Հինգշաբթի, Հոկտ. 14, ժամը 20.30ին Հայ Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Շաբաթ (Հոկտ. 16) ժամը 17ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Ենթակոմիտէն, ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Հոկտ 16, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին ղպրոցին սրահը, բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի, հեռատեսիլի Ա. կայանէն Թէ - էֆ 1 ժամը 9.30ին:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅԻ ԵՐԵՔՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Կը մասնակցին.— Ժերար Տէտէեան, Հայր Տալմէ, Հայր Յ. Պզտիկեան:

LE COMITE DU PRIX BREMOND
FONDATION CULTURELLE ARMENIENNE

recevra
dans le cadre de ses conférences

RENÉ GUERDAN
HISTORIEN

BYZANCE, VENISE
ET LA FORMATION DE L'EUROPE

le mardi 19 octobre à 20 h. 45
AU CERCLE INTERALLIE
33, Fbg. Saint-Honoré Paris 8

participation aux frais
15 F *par personne étudiants* 5 F

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ

Տօնին առթիւ գրագէտ եկեղեցականներու նուիրեալ ցերեկոյթը Կիրակի 17 Հոկտեմբեր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալ. Մանուկեան մշակութային կեդրոնը— 118 ռիւ տը Քուրսէլ - մեթրօ Քուրսէլ, նախագահութեամբ Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Արք. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Կը խօսին՝

Վարդան Եղիշէեան - ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Սիմոն Պապիկեան- Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

Կարիկ Պասմաճեան - ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՀԻ

Madame Simone VEIL

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 23, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

dans les salons de Paris Sheraton Hôtel
19, rue du commandant-Mouchotte - Paris 14

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԽԻՍՏ ՓԱՅԼՈՒՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

animé par DON MARYO et son Orchestre
attraction : le Chanteur NORAYR
de l'ambiance, du rythme toute la nuit

Entrée 40 F les moins de 21 ans 10 F

ԾԱՆՕԹ.— Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով Աղքատախնամի կեդրոնը . 878 - 02 - 99 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ եթէ չբռնուին, կը տրամադրուին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի, Հոկտ. 17, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին բոլոր անխտիր:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները ընդհ. ժողովի, Կիրակի, Հոկտ.17, ժամը 14.30ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Զինադադարի (Նոյ. 11) արձակուրդներուն առիթով Ս. Խաչ ընկերակցութեան երիտասարդները ճամբորդութիւն մը կը կազմակերպեն դէպի Վենետիկ եւ իր հայկական սրբատեղիները:

Մեկնում շոգեկառքով (fուշէթ) Չորեքշաբթի Նոյ. 10ին իրիկունը:

Վերադարձ Կիրակի Նոյեմբեր 14ին գիշեր:

Տեղեկութեան եւ արձանագրութեան համար դիմել Հ. Յարութիւն վրդ. Պզտիկեանի: Հեռ. 278 31 93 ամէն օր ժամը 8 - 12:

Վերջին պայմանաժամ Հոկտ. 20:

Directeur Artistique et Chef d'Orchestre
CONSTANTIN ORBELIAN

UN ENSEMBLE DE 22 MUSICIENS ET 9 CHANTEURS

BELLA TARPINIAN — ROUPEN MATEVOSSIAN — RAISSA MEGUERDITCHIAN
SIMON DERIAN — ZAROUHI DONIKIAN — DATEVIG HOVHANNESSIAN
EDGARD GARABETIAN — NATALIA SINELNIKOVA — CHAHEN AIROUMIAN

NICE : 13 novembre *CASINO CLUB* 21 h.
MARSEILLE : 14 novembre *OPERA* 14 h. 30 et 21 h.
LYON : 15 et 16 novembre *SALLE RAMEAU* 20 h. 45
VALENCE : 17 novembre *SALLE DES FETES* 20 h. 45
ALFORTVILLE : 23 novembre *PALAIS DES SPORTS* 20 h. 45
ISSY-LES-Mx. : 24 novembre *THEATRE MUNICIPAL* 20 h. 45
BAGNEUX : 26 novembre *SALLE DES FETES* 20 h. 45
PARIS : 27 novembre *THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES* 21h
PARIS : 28 novembre *SALLE PLEYEL* 21 h.

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
15
VENDREDI
15 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82
Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

...րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.704

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52ᵉ ANNÉE — N° 13.704

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿՌՈՒՆԵՐ ՆԱԵՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

— O —

...ինգշաբթի առտու հասած լուրերու ...համաձայն Սայտայի ճակատէն զատ, ...Պէյրութի հիւսիսն ալ կռիւներ վերսկսած ...էին քրիստոնեաներու եւ մահմետական — ...ներու միջեւ եւ սուրիական զօրագունդ ...մը ճամբայ ելած էր բաժնելու համար: ...նկէ զատ Սուրիացիք ծանրհրետանիով ...յարձակման անցած են նաեւ Ալէյ եւ ...համտուն դէպի Դամասկոս կառուղիին ...վրայ եւ հող ալ շահած են: Այն տպա — ...ւորութիւնը կայ, որ Սուրիա նոր խաղ մը ...կը խաղայ, օր մը զինուորական, օր մը ...քաղաքական ճնշում բանեցնելով, ի վեր — ...ջոյ կոտրելու համար Պաղեստինեան դի — ...մադրութիւնը եւ ստիպելու Արաֆաթը, ...որ ընդունի, Լիբանանի համար, սուրիա — ...կան պահանջները: Կայ նաեւ Տթօրայի ...ժողովին պարագան բայց որպէսզի Արա — ...բական Լիկայի եւ Պաղեստինցիներու ...պատուիրակութիւնները Տթօրա երթան ...արեւմտեան Պէյրութէն պէտք է Ալէյէն ...եւ Պհամտունէն անցնին... այսինքն սու — ...րիական դիրքերէն անցնին: Սուրիացիք ...հասած կը թուին Պաղեստինցիները զին — ...ուորական ճակատին վրայ բերել հո՛ն, ...ուր այլեւս արաբական կառավարութեանց ...քաղաքական եւ բարոյականօժանդակու — ...թիւնը չօգնէ իրենց ասպարէզ կարդալու ...Սուրիոյ: Կը մնայ Գահիրէի վեհաժո — ...ղովը, որու Սուրիա որոշած է մասնակ — ...ցիլ բայց ձայնասփիւռը յայտնած է թէ ...Գահիրէ պիտի երթայ Արտաքին նախա — ...րարը եւ ո՛չ նախագահ Ասատ: Մնաց, որ ...միայն այս կացութեան մէջ, այդ վեհա — ...ժողովն ալ շատ ջուր կը վերցնէ, Եգիպ — ...տոսի Արտաքին նախարարը յայտարա — ...րած է թէ սուրիական նոր յարձակում մը ...պայմանաւ կերպով ասպարէզ կարդալ ...կը նշանակէ արաբ թագաւորներուն եւ ...նախագահներուն, որոնք Գահիրէ պիտի ...գան:

Արաֆաթ նոր կոչ մը ըրած է արաբ ...պետութեանց որպէսզի կեցնել տան «Ջար — ...դը»:

Քանի մը տողով

...ՄԱԻ, Ֆրանսայի նոր նախարարապետը ...տնտեսական նեղ կացութեան մատնուած է ...եւ կը թուի թէ արդիւնքները չեն համա — ...պատասխաներ իր նախատեսութիւննե — ...րուն: Որքան մարդը համակրելի ըլլայ ...եւ պարկեշտ, պարզ է որ ծրագրին ար — ...դիւնքները, յարդ, հեռուն են փայ — ...լուն ըլլալէ, բաւեց որ գործատէրերն իսկ ...հաւատան իր ծրագրին արդիւնաւէտու — ...թեան եւ իրենցմէ 78 առ հարիւրը յայտնէ ...թէ Ջախը պիտի չահի 1978ի ընտրու — ...թիւնները, որպէսզի ֆրանսական արժէք — ...ներն ու ֆրանքը հսկայ անկում արձա — ...նագրեն առջի օր Փարիզի սակարանը: ...Տոլարը կը հասնէր 5,01ի իսկ գերմանա — նական մարքը՝ 2,05ի...: Պէտք է ըսել որ մեծամասնութիւնն ալ շատ չօգներ Պառի եւ եթէ քուէով չի խաբեր, խօս — քով բաւական կը վնասէ: Բաւեց որ մէջ տեղ դրուի դրամագլուխի վրայ տուրքը եւ Պառ ստիպուի ըսել որ այդպէս բան չկայ, որպէսզի ընդդիմութեան ձայնը ա — ւելի բարձրանայ: Ինք կ'ուզէր հան — գստացնել գործի շրջանակները եւ խնա — յողները:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարը, բո — լորը տեսան հեռատեսիլէն կամ լսեցին ձայնասփիւռէն, կը մարէր խնդալէն Էլի — զէէն դուրս ելած ատեն եւ «քահ — քահ» մը կը հետեւէր իր ամէն մէկ պատաս — խանին: «Ամէն ինչ լաւ է Չինաստան, հա՛, հա՛, հա՛, «Ֆրանսայի հետ յարա — բերութիւնները հրաշալի են, հա՛, հա՛, հա՛, «Ռուսաստան դէշ կը վարուի իմ երկրիս հետ, հա՛, հա՛, հա՛,»: Կարելի չէ մտածել թէ Ժիսքար կամ Կիրէնկօ այն — պիսի կատակ մը պատմած են «պատուղին ատեն», որ մարդը դեռ այդ կը յիշէր: Կրնայ ըլլալ նաեւ որ իր ազգային մասին շատ լաւատես չէ եւ կը նախընտրէ Փա — րիզի մէջ կրցածին չափ խնդալ քանի վե — րադարձին, Փեքին, կրնայ... «դեղին խնդալ»:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ Թաղապետական ընտրու — թիւններուն յաղթեց անսպասելի կերպով Ֆրանսախօսներու ժողովրդավար ճակա — տը, որ դէմ է երկլեզու դարձնելու Պրիւ — սէլի մէկ գօտին: Այս յաղթանակը կըր — կին խնդրոյ առարկայ պիտի ընէ լեզ — ուական համայնքներու արդէն խախուտ հաւասարակշռութիւնը:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ կեդրոնը ջուրերու տակ մը — նացած է առջի օր, տեղատարափ անձ — րեւներու հետեւանքով: Լակունային ջու — րերը 1 մեթր 10 բարձրացած են: Ողո — ղումներ եղած նաեւ հարաւային Ֆրան — սա հսկայ վնասներ պատճառելով: Վառի մէջ մանաւանդ ամէն ինչ ջուրերու տակ մնացած է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ո՛չ մէկ ար — ձագանգ տուած է Ժիսքարի տեսակցու — թենէն, տրուած խորհրդային հեռատե — սիլէն: Սփռուած ատեն ալ կարգ մը մա — սեր չեն թարգմանուած, ինչպէս Ֆրան — սացի աշխատաւորին երաշխաւորուած նը — ւազագոյն աշխատավարձքին ռուբլիի վե — րածումը: Յիշենք որ Ժիսքար 324 ռուբ — լիի մասին կը խօսէր իբրեւ նուազագոյն աշխատավարձք Ֆրանսայի մէջ երբ Խորհ. Միութեան մէջ.. 70 ռուբլի է: Առաջին անգամն է սակայն որ Պրաւդա չի հրա — տարակեր օտար Պետութեան մը ղեկա — վարին տեսակցութիւնը: Գուցէ Բրեժնեւ գտած է որ Ժիսքար քիչ մը շատ ծանրա — ցած է «ազատութեան հին երկրին վրայ» (Ֆրանսա):

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ. 8)

«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՆ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԾԱՂԿԱՔԱՂ»

Երեւանի մէջ, «Սովետական գրող» հը — րատարակչութիւնը լոյս ընծայած է «Ֆրանսական դասական քնարերգութեան ծաղկաքաղ» գիրքը զոր կազմած եւ թարգ — մանած է Աբրահամ Ալիքեան: Հատորին մէջ տեղ գտած են 36 բանաստեղծներու գործերը, շուրջ հինգ դարու ժամանա — կաշրջան մը, որ ֆրանսական գրակա — նութեան պատմութեան մէջ յատկանշա — կան է ոչ միայն մարդկային բարդ ու բազմազան ապրումներու նկարագրու — թեամբ, այլեւ քաղաքական ու ընկերային հարցերու ընդգրկումով: Ֆրանսական քնարերգութենէն թարգմանութիւններ ը — րած են Մխիթարեան Հայրերը, յետա — գային՝ Յակոբ Ասատուր, Սիպիլ, Արշակ Չօպանեան, Վահան Տէրեան, Ռուբէն Սեւակ, Վահան Թէքէեան: Նոր լոյս տե — սած հատորին մէջ տրուած է նաեւ ամէն մէկ բանաստեղծի համառօտ կենսագրու — թիւնը: Թարգմանիչը՝ Աբրահամ Ալիք — եան, Պէյրութի Սահակեան վարժարանին մէջ, ապա Նշան Փալանճեան ճեմարան ուսանած տարիներէն սիրած է ֆրանսա — կան բանաստեղծութիւնը: «Ծաղկաքաղ»ը այդ սիրոյ միակ արտայայտութիւնը չէ: Իր թարգմանութեամբ եւ յառաջաբանով 1968ին լոյս տեսած են Շառլ Ազնաւուրի «Սէր սրտի չափով», 1970ին՝ Ափոլլինէրի «Բլուրներ» հաւաքածոները:

×

ՄԱՐԶԱՆՔԻ ՎԱՐՊԵՏ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

14 տարեկան Անիտա Զաքարեան արժա — նացած է Խորհ. Միութեան մարզանքի վարպետ կոչումին: Այսպէսով Զաքարեան ընտանիքի 3 անդամներ մարզանքի վար — պետի կոչում կ'ունենան: Անիտա աղջիկն է Սիւզան Զաքարեանի, որ ժամանակին Խորհ. Միութեան լաւագոյն թէնիս խա — ղացողներէն մին էր: Անիտայի հայրը՝ Լէոնիտ Զաքարեան, Հայաստանի լաւա — գոյն մարմնամարզիկներէն եղած է որ մարզանքը ձգելէ ետք քանի մը տարի Պուլկարիոյ հաւաքականի մարզիչը եղած է: Լէոնիտի մեծ աղջիկը՝ Լիանա, լաւ թէնիս խաղացող է, իսկ փոքրը՝ Անիտա, փինկ-փոնկի մէջ մասնակցած է միջազ — գային խաղերու եւ մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած:

×

Է. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆԻ ԲԵՄԱՊԱՐԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

«Սովետսկի կոմպոզիտոր» («Խորհրդա — յին երաժիշտ») հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Էմին Արիստակէսեանի «Պրո — մեթեւս» բեմապարի ձայնագրութիւնը: Երաժիշտին այս գործը առաջին անգամ բեմադրուած է Երեւանի մէջ, 1967ին: Տարի մը ետք ներկայացուած է Լեհաս — տանի Կատովիցէ քաղաքի թատրոնին մէջ, 1970ին Խարկով, 1971ին՝ Ֆրունզէ, իսկ անցեալ տարի՝ Կիրգիզիոյ թատերա — խումբը զայն ներկայացուցած է Մոս — կուայի մէջ:

×

ՆՈՒԷՐ՝ ԴԻԼԻՋԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Ամերիկացի նկարիչ Ռոքուէլ Քենտ 1962 — ին այցելած էր Հայաստան եւ Դիլիջանի բնակիչները իրեն նուիրած էին 3.000 տարուան հնութիւն ունեցող կաւէ սա — փոր մը: Նկարիչը երկրորդ անգամ կա — րելիութիւն չէր ունեցած Հայաստան այ — ցելելու: Մեռաւ 1971ին: Վերջերս նկա — րիչին այրին՝ Տիկին Սալլի, այցելած է Հայաստան, Ռոքուէլ Քենտի թանգարանի տնօրէն Ճօն Կորտըլի հետ, եւ Դիլիջանի երկրաբանական թանգարանին նուիրած է ամերիկացի նկարիչի փայտագրութիւն — ներէն մին:

×

Հ. ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

Պելկրատի Խորհրդային մշակոյթի տան մէջ բացուած է նկարիչ Համբարձում Սա — հակեանի գործերուն ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են 34 նկարներ, որոնք արդիւնքն են հայ նկարիչի Հարաւսլավիա կատարած ճամբորդութեան ընթացքին ստացած տպաւորութիւններուն:

×

ՆՈՐ ՀԱՆՔԱՎԱՅՐ ՄԸ

Երկրաբանները Լերմոնտովօ գիւղին մօտերը յայտնաբերած են Գաբրօ կոչ — ուած կրանիտի մեծ հանքավայր մը: Նախնական հաշիւներով, հոն առնուազն 4 միլի.ոն խորանարդ մեթր թանկագին քարի տեսակ կայ: Գաբրօ կրանիտի ամէ — նէն հազուագիւտ եւ թանկագին տեսակ — ներէն մին է. գեղեցիկ տեսք ունի, դիւ — րին կը մշակուի, շատ կայուն է եւ եր — կարակեաց: Ֆիզիքական յատկութիւննե — րու եւ գեղագիտական յատկանիշներու շնորհիւ Գաբրօ լայնօրէն կ'օգտագոր — ծուի շէնքերու, յուշակոթողներու եւ մեթրոյի կայաններու յարդարման հա — մար: Կ'ենթադրուի որ Լերմոնտովոյի հանքի պաշարները ամէնէն քիչը 60 տարի կը գոհացնեն պահանջները: Քարը Հա — յաստանի գլխաւոր հարստութիւնն է: Հա — յաստանի ընդերքին մէջ կան տուֆի, ֆելզիտի, մարմարի, բազալտի, կրա — նիտի տասնեակ տեսակներ: Քարերու բազմազանութեան շնորհիւ արագ զար — գացում մը ունեցած է Հայաստանի շինա — նիւթերու արդիւնաբերութիւնը:

×

ԱՂԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհրդային մասնագէտները աղ պա — րունակող հանքի տեսակները մաքրելու նոր եղանակ մը գտած են: Մաքրումը հիմնուած է քիմիական զտիչներու կի — րառման վրայ, որոնք կ'ապահովեն կե — րակուրի աղի բարձր որակը: Այս նոր ե — ղանակը առաջին անգամ գործադրուած է Աւանի աղի հանքին մէջ, որու շնորհիւ ալ արագացած է արտադրութեան չափը, կրճատելով նիւթական ծախքերը: Ըստ եղած հաշիւներու, տարեկան 600 հազար ռուբլի պիտի խնայուի այս ձեւով: Աւանի հանքը աղի արդիւնահանման եւ վերա — մշակման մեծագոյն արդիւնաբերական համադրոյթն է Անդրկովկասի մէջ: Այս — տեղէն Խորհ. Միութեան տնտեսական շրջանները կը ղրկուին տարեկան մինչեւ 200 հազար թոն աղ՝ սնունդի արդիւնա — բերութեան եւ քիմիական արտադրու — թեան տարբեր ճիւղերու կարիքներուն համար: 1976 — 1980 հնգամեակին Աւա — նի աղի հանքի կարողութիւնը պիտի աճի: Արտադրութեան զարգացման համար նոր սարքաւորումներ պիտի զետեղուին, որով ձեռնարկութեան տարեկան արտադրա — կան կարողութիւնը պիտի հասնի 250 հա — զար թոնի:

Fonds A.R.A.M

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ «ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ»Ի ՄԱՍԻՆ

Այս տողերը կը գրեմ առ ի երախտագիտութիւն այն համակրական արտայայտութիւններուն որոնք վերջերս երեւցան «Մարմարա»յի մէջ: Ու ահաւասիկ հակիրճ պատմութիւնը այն «Համայնապատկեր»ին որ Հայ գրչական կեանքիս մէջ գրաւեց ամէնէն գործօն տարիներս, 1929–1966:

Սրբոց Թարգմանչաց Վարդանանց եկեղեցական տօնը Հայ Մշակոյթի Օր հռչակուած տարին, Շաբաթ 12 Հոկտեմբեր 1929, «Համայնապատկեր Հայ Մշակոյթի» վերնագրով խիտ ու նկարազարդ ամփոփում մը հրատարակեցի Սոֆիայի «Փարոս» թերթին մէջ, գրաւելով թերթին ամբողջ 4 էջերը, ամփոփելով ամէն ինչ, Նախապատմութենէն մինչեւ 1929, առ ի պանծացումն «Որք զարդարեցին տնօրինաբար զիմաստս անեղին հաստատելով յերկրի գիր կենդանի»: Յաջորդ տարի, 11 Հոկտ. 1930, նոյն թերթին մէջ, բացառիկ 6 էջ, տուի «Նմոյշներ Հայ Մշակոյթէ», ամբողջովին գրաւելով այդ 6 էջերը, դարձեալ ճոխ ու գունաւոր պատկերազարդումով, «Երկնէր երկին ու երկիր»էն մինչեւ Եղիշէ Չարենց: Օրինակ՝ առաջին էջին նկարները առնուած էին «Հայ Գիր» շրջանակին մէջ, որպէս վերտառութիւն ունենալով Ս. Մեսրոպի ձեռքով Հայ Լեզուի Թարգմանուած առաջին տողերը՝ Սողոմոնէն «Ճանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ, իմանալ զբանս հանճարոյ»: Անոր տակ երկուքն «Հայ Այբուբեն» (404), ու «Հնագոյն Ձեռագիր» (887)· անոր տակ՝ «Առաջին Հայ Տպագրութիւն» (1512), ու «Առաջին Հայ Լրագիր» (1794)· անոր տակ «Հայ Մանրանկարչութիւն» (Մլքէ Թագուհիի Աւետարանը, 902) ու Ս. Էջմիածնայ Աւետարանը» (989), ամբողջ նկար: Գրադարանիս մէջ են այս բոլորը որոնք յաճախ կը դիտեմ արբշիռ յուզումով:

Երբ Իսթանպուլ վերադարձայ 1932էն սկսեալ ամէն տարի Սրբոց Թարգմանչաց Վարդապետաց Օրը երազներու մէջ կ'օրօրուէի ու մտովի վերաքաղումներ կ'ընէի Հայ Մշակոյթի բիւրասփիւռ կալուածներէն, որովհետեւ Հայ Մշակոյթի պատմութիւնը իր ամբողջութեամբ իմ առաջ մտասեւեռումս եղած էր: 1951ին լոյս տեսնող «1500ամեակի խոհեր, 451-1951»ին մէջ լայնկեկ տեղ գրաւեց «Հայ Մշակոյթի Օր» բաժինը որ նոյն տարին 13 Հոկտ. 1951ին լոյս տեսեր էր «Մարմարա»յի մէջ: Ու վերջապէս 1960ին եկաւ հասաւ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակը (Օշականի տապանաքարին վրայ որպէս ծննդեան ու մահուան թուականներ փորագրուած են 360 440, բայց Երեւան յետոյ 360ը վերածեց 361ի): Ահա այդ տարի 13 Յուլիս 1960ին «Մարմարա»յի մէջ սկսայ «Համայնապատկեր Հայ Մշակոյթի» յօդուածաշարքը, շաբթէ շաբաթ հրատարակելու եւ մէկ տարուան մէջ աւարտելու մտադրութեամբ: Սակայն նամակ նամակի վրայ գանգատ տեղաց ինծի, «Պ. Մարթաեան շատ սեղմ կը գրէք, տարածուեցէք, ընդարձակեցէք» թելադրութիւն ու խնդրանքով: Համակերպեցայ, շաբաթական յօդուածը ամէնօրեայի վերածեցի եւ ծրագիրս ընդարձակեցի հետեւեալ կերպով:

1.— Նախապատմական Շրջան (սկիզբէն մինչեւ Ն. Ք. 421)

2.— Նախաքրիստոնէական Շրջան (Ն. Ք. 421 – Յ. Ք. 301)

3.— Քրիստոնէութիւն ու Ոսկեդար (301 – 505)

4.— Նուազման Շրջան (505 – 886)

5.— Վերազարթնում ու Արծաթեդար (886 – 1220)

6.— Անկման Շրջան (1220 – 1502)

7.— Խաւար Դարեր (1502 – 1715)

8.— Վերածնունդ (1715 – 1852)

9.— Արդի Շրջան (1852 – 1920)

10.— Ժամանակակից Շրջան (1920էն մինչեւ մեր օրերը)

Իւրաքանչիւր շրջան ունէր իր ստորաբաժանումները – ընդհանուր տեսութիւն, քաղաքական պարունակ, եկեղեցին, լեզուն, գրականութիւն (բանաստեղծութիւն, վէպ, բեմական կտոր եւայլն), գեղարուեստ – երաժշտութիւն, գիտութիւն, բժշկութիւն, արհեստներ, մշակոյթի այլ ճիւղեր: Տպագրական դժուարութիւնը նկատի առնելով նկար չպարունակող գրութիւնը որ ոչ թէ թերթօնի՝ այլ պարզ յօդուածի ձեւով կը գրաւէ: Երկրորդ էջին առաջին երկու սիւնակները· օրինակ՝ մեր եկեղեցի ու վանքերը որոնց նկարները լիակատար ի պահ ունիմ մանրամասնութիւններով: Յօդուածաշարքին առաջին ութ բաժինները հրատարուեցան լրիւ այնպէս ինչպէս ծրագրուած էր, որոնք եթէ գրքի վերածուին պիտի գրաւեն հազարաւոր էջեր: Այդ տարիներուն երբ ամէնօրեայ էր հրատարակութիւնը՝ ժամանակ տրամադրելու համար այս որոնումին, փնտռտուքի, ընթերցման ու դասաւորումի ստիպուեցայ կրճատումներ ընել Անգարայի մէջ ունեցած պաշտօններէս: Տպագրական գործին մէջ ալ կարգ մը դժուարութիւններու բախեցայ, փորձի սրբագրութեան ու ձեռագիրներու պահպանման մէջ թերացում եւայլն: Սակայն այսպէս թէ այնպէս կարողացայ առաջին 8 բաժինները ի գլուխ հանել: 10րդ բաժինը «Ժամանակակից Շրջան»ը բովանդակելուն՝ հակիրճ պիտի ըլլար, 1920էն մինչեւ մեր օրերը: Իսկ 9րդ բաժինը բաւական լայնախոհ էր որովհետեւ Հայ Վէպին զարգացման դարն էր:

Մօտէն տեսեր էի Իսթանպուլի Սահմանադրական շրջանը, յետ պատերազմեան շրջանը եւ Հանրապետական շրջանը, ու ծանօթ էի համայնքին մշակութային տարողութեան հայ գրականութեան մարզին մէջ: Մշակուած միտքերէն շատեր չէին կարդացած արեւելահայ ու արեւմտահայ վէպերուն մեծագոյն մասը: Որով յարմար դատեցի վէպերուն նիւթը ամփոփել հեղինակին բառերովն իսկ: Որպէս առաջնորդ աչքի առջեւ ունէի հինգ հատորնոց անգլերէն երկ մը որ նոյնը ըրեր էր Անգլիացիներու համար հիանալիօրէն: Ուշադրութիւն՝ «ամփոփում, հեղինակին բառերովն իսկ» ուրոյն արուեստ մըն է ինքնին: Սակայն մեր մէջ կը գտնուին կետնաբիծի (քամէլէոն) յարափոփոխ նկարագիր ունեցող գրչակներ: կային, կային. ու անոնք պոռչտուքի մը սկսան, անպատկառ, լիրբ ու լեպեշի ոճով, շքթանք մը փոթորկեցին իմ դէմ: Մարթաեան վէպերը կ'ընդօրինակէ ու մեզ կը հրամցնէ աղաղակով ու զրպարտութիւնով: Հակառակ Յակոբ Մնձուրիի գնահատանքին եւ զգուշացման խաչակրութիւնը այն աստիճանի հասաւ որ 1852 – 1920 շրջանի արեւմտահայ վէպերը լրիւ, արեւելահայ վէպերն ալ մինչեւ Նար – Դոս տալէ վերջ՝ 1966ի սկիզբը ստիպուեցայ գրիչս վար դնել այս քստմնեցուցիչ պատկերին առջեւ: Շատեր դիս նուաստացնել ջանացին ըսելով թէ այլեւս գրելիք չունէի որովհետեւ սպառած էր դրամագլուխս: Այդպիսիներուն կը պատասխանեմ այսօր, սապէս: Թղթածրարիս մէջ 1966էն ի վեր պատրաստ է Արդի Շրջանի ձեռագիր սիւնակներս էջ 382 – 401ը որ ձեռք առած եմ Նար-Դոսի երեք պատմուածքները, 19 էջ: Թղթածրարին չեմ յանձնած անոնք: Որպէս կարեւոր մաս կը մնայ Արդի Շրջանի թատրոնը ու գեղարուեստը, որոնք արդէն ամփոփած եմ նոյն շրջանի ընդհանուր տեսութեանս մէջ: Փակած եմ «Համայնապատկերի» հաշիւը մաղս պատէն կախած: Ակամայ կանգ կ'առնեմ լրման հասնելէ քանի մը քայլ մնացած, չարը բարիով յաղթելու համար: Ապաշնորհ գրչակներ մէկդի՝ համակիր ընթերցողներուս ներողութիւնը կը խնդրեմ:

ՅԱԿՈԲ ՄԱՐԹԱՅԵԱՆ

ՀԱՃՆՈՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 56ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

1918ի վերջաւորութեան ենք: Համաձայնականներուն յաղթանակը եւ Արարատի ճակատամարտի հայ կամաւորներուն յաղթական մուտքը Կիլիկիա, բազմահազար հայ գաղթականներու սուրիական անապատներու մէջ տառապալից կեանքին վերջ կուտային եւ նոր կեանքի վերազարթնում մը կը սկսէր: Հալէպ խռնուած էր հազարաւորներու խումբ մը որ սպանդէն մազապուրծ ազատած էր, կորսնցուցած՝ ընտանիքի անդամներէն շատեր: Այդ ժամանակ Հալէպի մէջ, Ահարոն պատուելիի հովանաւորութեան տակ, հարիւրաւոր որբեր կը պատսպարուէին, որոնցմէ 20 հաճընցի որբեր եւ որբուհիներ կ'որոշէին վերադառնալ Հաճըն: Արամ Կայծակի առաջնորդութեամբ 200 երիտասարդ հաճընցիներ հետիոտն կ'երթային Ատանա, անկէ՝ Տաւրոսեան լեռնաշղթային վրայէն անցնելով, երթալու համար ծննդավայր՝ Թուրք խուժանին կողմէ հրկիզուած իրենց պապենական բոյնը վերականգնելու:

Հալէպի մէջ համախմբուած հայ գաղթականներու մեծամասնութիւնը Մարաշէն, Այնթէպէն եւ Կիլիկիոյ միւս հայաշատ քաղաքներէն էր: Կային նաեւ վերին Հայաստանի գաւառներէն, որոնց փափաքն էր իրենց կողոպտուած եւ աւերակի վերածուած տուները վերականգնել: Ճիշդ այդ օրերուն, անգլիական վերին իշխանութենէն հրաման կուգար հայ գաղթականները երկաթուղիով Կիլիկիա փոխադրել՝ ձրի: Ի՜նչ խանդավառ օրեր էին. վերին Հայաստանը՝ Սարդարապատի եւ Բաշ Ապարանի կռիւներու յաղթանակով, իր լուսապայծառ օրերը կ'ապրէր. իսկ Կիլիկիա պիտի դառնար Ռուբինեանց թագաւորութեան յոյսի եւ վերազարթնումի ապագայ կռուանը:

Այդ միջոցին էր, որ 1919ի սկիզբը ութ հազար Հաճընցիներ կը վերադառնային իրենց բոյնը: Քար քարի վրայ չէր մնացած. Թուրքը հրդեհի տուած էր 35 հազար հայութիւն հաշուող այդ պաշտելի քաղաքը:

Կը սկսէր վերաշինութիւնը: Բուխերիկներէն դուրս կ'ելլէր ծուխը ծխանի: Քանի մը ամիս ետք կը սկսէր քարէ տուներու շինութիւնը. պէտք էր վերջացնել աշխատանքները՝ ձմեռը չեկած: Այդ օրերուն էր որ տեղի կ'ունենար Մարաշի ջարդը: Թուրք խուժանը եւ քեմալական հորդաները կը սկսէին շրջապատել Հաճընը: Հաճընցին, 4 տարուան գաղթականական տառապանքէ ետք, չէր կրնար իր յոգնաբեկ մորթը աժան ծախել:

Կը կազմակերպուէր ինքնապաշտպանութեան կոմիտէ մը: Հաճնոյ հայ կառավարիչը՝ Կարապետ Զալեան, իր շուրջ կը համախմբէր կուսակցութիւններու եւ երեք յարանուանութիւններու ղեկավարները խորհրդակցութեան համար: Ժողովը կը կազմէր ինքնապաշտպանութեան կոմիտէ մը. հրամանատար կը նշանակուէր Անդրանիկի զինուորներէն Ճէպէճի, ընիկ կեսարացի: Կը կազմուէին նաեւ պարենաւորման եւ զինամթերքի հայթայթման մարմիններ, որոնց կը յանձնուէին թռուցիկ բաժնելու եւ պաշարման ճակատներու յարաբերութեան կարեւոր գործերը: Հաճընցիներ քաջաբար կը դիմադրէին թշնամի յարձակումներուն: Ատանայի Ֆրանսական իշխանութիւններուն ուղղուած օգնութեան կոչը ապարդիւն մնացած էր: Հաճընցիներ մինակ մնացած էին ինքնապաշտպանութեան ճակատին վրայ եւ օրհասական պայքար կը մղէին 9 ամիս:

Կիլիկիոյ 150 հազար Հայերը ականապիշ կը սպասէին Հաճնոյ գոյամարտի ելքին: Համաձայնական պետութիւններու անտարբերութիւնը եւ իրենց թրքամոլ քաղաքականութիւնը Հաճընը առանձին ձգած էին: Թուրքը, առիթէն օգտուելով, վերջին անգամ բազմաթիւ թնդանօթներով Հաճընի ինքնապաշտպանութեան պատնէշները կը խորտակէր: 1920 Հոկտեմբեր 15ին կ'իյնար Հաճըն՝ Ռուբինեանց Թագաւորանիստ Վահկայ բերդէն քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ:

Սակայն, 38 տարի ետք պիտի վերա –

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կրկնե՛մ, Ուէպսթըրզ բառարանի մը միջակ ծաւալով՝ հայերէնէ – անգլերէն եւ անգլերէնէ – հայերէն բառարանի մը չգոյութիւնը աղէտ մըն է արդէն մեզի համար, եւ աւելի լուրջ աղէտ մը պիտի դառնայ շուտով:

Աւելի փոքր, բայց նոյնպէս լուրջ դժուարութիւն մըն է քարտէզներու հարցը, զոր աւելի արագ կարելի է բուժել: Չկայ քարտէզագիրք մը՝ որ անգլերէնով քարտէզներ ունենայ, պատմական եւ արդի Հայաստանի զանազան վիճակները ցոյց տուող: Ինչպէ՞ս պատմութիւն սորվեցնել աշակերտներու, որոնք Վանի ու Երեւանի տարբերութիւնն անգամ չեն գիտեր…

Որոշ ընթերցողներ կը մտածեն թերեւս, թէ Հայաստանի կառավարութեան գործն է ասիկա: Է՛: Բայց չեմ կարծեր որ անոնք կարենան կամ արտօնուին այդ գործը ընելու մօտաւոր ապագային, որովհետեւ գործը չի կրնար զուտ արեւելահայերէնով ըլլալ, կամ իրագործուիլ համայնավար հակակշռի տակ: Ի դէպ, աւելցնեմ որ բառարաններու եւ դասագիրքերու պատրաստութիւնը առիթ պիտի ըլլայ արեւմտահայերէնի եւ արեւելահայերէնի մօտեցումին (չեմ կրնար հաւատալ՝ միացումին): Յստակ է որ արեւելահայերէ՛նը պիտի տեւէ իբրեւ հայերէն: Որքան ալ որ ցաւալի ըլլայ այս իրականութիւնը մեզի համար՝ պէտք է օգտագործենք ներկայացուած առիթները եւ քաջալերենք լեզուի կանոնները եւ բառամթերքի մօտեցումը, բայց ո՛չ ուղղագրութեան: Չեմ կարծեր որ լիովին յաջող կրնայ ըլլալ այս ուղղութեամբ որեւէ ջանք, սակայն որքան քիչ յաջողութեամբ ալ պսակուած ըլլայ՝ փորձը կ'արժէ ընել:

Խօսեցայ Հայաստանի (մեր կրճատուա՛ծ հայրենիքի) դերին մասին: Ընթերցողը թերեւս յիշէ՝ որ մատնանշած էի թէ հրէական կազմակերպութիւններ կը քաջալերեն դէպի Իսրայէլ գրօսաշրջութիւնը, իբրեւ իրենց փոքրամասնութիւնը տեւականացնող ուխտագնացութիւն: Մեր ժողովուրդն ալ կ'երթայ հայրենիքի իր բեկորը այցելելու, ու թէեւ օգտակար պիտի ըլլար քաջալերել այդ գրօսաշրջիկութիւնը, սակայնատիկա իմ գլխաւոր նպատակը պիտի չըլլայ:

Կը մտածեմ զուտ ուսումնական տարողութիւն ունեցող ձամբորդութիւններու մասին: Վերջերս, իմ նախկին աշակերտներէն մէկը, որ բաղդատական գրականութիւն կ'ուսանի, կրցաւ օգտագործել ամերիկեան համալսարաններու լայնախոհութիւնը, հետեւեալ ձեւով: Քանի որ իր ճիւղը կը պահանջէր որ քանի մը օտար լեզու սորվի, արտօնութիւն ստացաւ երթալու Հայաստան՝ ուր ուսանեցաւ ռուսերէնը՝ պաշտօնապէս. սակայն, ռուսախօս դպրոցէն դուրս անշուշտ շրջապատուած էր Հայերով եւ հայրենիքի շունչով: Միայն գրականութեամբ հետաքրքրուողները չեն որ կրնան ընել ասիկա:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Շար. – 19)

Fonds A.R.A.M

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ՆՈՐ ՖԻԼՄԸ

LE CORPS DE MON ENNEMI

Չորեքշաբթի օր, Փարիզի պաստառներուն վրայ կեանք կ'առնէր Անրի Վերնէօյի (Աշոտ Մալաքեանի) 28րդ երկար ժապաւէնը՝ «Թշնամիիս Մարմինը», քաղուած Ֆելիսիէն Մարսոյի վէպէն:

Կիրակի օր, Թէ. Է. 1էն Միշէլ Տրիւքէր, այս առթիւ հրաւիրած էր բեմադիրը եւ ֆիլմին դերակատարներէն երկուքը՝ Մարի-Ֆրանս Փիզիէ եւ Բերնար Պլիէ: Նոյն օրը, ժուռնալ տիւ Տիմանշի մէջ քանի մը սիւնակ նուիրուած էին այս նոր ֆիլմին եւ հոն Վերնէօյ կը յայտնէր թէ որոշ անձկութեամբ ինք եւ գլխաւոր դերակատարը Պելմոնտօ կը սպասէին հանրութեան ընդունելութեան: Աւելցնենք թէ այս ժապաւէնին մէջ, Վերնէօյ եւ Պելմոնտօ միայն բեմադիր եւ դերակատար չեն այլեւ միասնաբար արտադրութեան պատասխանատուները, այլ խօսքով իրենց դրամագլուխն է որ օգտագործուած է: Բայց Վերնէօյ կ'ըսէ թէ «հասարակութիւնը հաղուադէպօրէն կը սխալի եւ պէտք է ընդունիլ անոր վճիռը»:

Թէեւ տարբեր իր վերջին ֆիլմերէն քանի որոշ ընկերութեան մը մտայնութիւնն է, որ խնդրոյ առարկայ է, Մալաքեան «պատգամ» չունի տալիք, իր յանձնառութիւնն է «լաւ ֆիլմեր ընել» ինչ որ ինքնին պզտիկ բան մը չէ: Բայց հարկ է ընդունիլ որ Վերնէօյ քիչ անգամ սխալած է իր ընտրութիւններուն մէջ եւ միշտ լաւ ընտրած նաեւ իր գործակիցները: Ու երբ Ֆելիսիէն Մարսոյի տաղանդին կը ծառայեն Միշէլ Օտիար, Պելմոնտօ, Բերնար Պլիէ, Տանիէլ Իվերնէլ, Վերնէօյի վարպետի ղեկավարութեան տակ, կը խորհինք որ մտահոգուելու պատճառ չկայ եւ թէ «հայ պաղթականը» (ինչպէս ինք կ'ըսէ Ժուռնալ տիւ Տիմանշի մէջ) լուծելէ վերջ իր վրէժը դաժանին առաջինն ըլլալով, կը շարունակէ լուծել այդ «վրէժը» ֆրանսական սինեմային առաջիններէն մէկն ըլլալով:

կանգնէր «Նոր Հաճըն»ը Հայաստանի լուսապայծառ արեւուն տակ ու հոն կառուցուած յուշարձանը պիտի անմահացնէր Հաճնոյ դիւցազնամարտը:

Այսօր, երբ Հաճընցիներ Հայաստան կ'այցելեն, բոլորին սիրտերը հրճուանքով կը լեցուին երբ կը կարդան՝ Երեւանէն 25 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, ցախատակներու վրայ գրուած «Նոր Հաճըն» աւանին անունը:

Հին Հաճընը մեռաւ 55 տարի առաջ, ապրի «Նոր Հաճըն»ը:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՌՈՏԵԶԻԱ

Շատ փոքր թիւով երկիրներ միայն դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատած են Ռոտեզիոյ հետ, քանի այս երկրին ծնունդը հակօրինական կը նկատուի միջազգային աշխարհին մէջ: Արդարեւ, Ռոտեզիա 1965 Նոյեմբեր 11ին միակողմանի կերպով իր անկախութիւնը հռչակած էր՝ անսալով Անգլիոյ կարծիքը: Իբրեւ պատմական ծանօթութիւն արձանագրենք, թէ Լիվինկսթըն 1855ին հետախուզած էր ափրիկեան այս շրջանը, որ 1890էն սկսեալ դարձած էր անգլիական գաղութ մը:

Ռոտեզիա 390.000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն ունի եւ զետեղուած է երկու մեծ գետերու՝ Զամպեզի եւ Լիմփոփոյի հովիտներուն միջեւ: Ծովի ելք չունի: Երկրին մայրաքաղաքն է Սալզպըրի՝ 512.940 բնակչութեամբ: Պաշտօնական լեզուն անգլերէնն է: Բնակչութեան աճը շատ մեծ է՝ հազարի վրայ 34 (համեմատութեան համար յիշեցնենք Ֆրանսայինը, որ 5,8 է հազարի հաշուով): Բարենպաստ կլիմայի հետեւանքով հարուստ գիւղատնտեսութիւն ունի: Ամբողջ երկիրը «հողային օրէնք»ով երկուքի բաժնուած է՝ կէսը սեւամորթներու, կէսը ճերմակներու յատկացուած ըլլալով: Արդիւնքն այն է, որ իրարմէ բոլորովին տարբեր երկու տնտեսութիւններ յառաջ եկած են: Սեւամորթներու մեծ մասը իր ապրուստը ապահովելու սահմանուած գիւղատնտեսութիւն մը զարգացուցած է աննպաստ հողերու վրայ, մինչդեռ ճերմակներու գիւղատնտեսութիւնը չափէն աւելի զարգացած է: Արդարեւ, այս վերջիններուն գիւղատնտեսութիւնը առաջնակարգ դիրք կը գրաւէ Ափրիկէի մէջ, քանի ամէնէն արդիականն է՝ օրինակելի ագարակներ ամերիկեան ձեւի: Կեդրոնացած է վեց հազար ճերմակ ագարակապաններու ձեռքը, որոնցմէ երկու հարիւրը 10.000 հեկտարէ աւելի են: Սեւամորթ ագարակապաններու թիւն է 400.000:

Հացահատիկի արտադրութիւնը ափրիկեան չափանիշով շատ բարձր է. բնակիչի հաշուով 2.390 քիլօ է տարեկան, երբ Ափրիկէի միջինը 998 քիլօ է: Եգիպտացորենի արտադրութիւնը անձ գլուխ հաշուով 4 թոն է (Մ. Նահանգներու մէջ՝ 4,5) եւ կը նկատուի աշխարհի բարձր արտադրութիւններէն մին:

Գիւղատնտեսութենէ գոյացած եկամուտը անհաւասար չափով բաժնուած է. 85 տոկոսը բաժին կ'իյնայ ճերմակներու, իսկ 15ը՝ սեւերու: Ուրեմն, Ռոտեզիոյ զարգացած գիւղատնտեսութիւնը ճերմակներու նախաձեռնութեան պէտք է վերագրել: Ցամենայն դէպս արտադրութեան չափանիշները պատկառելի են. ներկայացնենք քանի մը թիւեր.— շաքար՝ 259.000 թոն, որ աշխարհի արտադրութեան 3 տոկոսը կը ներկայացնէ, բամպակ՝ 43 միլիոն թոն, շաքարեղէգ՝ 2,7 միլիառ թոն, եւայլն:

Հանքերը ամբողջովին ճերմակներու ձեռքը կեդրոնացած է: 70 տեսակ հանքանիւթեր մեծ հարստութիւն կը ներկայացնեն Ռոտեզիոյ համար: Կարեւորագոյններն են ոսկի (1975ին 15.5 թոն), նիքէլ, պղինձ եւայլն:

Շնորհիւ իր հարուստ հանքերուն եւ զարգացած գիւղատնտեսութեան Ռոտեզիա ցայսօր յաջողած է կայուն տնտեսութիւն մը ապահովել: Զմոռնանք որ ՄԱԿի որոշումով Ռոտեզիա ամպարկոյի ենթարկուած է: Այսուհանդերձ կացութիւնը փոխուելու վրայ է: Ռոտեզիոյ զօրավիգ կեցած երկու երկիրներ իրադարձութեանց հետեւանքով հեռացած են իրմէ: Փորթուկալ՝ կորսնցուցած Անկոլան եւ Մոզամպիքը, իսկ Հարաւի Ափրիկէի Հանրապետութիւնը նախ եւ առաջ իր գոյատեւումը ապահովել կ'ուզէ:

Ռոտեզիոյ բնակչութեան թիւն է շուրջ վեց միլիոն՝ 260.000ը ճերմակ, 5.5 միլիոնը սեւ:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՍԻՄՊՈԶԻՈՄԸ

Հոլանտայի մէջ տեղի ունեցած պտուղի մշակման Եւրոպական Գիտական Ընկերակցութեան սիմպոզիոմին, Խորհրդային Պատուիրակութիւնը ղեկավարած է Հայաստանի խաղողագործութեան, գինեգործութեան եւ պտղաբուծութեան գիտական հետազօտութեան հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Փրոֆ. Ա. Մելքոնեան: Սիմպոզիոմը կազմակերպած էր Հոլանտայի պտուղի մշակման Ազգային հիմնարկութիւնը: Մասնակցած են եւրոպական կարգ մը երկիրներու անուանի գիտնականներ, որոնք զեկուցումներ տուած են պտուղներու, մասնաւորաբար խնձորի եւ տանձի, ընտրութեան մարզէն ներս վերջին երկու տարիներուն ձեռք բերուած արդիւնքներուն մասին: Ուշադրութեան արժանացած են Անգլիոյ Իսթ-Մոլինկ կայանի վարիչ Փրոֆ. Ֆ. Ալթոնի, Հոլանտայի Ազգային Հիմնարկութեան տնօրէն Փրոֆ. Եակ Վան Տորսմանի, Չեխոսլովաքիոյ ներկայացուցիչ Եան Բլաժեկի զեկուցումները: Եւրոպայի բազմաթիւ գիտական հաստատութիւններու մէջ մեծ աշխատանքներ կը տարուին խնձորի եւ տանձի նոր տեսակներ ստեղծելու եւ զանոնք կլիմայական տարբեր պայմաններուն յարմարցնելու մարզէն ներս: Սիմպոզիոմին զեկուցում տուած է նաեւ Փրոֆ. Ա. Մելքոնեան, ներկայացնելով հայ գիտնականներուն նուաճումները՝ Հայաստանի բարձրադիր եւ նախալեռնային գօտիներու մէջ բերքի տեսակներու ստեղծման ուղղութեամբ:

×

ԿԱՌՔԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Երեւանի կառքի գործատունը հնգամեակի համար մշակած է արտադրութեան զարգացման ծրագիր մը, զոր կազմած են ճարտարագէտներ ու վարպետներ: Գործատան տնօրէնը Ս. Դանիէլեան այս առթիւ ըսած է՝ մեր գործատունը ամէնէն երիտասարդներէն մին է Խորհ. Միութեան կառքի շինութեան արդիւնաբերութեան մէջ, 1977ին պիտի աւելնայ արտադրութիւնը: Վերջերս ձեռնարկութեան մէջ կատարուած են վերակառուցման աշխատանքներ: Նոր մշակուած ծրագրի մէջ կարեւոր տեղ յատկացուած է «Երազ» կառքերու շինութեան կատարելագործման:

×

ԵՐԱԺԻՇՏ ԿԱՐԷՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

«Սովետսկայա կուլտուրա» թերթը տպած է Ելենա Դոլինսկայի ընդարձակ յօդուածը, որուն մէջ կը խօսուի երաժիշտ Կարէն Ս. Խաչատրեանի կեանքին ու գործին մասին: Յօդուածագիրը կը գրէ. «Կարէն Խաչատրեանի երաժշտութիւնը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ: Դաստիարակուած ըլլալով հայրենի եւ արտասահմանեան երաժշտութեան աւանդութիւններով, ան իր ստեղծագործութեան մէջ կ'օգտագործէ հին եւ արդի արտայայտութեան միջոցները»: Կարէն Խաչատրեան եղբօրորդին է Արամ Խաչատրեանի: Մանկութենէն իսկ սիրած է արուեստը՝ գրականութիւնը, թատրոնը, նկարչութիւնը, երաժշտութիւնը: Իր ուսուցիչները եղած են Շոստակովիչ եւ Միասկովսկի:

Կարէն Խաչատրեան ուսումնասիրած է հայ ժողովուրդի երգարուեստը, ինչպէս նաեւ իր հօրեղբօր՝ Արամ Խաչատրեանի երաժշտութիւնը: Իր անդրանիկ համանուագը հիացում պատճառած է Մոսկուացիներուն եւ Լենինգրադցիներուն եւ արժանացած՝ առաջին մրցանակի: Շոստակովիչ «Պրավդա»ի մէջ հետեւեալը գրած է Կարէն Խաչատրեանի «Թաւջութակի եւ դաշնակի սուիթ»ի մասին. «Այդ գործը երաժիշտի մեծ յաջողութիւնն է: Խոր միտքերը, նիւթի վիրթիւոզ մշակումը, գեղեցիկ մեղեդին՝ այս բոլորը կը հմայէ ունկնդիրները, զօրաւոր տպաւորութիւն կը գործէ»: Կարէն Խաչատրեան գրած է նաեւ «Չիպոլինօ» բեմապարը: Ներկայիս ան կ'աշխատի Մոսկուայի պետական երաժշտանոցը, հասցնելով երաժիշտներու սերունդ մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (199)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

— Ի՞նչ կ'ուզէք, ի՞նչ բանի պէտք ունիք:

— Ձեր ընդհանուր հրամանատարի բանակին մէջ սանկ պզտիկ պաշտօն մը, պզտիկ աստիճան մը, տեղակալի պէս բաներ մը հրացանակիրներու կամ պահակազօրաց գունդի մը տեղակալութիւնը...: Որովհետեւ, եթէ հեղինակութիւն եւ աստիճան չունենամ, դժուար թէ Ռոլանը կարենամ ձեռք անցնել...:

Ֆուքարի վճռական մարդ մըն էր, շատ շուտ որոշում կուտար, իր հետ խօսելէն ի վեր ան արդէն պէտք եղածին չափ ուսումնասիրած էր Սանտրիկօն եւ համոզուած էր որ այդ աւազակը պիտի կրնար իրեն ծառայութիւններ մատուցանել, եւ յետոյ, երբ որ ատենը գար, Ռոլանը ձեռք անցնելէ վերջ անշուշտ այդ աւազակն ալ ձերբակալել պիտի տար:

Իսկ Սանտրիկօ լուռ ու մունջ որոշումի կը սպասէր:

— Բայց պահանջածնիդ պզտիկ բան չէ, պատասխանեց վերջապէս Դուքսը:

— Գիտեմ, Վեհափառ, բայց Ռոլանի գլուխը եւ ծիրանաւոր Պէմպոյի կեանքը տեղակալութեան աստիճանէն շատ աւելի արժէք կը ներկայացնեն: Վաղը երբ ձեր առջեւ գտնէք ,այն ատեն երկուքդ միասին արժանի պիտի տեսնէք զիս տեղակալութեան պաշտօնին:

Ֆուքարի ոտքի ելաւ:

Սանտրիկօ գուշակելով որ տեսակցութիւնը վերջ գտած էր, ինքն ալ ոտքի ելաւ:

— Կեցցէ՛ք ,ըսաւ Դուքսը:

Սանտրիկօ հեւալով գլուխը խոնարհեցուց:

Ֆուքարի ինք անձամբ գզրոց մը բացաւ եւ մագաղաթ մը առնելով իր ձեռքովը լեցուց, ստորագրեց եւ կնքելէ յետոյ զայն Սանտրիկոյի յանձնեց:

— Վեհափառ Տէր, ես հոս բանակցելու համար մտայ եւ դուրս կ'ելլեմ հոսկէ իբր ձեր ամէնէն հաւատարիմ մէկ սպասաւորը ,ըսաւ Սանտրիկօ մագաղաթը առնելով եւ յարգանօք խոնարհելով:

— Մանաւանդ պէտք է հաւատարիմ ըլլաք հանրապետութեան ,ըսաւ Ֆուքարի իր նախկին դիրքը ստանալով: Ուրեմն վաղը...:

— Վաղը ծիրանաւոր Պէմպօն իր բերնովը պիտի ըսէ ձեզ թէ յանձին Ռոլանի որպիսի՛ վտանգաւոր հակառակորդի մը ձեռքն ինկած էր ինքը: Իսկ գալով Ռոլանի, Տէր իմ, ամէնէն ուշը մէկ ամիսէն ձեր ձեռքը պիտի ըլլայ:

— Շատ լաւ: Գացէք, Պարոն տեղակալ:

Սանտրիկօ սարսռաց: Երբ պալատէն դուրս ելլելով Սուրբ Մարկոս հրապարակը գտաւ ինքզինքը ուրախութեամբ գոչեց.

— Աստուած վկայ այսքան յարգանքի արժանի ըլլալս բնաւ չէի նախատեսած...: Ալ ասկէ ետքը գիտեմ ինչ արժանիք ունենալս .. հիմա ալ Պիանքան իմս է...:

Եւ գինովցած, ուղղակի Իմբէրիայի ապարանքը վազեց:

Այս վերջինը առջի գիշերէն ի վեր անհամբերութեամբ իրեն կը սպասէր: Իրաւ ալ, աւազակը հակառակ խոստացած ըլլալուն, ամբողջ օրը պերճաղիճին պալատը չէր գացած:

Ատոր համար, պալատ հասնելուն պէս գինքը ներս առաջնորդեցին:

— Է՛հ, Տիկին, լաւ մը մտածեցի՞ք, խօսք առաւ Սանտրիկօ:

— Ձեզի կը սպասէի, բայց չեմ գիտեր թէ ինչ որոշում պիտի տամ, պատասխանեց Իմբէրիա: Աղջիկս ձեր ձեռքն է... զօրաւորը դուք էք եւ իրաւունքը ձեր կողմն է...: Ահա՛ ինչ որ գիտեմ...:

— Բայց սա որոշ է որ պիտի չուզէիք զայն աւազակի մը կնութեան տալ, այնպէս չէ՞:

Իմբէրիա դողալ սկսաւ: Սանտրիկոյի ըսածը ճիշդ էր. Իմբէրիա պիտի չուզէր աղջիկը աւազակի մը կնութեան տալ, բայց այժմ այդ չարագործը չբարկացնելու համար կը վախնար իր միտքը բացորոշապէս արտայայտելու:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԵՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Գեղամ Տապաղեան, Օրիորդ Բրաբիոն Տապաղեան, Պ. Յակոբ Տապաղեան եւ ազգականները, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, իրենց քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին, նորոգ հանգուցեալ,

Այրի Տիկին ՄԱՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տապաղեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, Հոկտեմբեր 17, կիրակի առաւօտ Տեսինի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Նուրեան, զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Ատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Իքիթեան եւ զաւակը. կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Հոկտ. 17, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց եղբօր, մօրեղբօր

ԵԴՈՒԱՐԴ ԿԷՕՎՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, ընկ. Ղազարոս Գապաքճեանի մահուան առթիւ. իր զաւակներուն եւ Ալիքեան ընտանիքին։

×

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Դասլաքեան խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնեն Այրի Տիկին Աշխէն Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Ժաք Պօղոսեանի եւ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եավերեան՝ Ղազար Պօղոսեանի մահուան տըխուր առթիւ և 150 Ֆր. նուիրած են Մարսէյլի Մշակոյթի Տան։

ՀԱՅԿ. ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՍԻՒԻՍ ՌՈՄԱՆՏ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Ամէն Կիրակի առաւօտ, կէս ժամ տեւողութեամբ ժամը ճիշդ 14.05, Հայկ. ծրագիր պատրաստուած Օր. Սիրվարդ Գազանճեանի կողմէ (Ալիք՝ Իւլբոա-բուռթ եւ էֆ - էմ)

Հոկտ. 17ին.— Հայաստանի երաժշտական ժողովրդական գործիքները։

Հոկտ. 24ին.— Նոյն նիւթին շարունակութիւնը։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Շաբաթ (Հոկտ. 16) ժամը 17ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Ենթակոմիտէն, ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Հոկտ 16, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը, բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՑԱՆԿ ԹԻՒ 8

Տիկին Շաքէ Ասլանեան 100 տոլար, Պ. Նազարեան Գէորգ (Փարիզ) 500, Ոմն (Շաւիլ) 100, Հ. Յ. Դ. Շ. Միսաքեան խումբ (Մարսէյլ) 100, Պ. Պ. Սարհատ եւ Լեւոն Գըլըճեան (Մարսէյլ) 100 Ֆր.։

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

ouverte midi et soir
avec son mini-spectacle
FERDI & NORAYR

Ամէն օր՝ տէօնէր
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ.— մանթի, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ լահ-մաճուն,
ՈՒՐԲԱԹ.— Սու-պէօրէկ

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

Fermé le Lundi

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ սրահ

Շաբաթ, Հոկտ. 23, ժամը 19էն սկսեալ

ՁՕՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ 50»

հատորին

ՆԵՐԿԱՅ Կ'ԸԼԼԱՆ

ԳԱՐԶՈՒ

(որ հեղինակն է կողքին)

ԵՒ ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Այս առթիւ գինեձօն, ապա ժամը 21.30ին ճաշ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի ապահովել, հեռաձայնելով Մշակոյթի տուն.— 50 - 15 - 09

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

SAMEDI 23 OCTOBRE à partir de 19 H.

SIGNATURE DU LIVRE

"HARATCH 50"

en présence de

CARZOU

(auteur de la couverture du livre)

et de

Arpik MISSAKIAN

COCKTAIL SUIVI D'UN GRAND BANQUET

Le nombre des places étant limité, il est prudent de réserver en téléphonant à la Maison de la Culture 50-15-09

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռեսումնասիրացի ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի, Հոկտ. 17, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները ընդհ. ժողովի, Կիրակի, Հոկտ.17, ժամը 14.30ին Ահարոնեան ակումբը։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Խաչիկ Հաճիյակոբեան, 113 Յովհաննէս Յովհաննիսեան Երեւան 22 (Խորհ. Միութիւն) կը փնտռէ իր հօրաքրոջ (ծնեալ Մելքոնեան) զաւակները.— Եղիա-Մկրտիչ ծնած Պոլիս 1922, Մինաս ծնած Մարսէյլ 1941, Պայծառ ծնած Մարսէյլ 1928, Մարիամ ծնած Մարսէյլ 1932, հօրը անունը՝ Սարգիս (ծնած Մարգուան)։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ

Տօնին առթիւ գրագէտ եկեղեցականներու նուիրեալ ցերեկոյթը Կիրակի 17 Հոկտեմբեր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալ. Մանուկեան մշակութային կեդրոնը— 118 ռիւ տը Քուրսէլ - մեթրօ Քուրսէլ, նախագահութեամբ Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Արք. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Կը խօսին՝

Վարդան Եղիշէեան – ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Սիմոն Պապիկեան– Հ.ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

Կարիկ Պասմաճեան – ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի 17 Հոկտ. Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։

Արձանագրութիւնները տեղւոյն վրայ։

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES en ARMENIE

OCTOBRE — NOVEMBRE

Au départ de Marseille 14 jours

2500 F.

NOEL EN ARMENIE

DU 24 DECEMBRE AU 6 JANVIER

2750 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ère classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50.89.12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43.06.06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

FLASH dernière minute

OPTIMA Tours

vous propose un voyage en ARMÉNIE

DU 23 OCTOBRE AU 6 NOVEMBRE 1976

PREPAREZ VOTRE REVEILLON EN ARMENIE

Départ le 22 Décembre 1976
Retour le 3 Janvier 1977

Logement en première classe — pension complète
Excursions quotidiennes

Nous consulter :

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67

Organisation technique : licence A 300

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
16-17
SAMEDI-DIMANCHE
16-17 OCTOBRE
1976

LE NUMERO 1.20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
83, Rue d'Hauteville, 75010 Paris
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-32 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 170 Ֆ· Վեցամսեայ 90 Ֆ·
Արտասահման Տար· 200 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13· 705
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52 ANNÉE — N° 13.705

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՍՈՒՐԻԱ ՕԴՈՒԺՆ ԱԼ ՄԷՋՏԵՂ ԿԸ ՀԱՆԷ

ԵՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՎՐԱՅ ԿԸ ՔԱԼԷ

— Օ —

Այլեւս պարզ կը թուի Սուրիոյ նպատակը.— ճզմել վերջնապէս պաղեստինեան դիմադրութիւնը նախքան արաբական վեհաժողովը, որ ի մէջ այլոց շատ հաւանաբար չգումարուի։ Պաղեստինցիք կը դիմադրեն բոլոր ճակատներու վրայ բայց մինչեւ ե՞րբ կրնան տոկալ։ Շթօրայի մէջ բաւական զիջումներ ալ ըրած էին։ Այսպէս Արաֆաթ ընդունած էր բանակցութեան նստիլ Ասատի բանագնացներուն հետ նախքան լիբանանեան աջին եւ ձախին համաձայնութիւնը եւ տուած էր իր նախապայմանը ինչ կը վերաբերի սուրիական զօրքին քաշուելուն։ Համակերպած էին Դամասկոսի զինուորա-քաղաքական իշխանութեան Լիբանանի մէջ եւ Արաֆաթ ընդունած էր նաեւ քաշել իր հայդուկները լեռներէն, որուն փոխարէն քրիստոնեաները պիտի քաշուէին կարգ մը դիրքերէն, որոնք կը խանգարեն երթեւեկի ազատութիւնը։

Սուրիա կ՚ուզէ տէրն ու տիրականի պէս վարուիլ եւ իսկապէս ի՛նչ հեգնանք է խորհիլ որ պաղեստինեան դիմադրութիւնը ճզմել վճռած է պաղեստինեան դատին ամէնէն մեծ պաշտպանը՝ Սուրիա։ Ու Պաղեստինցիք ի՞նչ ելք պիտի գտնեն։ Զինուորական պարտութեան մը եւ քաղաքական անձնատուութեան մը միջեւ է իրենց ընտրութիւնը։

Ուրբաթ կը պարզուէր որ Դամասկոս օդանաւ ալ սկսած է գործածել, մինչ իր զօրքը Պէյրութի վրայ կը քալէ։ Պրաւդա կը դատապարտէ «օտար միջամտութիւնները» բայց չի խօսիր բացէ ի բաց Սուրիոյ մասին։ Կռիւները շատ բուռն են եւ Պհամտունի մէջ տունէ տուն է որ կը կռուին։ Սուրիական հրետանին կը յառաջանայ մինչ պաղեստինեան հրամանատարութիւնը կ՚ըսէ թէ «կռիւը կը շարունակուի»։ Հոս հոն արդէն «եթէ Ալէյը առնեն, ամէն ինչ վերջացած է, այլեւս ոչինչ կրնայ զիրենք կեցնել»։

Պէյրութի մէջ կացութիւնը թէ ծանր է թէ յստակ։ Թանգարանի դուռն, որ արեւմտեան կողմէն արեւելեան կողմն անցնելու սահմանագլուխն է (կամ հակառակը) փակ էր ու ոչ մէկ կառք կը համարձակի այդ կողմերը երթալ, կրակը անմիջական է։ Օդակայանը երկու ամիս է գոց է։ Բայց եւ այնպէս կեանքը կը շարունակուի ու ամէնէն խրախուսիչ երեւոյթն է դպրոցական վերամուտը։ Ֆրանսական հեռատեսիլը ցոյց տուաւ դպրոցներու վերաբացումը մինչ Ազդակի վերջին թիւերու սիւնակներն ալ լեցուն են վերամուտի ազդերով։ Յուսանք որ իրենց մանկութիւնը կորսնցուցած եւ դասագիրքի փոխան կալաշնիքով սեղմած այս երախաները կարենան օր մը մարդ ըլլալ եւ մանաւանդ մոռնայ իրենց մանուկ աչքերուն տեսած գազանութիւնները։

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ· 11)

ԵՐԲ ԵՒ ՈՐՈՆՔ ՀԻՄՆԱԾ ԵՆ ԱՐՄԱՒԻՐԸ(*)

— Օ —

Ռուսահայ գաղթավայրերու պատմութեան մէջ իր յատուկ եւ ուշագրաւ տեղը ունի Արմաւիրը (Հիւսիսային Կովկաս)։ Քաղաքը հիմնուած է այնպիսի ժամանակաշրջանին, երբ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող ռուսահայ գաղթավայրերը հետզհետէ կը զրկուէին արտօնութիւններէ, կը կորսնցնէին իրենց դատական – վարչական ինքնավարութիւնը եւ կը հաւասարէին համառուսական պետական եւ դատական իրաւակարգին։ Սակայն գիտնականները նոյն կարծիքը չունին այն հարցին մասին թէ ե՛րբ եւ ո՛ւրկէ գաղթած են Հայերը Հիւսիսային Կովկաս եւ հիմնած Արմաւիր քաղաքը, թէ ի՛նչ կապ կայ պատմական Հայաստանի հինաւուրց մայրաքաղաք Արմաւիրի եւ ներկայի Արմաւիրի միջեւ։ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Պատմութեան Հիմնարկութեան գիտական աշխատակիցը՝ Լեւոն Պօղոսեան, որ կ՚ուսումնասիրէ ռուսահայ, մասնաւորաբար Արմաւիրի գաղթավայրի պատմութիւնը, հետեւեալ բացատրութիւնները տուած է գաղթօճախի գոյացման եւ անոր զարգացման մասին։

Չէրքէզահայերու եւ յատկապէս Արմաւիրի պատմութիւնը մանրամասն գրի առած է ռուս պատմաբան Ֆիոդոր Շչէրբինա, որ օգտագործելով Արմաւիրի գիւղական վարչութեան դիւանային նիւթերը, 1916ին հրատարակած է «Արմաւիրի եւ Չէրքէզահայերու պատմութիւն» աշխատութիւնը։ Այդ հարցին ան մասամբ անդրադարձած էր անկէ երեք տարի առաջ հրատարակուած իր «Կուբանի կազակական զօրքի պատմութիւնը» հետազօտութեան մէջ։ Այս հարցի ուսումնասիրման առումով հետաքրքրական են նաեւ բանասէր – պատմաբան Երուանդ Շահազիզի «Չէրքէզիա կամ Չէրքէզիստան եւ Չէրքէզահայք» անտիպ աշխատութիւնը, որ կը գտնուի Ե· Չարենց Թանգարանը։

Չէրքէզահայերու եւ Արմաւիրի պատմութեան անդրադարձած են տասնեակէ մը աւելի հայ եւ ռուս պատմաբաններ։ Հայ պատմագրութեան մէջ այդ հարցին վերաբերեալ առանձին յօդուածներ գրած է Խաչատուր Փորքշեան՝ յատկապէս շօշափելով Հայերու՝ Չէրքէզիա կատարած գաղթի թուականի որոշման, գաղութի հիմնադրման վերաբերող կարգ մը հարցեր։

Ֆ· Շչէրբինա կը գտնէ, որ Հայերը Չէրքէզիա եկած են բուն Հայաստանէն՝ ԺԴ· դարուն, մինչդեռ Ե· Շահազիզ կ՚ըսէ որ «Չէրքէզահայութեան առաջին եւ հնագոյն զանգուածը բուն Հայաստանէն դուրս ելած եւ Չէրքէզիոյ լեռները հասած ու հոն բնակութիւն հաստատած առանձին, անկախ գաղթականութիւն չէ եղած, այլ Ղրիմի փոքր մէկ հատուածը, որ յետագային Ղրիմէն եկած եւ հոն հաստատուած է»։ Իրենք, Չէրքէզահայերը, նոյնպէս կը պնդեն այն վարկածին վրայ թէ գաղթած են Ղրիմէն եւ կը սիրեն իրենք զիրենք անուանել Նոր Նախիջեւանցիներու արիւնակիցները, որոնց հետ կողք – կողքի ապրած են Ղրիմի մէջ։

Պահպանուած փաստաթուղթերը կը վկայեն որ Չէրքէզիոյ մէջ Հայերը նոյն արտօնութիւնը ունեցած են, նոյն իրաւունքներէն օգտուած են, ինչ որ չէրքէզ ազնուականները։

Սակայն յետագային անոնք լքած են Չէրքէզիան եւ գաղթած են դէպի Ռուսիոյ սահմանը։ Ի՞նչ բան ստիպեց անոնց այդպէս ընել, ի՞նչու անոնք հրաժարեցան շատ մը արտօնութիւններէ (որոնց շարքին նաեւ ճորտեր պահելու իրաւունքէ) եւ տեղահան եղան։ Այս հարցումին պատասխանելու համար, պէտք է ծանօթ ըլլալ այն ժամանակուան պատմական դէպքերուն։

Կէս քրիստոնեայ եւ կէս հեթանոս ցեղերը, որոնց մէջ կ՚ապրէին Հայերը, ԺԸ· դարու սկիզբներէն Թուրք քարոզիչներու դրդումով սկսան մահմետական դառնալ։ Անկէ զատ ցարական Ռուսիա Հիւսիսային Կովկասի նկատմամբ որոշ նպատակներ ունէր։

Սուլթանական Թուրքիոյ համար նպաստաւոր էր Չէրքէզներու շրջանին մէջ մահմետականութիւն քարոզել եւ կարենալ կանխել Ռուսերու յառաջխաղացքը դէպի Կովկաս։ Քրիստոնեայ Հայերու համակրանքը Ռուսերուն կ՚երթար, հետեւաբար անոնք կ՚օգնէին ռուսական բանակին ոչ միայն տնտեսական գործերուն մէջ, այլեւ անոնց զէնք ու փոխադրական միջոցներ կը տրամադրէին։ Չէրքէզական ցեղերու կրօնական մոլեռանդութեան հետեւանքով Հայերու համար ծանր կացութիւն մը կը ստեղծուի եւ անոնք կը սկսին մտածել Ռուսիոյ սահմանները գաղթելու մասին։ Ռուսիոյ կառավարութեան համար ալ նպաստաւոր էր հայկական աւաններու հիմնումը Կովկասի մէջ, մանաւանդ որ ատիկա կրնար վաճառականական զարգացումին ծառայել, ոչ միայն Հայերու, այլ Հրեաներու եւ նոյնիսկ չէրքէզ բնակչութեան համար։

Կովկասեան մարզին մէջ հայաքաղաք հիմնելու եւ Հայերու թիւը աւելցնելու հարցը յառաջ եկած է ԺԸ· դարու 80ական թուականներու սկիզբները, երբ կոմս Գրիգորի Պոտյոմկին կը նշանակուի Կովկասեան շրջանի հրամանատար։

Մինչեւ ԺԹ դարու 30ական թուականները Չէրքէզահայերու գաղթը եւ Ռուսիոյ գրաւած շրջաններուն մէջ անոնց բնակութեան վերահաստատումը անկազմակերպ բնոյթ մը ունեցած է։ Գաղթած են առանձին ընտանիքներով, երբեմն Ցոյներու եւ արդէն իսկ ռուսական հպատակութիւն ընդունած չէրքէզեան ցեղերուն հետ։ Սակայն յետագայ տարիներուն Կովկասի զինուորական կառավարութիւնը կը ձեռնարկէ Հայերու բնակութեան վերահաստատման։ Գաղթի կազմակերպիչ կը նշանակուի Կուբանի զօրքերու աջ թեւի հրամանատար Զօր· Գ· Զաս, որու անմիջական մասնակցութեամբ Կուբան գետի հարաւը՝ Կազանսկայա Ստանցիա կոչուող վայրը, 1830ին բնակութիւն կը հաստատէ հայ գաղթականներու առաջին խումբը։ Սակայն 9 տարի ետք, երբ այդ խումբերուն կը միանան երեք նոր խումբեր, Զօր· Զաս՝ իրենց իսկ խնդրանքով, Հայերը կը փոխադրէ ներկայ Արմաւիրի տեղը։ 1839ին Կուբան գետի ձախ ափը՝ Պրոչնի Օկոպ («Ամուր խրամատ») ամրոցին դիմացը, Հայերը կը հիմնեն իրենց չորս թաղամասերը։ Նոր հաստատուած հայ բնակավայրի ընտրութիւնը յաջող էր ո՛չ միայն պաշտպանութեան, այլեւ երկրագործութեան, անասնապահութեան եւ առեւտուրի զարգացման տեսակէտէն։

Արմաւիր ի տարբերութիւն այլ բնակավայրերու եւ, մասնաւորաբար, Նոր Նախիջեւանի հայկական գաղութի, երբեւ քաղաք մէկ անգամէն չձեւաւորուեցաւ, այլ աճեցաւ ու կառուցուեցաւ աստիճանաբար եւ արդէն Ի· դարու սկիզբները Հիւսիսային Կովկասի հայաշատ եւ բարեկարգ քաղաքներէն մին էր։

Արմաւիրի հիմնադրութեան մասին երբ կը խօսինք պէտք է անդրադառնալ նաեւ անոր անուանակոչութեան հարցին։

Հայկական նորաստեղծ քաղաքը սկզբնական շրջանին անուն չէ ունեցած, այլ պարզապէս կոչուած է «Արմիանսկի աուլ» («Հայկական գիւղ»)։ Զօր· Զաս, դիմելով Պետրոս քահանայ Պատկանեանի (Նոր Նախիջեւանցի բանաստեղծ Ռափայէլ Պատկանեանի հօրեղբայրը), կը խնդրէ անուն մը տալ քաղաքին։ Վերջինս կ՚առաջարկէ զայն կոչել Հայկաշէն։ Սակայն Չէրքէզահայերը կ՚առարկեն անոր դէմ։ Տարիներ ետք, 1848ին, նոյն Պետրոս քահանայի առաջարկով եւ Ներսէս Աշտարակեցիի միջնորդութեամբ քաղաքը կը կոչուի Նոր Արմաւիր՝ ի պատիւ Հայոց հնագոյն մայրաքաղաքի։

Այսպէսով, 1839ին Հիւսիսային Կովկասի մէջ հիմնուած Արմաւիրի հայ գաղութը, օգտուելով քաղաքական եւ ընկերային – տնտեսական նպաստաւոր պայմաններէն, ձեռք կը ձգէ իրաւական – վարչական եւ տնտեսական բնոյթի որոշ արտօնութիւններ։ Կուբանի բարեբեր հողերուն վրայ հաստատուած Արմաւիրի հայ գաղութը ԺԹ դարու վերջերուն, շնորհիւ աշխարհագրական դիրքի, առեւտուրի, երկրագործութեան, անասնապահութեան զարգացման նպաստաւոր պայմաններու եւ ձեռներէց ու գործունեայ բնակչութեան, կը դառնայ շրջանի բարգաւաճ քաղաքներէն մին։

Այսօրուան Արմաւիրը, որ Կրասնոդարի արդիւնաբերական երկրորդ մեծ քաղաքն է, ունի 150 հազար բնակիչ, հոն զարգացած են սնունդի արդիւնաբերութիւնը, մեքենաշինութիւնը, կիրառական արուեստները։ Քաղաքին մէջ կան նաեւ կարգ մը բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատութիւններ, թատրոն, թանգարաններ։ Արմաւիրի արդիւնաբերութեան եւ մշակութային կեանքի զարգացման իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ տեղւոյն հայ բնակիչները՝ յաջորդները այն Չէրքէզահայերու, որոնք 1839ին Կուբանի եզերքը հիմնեցին քաղաք մը եւ անոր տուին Հայաստանի հինաւուրց մայրաքաղաքին անունը՝ Արմաւիր։

(*) ԽՄԲ· «ՅԱՌԱՋ»ի·— Զուգադիպութիւնը շահեկան է։ Այս նոյն թիւին մէջ (էջ 2 եւ 3) թարգմանաբար հրատարակած ենք Թրուայայի ինքնակենսագրութեան էջերէն մասեր, ուր գրագէտը կը խօսի··· Արմաւիրի մասին։

Քանի մը տողով

ԱՅՆԹԱՊԷՆ հասած լուրերու համաձայն սուրիական եւ թրքական զօրքերը բախում ունեցած են Քիլիսի մօտ, հարաւ-արեւելեան Թուրքիա։ Մէկ հոգի մեռած է, կռիւը տեւած է Չօրեքշաբթի կէսգիշերէն մինչեւ Հինգշաբթի ցերեկ։ Ըստ թրքական աղբիւրներու բախումը սկսած է երբ Թուրք պահակները ազդարարած են մէկուն որ իրենց դիրքերուն կը մօտենար, սուրիական կողմէն քալով։

Fonds A.R.A.M

HENRI TROYAT-ի “ԱՅՆՔԱՆ ԵՐԿԱՐ ՃԱՄԲԱՆ”

— Et l'arménien ? Parlez-vous l'arménien ?
— Non. Personne dans notre famille n'a jamais parlé cette langue, et je le regrette, car on la dit admirable. La littérature arménienne, pour ceux qui peuvent en lire les œuvres dans le texte original, recèle, parait-il, des merveilles. Arménien russe, je n'ai été marqué que par la culture russe. C'est un manque incontestable...

Այս կարճ պարբերութիւնը կը գտնուի նոր լոյս տեսած հատորի մը մէջ (*), որ տեսակ մը հոգեկան դիմանկարն է Անրի Թրուայայի: Գրագէտին սիրտը մերկացած է հոն ու անկեղծութեամբ կը պատասխանէ իր խօսակիցին (Մօրիս Շավարտէս) հարցումներուն:

Ու եթէ այս գրութեան գլուխը ընտրեցինք այդ մէկ հարցումը ու գրագէտին պատասխանը, պատճառը յստակ է անշուշտ: Այդ քանի մը խօսքերը կը բացատրեն ամէն բան եւ գուցէ նաեւ լուսաբանեն այն Հայերը, որոնք տարիներէ ի վեր, վրդովումով (ինչո՞ւ) կ'այպանեն ակադեմականը, որ կ'ուրանայ իր ծագումը: Աւելի ճիշդ ինքզինքը Հայ չի զգար:

Անցնելէ առաջ գրքին բովանդակութեան, աւելորդ չենք նկատեր քիչ մը խօսիլ այդ մասին: 1938էն ի վեր (երբ կը ստանար Կոնքուր մրցանակը) Հայերը իրար անցած են, որովհետեւ Թրուայա տանիքներէն չի պոռար թէ հայ է եւ նախընտրաբար կ'ընդգծէ ռուսական ծագում մը: Ով որ քիչ թէ շատ ծանօթ է Թրուայայի կեանքին ու մանաւանդ ռուսահայ որոշ դասակարգի մը մտայնութեան, ոչ այդքան իրար պիտի անցնէր, ոչ ալ տեւականօրէն, հոս – հոն փաստեր պիտի փնտռէր հայ մամուլի սիւնակները լեցնելով, հաստատելու համար թէ Թրուայա հայ է: Ինչ որ աւելի այպանելի կը թուի մեզի, քան գրագէտին «ուրացումը», մեր մուրացկանութիւնն է: Արդարեւ, ինչո՞ւ տարիներէ ի վեր, կը «մուրանք», որ Թրուայան ընդունի թէ հայ է: Արդե՞օք ազգային արժանաւորութեան (տիճնիթէ) պակաս չէ մեր կողմէ: Քի՞չ են արդեօք մեր մէջ անոնք, որ իրենք զիրենք Հայ չեն զգար (ի վերջոյ եան մը չի բաւեր, որ մարդ մը իսկապէս հայ ըլլայ):

Որքա՜ն կան մեր մէջ, որոնք իրենք զիրենք ռուս, ֆրանսացի, ամերիկացի կը զգան. դեռ ունինք նմոյշներ ալ որոնք իրենք զիրենք թուրք կը զգան. բայց մենք տարիներէ ի վեր կը հալածենք Թրուայան: Ինչո՞ւ: Մարդը ինքզինքը ռուս կը զգայ. իր ամբողջ կրթութիւնը, դաստիարակութիւնը, տան լեզուն, ամէն ինչը ռուսական է: Եւ միակը չէ: Ունինք ամբողջ դասակարգ մը ռուսահայերու, որոնք միայն մէկ հայկական հացէ պահած են իրենց տետրակին մէջ՝ Հայոց Եկեղեցի, 15 ռիւ Ժան Կուժոն, զոր կը գործածեն միայն թաղումէ թաղում: Եւ սիրելով ճշմարտութիւնը աւելի քան Պղատոնը, մենք այն համոզումը ունինք թէ Անրի Թրուայայի հայութիւնը մեզ հետաքրքրեց առաւելաբար, չըսելու համար միայն, այն օրը երբ մարդը նախ առաւ Կոնքուր մրցանակը, ապա ընտրուեցաւ Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ: Ուրեմն, աւելորդ կը համարինք եւ նոյնիսկ անտեղի՝ մեր ընդվզումը: Եւ հիմա որ Անրի Թրուայա մանրամասնօրէն կուտայ իր կենսագրականը (**) ու կ'անդրադառնայ իր ծագումին, թող ուրախանան անոնք, որ այս «խոստովանութեանը» կը սպասէին տարիներէ ի վեր: Գալով մեզի՝ բան չի փոխուիր:

Անրի Թրուայա մեծ գրագէտ մըն է, հասած փառքի ու հաստատ նստած անոր մէջ: Տեսակ մը նուիրագործուած գրագէտ: Տաղանդաւոր վիպասան, նուազ տաղանդաւոր թատերագիր, իր ամէնէն մեծ աշխատանքը (եւ գուցէ ամէնէն մնայունը) նկատուի հաւանաբար ռուս մեծ գրագէտներու կենսագրութիւնը:

Ֆրանսացի ընթերցողը աւելի հասկցած է Պուշկինը, Դոստոյեւսկին, Տոլստոյը Գոգոլը Թրուայի միջոցաւ: Քանի Թրուայա, աւելի մօտ ռուսական մտքին ու հոգերանութեան քան ֆրանսացի Մօրուա մը, օրինակ, կրցած է թափանցել ռուսական հոգին: Ու իր ֆրանսական զարգացումն ու ֆրանսական մտքի ծանօթութիւնը թոյլ տուած են որ կարենայ լաւագոյնս ներկայացնել զանոնք, համապատասխան իր նոր հայրենիքին մտայնութեան եւ հասկացողութեան: Այս հատորը այլապէս շահեկան է նաեւ, որովհետեւ հոն, գրագէտէն անդին, կը յայտնուի մարդը եւս: Այդ մարդը համակրելի է, (ինչ որ ամէն գրագէտի պարագան չէ), պարզ է, համեստ է (ոչ՝ կեղծ – համեստ) եւ մանաւանդ կը յայտնուի իբրեւ գրագէտ մը, որ հակառակ իր ապահով դիրքին, տեղաւորուած չէ այդ ապահովութեան մէջ: Միշտ կը կասկածի, վստահ չէ որ պատմութեան կրնայ անցնիլ, ընթերցողներու թիւը շատ բան չի նշանակեր իրեն համար: Լեզուն ու ոճը պարզ են ու մատչելի, ինչ որ թերութիւն կրնայ նկատուիլ միայն իմաստակներու կողմէ ու լաւ տիրացած ֆրանսական աճպէզի մտածելակերպին՝ կը յաջողի կարճ նախադասութիւններով, յաճախ քանի մը բառով միայն, տալ ամբողջ Պուշկինը կամ ամբողջ Տոլստոյը: Ու երբ կը յիշէ Դոստոյեւսկիի խօսքը «բոլորս Գոգոլի վերարկուէն ելած ենք», կ'աւելցնէ «բայց Գոգոլի վերարկուն, ինք ալ չէր ելած Պուշկինի մէթր տը փոսթէն եւ Պուշկինը չէր, որ իր երիտասարդ պաշտօնակիցին տուաւ «Մեռած հոգիներու» եւ Ռեվիզորին նիւթը: Լերմոնտով իր ճամբան չգտա՞ւ Պուշկինի նմանողութեամբ սկսելով:

×

Մտերիմ եւ հաճելի հատոր մը, ուր 65 տարեկան գրագէտ մը՝ կը խօսի իր մասին: Եւ դժուար է խօսիլ իր մասին յաջողելով յաւակնոտութիւն չցուցադրել: Թրուայա յաջողած է:

×

Տարօրինակն այն է սակայն թէ վրդոված ենք, որովհետեւ Թրուայա ինքզինք հայ չի զգար. բայց չենք վրդոված՝ որ ան թեկնածութիւնը դնէ Ֆրանսական Ակադեմիայի՝ Քլօտ Ֆառէրի աթոռին, որուն հետեւանքն այն էր որ Թրուայա գովասանքը պիտի արտասանէր Հայերու «այս հին ծանօթ»ին: Տրամաբանօրէն պատմութեան այս «կատակը» աւելի ծանր էր մեզի համար (ոչ իրեն անշուշտ): Բայց այս կատակէն ալ թող անհանգիստ ըլլան Ֆառէրի աճիւնները:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(*) Un si long chemin *Henri Troyat*
Ed. Stock, Paris 1976

(**) Քիչ անդին կուտանք այդ կենսագրական գլխաւոր մասին թարգմանութիւնը:

“ԱՅՆՔԱՆ ԵՐԿԱՐ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ”

ԽՄԲ.— Ստորեւ, թարգմանաբար կուտանք Թրուայայի վերջին գիրքին սկզբնական մասին գլխաւոր հատուածները, ուր կ'ակնարկէ իր ծագումին:

ՀԱՐՑ.— Անրի Թրուայա, ինչո՞ւ այս խորագիրը, *Այնքան երկար ճամբայ մը*, զոր ուզեցիք տալ մեր խօսակցութեանց:

ՊԱՏ.— Որովհետեւ մեծ հեռաւորութիւն մը կայ ծնած տեղիս եւ եղած տեղիս միջեւ: Հօրս ընտանիքը բնիկ է Արմաւիրի կէս – հայկական, կէս – չէրքէզ բնագաւառէն, Կովկասի հիւսիսը: Անյիշատակ ժամանակներէ, Հայերու խումբեր լեռը կ'ապրէին սեղմ կապերով Չէրքէզներու ցեղախումբերու հետ: Այդ Չէրքէզներուն լեզուն, բարքերը, զգեստները առած էին: Սեւ պատմուճան մը հագած, կուրծքը ազոյներով զարդարած, արծաթեայ սուր մը գօտիին, աստրախան գդակ մը գլխուն, տիւ եւ գիշեր ալյան կ'ոդեկոչէին, չոր միս եւ կաթնեղէն կ'ուտէին, բայց հաւատարիմ կը մնային քրիստոնեայ կրօնքին: Այս «Հայ Չէրքէզները» ինչպէս կը կոչէին զիրենք, եկեղեցի անգամ չունէին իրենց գիւղերուն մէջ: Տարին անգամ մը, հայ քահանայ մը կուգար էջմիածնէն, հարաւը, պսակելու համար բոլոր երիտասարդ զոյգերը եւ մկրտելու շրջանին նորածինները: Անկէ ետք, աճապարանքով կը վերադառնար, աղօթելով Աստուծոյ որ իր կառախումբը ազատի աւազակներու յարձակումներէն, աւազակներ որոնք կը հսկէին անցորդներուն վրայ լեռներուն մէջ: Երբ Ռուսաստան ձեռնարկեց Կովկասի նուաճումին, լուրջ հարց մը ծագեցաւ այս «Հայ Չէրքէզներուն» մօտ: Այն պատերազմին մէջ որ դէմ առ դէմ հանած էր յարձակողներն ու լեռնականները, պէտք է օգնէին իրենց մահմետակա՞ն բարեկամներուն՝ քրիստոնեայ ցարին դէմ, թէ քրիստոնեա՞յ ցարին՝ իրենց մահմետական բարեկամներուն դէմ: Հայկ. կրօնքը այնքա՜ն մօտ է ռուս օրթոտոքս կրօնքին: Քրիստոսի կապը աւելի զօրաւոր եղաւ.— «Հայ Չէրքէզները» ոգեւորութեամբ ողջունեցին Ռուսերը եւ համախմբուեցան անոնց դրօշին տակ: Իբրեւ առաջնորդ, թարգման եւ արձակազէն մահմետական Չէրքէզներուն դէմ, մեծ ծառայութիւններ մատուցին կայսերական զօրքին: Իբրեւ վարձատրութիւն, 1839ին, ռուսական հպատակութիւն ստացան եւ իրաւունքը քաղաք մը շինելու զոր իրենք պիտի մատակարարէին: Այդ քաղաքը Արմաւիրն էր: Իմ նախնիքս հոն հաստատուեցաւ իր ընտանիքով: Եւ որովհետեւ անունը Թորոս էր, ցարական իշխանութիւնը ռուսացուց իր անունը եւ Թարասօֆ դարձաւ: Այս ամբողջը, հայրս պատմած է ինծի հարիւր անգամ, ինք ալ լսած էր իր հօրմէն:

.

Մեծ–հայրս իր տղան 9 տարեկանին ղրկեց Մոսկուայի Առեւտրական Գործնական Ուսումներու Ակադեմիան, որպէսզի կատարելագործէ ռուսերէնը եւ սորվի առեւտուրի նախնական սկզբունքները: Երբ տասը տարի ետք հայրս դուրս ելաւ այդ դպրոցէն, ռուսական ամուր փայլ մը կը ծածկէր «հայ Չէրքէզի» իր նախնեաց խորքը: Սահուն ռուսերէն կը խօսէր եւ ի վիճակի էր ձեռքն առնելու ընտանեկան գործին ճակատագիրը: Իր հանդիպումը Էկատերինոդար (այժմ՝ Կրասնոդար) շատ գեղեցիկ խարտեաշ պարմանուհիի մը հետ, Լիդիա Աբեսոլոմօֆ, վերջնապէս պիտի վճռէր իր ճակատագիրը:

... Մօրս ընտանիքը երջանիկ, ուրախ եւ միաձոյլ էր: Մօրենական մեծ–մայրս, ծագումով գերման, Սմոլնի հիմնարկութեան նախկին գիշերօթիկ, միայն իր ամուսնոյն եւ զաւակներուն համար կ'ապրէր: Մօրենական մեծ–հայրս, հայ – վրացական ծագումով բժիշկ էր:

×

Ապա, Թրուայա իր ընտանիքին հետ պիտի բռնէ աքսորի ճամբան երբ կը ծագի

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստան ունի կարեւոր մասնագէտներ ուրիշ ճիւղերու մէջ ալ, – մաթեմաթիք, քիմիագիտութիւն, երկրաբանութիւն, պատմութիւն, արուեստի պատմութիւն, մանաւանդ լեզուաբանութիւն: Այս ճիւղերէն որեւէ մէկով հետաքրքրուող երիտասարդ մը կրնայ Հայաստանի մէջ ուսանիլ, գրեթէ նոյն ծախքերով՝ որոնց միջոցաւ կ'ուսանի Ամերիկայի մէջ: Ծանօթ եմ ուրիշ վեց հոգիներու, որոնք նոյն բանը ըրած եւ ոգեւորութեամբ վերադարձած են Հայաստանէն: Պիտի ուզէինք անոնց նման 60 ուրիշներ ալ ճանչնալ:

Փակեմ՝ որովհետեւ «կատարուելիք» գործերու համայնագիտարան մը պատրաստել չէր նպատակս: Կ'ուզեմ վերջացնել քիչ մը շատ ակադեմականի ակնոցով եւ գրիչով գրուած այս յօդուածաշարքը, ընդհանուր հաստատումով մը: Հայ ըլլալը եւ հայ մշակոյթով հետաքրքրուիլը միայն գրքի եւ լեզուի հետ կապ չունի: Նոյնիսկ ժողովրդական մամլոյ հետ կապուիլն ալ չի բաւեր: (Ահաւասիկ մամլոյ խնդիրն ալ ցցեց իր գլուխը. խնդիր մը. որ ո՛չ միայն յօդուածաշարքի, այլեւ հսկայ նոր ճիւղի կը կարօտի):

Մեր առաջնորդները յստակօրէն չեն պարզածու կրկնած այն պարզ իրականութիւնը, թէ մշակոյթը՝ գիր – գրականութիւն, մամուլ, մատենագրութիւն չէ միայն: Նիւթական, վերացական ու մարդկային բոլոր կառոյցները՝ մարդուն մշակած եւ ստեղծած մշակոյթին մաս կը կազմեն: Երգն ու պարը (եթէ ոչ ամէն մարդու, պատանիներու համար շատ հրապոյր ունեցող այդ երկուորեակները) աւելի՛ կարեւոր են իբրեւ ազգապահպանման ազդակներ՝ քան ուրիշ որեւէ ճիւղ մեր մշակոյթէն: Սայաթ – Նովան ու Կոմիտասը՝ Սահակ – Մեսրոպի կողքին պատուոյ տեղի արժանի են: Սակայն չենք կրնար մոռնալ մշակոյթի միւս բոլոր միաւորները, — ո՛չ միայն նկարչութիւնն ու ճարտարապետութիւնը, այլ նաեւ խոհանոցն ու ժողովրդական զգեստները, սփիւռքեան կենցաղները (որքան ալ խորթ թուին ոմանք) և մտածելակերպերը, տարապանքներն ու ստեղծագործութիւնները: Ակումբն ու Որբանոցը, Ճեմարանն ու Ողիմպիականը, — ասո՛նք ալ մշակոյթ են, կերտուած ՝որոշ պէտքեր եւ կարողութիւններ ունեցող ժողովուրդի մը կողմէ: Ապրիլ իբր ինքնուրոյն մշակոյթ ունեցող Սփիւռք՝ չի նշանակեր փորձել կրկնել անցեալ մը, ընդօրինակել քարացած մշակոյթ մը, կապկել Պէյրութ մը կամ Պոլիս մը՝ որ փոփոխակ մըն էր մեր պատմութեան մէջ, ինչպէս էին Ուրարտուն կամ Անին: Ապրող մշակոյթ ունեցող ժողովուրդը մը՝ կը ճանչնայ իր աւանդական մշակոյթը, կը սիրէ զանոնք՝ իբր ծնող ու կը համարձակի իր նոր կեանքը ապրիլ եւ նորը կերտել, հինէն առնելով պէտք ունեցածը: Այս գործին մէջ, կազմակերպութիւնները միջնորդներն են ՝որոնք պիտի ամուսնացնեն անցեալը ապագային, բեղնաւոր զուգաւորումի մը յոյսով:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Վերջ)

Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՈՐՏԻ «ԿԱՖ»Ը

Միացեալ – Նահանգներու նախագահական ընտրութեան պայքարը աստիճանաբար կը ծաւալի, յատկապէս Ֆորտի եւ Քարթըրի միջեւ։ Արդարեւ, երկու թեկնածուներն ալ կը փորձեն հանրութեան պարզել իրենց տեսակէտներն եւ ուղեգիծերը ոչ միայն ամերիկեան ներքին կեանքին այլազան երեսներուն մասին, այլեւ միջազգային քաղաքականութեան վերաբերեալ։

Ֆորտ պաշտպանողական դիրքի մէջ է, քանի հարկադրուած է Քարթըրի քննադատութիւններուն պատասխանել. օրինակ հաստատել, թէ Միացեալ Նահանգներու նախագահը արտաքին քաղաքականութեան մարզէ ներս Քիսինկէրը չէ, այլ ինք (Քարթըրի քննադատութիւններէն մէկն է)։ Այս վերջինը առաւելութիւն մը ունի այժմու նախագահին բաղդատմամբ։ Արդարեւ, պաշտօնի գլուխ չգտնուելով՝ դիւրութեամբ կրնայ քննադատել Ֆորտի այս կամ այն կարգադրութիւնը, տուած որոշումը, ընտրած ու գործադրած քաղաքականութիւնը։ Միեւնոյն ատեն՝ կըրնայ խոստումներ կատարել՝ հանրութեան բաղձերակը չափելով։ Այսպէս է, որ հըրապարակային երկու բանավէճերու ընթացքին առաջինը անցեալ ամիս, երկրորդը Հոկտ. 7ին, Քարթըր յարձակողական դիրք բռնեց, մասնաւորաբար վերջին անգամ՝ յաճախ նեղ կացութեան մատնելով խօսակիցը։

Վերջին բանավէճին, որ նոյնպէս պատկերասփռուեցաւ, Ֆորտ իր մրցակիցին բնորոշումով «ծիծաղելի» (Քարթըր ռիտիքըլս բառը գործածեց) տեսակէտ մը պարզեց Արեւելեան Եւրոպայի այժմու գոյավիճակին մասին։

Հարցը հրապարակ գրուեցաւ, երբ խնդրոյ առարկայ դարձաւ Ուաշինկթընի արտաքին քաղաքականութիւնը, որ ըստ Քարթըրի՝ վրիպումներու շարք մը եղած է, ինչպէս, օրինակ, Հելսինկիի մէջ, ուր Մ. Նահանգներու գլխաւորութեամբ 35 երկիրներ պաշտօնականացուցին եւ, հետեւաբար, օրինականացուցին խորհրդային մնայուն տիրապետութիւնը Արեւելեան Եւրոպայի վրայ։

Ֆորտ պաշտպանելով Հելսինկիի համաձայնագիրը յայտարարեց, թէ «Խորհրդային տիրապետութիւն չկայ Արեւելեան Եւրոպայի վրայ եւ, երբեք պիտի չըլլայ իմ օրով»։ Իր միտքը աւելի յստակ դարձնելու համար նախագահը աւելցուց, թէ չի հաւատար, որ Եուկոսլաւները, Լեհերը, Ռումանացիները իրենք զիրենք տիրապետուած կը նկատեն Խորհ. Միութեան կողմէ։ «Այս երկիրներէն իւրաքանչիւրը անկախ է, ինքնավար, ունի իր հողային ամբողջութիւնը եւ, հետեւաբար, Միացեալ Նահանգներու ըմբռնումով անոնք Խորհ. Միութեան տիրապետութեան ենթարկուած չեն»։

Քաղաքական գոյավիճակի մը նման վերլուծումը մեծ աղմուկ հանեց Միացեալ Նահանգներու մէջ։ Ամերիկեան մամուլը ոչ միայն քննադատեց սխալ դատումը Ֆորտի, այլեւ «դաս տուաւ» այս վերջինոյն ցոյց տալով տարբերութիւնը Եուկոսլաւիոյ քաղաքական կացութեան միւս երկիրներուն բաղդատմամբ, մատնանշելով տարբերութիւնը Լեհաստանի եւ Ռումանիոյ գոյավիճակներուն միջեւ։

Եուկոսլաւիա 1948ին անջատուեցաւ Խորհ. Միութեան այսպէս նկատուած ազդեցութեան գօտիէն՝ չուզելով Մոսկուայի կամակատարը դառնալ։ Այս վերջինը, իր կարգին, Կոմինֆորմէն դուրս հանեց Եուկոսլաւիան։ Այդ թուականէն սկսեալ Պելկրատ անկախ քաղաքականութիւն կը վարէ, թէեւ միջազգային բազմաթիւ հարցերու մէջ համախոհ է Մոսկուայի։

Ռումանիա եւ Լեհաստան անդամ են խորհրդային հակակշռին ենթակայ Վարշաւայի Ուխտին։ Այսուհանդերձ, տարբերութիւններ կան այդ շրջագիծէն ներս։ 1960էն սկսեալ Ռումանիա կամաց – կամաց սկսաւ անկախ քաղաքականութեան մը հետեւիլ՝ հետապնդելով իր երկրին եւ ժողովուրդին շահերը։ Ռումանիա միեւնոյն ատեն զգոյշ է ըմբռնելով հզօր դըրացիին ներկայացուցած վտանգը։ Ասիկա պատճառ մըն է, որպէսզի մաս կազմէ Վարշաւայի Ուխտին։

Լեհ կառավարութիւնը մինչեւ հաւատարիմ կը մնայ Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութեան։ Ներքին կեանքի մէջ յարաբերաբար ազատախոհ ուղեգիծ մը կը կիրարկէ։ Լեհերը, Արեւելեան Գերմանացիներուն, Հունգարացիներուն եւ Պուլկարներուն հետ մասնակցեցան Չեխոսլովաքիոյ վրայ կատարուած խորհրդային յարձակումին։

Այս յիշեցումները կատարելէ ետք «Հերըլտ Թրիպիւն» օրաթերթը կ'անդրադառնայ ամերիկեան քաղաքականութեան գրելով, թէ «Միացեալ Նահանգները աւանդաբար ըսած են, թէ կը մերժեն ընդունիլ Խորհ. Միութեան տիրապետութիւնը Արեւելեան Եւրոպայի վրայ։ Բայց իւրայատուկ տագնապներու ընթացքին այսինքն, երբ Մոսկուա զինուորական ուժի դիմեց իր հակակշռին տակ պահելու համար Արեւելեան Եւրոպայի երկիր մը՝ Միացեալ Նահանգները ձեռնածալ նստեցան»։ Թերթը այս կապակցութեամբ կը յիշատակէ Հունգարիոյ 1956ի ապստամբութիւնը եւ Չեխոսլովաքիան։

Հանրային կարծիքին վրդովումը նկատի առնելով Ֆորտ, ինչպէս նաեւ Քիսինկէր, անմիջապէս փորձեցին «ճշդումներ» կատարել։ Այսպէս, Ֆորտ յաջորդ օրն իսկ Լոս Անճելըսի մէջ յայտարարեց, թէ «Չենք ընդունիր օտար տիրապետութիւն մը որեւէ երկրի վրայ։ Մեր քաղաքականութիւնն է խաղաղ միջոցներով զօրավիգ կենալ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու այն ճիգին, որուն նպատակն է նուազ չափով կախում ունենալ Խորհ. Միութենէն եւ սերտ կապեր հաստատել Արեւմուտքի եւ, անշուշտ, Միացեալ Նահանգներու հետ»։ Երա՜նի արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն, որոնք Ֆորտի նման զիրենք հասկցող մը ունին...։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, Պուրճ – Համուտի «Յակոբ Տէր – Մելքոնեան» թատերասրահին մէջ, Սեպտ. 27ին, 138 երիտասարդ – երիտասարդուհիներ մտած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը։ Երդման արարողութեան բացումը ըրած է Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի անունով ընկ. Գէորգ Գանտահարեան։ Նորագիրներու կնքահայրը՝ ընկ. Հրաչ Տասնապետեան, խօսքը ուղղելով 138 երիտասարդներուն, բնորոշած է գաղափարական այն աշխարհը որուն մաս կազմելու եկած են անոնք։ Նորագիրներու հանդիսաւոր երդումէն ետք, Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը՝ ընկ. Թիւթէլեան մատնանշած է այն բոլոր դժուարութիւնները եւ պարտաւորութիւնները որոնք կը սպասեն նորագիրներուն եւ մաղթած է որ անոնք իրենց ծառայութեամբ եւ կուսակցական ոգիով արժանի ըլլան հայ ժողովուրդի հերոսներուն եւ նահատակներուն։

ՊՈԼՍՈՅ Պէզազեան վարժարանի տնօրէնուհին՝ Օր. Հայկուհի Խտրեան, որ իր ուսուցչական անժխտելի կարողութիւններէն զատ մեծապէս գնահատուած է իր վարչական լայն հասունութեան համար, հանգստեան կոչուած է եւ իրեն յաջորդած է երիտասարդ ուսուցչուհի Տիկին Մելինէ Գազանճեան։ Օր. Հայկուհի Խըտրեան աւելի քան քառորդ դար ծառայած է դաստիարակչական գործին եւ սիրուած ու յարգուած է անխտիր բոլոր շըրջանակներէ։ Հանգստեան կոչումին առթիւ, Հոկտ. 7ին, յարգանքի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է Պէզազեան վարժարանին մէջ, որուն ներկայ եղած են ուսուցչական կազմը, վարժարանի հիմնադիրներէն Տոքթ. Նուպար Փէշտիմալճեան, Թաղական Խորհուրդի ներկայացուցիչը եւ համակիրներ։ Ներկաներ խօսք առնելով գրուատած են Հայկուհի Խտըրեանի դաստիարակչական գործունէութիւնը։

ԱԹԷՆՔԻ Ակրոպոլիս Հերոտու Աթթիքու Օտիումի պատմական թատերավայրին մէջ, Սեպտ. 26ին, տեղի ունեցած է Ատամնաբուժական Միջազգային Համադաշնակցութեան համագումարը, հովանաւորութեամբ Յունաստանի Հանրապետութեան նախագահ Կոստանդինոս Ցացոսի։ Համագումարին մասնակցած են 5 հազար ատամնաբոյժներ եւ բերնի հիւանդութեանց մասնագէտներ, որոնք եկած են աշխարհի բոլոր կողմերէն՝ Ամերիկա, Վիէթնամ, Նորվեկիա, Հարաւային Ափրիկէ, Պրազիլիա, Ճափոն, Աւստրալիա, եւայլն։ Համագումարին մասնակցած են նաեւ հայ ատամնաբոյժներ՝ Մոնրէալէն Տոքթ. Վիգէն Օհանջանեան, զաւակը՝ Անկախ Հայաստանի նախկին վարչապետներէն Համօ Օհանջանեանի, Տոքթ. Ճորճ Աճէմեան, Շուէտէն հայ ատամնաբոյժ մը, որ քանի տարի առաջ Պոլսէն հաստատուած է Սթոքհոլմ, Յունաստանէն՝ Տոքթ. Լեւոն Վարժապետեան եւ Խաչիկ Զոլաքեան։

ԹԵՀՐԱՆ գացած է Պոսթընի Երաժըշտանոցի մնայուն դասախօս՝ երաժշտագէտ Ռուբիկ Գրիգորեան, որ Թեհրանի համալսարանի հրաւէրով չորս ամիս պիտի դասախօսէ Գեղարուեստից ճիւղին մէջ։

Յեղափոխութիւնը ու բաւական տաղտուկներէ ետք, կը յաջողին հասնիլ Պոլիս, ուրկէ պիտի փորձեն Ֆրանսա անցնիլ, հոս ալ կայ «շահեկան» մանրամասնութիւն մը (էջ 28) զոր կուտանք ստորեւ։

Պոլիս, նոր դժուարութիւններ, տեղական իշխանութիւնները ծագումով ռուս բոլոր գաղթականները Կիպրոս կը ճամբեն եւ Պոլիս ցամաք ելլելու արտօնութիւն կուտային միայն ծագումով հայ գաղթականներուն։ Մեզ պիտի ընդունէի՞ն թէ ճամբու դնէին։ Կացութիւնը պարզացնելու համար ալ մինչ բոլոր հայկական անունները «եան»ով կը վերջանային, մեր անունին «օֆ» վերջաւորութիւնը մեզի աւելի իբրեւ ռուս կը ցուցնէր։ Զղջնացած այս շփոթութենէն հայրս փախուստի ձեւ մը ընդունեցաւ։ Հայկ. նոր Հանրապետութեան Պոլսոյ դիւանագիտական ներկայացուցիչը, 1920 Մարտ 19ին, մեզի նամակ մը տուաւ ըստ որուն այդ նամակին տէրը «ծանօթ Ռուսաստանի մէջ Թարասօֆ անունին տակ», իրականին մէջ «Թորոսեան» կը կոչուէր։ Այս «Թորոսեան» անունը, որ երբեք մերը չէր եղած, փակած պիտի մնար մեր «Թարասօֆ» անունին, հակառակ այն բոլոր ջանքերուն զորս թափեցինք զայն ազատելու (*) համար»։

(*) Հոս Թրուայա կը գործածէ տէպառասէ բառը, որ անշուշտ վիրաւորական է։ Մանաւանդ երբ խորհինք որ ի վերջոյ «Թարասօֆ»ները շատ գոհ եղած են «Թորոսեան»ի վերածուելու կարենալ Պոլիս ցամաք ելլելու եւ Ֆրանսայի ճամբան բռնելու համար։ Գոնէ առ ի երախտագիտութիւն այդ «եան»ին, կարելի էր այդ բառը չգործածել։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (200)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

– Միտքերնուդ անցածը ըսելու բնաւ մի քաշուիք, Տիկին, շարունակեց Սանտրիկօ։ Արդէն գիտեմ որ ինծ խորհելու իրաւունք ունիք։ Ես ալ եթէ ձեր տեղը ըլլայի, ձեր մտածածին պէս պիտի մըտածէի եւ ձեր ըրածը պիտի ընէի...։

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, կմկմաց Էմբէրիա։

— Սա ըսել կ'ուզեմ թէ Օրիորդ Պիանքան անթերի անձնաւորութիւն մըն է, այնքան գեղեցիկ ու առաքինի է որ չի կրնար աւազակի մը կինը ըլլալ...։

Էմբէրիա գուշակելով ու աւազակը իր հետը խաղի ելած էր. անձկութեամբ ու հեւալով այդ խաղին վերջանալուն սպասեց։

Բայց չարագործը լուրջ դէմք մը առնելով ըսաւ.

– Բայց այն պարագային որ ձեր աղջիկը կնութեան ուզող երիտասարդը Վենետիկի մէջ պատուաւոր դիրք մը գրաւած ըլլար, պիտի հաւանէի՞ք Պիանքան անոր կնութեան տալ։

— Այդ խօսքով ի՞նչ ըսել կ'ուզէք։

— Օրինակի համար, եթէ ձեր աղջկան ձեռքը պահանջող երիտասարդը Վենետիկի բանակին մէջ սպայ եղած ըլլայ ի՞նչ պատասխան պիտի տաք իրեն։

— Գիտեմ, գիտեմ, այդ մասին արդէն անգամ մը խօսեցաք... բայց ատիկա անիրագործելի երազ մըն է...։

— Տիկին, հաւատացէք որ կամքի տէր մարդու մը համար աշխարհի մէջ անկարելի եւ անիրագործելի բան չկայ, մանաւանդ այն պարագային երբ կամքը սիրոյ ովկիանոսէն կը ստանայ իր ուժը...։

— Սիրոյ ովկիանոսէ՞ն, բացագանչեց Էմբէրիա խեղդուկ ձայնով մը։ Այդքան անսահմա՞ն է ձեր սէրը։

— Ո՛հ, մի՛ վախնաք, Տիկին, կ'երդնում որ ձեր աղջկան պատիւը միշտ յարգանքի արժանի պիտի մնայ իմ առջեւ... որովհետեւ զայն իրական մեծ սիրով մը կը սիրեմ...։ Կը հաւատա՞ք խօսքիս։

— Կը հաւատամ...։

— Այդքանը բաւական է... քանի որ կը հաւատաք, այլեւս ձեր աչքերուն առջեւ եմ գող մը եւ կախաղանի արժանի չարագործ մը ըլլալէ դադրած եմ...։ Ես պարկեշտ մարդ մըն եմ, մարդ մը որ ձեր աղջիկը գրկած ըլլալով հանդերձ հեռու մնացած է ոեւէ բռնաբարումէ։

Էմբէրիա սարսռաց։

Սանտրիկօ լաւագոյն դաշնակից մը կըրնար ըլլալ իրեն համար, ան զօրաւոր կամքի տէր մէկն էր որ կրնար մեծ սխրագործութիւններ գործել։

— Հիմա եթէ ձեզի ըսեմ թէ ձեր անիրագործելի եւ անկարելի կարծածը ես յանդգնութեանս եւ կամքիս ուժովը իրագործած եւ կարելի դարձուցած եմ, ի՞նչ գաղափար պիտի կազմէք իմ մասիս, շարունակեց աւազակը յանկարծ։

— Սա գաղափարը պիտի կազմեմ թէ իրաւ զօրաւոր մէկն էք, պատասխանեց Էմբէրիա։

— Ահա՛ ինչ որ ճշմարիտ է, կմկմաց Սանտրիկօ ժպտելով։ Գլուխս ծախու հանուած էր, ես եկայ ձեզ գտայ, ձեզի հետ բանակցութեան մտայ, դուք իմ ով ըլլալս հասկցաք, եթէ ձեր սպասաւորներէն մին զիս մատնելու ըլլար, անմիջապէս զիս պիտի ձերբակալէին, ահա այդ վտանգն ալ արհամարհեցի։ Սակայն նպատակիս հասնելու համար միշտ քայլերս դէպի առաջ ուղղելու յանդգնութիւնը եւ կամքի ուժը ունեցայ։ Նախ իմ ազատութիւնս ձեռք անցնելու համար մըտածեցի պետութեան ծառայութիւն մը մատուցանել. ատիկա ըրի. այսքանը չէր բաւեր. պէտք էր քանի մը ազդեցիկ եւ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ մահէ ազատել... զոր օրինակ Վենետիկի Դուքսը, աւագ հաւատաքննիչը... եւայլըն։

Սանտրիկօ խօսած միջոցին հետզհետէ կենդանութիւն կը ստանար։ Էմբէրիայի մտքին մէջ տարօրինակ եւ խորունկ փոփոխութիւն մը տեղի կ'ունենար։

Սանտրիկոյի խռպոտ ձայնն ու արիւնոտ աչքերը որոնք քիչ մը առաջ երկիւղ ու սոսկում պատճառած էին իրեն, այժմ զմայլանք ու հիացում կը պատճառէին։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Ռոզա Թորիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Օգսէն Խարբութլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քրիստափոր Խարբութլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Պօյաճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Խարբութլեան, Գույումճեան, Նիկողոսեան եւ Պահատուր – եան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց մօր, մեծ–մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

Այրի Տիկին ԷԼՄՈՆԷ ԽԱՐԲՈՒԹԼԵԱՆԻ մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 14ին, 93 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Հոկտ. 16, ժամը 14.30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին. 15 ռիւ Ժան Կուժոն, *ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պաթինեոլի* (Փորթ տը Քլիշի) *գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:*

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Օգսէն Խարբութլեանի:

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ հոգաբարձութիւնը ցաւով կը ծանուցանեն Հոգաբարձութեան բազմամեայ երիցագոյն անդամ՝

ԳԷՈՐԳ ԱԻԱԳԵԱՆԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Հոկտ. 16) առաւօտեան ժամը 11ին, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակա – լութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Մարգրիտ Թաթիկ – եանի մահուան առթիւ փոխանծաղկեպըսակի՝ Վալանսի Հայ Մարզական Միութիւն, Պ. Մ. Սէմէրճեան, Գրիգորեան ընտանիք, Մարի – Պերթ Պարսամեան 50ական ֆրանք, Պօտիքեան ընտանիք 30, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն եւ Մարգրիտ Կէօզիւրեան, 50, Տէր եւ Տիկին Գ. Քիրքճեան (դպրոցին) 50: Ողբացեալ Կուտեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկե – պսակի Պ. Մարտիրոս Կարապետեան 100 ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Վարչութիւնը կը խնդրէ տեղւոյն բոլոր ազգայիններէն, որ եթէ տրամադրելի վարձու սենեակներ ունին կամ գիտեն յատկացնելու համար Լիբանանէն գաղթող մեր հայրենակիցներուն թող բարի ըլլան տեղեկացնել Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան, 295 ռիւ Պուալօ *հեռաձայնի թիւ.—* (78) 60 47 18:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՂՈՑ ՔԼԱՄԱՐԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Հոկտ. 23 ժամը 20.30 հայկ. մեծ երեկոյթ ժիմնազ տը լա Փլէն եւ Կիրակի, Հոկտ. 24 բացում Հայաստանի փողոցի (Նախկին Վիլլա տէ Մոն) ժամը 9ին պատարագ, 11ին թողանցք եկեղեցիէն Հայաստանի փողոց եւ 11.45ին պաշտօնական բացում:

Այլ մանրամասնութիւններ յաջորդ թիւով:

LE COMITE DU PRIX BREMOND
FONDATION CULTURELLE ARMENIENNE

recevra
dans le cadre de ses conférences

RENÉ GUERDAN
HISTORIEN

BYZANCE, VENISE
ET LA FORMATION DE L'EUROPE

le mardi 19 octobre à 20 h. 45
AU CERCLE INTERALLIE
33, Fbg. Saint-Honoré Paris 8

participation aux frais
15 F *par personne étudiants* 5 F

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հայերէնի դասընթացքները կը վերսկսին: Ծնողներէն կը խնդրուի իրենց զաւակ – ները արձանագրել, Չորեքշաբթի Հոկտ. 13, ժամը 3էն 5 Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, մեթրօ Քատէ:

ՄԱՐՍԷՅԼ
ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Երիտասարդաց Մարմիններու կողմէ: Տոքթ. Ժան – Միշէլ Թիէրի եւ Նիքոլ Թիէրի կը բանախօսեն եւ լուսարձակով նըկարներ ցոյց կուտան Հայաստանի աշ – խարհագրական կարեւոր վայրերու ու ճարտարապետական հարստութիւններու շուրջ: Ուրբաթ Հոկտ. 22, ժամը 20.30 Մարսէյլ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Նոր կեդրոնը

Nouveau Centre de l'U.G.A.B.
33, cours Pierre-Puget
Marseille 6

Շաբաթ, Հոկտ. 23, ժամը 20.45ին Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին *մէջ:*

Ներկայ կ'ըլլայ Փրոֆ. Ժ. Տէտէեան՝ (Մոնփէլլիէէն):

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս շահեկան դասախօսութեանց:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

PARIS - SHERATON - HOTEL

1976 année exceptionnelle pour l'AAAS

PAR SON

ACTION D'AIDE SOCIALE
SECOURS AUX EMIGRES ET DESHERITES
ASSISTANCE AUX ECOLIERS ET ETUDIANTS ARMENIENS
HUMANISATION DE SES MAISONS DE RETRAITE

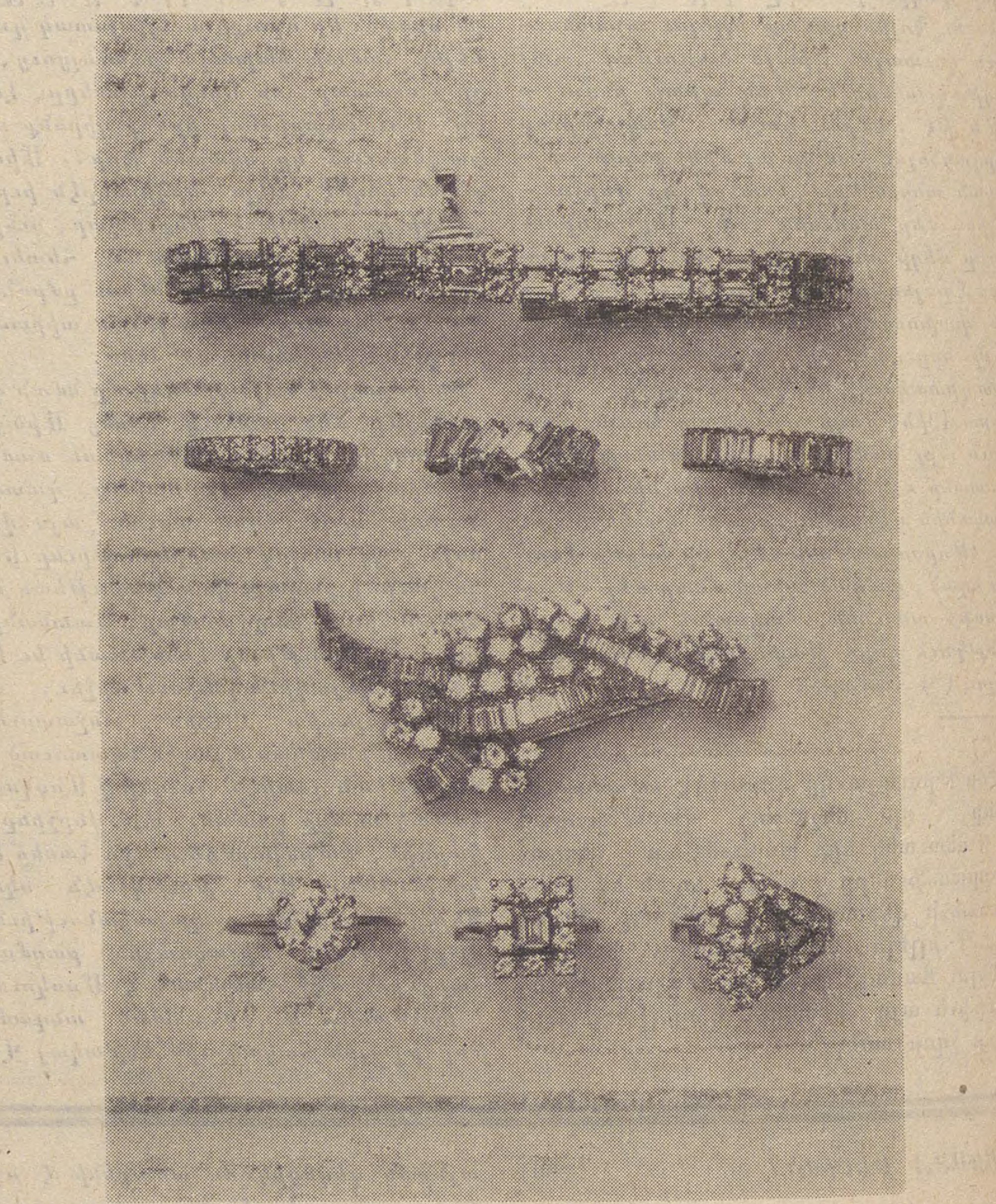
Dépassant les limites de son budjet, l'A.A.A.S. examinant chaque cas avec le plus grand soin, contribue largement, avec l'aide des Arméniens de France à sa traditionnelle vocation.

Par votre présence effective et massive à son BAL DU 23 OCTOBRE vous encouragerez cette grande œuvre humanitaire.

Ambiance très jeune *Dans les magnifiques salons de l'Hôtel Sheraton-Paris*
DE 20 H. A L'AUBE ENTREE 40 F ETUDIANTS 10 F

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Ձեր զոհարեղէններուն համար

վստահելի հաստատութիւն մը

Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafayette 75009 Paris tél. 770 - 11 - 63

A R M É N I E 1 9 7 6

Départs chaque mois :

du 23 Octobre au 6 Novembre

du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :

Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

AGENCE DES INVALIDES

2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 550 - 32 - 30 — poste 46 - 55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
19
MARDI
19 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.706 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52e ANNÉE — N° 13.706

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆԱՑՆԵԼ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

— o —

Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին սուրբերու կարգն է դասած հինգերորդ դարու այն մեծանուն հոգեւորականները, որոնք հայ մշակոյթին բերած իրենց անգնահատելի նպաստով Ոսկեդարը կերտեցին: Թարգմանիչ համեստ անուանով որակուած են անոնք, որ սակայն իրենց բեղնաւոր աշխատանքին համար արժանի էին բարձր տիտղոսներու եւ փառաց անթառամ դափնեպսակին—

Հայկական օրացոյցը, Հոկտեմբերի կէսին զուգադիպող Շաբաթ օրը կը նուիրէ իբրեւ տօն, Սրբոց թարգմանչաց վարդապետացն մերոց՝ Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսէսի քերթողահօրն, Դաւթի անյաղթ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն եւ Ներսիսի կլայեցւոյն:

Ու իբրեւ ծանօթութիւն կ'աւելցնէ.

«Տօն ազգային եւ եկեղեցական, ի յիշատակ գիւտի նշանագրոյն Հայոց եւ թարգմանութեան Սուրբ Գրոց»:

Թարգմանչաց անունով ծանօթ տօնը լայն իմաստ ունի: Հիմնականին մէջ ոգեկոչումն է Գրերու Գիւտին եւ Աստուածաշունչի Թարգմանութեան, որոնք տեղի ունեցան հինգերորդ դարուն՝ Ս. Սահակ Պարթեւ Հայրապետի, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի եւ անոնց աշակերտ Թարգմանիչներու ջանքերով: Մեր եկեղեցին «ազգային եւ եկեղեցական» այս տօնին մէջ կը յիշատակէ նաեւ անունները Գրիգոր Նարեկացիի (Ժ դար) եւ Ներսէս Շնորհալիի (ԺԲ դար), որոնք իրենց անմահ երկերով արժանաւոր ժառանգորդներն եղան Ոսկեդարու իրենց հոգեւորական եղբայրներուն:

Արշակունի Վռամշապուհ Թագաւորի անունը սերտօրէն կապուած է Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի հետ: Առանց անոր նիւթական եւ բարոյական լայն աջակցութեան, դժուար թէ կարելի ըլլար Ոսկեդար ստեղծել այն օրերուն, երբ ազգին ու խաւարը կը տիրապետէին:

Թագաւորը իր արքունական գանձը, ինչպէս նաեւ իր բովանդակ հեղինակութիւնը ի սպաս դրաւ Սահակի եւ Մեսրոպի հիմնած վարժարաններուն մէջ կրթելու համար Հայոց աշխարհի ուշիմ ու ապագայ խոստացող բազմաթիւ աշակերտներ, որոնք սորվեցան յունարէն, ասորերէն եւ պարսիկ լեզուները եւ աջակցեցան իրենց ուսուցիչներու աշխատանքներուն:

Կարգ մը յառաջադէմ աշակերտներ ղրկուեցան Եդեսիա, Կեսարիա, Աղեքսանդրիա, Աթէնք, Հռոմ եւ Բիւզանդիոն՝ կատարելագործելու համար իրենց ուսումը: Անոնք է, որ կազմեցին դասը «Թարգմանիչ»ներուն:

Առաջին Թարգմանիչներու շարքէն յիշենք՝ Յովսէփ կաթողիկոսը, ի Վայոց Ձորու, Յովնան Խոստովանող, Ղեւոնդ Վանանդեցի, Եզնիկ, Կորիւն, Մուշէ, Տարոնեցի, Տիրայր Խորձենացի, Յովսէփ Պաղնացի, Յովհան Եկեղեցացի, Արձան Արծրունի, եւայլն:

Երկրորդ կարգի կամ կրտսեր Թարգմանիչներու գլխաւորներն էին Դաւիթ Անյաղթ փիլիսոփայ, Գիւտ կաթողիկոս, Յովհան Մանդակունի, Եղիշէ, Մովսէս Խորենացի, Մամբրէ Վերծանող եւ Ղազար Փարպեցի:

Այս լուսաւոր դէմքերն ու յաջորդ դարերուն հայ մշակոյթի անդաստանին իրենց թանկագին նպաստը բերող մեր պատմիչները, մատենագիրները, բանաստեղծներն ու այլ մտաւորականներն են, որ հայ ազգին արժանի տեղ մը տուին համաշխարհային քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ: Երկար պիտի ըլլար թուել բոլորին անունները: Ամէնքն ալ արժանի են մեր մեծարանքին ու երախտագիտութեան:

Դժբախտաբար երախտամոռաց ենք եղած: Եկեղեցին է միայն, որ կը յիշէ ու կը պանծացնէ հեռաւոր անցեալի մեր մշակոյթի կերտիչ մեծ դէմքերը:

1932ին Յառաջ նախաձեռնարկ եղաւ տարուան մէջ մէկ օր յատկացնելու հայ մշակոյթին, առիթ ընծայելու համար ոգեկոչելու յիշատակը մեր Ոսկեդարու հեղինակներուն եւ դարերու ընթացքին անոնց գործը շարունակող պանծալի դէմքերուն:

Կոչը արձագանգ գտաւ: Նոյն տարին հրապարակային հաւաքոյթով մը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Մշակոյթի Օրը եւ այդ առթիւ հրատարակուեցաւ նաեւ հատոր մը՝ Հայ Մշակոյթի Օրը խորագրով, Փարիզ, 1932, պատկերազարդ, 158 էջ: Գրութիւններ ունէին ծանօթ դէմքեր, առանց գաղափարական խտրութեան:

Հակառակ մեր ակնկալութեան և ջերմ փափաքին, Հայ Մշակոյթի Օրը փարիզեան աւանդական տօներու մաս չկազմեց: Ու շատ չանցած մոռացութեան տրուեցաւ:

Հիները իրենց կարելին ըրին: Նորերուն կը մնայ կանգուն մնալ պատնէշին վրայ: Շարունակել երէցներու կէս ձգածը:

Թարգմանչած Տօնը դարձնել ժողովրդական: Իբրեւ երախտագիտական տուրք մեր մշակոյթի անմահ կերտիչներուն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌԻԱՏԻ ԺՈՂՈՎԸ

— o —

Սաուտի - Արաբիա յաջողեցաւ իրարու քով բերել արաբ «Թշնամի եղբայրները», արդարեւ Սատաթ եւ Ասատ հաշտուեցան այս առթիւ (գոնէ երեւութապէս): Իրարու չէին հանդիպած Ֆայսալ Թագաւորին յուղարկաւորութենէն ի վեր (1975): Սաուտի Արաբիա եւ Քուէյթ յաջողած են նաեւ իրարու քով նստեցնել Սուրիոյ նախագահը եւ ՊԱԿի ղեկավարը (Արաֆաթ) ինչ որ պզտիկ բան չէ: Անիկա գոնէ այն տպաւորութիւնը թողուցած է թէ Ասատ քիչ մը ջուր խառնած է իր գինիին քանի հրաժարած է իր նախապայմաններէն Ռիատ երթալու համար: Նախապէս յայտարարած էր թէ ժողովին չի մասնակցիր եթէ Յորդանան ներկայ չըլլայ եւ Արաֆաթ ներկայ ըլլայ: Ուրեմն ի վերջոյ Ռիատի ժողովին մասնակցած են Խալէտ Թագաւորը, նախագահ Սատաթ, նախագահ Ասատ, Քուէյթի իշխանապետը, նախագահ Սարգիս եւ Արաֆաթ: Դամասկոսէն ճամբայ ելլելէն առաջ ալ Ասատ հրահանգած էր որ սուրիական զօրքը դադրեցնէ կռիւները Լիբանանի մէջ:

Բայց եւ այնպէս բուռն կռիւներ տեղի ունեցած են իսրայէլեան-լիբանանեան սահմանին վրայ, նոյնիսկ կ'ըսուի թէ իսրայէլեան զօրք մտած է Լիբանան:

Ընդհանուր ձեւով լաւատեսութիւն կը տիրէ այս փոքրիկ վեհաժողովին առթիւ եւ առաջին խօսակցութիւններն ալ գոհացուցիչ կը նկատուին:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԻՆՆԵՐԸ

— o —

Շաբաթ օր Պոլսոյ մէջ ժողով պիտի գումարուէր Եւրոպայի Հասարակաց Շուկայի ընկերութեան խորհուրդին եւ Թուրքիոյ միջեւ բայց վերջին պահուն յետաձգուեցաւ: Այս յետաձգման գլխաւոր պատճառ կը տրուի Քրիստոֆըր Սոմսի առողջական վիճակը, քանի անգլիացին հիւանդանոց փոխադրուած է բայց ատիկա, պարզ է, պատրուակ մը կը նկատուի: Իրականին մէջ Եւրոպայի Իններու եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները լաւ չեն: Արդէն երկրորդ անգամն է որ նման ժողով մը կը յետաձգուի: Թուրքերուն ուզածը բարելաւումն է այն դրութեան, որ Ինները կը պարտադրեն Թուրքիոյ բայց Իններն ալ տրամադիր չեն բան մը փոխելու: Վարչապետ Տէմիրէլ ծանրակշիռ չի գտներ այս յետաձգումը եւ կը խորհի թէ ժողովը պիտի գումարուի ի մօտոյ (ըստ Թուրքերուն՝ Նոյեմբերի սկիզբը): Նոյնը չէ սակայն ծերակոյտի արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահ Ինանի կարծիքը: Ինան կ'ըսէ «Թուրքիա 60 առ հարիւր պատասխանատու է ժողովի ջնջումին»: Թուրք կառավարութիւնը ներկայիս պատրաստ չէ յըստակ կերպով ներկայացնելու իր պահանջները Հասարակաց Շուկային եւ Թուրքիա եւ Հասարակաց Շուկան ներկայիս խուլերու զրոյց մը կը շարունակեն»:

Թուրքերը կ'ուզեն Թուրք բանուորներու ազատ երթեւեկութիւնը Հասարակապետութեան մէջ եւ անոնց արձանագրութիւնը ընկերային ապահովութեան ինչպէս Եւրոպացիները:

Քանի մը տողով

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՔԸ վերարժեւորուեցաւ, տարբեր սակերով ըստ դրամներու: Այսպէս մարքը 2 առ հարիւր բարձրացաւ բաղդատմաբ հոլանտական ֆլօրինին, պելժիական ֆրանքին եւ Լիւքսամպուրկի ֆրանքին, 3 առ հարիւր բաղդատմամբ նորվեկիական եւ շուէտական քուրոններուն եւ 6 առ հարիւր բաղդատմամբ դանիականին: Ֆրանքը, լիրը և անգլիականը այլեւս մաս չեն կազմեր «Եւրոպական օձ»ին բայց եւ այնպէս Ֆրանսայի աւելի սուղի պիտի նստի ասկէ ետք, ինչ որ կը գնէ Գերմանիայէն եւ կարգ մը կարեւոր գործիքներ կան, որոնցմէ չի կրնար հրաժարիլ:

ԺԻՍՔԱՐ տ'ԷՍԹԷՆ երկու օր Վարշաւա գնաց - եկաւ եւ կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցաւ Կէռէքի հետ:

ՆՈՒՎԷԼ ՕՊՍԵՐՎԱԹԷՕՐ անհատական հարստութեանց մասին քննութիւն մը կատարած է որմէ կը պարզուի որ Շիրաքի դղեակը արժած է 210 հազար Ֆ. որուն 150 հազարը հայրը վճարած է: Փոնիաթովսկի մէկ միլիոն 200 հազարի յարկաբաժին մը գնած է ռիւ Ժան Մերմոզ, երկու տարի առաջ, ծախելէ ետք Նէօյիի անհատական տունը, Վառի մէջ ալ տուն մը ունի: Վէօվ-Քլիքօ-Փոնսարտէն շամփանեի վարիչ եղած է (ընկերութիւնը կնոջը կը պատկանի) բայց նախարար ըլլալէն ի վեր միայն 15 բաժնեթուղթ ունի: Մառշէ մերժած է պատասխանել բայց իր քարտուղարը ըսած է թէ վարձակալ է Շամփինեիի իր փավիյոնին եւ թէ որակեալ բանուորի մը ամսականը կ'առնէ՝ 3.400 Ֆր.:

ՊԱՊԸ նոր վերջնագիր մը ղրկեց Լըֆեվր եպիսկոպոսին, 6 էջ, լատիներէն, թելադրելով որ հնազանդի եւ ունեցած դըպրեվանքներն ու կալուածներն ալ Վատիկանի փոխանցէ:

ԱՐԱՐԱՏ ՅԱՂԹԵՑ ՉԵՐՆՈՄՈՐԵՑԻ 2-1

Շաբաթ օր, իր դաշտին վրայ, Արարատ յաղթեց Չերնոմորեցի (Օդեսա) 1 դէմ 2 կէտով:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ. 12)

«ԱՐԱՐԱՏ» — «ԼՈԿՈՄՈՏԻՒ» ԽԱՂԸ

Ոտնագնդակի Խորհրդային Միութեան 39րդ ախոյենութեան մրցումներու շարքին, «Արարատ» Հոկտ. 11ին հանդիպում ունեցաւ Մոսկուայի «Լոկոմոտիւ»ին հետ, այս վերջնոյն դաշտին վրայ: Նախ քան մրցումը, Արարատցիները եւ իրենց մարզիչները մտահոգութեան մատնուած են նախ այն պատճառով, որ Մոսկուայի մէջ անակնկալ կերպով առատ ձիւն տեղացած է եւ երկրորդ՝ «Արարատ»ի հիմնական կազմի երեք խաղացողներ՝ Նազար Պետրոսեան, Նիկոլա Ղազարեան եւ Ալեքսանդր Միրզոյեան հիւանդ էին կամ վիրաւոր, իսկ նոյն պատճառով ալ արդէն Արկադի Անդրէասեան եւ Ռոպէր Խալայջեան շատոնց չէին խաղար, հետեւաբար այս պայմաններու տակ դժուար խաղ մը պիտի ըլլար: Խաղի սկիզբէն իսկ Լոկոմոտիւցիները ցոյց տըւած են որ վճռած են յաղթել: Առաջին 10 վայրկեանին անոնք երեք անգամ կըրցած են վտանգել «Արարատ»ի բերդը, սակայն Աբրահամեան կրցած է փրկել կացութիւնը: 19րդ վայրկեանին ալ Սամուէլ Պետրոսեան (Նազար Պետրոսեանի եղբայրը) առանձին գտնուած է «Լոկոմոտիւ»ի բերդին առջեւ, բայց չէ յաջողած կոլ նշանակել: Խաղի 35րդ վայրկեանին, լոկոմոտիւցի Ավերիանով, ձախ կողմէն ստանալով գնդակը, կրցած է նըշանակել առաջին կոլը: 7 վայրկեան ետք Երեւանցիներուն ներկայացած է առիթը՝ արդիւնքը հաւասարեցնելու: Բերդապահ Սամոխին գետին ձգած է Նիկոլա Ղազարեանը, որուն համար իրաւարարը փենալթի սուլած է, սակայն Խորէն Յովհաննիսեան չէ կրցած կոլի վերածել հարուածը:

Երկրորդ կիսախաղին, 8 վայրկեան անցած էր երբ «Արարատ»ի բերդին առջեւ նշանակուած փենալթին կոլի վերածած է Օվչիննիկով: 80րդ վայրկեանին Լոկոմոտիւցիներ նշանակած են երրորդ կոլը եւ խաղը վերջ գտած է 3 — 0 ի նպաստ «Լոկոմոտիւ»ի:

Fonds A.R.A.M

«ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ»Ը

«Ու ես Տարօն աշխարհի յիշատակարանն եմ գրում պապիս սովորեցրած գրաբառով: Գրում եմ անցեալ ժամանակով, քանզի յիշատակարանը գալոց սերունդների համար է, երբ ես էլ մեռած կը լինեմ»:

Խաչիկ Դաշտենցի Ռանչպարներ վիպասքին տիպարներէն մէկն է՝ խեցինէրու վաճառական Բդէ, որ այս տողերով կը բնութագրէ իր յիշատակարանը՝ կարմիր երիցու տան գերդաստանի մասին:

Յիշատակարան մըն է նաեւ իր ամբողջութեանը մէջ «Ռանչպարներ» վիպասքը: Դաշտենց իր նախորդ շատ ծանօթ վէպով՝ Խոդեդան, մտասեւեռումն էր ունեցած նոյնպէս գալոց սերունդներուն փոխանցելու այն աշխարհը, որ իր ծննդավայրն էր եղած ուրախ ու լեղի օրերով: Չէ՞ որ հոն էր, որ մօրմէ որբացած, իր հօրը բռնաչէնցի հովիւ Տօնէի հետ մանկունակ աչքերով դիտած էր իր երկրին բարձրաբերձ լեռները, դահավէժ ջուրերը, անտառախիտ տարածութիւնները իրենց անխօս եւ խօսուն բնակիչներով: Լսած էր առասպելներ ամէն քարի, ակի, սարի մասին: Բայց վեց-եօթը տարեկան պատանիին միտքին մէջ դրոշմուած մնացած են նաեւ գիւշատիչ մարդոց վայրենաբարոյ դէմքերն ու սիրելիներու սարսափահար աչքերը: Եօթն՝ տարիներ անց, Արագածի վրայ կայք հաստատած Բդէներու ընկերները իրենց նոր օրերու Սասնայ ծռերու մասին խօսած են, եւ պատանին, որ յետոյ թեւակոխած է երիտասարդութեան ու անոր յաջորդող հասունութեան տարիներն եւ ալեւոր օրերը, միշտ իր սիրտին խորը ամուր քանդակուած պահած-պահպանած է Սերոբի եւ Սօսէի, Սպաղանաց Մակարի եւ Գէորգ Չաւուշի, Հրայրի եւ Անդրանիկի ու անոնց նման հարիւրաւոր դիւցազուններու սիրալի դէմքերը:

Ռանչպարները, ուրեմն, Դաշտենցի սիրտին զանձն է՝ բացուած բոլորին առջեւ:

Այս վիպասքը Խոդեդանի նման կենսագրական բնոյթ կը կրէ թէ՛ ներկայացման, թէ՛ բովանդակութեան տեսակէտով: Խոդեդանի մէջ սասունցի աղքատ ընտանիքի մը պատմութիւնը ուրուագծուած էր՝ կեդրոնական դէմք ունենալով Ասատուրը, քրաերէն՝ Խոդեդան, որմէ նաեւ վէպին խորագիրը: Դաշտենց սակայն, Ասատուրի եւ անոր ընտանիքի մօտակայ ու հեռաւոր շրջապատը միաձուլելով եւ պատմութեան գիծը երկարելով մինչեւ Համաշխարհային Բ. պատերազմի օրերը, ոչ միայն Սասունի հողին կառչած սերունդն էր բնութագրած իր կենցաղով, բարքերով, մտայնութիւններով, ոչ միայն այդ սերունդին վերապահուած դառն ճակատագիրն էր պատկերացուցած, այլեւ Սասունի Մնացորդացին մնայուն կայքի ելեւէջները Արագածի բարձունքներուն վրայ՝ Վերին Բազմաբերդ, Սասունաշէն, Շղարշիկ, Եղնիկ, Աշնակ, Իրինդ եւ այլուր:

Խոդեդանի ալեւոր կինը՝ Բայազ, Արագածի իր նոր օճախին մէջ ժողովուրդին սիրտին կանչը կ'արձագանգէր ըսելով.— «... Մեր քոքը Սասունցի Դաւթի քոքն է: Օսմանցին մեր պապերուն հողն առաւ, ամա մեր ջընսը աշխարհի մէջ չի կորի: Որ հազար տարի էլ անցնի էլի մենք մեր հողի մէջ ենք՝ մեր Մարաթուկ սարի առաջ...»

Եւ Դաշտենց տասնամեակներ ետք արտասանուած այս խօսքերէն՝ մտովի, այլ մանաւանդ սրտով, գացած է Մարաթուկ սար՝ հոն գտնելու համար իր ծննդավայրի երբեմնի տիտանները՝ ջան ֆէտայիները: Վիպասքը համապատկերն է ազատագրական պայքարի քուրային մէջ իրենց ռանչպար՝ շինական, ժողովուրդին ազատութեան նուիրուած հայդուկներու կեանքին, պատմութեան: Եւ, ինչ որ յատկանշական եւ միաժամանակ խիստ կարեւոր է, այն է, որ Դաշտենց մանրամասն ու ճշգրիտ գիծերով պատկերացուցած է իր տիպարներն ու անոնց սխրանքները: Հակառակ վիպասք տարազին, Դաշտենցի երկը քիչ բան ունի յօրինուած, այս բառը առնելով իր խակական իմաստովը:

Ծիշդ է, որ տեղ-տեղ գունաւորումը, մշակումը նշմարելի է, ակնյայտնի, սակայն նման պարագաներու մէջ ասիկա ժամանակաշրջան մը, քաղաքական ու ընկերային գոյավիճակ մը եւ ժողովուրդին յոյսերն ու խարկանքները բնութագրելու կոչուած են: Վիպասքը իր ամբողջութեանը մէջ գրեթէ իրական իրադարձութիւններու, տուեալներու հիման վրայ կառուցուած է: Եւ այս է եղած գրագէտին հիմնական մտասեւեռումը, չըսելու համար առաջադրութիւնը:

Ըսինք, թէ ռանչպարներն ու իրենց գործերը պատմական դետնի վրայ ակներեւ ճշգրտութեամբ պատկերացուած են, որովհետեւ, ան որ մեր ազատագրական պայքարի էջերուն քիչ թէ շատ ծանօթ է, ան որ կարդացած է օրինակ Մ. Վարանդեանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը, Անդրանիկի, այլ մանաւանդ Ռուբէնի յուշերը, այն տպաւորութեան տակ կ'իյնայ ծանօթանալով Դաշտենցի տիպարներուն, թէ անոնց աղբիւրները հարազատ ակէ կը բխին:

Մարդ կը մղուի վերստին կարդալու Ռուբէնի յուշերուն Տարօնի նուիրուած էջերը հաստատելու համար, թէ Դաշտենցի կողմէ ինչքան հարազատ պատկերացման են ենթարկուած Արաբոյի, Սերոբի, Գէորգ Չաւուշի, Անդրանիկի, Հրայրի եւ այլ անուանի հերոսներուն, անոնց զէնքի ընկերներուն դիմագիծերը, մտածումները, , հոգեխառնութիւնները չեշտուած անհատականութիւնները իրենց դրական եւ երբեմն ալ բացասական գիծերով, այլ մանաւանդ՝ հերոսական ընդհարումներու էջերը: Այս իմաստով է ահա, որ Դաշտենցի ստեղծագործութիւնը վիպասք տարազին տակ իրականութեան մէջ յիշատակարան մըն է՝ սահմանուած գալոց սերունդներուն սիրտին ու միտքին յանձնելու մեր մօտաւոր պատմութեան հոգեխռով երեսները, առնուազն՝ մէկ կարեւոր մասը անոնցմէ: Բայց մանաւանդ՝ պատուանդան բարձրացնելու հայդուկները:

Էջեր պէտք են եւ, հետեւաբար, գրախօսականի մը սահմաններէն դուրս կը մնան, ակին հարազատ երեսը հաստատելու կոչուած օրինակներու մատնանշման որեւէ փորձ եթէ կատարուի: Կը բաւէ մէջբերել միայն ֆէտայիին ուխտը՝ պարզ ու խտացած պատկերացումը գտնելու համար մեր մօտաւոր անցեալի դիւցազներգութեան.— «Երդւում եմ իմ պատուի եւ ազգութեան վրայ, ասաց ես, իմ բոլոր ուժով, եթէ հարկ լինի նաեւ իմ արիւնով, ծառայել Հայաստանի ազատագրութեան դատին ընդդէմ սուլթանի բռնակալութեան»: Քա՛նի, քա՛նի սերունդներ այս ուխտն են կատարած ու դեռ պիտի կատարեն յանուն մեր պատմական հայրենիքի ազատագրութեան թրքական լուծէն: Ինչքա՜ն սրտամօտ է այս ուխտը բոլորիս համար՝ հոն թէ հոս: Եւ արդեօ՞ք այս չէ եղած ողբացեալ գրագէտին նպատակը ռանչպարներու պատկերացման ճամբով:

Դաշտենց իր այս ստեղծագործութեան եւս առանձնայատուկ գիծեր ի յայտ բերած է: Այսպէս, ըլլալով հողի եւ դաշտի զաւակ, ապրած ու մեծցած ըլլալով բնութեան շրջապատի մէջ, իր էջերը հայրենական աշխարհի քարով ու ծեպով, հանդով ու լեռնով, գետակով ու ջուրի արագավազ ընթացքով, նոյնիսկ տեղ-տեղ կենդանական աշխարհի պատկերներով է քանդակուած: Մանաւանդ ամէն առիթով ու ամէն վայրի մէջ ժողովուրդին հիւսած աւանդավէպերն ու մանրավէպերն է արձանագրած՝ այնքան խոհուն եւ տպաւորիչ բոլորն ալ: Ակ մը, հողի չերտ մը, սարի գագաթ մը, բնութեան մէն մի անկիւնը իր պատմութիւնն ունի՝ հիւսուած տեղացիին երեւակայութեամբ, աչքի, միտքի, հոգիի թռիչքով եւ հին-հին օրերու իրադարձութեանց հէնքի վրայ: Բնութիւնը հոս այլեւս չոր ու ցամաք քարը չէ, ոչ ալ յորդահոսան առուն կամ սեպ ժայռը, հոս՝ այս երկրին մէջ ամէն անկիւն ժողովրդական ստեղծագործութիւն մը դարձած է՝ անջնջելի տպաւորութիւն ձգելով ընթերցողին վրայ:

Եթէ բնութիւնը մայր երակն է շրջանի բնակիչներու դիմագիծերու կերտումին եւ պահպանումին մէջ, ապա այդ դիմագիծերն ու նկարագիրները եւս առաւել ուշադրութեան արժանացած են գրագէտին կողմէ: Ոչ միայն հայդուկները, այլեւ անոնց կողքին երեւցող պարզ շինականները՝ դաշտի թէ լերան զաւակները, իւրայատուկ նկարագիրով կը փայլին Դաշտենցի էջերուն մէջ: Պարզ ու խոհուն մարդիկ են ասոնք, յամառ, տոկուն, ինչպէս իրենց շրջապատը, ժլատ արտայայտութիւններու մէջ. բառը, ասոնց բերնին մէջ ամբողջական միտք եւ հոգեկան տրամադրութիւն է կամ այս երկուքին բնական, վերջնական, խտացած արտայայտութիւնը: Այսպէս է, որ ռանչպարները հատու, կտրուկ խօսքերով կը ներկայանան մեր առջեւ, եւ եթէ երբեմն կ'երկարեն իրենց արտայայտութիւնը՝ այս ալ Դաշտենցի ճիգն է պարզելու ընկերային-քաղաքական վիճակը այդ օրերու, ներկայացնելու մարդոց տրամադրութիւնները իբրեւ յոյս եւ ակնկալութիւն, իբրեւ մտասեւեռում եւ մտատանջութիւն:

Դաշտենց հարուստ անցեալ մը եւ իւրայատուկ աշխարհ մը ուրուագծած է անջնջելի դրոշմով, նպատակ ունենալով, ինչպէս ըսուեցաւ, գալոց սերունդներուն փոխանցելու պատկերն այն սերունդին, որ իր շարքերէն հայդուկներ լեռնանեց եւ ազատագրական պայքարին մէջ մոխրնով ու խենչալով հայրենիքին ու ժողովուրդին ազատութիւնը ուղեց երաշխաւորել:

Այս պատմութիւնը մանաւանդ պէտք է փոխանցուեր մեր հայրենիքի երիտասարդութեան:

Դաշտենց մեր ժողովուրդին մօտաւոր անցեալին հպարտ էջերէն ոմանք արձանագրած է սիրտով եւ հոգիով, այնպէս, ինչպէս իր հեռաւոր պապերը դարէ դար, բերնէ բերան Դաւիթի դիւցազնավէպն են իբրեւ ասք հասցուցած մինչեւ մեր օրերը ու յանձնած մեզի:

Հայդուկները մեր ժամանակակից պատմութեան ծռերն են՝ հարազատ շառաւիղները Դաւիթի:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Դաշտենցի Ռանչպարները Սով. Գրականութիւն ամսագիրի Յուլիս եւ Օգոստոս թիւերուն մէջ 115 էջեր գրաւած են: Խմբագրական ծանօթագրութեան մէջ ըսուած է, թէ «որոշ կրճատումներով տպագրում ենք վէպի առաջին մասը»: Այս բացատրութիւնը առնուազն անհասկնալի կը թուի մեզի, քանի 115 էջերուն վրայ կարելի էր քանի մը էջեր, նոյնիսկ տասնեակ, աւելցնել, որպէսզի պատկերացումը ըլլար ամբողջական: Յամենայն դէպս յուսանք, որ վէպին առանձին հատորով հրատարակութեան պարագային՝ «որոշ կրճատումներ» չըլլան:

Ժ. Մ.

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Եւ շարան-շարան բարձրանում էր վեր
Մեր բեռնաւորուած ընկերների չուն:

Ե. ՉԱՐԵՆՑ

«ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐԻ ԿԱՆՉԸ»

Մուշ քաղաքի Ս. Մարինէ թաղում հայոց լեզուի դաս էր:

— Ապա արտասանիր «Ռանչպարների կանչը», — մատնացոյց արեց Մելքոն վարժապետը վերջին շարքում նստած մի թխադէմ աշակերտի, որ լուսամուտին կպած՝ մտացրաղ նայում էր Զորաթաղի այգիներին:

Աշակերտը կանգնեց:

Բոլորը զոյգ-զոյգ էին նստած, իսկ սա մենակ էր: Կողքի դասընկերը մի տարի առաջ լքել էր դպրոցը՝ իրեն մենակ թողնելով վերջին նստարանին:

Շաբաթը մէկ անգամ Մելքոն վարժապետը աշակերտներին կրկնել էր տալիս Հայոց այբուբենը: Աշակերտները պարտաւոր էին անգիրասել բոլոր տառերը, դրանք զուգակցելով հայ շինականների առաւօտեան կանչերի հետ: Այբուբենը սերտելու այս եղանակը Մելքոն վարժապետն էր մշակել ոտանաւորի ձեւով, նպատակ ունենալով Հայոց գրերի պատկերը եւ յաջորդական կարգը ամուր դրոշմել իր սաների յիշողութեան մէջ: Այնպէս պէտք է արտասանէին, որ թուար, թէ առաւօտ է, եւ ռանչպարները, իրար ձայն տալով, շտապում են դաշտային աշխատանքի:

— Այբ, բեն, գիմ,
Բրդեմ ուտեմ:
— Ի՞նչ ուտես, — ընդմիջեց Մելքոն վարժապետը՝ յօնքերը խոժոռելով:
— Թփով կլուլիկ՝ կարմիր տաքդեղով:
Դասարանը փռթկաց:
— Լաւ բան է Մշոյ թփով կլուլիկ ուտելը, այն էլ կարմիր տաքդեղով, բայց դասը լաւ սերտելուց յետոյ, — սաստեց վարժապետը: — Այլապէս տեսնո՞ւմ ես վարոցների խուրձը:

— Առաջ ուտել, յետոյ սերտել, — պատասխանեց թխադէմ աշակերտը, դժկամութեամբ նայելով բարակ վարոցների կապոցին, որ դրուած էր անկիւնում, կարգապահութիւնը խախտող եւ դասը չսովորող աշակերտներին պատժելու համար:

— Դու ասա «Ռանչպարների կանչը», — դիմեց պարոն Մելքոնը մի ուրիշ աշակերտի, որ առջեւում էր նստած եւ Թուաբանութիւնից ու մայրենի լեզուից միշտ հինգ ու խաչ էր ստանում:

Խաժաչք, սուր քթով եւ մազերի խոպոպները ճակատին թափած սասունցի մանուկ էր Սանասարը: Դասը պատասխանելուց առաջ սա միշտ դիմում էր Մարութայ սարին, կարծես ուժ առնելու համար: «Եա Մարաթուկ» ասում էր ու դասը պատասխանում: Ուստի, դասարանում նա յայտնի էր նաեւ «Եա Մարաթուկ» մականունով:

Սանասարը համարձակ վեր կացաւ, եւ «Եա Մարաթուկ» գոչելով, ճակատը բարձր պահած սկսեց.

— Այբ բեն, գիմ,
Եւ, Յովակիմ:
Դա, եչ, զա,
Լծիր Եզան:
Է, ըթ, թօ,
Վերկաց Թաթօ:
Ժէ, ինի, լիւն,
Կապիր քո չուն:
Խէ, ծա, կէն,
Ո՞ւր է Յակէն:
Հօ, ձա, ղատ,
Միհրան, Միհրդատ:
Ճեն, մեն, հի,
Կը գանք հիմի:
Նու, շա, ո,
Պրծիր, Շաւոյ:
Ջա, պէ, ջէ,
Ուշ է, Վաչէ:
Ռա, սէ, վեւ,
Ծագեց արեւ:
Տիւն, րէ, ցօ,
Մարդ Աստծոյ (խնամ Մացոյ):
Յիւն, փիւր, քէ,
Քելէ, Սրքէ:
Եւ, օ, ֆէ,
Օ, ինչ զով է:
— Ապրես, Սանասար: Դու Սասնայ ո՞ր գիւղից ես:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 1)

Fonds A.R.A.M

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՈՒՍՄԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Օ —

Ֆրանսայի մէջ, այսօր, կան տարբեր բնոյթներ ներկայացնող երեք տեսակ ուսման հաստատութիւններ՝ հանրային (*), մասնաւոր–աշխարհական (**) եւ մասնաւոր – կրօնական(***) հաստատութիւններ:

13 միլիոն երախաներէն ու պատանիներէն, որոնք Սեպտ. 14ին գտան կամ վերագտան դպրոցի ճամբան, չուրջ տասնմէկ միլիոնը կը սորվին պետական հաստատութիւններու մէջ, իսկ երկուքուկէս միլիոնը կը յաճախեն մասնաւոր հաստատութիւններ, յաճախ՝ կրօնական (մէկ միլիոն ինը հարիւր հազար) եւ երբեմն՝ աշխարհական (վեց հարիւր հազար):

Այս բնորոշումներու եւ թիւերու ստուգումներէն ետք, պիտի ջանանք պատասխանել կամ, աւելի ճիշդ, բացատրել, լուսաբանել՝ կարգ մը նկատողութիւններով, շատ կարեւոր հարց մը, որ միշտ հակաճառութիւններու տեղի տուած է, խռովելով ծնողքներուն միտքերն ու երբեմն նաեւ խիղճերը:

Ո՞ւր կը տրուի «լաւագոյն» ուսումը պատանիներուն:

Եթէ միայն ապաւինինք ազգային քննութիւններու արդիւնքներուն, ինչպէս պաքալորէան, հանրային ուսումը կը գրաւէ առաջին տեղը, որուն շատ մօտէն կը հետեւի կաթողիկէ ուսումը, ապա կուգայ, բաւական հեռու, մասնաւոր – աշխարհական ուսումը: Այս հաստատութիւնները կը յենուն որոշ թուական տուեալներու վրայ: Օրինակ մը տուած ըլլալու համար, 1975ին, ընդհանուր պաքալորէայի համար պետական դպրոցները յաճախող յաջողած աշակերտներու տոկոսն է 71 առ հարիւր, իսկ 67,6 առ հարիւրը՝ կաթողիկէ դպրոցներու եւ միայն 48,2 առ հարիւրը՝ մասնաւոր – աշխարհական գաւընթացքներու մէջ: Դարձեալ 1975ին, այս անգամ մասնագիտական պաքալորէայի (էֆ.ժէ.Աշ.) համար մասնաւոր – կրօնական ուսումը առաջին տեղը կը գրաւէ 64,6 տոկոսով, ապա կուգան պետական մասնագիտական լիսէներու աշակերտները 62,4 տոկոսով եւ, դարձեալ բաւական հեռու, մասնաւոր – աշխարհական գաւընթացքներ յաճախող աշակերտները՝ 50 առ հարիւր տոկոսով: Այս արդիւնքները անշուշտ ազգային ընդհանուր միջիններ են որոնք կրնան տարբերիլ մէկ շրջանէն միւսը, մէկ կաճառէն միւսը՝ նոյնիսկ՝ մէկ հաստատութենէն միւսը:

Ծշդենք նաեւ որ գոյութիւն ունին երկու տեսակ մասնաւոր հաստատութիւններ, անոնք ըլլան կրօնական թէ աշխարհական: Բոլորովին ազատ հաստատութիւններ եւ Ազգային Կրթութեան հետ պայմանագրութիւն ունեցող հաստատութիւններ: Այս վերջինները, մեծ թիւով կրօնական, կը ստանան պետական նպաստ եւ գրեթէ միշտ ուսուցչական կազմը կը պատկանի Կրթական Նախարարութեան, հետեւաբար վճարուած՝ պետութեան կողմէ: Աւելցնենք որ այս հաստատութիւնները որոշ չափով ստիպուած են պետութեան հակակշռին տակ ըլլալ: Իսկ առաջինները զերծ կը մնան այդ առաւելութիւններէն: Այս կէտը գլխաւոր պատճառներէն մին է մասնաւոր հաստատութիւններու միջեւ գոյութիւն ունեցող ուսման թոշակներու երբեմն շատ մեծ տարբերութիւններու: Կան նաեւ այլ ազդակներ, ինչպէս՝ շրջանը, քաղաքը, հաստատութեան համբաւը, վարկը, ուսուցիչներու մակարդակը, որակը եւայլն...:

Տարբեր բնոյթներ ներկայացնող այս հաստատութիւններու շուրջ ընտանիքները բաժնող անցեալի մեծ բանավէճերու ժամանակը անցած է: Հանրային ուսումը, ձրի եւ լաւ արդիւնքներով, իրեն կը քաշէ բոլորը: Հակառակ անոր որ լիսէներու մէջ տիրող «շատ քաղաքականացած» մթնոլորտը շատ մը ծնողքներ կը դրդէ իրենց զաւակները ղրկել այն հաստատութիւնները, որոնց մէջ կարգապահութիւնը կը փոխարինէ քաղաքականութիւնը:

Իսկ ի՞նչ կը վերաբերի մասնաւոր–աշխարհական ուսման հաստատութիւններուն, հակառակ անոր որ տրուած ուսումը յաճախ խնդրոյ առարկայ է եւ որակով ո՛չ միշտ գոհացուցիչ, ունին գոնէ արժանիքը, առաւելութիւնը ընդունելու եւ իրենց ուսումը վախճանին հասցնելու աշակերտներ, որոնք շատ անգամ մերժուած են պետական լիսէներու եւ վարժարաններու մէջ, նոյնիսկ որոշ կրօնական հաստատութիւններէ: Ճիշդ է որ մասնաւոր – աշխարհական ուսման արձանագրած արդիւնքները չեն հասնիր, չեն մրցիր միւս երկու ուսման հաստատութիւններուն հետ, սակայն 48 առ հարիւր աշակերտներ, որոնք կը ներկայացնեն յաճախ ընտանեկան կամ հոգեբանական դժուարութիւններ, հարցեր, կը ստանան պաքալորէան, այսինքն յաւելեալ հաւանականութիւններ կ'ունենան յաջողելու կեանքի մէջ, երբ այլուր անընդունակ յայտարարուած էին:

Հանրային ուսումը իր ազգային պարտականութիւնը լրիւ չի կատարեր, անկարող է ստանձնելու եւ ապահովելու ազգին բոլոր երիտասարդներուն կրթութիւնը եւ, որովհետեւ իր պիւտճէն անբաւարար է, երկրին մէջ գոյութիւն ունին այլ բնոյթ ունեցող հաստատութիւններ: Այս վերջինները Ազգ. Կրթութեան Նախարարութեան խնայել կուտան տարեկան շուրջ վեցուկէս միլիառ Ֆրանք:

Ի վերջոյ, առանց մէկուն կամ միւսին չեչտուած նախընտրութիւն տալու, մեր հակումը բնականօրէն կ'երթայ հանրային ուսման: Այդուհանդերձ, կը կարծենք որ կարծիքի ազատութիւնը ընդունող երկրի մը մէջ, լաւ է որ գոյութիւն ունենան տարբեր եղանակի հաստատութիւններ, որովհետեւ, գոնէ ծնողքները կարելիութիւնը կ'ունենան ընտրելու իրենց զաւակներուն համար այն կրթութեան ձեւը զոր կը փափաքին եւ օգտակար ու համապատասխան կը գտնեն իրենց գաղափարներուն եւ ձգտումներուն:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(*) Հանրային՝ փիւպլիք (պետական)
(**) Մասնաւոր–աշխարհական՝ փրիվէ–լայիք
(***) Մասնաւոր կրօնական՝ փրիվէ – ռըլիժիէօ (գրեթէ միշտ կաթողիկէ)

Մեծարանք

— Օ —

Նքօնկսանպայի (Քամերուն) մատուցած ծառայութեանց համար իբրեւ ֆրանսական հիւպատոս եւ տնօրէն «Գործունեան եղբայրներու հաստատութեանց», Գուրգէն Գործունեան արժանացած է ֆրանսական կառավարութեան Արժանեաց Կարգի Ազգ. Շքանշանին:

Հ. Յարութիւն Պզտիկեան ստացած է Երուսաղէմի Ս. Ղազարի Ասպետներու մատրանապետի կոչումը, ձեռամբ Պրիսաքի կոմսին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԵՐԸ ՄՈՆԿՈԼԻՈՅ ՄԷՋ

Մոնկոլիոյ մայրաքաղաք Ուլան – Բատորի մէջ շուտով տեղի կ'ունենայ ցուցահանդէս մը, «Խորհրդահայ գեղանկարչութիւնը» վերնագրով: Ցուցահանդէսը, զոր կազմակերպած են Արտասահմանի Երկիրներու հետ Բարեկամութեան Խորհրդային եւ Հայկական ընկերութիւնները, մոնկոլ այցելուներուն կը ծանօթացնէ Հայաստանի 40 նկարիչներու աւելի քան 70 գործերը: Ցուցահանդէսը քանի մը շաբաթ պիտի տեւէ:

×

ԱԶԻԶԲԵԿՈՎԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏՈՒՆԸ

Ազիզբեկովի մէջ, Արփի գետի եզերքին, երիտասարդական փողոցին վրայ բացուած է մամուլի նոր տունը, որուն առաջին յարկը կը գտնուի տպարանը, իսկ երկրորդ յարկը՝ «Ջերմուկ» թերթի խմբագրատունը:

×

ՇԷՅՔՍՓԻՐԵԱՆ ԲԵՄԱՆԿԱՐՆԵՐ

«Սովետսկի խուդոժնիկ» («Սովետական նկարիչ») հրատարակչական տունը լոյս ընծայած է «Ուիլեըմ Շէյքսփիր խորհրդային բեմանկարիչներու գործերուն մէջ» պատկերազարդ ալբոմը, որուն մէջ տեղ գտած են խորհրդային եւ հայկական բեմանկարչութեան անուանի կարգ մը գործիչներու գործերուն վերատպութիւնները: Հայկական բեմանկարչութենէն ներկայացուած են Սարգիս Արուտչեանի՝ «Համլէթ», «Օթելլօ» թատերախաղերու նախանկարներն ու հագուստներուն ձեւաւորումը, ինչպէս նաեւ Ալեքսանդր Շաքարեանի («Ռիչըրտ Գ.»), Կարօ Մինասեանի եւ Արմէն Գրիգորեանցի բեմանկարչական գործերը «Լիր Արքայ»ի ներկայացման առթիւ: Ալբոմի յառաջաբանին մէջ, Խորհ. Միութեան թատերական մշակոյթի անուանի դէմքերու, բեմադիրներու եւ դերասաններու կարգին նշուած է նաեւ անունը Վահրամ Փափազեանի:

×

«ԻԶՎԵՍՏԻԱ» ԹԵՐԹԸ Հ. ՂԱՓԼԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուայի Վախթանգով թատրոնը թատերական նոր տարեշրջանը սկսած է Շէյքսփիրի «Ռիչըրտ Գ.» ողբերգութեամբ, որուն բեմադիրն է Հրաչեայ Ղափլանեան: Բեմադրութեան առթիւ, «Իզվեստիա» թերթին մէջ թատերախաղի դերակատարներէն՝ Միխայիլ Ուլիանով, այսպէս արտայայտուած է. «Հրաչեայ Ղափլանեան հմուտ նաւավարի պէս կը վարէր մեր նաւը եւ կ'ընտրէր անոր ճիշդ ճամբան»: Իսկ բեմադիրը՝ Հրաչեայ Ղափլանեան, գրած է. «Հպարտ եմ որ ինծի բախտ տրուեցաւ Վախթանգով թատրոնին մէջ Շէյքսփիրի երկը ներկայացնելու: Երջանիկ եմ որ աշխատեցայ բարձր ճաշակ ունեցող թատերախումբի հետ: Ցանձին Միխայիլ Ուլիանովի, ես գտայ համախոհ ստեղծագործող մը: Թատրոնի ամբողջ խումբը եւ անոր գեղարուեստական ղեկավարը՝ Ե. Սիմոնով, բոլոր պայմանները ստեղծեցին մեր արդիւնաւէտ աշխատանքին համար»: Այժմ, Հրաչեայ Ղափլանեան մտադիր է Չեխոսլովաքիա երթալ եւ հոն՝ Ազգային թատրոնին մէջ, բեմադրել Լեւ Տոլստոյի «Կենդանի դիակ» թատերախաղը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (201)

ՀՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

Իրաւ ալ Սանտրիկօ իր ամեհի զօրութիւններովը գեղեցիկ ասպետ մըն էր, իր շարաշուք քրքիջը, որ պահ մը առաջ սառեցուցած էր մայրը, այժմ պերճաղիճին վերացման պատճառ կը դառնար:

Ահա՛ աւազակ մը, ահա՛ լեռներու խոռոչները ապաստանելու դատապարտուած օրինազանց մը որ քաղաք իջնելով պետութիւնն ու դուքսը կ'ազատէր:

Եւ այդ մարդը յանկարծ ծոցէն պետական մագաղաթը հանելով էմբէրիայի կ'երկարէր ու կ'ըսէր.

— Ահա՛, Տիկին, կարդացէք եւ աչքովնիդ տեսէք:

Էմբէրիա մագաղաթը խլելով սկսաւ հեւ ի հեւ լափել:

Անակնկալի եկած ըլլալու որեւէ չարժում չըրաւ: Որեւէ բացագանչութիւն չարձակեց:

Ատենէ մը ի վեր Սանտրիկօ իր աչքերուն առջեւ մեծցած, խոշորցած էր արդէն: Այդ աւազակը շատ աւելի մեծ գործեր գլուխ հանելու ընդունակութիւն ունէր, այո՛, պերճաղիճը անոր մէջ աւելի հոյակապ գործեր տեսնելու ձեռներէցութիւն մը գուշակեց:

Իր պոռնկային յարափոփոխ բնաւորութեան մէջ նորագոյն փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ: Հրաբխային ստուգութեամբ հուր մը բռնկեցաւ:

Նախնի պատմիչներէն մին էմբէրիայի համար գրած է թէ օր մը ան Հռովմի լեռներուն մէջ պտըտած միջոցին հովիւի մը հանդիպած եւ յանկարծ անոր սիրահարելով անձնատուր եղած է հոն տեղւոյն վրայ, արեւուն կիզիչ ճառագայթներուն տակ եւ չորցած որաններու մէջ:

Ան այս անգամ Սանտրիկօն Ռոլան Քանտիանոյի հետ բաղդատութեան դրաւ եւ այն համոզումը գոյացուց թէ Սանտրիկօ Ռոլանէն աւելի զօրաւոր էր:

Երբ պետական մագաղաթը կարդաց, այն հրամանագիրը ըստ որուն Սանտրիկօ Վենետիկի բանակին մէջ սպայ կը կարծուէր, դէմքը կաս կարմիր եղաւ եւ աչքերը սկսան փայլակներ արձակել:

— Ահա սպայ եղեր էք, ըսաւ ան դողդոջուն ձայնով մը: Ի՜նչ գեղեցիկ բան եւ որքա՜ն մեծ..: Կը յուսամ որ քիչ ատենէն աստիճանիդ աւելի բարձրանայ: Երբեք չըրիք ձեր փափաքին հասաք: Հանրապետութիւնը եւ Դուքսը ազատեցիք...: Ինչպէ՞ս ատիկա ինծի չի վերաբերիր: Հիմա դուք որքա՜ն զօրաւոր պիտի ըլլաք եւ ձեր ստորադասները որքա՜ն պիտի վախնան ձենէ..: Բանակ մը պիտի ունենանք ձեր տրամադրութեան տակ...: Ա՛խ երանի թէ Բիավէի կիրճերուն մէջ հանդիպած մարդս դուք ըլլայիք..

Սանտրիկօ սարսռաց եւ զարմացական նայուածքով մը էմբէրիայի երեսը նայեցաւ

— Բայց կարծեմ թէ անգամ մը ձեզի հանդիպած եմ, շարունակեց էմբէրիա անցեալը յիշել ջանալով: Սակայն ձեզ սիրելու համար պէտք էր որ ձեզ այս դիրքին մէջ տեսնայի, խրոխտ, անխիղճ սարսափազդու...: Ինչե՞ր պիտի ընէին այն ատենը երբ պոռնիկ էմբէրիան եւ աւազակ Սանտրիկօն իրարու սիրահարած ըլլային:

Այս ըսելով, պոռնիկը աւազակին մօտեցաւ եւ երկու մերկ թեւերը անոր վիզէն անցուց. շրթունքները կրքոտ համբոյրի մը շառաջին տակ ջախջախուելու պատրաստ էին, կուրծքը դիւրընխառնութեան մը ծարաւովը կ'ելեւէջէր ու կոկորդը կը թրթռար:

Աւազակը ինքնիրմէն ելած էր: Գեղեցկութեան տիպար այդ զմայլելի արարածը իր անպատկառ կեցուածքովը մոռցնել տուած էր իրեն Պիանքան, Դուքսը, Ռոլանը եւ ամբողջ աշխարհը:

Երկուքը մէկէն գետնի թաւ գորգին վրայ տապալեցան եւ երկու ժամ, այդ անզուսպ ու վայրագ գազանները գետնին վրայ իրարու փաթթուած մնացին:

Հոս հեղինակը վարագոյր մը կը քաշէ անասնական կիրքի այդ զզուելի տեսարանին առջեւ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Լ. Սեւխյոն եւ աղջիկը, Տիկին Անտրէ Կօշկարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գորթօշեան եւ զաւակները (Սուրիա), Տէր եւ Տիկին Գորթօշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Այվազեան եւ զաւակները, Տիկին Տիրատուրեան, Տէր եւ Տիկին Քէփէնէկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Գարոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆարշեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ապունայեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները (Թուրքիա) ցաւով կը ծանուցանեն

ՆՇԱՆ ԿՕՇԿԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 12ին, 73 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Հոկտ. 15ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին և մարմինը ամփոփուեցաւ Կիյօթիէռի հին գերեզմանատունը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Վարդուհի Ռըստիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հոկտ. 24ին, Կիրակի առտու ժամը 10ին ԼԻՈՆԻ Ս. Յակոբ եկեղեցին, 295 ռիւ Պուալօ, իրենց ամուսնոյն, հօր, աներ-հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին՝ ողբացեալ

ՆՇԱՆ ՌՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն իր յիշատակը յարգող բարեկամներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՓՈՆ – տ'ՕՊԸՆԱ.— Այրի Տկին Նուարդ Կըկըզեան իր ամուսնոյն Նիկողոս Կըկըզեանի մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ 30 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
«ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏԻ»
ՈՍԿԵՋՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 24, առաւօտեան ժամը 11ին Հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի «ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏԻ» մէջ, հայկական տարեկան ուխտագնացութեան առիթով:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Սարգիս Վ. Դաւիթեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ համայնքին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փօթօրիկ խումբի ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի (Հոկտ. 21) ժամը 21ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ ՀԲՋ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

×

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ ԵՆԹ.ի ընկերական ժողովը Չորեքշաբթի, Հոկտ. 20, երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԱՆՏՈՔ – ՎԱՐՈՒԺԱՆ Կոմ.ի ընկերական ժողովը Հինգշաբթի Հոկտ. 21 երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ Կոմիտէութեան ընկերական ժողովը Ուրբաթ, Հոկտ. 21 երկեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԴԱՇՏԻ ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23, երեկոյեան ժամը 20.30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ կոմիտէութեան ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23 երեկոյեան ժամը 20.30ին:

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻ Կոմիտէի ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23 երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԿԱՅ Կ'ԸԼԼԱՅ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

×

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱԶՄԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի, Անտոք Վարուժանի, Եօթնեղբայրեանի, Քրիստափորի, Դաշտի եւ Անի Կոմիտէի ընկերները ընդհանուր ժողովի, Կիրակի, Հոկտ. 24 առաւօտեան ժամը 10.30ին, Վիէնի Ակումբը:

Կարեւոր օրակարգ:

YAN'S CLUB

5, av. Reille 75014 Paris
tél. 589 - 20 - 48

A l'occasion de la sortie de son Nouvel Ouvrage « FRANÇOIS-1er » *(Editions Flammarion) Monsieur René GUERDAN présidera la Soirée donnée en son honneur au Yan's Club, dans le cadre de l'U.R.T.I., le Vendredi 22 Octobre 1976 à partir de 20 h.*

Au cours de cette Soirée, l'Auteur dédicacera son livre.

Un souper est prévu vers 22 h.

(Participation aux frais : 50 F)

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
55, av. Victor-Cresson
ISSY-LES-MOULINEAUX

Նոր եկեղեցւոյ մը հիմնադրութեան հանդիսութիւն Կիրակի, Հոկտ. 24, ժամը 15ին: Կը հրաւիրուին բոլորը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Շաբաթ, 6 Նոյեմբեր ժամը 21ին Մշակոյթի տան մէջ, ՄԱՐՍԷՅԼ:

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐԹԻՒՐ ԱՏԱՊԱՇԵԱՆ
ԵՒ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԵԶՆԻԿ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւակներուն

ՎԻՈԼԷԹԻ ԵՒ ԱՐԹԻՒՐԻ

նշանտուքը, որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբերի 10ին, Սէն – Փրիէսթ.

ՊՐՈՆ ՄԷՋԻԼՕ

Le Comité d'Inauguration de la RUE D'ARMÉNIE
A CLAMART

groupant.— Les trois Communautés Religieuses — Les Anciens Combattants — Le Dachnaktzoutioun — Hetchakian — Croix Bleue Arménienne — U.C.F.A.F. — Nor Seround — Jaf — Maison de la Culture Arménienne — A. Sportive Arménienne

organise sous la Présidence d'Honneur de M. Jean FONTENEAU, Sénateur-Maire

LE SAMEDI 23 OCTOBRE A 20 H. 30

au Gymnase de la Plaine, 370, avenue du Général de Gaulle à Clamart

UNE GRANDE SOIRÉE ARMÉNIENNE

au profit du Comité de Secours aux sinistrés Arméniens du Liban

Dîner-dansant animé par Bernard DEDEDJIAN et MARTEN YOURGENS
avec la participation des ensembles folkloriques :
NAVASSART — SAYAT NOVA — KAROUN — CHORALE ARMENIENNE

APPELLE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE A PARTICIPER MASSIVEMENT

LE DIMANCHE 24 OCTOBRE

à l'inauguration officielle de la rue d'ARMENIE (*anciennement Villa des Monts*)
par M. Jean FONTENEAU, Sénateur-Maire de Clamart

9 h. Grand'Messe à l'Eglise Arménienne, 6, avenue Bourgain (Issy)
11 h. Défilé de l'Eglise à la rue d'ARMENIE
11 h. 45 Inauguration officielle de la rue d'ARMENIE.

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՀԻ

Madame Simone VEIL

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 23, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
dans les salons de Paris Sheraton Hôtel
19, rue du commandant-Mouchotte - Paris 14

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԽԻՍՏ ՓԱՅԼՈՒՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

animé par DON MARYO et son Orchestre
attraction : le Chanteur NORAYR
de l'ambiance, du rythme toute la nuit

Entrée 40 F les moins de 21 ans 10 F

ԾԱՆՕԹ.— Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով Աղքատախնամի կեդրոնը . 878 – 02 – 99 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ եթէ չբռնուին, կը տրամադրուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Երիտասարդաց Մարմիններու կողմէ: Տոքթ. Ժան – Միշէլ Թիէրի եւ Նիքոլ Թիէրի կը բանախօսեն եւ լուսարձակով նկարներ ցոյց կուտան Հայաստանի աշխարհագրական կարեւոր վայրերու ու ճարտարապետական հարստութիւններու շուրջ: Ուրբաթ Հոկտ. 22, ժամը 20.30 Մարսէյլ, Հ. Բ. Ը. Միութեան նոր կեդրոնը

Nouveau Centre de l'U.G.A.B.
33, cours Pierre-Puget
Marseille 6

Շաբաթ, Հոկտ. 23, ժամը 20.45ին Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ:

Ներկայ կ'ըլլայ Փրոֆ. Ժ. Տէտէեան՝ (Մոնփէլիէէն):

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս շահեկան դասախօսութեանց:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հայերէնի դասընթացքները վերսկսած են: Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները արձանագրել, Չորեքշաբթի օրերը ժամը 3էն 5 Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, մեթրօ Քատէ:

×

ՓՕՄՈՆ

Փօմոն Կապ. Խաչի միօրեայ վարժարանին դասընթացքները սկսած են Հոկտ. 6, Չորեքշաբթի. եւ ամէն Չորեքշաբթի կէօրէ ետք ժամը 14 – 17ը ուսուցչութեամբ Օր. Ատրինէ Սալթաճեանի

3 ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ
ՖՐԱՆՍԱ–ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ

Ընկերակցութեան եւ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ հետ 30, 31 Հոկտեմբեր, 1 Նոյեմբեր

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Բարձր հովանաւորութեամբ Սերովբէ Արք. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ (Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Երկուշաբթի.— Այս Համաշխարհային Բ. Պատերազմի Նորմանտիի ցամաքահանման զոհուած ամերիկահայ զինուորներու շիրիմներուն եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ արարողութեամբ:

Կիրակի.— Երեկոյթ նուիրուած ԳԷՈՐԳ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆԻ

Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ Արժանիքի Ազգային Կարգի Ասպետ կարգուելուն առիթով:

Շաբաթ.— Երեկոյթ նուիրուած Տիկ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ, Պրք. ՎԷԶԻՐԵԱՆ, ՄԱԿԵԱՆ ՔԷՀԵԱԵԱՆ եւ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆԻ էջմիածնական եւ Երեւանեան տպաւորութիւններուն:

Օթօքառով պտոյտներ եւ Կարմիր Խաչուհիներու սովորական հիւրասիրութիւն երեք օրուան ընթացքին:

Մեկնում.— Շաբաթ Հոկտ. 30, ժամը 8ին: Ժամադրավայր. Սքուար Մոնթոլոն (Մէթրօ Գատէ)

Վերադարձ. Երկուշաբթի ժամը 23ի շուրջ:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ 985 36 53, ՊԱԳԸՐՃԵԱՆ 770 07 25 :

Ծախքերու մասնակցութիւն:

Fonds A.R.A.M

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ սրահ

Շաբաթ, Հոկտ. 23, ժամը 19էն սկսեալ

ԶՕՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ 50»

հատորին

ՆԵՐԿԱՅ Կ'ԸԼԼԱՆ

ԳԱՌԶՈՒ

(որ հեղինակն է կողքին)

ԵՒ ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Այս առթիւ գինեձօն, ապա ժամը 21.30ին ճաշ: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի ապահովել, հեռաձայնելով Մշակոյթի տուն.— 50 – 15 – 09

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

SAMEDI 23 OCTOBRE à partir de 19 H.

SIGNATURE DU LIVRE

"HARATCH 50"

en présence de

CARZOU

(auteur de la couverture du livre)

et de

Arpik MISSAKIAN

COCKTAIL SUIVI D'UN GRAND BANQUET

Le nombre des places étant limité, il est prudent de réserver en téléphonant à la Maison de la Culture 50-15-09

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
20
MERCREDI
20 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1.20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

ԵԲԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.707
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.707

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

ԹԻՒՍՏԻ մէջ Լիբանանի համար համաձայնութիւն մը ստորագրուած է որ ընդհանուր հրադադար մը կը նախատեսէ Լիբանանի մէջ, Հինգշաբթի ժամը 6ին: Վերջերս այս հանդիպումը ծառայած է նաեւ հաշտեցնելու Սուրիա եւ Եգիպտոս որոնք որոշած են դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատել: Գալով Լիբանանի շուրջ գոյացած համաձայնութեան բարոյական օժանդակութիւն մըն է Պաղեստինցիներու համար որոնք պաշտպաններ գտան եւ Արաբները յանձնառու եղան չխառնուիլ Պաղեստինցիներու ներքին գործերուն եւ Պաղեստինցիք ալ ուրիշին գործին պիտի չխառնուին: 30 հազարնոց արաբական միջամտութեան ուժ մը պիտի ղրկուի Լիբանան եւ պիտի գործէ նախագահ Սարգիսի հրամանին տակ: Բայց տեղւոյն վրայ կռիւները կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ: Իսրայէլեան սահմանին մօտ քրիստոնեաները յարձակած են Մարժայուն գիւղին վրայ որ մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ քանի գնդ. Ահմետ Քաթիպի կեդրոնատեղին է, այն սպան որ անցեալ Յունուարին ժամանակաւոր ազգ. անջատ ուժ մը ստեղծեց Լիբանանեան Արաբական բանակ անունին տակ: Ռմբակոծութիւններն ալ կը շարունակուին Պէյրութի վրայ: Մնաց որ անցեալ փորձառութիւնն ալ պատճառ է որ Ռիատի համաձայնութեան վրայ ալ մեծ յոյսեր չըլլան:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՖՈՐՏԻ կափերու շարքը կ'երկարի: Ընտրապայքարի իր շրջագայութեան ընթացքին, այս անգամ ալ ցուցադրած է աշխարհագրական իր «ծանօթութիւնները» ամերիկեան շրջանները իրար խառնելով: Այսպէս Լինքոլն հասած ատենը ըսած է «Ուրախ եմ որ Փոնթիաք կը գտնուիմ»: Շարունակելով իր բանդիտութիւնը, կրկնած է քանի մը անգամ թէ ընտրապայքարը զինքը առաջնորդած է Ինտիանա, Օհայօ, եւ Թեքսաս երբ եղած էր Իլլինուա, Այուա եւ Օքլահոմա: Երեւակայեցէք որ մենք ալ ընտրապայքար ունենայինք եւ Թեկնածուն Տարօն հասած օր ըսէր «Ուրախ եմ որ Վասպուրական կը գտնուիմ...»

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆ ծախողները (փոքրաքանակ) գործադուլի սկսան Երեքշաբթի օր Ֆրանսայի մէջ: Կը բողոքեն շահարաժնի նուազումին դէմ Պառի ծրագրին գործադրութեան պատճառով:

ԺԻՍՔԱՐ, կնոջը եւ քանի մը նախարարներու հետ Ռէյւնիոն կղզին մեկնեցաւ:

ՆՈՊԵԼԵԱՆ մրցանակը բնագիտութեան եւ քիմիագիտութեան երկու Ամերիկացիներու տրուեցաւ: Ամերիկացիի տրուեցաւ նաեւ բժշկական մրցանակը: Խաղաղութեան մրցանակը պիտի չտրուի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տուրքերու սենտիքաները խոր քննութիւն մը կը պահանջեն Տասոյի հաշիւներուն: Լը Փուէն թղթածրար մը հրատարակած էր ըստ որուն Տասօ շուրջ 150 (հին) միլիառ քօղարկած է տուրքէն: Տասօ բոլորովին չի հերքեր ամէն բան բայց «էշութիւն» կ'որակէ թղթածրարը:

ՓԱՐԻԶԷՆ արտաքսուած է խորհրդային դիւանագէտ մը, որ քիչ մը շատ մօտէն կը հետաքրքրուէր եղեր զինուորական օդանաւի մը շարժիչով: Սոլվիեւ փորձած է ծրագիրները գնել:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ. 12 – 14)

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԸ՝ ԲԻՒԶԱՆԴԱԳԷՏՆԵՐՈՒ 15ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Վերջերս Աթէնքի մէջ տեղի ունեցաւ Բիւզանդագէտներու 15րդ միջազգային համագումարը, որուն մասնակցեցան գրեթէ բոլոր աշխարհամասերու 1200է աւելի գիտնականներն ու մասնագէտները: Խորհրդային պատուիրակութեան մաս կազմած են Մոսկուայի, Լենինգրադի, Երեւանի եւ Թիֆլիսի 24 բիւզանդագէտները: Այս առթիւ Ակադ. Սուրէն Երեմեան հետեւեալը ըսած է համագումարի աշխատանքներուն մասին.

– Փրոֆ. Զինայիդա Ուդալցովայի գլխաւորած պատուիրակութեան մէջ էին նաեւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմութեան աշխատակիցներ՝ Դոկտ. Հրաչեայ Բարթիկեան եւ Վիգդա Յարութիւնեան: Համագումարին մասնակցողները քննութեան ենթարկեցին Բիւզանդիոյ պատմութեան, լեզուին, գրականութեան, փիլիսոփայութեան, հընագիտութեան, բանասիրութեան վերաբերող հարիւրաւոր զեկուցումները, որոնք կ'ընդգրկէին 1071էն մինչեւ 1261 թըւականները, այսինքն՝ Բիւզանդիոնի համար երկու նշանակալից դէպքերէն՝ Մանազկերտի ճակատամարտէն մինչեւ լատին կայսրութեան հիմնումը: Խորհրդային պատուիրակութեան երեք անդամներ՝ Զինայիդա Ուդալցովա, Գենադի Լիտավրին եւ Հրաչեայ Բարթիկեան զեկուցումներ կարդացին Ա. նիստին զոր բացաւ Յունաստանի վարչապետը՝ Կոստանդին Գարամանլիս: Երեւանցի պատմաբանի զեկուցման նիւթն էր՝ «Հայերու դաղթը ԺԱ դարուն. անոր պատճառները եւ հետեւանքները»:

Հրաչեայ Բարթիկեան իր նիւթը ներկայացուց յունարէն եւ արժանացաւ մասնագէտներու գնահատանքին: Իմ զեկուցման նիւթն էր՝ «Բիւզանդական Հայաստանի եւ Փոքր Ասիոյ վարչական բաժանումը ըստ Աշխարհացոյցի Նեղոս Դոքսապատրի», իսկ Վիգդա Յարութիւնեան խօսեցաւ «Արեւելքի մէջ Բիւզանդիոնի գաւթիչ քաղաքականութիւնը ըստ ԺԱ – ԺԲ դարերու հայ պատմագրութեան» նիւթին մասին: «Էրմիտաժ»ը ներկայացնող լենինգրադցի պատմաբան Հռիփսիմէ Ջանփոլադեան համագումարին մասնակցողներուն ծանօթացուց բիւզանդական ապակիի այն նոր նմոյշներ, որոնք յայտնաբերուած էին Դուինի, Խերսոնեսի, Նովգորոդի, Կիեւի մէջ եւ այլուր կատարուած հնագիտական պեղումներուն ատեն: Համագումարին մասնակցող Հայերուս հաճելի անակնկալ մը պատահեցաւ Աթէնքի մէջ: Հոն հանդիպումներ եւ խօսակցութիւններ ունեցանք սփիւռքի հայ կարգ մը գիտնականներու հետ, ինչպէս՝ Նիւ–Եորքի Գոլոմպիա համալսարանի փրոֆ. Նինա Գարսոյեանի, Լոս–Անճելըսէն Տիգրան Գույումճեանի, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ներկայացուցիչ Հ. Լեւոն Զէքիեանի հետ: Բախտը ունեցայ ներկայ ըլլալու վերջին երկուքի զեկուցումներու ունկնդրութեան: Տիգրան Գույումճեան խօսեցաւ «Կիպրոսի Ֆամակուսթա քաղաքի ԺԴ դարու հայ եկեղեցւոյ որմնանկարները» նիւթին շուրջ, իսկ Հ. Լեւոն Զէքիեան՝ «Ներսէս Շնորհալի կաթողիկոսի բանակցութիւնները Հայոց եւ բիւզանդական եկեղեցիներու մերձեցման համար» նիւթին շուրջ:

Մեր վրայ մեծ տպաւորութիւն գործեց նաեւ միլանցի ճարտարապետ Ալփակօ Նովելլոյի զեկուցումը «Միջնադարեան հայկ. ճարտարապետութեան» մասին: Համագումարին մասնակցողները այցելեցին Յունաստանի կարգ մը քաղաքները, ուր ծանօթացան հին Յունաստանի կարեւոր ճարտարապետական յուշարձաններուն, քանդակագործութեան եւ կերպարուեստի գլուխ–գործոցներուն:

×

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Աշտարակի շրջանին մէջ կը գործէ Պատմական Յուշարձաններու պահպանման շրջանային խորհուրդ մը, որուն շուրջ համախմբուած են մօտ հազար անհատական եւ 95 խմբական անդամներ: Անհատական անդամներու մեծ մասը պիոներ – դպրոցականներ են: Վերջին տարիները յուշարձաններու պահպանութեան հանրապետական ընկերութիւնը մեծ աշխատանք տարած է պատմական յուշարձաններու վերականգնման ու պահպանման ուղղութեամբ: Աշտարակի եւ շրջակայ գիւղերու մէջ վերանորոգուած են Ծիրանաւոր, Կարմրաւոր, Մարինէ եկեղեցիները, Արուճը, Մուղնին, Օհանաւանքը, Ագարակը, Սաղմոսավանքը եւ Աշտարակի ամէնէն հին՝ ԺԷ դարու կամուրջը: 1971էն ի վեր Մուղնիի Ս. Գէորգ վանքը, իր բոլոր օժանդակ կառոյցներով, դարձած է Երեւանի «Էրեբունի» թանգարանի մասնաճիւղը՝ Աշտարակի շրջան: Հոս այցելողներ կը գտնեն հարուստ գրականութիւն, փաստաթուղթեր և ծրագրեր՝ շրջանի պատմական անցեալին վերաբերեալ: Աշտարակի շրջանի յուշարձաններու շարքին իր յատուկ տեղը ունի Բիւրականի մօտերը գտնուող Բագրատունիներու ամրոցը՝ Ամբերդը: 1966ին պատմական յուշարձաններու պահպանման ընկերութիւնը ձեռնարկած է ամրոցի եկեղեցւոյ վերականգնումի բարդ աշխատանքին: Յուշարձանի բազմաթիւ քարերը ինկած էին անդնդախոր ձորը: Մանրակրկիտ աշխատանք տարուած է զանոնք գտնելու համար: Քարերը ձորէն բարձրացուած եւ յուշարձանին մօտ բերուած են թռանի միջոցով: Յուշարձանը այժմ վերականգնած է:

×

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւան գացած է Արեւելեան Գերմանական պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ մշակոյթի փոխ – վարչապետ Վ. Ռակվիցեմի, «Երաժշտական մշակոյթի օրեր»ու առիթով: Պատուիրակութիւնը Հոկտ. 11ին ընդունուած է Հայաստանի կառավարութեան կողմէ: «Երաժշտական մշակոյթի օրեր»ու շրջագիծին մէջ տեղի ունեցած է Հայաստանի պետական սէնֆոնիք նուագախումբին համերգը, ղեկավարութեամբ Դաւիթ Խանջեանի: Համերգին մասնակցած է նաեւ երաժիշտ Բուրհարդ Գլեացներ: Գերմանացի երաժիշտներու գործերէն կազմուած համերգը յաջող անցած է:

×

ԲՋՆԻԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Հրազդանի շրջանի Բջնի գիւղին մէջ բացուած է մշակոյթի նոր տունը, որ ունի 800 տեղնոց շարժանկարի եւ համերգի սրահ մը, ինչպէս նաեւ ընդարձակ սրահ մը ժամանցի: Սրահները պատած են փեղզիտով, տուֆով եւ զարդարուած՝ դըրուագումներով: Մշակոյթի Տան մէջ արդէն իսկ կը գործեն թատերախումբ, երգչախումբ եւ պարախումբեր:

×

ԱԲՈՎԵԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՄԱՐԶԱՒԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Աբովեան քաղաքին մէջ սկսած է մարզական համադրոյթի մը կառուցումը: Համադրոյթը պիտի ունենայ ոտնագնդակի խաղավայր, վոլէպոլի երեք, պասքէթպոլի երկու դաշտեր, թէնիսի խաղավայր եւ աւազան: Համադրոյթի կառուցման աշխատանքները պիտի աւարտին յառաջիկայ գարնան:

×

Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ «ՍՊԱՐՏԱԿ»Ը ՍՎԵՐԴԼՈՎՍԿԻ ՄԷՋ

Սվերդլովսկի պետական թատրոնին մէջ ներկայացուած է Արամ Խաչատրեանի «Սպարտակ» բեմապարը, նոր բեմադրութեամբ: Բեմադիրն է Ե. Մանայեւ, պարերու ղեկավարը՝ Ե. Զանգա, նկարիչը՝ Ա. Շաքարեան:

×

ՄԻՔԷԼ ԱՆՃԵԼՈՅԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայաստանի Նկարիչներու Տան մէջ տեղի ունեցած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են Միքէլ Անճելոյի գործերուն մեծադիր լուսանկարները: Այդ գործերուն մէջ տաղանդաւոր քանդակագործը արտայայտած է իր ապրած ժամանակաշրջանին (1475 – 1564) տագնապները:

×

ՊԱՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ

Քանի մը տարուան ընթացքին Եղիշէ Թադեւոսեան նկարչական դպրոցը դարձած է Էջմիածին քաղաքի կարեւոր մշակութային օճախներէն մին: Հայաստանի մանկական նկարչական դպրոցներու վերջին ցուցահանդէսին այս հաստատութեան աշակերտներուն գործերը դասուած են լաւագոյններու շարքին: Աշակերտներու եւ շրջանաւարտներու նկարները ցուցադրուած են Ճափոնի, Չեխոսլովաքիոյ, Հոլանտայի, եւ Մալեզիոյ մէջ:

×

«ՅԱՒԵՐԺՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆ» ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

Երեւան կը գտնուի «Լենֆիլմ» շարժանկարի խումբը, «Յաւերժութեան նըշան» ժապաւէնի նկարահանումին համար: Բեմադիրն է Դ. Քոչարեան, նկարահանումը՝ Ռ. Նարինեանի: Ժապաւէնը պիտի ներկայացնէ կեանքը այն պատանիներուն, որոնք կ'օգնեն հայկ. ճարտարապետական յուշարձաններու պահպանութեան գործին:

Fonds A.R.A.M

ԽՄԲ․ — «Յառաջ»ի յիսնամեակին (1975) առթիւ լոյս տեսած ծաղկաքաղը լայն արձագանգ գտաւ Ֆրանսա եւ Սփիւռքի այլ կեդրոններուն մէջ եւ խմբագրութեանս հասան բազմաթիւ գնահատական նամակներ։ Անոնց հրատարակութիւնը յետաձգեցինք արձակուրդներու պատճառով։ Ստորեւ կուտանք փունջ մը անոնցմէ։

ՆԱՄԱԿԱՆԻ «ՅԱՌԱՋ 50»

ՓԱՐԻԶ․ — Շնորհակալութեամբ ստացած ենք «Յառաջ»ի յիսնամեակին առթիւ ձեր հրատարակած չքեղ հատորը ուր մեծ խնամքով ամփոփուած են «Յառաջ»ի յիսուն տարիներու ընտիր եւ տեւական արժէք ներկայացնող յօդուածները։ Այս բացառիկ հատորը իրական պատկերն է «Յառաջ»ի յիսուն տարիներու որդեգրած ուղղութեան եւ իր բարձր որակին։

Սրտագին կը շնորհաւորենք ձեզ այս յոյժ պատուաբեր գործին համար եւ կը մաղթենք ձեզի կամքի զօրութիւն եւ աշխատանքի կորով նոյն ոգիով շարունակելու համար ձեր նուիրական գործը։

Յաջողութեան լաւագոյն մաղթանքներով ողջունիւ եւ աղօթարար

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

×

ՀՌՈՄ․ — Ընդունեցայ «Յառաջ»ի 50ամեայ բեղնաւոր գործունէութեան առթիւ լոյս տեսած գեղատիպ հատորը։ Հաճոյքով կը թերթատեմ զայն, ազատ ժամերուս, անոր էջերուն ընդմէջէն վեր յիշելով ու խոկալով, Հայութեան մեծ արհաւիրքին յաջորդող յիսնամեակին վրայ, որուն ելեւէջները մեր սերունդը ապրեցաւ։ Ձեզի եւ ձեր ազգանուէր գործակիցներուն երկար տարիներով արեւշատութիւն մաղթելով ջերմագին ողջոյններով մնամ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ․ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

ՎԵՆԵՏԻԿ․ — Ստացայ «Յառաջ»ի 50ամեակը յաւերժացնող յուշարձան, պատկառելի հատորը։ Հատորին համար, հրաշակերտ Գառզուին յօրինած շապիկը՝ հայ – ֆրանսական սրբութիւններու երկնասլաց գմբեթներով, զմայլելի կերպարանք մըն է, «Յառաջ»ի 50 տարուան հազարաւոր սիւներուն մէջ կատարուած՝ լուսամիտ, ուղղամիտ առաքելութեան։

«Յառաջ»ը հայ մամուլի թագուհին, 50 տարի վերջն ալ՝ ծնունդէն առած եւ հասունութեան աճեցուցած թարմութիւնը եւ գեղեցկութիւնը կը պահէ՝ մնալով միշտ ամենահայասէրը, մաքուր հայրենասէրը, անխառն հայկաբանը, ճշմարտասէրը, եւ բարին քաջալերող՝ աննախանձը։ Ահա այս է պատճառը՝ որ սերունդներ կը փոխուին և անոնց հետ շա՛տ բաներ. բայց հայ մամուլի դշխոյին համակիրներուն եւ կարօտով սպասողներուն թիւը չի նուազիր։

Երկինքը թող օրհնէ «Յառաջ»ը եւ անոր Արփին։ Օրհնեալ ըլլայ յաւիտեան եւ անթառամ մնայ միշտ՝ զանոնք հայ ժողովուրդին տուող ծնողներուն յիշատակը։

Օրհնեալ ըլլան՝ «Յառաջ»ի անցեալ եւ ներկայ, հեռաւոր եւ մերձաւոր՝ բոլո՛ր, բոլո՛ր վաստակաւորները եւ ընթերցողները։

Հ․ ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ․ ԱԳՂԼԵԱՆ

×

Յարգելի Տիկին Միսաքեան

ԵՐԵՒԱՆ․ — Հայաստանի Գրողների Միութեան Սփիւռքի գրականութեան նորաստեղծ գրադարանը ստացաւ ձեր ուղարկած «Յառաջ 50» ժողովածուն, որի համար անկեղծ շնորհակալութիւն եմ յայտնում։ Ցանկանում եմ ձեզ յաջողութիւն անձնական եւ ստեղծագործական կեանքում։

ՊԵՐՃ ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ
ՀԳՄ քարտուղար

×

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ․ — Ստացայ եւ հաճոյքով կարդացի ձեր վերջին հրատարակութիւնն եղող «Յառաջ» հաւաքածոն։ Ուսանելի կէտեր կային հոն ինծի՝ եւ, հաւանաբար ուրիշներուն համար ալ։

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

×

ՄԱՐՍԷՅԼ․ — Ստացայ «Յառաջ 50»ը, խորին շնորհակալութիւններս։ Եղած աշխատանքին համար՝ Շափօ․․․։ Ուրբաթէն ի վեր, կը թղթատեմ։ Իւրաքանչիւր էջ եւ ստորագրութիւն՝ յուշի հով մը կը բերէ հետը եւ որ կը գինովցնէ։ Կէս գա՛ր․․․ ինծի համար ձեր ըրած ընտրութիւնը կը գնահատեմ։ Արդ, Սարոյեանի գեղեցիկ դափնեպսակին առջեւ խոնարհելով, ես ալ կը բարձրացնեմ գաւաթս՝ ձեր կենացը եւ կենացը՝ «Յառաջ»ին։

Ց․ ԱՂԱՑԵԱՆ

ՆԻՍ․ — Ստացայ «Յառաջ 50»ը եւ արդուած եմ որ յիշած ես զիս։ Խորհեցայ անշուշտ որ ինծի հաճոյք պիտի պատճառէ թղթատել զայն բայց ապահովաբար չենթադրեցի թէ այդ հաճոյքը ինչպիսի խոր յուզումի պիտի ընկերանար։ Բարախուն ողեկոչումն է ան այն տարիներուն, ուր խումբ մը տղաք իրենց առաջին երիտասարդութեան արբեցումին մէջ, սկսան երգել, սկսան բարբառիլ։ Անոնց բոլորին համար, վստահ եմ, չկայ շրջան մը իրենց կեանքին մէջ՝ որ ըլլայ աւելի սիրելի, աւելի նուիրական, աւելի թէ – լաղրական։

Եթէ այնքան դժուարահաճ Շաւարշը տեսնէր զայն, այսօր իր աչքիկը պիտի ունենար հայրական ամէնէն խանդաղատին համբոյրը, ի նշան իր արդար հըպարտութեան։

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

×

ՓԱՐԻԶ․ — Ստացայ «Յառաջ 50»ը։ Անհրաժեշտ էր այս ծաղկաքաղը կորուստէ կամ մոռացումէ փրկելու համար շատ մը թանկագին գրութիւններ։ Կը շնորհաւորեմ եւ կ'ըսեմ՝ պատւո՛ Արփիկ, որ յոգնութեան առջեւ չես ընկրկիր։

«Յառաջ» կարեւոր ներկայութիւն մը դարձած է դժբախտ պայմաններու տակ կազմուած հաւաքականութեան մը, որ սփիւռք կը կոչուի եւ այս թերթը մեր սփիւռքի հոգեկան սնունդն է, նաեւ շաղկապ մը հայրենակարօտ ցիրուցան Հայերուս միջեւ։

ՄԱՆՆԻԿ ՄԵԹԱՏՈՒՐԵԱՆ

×

ՔԱՇԱՆ․ — Ստացայ «Յառաջ 50»ը։ Մեծ աշխատանք է, խոշոր համբերութիւն։ Գիտեմ դժուար է թերթ հրատարակել, մանաւանդ տարագրութեան ծանր չըրջանին։ Անկեղծօրէն կը ցանկամ յաջողութիւն եւ յարատեւ աշխատանք։

Անկեղծ զգացումներով՝

ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼ․ — Ցաւոված ես չահեկան ու պէսպիսուն դարձնել հատորին բովանդակութիւնը։ Շնորհակալ եմ որ ինծի ալ հաճած էիր տեղ տալ։ Ընտրութիւնդ յարմար էր։

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԳԱՀԻՐԷ․ — Ստացայ «Յառաջ»ի յիսնամեակին նուիրուած պատկառելի հատորդ։ Ուզեցի աչք մը նետել հակայածաւալ պարունակութեան՝ նախքան զայն ստացած ըլլալս քեզի հաղորդելը։ Բենեդիկտեան խնկական աշխատանք է, զոր տարած ես, եւ մարդուս հիացում միայն կրնայ պատճառել այսպիսի աշխատանք գլուխ հանելու քու յարատեւ եւ անխոնջ կամքդ։ Շատ առիթներով անդրադարձած էի քու այդ զմայլելի յատկութեանդ վրայ, բայց այս վերջինը, բոլորին վրայ․․․ լեմոն քամեց։ Շատ մեծ հաճոյքով կարդացի հատորին մեծ մասը (չէ կարելի զայն բոմանի նման կարդալ) եւ աչքիս առջեւէն անցան մեր վերջին կէս դարու ամբողջ պատմութիւնը, իրադարձութիւնները, խորհրդածութիւնները։ Ամբողջ էփոք մը վերջապէս, այնքան աւելի հետաքրքրական, որքան՝ անձնապէս ապրած եմ զայն, հոգ չէ թէ տարբեր երկինքներու եւ տարբեր պայմաններու տակ։ Բայց ընդհանուր առմամբ ինչ երկնքի տակ ալ ապրած ըլլայ Հայը՝ իր ցաւերը, տառապանքները, յոյսերը եղած են առաւել կամ նուազ չափով՝ նոյնը։

Խնդիրը չի մնար հատոր մը կազմելով։ Այլ առոր համար հարկ եղած պատշաճ ընտրութիւնները ընել, շատ կարգալով՝ քիչը տալու համար։ Ապրիս աղջիկս, հօրդ արժանի զաւակը։

Կը շնորհաւորեմ 50ամեակը եւ նորանոր 50ամեակներ կը մաղթեմ, ուժ եւ կարողութիւն քեզի։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍԱՐՈՒԽԱՆ

×

ԼԻՈՆ․ — Իրապէս պատկառելի հատոր մը, արժանի ամէն տեսակ գովասանքի։ Մեր բոլորիս սիրելի «Յառաջ»ին յիսնամեայ այս մեծաշուք կոթողը տուրք մը՝ ու նաեւ հպարտանք մը նախ քեզի ու նաեւ ինծի կամ մեզի համար քանի որ անոր շուքին ու շունչին տակ սնանք տեւնեակ տարիներով։ Վարձքդ կատար, օրերդ երկար այլ մանաւանդ համբերութիւնդ եւ յարատեւութեանդ թափը անսպառ մնան միշտ։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԱ

×

ՎԻՐՈՖԼԷ․ — Արձակուրդէ վերադարձիս հաճոյքը ունեցայ սեղանիս վրայ գտնելու «Յառաջ» թերթի 50ամեակի առ-

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱԿ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

«ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐԻ ԿԱՆՉԸ»

Բսանաց գաւառի Զրտնիք գիւղից։

— Շատ ապրես, որդիս։ Այ, այդպէս կը սերտեն «Ռանչպարների կանչը» եւ ոչ թէ կլուլիկ ուտելու մասին կը մտածեն, — նկատեց Մելքոն վարժապետը եւ դասամատեանը բաց անելով, Սանասարի անուան դիմաց աւելցրեց մի նոր հինգ ու խաչ։

Թէպէտ խօսքը վերջին նստարանի աշակերտի մասին էր, բայց նա դարձեալ դրսի աշխարհով այնպէս էր կլանուած, որ բոլորովին չլսեց իր ուսուցչի ձայնը։ Ներքեւում, ձորի մէջ ինչ-որ բան էր կատարւում, որ նրան գամել էր լուսամուտին։

— Ուշադրութիւնդ ուրիշ տեղ է, Մամիկոն։

— Այբ, բեն, գիմ,

Եւ, Ցովակիմ։

Դա, եչ, զա,

Լծիր եզան, — բարձրաձայն կրկնեց թխադէմ աշակերտը եւ լուսամուտի արագութեամբ բաց անելով, իրեն վայր նետեց այնտեղից։

— Վարժապետ, ես գնացի, — հնչեց Մամիկոնի ձայնը լուսամուտի տակից։ Նա թռաւ առաջին տանիքը, այնտեղից երկրորդ տանիքը եւ մի կտուրից միւսն անցնելով, սլացաւ դէպի Զորաթաղի այգիները։

Տարիների ընթացքում մի քանի աշակերտներ զանազան պատճառներով լքել էին ուսումը։ Բայց նրանցից ոչ մէկը այդպէս չէր բաժանուել դպրոցից, այդքան յանդուգն եւ անթոյլատրելի ձեւով։

Ջորի մէջ կանացի ճիչեր լսուեցին, եւ դպրոցում պարապմունքը ընդհատուեց։

Հետեւեալ օրը Շաբաթ էր։

Վարժապետ Մելքոնը վաղ լուսաբացին շտապեց դէպի Ս․ Մարինէ թաղը՝ իր աշակերտի ծնողներին տեսնելու։

Նրանց տունը շինուած էր գետափին։ Հասաւ այն ժամանակ, երբ Մամիկոնը, մի կապոց թեւի տակ, քայլում էր դէպի այն կամուրջը, որ Ս․ Մարինէ թաղը միացնում էր Կողու թաղին։

— Մամիկոն։

Պատանին կանգ առաւ։

— Զաւակս, երէկուայ դէպքը ցնցեց մեր քաղաքը։ Խոհեմութիւն չէր այդքան անթոյլատրելի ձեւով հեռանալ դպրոցից՝ «Ռանչպարների կանչը» թողնելով կիսատ։

— Իմ դասը վերջացաւ, վարժապետ։ Ներիր ինձ եւ թողութիւն արա ձեռքդ համբուրեմ։

— Քահանայի ձեռքն են համբուրում, ես քահանայ չեմ։

— Ոչ, թոյլ տուր համբուրեմ ձեռքը այն մարդու, որ Հայոց այբուբենի մըշակն է եղել երեսուն տարի։ Օրհնեալ լինես դու, Մեսրոպ Մաշտոց։ Օրհնեալ լինես եւ դու, Մելքոն վարժապետ։

— Որոշել ես գնա՞լ։

— Իմ պէս պատանին իրաւունք չունի այժմ հանգիստ նստել դասի։

Մելքոն վարժապետի աչքում արտասուք երեւաց։

Գնա՛, տղաս, ես քեզ արգելք լինել չեմ կարող։ Ճիշդ է, իմ դասարանը մէկով կը պակասի, բայց ժողովրդի համար գործող արարողների թիւը մէկով կ'աւելնայ։ Անցեալ տարի կոփեցի Շէկ Լեւոնը գընաց Ամերիկա, այժմ դու ես գնում։ Էլ ո՞վ պիտի լսի Ս․ Կարապետի ժառանգաւորաց վարժարանի շրջանաւարտ Մելքոն վարժապետի դասը։ Ո՞վ պիտի անգիր անի «Ռանչպարների կանչը»։ Գոնէ այնքան սովորէիր, որ կարողանայիր «Նաբեկ» եւ Րաֆֆու «Խենթը» կարդալ։

— Իմ սովորածը ինձ բաւ է, Մելքոն վարժապետ։ Շարժում է ինձ պէտք, լեռների կեանք եմ փնտռում։ Ես մէկ էլ քեզ մօտ կը գամ այն ժամանակ, երբ ռանչպարների կանչը իրական դառնայ եւ հայ շինականներն առանց երկիւղի գնան գործի։ Տայ Աստուած, որ քեզ ողջութեան մէջ տեսնեմ վերադարձիս։

— Գնա, որդիս, եւ Աստուած քեզ հետ։ Մինչեւ յօրեանի հատիկը չմեռնի՝ հունձք չկայ։ Եւ եթէ քո մէջ հաւատք ունես մանանեխի հատիկի չափ՝ լեռը կը շարժես։

Մելքոն վարժապետը հնամաշ վերարկուի թիկունքին ուղղելով, թանձր ծխելով ետ դարձաւ, իսկ Մամիկոնը առաջ ընթացաւ՝ քթի տակ դանդաղ երգելով․

Թէ հայրենեաց պսակադիր
Գողթնի քնարք լռել են,
Երկնուց թող գան անմահ հոգիք
Հայոց քաջեր պսակեն։

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար․ – 2)

Fonds A.R.A.M

…թիւ լոյս տեսած ընտիր պարունակութիւնով նաեւ գեղեցիկ կողքով հատորը, որուն համար կուգամ յայտնել ջերմ շնորհաւորութիւններս եւ շնորհակալութիւններս: Անկեղծ ըլլալու համար պէտք է խոստովանիլ, որ Ֆրանսայի մէջ միակ թերթն է, որ մնաց միշտ տոկուն եւ յարատեւ շնորհիւ ձեր արժէքաւոր ծնողաց գործը անձամբ շարունակելու եւ ապրեցնելու համար թափած ձեր ջանքերուն՝ որուն համար կրկնապէս շնորհաւորելի էք:

Մասնաւոր շնորհակալութիւններս զարմիկիս Վազգէն Շուշանեանի յատկացուած պատուոյ տեղին համար:

Ցարատեւ յաջողութեան մաղթանքներով:

ԳԵՂՈՒՀԻ ՏԷՏԷԵԱՆ

×

ՎԻԵՆՆԱ.— Հակառակ անոր որ դործերուս բերմամբ շատ ժամանակ չունիմ գիրքերով զբաղելու, սակայն աչք մը նետելու դիտումով կարդացի յառաջաբանը եւ ուրիշ քանի մը յօդուած. գրքին պարունակութիւնը գիս այնքան գրաւեց, որ ամէն ազատ պահուս շարունակաբար կը կարդամ զայն: Հոս անկեղծօրէն ըսեմ, թէ «Յառաջ»ի հրատարակութիւնը այս հինգ տասնամեակներուն, մեծապէս նըպաստած է հայ մշակոյթի բարգաւաճման եւ կը շնորհաւորեմ ձեզ, որ այսքան յայտուն յաջողութեամբ կը շարունակէք ձեր բազմարդիւն հօր գործը: Կը մաղթեմ կորով եւ յարատեւութիւն յաջորդելիք տասնամեակներուն:

ԿԱՐԳԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

×

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ.— Ամառնային 40 աստիճան սա ջերմութեան մէջ 50ամեակի առթիւ լոյս տեսած ծաղկաքաղը սրտի եւ հոգիի հարստութիւն մըն է ու հայ գրականութեան համար աւելի բան մը:

Ափսո՜ս որ հոն կը բացակային, միւսոր եւ կրակուրոց տղաքը, որոնք արիւնի մէջ ծնան եւ քրտինքով վառ պահեցին հայ գրականութիւնը:

ՍԱՐԳԻՍ ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

×

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Ստացայ «Յառաջ» ծաղկաքաղը որ առօրեայ ընթերցումիս նիւթը կը կազմէ արդէն եւ հիացումով կ'երեւակայեմ այն երկարատեւ աշխատանքը՝ զոր տարած էք իրականացնելու համար այսպիսի երկ մը, շարունակելով նոյն ատեն հրատարակութիւնը ձեր առօրեային: Անկեղծ շնորհաւորութիւններ:

Լ. ՍԵԼՃԻՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԱՅՔԱՐ՝ ԳԻՆԵՐՈՒ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Սեպտեմբերին ընդհանուր քննութիւն մը կատարուած է առեւտուրի կեդրոններու, խանութներու եւ համապատասխան այլ վայրերու մէջ՝ ստուգելու համար, թէ սահմանուած գիները կը կիրարկուի՞ն թէ ոչ: «Մասսայական» բնոյթ ստացած ստուգումէն պարզուած է, թէ պատկան մարմիններու թոյլ հսկողութեան հետեւանքով «սիստեմատիկաբար խախտում են մսեղէնի, կաթնեղէնի, սընընդի, տեղական, թեթեւ, անտառային ու փայտամշակման արդիւնաբերութեան մինիստրութիւններու եւ Հայկօօպի ձեռնարկութիւններից ստացուող ապրանքների պետական գները»:

Այս հաստատումը կատարուած է Հայաստանի Արհեստակցական Միութիւններու Նախագահութեան եւ Նախարարներու Խորհուրդի գիներու պետական կոմիտէի միացեալ նիստին մէջ՝ գումարուած Սեպտեմբերի վերջերը:

Գիներու խախտումներու բազմաթիւ օրինակներ յիշուած են ժողովի ընթացքին: Ներկայացնենք մէկ քանին.— Երեւանի «Լոյս» գործատան արտադրած «խոհանոցային լուացարանները» նախատեսուած գինէն 25 ռուբլի աւելի սահմանուած են շուկան: Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի, Ալավերդիի, Հրազդանի, Ղափանի եւ Կամոյի բնակիչներուն բարձր գիներով ծախուած են սննդարդիւնաբերութեան նախարարութեան գործատուներուն այն պահածոները, որոնք շուկայ կը հանուէին «Հայբակալեայի» միջոցով: Մարզական պիտոյքներու գործատան (Լենինական) արտադրութիւնները սահմանուած գիներէն սուղ հրապարակ դրուած են Երեւանի, Գուգարքի, Արովեանի շրջանները եւ այլուր:

Կարգ մը խանութներու մէջ քննիչները երեւան հանած են մեծ պահանջ ներկայացնող քօղարկուած ապրանքներ:

Ստուգման արդիւնքներուն հիման վրայ համապատասխան մարմինները «պետական պիւտճէի օգտին բռնագանձել են գների խախտման հետեւանքով ստացուած գումարները: Խախտումների համար մեղաւոր աշխատողները դատական պատասխանատուութեան են ենթարկուել, պատժուել են պետական կարգով»:

×

Տասներորդ հնգամեակը, ինչպէս ծանօթ է, որակի ժամանակաշրջան հռչակուած է Խորհ. Միութեան մէջ: Այս շրջագիծին մէջ Խորհ. Միութեան առեւտուրի Նախարարութեան «Պետհսկողութեան» մարմինները քննութեան առած են Բելոռուսիոյ, Ազրբէջանի, Ուզբեկիստանի եւ Հայաստանի ճենապակիէ եւ ապակիէ պատրաստուած ամանեղէնին որակը:

«Պետհսկողութեան» հաստատումով Հայաստանի եւ Ազրբէջանի մէջ ստուգումի ենթարկուած 10 տարականերէն 9ը չի համապատասխաներ ճշդուած չափանիշին, այսինքն՝ ստանտարին: Անհրաժեշտ է բարելաւել Բելոռուսիոյ եւ Ուզբեկիստանի ամանեղէնին որակը:

Վ. Բելեայեւ, «Թասի» մեկնաբանը, ինչպէս մատնանշուած է «Սով. Հայաստանի» Սեպտեմբեր 28իթիւին մէջ, խօսելով քննութիւններու արդիւնքներուն մասին, Հայաստանի համար հետեւեալ օրինակը յիշատակած է.— Հայաստանում՝ Արզնու գործարանում տեխնիկական վերահսկիչներից յետոյ ստուգուեցին սկահակների ու շաքարամանների որակը: Տեխնիկական վերահսկիչները ամանեղէնը ընդունել էին որպէս առաջին տեսակի: Հսկողութեան փորձագէտները առանց որեւէ դժուարութեան ապացուցեցին, որ սկահակներն ու շաքարամանները հազիւ – հազ կարելի էր երկրորդ տեսակի համարել:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք «Յառաջ»ի Հոկտ. 12ի թիւով, Շաբաթ, Հոկտ. 9ին բացումը կատարուեցաւ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան: Ցիշատակելի թուական մը տեղւոյն հայ գաղութին համար:

Առաւօտեան ժամը 11էն հետզհետէ կը հաւաքուէին Ալֆորվիլի եւ շրջաններէ եկած Հայերը, ներկայ ըլլալու բացման հանդիսութեան: Նկատի ունենալով գաղութին թիւը (շուրջ 4.000 հոգի) պէտք է շեշտել որ ներկաներուն թիւը (շուրջ 300 հոգի) այնքան ալ մխիթարական պատկեր մը չէր ներկայացներ, ուրախալի էր սակայն տեսնել երիտասարդներու ներկայութիւնը: Հայ սկաուտներ տեղ գրաւած էին Տան փողոցին մէջ՝ պատրաստուած ամբիոնին շուրջ:

Ժամը 11.30, կը ժամանէր Ալֆորվիլի քաղաքապետ – երեսփոխան Ժոզէֆ Ֆրանչեսքի:

Օրուան խօսնակը՝ Տիկին Մայտա Փափազեան, բացուած յայտարարելով հանդիսութիւնը, կը հրաւիրէր Տան յանձնախումբի կողմէ Արա Գրիգորեանը իր խօսքը ըսելու: Անդրադառնալէ ետք նախնական այն աշխատանքներուն որոնք կատարուած են Ալֆորվիլի մէջ հայ մշակոյթի տուն մը ունենալու մարզէն ներս, Արա Գրիգորեան յիշեց թէ 1975 Ապրիլին, երբ տեղի կ'ունենար հիմնարկէքի արարողութիւնը, տեսակ մը յուսահատութիւն կը տիրէր անոր իրականացման համար, սակայն շնորհիւ քաղաքապետարանին եւ անոր գլուխը գտնուող՝ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքիի աջակցութեան եւ քաջալերութեան, ինչպէս նաեւ մասնաւորաբար հայ ժողովուրդի համեստ խաւի լումաներուն՝ մարմին առաւ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը: Ապա շարունակեց. «Ինչո՞ւ այս Տունը: 50 տարիներէ ի վեր Ալֆորվիլի հայ գաղութը միայն եկեղեցի մը ունէր: բնական էր այս երեւոյթը, քանի Հայը հալածուած էր քրիստոնէութեան համար: Այս Տունը պատասխան մըն է այն վըտանգին որ կը սպառնայ Հայութեան՝ ուծացումի մարզէն ներս: Հայը կ'ուզէ փաստել որ չուզեր կորսնցնել իր ազգային դիմագիծը: Ցոռետեսութեան տիրական մթնոլորտի մը մէջ որքան ուրախալի է այս Տան բացումը եւ յուսալից՝ անով սկսող նոր շրջանը, որ դրաւականը կը հանդիսանայ մեր մշակոյթի գոյատեւման: Այս տունը վաղը պիտի ըլլայ Մեսրոպի տառերու ուսուցման վայր մը եւ ազգային – հայրենասիրական զգացումներու ներշնչարան մը»:

Բեմ հրաւիրուեցաւ Կարօ Մեհեան, որ համառօտ ակնարկ մը նետելէ ետք Ե. դարու հայ կեանքի հոլովոյթին վրայ, անդրադառնալով յետագայ դարերուն եւս հայ ժողովուրդի եւ Հայաստանի սպառնացող այլազան վտանգներուն, դիտել տուաւ, որ ներկայիս ցրուած ենք աշխարհի չորս կողմերը, «աշխարհակալ ժողովուրդ չենք, բայց դարձած ենք աշխարհաքրնակ ժողովուրդ մը: Դժբախտաբար դարձած ենք երկհայրենիք ժողովուրդ մը: Այս դժբախտութեան դէմ արտասահմանի մէջ կը պայքարինք հայապահպանումով: Դարերու ընթացքին նոյն մտահոգութիւնն ու պայքարը ունեցած է հայ ժողովուրդը, գաղթականական պատճառներով եւ քաղաքական պայմաններու հետեւանքով»: Ապա, Կարօ Մեհեան յիշեցնելով Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան բացման հանդիսութեան զուգադիպութիւնը Հոկտ. 9ի հայ մշակոյթի տօնին, դիտել տուաւ կրկնակ նուիրականութիւնն ու վսեմութիւնը օրուան հանդիսութեան, եւ վերջացուց իր խօսքը ըսելով. «Մեզի համար նշանաբան եւ ուխտ պէտք է դարձնենք՝ կրկնապէս Հայեր ըլլալ եւ լեցնել հոգւով եւ մտքով հայութենէ հեռացողներուն պակասը: Աւելկա ազգայնամոլութիւն չէ, պարտաւոր ենք ազգային գոյութեան պահպանման ճիգը ընել եւ ո՛չ միայն պահել մեզի աւանդուած ազգային մշակութային ժառանգը, այլեւ մեր կողմէ բան մը աւելցնել»:

Խօսք տրուեցաւ երեսփոխան – քաղաքապետ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքիի, որ իր ուրախութիւնը յայտնելէ ետք հայ մշակոյթի տան բացման հանդիսութեան ներկայ ըլլալուն համար, ըսաւ. «Ալֆորվիլի մէջ Հայեր ունէին եկեղեցի մը, միօրեայ դպրոց մը. անհրաժեշտ էր նաեւ՝ մշակոյթի տուն մը, որպէսզի հայ գաղութը կարենար ամբողջովին պահել իր ազգային դիմագիծը: Ինքնութիւնը պահել կը նշանակէ խօսիլ մայրենի լեզուն, հաւատարիմ մնալ իր պապենական ժառանգին եւ շարունակել հարստացնել զայն: Ինչպէս առածը կ'ըսէ՝ ան որ կը ձգէ լեզուն, ոճրագործ է: Իբրեւ Քորսիքացի շատ լաւ կը հասկնամ թէ ի՛նչ կը նշանակէ պատկանիլ սփիւռքի, հետեւաբար կոչ կ'ընեմ ձեզի՝ չձուլուիլ դիւրին կեանք պարգեւող քաղաքակրթութեան մէջ, պահեցէ՛ք ձեր ազգային ինքնութիւնը, ձեր լեզուն: Այսօր Լիբանանի մէջ աւելի քան 200 հազար Հայեր իրենց 60 դպրոցներով վտանգի մէջ են, անոնց կը սպառնայ ազգային դիմագիծի կորուստը եւ նոյնիսկ ֆիզիքական գոյութիւնը վտանգի տակ է: Ուրեմն, ինչո՞ւ արագ չշարժիլ եւ անմիջապէս չկառուցել դպրոցներ՝ հոս, Ալֆորվիլի մէջ. ինչ որ կը քանդեն հոն՝ Լիբանանի մէջ, կառուցել հոս՝ Ֆրանսայի մէջ»: Ապա երեսփոխան – քաղաքապետը կը վերջացնէր իր խօսքը մաղթելով որ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը դառնայ գաղութի բոլոր ուժերու համախմբման կեդրոն մը, ուր Հայեր իրենց զանգուածային մասնակցութեամբ կենդանի շունչ ներշնչեն այս Տան:

Այնուհետեւ, Ժոզէֆ Ֆրանչեսքի վար կ'առնէր Տան մուտքին զետեղուած մարմարեայ քարին վրայէն վարագոյրը եւ ներկաներ մուտք կը գործէին Տունէն ներս ուր Ալֆորվիլի Հայոց հոգեւոր հովիւը՝ Զարեհ վրդ. Թօփալեան, կը կատարէր օրհնութեան արարողութիւնը, որ վերջ կը գտնէր միահամուռ երգուած «Հայր մեր»ով:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (202)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

.

Առաջին անգամ Սանտրիկօն էր որ ինքզինքին եկաւ:

Դուքսին խոստացած էր Պէմպօն բերել, այս խոստումը միտքը ինկաւ. միտքը ինկաւ նաեւ Պիանքան:

Կամքի ուժի արագ ճիգով մը ինքզինքը գտաւ եւ ցրտօրէն ըսաւ.

— Տիկին, դեռ հարցումիս պատասխան չտուիք:

— Ո՞ր հարցումին պատասխանը, կըմկմաց էմբէրիա:

— Ձեր աղջիկը սպայ Սանտրիկոյի կընութեան պիտի տա՞ք: Եթէ այո՛, ժամէ մը Պիանքան հոս պիտի ըլլայ:

— Այո՛, Սանտրիկօ, աղջիկս քուկդ է, վճռեց էմբէրիա: Դուն միայն արժանի ես անոր:

Այս եղաւ պոռնիկին վերջին խօսքը:

.

Պիանքա երեք օր մահացու անձկութեան մէջ անցուց:

Ո՞ւր կը գտնուէր: Իրմէն ի՞նչ կ'ուզէին Ով էր մօրը կողմէ եկող այդ մարդը իրականութեան մէջ: Այժմ այլեւս չէր ուզեր հաւատալ թէ այդ մարդը իրաւ իր մօրը կողմէ ղրկուած էր:

Բայց եւ այնպէս, տեսաւ որ ոչ ոք իրեն որեւէ չարիք հասցնել կը մտածէր. բայց կրնար ըլլալ որ յառաջիկային ամէն բան փոխուէր:

Փոքրիկ սենեակի մը մէջ բանտարկուած էր ինքը: Սենեակը պատուհան չունէր, գաւիթի մը վրայ բացուող փոքրիկ լուսամուտէ մը կը ստանար լոյսը եւ այս լուսամուտն ալ երկաթէ ձողերով պաշտպանուած էր: Մէկ խօսքով բանտարկուած էր, բայց բանտը շատ մաքուր էր:

Խուլ ու համր սպասուհի մը այդ սենեակէն օրը երկու անգամ ներս կը մտնէր եւ ուտելիք ու մաքուր կերակուրներ կը բերէր իրեն:

Պիանքա հազիւ քանի մը պատառ բան կ'ուտէր, եւ ինքզինքին չէր կերցներ այդ կինը հարցուփորձել:

Բայց երբ առանձին մնար, կը սկսէր լալ:

Կարծելով որ զինքը ցմահ հոն բանտարկուած պիտի պահէին, վախը օրէ օր կ'աւելնար:

Վերջապէս երեք օր անցնելէ յետոյ օր մը Սանտրիկօ ներս մտաւ իր սենեակէն:

Պիանքա զայն գիշերով տեսած ըլլալուն համար դէմքը լաւ մը չէր ճանչցած: Հակառակատոր, երբ աւազակը ներս մըտաւ, զայն ճանչնալով քայլ մը ետ քաշուեցաւ:

Սանտրիկօ զայս տեսնելով հասկցաւ որ մանկամարդ աղջիկը իրմէ կը խորշէր եւ ամէն գնով յաղթական մէկու մը ժպիտով ժպտեցաւ:

— Օրիորդ, ձեր բանտարկութեան օրերը վերջ գտան, խօսք առաւ անուշ ձայնով մը: Եթէ ինծի հետեւիք, պատրաստ եմ ձեզ ձեր մօր քով տանելու:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սարաֆեան–Վարդերեսեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն եւ Էլիզ Վարդերեսեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս եւ Ալիս Գուլումեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Փրատօ՝ Հայոց եկեղեցին Հոկտ. 24ին, իրենց վաղամեռիկ եղբօր

ՍՏԵՓԱՆ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

մահուան 43րդ տարեդարձին առթիւ ու նաեւ Յարութիւն Վարդերեսեանի, Օննիկ *Սարաֆեանի, Բարունակ, Սարգիս և Զարուհի Վարդերեսեանի յիշատակին:*

Առ ի գիտութիւն իրենց Դաշնակցական ընկերներուն եւ անոնց յիշատակը յարգող բարեկամներուն:

×

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Վարդուհի Ռըստիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հոկտ. 24ին, Կիրակի առտու ժամը 10ին ԼԻՈՆԻ Ս. Յակոբ եկեղեցին, 295 ռիւ Պուալօ, իրենց ամուսնոյն, հօր, աներ–հօր, մեծ–հօր եւ ազգականին՝ ողբացեալ

ՆՇԱՆ ՌՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն իր յիշատակը յարգող բարեկամներուն:

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
«ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏԻ»
ՈՍԿԵԶՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 24, առաւօտեան ժամը 11ին Հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի «ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏԻ» մէջ, հայկական տարեկան ուխտագնացութեան առիթով:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Սարգիս Վ. Դաւիթեան, Հողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ համայնքին:

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

55, av. Victor-Cresson
ISSY-LES-MOULINEAUX

Նոր եկեղեցւոյ մը հիմնադրութեան հանդիսութիւն Կիրակի, Հոկտ. 24, ժամը 15ին: Կը հրաւիրուին բոլորը:

OFFRE D'EMPLOI

On demande un patissier ou apprenti-patissier
s'adresser.— PATISSERIE JULIEN
25, rue Bosquet (*dans la cour*)
75007 Paris
tél. 705-02-66
Fermé Dimanche et Lundi

**Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935**

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փօթորիկ խումբի ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի (Հոկտ. 21) ժամը 21ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

×

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆՏՈՒՔ – ՎԱՐՈՒԺԱՆ կոմ.ի ընկերական ժողովը Հինգշաբթի Հոկտ. 21 երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ կոմիտէութեան ընկերական ժողովը Ուրբաթ, Հոկտ. 21 երկեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԴԱՇՏԻ ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23, երեկոյեան ժամը 20.30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ կոմիտէութեան ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23 երեկոյեան ժամը 20.30ին:

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻ կոմիտէի ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23 երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԿԱՅ Կ'ԸԼԼԱՅ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

×

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱԶՄԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, Անտոք Վարուժանի, Եօթնեղբայրեանի, Քրիստափորի, Դաշտի եւ Անի կոմիտէի ընկերները ընդհանուր ժողովի, Կիրակի, Հոկտ. 24 առաւօտեան ժամը 10.30ին, Վիէնի Ակումբը:

Կարեւոր օրակարգ:

CONNAISSANCE DU MONDE
Salle Pleyel

Dimanche 24 Octobre à 14 h. 30
Mardi 26 Octobre à 18 h.30 et 21 h.

DES NOMADES AUX REBELLES...
LES KURDES
(IRAN - IRAK - TURQUIE)

Récit et film inédit en couleurs
de EMMANUEL BRAQUET

YAN'S CLUB

5, av. Reille 75014 Paris
tél. 589-20-48

A l'occasion de la sortie de son Nouvel Ouvrage « FRANÇOIS-1er » (Editions Flammarion) Monsieur René GUERDAN présidera la Soirée donnée en son honneur au Yan's Club, dans le cadre de l'U.R.T.I., le Vendredi 22 Octobre 1976 à partir de 20 h.

Au cours de cette Soirée, l'Auteur dédicacera son livre.

Un souper est prévu vers 22 h.
(Participation aux frais : 50 F)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ սրահ — (ճաշ)
ՏԱՐՕ Նսրահ (Գինեձօն)
Շաբաթ, Հոկտ. 23, ժամը 19էն սկսեալ

ՋՕՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ 50»

հատորին

ՆԵՐԿԱՅ Կ'ԸԼԼԱՆ

ԳԱՌԶՈՒ

(որ հեղինակն է կողքին)

ԵՒ ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Այս առթիւ գինեձօն, ապա ժամը 21.30ին ճաշ: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի ապահովել, հեռաձայնելով Մշակոյթի տուն.— 50 - 15 - 09

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

SAMEDI 23 OCTOBRE à partir de 19 H.

SIGNATURE DU LIVRE

"HARATCH 50"

en présence de

CARZOU

(auteur de la couverture du livre)

et de

Arpik MISSAKIAN

COCKTAIL SUIVI D'UN GRAND BAN QUET

Le nombre des places étant limité, il est prudent de réserver en téléphonant à la Maison de la Culture 50 - 15 - 09

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրութեան 70րդ տարեդարձին առթիւ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Պատուոյ նախագահութեամբ
ՊԵՐՆԱՐ Լաֆէյի
Président du Conseil de Paris

ՃՈԽ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL INTERCONTINENTAL
3, rue de Castiglione Paris 1er
Շաբաթ, Նոյեմբեր 6 ժամը 20.30ին

Առաջնորդութեամբ՝

ՔՕՃԱ – ՔԵԱՆ հայկական խանդավառ նուագախումբին ծանօթ արուեստագէտներ ՋԻՆԱ եւ ԿԷՈՐԿԻ
Կը ներկայացնեն ընտիր յայտագիր մը հայկական եւցիկան երգերու եւ պարերու:

ԹՕՄՊՕԼԱ՝ ի նպաստ Լիբանահայ կարօտ ուսանողներու:
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 150 ֆր.:
Միայն պարահանդէսի մուտք՝ ժամը 10.30էն ետք՝ 30 Ֆր.:
Թօմպօլայի տոմսին գին՝ 20 ֆր.

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ՝
U. G. A. B.
118, rue de Courcelles Paris 17 tél. 924-86-71 227-12-26

PARIS - SHERATON - HOTEL

1976 année exceptionnelle pour l'AAAS

PAR SON

ACTION D'AIDE SOCIALE
SECOURS AUX EMIGRES ET DESHERITES
ASSISTANCE AUX ECOLIERS ET ETUDIANTS ARMENIENS
HUMANISATION DE SES MAISONS DE RETRAITE

Dépassant les limites de son budjet, l'A.A.A.S. examinant chaque cas avec le plus grand soin, contribue largement, avec l'aide des Arméniens de France à sa traditionnelle vocation.

Par votre présence effective et massive à son BAL DU 23 OCTOBRE vous encouragerez cette grande œuvre humanitaire.

Ambiance très jeune *Dans les magnifiques salons de l'Hôtel Sheraton-Paris*
DE 20 H. A L'AUBE ENTREE 40 F ETUDIANTS 10 F

Le Comité d'Inauguration de la RUE D'ARMÉNIE
A CLAMART

groupant.— Les trois Communautés Religieuses — Les Anciens Combattants — Le Dachnaktzoutioun — Hentchakian — Croix Bleue Arménienne — U.C.F.A.F. — Nor Seround — Jaf — Maison de la Culture Arménienne — A. Sportive Arménienne

organise sous la Présidence d'Honneur de M. Jean FONTENEAU, Sénateur-Maire

LE SAMEDI 23 OCTOBRE A 20 H. 30

au Gymnase de la Plaine, 370, avenue du Général de Gaulle à Clamart

UNE GRANDE SOIRÉE ARMÉNIENNE

au profit du Comité de Secours aux sinistrés Arméniens du Liban

Dîner-dansant animé par Bernard DEDEDJIAN et MARTEN YOURGENS avec la participation des ensembles folkloriques :
NAVASSART — SAYAT NOVA — KAROUN — CHORALE ARMENIENNE

APPELLE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE A PARTICIPER MASSIVEMENT

LE DIMANCHE 24 OCTOBRE

à l'inauguration officielle de la rue d'ARMENIE (*anciennement Villa des Monts*) par M. Jean FONTENEAU, Sénateur-Maire de Clamart

9 h. Grand'Messe à l'Eglise Arménienne, 6, avenue Bourgain (Issy)
11 h. Défilé de l'Eglise à la rue d'ARMENIE
11 h. 45 Inauguration officielle de la rue d'ARMENIE.

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
21
JEUDI
21 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13·708 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52e ANNÉE — N° 13.708

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՌՈՒՄԲԵՐԸ ԿԸ ՏԵՂԱՆ

ՌԻՄ՞ՏՆ ԱԼ ԱՊԱՐԴԻՒՆ

Ի՞նչպէս հաւատալ թէ Հինգշաբթի առտու ժամը 6ին, պիտի պատահի հրաշքը, այն հրաշքը որուն կը սպասուի 19 ամիսէ ի վեր :

Արդարեւ Ռիատի մէջ համաձայնեցան : Արաֆաթ եւ Ասատ իրարու ձեռք սեղմեցին, Ասատ – Սատաթ գիրար ողջունեցին բայց նոյն գիշերը շուրջ հազար հրթիռներ կը տեղար Պէյրութի բնակելի թաղամասերուն վրայ եւ կ'ըսուէր թէ մօտ 200 մեռեալ կայ եւ 250 վիրաւոր :

Գալով Ռիատի համաձայնագրին, թերահաւատները շատ են : Պէյրութի մէջ կ'ըսեն թէ եօթը օրուան ընթացքին խաղաղութիւն վերահաստատել անկարելի գործ մըն է քանի արաբ խաղաղապահ ուժերը (30·000) հասնելու կարելիութիւն ալ չունին եւ անոնց ժամանումը շարաթներու կը կարօտի : Սուրիական զօրքին քաշուելու հարց չեղաւ, ուրեմն : Այս հարցը, ընդհակառակն բարձի թող եղած է վարպետօրէն : Սարգիս ըսած է՝ սուրիական զօրքը Լիբանան եկաւ իմ դիմումիս վրայ, իր ներկայութիւնը օրինաւոր է : Իրականին մէջ, Սարգիս նախագահ չէր Մայիս 31ին երբ Սուրիոյ զօրքը մտան բայց Սատաթ ալ պատասխանած է. «Քանի որ այդպէս է, պէտք չէ խառնուինք Լիբանանի ներքին գործերուն, ուրեմն կ'առաջարկեմ որ օրակարգէն ջնջուի սուրիական զօրքին քաշուելուն հարցը» :

Այս ամբողջը սակայն ի՞նչ հետեւանք պիտի ունենայ : Զմոռնանք նաեւ թէ Շամուն յայտարարած է. «Համաձայնագրեր գլուխ հանել մէկ բան է, զանոնք գործադրել ուրիշ բան է» : Ինչ որ շատ բան ըսել է... :

× Ռիատի համաձայնագրութեան առթիւ, Ռէմոն Էտտէ, քրիստոնեաներու ազատական թեւը (Ազգ. պլոքի նախագահ) Մոնտրէն յայտարարած է թէ Լիբանանցիք 19 ամիս է պարապ տեղը կռուած են, մանաւանդ Մարոնիները, եւ ո՛չ ուրիշ բանի համար եթէ ոչ գիրար սպաննելու, իրենց երկիրը քանդելու եւ անանկացնելու :

ՖՐԱՆՍԱ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՎՃԻՌԸ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՉԲԵՐԱՒ

Ընդդիմութեան արդելքի բանաձեւը պարզ ձեւակերպութիւն մըն էր, որ անշուշտ չէր վտանգեր Պառի կառավարութիւնը : Կէս գիշերին մօտ էր, Երեքշաբթի գիշեր, որ ընդդիմութեան բանաձեւը 181 ձայն կը ստանար : Բանաձեւը պաշտպանելու համար խօսք առին Փիէր Մօրուա (ընկերվարական) որ կը գտնէ թէ Պառ կորսնցնողի դերը բռնած է սկիզբէն, Ռոլան Լըռուա (համայնավար) չեշտեց թէ ծրագիրը անարդար է եւ կրնայ միայն Ֆրանսայի վատթարացման առաջնորդել :

Գալով նախարարապետին, իր տեսակէտն այն է թէ Հասարակաց Ծրագիրը աղէտալի կ'ըլլայ :

Ֆրանսայի Ձախը անսպասելի պաշտպան մը գտած է յանձին ամերիկեան սակարանին թերթին՝ Ուոլ Սթրիթ Ճըրնըլ, ըստ որուն խմբագրականին (խորագիրն է՝ Կեցցէ՛ Ֆրանսական Ձախը) Պառի ծրագիրը կ'աւելցնէ դրամահոսութիւնը, անգործութիւնը : Արդարեւ խմբագիրը կը գրէ — «Հաւանաբար չհաւատան մեզի նախքան այս տողերը կարդալը եթէ ըսենք որ Ֆրանսական սենտիքաներու ձախ ղեկավարները մեր համակրանքը կը վայելէին երբ Ազգ. գործադուլի հրահանգ տուին բողոքելու համար խստակեցութեան ծրագրին դէմ : Ճիշդ այդ ծրագիրը պատրաստած կ'ըլլային դրամահոսութիւնը աւելցնելու, ֆրանքը տկարացնելու սեւ շուկայ ստեղծելու եւ գործազրկութիւնը աճեցնելու համար» :

Ի պատասխան եղած հարցումներուն, խմբագիրը ըսած է թէ ուզած է քիչ մը հեգնանք դնել իր տողերուն մէջ, բայց խորքին մէջ ինք կողմնակից է պետական ծախքերու նուազեցման աւելի քան տուրքերու յաւելման դրամահոսութեան դէմ պայքարելու համար :

× Ժիսքար եւ իր չքախումբը Քոնֆորտով հասան Ռէյինիոն եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացան :

Քանի մը տողով

ՏԷՄԻՐԷԼ ներկայ գտնուած է Եփրատի վրայ կառուցուելիք մէկ միլիառ 25 միլիոն արժող ամբարտակի հիմնարկէքի արարողութեանց : Այս առթիւ խօսած է եւ ըսած թէ ծրագիրը կ'ընդգրկէ հինգ այլ ամբարտակներու շինութիւնը երկուքը՝ Եփրատի եւ երեքն ալ Տիգրիսի վրայ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ «Շանկայի խմբակին» դէմ պայքարը կը շարունակուի : Կ'ըսուի նոյնիսկ պատերը զարդարող հանրագրերու վրայ, որ Մաոյի կինը փորձած է ամուսինը սպաննել : Արժանի է տասը հազար մահերու, Մաոյի հիւանդութիւնը գինքը անտարբեր ձգած է եւ ծրագրած էր տասը հազար զինուորի գլուխն անցած իշխանութիւնը ձեռք առնել :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ հռչակաւոր Քրուփ ընկերութիւնը (պողպատ) «պարսիկցաւ» քիչ մը : Արդարեւ Պարսիկները 25,01 առ հարիւր բաժին մը գնած են : 1974ին ալ 25 առ հարիւր առած էին բայց այս երկուքը իրարու վրայ կարելի չէ բարդել, քանի առաջինը պողպատի մէջ էր միայն, մինչ այս երկրորդը ընկերութեան (Քոնցերն Քրուփ) դրամագլուխին : Բայց եւ այնպէս Պարսիկներուն պլոֆաժի փոքրամասնութեան մը իրաւունք կուտայ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ մահապատիժ պահանջուեցաւ այն երկու պաղեստինցի ահաբեկիչներուն համար որոնք Օգոստոս 11ին կրակ բացած էին Իսրայէլեան օդանաւի մը վրայ : Չորս հոգի մեռած էր եւ 22 հոգի ալ վիրաւորուած Իսթիլքոյի օդակայանը : Դատը տեղի կ'ունենայ Պոլիս :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (հեռատիպ Հոկտ. 1214)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՉԵԽԵՐԷՆ ԳԻՐՔԸ

Փրակայի մէջ չեխերէն լոյս տեսած է «Հայաստան թանգարան է բաց երկնքի տակ» գիրք – ալպոմը : Գիրքին մէջ զետեղուած են չեխ լուսանկարիչ Քամիլ Վիսկոչիլի սեւ–ճերմակ եւ գունաւոր 150է աւելի լուսանկարները, որոնք կը ներկայացնեն Հայաստանի պատմական յուշարձանները եւ ներկայի կեանքը : Գիրքին մէջ տպուած են նաեւ Միլան Պիովարչիի թղթակցութիւնը եւ չեխ հայագէտ Լիւդմիլա Մոտալովայի ակնարկը՝ Հայաստանի ճարտարապետութեան, ժողովրդական տնտեսութեան եւ մշակոյթի մարզերուն մէջ ձեռք ձգած հսկայ նուաճումներուն մասին :

×

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՈԼՏԱՎԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Մոլտավիոյ մէջ «Խորհրդային Գրականութեան Օր»երու բացման նախօրեակին, պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է թարգմանական նոր գործեր, որոնց կարգին նաեւ Աւ. Իսահակեանի «Լիրիկական քառեակները» : Գիրքը կը բացուի « Հայրենիք » բանաստեղծութեամբ : Գիրքին մէջ տեղ գտած են Աւ. Իսահակեանի 1891–1941 թուականներուն գրած կարգ մը բանաստեղծութիւնները՝ «Ալագեազի մանիներ», «Գուսանի երգեր» : Թարգմանութիւնը կատարած է Ե. Բարժանսկի :

×

« Ց. ԱԲԵԼԵԱՆ » ԹԱՏՐՈՆԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԸ

Կիրովականի Ց. Աբելեան տռամաթիք թատերական նոր շրջանը սկսած է Գ. Սունդուկեանի «Ամուսինները» կատակերգութեան ներկայացումով : Նոր տարեշրջանին թատերախումբը պիտի ներկայացնէ՝ Գ. Սարգսեանի «Գլխապտոյտը», Վ. Ռոզովի «Երջանկութիւն որոնելիս» թատերախաղերը : Բեմադրութեան համար պիտի պատրաստուի նաեւ Շէյքսփիրի «Անսանձ կնոջ սանձահարումը», Ա. Շիրվանզադէի «Քաոս»ը, Սուքրատովի «Դաւաճանութիւնը» :

×

«ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ» ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Լենինականի թատրոնին մէջ բեմադրուած է Յակոբ Պարոնեանի «Շողոքորթը» : Այս կատակերգութիւնը Յակոբ Պարոնեան գրած է 1872 – 1873 թուականներուն եւ թողուցած է անաւարտ : Զայն ամբողջացուցած է Երուանդ Օտեան : Բեմադիրն է Կարէն Աբրահամեան. երաժշտութիւնը՝ Էդուարդ Բաղդասարեանի, նկարչական ձեւաւորումը՝ Գէորգ Վարդանեանի. դերասանները՝ Խաչիկ Բաղալեան եւ Նուբի Ոսկանեան : Թատերախումբը ներկայիս կը պատրաստուի բեմադրելու Ալեքսանդր Շիրվանզադէի «Մորգանի խնամին» :

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ԺԱՄԱՆԷ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ներկայիւս կը տեղեկացնենք մեր ժողովուրդին, թէ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը՝

Ամենապատիւ
Տ. ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՍ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Փարիզ կը ժամանէ այս Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 22 :

Նորին Ամենապատուութիւնը քանի մը օր Փարիզ կը մնայ, եւ Կիրակի Հոկտ. 24, Գիւտ Խաչի Տօնին ներկայ կը գտնուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ մատուցուելիք պատարագին եւ կը քարոզէ :

Կը հրաւիրենք մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ լսելու Նորին Ամենապատուութեան պատգամը :

ԴԱՌՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ...

Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք որ Անգարայի մէջ վերջերս տեղի ունեցած է Թուրք Պատմութեան 8րդ համագումարը, որուն ներկայ եղած են նաեւ երեք խորհրդային պատմագէտներ, ի շարս որոնց՝ Փրոֆ. Պետրոսեան : Փրոֆ. Պետրոսեան, Հոկտ. 12ին խօսած է Թրքական հեռատեսիլէն եւ վեր հանած է Աթաթիւրքի Թուրք եւ խորհրդային բարեկամութեան ընծայած կարեւորութիւնը եւ անհրաժեշտ նկատած է զարկ տալ Թուրքեւխորհրդային գիտնականներու գործակցութեան : Մասնագէտ Թրքական պատմութեան, Փրոֆ. Պետրոսեան ծանրացած է Թրքական պատմութեան վերջին շրջանի իր տեսութիւններուն վրայ եւ այս պարագան արժանացած է Թրքական հեռատեսիլի տնօրէնութեան մասնաւոր ուշադրութեան : Այդ իսկ պատճառով, հեռատեսիլը սփռած է Փրոֆ. Պետրոսեանի բանախօսութենէն լայն մասեր :

Դառն ճակատագիր, որ հայ գիտնականի մը կը մնայ Թուրքեւխորհրդային բարեկամութիւնը ջատագովել, այն ալ Աթաթիւրքէն սկսեալ... :

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

12ՐԴ ՑԱՆԿ

Եկեղեցին (ցանկը առանձին)	2·930
Խ. Քեպապճեան	1·000
Ա. Արապեան (Էքս լէ Պէն)	600
Տիկին Մ. Ինճեան	500
Այրի Տիկին մը (Լիվրի–Կառկան)	400
Գանարեան	300
Տիկին Օհանեան եւ ոմն 200ական	400
Լորիս Պապանեան, Ինէճեան, Դաւիթ Յովհաննէսեան, Գ. Ջերվիշեան 100ական	400
Գր. Հատըմեան	50
Տիկին Ճանիկեան	20
Դրամատան տոկոսներ	3·450
Գումար	10·050
Նախորդ գումար	955·319
Ընդհ. գումար	965·369

Fonds A.R.A.M

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՇՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՄԻՋԻՆ – ԱՐԵՒԵԼՔ

Աշխարհագրային այս տարածքին տակ՝ վերջին յիսնամեակի սփիւռքեան գրականութիւնը կը գտնէ տարասփիւռ Հայութեան այն հսկայ զանգուածը, որ, Եղեռնէն ետք, ընկերային, տնտեսական եւ իմացական իր վերյայտնութեան ցանցերը պիտի հիւսէր, ազգային – ժողովական կեանքի ամրացումով, կրթական – դաստիարակչական շարժումով, գրական–գեղարուեստական հետզհետէ ծաւալուն հետքրքրութիւններով եւ ստեղծագործական կենսունակութեամբ:

Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Պաղեստին, Իրաք, ու մերձարեւելեան հայ կեանքի ազգայնօրէն մշտանորոգ փեթակը՝ Իրան, 1920 – 1940ական Թուականներուն կէս միլիոնի մօտիկ հայկական համրանք կը հաշուեն: Մասնաւորաբար առաջին երկու գօտիներուն մէջ, աննախընթաց Աղէտին անդրադարձը շօշափելի է մինչեւ 1930ական տարիներ: Հո՛ս կեդրոնացած էն Անապատի Սերունդը, որբերու դասը, աննախընթաց սպանդէն մազապուրծ մնացորդացի նկատելի մէկ զանգուածը. եւ ասոնց հետ հիւրընկալ արաբական գրկին մէջ ապաստան գտած է մեր վրէժխնդրութիւնը, սուգը, տառապանքէն մտրակուած կամքը վերընձիւղումի, վերանորոգումի, եւ կազմակերպումի ո՛ւխտը վերապրողներուն: Խրճիթներու, հիւղակներու, անշուք տնակներու մէջ՝ խտացած տրտմութիւն կայ. մէն մի երդիքի տակ վէպ մը կծկուած է, — բուռնցք դարձած վիշտ, ու երդո՛ւմ՝ ապրելու, տոկալու եւ տեւելու: Մենք, հիմա, արցունքի ու ցաւի այդ Թուականներէն յիսուն տարի հեռու, հաւանօրէն ի վիճակի չենք սրտով զգալու եւ մտքով կշռելու անպատում Եղեռնին արձագանգը «գաղթական» բազմութիւններուն ու անոնցմէ նոր կեանքի մը կոչուած պատանի սերունդին՝ որ նո՛յն խռովքով, մինչեւ Համաշխարհային երկրորդ պատերազմ, Միջին Արեւելքի Հայութեան մէջ ոտքի պահեց զուարթ ու տոհմաշունչ ոգին, ընտանի դարձուց մեզ մեր երբեմնի հայնոցներու բարքերուն եւ աւանդութեանց, միւռոն ու հող բուրող ապրումներուն, Հայեցի նկարագրին ու հոգեխառնութեան:

Քաղաքակրթական համեմատաբար նախնական մակարդակը՝ որ հաստատելի էր Միջին ու Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներուն մէջ, մէկն էր արտաքին – յարաբերական այն ազդակներէն՝ որոնք հնարաւորութիւն կուտային մեզի ազգօրէն ներհայեաց մնալու, — մեր ինքնութեան գիտակ ու մեր ժառանգութեամբ հպարտ: Հանրային կազմակերպումի ընդհանուր ձգտումը առանձին նպաստ՝ հաւաքական ոգեւորութեան: «Խլեակ» ու «բեկոր» Հայութենէն ազդ կը կերտուէր: 1915ի դժոխքէն ետք՝ հրաշալի յարութեան կենսանորոգ ճախրով կը յատկանշուի 1930 – 1940 տասնամեակը: Հայրենիքի մերձաւորութիւնը մեր նոր բոյներուն՝ չափահաս թէ երիտասարդ սերունդները կը պահէ ձգողութեան տակ մեր հողերուն, ստորադասութեան ամէն զգացում եւ հոգեկան նահանջ վանելով: Մեր ոտքերուն տակ տարածուող աւազը, յաւիտենական պատգամ մը կը շշնջայ եւ ապրելու կարգախօս մը կ'աղաղակէ ամէն օր: Մեր մեռելները դադրած են աճիւն ըլլալէ ու մեզմէ ամէն մէկուն մէջ դարձած են շունչ ու ոգի:

Թուական կոտորակումին՝ որակական բազմապատկումն է որ կը հակադրուի, և Թանձր արհաւիրքին՝ խորունկ գիտակցութիւնը հրաշք մը փաստի վերածած ըլլալու:

Ո՜րքան ծանօթ է յետ Եղեռնեան մեր կոթողումի պատմութեան նախադրուագը՝ նահատակութեա՛ն իսկ ճամբաներուն վրայ. չենք գիտեր: Սակայն կը հաւատանք որ Հայկական Սփիւռքի ամէնէն սրտառուչ էջերը գրի առնուած են Հայկական Գողգոթայի աւազուտքէն մարմին առնող ոգեպաշտական խիզախումովը մնացորդացին: Մեր դամբանաքարերը մենք աւելի արագ տապալեցինք, քան երեք օր ետք յարուցեալ մեր Յիսուսը: Մեր հիւղակներուն մէջ պատրոյգներ կը պլպլային, երբ վառեցինք լոյսը մեր կրթական օջախներուն: Մերդիակները չէինք ամփոփած տակաւին հողին գիրկը, երբ նոր ժողովուրդ մը բերինք անարդ մարդկութեան, — ընկերային, քաղաքական եւ մշակութային նուաճումներու ընդունակ, ապրելու եւ ստեղծագործելու հոգեկան թէ իմացական կարելիութիւններուն պատրաստ: Չէ՛ր կրնար այդ սերունդը չըլլալ երկարաձգումը զինք կանխող պայծառ դէմքերուն, ու անոնց ուխտը չվերածել իրեն համար կեանքի նոր հանգանակի մը, այս անգամ անոնց արեան եւ մարտիրոսութեան մէջ մկրտելով իր հոգին:

1930 – 1950ական Թուականներու մեր տղաքը այդ ո՛ւխտը կը պոռան իրենց տաղերուն, Թոթովանքին եւ մատեաններուն մէջ. կը պոռան իրենց ցասումը, ապրելու վճռակամութիւնը, կ'երգեն հողն ու հայրենիքը, կը հեգնե՛ն ճակատագիրը ու մանաւանդ կ'աղաղակեն հաւատքը՝ հասնելու իրենց երազին, — իրենց խրախուսանքի՛ն ալ:: Եթէ մեր այդ երկու տասնամեակներու քերթողական եւ արձակ վաստակը կը պատմէ հոգեղէն դրութիւնը Հայուն, երգի այդ ճարտարապետութիւնը մենք կը պարտինք առաւելապէս Միջին Արեւելքի փաղանգին, առհաւական գծով ազգային մեր ինքնութեան հաւատարիմ, ու առո՛վ ալ՝ հայ գրականութեան տեղային լարին: Անոնց կարեւոր մէկ մասը չէ հասած արուեստի երակներուն. խորքի թէ ձեւի նախնականութիւն մը ակներեւ է պեղումի թէ կերտումի փորձերուն մէջ. յաճախ նաե՛ւ ազդեցութիւնն ու յաճախանքը՝ Թէքէեանի, Սիամանթոյի եւ Ահարոնեանի գըրեթէ դասական ընդվզումին, մարդկային ոճրի ու չարիքի դէմ: Հասկնալի՛ ընկալչութիւններ, բոլորն ալ, երբ նկատի ունենանք որ Տէր Զօրը շատ մօտիկ է իրենց սնարներուն ու Եփրատը, քիչ անդին, կը շարունակէ մօտիկ անցեալի տրտմութիւններ պատմել...

1950էն աւդին, յատկապէս Սուրիոյ պետական – ընկերային կեանքին մէջ իրագործուած զինուորաքաղաքական յեղաշրջումներուն հետեւանքով, Հայութեան հանրային, կրթական եւ մտաւոր կենսունակութիւնը որոշ ընկրկում կ'արձանագրէ: Քաղաքացիական իրաւունքներու գծով հիմնական ոչ մէկ ցնցումի ենթարկուած ըլլալով հանդերձ, շրջանը ենթակայական ու ներքին շնչարգելութեան մը կը մատնուի՝ մասնաւորաբար գրչի եւ մտքի մշակներու արտագաղթովը դէպի Լիբանանեան եւ Միջերկրականեան գօտիներ: Նոյն կամ նման տեղական վերիվայրումներով, գաղութային դիմագծութեան տեսակէտով որոշ փոփոխութիւններու առարկայ կը դառնան, հետզհետէ, Պաղեստին, Եգիպտոս եւ Իրաք: Չի ցամքիր աւիշը, սակայն ոգեւորութեան եւ ազգային մակընթացութեան թափը կը կասի, տնտեսական անապահովութեան հետ նաե՛ւ ստեղծագործական եւ հրատարակչական եռուզեռը կը կորսնցնէ իր փայլը: — Մամուլը, որ Միջին Արեւելքի գրական միջավայրին եւ կենսունակութեան բազկերակն է եղած միշտ, իր 1950 – 1970 քսանամեակի աստիճանական նուազումով յայտարար փաստը կը մնայ տեսակ մը կծկումի եւ անձկութեան: Հաւաքական մեր շնչաւութիւնը նոյնը չէ: Ազգայնականութեան առողջ թէ ապասերած շարժումներու բացասական ներգործութիւնը՝ Միջին Արեւելքի Հայութեան առօրեայ կենցաղին, երիտասարդական եռանդին, ուսումնական խիզախումներուն թէ գրական – իմացական գործունէութիւններուն վըրայ՝ չի կարօտիր որեւէ փաստարկումի: Հաւաքական մեր տկարութիւններուն հետ, նաե՛ւ գրական ծաղկուն կեանքը կ'արձանագրէ համեմատական տեղատուութիւն մը: Նոր աստուածներ տեղ կը գրաւեն Արաբական Աշխարհի գլխաւոր կեդրոններուն մէջ. նոր վարդապետութիւններ՝ նոր կարգուսարք, նոր կարգախօսներ, նոր անհանդուրժողութիւններ: Հետեւանքը՝ անապահովութեան ընդհանուր զգացում, որ կը խթանէ Հայուն աւանդական աստանդականութեան հակումը: — Երէց սերունդի մեծամասնութիւնը՝ 1930 – 1950ական Թուականներէն ետք, բնական տեւաթափով մը, կը բացակայի կեանքի մեր բոլոր ճակատներէն: Նոր սերունդի նկատելի մէկ համեմատութիւնը նոր կայք ու նոր հանգրուան կը փնտռէ: Կը տուժեն Հալէպը, Գահիրէն, Աղեքսանդրիան, Պաղտատը, Երուսաղէմը, Ամմանը. կը շահի Պէյրութը՝ որ ապաստանն է եղած բոլոր դըժգոհներուն, լայն Թոքերով շնչելու վարժ երիտասարդութեան: Ներգա՞ղթը, — առանձի՛ն ողբերգութիւն մը՝ իր բացասական անդրադարձով: Հայրենադարձի նըման նուիրական շարժումի մը ետեւ, 1947 –1950ական տարիներու ժամանակակից մեր պատմութիւնը կը պարզէ Միջին Արեւելքի Հայութեան գաղափարական, ազգային, գրական եւ իմացական կեանքին հասցուած չարիքներու այլապէս եղերական փուլերը: Ոչ ոք կ'ուզէ ընդունիլ հաւանօրէն, սակայն նաեւ ո՛չ ոք կրնայ հերքել այն իրողութիւնը՝ որ այսօր հաստատելի խոցերէ շատեր հետեւութիւնն են այդ օրերու անշնչելի մթնոլորտին, սերմանուած Թոյներուն եւ ապականած բարքերու:

1950էն ետք՝ մշուշամած գրական հորիզոններուն վրայ, բարեբախտաբար, մինչեւ 1970ական Թուականներու Լիբանանը հետզհետէ աւելի տիրականօրէն կը սփռէ իր գրկին մէջ ամփոփուած նոր թէ նորագոյն գրողներու ստեղծագործական ճառագայթումը: Չենք ուզեր որակի բարձրունքներ փնտռել կամ ինքնատպութիւններ վաւերագրել: Անմիջական գրականութեան ծիրէն ներս կոչեցեալներու բաւական ստուար թիւ մը կայ, սակայն քիչ են ընտրեալները: Կանխահաս է բացարձակ արժեւորումի ամէն փորձ, երբ անոնցմէ շատեր իրենց նախերգանքը կ'ընեն: Այսուհանդերձ, հիմնական յատկանիշով մը կ'անջատուին անոնք՝ զիրենք նախորդող սերունդէն: Սեփական ճամբայ ունին, եւ առհասարակ մեր օրերու կեանքին հետ են: Բացայայտ է արեւմուտքի ցոլքը իրենց արտայայտութեան, զուսպ մնալու եւ մտածական տարրը քերթուածին համար շաղախի մը վերածելու ձգտումին մէջ, թէեւ քիչ անգամ հասուն ու բնական: Չափէն, կըշռոյթէն ու յանգէն խուսափելու ամէն հակում արժանիք է՝ երբ անոնց ստրկա -

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

«ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐԻ ԿԱՆՉԸ»

Փրէ կամուրջով անցնելիս Մամիկոնը տեսաւ իր դասախարակներից մէկին, որ գետափին կռացած՝ լուացւում էր պաղ ջրով: Հայոց պատմութեան ուսուցիչ Պ. Սենեքերիմն էր, ամէն առաւօտ իջնում էր ձորը՝ գետակի ջրով Թարմանալու:

Նրա տեսքը մռայլ էր:

Պարոն Սենեքերիմը իր աշակերտին չնկատեց, այլապէս կարող էր կանգնեցնել նրան եւ հարցնել, թէ որոնք են Հայաստանի գաւառները:

Մամիկոնը գնում էր ոտքով չափելու այդ գաւառների լայնքը եւ նրա լեռների վրայ սերտելու ռանչպարների կանչը:

ԲԴԷ

Բայց ես պէտք է մտնեմ Բդէի մօտ: Նա իմ քեռին է: Ես ի՞նչպէս կարող եմ քաղաքից հեռանալ առանց քեռի Բդէի օրհնութիւնը առնելու:

Փոյթ չէ, թէ քեռիս խեցիների վաճառական է: Բայց նա այժմ մի շատ օգտակար գործով է զբաղուած: Նա սկսել է գրել Մուշ քաղաքի պատմութիւնը եւ այն էլ՝ երկաթագիր տառերով, որով դժուարանում է գրել նոյնիւկ Ս. Կարապետի ժառանգաւորաց դպրոցի շրջանաւարտ Մելքոն վարժապետը:

Բդէն նստած գրում էր ձէթի ճրագի տակ, երբ ես, անաղմուկ մտնելով, կանգնեցի նրա թիկունքին: Նա վերջին անգամ գրիչը թաթախեց սեւ մելանի մէջ, շարադրեց եւս մի պարբերութիւն եւ յիշատակարանը ձեռքը վերցնելով՝ բարձրաձայն կարդաց.

ՄՈՒՏՔ

«Կարմիր իրիցու տների բուն կենտրոնը եղել է Խութ – Բռնաշէն գաւառակի Արծուիք գիւղը, որ կոչուել է նաեւ Կրպնիք-Արծուիք: Տոհմի հիմնադիրը եղել է կարմիր մօրուսով մի երէց, որ ունեցել է քառասուն զաւակ: Այդ տան մի ճիւղը Արծուիքից տարածուել է Մօտկան, Մօտկանից՝ Մուշ, Մշուց՝ շրջակայ մի քանի գիւղեր: Դրանք կարմրահեր, կապուտաչեայ Հայեր էին՝ աշխատասէր եւ քաջ, բարութեամբ անսահման, ազնուութեամբ անբաղդատելի: Կարմիր երէցը ունեցել է «Կոճղեղ» անունով մի Թուղթագիր աւետարան, որ այժմ կորած է համարւում: Այդ գրքի վրայ հին Հայերը երդուել էին:

Խութ-Բռնաշէնի սահմանների վրայ, Ս. Աղբերիկ վանքից ոչ շատ հեռու, գտնըւում էր կարմիր իրիցու գիւղերից մէկը՝ Վերին Շնիստը: Շնիստի գիւղապետն էր տանուտէր Գասպարը: Ինքն Գասպարը իր որդի Բդէին (Բաղդասար) 1715ին ուղարկում է Գոմաց (Ծկոյթ) վանքը՝ գրել – կարդալ սովորելու: Նոր վայրում դպրոցն աւարտելով եւ ոսկարի արհեստին հետեւելով, Բդէն դառնում է նշանաւոր արհեստաւոր: Բդէի թոռը (Բդէ Բ) 1825ին իր հօր հետ Գոմաց վանքից տեղափոխւում եւ հաստատւում է Դաշտի Խասգիւղ բնակավայրը, որ Մուշից ոտքով կէսօրուայ ճամբայ է:

Բդէ Բ–ն Խասգիւղի մէջ ունեցաւ չորս զաւակ: Աւագ զաւակի անունը Գասպար էր: Սրանք, փոխանակ իրենց հօրենական ոսկարի արհեստը բանեցնելու, սկսեցին խեցեգործութեամբ զբաղուել եւ, իրենց ձեռնարկը ընդարձակելով, հաստատուեցին Մուշ քաղաքում:

Գասպարն էր, որ 1862ին առաջին անգամ խեցիների խանութ բաց արեց Մշոյ մէջ: Նա ունեցաւ չորս արու զաւակ:

Այս յուշեր գրողը ես եմ՝ Բդէ Միսակը, կարմիր իրիցու տներից, երկրորդ որդին Գասպարի: Մեր տունը շինուած է Մշոյ Զորաթաղի մէջ, որի կռնակը Կուրտիկ լեռն է, Մեր տան առջեւով քաղաքի գետակն է գլորւում, երբեմն գազազած քանդելով իր վրայի կամուրջները:

Մեր տան ետեւը աղբիւր կայ եւ քաղաքում յայտնի է «Պաղօրակ» անունով: Ինչպէս շատ մշեցիք, այնպէս էլ ես այդ աղբիւրի կենսատու ջրով եմ սնած ու մեծացած:

Իմ պապը՝ Բդէ Բ–ն, տեսաւ իր զաւակների հալածուելն ու տառապանքը օսմանեան բանտերի մէջ եւ վշտից մեռաւ 1835ին, Թաղուելով Զորաթաղի գերեզմանատանը: Նա էր, որ ինձ իր ծնկներին նստեցնելով, սովորեցրեց Հայոց երկաթագրերը:

ԽԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 3)

Fonds A.R.A.M

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԵԾ ԳՐԱՒԸ

Եւրոպական որեւէ քաղաքէ աւելի Վիէննան է, որ մեծ կայսրութեան մը անցեալովը կ'ապրի՝ երազելով միեւնոյն ատեն անորոշ ապագան: Այսօր, Դանուբի ափին, հոն ուր Շթրաուս իր վալսերը յօրինեց չքեղութիւնն ու պերճանքը ի յայտ բերելով, 700 միլիոն տոլարի կառոյց մը ձեւ ու մարմին առնելու վրայ է: Վիէննայի մեծ գրաւն է սակա՝ միանալու Նիւ Եորքի եւ Ժընեւի, դառնալու համար ՄԱԿի երրորդ կեդրոնատեղին աշխարհի մէջ: Ֆրանսերէնի ԻկրԷՖ տարին ձեւն ունեցող կառոյցը ՄԱԿի տրամադրութեան տակ պիտի դրուի 1979ին: Եւ այն ալ ձրի:

ՄԱԿի երկու կազմակերպութիւններ արդէն հաստատուած են Վիէննա. ասոնք են՝ Հիւլէական Ուժի Միջազգային Կազմակերպութիւնը եւ Միացեալ Ազգերու Ճարտարարուեստի Զարգացման Կազմակերպութիւնը: Ասոնք յաջորդաբար պիտի օգտագործեն տրամադրելի 4.500 գրասենեակներէն երեք հազարը: Սակայն

ցումէն ազատ մնալու Թելադրանքէ մը կը մեկնի. սակայն կը դադրի նպաստ մը ըլլալէ բանաստեղծական արուեստին, երբ քերթողը չափին, յանգին եւ կշռոյթին ցնցումը արժէքի կանխիկ ապահովութիւն մը կը նկատէ ու անհաղորդ տախտակէ կառոյցի մը կը վերածէ զգայական եւ մտածական վայրկեանը, առանց իմաստական կամ զգացական ներքին կշռոյթի մը մթնոլորտը կարենալ փոխանցելու ընթերցողին: Ամէն ապրում իւրայատուկ ներդաշնակութիւն մը ունի. ամէնէն փոթորկոտ, քաոսային եւ խառնակ հոգեվիճակն իսկ ինքնութեամբ մը կը յատկանշուի. եւ արուեստի մարդն է՝ որ ինքզինք բառին ու թուղթին յանձնելու համար այդ ապրումներուն եւ հոգեվիճակին ինքնութիւնը կը յարգէ, զանոնք հոգիէ չպարպելու եւ ապրումի կատարէն չաղքատացնելու ինքնաբեր թմլնդրութեամբ, զերծ՝ բռնազբօս ու կեղծու ամէն ճիգէ: Մեր օրերու խոստումներէն շատեր, ինքնատպութեան եւ նորարարութեան սեւեռակէտը յաճախ իրագործելի նպատակ մը կը դաւանին, ու տա՛ռ ալ իրենց քերթողական տուրքը կը վերածեն ձեռարուեստի: Բանաստեղծութիւնը կը դադրի ապրելէ՝ երբ կը վերածուի խորանարդաշինութեան...

Քանի մը հաստատումներ ալ, առանձնապէս, Իրանահայ գրական աւանդութեանց ու մինչեւ մեր օրերու ստեղծագործական իրագործումներուն մասին՝ յաջորդով, — Միջին Արեւելքի ընդհանուր համայնապատկերին անուանացանկով:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՄԱԿը ըլլալով աշխարհի այսպէս կոչուած «զարգացող ճարտարարուեստներէն» մէկը՝ Աւստրիացիք յուսատու աչքով կը նային ապագային, մտածելով թէ՝ միւս տրամադրելի գրասենեակներն ալ աստիճանաբար պիտի օգտագործուին եւ Վիէննա հաւաքատեղի մը պիտի դառնայ միջազգային գետնի վրայ:

Շատեր սակայն առնուազն անհասկնալի կը գտնեն նման ակնկալութիւն մը կամ ձգտում մը: Չէ՞ որ, երբ ծրագիրը մէջտեղ դրուեցաւ 1973ին, 250 տոկոս նուազ ծախք կը նախատեսուէր: Այս շէնքին յատկացուող գումարը Աւստրիոյ զինուորական պիւտճէին կը հաւասարի տարուան մը հաշուով:

Կառավարական պաշտօնատար մը պատասխանելով նման առարկութիւններուն զիտել կուտայ, թէ Աւստրիա այս ծրագրով ու ձգտումով պաշտպանողական գետնի վրայ աւելի ապահով կը դառնայ, այլ խօսքով զինուորական ուժէն առաւել նըպաստաւոր է: «Ոչ ոք առարկեց, կ'ըսէ նոյն պաշտօնատարը, երբ Ֆ. Ժոզէֆ կայսրը Ռինկշթրասն ու Օփերան շինել տուաւ, եւ ի՞նչ պիտի ըլլար Վիէննա այսօր առանց ասոնց»:

Կասկած չկայ, որ ՄԱԿը երրորդ կեդրոնատեղիի մը անհրաժեշտութիւնը կ'ըմբռնէ, մանաւանդ երբ ձրի է անիկա: Ժընեւի մէջ ՄԱԿը շատոնց է Ազգերու Պալատին (կառուցուած 1930ին Ազգերու Լիկայի համար) շրջագիծէն դուրս ելած է: Նոյնիսկ երկու տարի առաջ շինուած նոր մեծ մասնաշէնքը բաւարար չէ եւ, ներկայիս, տարին մօտ 20 միլիոն տոլար կը ծախսէ իր անձնակազմին վարձու գրասենեակներ ապահովելու համար:

Հասկնալի է անշուշտ, որ Զուիցերիա հաշտ աչքով չի դիտեր Աւստրիոյ ճիգը՝ դառնալու երրորդ կեդրոնատեղի մը Ժընեւէն ոչ շատ հեռու: Եւ սակա պարզ է, թէ ինչու. չէ՞ որ ըսուեցաւ, թէ ՄԱԿը այսօր իւրայատուկ «ճարտարարուեստ» մը դարձած է, այսինքն նիւթական կարեւոր աղբիւր:

«Միջազգային նկարագրով փոքր երկրի մը մայրաքաղաքն է Վիէննա, դիտել կուտայ Աւստրիոյ վաչապետը: Մրցակցութեան մէջ չենք ոչ Նիւ Եորքի եւ ոչ ալ Ժընեւի հետ: Մեր կեդրոնատեղին կամուրջ եւ հանդիպման վայր է»:

Երկրին արտաքին նախարարութեան մէկ պաշտօնատարը հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ հարցը. Պարզ է, որ Նիւ Եորք ՄԱԿի քաղաքական կեդրոնատեղին է, իսկ Ժընեւ՝ տնտեսական ու ընկերային ճիւղը կը ստանձնէ. Վիէննա կրնայ դառնալ ՄԱԿի ԹԵՔՆՈԼՈԺԻԻ կեդրոնը, ճիւղ մը, որ յառաջընթաց քայլեր կ'արձանագրէ»:

Ցամենայն դէպս, Վիէննայի ձգտումն է միջազգային կեդրոնատեղի մը դառնալ ՄԱԿի դրօշին տակ, անշուշտ ապահովելով նաեւ շահութաբեր աղբիւր մը իր գանձին համար: Այս է Վիէննայի մեծ գրաւը:

Թ. Ա. Թ.

ԴՈՂՈՒԹԸ ԴՈՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, Սեպտ. 5էն 11 տեղի ունեցած է Բիւզանդագիտութեան 15րդ միջազգային համագումարը, մասնակցութեամբ՝ զանազան երկիրներէ եկած 160 գիտնականներու եւ մասնագէտներու, 800 ունկնդիրներով: Այս անգամ համագումարին մասնակցած են նաեւ եօթը Հայեր, որոնք ներկայացուցած են Երեւանի Գիտութեանց Ակադեմիան, Պատմութեան հիմնարկութիւնը, Միացեալ Նահանգներու Բիւզանդագիտութեան կեդրոնը եւ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան կաճառը: Հայաստանէն մասնակցած են՝ փրոֆ. Սուրէն Երեմեան, մասնագէտ աշխարհագրութեան եւ քարտէսագիտութեան, Լենինգրադէն՝ Տիկին Հռիփսիմէ Ջանփոլատեան, մասնագէտ ուրարտական պատմութեան եւ կինը՝ «Էրմիթաժ»ի տնօրէնին, փրոֆ. Վիտա Ցարութիւնեան, փրոֆ. Հրաչեայ Փարթիկեան. իսկ արտասահմանէն՝ Միացեալ Նահանգներու Քոլըմպիա համալսարանը ներկայացուցած է փրոֆ. Նինա Կարսոյեան եւ արուեստաբան – գրագէտ փրոֆ. Տիգրան Կույումճեան, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը ներկայացուցած է Հ. Լեւոն Զէքիեան, որ խօսած է Ս. Ներսէս Շնորհալիի Թէոդիանոս յոյն աստուածաբանի հետ ունեցած խօսակցութեանց մասին՝ համամիութենական հարցերու շուրջ: Համագումարին հրաւէրով մասնակցած է նաեւ Միլանոյի Բազմարուեստից վարժարանին առընթեր հայկ. ուսմանց կեդրոնէն Ճարտ. Ալբակօ Նովելլօ:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ Սեպտ. 29ին մեռած է ընկ. Վահան Աղամալեան: Ողբացեալը ծնած է 1889ին Ղարաբաղ – Շուշի: Ցաճախած է ռուսական գիմնազիա, Գեղարուեստից բարձրագոյն ուսում ստացած է Մոսկուա եւ Պետրոգրադ, 1916 – 1917 թուականներուն մասնակցած է Հայաստանի ազատագրութեան բանակի դասընթացքներուն եւ ստացած՝ զինուորական կրթութիւն: Հանրապետութեան ժամանակ սպայի աստիճանով՝ եղած է զօրավար Սեպուհի բանակին մէջ: 1921ին տարագրուած է Իրան, անցած է Թեհրան եւ մինչեւ իր կեանքին վերջը նուիրուած է գեղարուեստին, միեւնոյն ատեն պաշտօնավարելով նախկին «Հուր» ազգ. վարժարանին մէջ: Ունի թարգմանութիւններ ռուս գրականութենէն, որոնք լոյս տեսած են «Ալիք» օրաթերթին մէջ: Թաղումը կատարուած է Հոկտ. 1ին: Գերեզմանատան մէջ, յանուն Հ. Ց. Դաշնակցութեան Թեհրանի եւ շրջանի ընկերներու, դամբանական խօսած է ընկ. Ծաճատ Պօղոսեան, տալով ողբացեալի կենսագրութիւնը եւ վեր հանելով իր բազմասնութիւնները իբրեւ մարդ, տարիներու ազգային եւ հանրային գործիչ, գեղարուեստագէտ եւ յատկապէս թատերական ասպարէզին նուիրուած անձնաւորութիւն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Գլօտ Շամբայն Երաժշտանոցի սրահին մէջ, Հոկտ. 2ին, նուագահանդէս մը տուած է Հայաստանի ծանօթ արուեստագէտներէն ջութակահար Ռուբէն Ահարոնեան, որ 1972ին Մոնրէալի ջութակի միջազգային մրցումներուն, առաջին հանդիսացած էր: Նուագահանդէսին դաշնակով ընկերացած է, նոյնպէս Երեւանէն, Տիկին Մարի Ցարութիւնեան:

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Համազգայինի «Պետրոս Ադամեան» թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Արփինէ Շալճեանի, Հոկտ. 3ին ներկայացուցած է Շիրվանզադէի «Արմենուհի»ն: Ներկայացումը տեղի ունեցած է Գոլէժ Մարի – Անի թատերասրահին մէջ, ներկայութեամբ մօտ 600 հանդիսականներու:

[illegible]

Սիւիս Ռոմանտ ձայնասփիւռը ամէն կիրակի ժամը 14.05ին, կէս ժամ տեւողութեամբ հայկ. ծրագիր մը կը ձայնասփռէ, հայկական երաժշտութեան մասին: Այս ծրագիրը մաս կը կազմէ «Աշխարհի երաժշտութիւններ» խորագիրը կրող ընդհանուր ձայնասփռումներու, որոնց ղեկավարն է Ռոժէ Վոլէ: Հայկ. ծրագրի հաստատման առթիւ Զուիցերիոյ ձայնասփիւռի «Ռատիօ» թերթի Հոկտ. 7ի թիւին մէջ, Քլօտ Տըփուայիէ՝ «Հայաստան՝ ճակատագիրներու քառուղին վրայ» խորագրով յօդուած մը ստորագրած է, որուն մէջ անդրադառնալէ ետք հայ ժողովուրդի չորսհազարամեայ ճակատագրին, դարերու ընթացքին այլազան դժուարութիւններու տոկալու կամքին, Ի դարու սկիզբները իրաւ ցեղասպանութեան մը ենթարկուելուն եւ բընաւ գլուխ չծռելուն եւ պապենական աւանդութեանց հաւատարիմ մնալուն, աւելցուցած է. «Բնական էր որ այսպիսի ժողովուրդի մը երաժշտութեան նուիրուած ծրագիրներ ձայնասփռուէին. սակայն անհրաժեշտ էր գտնել մէկը որ նիւթին ծանօթ ըլլար եւ կարենար փաստաթուղթեր հայթայթել այդ առթիւ: Եւ այդ անձը գտնուեցաւ Լօզանի մէջ՝ յանձին Սիրվարդ Գազանճեանի, որ երիտասարդ երաժշտուհի մըն է, վկայուած՝ Երեւանի Երաժշտանոցէն:

Օր. Սիրվարդ Գազանճեանի պատրաստած հայկ. ծրագիրները ընդհանրապէս պիտի ներկայացնեն հայ երաժշտութեան պատմութիւնն ու երաժշտական գործիքները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (203)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

— Ո՞վ գիտէ թէ այս բանտէն հանելով զիս ուրիշ բանտ մը պիտի չնետէք, պատասխանեց Պիանքա:

— Թէպէտ ես օր մը իսկ ձեզ հոն վար դնել չէի փափաքեր, բայց դէպքերը հարկադրեցին: Օրիորդ, ըսաւ Սանտրիկօ: Ցանցանքը իմս չէ եւ երբ ձեր մօր քով երթաք, Տիկին Իմբէրիան այդ մասին պէտք եղած բացատրութիւնը անշուշտ պիտի տայ ձեզի: Եկէ՛ք, Օրիորդ, եկէ՛ք, մի վախնաք: Վարը տափանաւ մը ձեզի կը սպասէ եւ քանի մը վայրկեանէն գիրկին մէջ պիտի ըլլաք այն կնոջ որ ձեզ աշխարհի մէջ ամէնէն շատ կը սիրէ: Եւ ես այդ տիկնոջ ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը ըլլալս ինքզինքիս պատիւ կը համարեմ...:

Այս խօսքերը ըսելով, Սանտրիկօ թեւը Պիանքայի երկարեց:

Բայց մանկամարդ աղջիկը մերժեց աւազակին թեւին կռթնիլ, եւ սկսաւ անոր քովէն քալել:

Սակայն մտածեց որ եթէ այդ մարդը, ուզէր, կրնար իրեն չարիք մը հասցնել, ինչո՞ւ ուրեմն ուղղամտութեամբ կը վարուէր իր հետը, ըսել է իրաւ էր իր ըսածը, մայրը ղրկած էր զինքը եւ հաւանաբար իրաւ մօրը անձնուէր բարեկամներէն մին էր:

Բայց ի՞նչպէս կ'ըլլար որ այդ մարդը մօրը բարեկամը կ'ըլլար, Իմբէրիա եւ զինքը առեւանգող մարդը արդեօք որպիսի՞ կապերով կապուած էին իրարու:

Երբ այս կէտին վրայ մտածեց, զգաց թէ մօրը պալատին մէջ ալ ապահով պիտի չըլլար ինքը... ինչ վտանգի մէջ որ էր այդ բանտին մէջ, նոյն վտանգին մէջը պիտի ըլլար նաեւ մօրը պալատին մէջ...:

Բայց երբ Վենետիկ մտաւ, իր վախերը բոլորովին փարատեցան:

Շունչ առաւ այդ ակնախտիղ դրախտին մէջ եւ գարնան ծաղիկի մը պէս բացուեցաւ:

Կէս ժամ յետոյ Պիանքա մօրը գիրկը կը նետուէր:

Երբ ուրախութեան առաջին պոռթկումները կասեցան, Իմբէրիա Սանտրիկոյի ձեռքէն բռնելով եւ զայն աղջկանը ներկայացնելով ըսաւ.

— Աղջիկս, ահա քեզի կը ներկայացնեմ Վսեմաշուք Սանտրիկօն, որ Վենետիկի Թիկնապահ զօրաց տեղակալն է: Թանկագին բարեկամ մըն է ան, որուն կը պարտիմ քեզ ողջ առողջ տեսնելս: Սիրէ՛ զայն, Պիանքա, սիրէ՛ զայն, որովհետեւ ան արժանի է սիրուելու քենէ եւ ինէ:

Պիանքա զգաց թէ դեռ դեղին կ'ըլլար:

Նայուածքը նախ մօրը ուղղեց, ապա՝ Սանտրիկոյի:

Եւ քիչ մը առաջուան մտածումը միտքը ինկաւ: Մօրմէն վախնալ սկսաւ, վախնալ սկսաւ նաեւ Սանտրիկոյէն:

— Ո՛վ Ցուանա, ո՞ւր ես, ո՛վ իմ քաղցր բարեկամուհիս, փափաց անլսելի ձայնով մը: Եւ դուն, ո՛վ իմ անծանօթ այլ ազնուասիրտ պաշտպանս, քու մէկ նայուածքդ ինծի հանգարտութիւն կուտար: Ո՞ւր էք, ո՞ւր էք...:

.

ԵՐԿՈՒ ՎԱԳՐԵՐԸ

Սանտրիկօ ուրախութենէն եւ հպարտութենէն գինովցած վիճակի մէջ Իմբէրիա ապարանքէն դուրս ելլելէ յետոյ Վենետիկը ձգելով Բիավէի կիրճերուն ճամբան բռնեց:

Գիշերուան ժամը իննին Նէրվէզա հասաւ ուր գիւղին վերջին տուներէն մին մտաւ:

Այդ տան մէջ տասնըհինգ հոգի հաւաքուած էին:

Այս մարդիկը գետինը թոնիրի մը շուրջը պառկած էին եւ մէկն ալ երբեմն երբեմն թոնիրին մէջ փայտ նետելու վրայ էր: Բայց ասոնք քնացած ըլլալու չէին, որովհետեւ Սանտրիկոյի ներս մըտնելուն վրայ ամէնքը մէկէն ոտքի ելլելով բարեւեցին զինքը:

Սանտրիկօ չորս ամիս չարաչար կերպով աշխատելով հազիւ այսքան կարդ կրցած էր հաւաքել իր գլուխը: Լեռներուն մէջ ասոնցմէ զատ ուրիշ մարդ չէր գտած ան: Ասոնք Ռոլանի հրոսախումբի թափթփուքներն էին:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Կը խնդրուի ծանուցանել
ԽԱՉԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 16ին, 71 տարեկանին:

Թաղումը կը կատարուի Ուրբաթ, Հոկտ. 22ին, ժամը ժամը 14ին Սաուէլի գերեզմանատունը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սարաֆեան-Վարդերեսեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն եւ Էլիզ Վարդերեսեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս եւ Ալիս Գուլումեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Փրատօ՝ Հայոց եկեղեցին Հոկտ. 24ին, իրենց վաղամեռիկ եղբօր
ՍՏԵՓԱՆ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ
մահուան 43րդ տարեդարձին առթիւ ու նաեւ Յարութիւն Վարդերեսեանի, Օննիկ Սարաֆեանի, Բարունակ, Սարգիս և Զարուհի Վարդերեսեանի յիշատակին:

Առ ի գիտութիւն իրենց Դաշնակցական ընկերներուն եւ անոնց յիշատակը յարգող բարեկամներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ալպէր Քէլէշեանէ 50 ֆր. իր կնոջ ապաքինման առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Խեբոյեանէ (Քլամար) 100 ֆր. իր ղղուն ամուսնութեան առթիւ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ «ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏԻ» ՈՍԿԵԶՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 24, առաւօտեան ժամը 11ին Հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի «ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏԻ» մէջ, հայկական տարեկան ուխտագնացութեան առիթով:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Սարգիս Վ. Դաւիթեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ համայնքին:

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

55, av. Victor-Cresson
ISSY-LES-MOULINEAUX

Նոր եկեղեցւոյ մը հիմնադրութեան հանդիսութիւն Կիրակի, Հոկտ. 24, ժամը 15ին: Կը հրաւիրուին բոլորը:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Ա. Հալէչեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր պզտիկ Թոռնիկին Գէորգ Միքաւվէլեանի ծննդեան առթիւ:

ԻՍԻԻ
Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Հոկտեմբեր 24, Տօն է Գիւտ Խաչի: Այս առթիւ Իսի լէ Մուլինոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Պատարագը կը սկսի ժամը ճիշդ 9ին:

Կը հրաւիրուի Իսիի շրջանին ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ պատարագին:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս Կիրակի (Հոկտ. 24) առաւօտ ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ քարոզէ նորօծ
ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Փարիզի Մշակոյթի Տան յանձնախումբը Մարտ 5ին յետաձգած է Նոյ. 20ին նախատեսուած փառատօնը նոյն շրջանի գեղարուեստական ձեռնարկներու ճոխութեան պատճառով:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լիբանանցի երիտասարդ մը օգնական-հաշուակալի եւ տաքթիլոյի գործ կը փնտռէ. կը խօսի հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, արաբերէն. պատրաստ է նաեւ ընդունիլ որեւէ ուրիշ պաշտօն:

Դիմել Աշխատախնամի գրասենեակը:
77, ռիւ Լաֆայէթ Փարիզ 9

CONNAISSANCE DU MONDE

Salle Pleyel

Dimanche 24 Octobre à 14 h. 30
Mardi 26 Octobre à 18 h. 30 et 21 h.

DES NOMADES AUX REBELLES...
LES KURDES
(IRAN - IRAK - TURQUIE)

Récit et film inédit en couleurs
de EMMANUEL BRAQUET

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի (Հոկտ. 21) ժամը 21ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ՚ըլլայ Հրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

×

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆՏՈՔ – ՎԱՐՈՒԺԱՆ կոմ.ի ընկերական ժողովը Հինգշաբթի Հոկտ. 21 երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ կոմիտէութեան ընկերական ժողովը Ուրբաթ, Հոկտ. 21 երկեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԴԱՇՏԻ ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23, երեկոյեան ժամը 20.30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ կոմիտէութեան ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23 երեկոյեան ժամը 20.30ին:

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻ կոմիտէի ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23 երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԿԱՅ Կ՚ԸԼԼԱՅ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

×

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱԶՄԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, Անտոք Վարուժանի, Եօթնեղբայրեանի, Քրիստափորի, Դաշտի եւ Անի կոմիտէի ընկերները ընդհանուր ժողովի, Կիրակի, Հոկտ. 24 առաւօտեան ժամը 10.30ին, Վիէնի Ակումբը:

Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Երիտասարդաց Մարմիններու կողմէ: Տոքթ. Ժան – Միշէլ Թիէրի եւ Նիքոլ Թիէրի կը բանախօսեն եւ լուսարձակով նըկարներ ցոյց կուտան Հայաստանի աշխարհագրական կարեւոր վայրերու ու ճարտարապետական հարստութիւններու շուրջ: Ուրբաթ Հոկտ. 22, ժամը 20.30 Մարսէյլ, Հ. Բ. Ը. Միութեան նոր կեդրոնը

Nouveau Centre de l'U.G.A.B.
33, cours Pierre-Puget
Marseille 6

Շաբաթ, Հոկտ. 23, ժամը 20.45ին Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ:

Ներկայ կ՚ըլլայ Փրոֆ. Ժ. Տէտէեան՝ (Մոնփէլիէէն):

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս շահեկան դասախօսութեանց:

Le Comité d'Inauguration de la RUE D'ARMÉNIE
A CLAMART

groupant.— Les trois Communautés Religieuses — Les Anciens Combattants — Le Dachnaktzoutioun — Hentchakian — Croix Bleue Arménienne — U.C.F.A.F. — Nor Seround — Jaf — Maison de la Culture Arménienne — A. Sportive Arménienne

organise sous la Présidence d'Honneur de M. Jean FONTENEAU, Sénateur-Maire

LE SAMEDI 23 OCTOBRE A 20 H. 30

au Gymnase de la Plaine, 370, avenue du Général de Gaulle à Clamart

UNE GRANDE SOIRÉE ARMÉNIENNE

au profit du Comité de Secours aux sinistrés Arméniens du Liban

Diner-dansant animé par Bernard DEDEDJIAN et MARTEN YOURGENS
avec la participation des ensembles folkloriques :
NAVASSART — SAYAT NOVA — KAROUN — CHORALE ARMENIENNE

APPELLE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE A PARTICIPER MASSIVEMENT

LE DIMANCHE 24 OCTOBRE

à l'inauguration officielle de la rue d'ARMENIE (*anciennement Villa des Monts*)
par M. Jean FONTENEAU, Sénateur-Maire de Clamart

9 h. Grand'Messe à l'Eglise Arménienne, 6, avenue Bourgain (Issy)
11 h. Défilé de l'Eglise à la rue d'ARMENIE
11 h. 45 Inauguration officielle de la rue d'ARMENIE.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES en ARMENIE

OCTOBRE — NOVEMBRE
Au départ de Marseille 14 jours
2500 F.

NOEL EN ARMENIE

DU 24 DECEMBRE AU 6 JANVIER
2750 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ère classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՊՕՍՄԵԱԿԸ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՅԱՅԳԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 13, ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 20.30ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

HOTEL MÉRIDIEN

81, bd. Gouvion St. Cyr 75017 Paris
métro : Porte Maillot

Sous la Présidence de :

Monsieur EDWARD DJEREDJIAN
Consul Général des Etats-Unis d'Amérique à Bordeaux

Կը մասնակցին՝

JACQUES HELIAN
ԻՐ 14 ՆՈՒԱԳԱԾՈՒՆԵՐՈՎ

ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ
իրենց նուագախումբերով

- COTILLONS -

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովել Կեդրոնականցիներու մօտ կամ հեռաձայնել

W. NAVASSARTIAN 985 - 36 - 53
N. PANOSSIAN 233 - 77 - 90
M. ANDONIAN 738 - 10 - 79 ou 927 - 30 - 54
B. DJEZVEDJIAN 236 - 54 - 48 poste 14
P. TERZIAN 202 - 87 - 20

Tenue de soirée souhaitée

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
22

VENDREDI
22 OCTOBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

..լոփ ՏԱՐ Ի— ԹԻՒ 13.709

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52ᵉ ANNÉE — N° 13.709

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ" ՓՈՂՈՑ ՔԼԱՄԱՐԻ ՄԷՋ

— o —

Իսի - լէ - Մուլինոյի Երեւան փողոցէն ..ոք, որուն հանդիսաւոր բացումը կա..տարուեցաւ ներկայ տարուան Մայիս 16–ին, այժմ սահմանակից Քլամարի մէկ ..փողոցն ալ պիտի մկրտուի Հայաստան անունով այս Կիրակի՝ 24 Հոկտեմբեր՝ ..ժամը 11.45ին, նոյն հանդիսաւորու..թեամբ:

Կազմակերպիչ յանձնախումբը որուն մաս ..կը կազմեն երեք յարանուանութիւններն ..ու ամէն հոսանքի պատկանող զանազան ..կազմակերպութիւններ, այս առթիւ կազ..մակերպած է հայկական մեծ երեկոյթ մը, ..որ տեղի պիտի ունենայ 23 Հոկտեմբեր ..Շաբաթ գիշեր ժիմնազ տը լա Փլէնի սրա..հը՝ պատուոյ նախագահութեամբ Քլա..մարի քաղաքապետ ծերակուտական Ժան ..Ֆոնթենոյի: (Մանրամասնութիւնները ..տեսնել Դ. էջ): Հասոյթը պիտի յատ..կացուի Լիբանանի աղէտեալներուն

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ գա..ւառի քանի մը հայաշատ վայրերուն մէջ ..հայկական անուններ տրուած էին սակա..ւ..թիւ փողոցներու: Վերջին երեսուն տարի..ներու ընթացքին փարիզեան եւ գաւառա..կան կարգ մը շրջաններու մէջ ուրիշ հա..յանուն փողոցներ եւս եկան վկայելու Հա..յերու ներկայութեան Ֆրանսայի մէջ:

Շնորհաւորութեան արժանի են մեր բո..լոր այն հայրենակիցները ,որոնք նախա..ձեռնարկ եղան եւ յաջողեցան հայկական ..անուններով զարդարելու կարգ մը փո..ղոցներ, ուր հայ գանգուածներ համա..խումբ կ'ապրին իրենց դրացի տեղացի..ներուն հետ :

Հայութիւնը եւ Հայ Դատը Ֆրանսա..ցիներուն ծանօթացնելու մեր ձեռնարկ..ներու շարքին այս մէկը շատ աւելի դրա..կան է, շօշափելի եւ տեւական՝ քան պար..բերական հաւաքոյթներու մէջ խօսուած ..ճառերն ու թերթերու մէջ հրատարակ..ուած յօդուածները, որոնք 24 ժամուան ..կեանք ունին :

Անցնող երկու սերունդ փոխուեցաւ 1922 - 23էն ի վեր, երբ Ֆրանսայի սա..կաւթիւ հին գաղութը՝ բազմացած առեւ..տրականներէ եւ ուսանողներէ՝ մէկ օրէն ..միւսը բազմապատկուեցաւ, երբ իրենց ..հայրենի դարաւոր բոյներէն արմատախիլ ..եղած հազարաւոր Հայեր զանգուա..ծային կերպով ապահով եւ հաստատուն ..ապաստան փնտռեցին այս երկրի հիւրըն..կալ ծոցին մէջ:

Օգտուելով ժողովրդավարական Ֆրան..սայի շնորհած ամէն կարգի ազատութիւն..ներէն, մեր հայրենակիցները իրենց չար..քաշ աշխատանքով եւ նախաձեռնութեան ..ոգիով շատ չանցած սորվեցան ..տեղական լեզուն եւ իւրացուցին իրենց ..երկրորդ հայրենիքի բարքերն ու աւան..դութիւնները:

Ֆրանսական վարչաձեւը ամէն դիւրու..թիւն կ'ընծայէ Հայերուս, պահպանելու ..մեր ազգային դիմագիծը, հետապնդելու ..մեր դատն եւ հայութիւնը ծանօթացնելու ..տեղական ժողովուրդին:

Ցաւալի է նշել սակայն, որ այդ ուղղու..թեամբ մեր կատարած ձեռնարկները բա..ւարար չեն: Այսօր շատ մեծ թիւ մը կը ..կազմեն այն Ֆրանսացիները, որոնք ո՛չ ..մէկ գաղափար ունին Հայերուն մասին:

Անցեալ դարու վերջերուն եւ Մեծ Եղեռ..նի տարիներուն Համիտեան եւ իթթիհա..տական համատարած ջարդերը ցնցած էին ..խիղճը Ֆրանսացիներուն, որոնցմէ շատ ..ականաւոր դէմքեր Երեսփոխանական Ժողովի բեմէն եւ հրապարակային մեծ հաւաքոյթներու մէջ անարգութեան սիւնին գամած էին ցեղասպան ազգը:

Եղերական այդ օրերուն Ֆրանսացիները աւելի լաւ կը ճանչնային Հայերն ու Հայկական Դատը:

Պետական պատասխանատու դէմքերն ալ գնահատելով «փոքրիկ դաշնակից» տիտղոսին արժանացած Հայերու հերոսական մասնակցութիւնը մեծ դաշնակիցներու կողքին հասարակաց թշնամիին դէմ մղուած կռիւներուն, հանդիսաւոր խոստումներ ըրեր էին վերականգնելու Հայաստանի անկախութիւնը:

Հայանուն փողոցները կոչուած են Հայերը ճանչցնելու մեր դրացի Ֆրանսացիներուն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՎԵՐՋ ՏԱԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԸ, ՈՐ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՉՈՒՆԻ

— o —

Հինգշաբթի առաւօտ է որ «Լիբանան - եան հրաչքին» կը սպասուէր բայց առաջին լուրերը կը հաստատէին թէ ամբողջ գիշերը հրազանդեր տեղացած են կրկին Պէյրութի վրայ: Կրկին մեռեալներ եւ վիրաւորներ բնակիչներու մէջ:

Կը թուի թէ Պաղեստինցիք եւ լիբանանեան Ձախը վճռած են գործադրել Ռիատի համաձայնագիրը եւ յարգել հրադադարը բայց տարբեր է քրիստոնեայ աջին դիրքը եւ շատ յատկանշական է Պէշիր Ճէմայէլի յայտարարութիւնը: Խստօրէն քննադատելէ ետք Ռիատի մէջ տրուած որոշումները Քէթայէպի զինուորական պատասխանատուն կ'ըսէ.— «Ձեմ կարծեր որ հրադադարի համար նախատեսուած ձեւակերպումները ներկայիս գործադրելի ըլլան»: Աւելի «կարծր» են երիտասարդ ռազմիկները եւ յուսախաբ որ կը գրկուին «Պաղեստինցիներու պարտութենէն մը»: Պէշիր Ճէմայէլ ալ կ'ըսէ նաեւ «իբրեւ Լիբանանցի դոհացում չստացայ, 400 հազար Պաղեստինցի մեր վրայ կը մնան: Իրենց կազմակերպութիւնները զինուած պիտի մնան: Խռովարարներ են, ապերախտ մա՛րդիկ որոնք միջամտեցին ներքին գործերուն այս երկրին, որ զիրենք ընդունեցաւ...»: Ի՞նչպէս կարելի է որեւէ յոյս ունենալ երբ նման տրամադրութիւններ կան: Գալով ուրիշ քրիստոնեայի մը, Թուէնի որ նախարար ալ է, (թէեւ այդ ուղղութեամբ շատ գործ չունի) կը խորհի թէ «Ռիատի համաձայնութիւնները լիբանանեան գետնի վրայ տեղի ունեցած կռիւներուն «արտալիբանանեան» պատճառները լուծեցին: Պիտի նախընտրէի լիբանանեան hող բառը, որովհետեւ 18 ամիս է եւ նոյնիսկ աւելի առաջ, որ այս երկրին հետ կը վարուին այնպէս ինչպէս եթէ ազգութիւն չունենար, Պետութիւն մը չի կազմեր եւ հայրենիք մը չըլլար Լիբանանցիներու մեծամասնութեան համար»:

× Ձորեքշաբթի օր նախագահ Սարգիս տեսակցութիւն մը ունեցած է Ճէմայէլի եւ Շամունի հետ եւ ասոնք խոստացած են նպաստաւոր դիրք բռնել Ռիատի համաձայնագրութեանց հանդէպ պայմանաւ որ անոնք «տառացի կերպով գործադրուին»:

Կռիւներու մասին հասած լուրերը սակայն կը հաստատեն թէ շատ զոհ կայ վերջին օրերս եւ նաեւ ջարդ: Հինգշաբթի առտու իսկ հասած տեղեկութիւնները կրկին կը խօսէին «վայրենի» ռմբակոծութեանց եւ հրացանաձգութեանց մասին:

Ի վերջոյ ի՞նչպէս կարելի է խաղաղութիւն ակնկալել, 19 ամսուան խելագար կռիւներէ ետք երբ ո՛չ պարտեալ կայ, ո՛չ յաղթող:

ԵՐԵՒԱՆ ⟺ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ. 18)

«ԱՐԱՐԱՏ» — «ՉԵՐՆՈՄՈՐԵՑ» ԽԱՂԸ(*)

ԱՐԱՐԱՏ 11ՐԴ

Ռոստովնդակի Խորհ. Միութեան 39րդ ախոյենական մրցումներու շարքին ,«Արարատ» Երեւանի մէջ յաղթեց Օդեսայի «Չերնոմորեց»ին 2 — 0 արդիւնքով: Երկու խումբերու դիրքը նախանձելի չէր ցանկին մէջ: Արդարեւ, «Արարատ» կը գրաւէր 14րդ տեղը, իսկ Օդեսացիները՝ 8րդ: Ամէն մէկուն յաղթանակը պիտի ամրապնդէր իր դիրքը: Այս իմաստով ալ խաղը յարձակողական բնոյթ մը ունեցած է: Առաջին իսկ վայրկեանին հիւրերու բերդապահը՝ Սերգէյ Կրամարենկօ, հազիւ կրցած է փրկել Ցարութիւն Մինասեանի անկիւնէն տուած հարուածը: Երեւանցիներու անվերջ գրոհներուն դէմ Օդեսացիները պաշտպանողականի չեն դիմած, այլ խաղցած են ,այսպէս կոչուած «բաց ֆութպոլ»: «Արարատ»ի կազմը թէեւ բաղկացած է երիտասարդներէ (տարբեր պատճառներով խաղէն բացակայած են Արկադի Անդրէասեան, Նազար Պետրոսեան, Արմէն Սարգսեան, Սուրէն Մարտիրոսեան, Արամ Փարսադանեան, Սանասար Գեւորգեան), այդուհանդերձ անոնք ցոյց տուած են իրենց գեղեցիկ ոճը: Խաղի 20րդ վայրկեանին Ռոպէր Խալաջեան նշանակած է առաջին կոլը: Օդեսացիները քանի մը գրոհներով ուզած են փոխադարձել, սակայն Ալյոշա Աբրահամեան կրցած է անխոցելի պահել Երեւանի բերդը: Երկրորդ կիսախաղին դարձեալ սկսած են յարձակումները երկու կողմերուն միջեւ եւ երեք վայրկեան ետք Յովհաննիսեան - Ղազարեան - Բոնդարենկօ երրեակի հնարքներուն շնորհիւ գնդակը ուղղուած է դէպի Օդեսացիներու բերդը եւ Բոնդարենկօ զօրաւոր հարուածով մը գնդակը մխրճած է «Չերնոմորեց»ի բերդին վերի ձախ անկիւնը: Այնուհետեւ գրոհները ապարդիւն մնացած են: Խաղի 67րդ վայրկեանին վիրաւորուելով դուրս ելած են Միրզոյեան եւ Բոնդարենկօ: Վերջին քառորդ ժամուն Օդեսացիները երեք անգամ առիթ ունեցած են կոլ նշանակելու, սակայն չեն յաջողած: Այսպէսով, խաղը վերջ գտած է 2 - 0 արդիւնքով, ի շահ «Արարատ»ի: Ներկայիս 11 խաղէ ետք «Արարատ» 10 միաւորով կը գրաւէ 11րդ տեղը:

«Արարատ»ի յաջորդ խաղը՝ Հոկտ.24ին Լենինգրադի մէջ, տեղւոյն «Զէնիթ»ին դէմ:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած ենք «Յառաջ»ի Հոկտ. 19ի թիւով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼ

Ախոյեան Ակումբներու Բաժակ

Սէնթ՝ էթիէն յաղթեց Այնտհովընի 0ի դէմ մէկ կէտով, որ սակայն անբաւարար կը նկատուի որպէսզի Սէնթ՝ էթիէն մինչեւ քառորդ աւարտական հասնի:

Դինամօ Կիեւ յաղթեց Սելանիկի 4 – 0:

Ֆերէնցվարոս (Պուտափեշտ) յաղթեց Դինամօ Տրէզտի 1 — 0 :

Օսթրավա (Չեխ) յաղթեց Պայերնի (Մինիխ) 2 – 1 :

Թրապզոնսփոր (Թուրք) յաղթեց Լիվերփուլի 1 — 0 :

Ցիւրիխ յաղթեց Թուրունի (Ֆինլանտա) 2 — 0 :

Մէօնխընկլատպախ յաղթեց Թորինոյի 2 — 1 եւ Ռէալ Մատրիտ Պրիւժի հետ հաւասար մնաց 0 — 0 :

Բաժակակիրներու Բաժակ

Անտըլեխթ յաղթեց Պոլսոյ Կալաթասարայի 5 — 1 , Պավիսթա (Փորթուկալ) յաղթեց Լեվսկիի (Սոֆիա) 3 — 1 , Նիկոսիա (Թրքական) եւ Նափոլի հաւասար մնացին 1 — 1 , Սլասք Վրոքլավ յաղթեց Տըպլինի 3 — 0 , Փեչտա Թիֆլիզի Դինամոյին 4 — 1 , Սաութէմթըն (Անգլիա) Ռանճըրսին (Հիւս- Իրլանտա) 5 — 2 , Համպուրկ Հարթ օֆ Միտլոթիանս (Սկովտիա) 4 — 2 , Աթլեթիքօ Մատրիտ (Սպանիա) Հաճուք Սփլիթի (Եուկոսլավ) 1 — 0 :

Ասոնք ութերորդ աւարտականի երթի մրցումներն էին, վերադարձի հանդիպումները տեղի կ'ունենան Նոյեմբեր 3ին:

×

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի հրաւէրով Երեւան գացած է գրագէտ Ուիլեըմ Սարոյեան: Երեւանի օդակայանը հիւրը դիմաւորած են սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեան, Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան Ա. քարտուղար Վարդգէս Պետրոսեան եւ Երեւանի մշակոյթի գործիչներ:

×

ԱԿԱԴ. ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԹԱԼԻՆԻ ՄԷՋ

«Գիտելիք» ընկերութեան կազմակերպութեամբ, Թալինի մէջ դասախօսած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեան՝ «Արդի գիտութիւնը եւ աշխատանքը» նիւթին շուրջ: Դասախօսութենէն ետք ներկաներ հարցումներ ուղղած են գիտնականին որ տուած է գոհացուցիչ պատասխաններ:

Fonds A.R.A.M

ԱՆՑԵԱԼԻ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԻ ՕՐԵՐԷՆ

Այս տարի, մեր արձակուրդը անցուցինք Լանս–ան–Վերգոռ․ մեզի կ'ընկերանար նաեւ մեր սիրելի սանուկը, Անահիտը (Սթեֆանին), որ հիմա բարի աղջնակ մը եղած է, ուշիմ ու խելացի, եւ որուն ծնողքը, աքիւտիօ մը գնած են հոս, կոկիկ արդիական բոլոր յարմարութիւններով շինուած։

Լանս – ան – Վերգոռ, Կրընոպլի այն շրջանն է, ուր եղած են հերոսական կռիւներ, Գերմանացիներուն դէմ, դիմադրականներու կողմէ, բարձրաբերձ լեռներու եւ անդնդախոր ձորերու մէջ, եւ որոնց փառքի յիշատակարանը կանգնած է Վերգոռի բարձունքին վրայ։

Այս տեղի կեանքը, բոլորովին տարբեր եղաւ մեր առօրեայէն․ հեռո՛ւ քաղաքի հեղձուցիչ տաքէն եւ խլացուցիչ աղմուկէն, ամէն օր հաճելի պտոյտներ կ'ընէինք լեռներու վրայ կամ գիւղի ճամբաներուն մէջ, կը դիտէինք բնութեան հրաշալիքները, կը լսէինք թռչուններու դայլայլը, վճիտ ջուրերու կարկաչը, կը շնչէինք կազդուրիչ օդը, եւ զօրացած՝ կը վազվզէինք Անահիտին հետ, դաշտերուն մէջ ու շշապառ կը նստէինք ծառի մը ստուերին տակ։ Մօտակայ կովերը, որոճալով ու զարմացած, ակնապիշ կը դիտեն մեզ ու կը բառաչեն, ու մատակ ձին անհոգ՝ կը ղափղափէ ու կը վռնչէ։ Մեր պտոյտներու ընթացքին կը հանդիպէինք մանկական բազմաթիւ խումբերու, որոնք ընկերակցութեամբ իրենց խմբապետներուն, օդափոխութեան կայաններէն դուրս ելած կը պտըտէին կապուտակ երկնքի տակ, երգ մը իրենց շրթներուն։

Իրիկունները հաճոյքով կ'երթայինք Անահիտին հետ, ձեռք – ձեռքի, գնելու համար, մօտակայ ագարակէն, մեր նախաճաշի թարմ կաթը, ու ընթրիքէն վերջ, ան կը կարդար իր մանկական պատմութեան գիրքերը, իսկ մենք կնոջս հետ, ձեռքէ ձեռք կը խլէինք «Յառաջ 50»ը, կը կարդայինք հետաքրքրութեամբ, հատընտիր յօդուածները, անցեալ ու ներկայ սիրելի անձնաւորութիւններու, վերապրելով քա՛ղցր յիշատակներ։ Ամէն գնահատանքի արժանի երկասիրութիւն մը, յուզումով ու զոհաբերութեամբ պատրաստուած, որպէս փառքի եւ յիշատակի մատեան, ընծայաբերուած՝ Մեծն Խմբագրապետին։

Այսօր, Կիրակի, բարեպաշտիկ սովորութեամբ եկեղեցի գացինք․ վարդապետը մասնաւոր գուրգուրանքով կ'ընդունի կայաններու փոքրիկները, որոնք մաքուր հագուած, շարք – շարք կը մտնեն ու կը գրաւեն իրենց վերապահուած տեղերը։

Պատարագը կը սկսի, աստնք ալ ողորմելի են մեզի պէս, երգիչները կը պակսին — արձակուրդի շրջան ըլլալո՞ւն համար արդեօք — երկու տարեցներ եւ երիտասարդ կին մը կ'երգեն, մասնակցութեամբ դաշնամուրին։ Ծխակատա օբուրիւնը կ'ըլլայ արդիական ձեւով։ Ծերուկ վարդապետը կը քարոզէ, բնաբան ունենալով, Յիսուսի սա խօսքերը․ «Գնացէք այսուհետեւ, աշակերտեցէք զամենայն հեթանոս» եւ իր խօսքը կ'ուղղէ մասնաւորաբար փոքրիկներուն որոնք ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէին։

Ու մինչ վարդապետը կը քարոզէր․․․ յիշեցի որ ես ալ փոքրիկ մանչուկ մը եղած էի ժամանակին։ Այո՛, վարդապետ, այդ քրիստոնէութիւնը քարոզուեցաւ նաեւ Հայաստանի մէջ Թադէոս եւ Բարթողիմէոս առաքեալներու կողմէ, չի՞ն – ունեցան հազարաւո՛ր եկեղեցիներ ի փառս Աստուծոյ եւ ժողովուրդ մը ապրեցաւ փառքի եւ տառապանքի օրեր, սակայն միշտ պահեց իր հաւատքն ու հաւատարմութիւնը իր Արարչին հանդէպ։ –Այդ ժողովուրդէն մասնիկ մը, ասկէ երեք հարիւր տարիներ առաջ, գաղթեց Սեբաստիայէն ու Մարմարա ծովածոցի բարձունքին վրայ, հիմը դրաւ իմ սիրելի ծննդավայրիս Պարտիզակին։ Ժամանակի ընթացքին այդ գիւղը եղաւ լուսոյ օրրանը, Նիկոմիդիոյ շրջանի Հայութեան, իր ամերիկեան բարձրագոյն եւ ազգային «Ներսէս Շուշանեան» վարժարաններով։

Ունէինք մեր փառաւո՛ր Ս․ Յակոբ եկեղեցին, պարզ ու Կիրակի օրերը պաշտամունք կ'ըլլար հոն, ուր բարի եւ հաւատացեալ ժողովուրդ մը կը գտնէր իր հոգեկան սնունդն ու մխիթարութիւնը, արժանաւոր եկեղեցական հայրերու կողմէ։ Կը յիշեմ թէ, Կիրակի օրերը, ի՜նչպէս եկեղեցի կը վազէի, անցնելով Մեծ Աղբիւրին առջեւէն, Աղասի էֆէնտիին դեղարանէն, Հէօքիւմէթէն, եւ Սիմաւոնին խանութէն, աջ դառնալով կը հասնէի եկեղեցի։ Հոն կը գտնէի մեր սիրելի ժամկոչ աղբարը, որ երբեմն թոյլ կուտար –որ, իրեն հետ ես ալ քաշեմ հաստ պարանը, պատարագի զանգը հնչեցնելու համար։

Կը մտնէի եկեղեցի, եւ կը գրաւէի տեղս, դասին մէջ, հօրս առջեւը։ Կ'աղօթէի, փութաջանաբար, ինչ որ սորված էի այն ատեն, բայց որոշապէս գիտեմ թէ նշխար մը եւ տասը փարա ունենալ էր, իմ մանկական նպատակս։ Չէի համարձակեր ուզել, բայց անհամբեր շարժումներով ու աչուկներովս կը հասկցնէի, եւ հազիւ ստացած՝ դուրս կ'ելլէի եկեղեցիէն, կլորիկ ու թարմ սիմիթ մը գնելու համար, մեր հացագործ Գեղեցիկ աղբարէն։

Կիրակի մը սակայն, բացառիկ եւ յիշատակելի օր մը եղաւ ինծի համար։ Կը պատարագէր Տէր Մատթէոս քահանայ հայրը, նախկին ուսուցիչ, Ներսէս Շուշանեան վարժարանին, որ չա՛տ կը սիրէի․ դպիրները կ'երգէին, հոգեզմայլ «Խորհուրդ խորին»ը, ղեկավարութեամբ դպրապետ Գ․ Սարայտարեանի։ Տէր հայրը բեմ կը բարձրանայ մոմակալներով եւ բուրվառակիր սարկաւագով․ ըզգեստաւորուած է թանկարժէք շուրջառով եւ սաղաւարտով, որոնք խորանի լոյսերուն տակ կը շողշողան՝ ու բազկատարած կ'աղօթէ «ի յարկի սրբութեա՛ն եւ ի տեղւոջս փառաբանութեա՛ն»․ քաղցր է Տէր հօր ձայնը եւ աղօթքը հոգեյոյզ, խորհրդաւոր եւ ազդեցիկ, ու ես բոլորովին հիացած ու վերացած, գոհունակ չեշտով, իմ մանկական պիլ ձայնովս, «Եաշասը՛ն Տէր Մատթէոս» պոռացի․․․։ Մէկ վայրկեան շփոթ լռութիւն մը տիրեց, հայրս հազիւ կրցաւ բերանս գոցել ու արարողութիւնը շարունակուեցաւ։

Բայց, ուրկէ՞ ուր այս բարբարոս «եաշասըն»ը․ կը խորհիմ թէ, ազդուած պէտք է ըլլամ այն տօնակատարութիւններէն որոնք տեղի կ'ունենային սուլթաններու գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, եւ ժողովուրդը իր գոհունակութիւնը կը յայտնէր «բարեխնամ վեհապետին», մաղթելով արեւշատութիւն եւ երկար կեանք։

Նոյն բանը կ'ըլլար նաեւ Պարտիզակի մէջ, կառավարատան առջեւ ու շուկայի երկայնքին, որ զարդարուած կ'ըլլար դրօշակներով։ Միւտիւր պէյը եւ ուրիշներ կը խօսէին, գովելով անուշտ «բարի» սուլթանը, ու Պարտիզակցին հետեւելով ընկալեալ սովորութեան, կը պոռար, բայց վստահ եմ թէ, այդ «եաշասըն»ը երեւութական ու կեղծ արտայայտութիւն մը եղած ըլլայ, որովհետեւ ի՞նչպէս երկար կեանք մաղթել մարդու մը արիւնարբու, որ ջարդել կուտայ, կողոպտել ու քանդել․․․

Բայց իմ կեցցէս, մանկական անկեղծ սրտի արտայայտութիւն մըն էր, Հայց․ Եկեղեցւոյ արժանաւոր մէկ պաշտօնէին ուղղուած, որ սրբութեամբ նուիրուած է իր ժողովուրդի հոգեւոր պէտքերուն, կը մխիթարէ զիրենք, եւ անոնց հետ է տըխրութեան եւ ուրախութեան օրերուն։ Իմ կեցցես, այո՛, իրաւ կեցցէ մըն էր։

Եւ ամէն անգամ որ Տէր Մատթէոսի կը պատարագէր Տէր Փիլիպպոս հայրը, իր փառաւոր մօրուքին ու պեխերուն տակը պահուըտած շրթները շարժելով՝ կամացուկ կ'ըսէր ինծի․ «Հա՛յտէ, Յովհաննէս ժամանակ է»։ Հայրս շուտով բերանս կը գոցէր ու ցուցամատովը կը սաստէր զիս «ձայնդ չելլէ» ըսելով։ Բայց ո՞ւր են հիմա, Տէր Մատթէոս, Տէր Փիլիպպոս քահանայ հայրերն ու իմ քահանայ հայրիկս․․․։

Տարիները անցե՛ր են, փոխուե՛ր է նաեւ մեր կեանքը, բայց ես պիտի ուզէի որ «իմ կեցցէս» հասնի մինչեւ մեր օրերու եկեղեցական հայրերուն, որոնք գիտակից իրենց կոչումին, նուիրուած են Հայ․ Եկեղեցւոյ պայծառութեան ու բարեկարգութեան, եւ ամէն ջանք կը թափեն որ եկեղեցին չպարպուի հաւատացեալներէն «դպրաց դասեր»ը լքուած դասեր չըլլան, երգեցողութիւնները ըլլան կանոնաւոր ու ներդաշնակ, որովհետեւ, ուծացումի եւ մոռացումի այս օրերուն, եկեղեցին հայկական, ոչ թէ միայն «ծննդավայրն է մեր հոգւոյն եւ ամուր բերդը հաւատքի մեր պապերուն» եւ մեր, այլ եւ զօրեղ կռուանը ազգապահպանման, մեր այս ցիրուցան վիճակին մէջ, ի սփիւռս աշխարհի։

Հոն է որ մենք կը գտնենք մեր քրիստոնէական հաւատքը, մեր ոսկեղինիկ լեզուն, մեր հոգեզմայլ շարականները, մեր սուրբերը՝ Գրիգոր Լուսաւորիչ, Սահակ – Մեսրոպ, Շնորհալի, Նարեկացի եւ հոյլը այն բոլոր երանելի սուրբ հայրապետներուն, որոնք մեր հոգւոյն եւ մտքին լոյսն են եղեր ու փառքը Հայց․ Եկեղեցւոյ ու հայ ազգին։

Կը սթափիմ․․․ Պատարագը վերջանալու վրայ է, եւ հաւատացեալներ մեծ ու պզտիկ կը մօտենան հաղորդուելու համար։

Շնորհակալութիւն ձեզի, չարաճճի փոքրիկներ, որ պատճառ եղաք այս խորհրդածութիւններուն եւ արթնցուցիք իմ մէջս, մանկական այս յուշերը քաղցրիկ, որոնք աւա՛ղ, անցեր են անդարձ։

Դուրս կ'ելլեմ եկեղեցիէն, ծննդավայրիս Ս․ Յակոբ եկեղեցւոյ զանգակներուն հեռաւո՛ր ու անցաւո՛ր, օրհնաբեր ղօղա՛նջը սրտի՛ս։

ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Եւ տխուր քանի

— o —

Շաբաթ Հոկտեմբեր 9ին Փարիզի Ս․ Յովհաննէս Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ մատուցուեցաւ պատարագ Սրբոց Թարգմանչաց Վարդապետաց տօնին առթիւ։ Եօթը բարեպաշտուհիներու ներկայութիւնը բաւական էր հասկնալու համար Հայ հասարակութեան վերաբերմունքը այդ խումբ մը սուրբ վարդապետներուն նկատմամբ, որոնք հայ ժողովուրդի կեանքը 5րդ դարուն նոր եւ բախտորոշ անկիւնադարձի մը առջեւ դրին եւ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան պայքարին մէջ կարեւոր դեր ունեցան։

Քաղաքականապէս իր անկախութիւնը կորսնցուցած Հայաստանը շուարած վիճակ մը կ'ապրէր այդ օրերուն։ Ռազմական դիմադրութիւններ զինք նուաճող

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ

ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՄՈՒՏՔ

Ու ես Տարօն աշխարհի յիշատակարանն եմ գրում պապիս սովորեցրած գրերով։ Գրում եմ անցեալ ժամանակով, քանզի յիշատակարանը գալոց սերունդների համար է, երբ ես էլ մեռած կը լինեմ, ինչպէս վաղուց մեռած են Բղէշ գերդաստանի բոլոր մեծերը Վերին Շէնիստում, Խասգիւղում եւ Մուշ քաղաքում։ Գրում եմ դէպք առ դէպք, քառածալ թղթի վրայ, ընկոյզի կանաչ կեղեւից շինած մելանով, ականջս՝ Մշոյ գետակի աղմկայոյզ շառաչին, որ զօր ու գիշեր անլռելի հնչում է մեր տան մօտով։

Աստուած, դու նախ մեր ազգի բոլոր զաւակներին տիրութիւն արա, յետոյ իմ երկու որդիներին ու եղբայրներիս եւ, մանաւանդ, իմ եղբայր Վաղարշակին, որ բնակիչն է Խասգիւղի։ Եւ յաւիտեան խնկելի յիշատակով պահիր մեր քաղաքի երեւելի մարդոց, մեր Կոտօ Յակոբին, մեր Մելքոն վարժապետին եւ Մշոյ ու Սասնոյ աշխարհի մեր աննման ժողովրդի մեծին ու փոքրին։

Տէր ամենակարող, սատարիր ինձ, որ աւարտեմ յիշատակարանը Տարօնայ, եւ մեղքերիս թողութիւն տուր, որ աւուր դատաստանին սեւերես չգամ քովդ։ Մեղայ քար բերնիս»։

« ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ »

Տարօնը Մեծ Հայքի Տուրուբերան նահանգի գաւառներից մէկն է, այժմեան Մշոյ դաշտը, որի կենտրոնն է Մուշ։

Մշոյ հարաւում Սասունն է։ Հայ իշխանութեան օրերին Սասունի բնակչութիւնը բաղկացած էր բացառապէս Հայերից, որոնք կոչւում էին լեռնցի, այդպէս է հաւաստում Զենոբ Գլակը։ ԺԷ․ եւ ԺԸ․ դարերում քրդական վաչկատուն ցեղերը, հարաւից գաղթելով եւ Հայերի հետ շփման մէջ մտնելով, հետզհետէ թափանցեցին Սասնոյ Բսանք, Խիանք եւ Գարճող գաւառակների մէջ։

Օսմանցին մի օրէնք ունէր․ եթէ մէկը տասը տարի օգտագործում էր մի արօտավայր, այդ արօտավայրը կամ կալուածը այլեւս դառնում էր նրա սեփականութիւնը։ Այսպիսով, վերոյիշեալ գաւառակներում լեռնցի Հայերի բոլոր արօտավայրերը, որտեղ քուրդ աղաները իրենց անասուններին էին արածացրել մի քանի ամառուայ ընթացքում, Քրդերի ձեռքն անցան։ Այդ գաւառները ոչ միայն խլուեցին իրենց տէրերից, այլեւ հայ գիւղացիները խաֆիր (ճորտ) դարձան այդ հողերի վրայ։ Նրանք պարտաւոր էին շաբաթուայ մէջ մի քանի օր ձրի աշխատել քուրդ աղայի համար եւ նրան խաֆիրութեան տուրք վճարել։ Մինչեւ անգամ քուրդ աղաները իրենց ճորտ Հայերին կամ Հայերով բնակեցուած գիւղերը սկսեցին ծախել կամ նուիրել միմեանց՝ իբրեւ ինչք կամ ըստացուածք։

Այս վիճակին ենթարկուեցին ոչ միայն Խիանքի, Բսանքի եւ Գարճողի գաւառակները, այլեւ նրանց հարեւան շրջանները՝ Խութ – Բռնաշէնը եւ Մոտկանը։ Հարստահարութիւնը այնպիսի ահռելի չափեր ընդունեց, որ այդ վայրերի հայ բնակիչները, մեծ մասամբ կարմիր երիցու տներից, լքեցին իրենց տունն ու տեղը եւ իրենց լեռներից իջան Մշոյ դաշտ՝ շարժուելով դէպի Խնուս, Բուլանուխ եւ Ալաշկերտ։

Մշոյ դաշտի մի շարք գիւղեր Սասունի եւ Խութի նախկին բնակիչներից են կազմուած։ Մոկսի եւ Վանի Շատախի բնակիչները հին սասունցիներ են։ Խաֆիրութեան տուրքը այնպիսի խոր արմատներ էր ձգել Քրդերի մէջ իբրեւ իրենց արդար իրաւունք, որ ռեւէ Քուրդ, ոտքով երկու օրուայ ճամբայ կտրելով, Սասնոյ կամ Խութայ լեռներից իջնում էր Մշոյ դաշտ, գտնում էր իր նախկին հպատակ Հային, մէկ–երկու օր հիւր էր լինում այդ Հայի տանը եւ յաջորդ օրը, գանձելով իր տուրքը՝ ամենաքիչը մի զոյգ տրեխ կամ գուլպայ, վերադառնում էր տուն։ Անձամբ յիշում եմ, մենք, Խութ – Բռնաշէնի աշիրապետութեանը պատկանելով (որովհետեւ կարմիր երիցու տան մեր նախնիքները ապրած են եղել Վերին Շէնիստում), մեր Միրզա աղան 1884ին եկաւ Խասգիւղ եւ, իբրեւ խաֆիրութեան տուրք, իմ հօրից ստացաւ մի ձեռք հագուստի կերպաս, կարմէլ հօրս դրամով կարել տուեց եւ հագնելով՝ վերադարձաւ Խութ։

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար․ – 4)

Fonds A.R.A.M

կայորութիւններու դէմ, յայտնապէս չէին կրնար երաշխաւորել իր գոյութիւնը։ Վերջնականօրէն չտարրալուծուելու եւ պահելու համար ազգային իր ինքնուրոյն դիմագիծը, ուրիշ ելք չունէր հայ ժողովուրդը եթէ ոչ լծուիլ՝ նոր պատուար մը ստեղծելու աշխատանքին։ Այդ պատուարը հոգեւոր սպառազինումն էր եւ կերտումը մտաւոր ինքնուրոյն մշակոյթի։

Ազատագրութեան այս նոր գաղափարախօսութեան եւ պայքարին ջահակիրները պիտի հանդիսանային Մեսրոպ Մաշտոց եւ իր շուրջ համախմբուած վարդապետներ, որոնք Աստուածաշունչի եւ շատ մը ուրիշ աստուածաբանական, եկեղեցական ու փիլիսոփայական գիրքերու թարգմանութեամբ կոչուեցան Թարգմանիչ վարդապետներ։

Հոգի՛ն եւ հաւա՛տքը, ատոնք էին Հայոց նոր զէնքերը։

Անոնցմով զրահուած արշաւանք մը միայն կրնար հրդեհել եւ լուսաւորել Հայոց մթին եւ անորոշ ապագան։

Չեմ ուզեր Հայոց պատմութիւն պատմել։

Թարգմանիչ վարդապետները այսօր մեզի ի՞նչ կը թելադրեն, այս կէտը կը հետաքրքրէ ամէնէն աւելի։

Մեր ապրած երկրին վրայ, հայ ժողովուրդին զանգուածը կորսնցուցած է այլեւս ամէն գաղափարախօսութիւն։ Մեր ժողովուրդը հոգեկան եւ մշակութային արժէքներու դէմ կոնակ դարձուցած, կը շնչէ միայն իր առօրեան, իր հասարակ առօրեան։ Ոչ միայն հայկական իմաստով, այլեւ իբրեւ մարդ ալ իր մէջ փլած է հոգեկան եւ իմացական արժէքներու գիտակցութիւնը։ Այս տեղատուութիւնը դժբախտաբար կը պատրաստէ հայ ժողովուրդի ազգագրական կործանումը։ Եւ ամէն անգամ երբ կրօնապէտ, գրագէտ կամ կուսակցական գործիչ մը բեմերէն, գիրքերէն կամ օրաթերթերէն կ՚երգէ այս նահանջը, անոնց երգը կը մնայ միշտ որպէս երգ անապատի։

Ինկած են այսօր Մեսրոպի եւ Թարգմանիչ Վարդապետաց յառաջ բերած հոգեւոր եւ մտաւոր պատուարները եւ անոնց փոխարէն անտարբերութեան չարիքի հաստ ու անթափանց վարագոյր է իջեր ամէնուս զգացողութեան եւ գիտակցութեան առջեւ։

Յաճախ կը խօսուի սպիտակ ջարդի մասին եւ անոր պատասխանատուութիւնը կը ձգուի տեղական - արտաքին պայմաններու վրայ։ Բայց ասպետական եւ հիւրընկալ, ազատ Ֆրանսայի հողին վրայ ո՞վ կ՚արգիլէ Հայոց որպէսզի պահեն իրենց կրօնքը, իրենց նախահայրերու սրբազան հաւատքը, իրենց մայրենի լեզուն կամ ընտանեկան սրբութիւնները։ Ճիշդ է որ դիւրին չէ պահել այս բոլորը այնպէս ինչպէս կը պահուի հայրենի հողին վրայ, սփիւռքի մէջ Հայը բնականօրէն երկու տարբեր աշխարհներ կը կրէ իր ներսը, բայց մեզ հիւրընկալող երկիրները մեծաւ մասամբ, մեզի կը շնորհեն լայն ազատութիւն տէր կանգնելու մեր նախահայրերէն մեզի հասած ժառանգութիւններուն եւ մանաւանդ հնարաւորութիւններ կը ստեղծեն ազգային մշակութային ստեղծագործական աշխատանքներու յաջողութեան, եւ շարունակման մէջ։ Եթէ երբեք այսքան տարիներու ընթացքին ֆրանսահայ համայնքը յաջողած չէ ամէնօրեայ մանկապարտէզներ կառուցանել հայաշատ կեդրոններու մէջ, ատոր մեղքը մեզմէ կուգայ։ Դուրսերը չփնտռենք։ Արեւմուտքի հիւրընկալ ափերուն վրայ, հայ զանգուածը մարդկային արժէքներու եւ իր ազգային գիտակցութեան մէջ անողնայար եւ գետնաքարշ էակներու սկսած է նմանիլ։

Աստուած ողորմէ՛ր մեզի։

Թարգմանիչ Վարդապետաց Տօնը այսօր հարիւրամեակներու ընդմէջէն անգամ մը եւս միեւնոյն գաղափարախօսութեամբ կը պատգամէ։ Հոգեպէս սպառազինուիլ։

Հայ հոգեկանութեան մթագնած երկնակամարը առանց հաւատքի եւ աշխատանքի չի կրնար լուսաւորել։ Թարգմանիչները կը թելադրեն մեզի հաւատալ եւ մանաւանդ աշխատիլ։ Կերտել մտքի տուներ եւ կազմակերպել մշակութային նոր կեանք։ Չի՛ բաւեր հպարտանալ այսօր Մեսրոպով, Եզնիկով, Եղիշէով։ Ի՞նչ նոր ոգեւորութիւն եւ նոր մշակոյթ մենք կրնանք կերտել։ Ա՛յս է հրամայականը։

Հնամեայ սուրբերը այսօր Տօնին թեւերով մեզի Հայու հոգիին տաք շունչը կը բերեն, — շնչէ՛ հայ մարդ, հոգին տարածութիւն եւ ժամանակ չի ճանչնար։ Հայկը, Ս. Գրիգորը, Ս. Մեսրոպը, հոգիի ալիքներուդ վրայ ամէն տեղ հետդ են, ի՛նչ փոյթ թէ ոտքիդ տակ հող չունիս, անոնք անուշահոտ խունկի նման յաւերժօրէն կը մխան հայկական տաճարի Ս. խորաններուն առաջ, ղո՛ւն անձնասպան չըլլաս միայն, որովհետեւ միայն մեռելներն են որ չեն կարող շնչել։ Ստեղծագործէ՛, որովհետեւ Ա. Բ. Գ.ի՛ Հայրդ կ՚ըսէ թէ կենդանութեան գաղտնիքը շարունակական ստեղծագործութեան մէջն է։

Բայց վա՜յ այն օրին եթէ եօթը բարեպաշտուհիներով շարունակուին Թարգմանչաց տօնակատարութիւնները Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ կամարներուն ներքեւ։

Կորա՛նք այդ օրը։

ՆՈՐՎԱՆ ՎՐԴ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Le corps de mon ennemi

O

Հանրի Վերնէօյի այս ժապաւէնը իր մէջ կը պարփակէ յաջող գործ մը ըլլալու շատ մը ստորոգելիները։ Դերակատարներու անխաւլ ընտրութիւն. տեսարաններու համաչափ դասաւորում. պատմելու ընտիր եղանակ. գործող անձերու հոգեբանական ճշգրիտ վերլուծում. մթնոլորտ՝ եւ մանաւանդ պատկերներու եւ գործողութեան կշռոյթ մը որոնք անգամ մը եւս կուգան փաստելու բեմադիրին հմտութիւնը։

Պալզաքեան հով մը կը փչէ Ֆելիսիէն Մարսոյի այս վէպին մէջ, որուն թատերաբեմը Ֆրանսայի հիւսիսի քաղաք մըն է, ուր գործատուներու ծուխերուն մէջ կերպասի ճարտարարուեստը կ՚աճի ու կը զարգանայ՝ ապրեցնելով բանուորները եւ հարստացնելով գործատէրերը։ Երեւութապէս պատմութիւն չունեցող քաղաք մը՝ ուր կեանքը բնականօրէն կը սահի, ուր գործատէրերը երջանիկ են եւ ուր բանուորներն ալ դժգոհ չեն։

Միակ դժգոհը ժապաւէնին հերոսն է ժան Փոլ Պելմոնտօ, որ արդար պատճառներ ունի ծխնելոյզներուն մուխը փարատելու եւ երեւան հանելու զոյգ ոճիրի մը իսկական պատասխանատուները։ Իր յամառութիւնը հասկնալի է, քանի անարդարօրէն եօթը տարի բանտարկուած էր ոճիրի մը համար՝ զոր չէր գործած։ Վերնէօյի մեղսակցութեամբ Պելմոնտօ կը ձեռնարկէ բուն յանցաւորները քօղազերծելու գործին։ Իսկական գործեան հանգոյց մը որ այս պարագային յաջողութեամբ կը լուծուի։

Յաջողութեամբ կը վերջանայ նաեւ այս ժապաւէնը, որ հակառակ իր մէջ պարփակած հոգեբանական եւ ընկերային բնոյթ կրող գործօններուն, չի ստիպեր հանդիսատեսը ուղեղային աճպարարութիւններու դիմելու։ Հոս է որ Վերնէօյ կը զանազանուի «խորունկ» մտածող բեմադիրներէն՝ որոնք կը շփոթեն շարժանկարը Սորպոնի ամփիթատրոններուն հետ եւ որոնց համար կարեւորը պատգամներ արձակելն է թէկուզ անոնք տեղ չհասնին։ Վերնէօյ այդ յաւակնութիւնը չէ ունեցած։ Կարեւորը իրեն համար իր նկարները տեղ հասցնելն է, այսինքն՝ լայն զանգուածներուն։ Կարգ մը քննադատներ Վերնէօյը դասած են «վաճառականական ժապաւէններ» շինող հեղինակներու կարգին։ Զարմանօք կը դառնանք, հակառակ ըսուած այս քննադատութիւնը ամէնէն յայտուն փաստն է որ Վերնէօյ լաւ հասկցած է շարժանկարի արուեստին գաղտնիքը։

ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱԿԱԿՐՕՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

Ծաղկաձորի մէջ երկօրեայ խորհրդաժողով մը գումարուած է Հոկտեմբերի սկիզբը։ Մասնակցած են Հայաստանի, ինչպէս նաեւ անդրկովկասեան միւս երկու Հանրապետութիւններու եւ Խորհ. Միութեան այլ վայրերու «աթէիզմի դասախօսներ, պրոպագանդիստներ»։

Օրակարգի հարց դարձած է Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 25րդ համագումարին տուած որոշումները եւ ատոնց հետ կապ ունեցող «մատերիալիստական գիտական աշխարհայեացքի ձեւաւորման մի քանի հարցեր»։

Խորհրդաժողովին բացումը կատարած է Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Կ. Դալլաքեան։

Այնուհետեւ դասախօսած են Մոսկուայի պետական համալսարանի «գիտական կոմունիզմի» ամպիոնի վարիչ Ս. Նիկիշով, Ստավրոպոլի մանկավարժական հիմնարկութեան փիլիսոփայութեան ամպիոնի վարիչ Ա. Ակսենտիեւ եւ Երեւանի պետական համալսարանի «գիտական աթէիզմի» ամպիոնի փրոֆեսոր Թ. Իսայեան։

Խորհրդաժողովին փակումը կատարած է Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի «պրոպագանդայի եւ ագիտացիայի բաժնի հրահանգիչ» Է. Լիսաւցեւ, որ «Կոնֆերանսի մասնակիցների ուշադրութիւնը հրաւիրեց անցեալի վերապրուկների յաղթահարման եւ գիտական աշխարհայեացքի ձեւաւորման ուղղութեամբ տարուող գաղափարա - դաստիարակչական աշխատանքի արդիւնաւէտութեան բարձրացման անհրաժեշտութեան վրայ։

×

ՕԳՍԷՆ ՍԱՐԵԱՆ

Ինչպէս լուրը տուած էինք առենին, Երեւանի մէջ Սեպտ. 21ին մեռաւ լրագրող Օգսէն Սարեան։

Ծնած էր 1896ին՝ Վան։ Նախակրթութիւնը ստացած էր տեղւոյն Կեդրոնական վարժարանը։ 1915ին անցած է Երեւան, ուր մինչեւ 1920 աշխատած էր իբրեւ ուսուցիչ եւ որբանոցներու դաստիարակ։ Այնուհետեւ մեկնած է Պոլիս, ուր լծուած էր հանրային աշխատանքի։ 1922ին Օգսէն Սարեան Պոլսէն տեղափոխուած է Միացեալ Նահանգներ, ուր մասնակցած է ՀՕԿի եւ «Բանուոր» թերթի աշխատանքներուն։ 1950–1963 թուականներուն նախագահը եղած է Ամերիկահայ Ազգային Խորհուրդի։ 1963ին ներգաղթած է Հայաստան։ 1965էն ի վեր Երեւանի քաղաքային խորհուրդի անդամ էր եւ «Գիտելիք» ընկերութեան դասախօս։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (204)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ՎԱԳՐԵՐԸ

Բայց կ՚երեւի թէ Սանտրիկօ Վենետիկի մէջ աւելի լաւ կազմակերպուած հրոսախումբ մը ունէր։

— Ամէնքն ալ հո՞ս են, հարցուց աւազակապետը գոհունակութեան ժպիտով մը։ Վերը քանի՞ հոգի կայ։

— Վեց, պատասխանեց հրոսակներէն մին որ ըստ երեւոյթին Սանտրիկոյի օգնականն էր։ Չորս հոգին քարայրին եզերքը եւ երկու հոգին ալ բանտարկեալին դրան առջեւ։

— Ուրեմն այսօր սատանան մեզի հետ է, գործերնիս յաջող պիտի երթայ, ըսաւ Սանտրիկօ, բայց շուտ գործի սկսելու ենք։

— Այո, Սքալապրինօն երկու օրէ ի վեր հոս կը թափառէր։ Կրնայ ըլլալ որ նորէն գայ։

— Սքալապրինօն ալ գալիք չունի, պատասխանեց Սանտրիկօ։ Հին հաշիւնիս մաքրեցինք։

Աւազակները սարսռացին։

— Ըսածս չմոռնաք, հրահանգեց Սանտրիկօ։ Գանձը քարայրին մէջն է։ Վերէն վար տակնուվրայ ընելու եւ գտնելու էք... եթէ գտնելու ըլլաք, կէսը ձերն է։

Աւազակներուն աչքերը կայծկլտալ սկըսան... հոսկէ հոնկէ ուրախութեան հայհոյանքներ լսուեցան։

— Ճամբայ ելէք, հրամայեց Սանտրիկօ։

Ակնթարթի մը մէջ աւազակները դուրս նետուելով զանազան ուղղութիւններով ցրուեցան։ Կասկած չկայ որ անոնցմէ իւրաքանչիւրը նախապէս հրահանգներ ստացած էր եւ գիտէր թէ ինչ պիտի ընէր։

Սանտրիկօ առանձին դուրս ելլելով, մտախոհ, Սեւ Քարայրին ճամբան բռնեց։ Երբ հազար քայլ քարայրէն հեռու ծառաստան մը մտաւ, գետինը պառկելով թուփերուն տակ երկնցաւ եւ սպասեց։

Այսպէս ժամ մը սպասեց։

Ժամ մը վերջը սուլիչի սուր ձայն մը լսուեցաւ։

— Լմնցաւ, փսփսաց աւազակը։

Եւ ոտքի ելլելով, այս անգամ առանց որեւէ նախազգուշական միջոցներու դիմելու քարայրին վրայ քալելով ներս մտաւ։

Քարայրին ներքին կողմը ջահով մը լուսաւորուած էր։

Չորս հոգի, ձեռքերնին ոտքերնին ամուր մը կապուած, անկիւն մը իրարու քով կռնակնին պատին նստած էին։

— Երկուքը մեռցնելու ստիպուեցանք, ըսաւ Սանտրիկոյի տեղակալը։

Սանտրիկօ անտարբերութեան նշան մը ըրաւ ձեռքովը։

Եւ չորս կալանաւորներուն նայելով ըսաւ.

— Քակեցէք սա մարդոց կապերը։

Ակնթարթի մը մէջ չորս կալանաւորներուն կապերը քակուեցան։

— Ձիս մտիկ ըրէք, ըսաւ Սանտրիկօ անոնց։ Դուք իմ հրոսախումբիս մէջ էիք, բայց ինծի դէմ ապստամբելով խառնակիչի մը հնազանդեցաք։ Սակայն այդ մարդը մեր արիւնէն չէ եւ չի կրնար մերը ըլլալ։ Ես Վենետիկէն կուգամ։ Հոն կարգ մը մարդիկ տեսայ որոնցմէ իրողութիւնը հասկցայ։ Այս մարդը, այդ Ռոլան ըսուածը դաւաճան մըն է որ լեռ ելած է մեր հրոսախումբին մէջ երկպառակութիւն սերմանելու համար։ Այդպէսով մեր կազմակերպութեան ուժերը պիտի տկարացնէ եւ յետոյ մեզ պիտի մատնէ։ Գիտէ՞ք թէ ով է այդ խառնակիչն ու դաւաճանը որուն կուրօրէն հնազանդեցաք, Տասներու Խորհուրդին մէկ լրտեսը։ Իր ծրագիրը սա է. լեռներու բոլոր հրոսակներուն վստահութիւնը շահիլ, զանոնք Վենետիկ առաջնորդել եւ հոն մէկ հարուածով ձերբակալել տալ բոլորն ալ։

— Ըսածդ բացարձակապէս սուտ է, պոռաց կալանաւորներէն մին։

Սանտրիկօ ոտքի ելաւ, ատրճանակին փողը այդ ճշմարտախօս եւ անվախ մարդուն ճակտին դրաւ եւ ըսաւ.

— Սուտ խօսիլս ինչէ՞ն գիտես։

— Սուտ ես, սուտ ես, կրկնեց կալանաւորը կտրուկ շեշտով մը։

Պայթիւն մը լսուեցաւ։

Խեղճ մարդը գլուխը խորտակուած վիճակի մէջ գետին փռուեցաւ։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վիրոֆլէէն Տէր եւ Տիկին Խորէն Գոչեան ողբացեալ Արմենակ Մօթիքեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50ական Ֆր. «Յառաջ»ին եւ Լիբանանի աղէտեալներուն: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Նարեկեան վարժարանի վարչութիւնը, իր կեդրոնի բացման առիթով, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ դրամական նպաստները.—

Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Սանճեան 10.000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ճէպրայիլ Պահատուրեան 5.000 Ֆր, Կիւլէսէրեան - Փամուքճեան ընտանիք 3.000, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Սանճեան 2000, Մարգարեան ընտանիք 1000, Տէր եւ Տիկին Շարլ Ներկիզեան 1000, Արաքեան ընտանիք, Ոմն, Տէր եւ Տիկին Ժան Ճենտէրէճեան, Վանեսեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սապունճեան 500ական, Ոսպիկեան ընտանիք 400, Թադէոսեան ընտանիք, Խաչատուրեան ընտանիք, Մասլաքեան ընտանիք, Թոմասեան ընտանիք 300ական, Մինասեան ընտանիք 250, Նալչաջեան ընտանիք, Գալքօզուրեան ընտանիք 200ական, Նալպանտեան ընտանիք, Պալճեան ընտանիք, Ոմն, Խրիմեան ընտանիք, Շաքմեան ընտանիք, Պ. Յովսէփ Սանճեան, Պզտիկեան ընտանիք, Միսքճեան ընտանիք, Սրապեան ընտանիք, Տէրտէրեան ընտանիք, Զարգարեան ընտանիք, Գիզիրեան ընտանիք 100ական, Տիկին Վարդենիկեան 70, Տիկին Եսթէր Մանուկեան 60, Ոմն 20:

ՆՈՒԷՐ

Բիւզանդ Թօփալեանի յիշատակին Աստղիկ Ճանիկեան կը նուիրէ 10 Ֆր. ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Ֆր. Տ. Արմաւ Հապէշեանէ իր ապաքինման առթիւ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ «ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏԻ» ՈՍԿԵԶՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 24, առաւօտեան ժամը 11ին Հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի «ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏԻ» մէջ, հայկական տարեկան ուխտագնացութեան առիթով:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Սարգիս Վ. Դաւիթեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ համայնքին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Ն. Կիւլխթան իրենց բարեկամ Գրիգոր Քիքրիքեանի մահուան առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

"ՅԱՌԱՋ 50"

ՃՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 – 14 ռիւ Սէն–Պանզիլ

Շաբաթ Հոկ.23, ժամը 19.30 քոքթէյլ.– Տարօն սրահ, ժամը 21.30ին ճաշ՝ Վասպուրական սրահ:

Ներկայ կ'ըլլան.—
ԳԱՌՆԻԿ եւ ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հ. Յ. Դ.

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ կոմիտէութեան ընկերական ժողովը Ուրբաթ, Հոկտ. 21 երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԴԱՇՏԻ ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23, երեկոյեան ժամը 20.30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ կոմիտէութեան ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23 երեկոյեան ժամը 20.30ին:

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻ կոմիտէի ընկերական ժողովը Շաբաթ, Հոկտ. 23 երեկոյեան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԿԱՅ Կ'ԸԼԼԱՅ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

×

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱԶՄԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, Անտոք Վարուժանի, Եօթնեղբայրեանի, Քրիստափորի, Դաշտի եւ Անի կոմիտէի ընկերները ընդհանուր ժողովի, Կիրակի, Հոկտ. 24 առաւօտեան ժամը 10.30ին, Վիէնի Ակումբը:

Կարեւոր օրակարգ:

ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԱՅՑ

Այս Շաբաթ օր Հոկտ. 23, եկեղեցւոյ երգչախումբի անդամները խմբական այց մը կուտան իրենց սիրելի ընկերոջ եւ նուիրեալ երգիչ Արմենակ Խաչիկեանի շիրիմին. իր մահուան տարելիցին առիթով. եւ յուշատախտակ մը կը զետեղեն:

Իր յիշատակը յարգող ընկեր եւ բարեկամները եթէ կը փափաքին մասնակցիլ, կը խնդրուի ժամադրուիլ Շաբաթ օր ժամը 15ին Թիէի գերեզմանատան մուտքին: (Փոլթ տ'Իթալիէն)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրութեան 70րդ տարեդարձին առթիւ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Պատուոյ նախագահութեամբ
ՊԵՐՆԱՐ Լաֆէյի
Président du Conseil de Paris

ՃՈԽ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL INTERCONTINENTAL
3, rue de Castiglione Paris 1er

Շաբաթ, Նոյեմբեր 6 ժամը 20.30ին

Առաջնորդութեամբ՝

ՔՕՃԱ – ՔԵԱՆ հայկական խանդավառ նուագախումբին ծանօթ արուեստագէտներ ՋԻՆԱ եւ ԿԷՈՐԿԻ

Կը ներկայացնեն ընտիր յայտագիր մը հայկական ազգային երգերու եւ պարերու:

ԹՈՄՊՈԼԱ՝ ի նպաստ Լիբանանահայ կարօտ ուսանողներու:
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 150 Ֆր.:
Միայն պարահանդէսի մուտք՝ ժամը 10.30էն ետք՝ 30 Ֆր.:
Թոմպոլայի տոմսին գին՝ 20 Ֆր.

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ՝
U. G. A. B.
118, rue de Courcelles Paris 17 tél. 924-86-71 227-12-26

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՀԻ
Madame Simone VEIL

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 23, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
dans les salons de Paris Sheraton Hôtel
19, rue du commandant-Mouchotte - Paris 14

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԽԻՍՏ ՓԱՅԼՈՒՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

animé par DON MARYO et son Orchestre
attraction : le Chanteur NORAYR
de l'ambiance, du rythme toute la nuit

Entrée 40 F les moins de 21 ans 10 F

ԾԱՆՕԹ.— Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով Աղքատախնամի կեդրոնը. 878 – 02 – 99:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ եթէ չբռնուին, կը տրամադրուին:

Le Comité d'Inauguration de la RUE D'ARMÉNIE A CLAMART

organise sous la Présidence d'Honneur de M. Jean FONTENEAU, Sénateur-Maire
LE SAMEDI 23 OCTOBRE A 20 H. 30
au Gymnase de la Plaine, 370, avenue du Général de Gaulle à Clamart

UNE GRANDE SOIRÉE ARMÉNIENNE

au profit du Comité de Secours aux sinistrés Arméniens du Liban

Diner-dansant animé par Bernard DEDEDJIAN et MARTEN YOURGENS
avec la participation des ensembles folkloriques :
NAVASSART — SAYAT NOVA — KAROUN — CHORALE ARMENIENNE

APPELLE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE A PARTICIPER MASSIVEMENT
LE DIMANCHE 24 OCTOBRE
à l'inauguration officielle de la rue d'ARMENIE *(anciennement Villa des Monts)*
par M. Jean FONTENEAU, Sénateur-Maire de Clamart

9 h. Grand'Messe à l'Eglise Arménienne, 6, avenue Bourgain (Issy)
11 h. Défilé de l'Eglise à la rue d'ARMENIE
11 h. 45 Inauguration officielle de la rue d'ARMENIE.

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Հոկտեմբեր 24, Տօն է Գիւտ Խաչի: Այս առթիւ Իսի լէ Մուլինոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Պատարագը կը սկսի ժամը ճիշդ 9ին:

Կը հրաւիրուի Իսիի շրջանին ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ պատարագին:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս Կիրակի (Հոկտ. 24) առաւօտ ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ քարոզէ նորօծ
ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՇԱՎԻԼ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասընթացքները տեղի կ'ունենան Հոկտեմբեր 11էն ի վեր:

1) Ամէն Երկուշաբթի եւ Չորեքշաբթի օրերը ժամը 18 – 19.30 յառաջացածներուն համար:

2) Ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14.30 – 19՝ փոքրիկներուն, իսկ ժամը 20 – 21.30՝ չափահասներուն համար:

Եկողները կրնան վայելել վարժարանիս զբօսավայրի կրթական խաղերը:

Արձանագրութեան համար դիմել Գէորգ Վրդ. Զապպարեանի.

Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

RESTAURANT EREVAN

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօնէր
Չորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր — մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի–քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու–պէօրէկ

Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:
ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 OCTOBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.710 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52e ANNÉE — N° 13.710

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԿԸ ԽԱՂԱՂԻ ԿԱՄԱՑ-ԿԱՄԱՑ

— o —

Հինգշաբթի առտու, 58րդ հրադադարը սկսած է գործադրուիլ, գոնէ մասամբ: Բայց ամէնէն աչքառուն այն է որ բուռն մրտակռուութիւններն ու հրացանաձգութիւնները տեղի ունեցած են Ռիատի համաձայնութեան ստորագրութեան եւ գործադրութեան միջեւ երկարող 4 օրերու ընթացքին: Հինգշաբթի առտու երկիրը սկսած էր խաղաղիլ եւ կ'ուզէինք յուսալ որ այդ հանդարտութիւնը ոչ յոգնութեան նշան է (և ամէն ինչ կը վերսկսի քանի մը անելէ ետք), ոչ ալ ամսուան վերջաւորութեան մերձաւորութեան հետ կապ ունի ինչպէս յաճախ պատահած էր, այցեալին:

Ըստ ձախ – մահմետական ճայնասփիւռին հրադադարը կը գործադրուէր 60 առ հարիւր համեմատութեամբ, ինչ որ շատ դրական երեւոյթ մը կը նկատուի, մանաւանդ երբ աւելցնենք թէ Ֆալանժներու համաձայն (Ճէմայէլ) 75 առ հարիւր կը գործադրուի: Բայց ժողովուրդը որ շատ տաքուպաղ տեսաւ աւելի թերահաւատ է, դեռ նախորդ գիշերը հրադանդերը կը տեղային քաղաքին վրայ ու լ'Օրիան -Լը ժուռ առաջին էջին վրայ կը խորագրէր «Մարդասպան խելագարութիւնը Պէյ – րութի մէջ»: Լիբանանի հարաւը դեռ տաք վիճակ մը կը նկատուի:

× Քեբրոնի քաղաքապետը յայտարարած է Մոնտին թէ կը համակերպին «պաղեստինեան փոքր Պետութեան մը տեղծման գրաւեալ հողամասերուն վրայ»:

Ծանօթ է որ Քեբրոնի մէջ էր որ անցեալները ծանր միջադէպեր պատահեցան մահմետականներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Ներկայիս աւելի հանդարտ է եւ մզկիթը, ուր թաղուած են Աբրահամ, Իսահակ եւ Եաքոբ վերաբացուած է:

ՓԵՔԻՆԻ ՉԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՅՈՅՑԵՐԸ

— o —

Չանգուածային ցոյցերով է որ ժողովուրդը կը պահանջէ դաւաճաններու ծանր պատիժը, այսինքն գնդակահարումը: Հսկայ ծաղրանկարներ կը ներկայացնեն Մաոյի այրին եւ «իր երեք մեղսակիցները» օձի գլուխով կամ սարդի կերպարանքով, հանրագրներով կը պահանջուի որ Մաոյի կինը գնդակահարուի եւ անկարելի չէր նկատուեր որ Շաբաթ օր կարեւոր դէպքեր պատահէին Փ ե ք ի ն կամ արդէն պատահած դէպքեր յայտարարուէին:

ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎԸ

— o —

Հինգշաբթի գիշեր Միւթիւալիթէի մէջ տեղի ունեցաւ կարեւոր հանրաժողով մը, որ բողոքի ցոյց մըն էր բռնատիրական վարչակարգերուն դէմ: Կազմակերպուած էր մաթեմատիկոսներու կոմիտէին կողմէ (Նախագահ՝ Շվարց) դատապարտելու համար կամայական արգելափակումը քաղաքական բանտարկեալներու Խորհ. Միութեան, Չեխոսլովաքիոյ, Չիլիի, Պոլիվիի եւ Ուրուկուէյի մէջ: Շահեկան երեւոյթն այն էր որ առաջին անգամ ըլլալով համայնավարները կը մասնակցէին եւ յանուն կուսակցութեան խօսք կ'առնէր Փիէր Ժիւքէն: Ցարդ ձայն բարձրացնող այս ձախերը «կասկածելի» էին համայնավարներու աչքին: Ժիւքէնի ելոյթը ամբողջութեամբ լոյս տեսած է Իւմանիթէի մէջ եւ ճիշդ է որ Ժիւքէն չէշտած է, ի մէջ այլոց.— «Ի՞նչպէս կրնանք ընդունիլ, արդարեւ որ համայնավար խօսքը, որու նպատակն է մարդկութեան ազատագրումը եւ որու համար կոչ կ'ընենք Ֆրանսացիներուն, որ պայքարին, արատաւորուի անարդար արարքներով: Ուրեմն չենք կրնար ընդունիլ որ Խորհ. Միութեան մէջ եւ Չեխոսլովաքիոյ քաղաքացիներ ըլլան, որոնք հալածուին, բանտարկուին, արգելափակուին իրենց տեսակէտը յայտնած ըլլալնուն համար»: Բայց ընելով հանդերձ քննադատութիւններ, համայնավարները չեն ընդունիր մասնակցիլ հակախորհրդային սխեմաթիք արշաւին (հակառաչիստ, ենք եւ պիտի ըլլանք, հակախորհրդային՝ երբեք):

Ժիւքէնի ելոյթին ներքեւ լոյս տեսած է նաեւ լրատուութեան խորհրդային Փարիզի գրասենեակի մէկ զեկոյցը, ուրկէ կը պարզուի որ Խորհ. Միութեան մէջ «կան մարդիկ որոնք հակահամայնավար տեսակէտներ կը յայտնեն բայց ատոր համար ոչ ոք ամբաստանեալի աթոռին կը նստի...»: Ո՞վ կրնայ հակառակը ըսել, այսքան ծանօթ եւ բացայայտ իրականութեան մը...:

Քանի մը տողով

ԺԻՍՔԱՐ վերադարձաւ Ռէխինիոնէն եւ Ֆրանս-էնթէրի լրագրողին յայտնեց թէ մեծամասնութիւնը պիտի շահի 1978ի ընտրութիւնները: Նախքան մեկնիլը, ի պատասխան այն ցուցարարներուն որոնք կղզին անկախութիւնը կ'ուզէին, ըսաւ թէ ատիկա ծանր հետեւանքներ կ'ունենար:

ԳԱՐԱՄԱՆԼԻՍ խօսք առնելով ընդդիմութեան պահանջած վիճաբանութեան ատեն, արտաքին քաղաքականութեան շուրջ եւ անդրադառնալով յոյն – թրքական տագնապին, ըսաւ. «բանակցինք աղէտալի պատերազմի մը առաջքն առնելու համար»:

ՊՐԱՒԴԱ լոյս ընծայած է բանտարկուած երիտասարդ Ֆրանսացիի մը «մեղայագիրը»: Ենթական 43 օր առաջ ձերբակալուած էր Մոսկուա հակախորհրդային քարոզչութեան յանցանքով: Այսօր իր սխալները հրապարակաւ կը խոստովանի:

Իր նամակին մէջ Ֆրանսացին նաեւ գովքը հիւսած է խորհրդային բանտին եւ բանտապահներուն:

Վերադարձաւ Փարիզ ու ճիշդ հակառակը ըսաւ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ. 18 – 19)

ՓՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջերս Երեւան կը գտնուէր ֆրանսացի ծանօթ հայագէտ փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտի: «Արմենփրէս»ի թղթակցին հետ ունեցած հարցազրոյցի ընթացքին փրոֆ. Ֆէյտի հետեւեալը ըսած է. «Ինչպէս լեզուաբանութեամբ հետաքրքրուող շատ մը երիտասարդներ, գիս ալ կը հրապուրէր արեւելքը. կը փափաքէի արեւելագէտ դառնալ: 1924ին, Փարիզի մեր դրացիներուն մէջ հայ ընտանիք մը կար, որ փախած էր Թուրքիայէն՝ ջարդերու ատեն: Լաւ մարդիկ էին: Անոնց միջոցով ես ծանօթացայ հայ ժողովուրդին եւ, թէեւ շատ քիչ, հայերէնի: Երբ անոնք տեղափոխուեցան, ինծի հայերէն երկու գիրքեր տուին, որոնցմէ մէկը Եղիա Տէմիրճիպաշեանի գործերէն էր: Յետագային ես հանրագիտարանէն մէկուն մէջ կրցայ գտնել հայերէնի Այբուբէնը եւ սկսայ կարդալ ինծի ժառանգ մնացած այդ երկու գիրքերը: Հետզհետէ սորվեցայ նաեւ հայերէնի հոլովումն ու խոնարհումը: Շատ լաւ կը յիշեմ, այդ ժամանակ ես օրագիր ունէի, ուրօրը-օրին գրի կ'առնէի պատահած դէպքերը: Որպէսզի ոչ ոք հասկնայ, թէ ինչ գրած եմ, կը գրէի հայերէն տառերով եւ լատիներէն լեզուով: Երբ ինքնաշխատութեամբ ձեռք ձգեցի հայերէնի նախնական գիտելիքներ, սիրեցի այդ լեզուն եւ որոշեցի դառնալ ո՛չ թէ արեւելագէտ, այլ՝ հայագէտ: Երկու տարի աշակերտեցի Մաքլէրին, որուն շատ բան կը պարտիմ: Ան եղաւ իմ առաջին եւ անզուգական ուսուցիչը: Որոշ ժամանակ մըն ալ հետեւեցայ Մարիէսի դասախօսութիւններուն: Ափսոս, շատ քիչ վայելեցի Մէյէն, միայն քանի մը ամիս, երբ ան կաթուածահար ըլլալով այլեւս չդասախօսեց Սորպոնի մէջ: Ուսումս աւարտելէ ետք երկու տարի իբրեւ ուսուցիչ պաշտօնավարեցի Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որմէ ետք, իբրեւ Ֆրանսերէնի ուսուցիչ, հրաւիրուեցայ Վենետիկ՝ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանին մէջ պաշտօնավարելու: Վենետիկի մէջ ես առիթ ունեցայ ծանօթանալու ոչ միայն Մխիթարեաններու հարուստ մատենադարանին, այլեւ ապագայ կնոջս, որ հայուհի է: 1937էն ի վեր կը կազմեմ հայերէն հմայագրերու հաւաքածոյ մը, որուն համար օգտագործած եմ Վենետիկի Մատենադարանը գտնուող 30 ձեռագիրներ: Հաւաքածոն կը պատրաստեմ հրատարակութեան: Կը գրեմ նաեւ յօդուածներ: Հայագիտութեամբ զբաղելուս ամբողջ ընթացքին ինծի շատ կ'օգնէ այն գրականութիւնը զոր ժառանգած եմ Մաքլէրէն: Թէեւ իմ ուսումնասիրութիւնները կը սահմանափակուին միայն գրաբարի ուսումնասիրութեամբ, բայց ես կը կարդամ նաեւ հայ դասական հեղինակներուն երկերը: Կը պաշտեմ Դանիէլ Վարուժանը: Մեծ են նաեւ Չարենցը, Դուրեանը եւ շատ ուրիշներ»:

×

«ՈՍԿԷ ՀԱՍԿ» ԲԱԺԱԿԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Գիւղական ֆութպոլիստներու համար կոմերիտմիութեան համամիութենական կեդր. կոմիտէի սահմանած «ոսկէ հասկ» բաժակի մրցումները վերջ գտած են: Աւարտական մրցումներուն մասնակցած են Ռուսաստանի «Ուրոժայ», «Ուկրանիոյ «Կոլոս», Ղազախստանի «Կայրաթ», Լիտվիոյ «Նիամունաս», Վրաստանի «Կոլմէուրէ», Թիւրքմենիոյ «Կոլխոզչի», Մոլտավիոյ «Կոլխոզնիկոլ» եւ Հայաստանի «Սեւան» գիւղական մարզական ընկերութիւններու խումբերը: Վճռական խաղերը տեղի ունեցած են Աբովեան քաղաքի մարզադաշտին վրայ: Աբովեանցիները թէեւ հիւրընկալութիւն ցոյց տուած են հիւրերուն հանդէպ, զանոնք պտըտցնելով Գառնի, Գեղարդ, Էջմիածին եւ Զուարթնոց, սակայն նոյն վերաբերումը ցոյց չեն տուած դաշտին վրայ: Առաջին իսկ օրը անոնք 4 — 0 արդիւնքով պարտութեան մատնած են Թիւրքմենիոյ խումբը, եւ յետոյ՝ 2 — 0 ով Ղազախստանի խումբը: Երրորդ հրջանի հանդիպումը տեղի ունեցած է Հայաստանի և Ռուսաստանի խումբերուն միջեւ եւ դարձեալ 2 — 1 արդիւնքով Հայաստան յաղթած է: Այնուհետեւ Հայաստանի խումբը յաղթած է Մոլտավիոյ, Վրաստանի եւ Ուկրանիոյ խումբերուն եւ շահած է «Ոսկէ հասկ» բաժակը:

×

«ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ» ՕՓԵՐԱՆ ԱՏՐՊԷՃԱՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 12ին, Ատրպէջանի մէջ ներկայացուած է Ալէքսանդր Յարութիւնեանի «Սայաթ – Նովա» օփերան, մասնակցութեամբ՝ Երեւանի Ալ. Սպենդիարեան օփերայի խումբին: Հանդիսականները ջերմօրէն գնահատած են գլխաւոր դերակատար Վահան Միրաքեանը, ինչպէս նաեւ երգչուհի Օլգա Գաբայեանը եւ ատրպէջանցի երգիչներ Մուրսալ Բադիրովը, Վալերի Կուրբանովը եւայլն:

«Սայաթ – Նովա» օփերան Ատրպէջանի մէջ առաջին անգամ հնչած է 1973ին:

×

Ս. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Խորհ. Միութեան Նախարարաց Խորհուրդի գիտերու եւ յայտնագործութիւններու պետական կոմիտէն երիտասարդ գիտնական Սեդրակ Սեդրակեանը պարգեւատրած է գնահատագրով՝ «Կոնեակի սպիրտի եւ նման խմիչքներու հասունացման եղանակի» համար: Դեռ ուսանողական տարիներուն Սեդրակ Սեդրակեան շատ մը արժէքաւոր փոփոխութիւններ առաջարկած է սնունդի արդիւնաբերութեան արուեստագիտութեան մէջ, որոնց համար ալ պարգեւատրուած է «Խորհ. Միութեան լաւագոյն ուսանողական – գիտական աշխատանքի համար» մետալով:

×

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄՆԵՐ

Խորհ. Միութիւնը հրապարակ հանած է նամականիշերու նոր շարք մը: Հինգ նամականիշներուն նկարները եւ գրութիւնները կը ներկայացնեն ընկերվարական երկիրներու «Ինտերկոսմոս» ծրագիրը, ինչպէս նաեւ տիեզերքի ուսումնասիրութեան եւ իւրացման մարզէն ներս Խորհ. Միութեան՝ Հնդկաստանի, Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի հետ ունեցած համագործակցութիւնը: Հրապարակ հանուած է նաեւ ռուսերէնի բացատրական բառարանը կազմող Վ. Ի. Դալի ծննդեան 175ամեակին նուիրուած նամականիշը:

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿ Պ. Յ. ՄԱՐԹԱՅԵԱՆԻ (*)

Արտադրողին, ստեղծագործողին, աշխատասիրողին հասցէին՝ շա՛տ ըսի-ըսաւ կ'ըլլայ, շա՛տ ու շատ խծբծանք, — Սակայն հաւատաւորը, այն որ կը հաւատայ -լրիւ- թէ իր գործը անկեղծ է, թէ իր գործը անշահախնդիր է, թէ իր գործը համապատասխան է ի'ր ըմբռնումներուն, — կը շարունակէ արտադրել, կը շարունակէ ստեղծագործել կամ աշխատասիրել: Շա՛տ ու շատեր թող պնդեն հակառակը, սակայն «աշխարհ կը դառնայ...»:

Հաւատաւորը, — այն որ կը հաւատայ թէ իր գործը անհերքելի օգտակարութիւն մը կը բերէ, կենսական պակաս մը կը լրացնէ, — թէ ոչ մէկ կերպով պարապին չերթար իր աշխատանքը, — կը շարունակէ: Վստահ եմ թէ դուք ունիք այդ հաւատքը· ուրեմն պիտի շարունակէք:

Վստահ եմ թէ, որքան որ ալ պնդէք հակառակը, հայրական անխառն սիրով ու խանդաղատանքով էք լեցուած՝ «Համայնապատկեր»ին հանդէպ: Անոր ամէն մի նախադասութիւնը, անոր ամէն մէկ տողը, բառը, հարազատի մօտիկութեամբ կ'արձագանգէ ձեր յիշողութեան մէջ, եւ վստահ եմ, աւա՜ղ, թէ ձեր սիրտը կ'արիւնի՝ անոր կիսաւարտ ճակատագրին առջեւ: Կ'ըլլան գիշերներ, կ'ըլլան մենութեան պահեր, ուր «Համայնապատկեր»ին ամէն մէկ պարբերութիւնը, ամէն մէկ մանրամասնութիւնը՝ լուսաթիթեռներու նման կուգայ թեւածել ձեր ենթագիտակցութեան շողշողուն՝ բայց վշտաբեկ ակնաղբիւրին շուրջ, կը թեւածէ կայծկլտուն, այլ կը թեւածէ որբացած ու տրտմագին, աղերսելով որ շարունակէք, — որ լրացնէք:

Սլաքներ: Նոյնը չըրի՞ն Մնձուրիին ալ, զայն իբրեւ պոռնկագիր ամբաստանելով: (Յիշողութեանս մէջ միշտ վառ պիտի մնայ ձեր վերջին այցելութիւնը Մնձուրիին: Գնալըի մէջ, երբ իրարու հետ ողջագուրուեցաք ա՛յնքան սիրալիր, երբ դուք ձեռքը համբուրեցիք ալեհեր վարպետին: Ակներեւ էր Ձեր՝ երկու Յակոբներուդ երանութիւնը. երջանկութիւնը կը ճառագայթէր ձեր դէմքերուն վրայ եւ սենեակին մէջ, հակառակ որ ձեր խօսածներուն մէկ մասը չէինք հասկնար կամ իմանար, — բայց հասկնալ կամ իմանալը պայման չէր արդէն...):

Մնձուրին կոտրե՞ց գրիչը, լռե՞ց: Ո՛չ: շարունակեց եւ կը շարունակէ: Ո՞վ էր, ո՞վքեր էին զրպարտիչները: Մոռցուեցան: Սակայն Մնձուրին մնաց՝ միշտ կորովի, միշտ սիրելի:

Ատենին՝ անոնք որոնք կ'ուզէին «սատկած» տեսնել իմ «անարուեստ» արուեստըս, այսօր երեսներս կը համբուրեն երբ զիս փողոցը տեսնեն, — անոնք որոնք կասկածի տակ կը դնէին իմ մտային հաւասարակշռութիւնս, այսօր աւելի լաւ է չըսեմ թէ ինչ կ'ընեն, անոնք որոնք հաճոյք կը զգային գրածներս ծաղրանքի առարկայ դարձնելէ, այսօր կը փութան պատգամել թէ անոնք «ճշմարիտ բանաստեղծութիւններ» են: Ոխ ունի՞մ: Ո՛չ: Իրաց բնական ընթացքը այս է:

Ամէն անգամ որ աս կամ ան՝ իր աժան ամբոխավարութեան թիրախ ընէր Իսթանպուլահայ արդի բանաստեղծութիւնը, դուք հանդգամանօրէն կ'իջնէիք հրապարակ եւ Ձեր սիւնակէն կը պաշտպանէիք մեր նոր շարժումը: Իսթանպուլահայ արդի բանաստեղծութիւնը շա՛տ բան կը պարտի Ձեզի, իբրեւ պաշտպան, իբրեւ խրախուսող, խանդավառող, իբրեւ «կնքահայր», քանի որ դուք այդ բանաստեղծութեան տուիք «Նորատարազ» յորջորջումը:

Մնձուրի ինչո՞ւ չլռեց: Փոխանակ լռելու՝ ի՛նչու շարունակեց՝ աւելի բեղնաւոր, աւելի ինքնավստահ: Որովհետեւ՝ հաւատաց թէ իր գրածները ուղիղ էին, ճիշդ էին, անկեղծ էին: Իր խառնուածքէն կը բխէին:

Դուք ի՞նչու պիտի լռէք, — չէ՞ք հաւատար որ «Համայնապատկեր»ը ձերը չէ միայն, այլ կը պատկանի ամբողջ սերունդի մը, — եւ գալիք սերունդներուն: Չէ՞ք հաւատար որ «մեծ» ըլլալ՝ կ'ենթադրէ պատասխանատու ըլլալ զանգուածին հանդէպ: Չէ՞ք հաւատար թէ «իրաւունք» չունիք լռելու:

Վստահ եմ թէ առժամեայ է ձեր լռութիւնը: Վստահ եմ թէ ուշ կամ կանուխ հրճուանքը — առնուազն հրճուանքը — պիտի ունենանք վերսկսած եւ աւարտած տեսնելու «Համայնապատկեր»ը, — ոչ միայն Մարմարա-ի սիւնակներուն մէջ, այլ թերեւս ալ՝ անջատ հատորներով:

«Բանաստեղծ լաւատեսութի՞ւն» պիտի ըսէք:

ԶԱՀՐԱՏ

«Մարմարա»

(*) Տես «Յառաջ» Հոկտ ·15

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԱՆԱՆՈՒՆ ՆԱՄԱԿ ՀԱՆԴԵՐՁԵԱԼ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

Հանդերձեալ աշխարհ հասնելուն պէս երկու ոստիկան ինձ տարան ստուգման:

— Այս սարքով մենք ստուգում ենք մարդկանց մէջ ունեցած անանուն նամակ գրելու հակումը: Հիմա ձեռքերդ մտցրու այդ սարքի մէջ, որ միացնենք ելեկտրական հոսանքը: Եթէ վառուի կարմիր լոյսը, մենք քեզ կը սպաննենք, մարմինդ կը վառենք եւ մոխիրդ խոր կը թաղենք: Հանդերձեալ աշխարհի դատական օրէնսգրքի առաջին կէտի համաձայն ոչ մի անանուն նամակ գրող պէտք չէ կենդանի մնայ եւ մուտք գործի դժոխք կամ դրախտ, — ծանօթացրեց աւագ ոստիկանը եւ ինձ ստորագրել տուեց:

— Կարելի՞ է մի բաժակ ջուր, — խնդրեցի ես:

— Հիմա, — պատասխանեց աւագ ոստիկանը եւ միւսին ուղարկեց ջուր բերելու: Մնացինք ես ու աւագ ոստիկանը:

Այդ պահին ես թանկարժէք մատանիս տալով նրան, խնդրեցի.

— Իմ փոխարէն ձեզ ստուգեցէք: Ախր ես այնպէ՜ս եմ ուզում ապրել:

Աւագ ոստիկանը հիացմունքով զննեց մատանին եւ գրպանը դնելուց յետոյ միացրեց ելեկտրական հոսանքը, իր ձեռքը դըրեց սարքի մէջ: Սարքի վրայ վառուեց կանաչ լոյսը եւ կանաչ գոյնի էլ տպագրուեց թղթի վրայ: Կազմեցին արձանագրութիւն, ոստիկաններն ստորագրեցին, յետոյ պատճէնը ինձ յանձնելով, բացատրեցին.

— Վաղը համապատասխան ստուգումներից յետոյ քեզ կ'ուղարկենք դժոխք կամդրախտ:

Միւս ժամանածների հետ ինձ եւս տեղաւորեցին անորոշ խցիկներից մէկում:

Յաջորդ օրը մի քանի սարքերով ստուգելուց եւ իմ գեղեցիկ աչքերը տեսնելուց յետոյ ինձ տեղափոխեցին դրախտ:

Դրախտի տնօրէնը խելքաչափ մեքենայով չափեց խելքս եւ մատեանում գրառումներ կատարելուց յետոյ ստորագրեց: Տնօրէնի հրեշտակ քարտուղարուհին ինձ սուրճ մատուցեց, խմելուց յետոյ բաժակս նայեց եւ գրառումներ կատարելով մի այլ մատեանում, նոյնպէս ստորագրեց:

Գրառուած մատեանները տեղադրեցին անիւաձեւ ապարատի մէջ: Ապարատը մի քանի պտոյտ կատարեց եւ տնօրէնի գրասեղանին դրեց աշխատանքիս նշանակման մասին տպագրուած հրամանը եւ բընակարանիս օրդերը: Դրախտի տնօջէնը փաստաթղթերը վաւերացրեց կլոր կնիքով, իսկ քարտուղարուհին գրեց՝ «իսկականի հետ ճիշդ է», ստորագրեց եւ պատճէնները յանձնեց ինձ:

— Մեզ մօտ աշխատանքի ենք ընդունում ըստ մարդկանց ընդունակութիւնների, — բացատրեց դրախտի տնօրէնը: — Սարքաւորումները, քարտուղարուհիս եւ ես եկանք այն համոզման, որ դու կարող ես հսկիչ աշխատել:

Դրախտի աւագ հսկիչն ասաց.

— Դու պէտք է հերթ պահպանես ստեղծագործողի դռան մօտ:

— Իսկ ովքե՞ր են կարգ խանգարողները:

— Թերթերի եւ ամսագրերի խմբագիրները վաղ առաւօտեանից ստեղծագործողի դռան մօտ հերթի են կանգնում: Քո պարտականութիւնն է՝ հսկել եւ ոչ մի խմբագրի առանց հերթի ներս չթողնել:

— Գրողներն այդքան քի՞չ են:

— Շատ էին, բայց խիստ ստուգում կատարեցինք եւ տաղանդ չունեցողներին դժոխք ուղարկեցինք:

... Ինձ վստահուած պաշտօնը տհաճութեամբ եմ կատարում եւ հաճոյքով շարունակում եմ անանուն նամակներ գրել: Ինչքան շատ եմ գրում, այնքան իմ հոգում բորբոքւում է գրելու ցանկութիւնը: Որոշել եմ իմ անանուն նամակներով դժոխք ուղարկել բոլոր նրանց, ովքեր իմ իսկ անանուն նամակներով հանդերձեալ աշխարհ են եկել ու տեղաւորուել դրախտում:

Իմ փորձից օգտուել ցանկացողները կարող են գրել. դրախտ՝

ՌՈՒԲԷՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻՆ

ՔԱԹՐԱՅԻ ԱՆԿԻՒՆԷՆ

Գեղարուեստական հաճելի երեկոյ մը

Հոկտ. 15, Կիմէ թանգարանի սրահ:

Քաթրա գեղարուեստական հաճելի երեկոյ մը եւս (58րդ) կը հրամցնէր Փարիզի արուեստասէր հանրութեան, որ, իբրեւ արդիւնք Քաթրայի կազմակերպութեան հանդէպ ունեցած վստահութեան եւ ճաշակին, այլեւս «աչքերը գոց» կ'ուղղուի դէպի սրահ:

Յայտագիրը ամբողջութեամբ յատկացուած էր Քաթրայի նուագախումբին, որ կը մեկնաբանէր Հէնտըլի, Պախի, Ա. Յովհաննէսի, Կոմիտասի եւ Թէլէմանի գործերէն նմոյշներ:

Պախի՝ դաշնակի եւ նուագախումբի համար գրած՝ ռէ մինէօր քոնչերթոյի դաշնակի մենակատարն էր իրանահայ Ռափայէլ Մինասկանեան: Պէտք է ըսել որ Պախի այս երկը, իբրեւ երաժշտական կառոյց, դաշնակահարին համար վըտանգաւոր պահեր ստեղծող բնոյթ չունի, հետեւաբար կը բաւէր ճաշակ եւ վարպետութիւն ունենալ՝ անհրաժեշտ մեկնաբանութիւնը կարենալ տալու համար: Եւ Ռափայէլ Մինասկանեան այդ տեսակէտէն յաջողեցաւ, մանաւանդ երրորդ պատկերին տալով ճիշդ երանգաւորում մը:

Ամերիկահայ երաժիշտ Ա. Յովհաննէսի փողի եւ լարային նուագախումբի համար յօրինած երկը առաջին ունկնդրութեան կ'արժանանար Ֆրանսայի մէջ: Մենակատարն էր փողահար Անտրէ Պեռնար: Ֆրանսացի այս փողահարին չեն պակսիր թէքնիքն ու յստակութիւնը, ճկունութիւնն ու ինքնավստահութիւնը, որոնք ի յայտ կուգային մասնաւորաբար Թէլէմանի ռէ մաժէօր քոնչերթոյի մեկնաբանութեան ընթացքին, սակայն ինչ որ կը պակսէր իրեն՝ յատկապէս բարձր ձայնանիշերու պարագային, երանգաւորումն ու նրբութիւնն էին:

Անկասկած, երեկոյի գեղարուեստական

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

« ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ »

Մինչեւ 1880 թուականները Տարօնի եւ Սասնոյ գործերը կառավարում էին քուրդ բէկերն ու օսման փաշաները: Թուրք փաշաները Հայերին ստիպում էին խալամանալ, Երբ հայը մերժում էր, նրան հազար ու մի ձեւով չարչարում, սպանում էին:

Օսմանեան վերջին կառավարողներից մէկը Ջփլաղ Շէյխն էր: Այս բռնակալը երկար իշխեց Տարօնում, կողոպտեց, գերեվարեց եւ զնդանների մէջ տանջեց հայ գիւղացիներին: Նրա օրօք հայկական հողերին տիրացած թուրք եւ քուրդ աղաները ասում էին, «Գեաւուրներ ձեր աղան էլ մենք ենք, ձեր բէկն էլ մենք ենք, ձեր աստուածն էլ մենք ենք»: Հայերը որոշեցին վերջ տալ այս հրէշին: Շէյխի համար դհոլ եւ զուռնա նուագող երկու հայ փողփուչ մի գաղտնի անցք փորեցին շէյխի քէօշկի տակ եւ մի գիշեր, երբ շէյխը քնած էր, իրենց դհոլը վառօդով լցրին, պատրոյգը վառեցին, եւ քէօշկը բռնակալի հետ բարձրացաւ օդ:

Ջփլաղին յաջորդեց Ալադին փաշա: Ալադինի տունը յաճախ ըմբոստ դիրք էր բռնած օս. կայսրութեան դէմ: Այս փաշայի օրօք Խութի մէջ տիրում էր Միրզաբէկի աշիրէթը, որ մի ճիւղն էր Ալադին փաշայի: Այդ աշիրէթը յայտնի էր նաեւ «Եօթը թամբերի տուն» անունով: Միրզաբէկի թոռներից մէկը՝ Մուսան, բազում չարագործութիւններ կատարեց Մշոյ դաշտում: Նախրաւունք ունէր կողոպտել եւ սպաննել իրեն ենթակայ գիւղերի շինականներին եւ նոյնիսկ ամբողջ գիւղը վաճառել մէկ ուրիշի՝ իբրեւ ժառանգական իրաւունք: Մուսաբէկը բռնեց իր պատկանեալ Արգաւանք գիւղի ռէս Օհանին, որ ընդդիմացել էր իր դէմ եւ, բուխարիկի մէջ դնելով, ողջ – ողջ այրեց: 1889ին նա քսան ձիաւորով եւ անհամար չէթէներով գիշերով յարձակուեց Մշոյ դաշտի Խասգիւղի վրայ եւ գեղեցկուհի Գիւլիզարին առեւանգելով՝ փախցրեց Խութա սարի իր քէօշկը:

Ուրիշ աշիրէթներ էլ կային: Խիանքում տիրում էր Խիանքի քրդական աշիրէթը, որի առաջնորդն էր Սլէյման աղան (քոռ Սլօ): Յայտնի էր նաեւ Սասունի աշիրէթը որի աշիրէթապետն էր Բալաքցի Խալիլ աղան: Մոտկանում եւ Խութում իշխում էր Շէկօ տան աշիրէթը: Այս աշիրէթի քրդերի մի մասը չիկամօրուս էին եւ կապուտաչեայ: Նրանք ասում էին, որ առաջ իրենք հայ են եղել եւ մի ճիւղն են կարմիր Իրիցու տան հին Հայերի:

Երբ աչքս բացի եւ գիտակցութեան եկայ, ես Սասունի եւ Մշոյ դաշտի հայ իրականութիւնը հետեւեալ վիճակում տեսայ. մէկ գերդաստանին պատկանող անձինք բնակութիւն էին հաստատած մէկ գիւղի մէջ: Ամենամեծ գիւղը մի քանի գերդաստանից էր ճիւղաւորուած: Գերդաստանի նահապետը միաժամանակ եւ գիւղի կառավարիչ էր (ռէս), որի որոշումները պարտադիր էին բոլորի համար: Մեծ ընտանիք ունեցողը մեծ պատիւ ու յարգանք էր վայելում: Քսանից մինչեւ քառասուն եւ աւելի անձերի մի տան մէջ ապրելը ընդունուած կարգ էր: Սեմալ գիւղի Մարտոյի տունը, օրինակ, վաթսուն եւ չորս անձ էր: Մինչեւ խոր ծերութեան հասնելը Մարտոն կառավարեց իր տնտեսութիւնը եւ ամբողջ գիւղը: Երբ ծերացաւ, նրան փոխարինեց իր որդի Գորգէն, որը, ինչպէս Մարտոն, դարձաւ այդ գիւղի ռէսը:

Երկրագործի աշխատանքը սուրբ էր: Երբ ընտանիքի նահապետը կամ աշխատող ձեռքը դաշտից տուն էր մտնում, ամբողջ գերդաստանը, մեծ թէ փոքր, ոտքի էր ելնում՝ իբրեւ յարգանք հողի աշխատաւորին:

Հարսանիքին մասնակցում էր ամբողջ համայնքը: Ամենապատուաւորն այն տան պսակն էր, որի հարսանիքին եօթը սըրինգ էր պայթել՝ փոխնեփոխ փչելով:

Համայնքի անդամներից ոեւէ մէկի տունը այրուելիս կամ հուսինից ու հեղեղից քանդուելիս ամբողջ գիւղը միանում էր եւ նրա համար նոր տուն շինում: Զքաւորին օգնում էին. մէկը մի կտոր վարելահող էր տալիս, միւսը՝ լծկան, երրորդը սերմացու, չորրորդը՝ մի կով, հինգերորդը՝ մէկ – երկու այծ կամ ոչխար:

Ընդհանուր աղէտի կամ յարձակման ենթարկուելու դէպքում գիւղապետը կամ գիւղի իշխանը հրացան էր կրակում, կամ մէկնումէկը՝ մի քարափի կանգնած, հա՜յ էր կանչում, եւ ամբողջ գիւղը, զինեալ ու անզէն, մի ակնթարթում ոտքի էր:

ԽԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 5)

Fonds A.R.A.M

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՄԷՋ՝ ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յատուկ) — Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 8ի երեկոն բացառիկ երեկոյթ — ներու կարգին պէտք է դասել:

Արդարեւ, դուրս ելլելով իր աւանդական պատեանէն, Մշակոյթի Տունը ապրեցաւ «յունական ժամեր»:

Երկար շաբաթներու, ամիսներու, յարաբերութիւններու, հանդիպումներու, գործնական ճիգերու եւ անթերի կազմակերպութեան մը արդիւնքն էր այս «յունական երեկոն» շնորհիւ մշակոյթի տան Անիմասիոնի Յանձնախումբին ձեռներէցութեան եւ դրական աշխատանքին:

Երեկոյեան ժամը 8էն սկսեալ, հանրութիւնը, բաղկացած՝ Յոյներէ, Հայերէ եւ Ֆրանսացիներէ, ընդունուեցաւ մշակոյթի տան գետնայարկի գեղեցիկ սրահը, զարդարուած՝ այս առիթով, յունական ոճով, այսինքն Յունաստանը եւ յունական արուեստը, մշակոյթը եւ արդարութիւնները յատկանշող նկարներէ, գիրքերէ, առարկաներէ եւայլն...:

Այս առաջին բաժինը արդէն ստեղծեց մթնոլորտը, հոս-հոն կազմուելով մտերմական շրջանակներ, խօսակցութիւններ, որոնք ալ աւելի ընդլայնուեցան երբ սկսաւ ճաշը, առաջին յարկի Վասպուրական շքեղ սրահին մէջ, ճաշակով յարդարուած, շուկուած եւ մոմերու լոյսին տակ:

Ճաշացուցակը յունական էր, բաղկացած՝ աւանդական ուտելիքներէ եւ ըմպելիներէ: Բոլոր սեղաններն ու աթոռները գրաւուած էին եւ տասնեակ ու տասնեակներ (Յոյն թէ Հայ) մերժուեցան՝ տոմսակները սպառած ըլլալով:

...ծագոյն վայելքը ունկնդրութիւնն էր Կոմիտասի մեղեդիներուն՝ Քաթրայի Նրագախումբի մեկնաբանութեամբ: Արեւու ծագումով ծաղիկներէն բարեւ բերող Սիրունիկ, Նախշուն Կաքաւիկի, Այլուգի կորուստով սիրոյ դերի դարձած որդի, Շողեր ջանի սիրահարի իր մուրազին չհասնելու եւ Սարերի վրով գինուոր գացած եարին կարօտով մնացող աղջկան ապրումները երաժշտական ձայնանիշերու միջոցով սքանչելիօրէն արտայայտած անմահ Կոմիտասի ոգին կըրցած է ըմբռնել նուագախումբին ղեկավարը՝ Սիրիլ Տիտրիխ, եւ զայն փոխանցել խումբի երիտասարդ արուեստագէտներուն:

Հաճելի երեկոյ մը, արդարեւ:

Յաջորդ ժամադրութիւնը՝ Նոյ. 19ին, աւագահարուհի Սիւզաննա Միլտոնեանի նուագահանդէսին:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Յունական երաժշտութիւնը, աւանդական թէ արդիական, մեղմօրէն կ'ողողէր մթնոլորտը, մինչ բեմի պաստառին վրայ կը լուսարձակուէին գունաւոր գեղեցիկ նկարներ, համայնապատկերներ, պատմական վայրեր՝ հին եւ նոր Յունաստանէն:

Ճաշի սկիզբը, Կարօ Յովսէփեան, յանուն Մշակոյթի Տան Յանձնախումբի, արտասանեց բարի գալուստի խօսքեր, շընորհաւորեց երկու (յունական եւ հայկական) կազմակերպիչ յանձնախումբերու նախաձեռնութիւնը եւ աշխատանքը, շեշտեց երեկոյթին բացառիկ բնոյթը յայտարարելով՝ «... Եթէ հայ մշակոյթի տան հիմնական նպատակն է՝ հայ մշակոյթի եւ հայկական աւանդութիւններու պահպանումն ու տարածումը, նաեւ իր առաքելութիւնն է ստեղծել եւ հաստատել մշակութային, ընկերային կապեր, փոխանակութիւններ, փոխադարձ յարաբերութիւններ, մանաւանդ Մարսէյլի նման աշխարհաքաղաքացիական քաղաքի մը մէջ...»: Ապա, Կարօ Յովսէփեան վերատեւ դարերէն եկող յոյն եւ հայկական յարաբերութիւններն ու բարեկամութիւնը, ընդգծելով երկու ազգերու փոթորակայոյզ պատմութիւնը եւ երբեմն անոնց զուգահեռ ճակատագրի համադրումը: Իր խօսքի աւարտին, բաժակ բարձրացուց յունական գաղութի եւ յաւերժական Յունաստանի բարեկեցութեան եւ երջանկութեան կենացը:

Իր կարգին, յունական գաղութի նախագահը՝ Մէթր Ֆոլոսիատէս, շնորհակալութեան ջերմ խօսքեր ուղղեց Մշակոյթի Տան Յանձնախումբին, երեկոյթի կազմակերպիչ մարմիններուն, որոնք առիթը ընծայեցին եւ ջանք չխնայեցին նըման փառաւոր ձեռնարկի մը յաջողութեան: Ապա, յայտնեց, որ այս ձեռնարկը առիթ մը եղած է աւելի կազմակերպելու եւ կազմաւորելու իրենց միութիւնը, որուն նպատակն է Մարսէյլի մէջ պահել յունական դարաւոր վկայութեան դրոշմը ի մասնաւորի զարկ տալով յունական լեզուի ուսուցման: Մէթր Ֆոլոսիատէս շեշտեց երկու գաղութներու միջեւ գոյութիւն ունեցող փոխադարձ համակրանքը եւ բաժակ բարձրացուց՝ ֆրանսական-հայկական-յունական բարեկամութեան կենացը:

Երեկոյթը երկարեցաւ մինչեւ առաւօտեան առաջին ժամերը, շատ մտերմիկ եւ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ: Յունական պարերը իրարու յաջորդեցին թ'՛ւ բեմին վրայ, թ'՛ւ սրահին մէջ, ուր ժողովուրդը ազատ ընթացք տուաւ իր խանդավառութեան:

Անկասկած գեղեցիկ նախաձեռնութիւն էր որ պսակուեցաւ փառաւոր յաջողութեամբ: Կ'արժէ շարունակել այս ուղիով նոյն վճռականութեամբ եւ ձեռնհասութեամբ:

Աւելցնենք որ տեղական հեռատեսիլը ներկայ էր եւ մամուլը (Լը Մերիտիոնալ) լայնօրէն անդրադարձաւ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԻՒՆԽԷՆԻ մէջ, Հոկտ. 6ին, մշակութասէր կարգ մը Հայեր գրական երեկոյ մը կազմակերպած են, որուն ընթացքին կարդացուած են Շահան Շահնուրի հետեւեալ պատմուածքներու գերմաներէն թարգմանութիւնները. Լիւքսէմպուրկի պահապանը, Կարմիր զէնքերն ամառուան – մաս Գ., Առկախ կամուրջներ – մաս Գ., Իսթանպուլ: Թարգմանութիւնները եւ ընթերցումը կատարած է Տոքթ. Րաֆֆի Քէպապճեան: Հայերէ եւ Գերմանացիներէ բաղկացած ունկնդիրները մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւած են Շահնուրեան պատմուածքներու գերմաներէն այս անդրանիկ ներկայացման:

ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ Լա Վըրն քաղաքին մէջ, Սեպտ. 12ին բացումը կատարուած է Ամերիկահայ Միջազգային Գոլէճի, շուրջ 500 հանդիսականներու ներկայութեամբ: Հանդիսութեան բացումը ըրած է Գոլէճին տնօրէնը՝ Տոքթ. Եղիա Պապիկեան, հայերէն, կոչ ուղղելով Հայոց զօրավիգ կենալ նորաբաց հայ դպրոցին: Աշակերտներուն կողմէ խօսք առնելով Պաղտասար Խոճիկեան, երախտագիտութիւն յայտնած է նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան համար եղած զոհողութեան առթիւ:

Լա Վըրն Գոլէճի նախագահ Տոքթ. Արմէն Սարաֆեան, անգլերէն, յայտնելով որ իրականացած է տարիներու իր երազը՝ մաղթած է, որ Գոլէճը դառնայ հայկական օճախ մը մեր նոր սերունդին համար: Վաչէ Արք. Յովսէփեան, քաջալերական խօսքերէ ետք, կատարած է Գոլէճին նուիրման արարողութիւնը: Ապա, Մերձաւոր Արեւելքի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու Միութեան նախագահ վեր. Յովհաննէս Ահարոնեան աղօթք մը ըրած է, որմէ ետք տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը: Ներկայիս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու առաջին Հայկ. Գոլէճի մէջ կ'ուսանին 29 հայ երիտասարդ-երիտասարդուհիներ, որոնք եկած են ութ տարբեր երկիրներէ: Կը դասաւանդուին 10 տարբեր մասնագիտութիւններ:

LIVRES REÇUS

FRANÇOIS Ier

par René GUERDAN

Ed. Flammarion, Paris 1976

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՒՂՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հակառակ ցուրտին, ձմեռը կը պարգեւէ պտուղներ որոնք ամառնայիններուն չափ սննդարար են: Աւելի ըլլալով, անոնց պարունակած սնունդը շատ այլազան է բաղդատմամբ ամառուան պտուղներուն, որոնք հակառակ համի եւ բոյրի տարբերութեան սննդառական միօրինակ յատկութիւններ ունին:

Առաջին կարգի վրայ կու գան նարինջը եւ իր նմանները, որոնք առատ Ս. կենսանիւթ եւ կրածին (քալսիոմ) կը պարունակեն: Այս պտուղները երկար ատեն կը պահուին առանց աւրուելու, եւ կեղեւին տակ պաշտպանուելով իր զօրութիւնը կը պահէ նաեւ Ս. կենսանիւթը:

Հարիւր կրամնոց նարինջ մը յիսուն միլիկրամ Ս կենսանիւթ կը բերէ մարդ, այս կենսանիւթին կամ ասիտ աճսորպիքին մարդ գլուխ օրական պահանջն է ութսուն միլիկրամ ուրեմն օրական երկու նարինջ ուտելով չափահաս մէկը իրեն պէտք եղած Ս կենսանիւթը կը ստանայ: Ձմեռ ատեն շատ կարեւոր է այս, որովհետեւ չկան ամառուան կանաչեղէնները, պտուղները, որոնք կը լրացնեն Ս կենսանիւթի պակասը: Գետնախնձորն ալ, որ թարմ եղած ատեն առատօրէն կը պարունակէ այս նիւթէն, քանի հիննայ կը կորսնցնէ զայն:

Առանց Ս կենսանիւթի մարմինը տկար կը մնայ բոլոր մանրէներուն դէմ, առաջ կու գայ ընդհանուր յոգնութիւն, արիւնահոսութեան առիթ կը տրուի, վէրքերը դժուար կը սպիանան: Երբ Ս կենսանիւթի պակասը աւելի չեշտուի, առաջ կու գայ սքօրպիւթ բսուած հիւանդութիւնը. լինտերը կ'արիւնին, ակռաները կը թափին եւայլն:

Այս բոլորին լաւագոյն դարմանն է լեմոնը, որ արեւելքի մէջ ծանօթ էր շատ հին շրջաններուն եւ Եւրոպա բերուեցաւ Խաչակիրներու եւ Արաբներու կողմէ:

Կաթնեղէնէն եւ կանաչ բանջարեղէնէն յետոյ, նարինջը լեմոնը եւ անոնց տեսակէնուրիչ պտուղներ հարուստ են կրածինով. (40 միլիկրամ՝ իւրաքանչիւր հարիւր կրամի մէջ) եւ իրենց թթուութիւնով կը նպաստեն որ մարմինը իւրացնէ կրածինը: Դիւրամարս եւ ախորժաբեր են միեւնոյն ատեն: Առատ ջուր պարունակելով պտուղներուն մէջ ամէնէն քիչ ջերմուժ կը պարունակեն (45 քալորի 100 կրամի մէջ): Շատ օգտակար է ծոմ վիճակով խմել անոնց հիւթը: Նարինջը կը պայքարի մասնաւորաբար պնդութեան դէմ:

Պանանը շատ կարեւոր սնունդ մըն է. հարիւր կրամի մէջ իննսուն ջերմուժ կը պարունակէ. հարուստ է նաեւ շաքարով եւ նշայով:

Շագանակը շատ սննդարար ու օգտակար է: Կը պարունակէ առատ նշայ եւ շաքար: Հարիւր կրամ շագանակը կըրնայ մօտ 200 քալորի հայթայթել. միւս կողմէ հարուստ է հանքային նիւթերով, ինչպէս քալսիոմ, պղինձ, մանկանէզ ֆլիւոր, քոպալթ եւ մանաւանդ երկաթ: 500 կրամ շագանակը մեր առօրեայ երկաթի պէտք եղած չափը կուտայ մեզի:

Շագանակի 100 կրամը 50 միլիկրամ Ս կենսանիւթ կը պարունակէ: Ունի նաեւ բաւականաչափ Պ1 կենսանիւթ եւ եփուած վիճակով կատարելպէս դիւրամարս է:

Արմաւը շատ սննդարար, շաքարոտ եւ հոտաւէտ, համեղ պտուղ է:

Չոր թուզն ու սալորը 270 - 80 քալորի կը հայթայթեն 100 կրամով: Դիւրամարս են, 70 առ հարիւր շաքար կը պարունակեն, շատ սննդարար են, կը պայքարին պնդութեան դէմ, թէեւ կրնան գրգռել փափուկ ստամոքսներն ու աղիքները:

«Ս. Փ.»

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (205)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ՎԱԳՐԵՐԸ

Միւս աւազակներուն մէջ վախի եւ հիացման սարսուռ մը շրջան ըրաւ:

Ցրտօրէն, Սանտրիկօ գնաց եռոտանի աթոռին վրայ նստաւ:

— Խօսքս կը շարունակեմ, ըսաւ ան: Կը հաւանի՞ք իմ դրօշիս ծառայել, կը հաւանի՞ք իմ ըսածներս մեր միւս մոլորեալ ընկերներուն հաղորդել եւ զանոնք ալ ազատել վերահաս վտանգէն: Եթէ դուք մարդ էք, եթէ իսկական հրոսակներ էք, իմ առաջարկներս ընդունելով ձեր արիւնակիցները պիտի ազատէք: Իսկ գալով ինծի, անցեալը բոլորովին պիտի մոռնամ եւ հոս գտած գանձերնիս ձեր մէջ պիտի բաժնեմ: Որոշեցէ՛ք:

— Կ'ընդունիմ, ըսաւ կալանաւորներէն մին:

— Ես ալ կ'ընդունիմ, ըսաւ երկրորդ մը:

— Իսկ դո՞ւն, հարցուց Սանտրիկօ երրորդին դառնալով:

— Ես չեմ ընդունիր եւ կ'ըսեմ թէ քիչ մը առաջ աչքերուս առջեւ հոգին աւանդող խեղճ Լուիճին իրաւունք ունէր, գոչեց երրորդը: Դուն ստախօս մըն ես Սանտրիկօ:

— Դո՞ւ ալ Լուիճիի քով երթալ կ'ուզես ուրեմն, հէ՞, մռնչեց Սանտրիկօ:

— Ինծի համար աւելի լաւ է մեռնիլը քան թէ դաւաճանելը, գոռաց անվախ հրոսակը մահը աչքը առնելով:

Եւ խօսքը երկու դաւաճաններուն ուղղելով աւելցուց.

— Իսկ դուք երկուքդ, ուշ կանուխ ձեր վատութեան ու դաւաճանութեան հաշիւը պիտի տաք մեր պետին: Հիմա զարկ, Սանտրի...

Քաջ եւ անձնուէր երիտասարդը խօսքը աւարտելու ժամանակ չունեցաւ:

Սանտրիկօ կայծակի արագութեամբ դաշոյնը վեր վերցնելով մինչեւ կոթը անձնուէր աւազակին կուրծքը մխեց:

Երկու դաւաճանները դէպի դեղին եղած գլուխնին անդին դարձուցին:

— Դուք ներման արժանացած էք, ըսաւ անոնց Սանտրիկօ: Այսօրուընէ սկսեալ մեր խումբին պիտի պատկանիք եւ ըրածնիդ պիտի մոռնամ:

Երկու դաւաճանները շնորհակալութեան մրմունջով մը գլուխնին խոնարհեցուցին:

— Սա երկու սրիկաներուն վրայ հըսկէ, փսփսաց Սանտրիկօ իր տեղակալին ականջին ի վար: Եթէ պզտիկ կասկած մը ունենաս, առանց դթալու գործերնին մաքրէ...:

Ապա բարձր ձայնով աւելցուց.

— Հիմա խուզարկութեան սկսինք:

Այս անհամբերօրէն սպասուած բառերը ուրախութեան մռնչիւնով մը ընդունուեցան: Ջահերը վառուեցան եւ շատ չանցած բրիչներու ձայներ լսուեցան: Ապառաժները քննուելու վրայ էին:

Սանտրիկօ ձեռքը ջահ մը բռնած քարայրին խորը ուղղուեցաւ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Կարդացէք
«ՅԱՌԱՋ»ը
Տարածեցէք

Fonds A.R.A.M

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Պատարագը կը մատուցուի Կիրակի Հոկտեմբեր 31ին :

A VENDRE

Montfermeil, près Tebrotzassère vente 3 pièces cuisine, salle de bains entrée, wc. Confort,

PRIX 175 000 F
tél. 526 - 33 - 15

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ, Ուրբաթ Հոկտ 29, ժամը 20·30ին
MUSÉE GUIMET
6, place d'Iéna

Ցայտագիր.—

ՀԱՅՐԸ
ՄԻ ԿԱԹԻԼ ՄԵՂՐ
ԴԻԼԻՋԱՆ

Տոմսերու համար (գին 10 Ֆր.) դիմել.—
Կէօտեմեան, 61 ռիւ տէ Մառթիր, 9րդ
Ս. Սարաօեան, 13 ռիւ Քլօզէլ, 9րդ:
Օ. Ասլանեան, 16 ռիւ տը լա Վալէ Տիւ Պուա, Քլամար:
Դ. Ճիզմիճիեան, 31 ռիւ Փօլ-Տէրուլէտ Պուա - Քոլոմպ:
Դ. Յովհաննէսեան, 2 ռիւ Վիքթոր - Հիւկօ:
Պենլեան, 53 պիս, Պուլվ. Ռոտէն, Իսի:

Directeur Artistique et Chef d'Orchestre
CONSTANTIN ORBELIAN

UN ENSEMBLE DE 22 MUSICIENS ET 9 CHANTEURS

BELLA TARPINIAN
ROUPEN MATEVOSSIAN
RAISSA MEGUERDITCHIAN
SIMON DERIAN
ZAROUHI DONIKIAN
DATEVIG HOVHANNESSIAN
EDGARD GARABETIAN
NATALIA SINELNIKOVA
CHAHEN AIROUMIAN

NICE : 13 novembre
CASINO CLUB 21 h.
MARSEILLE : 14 novembre
OPERA 14 h. 30 et 21 h.
LYON : 15 et 16 novembre
SALLE RAMEAU 20 h. 45
VALENCE : 17 novembre
SALLE DES FETES 20 h. 45
ALFORTVILLE : 23 novembre
PALAIS DES SPORTS 20 h. 45
ISSY-LES-Mx. : 24 novembre
THEATRE MUNICIPAL 20 h. 45
BAGNEUX : 26 novembre
SALLE DES FETES 20 h. 45
PARIS : 27 novembre
THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES 21h
PARIS : 28 novembre
SALLE PLEYEL 21 h.

VALENCE - Théâtre Municipal
SAMEDI 6 NOVEMBRE A 21 H
VIENNE - Théâtre Municipal
DIMANCHE 7 NOVEMBRE A 15 H

Gala Exceptionnel de Danses Folkloriques Arméniennes

organisé par le Nor Seround
«Evocation d'une journée populaire arménienne»
Ensemble folklorique NAIRI de Paris
(40 exécutants)

Billets en vente auprès de
Salon «La Tiferie» 14 rue Bouffier VALENCE
«Kalou» 12,rue de l'Eperon, VIENNE
«Tissus André» 7,pl. de Miremont VIENNE

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց եղբօր մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մուրատեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ եւ Տէր եւ Տիկին Ֆ. Ակուբեանի իրենց հօր մահուան առթիւ :

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON Varoujan Sarkissian

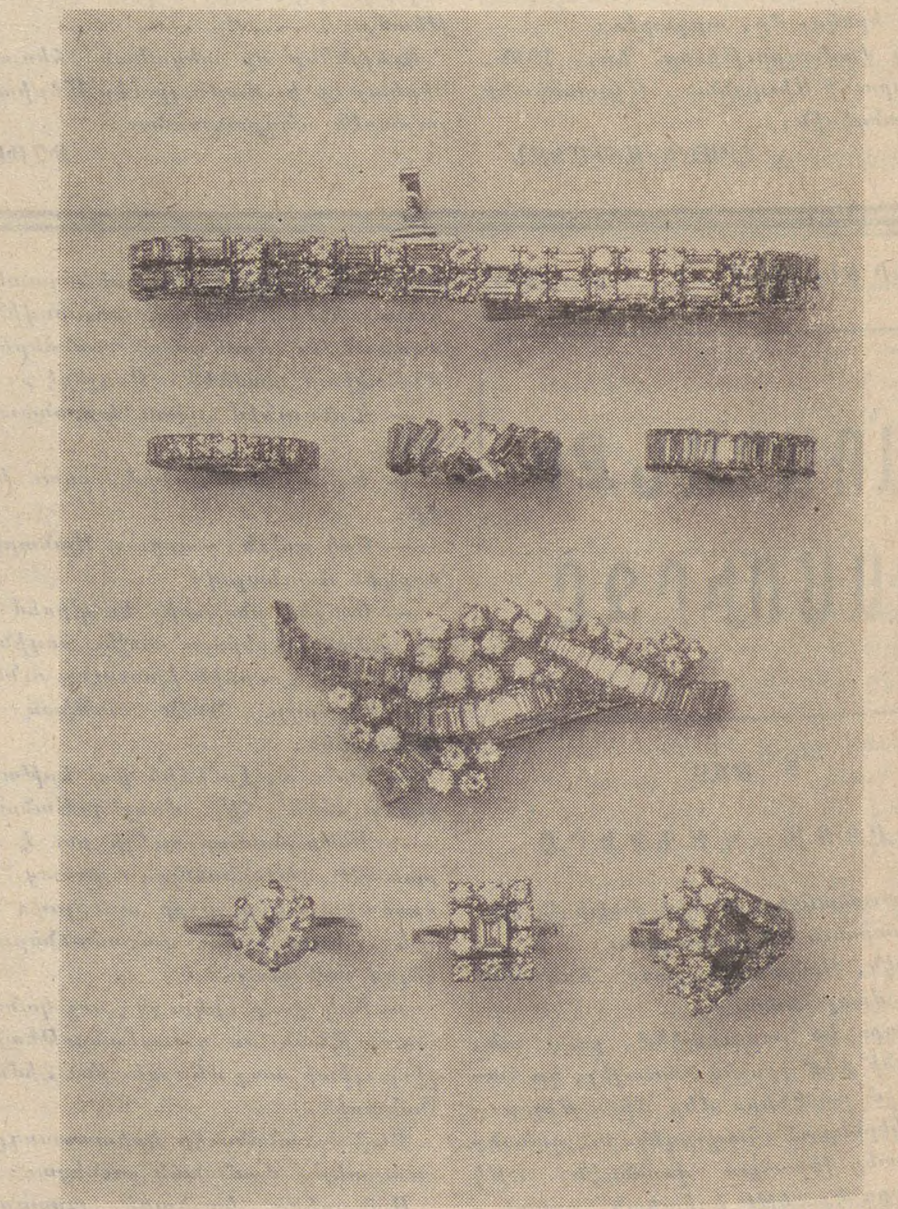
sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Ձեր գոհարեղէններուն համար

վստահելի հաստատութիւն մը

Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafayette 75009 Paris tél. 770 - 11 - 63

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
26
MARDI
26 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.711
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52' ANNÉE — N° 13.711

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ

— o —

Ռիատի համաձայնագիրը վաւերացնելու համար է որ արաբ վեհապետներն ու ղեկավարները կը հաւաքուին Գահիրէ: Պէտք է նկատել որ այս 58րդ հրադադարը ընդհանրապէս յարգուած է: Լիբանանի հարաւն է միայն ուր դեռ կռիւներ կան: Այս շրջանի կացութիւնը շատ փափուկ է երկրին նորընտիր նախագահին եւ նաեւ Սուրիոյ համար: Արդարեւ, որքան ալ հերքուի յայտնի է որ այդ շրջանի Լիբանանցիները կը մարտնչին Իսրայէլ եւ քրիստոնեայ սպայ մը, մէկնելով արաբական հին ասացուածքէն, ըստ որուն «մեր թշնամիին թշնամին մեր բարեկամն է» կ'ըսէ թէ ինք եւ իր ընկերները չեն վախնար Գահիրէի վեհաժողովին մասնակցող արաբ պետերու տեսակէտներէն Լիբանան – Իսրայէլ գործակցութեան մասին, որովհետեւ «Արաբները կ'ըսեն թէ կ'ուզեն որ Պաղեստինցիք մեկուսացուին Լիբանանի հարաւը, Իսրայէլի հիւսիսային սահմանին վրայ, իրականին մէջ շատ ուրախ են որ հոս Պաղեստինցիներուն դէմ կը պայքարինք»: Ուրիշ սպայ մը կ'աւելցնէ «եթէ թողունք որ Պաղեստինցիք հոս վերադառնան, կրկին պիտի ռմբակոծուինք Իսրայէլցիներուն կողմէ, 1974ին եւ 1975ին պէս:

Պաղեստինեան եւ ձախ–մահմետական թանձրերները կ'ամբաստանեն նաեւ Լիբանանցի քրիստոնեաները, որ Իսրայէլեան տանկ հրետանին ալ իրենց զօրավիգ է բայց ամերիկացի թղթակիցները, որ այդ շրջանը եղած են կ'ըսեն թէ այդ ամբաստանութիւնները հաստատող բան մը չեն տեսած: Բայց եւ այնպէս գործակցութիւնը բացայայտ է, փալանժիստ մը ընդունած է նաև որ խումբով Իսրայէլ կ'երթային մարզուելու համար: Վերապրելու համար, շատեր կը նախընտրեն «սատանային հետ գինակցիլ»:

Այս պայմաններուն տակ է որ կը սկսի Գահիրէի վեհաժողովը:

×

Քրիստոնեայ աջին համար, Ռիատի համաձայնագիրը հանգրուան մըն է միայն դէպի վերջնական կարգադրութեան մը համբուն վրայ: Քէթայէպի պարագլուխ Փիէր Ճէմայէլ կը խորհի թէ Ռիատի համաձայնագիրը հարցը չէ լուծած քանի որ պաղեստինցի պարագլուխները նոյները են: «Ամբողջական եւ իրական համաձայնութիւն մը չէ եղած Ռիատի մէջ, բայց որեւէ կարգադրութիւն, որ կը միտի վերջ տալ տագնապին պէտք է ընդունուի» կ'աւելցնէ Ճէմայէլ: Քէթայէպի քաղաքական Բիւրոյի անդամ Բագրատունի կ'ընդունի որ Ռիատի համաձայնութիւնը յուսախաբ ըրած է շարքայիններ, որոնք տարիուկէս է յոյսեր եւ երազներ ունէին բայց՝ «այս համաձայնագիրը երբեակ յաջողութիւն մըն է.— նախ Սաուտի Արաբիոյ յաջողութիւնն է քանի ան կրցաւ վերստեղծել արաբ համերաշխութիւնը, դրական դարձած Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի հաշտութեամբ: Յե-

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑԻՊ

)ԱՐԲԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿ. 18 – 22)

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ԳՈՒԼՊԱՑԻ ԳՈՐԾԱՏԱՆ 50ԱՄԵԱԿԸ

Լենինականի գուլպայի գործատունը բոլորած է իր 50ամեակը: Գործատունը ներկայիս մասնաճիւղեր ունի Ստեփանաւանի եւ Արթիկի մէջ, տարեկան արտադրելով այր մարդու, կանացի եւ մանուկներու համար 50 միլիոն զոյգ գուլպայ, որոնց տեսակները կը հասնին 40ի: Ընթացիկ հնգամեակին պիտի կառուցուին նոր շէնքեր եւ արտադրութեան կարողութիւնը պիտի հասնի տարեկան 60 միլիոն զոյգի: Գործատան բակին մէջ կառուցուած է 50ամեակին նուիրուած յուշարձան մը:

×

ՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒՀԻԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պերմի մէջ (Ռուսաստան) բացուած է Հայաստանի նկարիչներէն Երանուհի Ասլամազեանի գործերուն ցուցահանդէսը, որ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է այցելուներուն մէջ:

×

ՍՈՒՐԷՆ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ ՆՈՐ ՎԷՊԸ

Երեւանի մէջ, «Սովետական գրող» հրատարակչութիւնը, 10 հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Սուրէն Այվազեանի «Առաւօտ լուսոյ» վէպը, որ շարունակութիւնն է հեղինակի նախորդ վէպին՝ «Ճակատագիրն Հայոց»: Նոր վէպը կը ներկայացնէ 150 տարի առաջ Արեւելեան Հայաստանը Ռուսաստանին կցելու դրուագները: Հեղինակը իր վէպը հիւսած է Խաչատուր Աբովեանի կեանքի դրուագներու ատաղձով. գործողութիւններու զարգացումը կ'ընթանայ անոր, երբեմն անմիջական ,երբեմն հայեցողական կամ կողմնակի մասնակցութեամբ, երեւոյթներու գնահատականները, երբեմն, կը տրուին Աբովեանի ըմբռնումներով: Ընթերցողի աչքերուն առջեւ կը վերակենդանանան պատմական դէմքերը՝ Աղասի եւ իր կամաւորները, ճակատամարտներու հերոսները, ժողովուրդի ներկայացուցիչները :

×

ԳՈՐԳԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի գորգերը փնտռուած են միջազգային շուկայի վրայ: Անոնք աչքի կը զարնեն գոյներու գեղեցիկ համադրութեամբ եւ նուրբ աշխատանքով: Հայաստանի գորգերու մասին առաջին տեղեկութիւնները կարելի է գտնել հնադարեան շրջանի յոյն պատմիչներու՝ Հերոդոտոսի եւ Քսենոփոնի գործերուն մէջ, Ե դար (Ն. Ք.): Օտար աղբիւրներու վկայութեամբ հայկական գորգերը հիւսուած են իրենց զարդերով, գոյներով եւ պատկերներով:

Ներկայիս աշխարհի մեծագոյն թանգարաններուն մէջ կը գտնուին ԺԳ – ԺԵ դարերու մօտ 50 հայկական գորգեր, որոնցմէ ամէնէն հինը գործուած է 1202ին: 1925ին Երեւանի մէջ առաջին գորգագործական արհեստանոցէն ետք հիմնուած է Իջեւանի արհեստանոցը, որուն արտադրութիւնը անմիջապէս մեծ անուն շահած է խորհրդային եւ արտասահմանեան առեւտրականներու մօտ: 1937ին Հայաստանի ձեռագործ գորգերը Փարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսին Ա. մրցանակի արժանացած են: Ներկայիս Հայաստանի գորգագործութեան արդիւնաբերութիւնը կը ներկայացնեն Երեւանի «Հայգորգ» ձեռնարկութիւնը եւ Իջեւանի գործատունը: Իսկ ձեռքի գորգագործութիւնը կ'ընդգրկէ Հայաստանի գրեթէ բոլոր շրջանները: Ընթացիկ հնգամեակին Հայաստանի գորգագործութիւնը մեծ զարգացում պիտի ունենայ: Նախատեսուած է վերակառուցել «Հայգորգ» ձեռնարկութիւնը եւ նոր մասնաճիւղեր հիմնել Հայաստանի շրջաններուն մէջ: Իջեւանի գործատան վերակառուցման շնորհիւ, մեքենայով գործուող գորգերու քանակը տարեկան կը հասնի մէկ միլիոն 110 հազար քառակուսի մեթրի: Նախատեսուած է մինչեւ հնգամեակի վերջը գորգի նոր գործատուն մը կառուցել Մարգունի քաղաքին մէջ:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹԸ ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ուկրանիոյ մէջ սկսած է հայկական երաժշտութեան շաբաթը: Հայաստանի խումբ մը երաժիշտներ մեկնած են Կիեւ, ուր օդակայանի մէջ դիմաւորուած են աղ ու հացով՝ Կիեւի քաղաքային խորհուրդի գործադիր կոմիտէի փոխ–նախագահ Գ. Մենժերեսի, Ուկրանիոյ Երժիշտներու Միութեան վարչութեան փոխ–նախագահ Ա. Ֆիլիպչենկոյի եւ անուանի երաժիշտներու կողմէ:

×

Հայկական երաժշտութեան շաբաթի հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցած է Ն. Լիսենկօ սինագարդ սրահին մէջ: Հիւրերուն բարի գալուստ մաղթած է Ուկրանիոյ Երաժիշտներու Միութեան վարչութեան փոխ–նախագահ Ա. Ֆիլիպչենկօ: Հայաստանի երաժիշտներու միութեան վարչութեան Ա. քարտուղար Է. Արիստակէսեան շնորհակալութիւն յայտնած է ջերմ ընդունելութեան համար: Ապա տրուած է սենեկային համերգ մը, որուն ընթացքին մեկնաբանուած են Է. Միրզոյեանի, Ա. Բաբաջանեանի, Է. Յովհաննիսեանի, Ա. Աճէմեանի, Գ. Զթչեանի, Է. Արիստակէսեանի, Է. Յարութիւնեանի գործերը:

«ՅԱՌԱՋ 50» ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

— o —

Շաբաթ իրիկուն ժամը 7էն սկսեալ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Տարօն սրահը ծայրէ ծայր կը լեցուէր «Յառաջ 50»ի ձօնագրութեան առթիւ: Հանդիպումը կազմակերպուած էր տան յանձնախումբի կողմէ: Կարօ Յովսէփեան եւ Կարապետ Փօլատեան (ֆրանսերէն և հայերէն) կարճ ելոյթներով կը բացատրէին «Յառաջ»ի դերն ու առաքելութիւնը, շեշտելով այն համակրանքը եւ ժողովրդականութիւնը զոր Շաւարշ Միսաքեանի հիմնած օրաթերթը կը վայելէ ոչ միայն Ֆրանսայի մէջ այլեւ գաղութէ գաղութ:

Կ. Յովսէփեան կը կարդար նաեւ այն հեռագիրը զոր Նան Գառզու ղրկած էր, խոր ցաւ յայտնելով որ Գառզու հիւանդացած ըլլալով Հինգշաբթի օր չէր կրնար ներկայ ըլլալ, հակառակ նախապէս եղած բոլոր կարգադրութիւններուն:

Այս հաւաքոյթին մասին թղթակցութիւն մը լոյս կը տեսնէր Կիրակի օրն իսկ, Փրովանսալի մէջ, (նկարով մը) օրուն խմբագրութիւնն ալ նոյն առաւօտը ընդունած էր Արփիկ Միսաքեանը:

Մանրամասն թղթակցութիւնը առանձին:

ԱՐԱՐԱՏ 0-5 ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ԶԷՆԻԹԷՆ

Կիրակի օր Զէնիթի դաշտին վրայ, «Արարատ» 0ի դէմ 5 կէտով պարտուեցաւ: Առաջին կիսախաղին Զէնիթ 2 կէտ նշանակած էր, մնացեալ երեքն ալ նշանակած է երկրորդ կիսախաղին: Նոյն օրուան հանդիպումներու արդիւնքներն են.— Տորպեդօ – Շախտեոր 1 — 0 , Կարպաթ (Լվով) Դինամօ–Կիեւ 2 — 2 եւ Դինամօ – Մինսկ Զարիա 1 — 2 :

Այս հանդիպումներէն ետք, ախոյենութեան դասաւորման գլուխն է միշտ Տորպեդօ, որ Շախտեորի վրայ տարած այս յաղթանակով ամրապնդած է իր դիրքը:

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՅԱԿՈԲԱՑ ՎԱՆՔԷՆ

— o —

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 11 (ԱՖՓ).— Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանի երեք պաշտօնեաներ ձերբակալուեցան, պատրիարքարանի «Սրբոց Սուրբ» կեդրոնին մէջ կատարուած գողութեանց համար:

Պատրիարքարանէն գողցուած են ոսկեզօծ եւ արժէքաւոր քարերով սրբազան անօթներ:

Գողութիւնը, որ կատարուած է տասը օր առաջ, ի յայտ եկաւ Կիրակի օր, Երուսաղէմի Տէրտէրեան Պատրիարքին վերադարձէն ետք: Ըստ առաջին գնահատութեանց, գողցուած առարկաները կ'արժեն մէկուկէս միլիոն իսրայէլեան ոսկի (մէկ միլիոն ֆրանսական ֆրանք):

Բազմաթիւ կասկածելի անձեր եւս կը հարցաքննուին, կը յայտնեն ոստիկանութեան մօտիկ շրջանակները:

Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ նաեւ Պատրիարքարանի երկու ուրիշ պաշտօնեաներ, որոնք գողութեան յաջորդ օրը հեռացած են Երուսաղէմէն:

Մասնագէտներու համաձայն, Հայոց Պատրիարքարանին սրբազան անօթները աշխարհի ամէնէն հարուստ անօթներն են:

Քանի մը տողով

ՄՈՍԿՈՒԱ գոհ չէ Մաոշէէն (գոնէ երեւութապէս) եւ կը դատապարտէ ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան մասնակցութիւնը Միթթիւլիթէի հանրաժողովին: Իւմանիթէ կը զարմանայ Թաս գործակալութեան այս դատապարտումէն բայց կը մերժէ բանավէճի մէջ մտնել:

տոյ վերադարձանք 1973ի պատերազմին նախորդող ռազմագիտական մեծ զինակցութեան Իսրայէլի դէմ եւ արաբական աշխարհը գլուխ մը գտաւ, որ սակայն 3 է՝ Սուրիա, Եգիպտոս եւ Սաուտի Արաբիա:

Fonds A.R.A.M

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սոյն թուականի Սեպտեմբերի 25ից մինչեւ Հոկտեմբերի 5ը Սուրբ Էջմիածնում տեղի ունեցան սրբալոյս միւռոնի օրհնութեան եւ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահակալութեան քսանամեակին նուիրուած հանդիսութիւններ:

Այս առթիւ Մայր Աթոռ էին ժամանել Երուսաղէմի Հայոց Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Պատրիարքը, Կոստանդնուպոլսի Հայոց Ամենապատիւ Տ. Շնորհք Պատրիարքը, հայ եկեղեցու բոլոր թեմակալ առաջնորդներն ու թեմերի պատգամաւորներ, Մայր Աթոռի բարերարներ, ինչպէս նաեւ բազում հրաւիրեալներ եւ բազմահազար ուխտաւորներ:

Հանդիսութիւններին մասնակցելու համար Ս. Էջմիածին էին ժամանել նաեւ քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետեր եւ ներկայացուցիչներ:

Ռուս ուղղափառ եկեղեցու պատուիրակութեանը գլխաւորում էր Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսաստանի Պատրիարք Նորին Սրբութիւն Տ. Պիմէնը, Վրաց օրթոդոքս եկեղեցու պատուիրակութեանը՝ Նորին Սրբութիւն Տ. Դաւիթ Ե. Պատրիարք – Կաթողիկոսը, Հնդկաստանի մալաբար եկեղեցու պատուիրակութեանը՝ Նորին Սրբութիւն Վասիլիոս Մար Թոմա Մատթէոս Ա. կաթողիկոսը:

Կաթոլիկ եկեղեցու պետ Պօղոս Զ. Պապին ներկայացնում էր կարդինալ Ժան Վիլլեբրանդը, Քենթըրբըրի արքեպիսկոպոսին՝ Լոնտոնի եպիսկոպոս Ճերալտ Ալեքսանդր Էլիսընը, Երուսաղէմի յոյն պատրիարքութեանը՝ միտրոպոլիտ Գերմանոս Մամալիսը, Երուսաղէմի Ֆրանչիսկեան միաբանութեանմ Մաուրիլիօ Սակկի վարդապետը:

Սեպտեմբերի 25ին երեկոյեան Մայր տաճարում տեղի ունեցաւ կիրակամուտի ժամերգութիւն եւ հոգեւոր համերգ, որին ներկայ եղան քոյր եկեղեցիների պատուիրակութիւնները, հայ հոգեւորական եւ աշխարհական պատգամաւորներ, ինչպէս նաեւ մեծ թուով ուխտաւորներ:

Սեպտեմբերի 26ին, Կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 10ին Մայր տաճարում հանդիսաւոր սուրբ պատարագ մատուցեց Կ. Պոլսի Հայոց պատրիարք Տէր Շնորհք արքեպիսկոպոսը: Ս. պատարագի ընթացքում քարոզեց Հայոց Հայրապետը եւ ողջունեց ներկայութիւնը Մայր Աթոռի հոգեւորական եւ աշխարհական բոլոր հիւրերի: Ապա Մայր տաճարում ողջոյնի եւ շնորհաւորանքի խօսք ասաց նաեւ Տ. Պիմէն սրբազան Պատրիարքը:

Պատարագից յետոյ հոգեւոր պետերը առաջնորդուեցին Մայր տաճարի բակի արեւմտեան մասում այս առթիւ պատրաստուած պատուանդանը:

Ժամը 12ին Վեհափառ Հայրապետը, զգեստաւորուած, ուղեկցութեամբ Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսի Հայոց պատրիարքների եւ տասներկու թեմակալ արքեպիսկոպոսների ու եպիսկոպոսների ,ինչպէս նաեւ քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերի, առաջնորդուեց Մայր տաճարի գանգակատան առջեւ պատրաստուած բեմը՝ կատարելու սրբալոյս միւռոնի օրհնութիւնը:

Մայր տաճարի ամբողջ շրջափակը լցուած էր տասնեակ հազարաւոր ուխտաւորներով, հաւատացեալներով եւ հիւրերով:

Ժամը 12ին սկսուեց միւռոնօրհնութեան արարողութիւնը ըստ հայ եկեղեցու դարաւոր կարգի եւ կանոնի:

Միւռոնօրհնութեան արարողութեանը ներկայ էր նաեւ ՀՍՍՀ մինիստրների խորհրդին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Սարգիս Գասպարեանը:

Արարողութեան վերջում Վեհափառ Հայրապետը քարոզեց հայ ժողովրդի համար սրբալոյս միւռոնի ունեցած հոգեւոր նշանակութեան մասին:

Միւռոնօրհնութեան արարողութիւնից յետոյ հանդիսաւոր մեծ թափորով Ամենայն Հայոց Հայրապետը, քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերը, ողջ հոգեւորականութիւնը եւ թեմերի ներկայացուցիչները առաջնորդուեցին Վեհարանի գահասրահը, ուր Արեւմտեան Եւրոպայի հայրապետական պատուիրակ եւ Ֆրանսիայի Հայոց առաջնորդ Տ. Սերովբէ արքեպիսկոպոսը շնորհաւորեց Հայոց Հայրապետին սրբալոյս միւռոնի օրհնութեան ուրախ առիթով: Գահասրահում ներկայ էր նաեւ Պ. Սարգիս Գասպարեանը:

Հանդիսութեան աւարտին օրհնութեան խօսքով հանդէս եկաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետը:

Սեպտեմբերի 27ին, Երկուշաբթի օրը առաւօտեան ժամը 10ին, Վեհարանի հանդիսութեան դահլիճում տեղի ունեցաւ յոբելենական հանդիսութիւն՝ նուիրուած Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի գահակալութեան քսանամեակին:

Հանդիսութեանը ներկայ էին քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերն ու ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսի Հայոց ամենապատիւ պատրիարքները, հայ եկեղեցու բոլոր թեմակալ առաջնորդները, թեմերի պատգամաւորները, Մայր Աթոռի բարերարները եւ բազում այլ հիւրեր՝ ընդամենը 350 հոգի:

Հանդիսութեանը Սովետական Հայաստանի կառավարութիւնը ներկայացնում էր ՀՍՍՀ մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Սարգիս Գասպարեանը:

Հանդիսութեան բացումը կատարեց յոբելենական կեդրոնական յանձնաժողովի նախագահ Տ. Եղիշէ սրբազան Պատրիարքը:

Յոբելեար կաթողիկոսի քսանամեայ գործունէութեանը նուիրուած Գերագոյն հոգեւոր խորհրդի զեկուցագիրն ընթերցեց Տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսը:

Այս առթիւ Գերագոյն հոգեւոր խորհրդի անունից Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ին նուիրուեց ոսկեձոյլ եւ ականակուռ «Հայրապետական արծիւ» շքանշանը:

Ապա ՀՍՍՀ մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Սարգիս Գասպարեանը հանդէս եկաւ ողջոյնի եւ շնորհաւորանքի խօսքով:

Այնուհետեւ ողջոյնի եւ շնորհաւորանքի խօսքերով հանդէս եկան՝ Տ Շնորհք Պատրիարքը `յանուն հայ եկեղեցու նուիրապետական աթոռների եւ բոլոր թեմերի, Տ.Պիմէն Պատրիարքը՝ յանուն ռուս պրավոսլաւ եկեղեցու եւ սինոդի, Տ. Դաւիթ Ե. կաթողիկոսը՝ յանուն Վրաց եկեղեցու, Տ. Վասիլիոս Մար Թոմա Մատթէոս Ա. կաթողիկոսը՝ յանուն Մալաբար եկեղեցու, կարդինալ Ժան Վիլլեբրանդը՝ յանուն Պօղոս Զ. պապի եւ հռոմէական կաթոլիկ եկեղեցու, Ճերալտ Ալեքսանդր Էլիսըն եպիսկոպոսը ` յանուն անգլիքան եկեղեցու, Գերմանոս Մամալիս միտրոպոլիտը՝ յանուն Երուսաղէմի յոյն պատրիարքութեան, Մաուրիլլօ Սակկի վարդապետը `յանուն Երուսաղէմի կաթոլիկ Ֆրանչիսկեան միաբանութեան:

Երեւանի Ս. Մեսրոպ Մաշտոց ձեռագրաց մատենադարանի տնօրէնութեան եւ գիտական խորհրդի անունից ողջոյնի խօսք ասաց նոյն հաստատութեան տնօրէն ակադեմիկոս Լեւոն Խաչիկեանը:

Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեանը, յանուն կոմիտէի, նոյնպէս ողջունեց եւ շնորհաւորեց Հայոց Հայրապետին:

Հանդիսութեան ժամանակ ընթերցուեցին նաեւ ողջոյնի եւ շնորհաւորանքի հեռագրեր: Ջերմապէս ընդունուեց ՍՍՀՄ մինիստրների սովետին առընթեր կրօնական պաշտամունքների գործերի խորհրդի նախագահ Վ. Ա. Կուրայեդովի շնորհաւորական հեռագիրը:

Հայոց Հայրապետի գահակալութեան քսանամեակը հեռագրով շնորհաւորել էին նաեւ Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս նախագահ Ալէքս Մանուկեանը եւ անուանի երաժիշտ Արամ Խաչատրեանը:

Հանդիսութեան աւարտին շնորհակալութեան եւ երախտագիտութեան ջերմ խօսքով հանդէս եկաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը:

Ժամը 16ին, Երեւանի «Արմենիա» հիւրանոցի ռեստորանում յոբելենական կեդրոնական յանձնաժողովը, ի պատիւ Հայոց Հայրապետի եւ բոլոր հիւրերի, կազմակերպեց պաշտօնական ճաշ, որին ներկայ եղան 270 հոգի:

Սեպտեմբերի 28ին, Երեքշաբթի օրը առաւօտեան ժամը 10ին, Վեհափառ Հայրապետի գլխաւորութեամբ, բոլոր հոգեւոր պետերը, պատգամաւորներն ու հիւրերը այցելեցին Ծիծեռնակաբերդի Հայ Նահատակաց յուշարձանը: Այս առթիւ յուշարձանին գեղեցիկ ծաղկեպսակներ զետեղեցին Վեհափառ Հայրապետը, Տ. Պիմէն Պատրիարքը եւ Տ. Դաւիթ Ե. կաթողիկոսը:

Նահատակաց յուշարձանի յաւերժական կրակի շուրջ հայ եւ քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերը, հայ հոգեւորականութիւնը եւ բոլոր պատգամաւորները միասնաբար աղօթեցին հայ նահատակների հոգիների խաղաղութեան համար:

Ժամը 11ին քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերն ու ներկայացուցիչները Հայոց Հայրապետի գլխաւորութեամբ այցելեցին Մեսրոպ Մաշտոց ձեռագրաց մատենադարան եւ ծանօթացան հայ մշակոյթի գանձերի հնագոյն նմոյշներին:

Ժամը 12·30ին Հայոց Հայրապետի գլխաւորութեամբ Տ. Պիմէն պատրիարքը եւ Տ. Դաւիթ Ե կաթողիկոսը պաշտօնական այցելութիւն տուեցին ՀՍՍՀ մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհուրդ:

Ժամը 15ին, «Արմենիա» հիւրանոցում ՀՍՍՀ մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Սարգիս Գասպարեանը, յանուն հայրենի կառավարութեան եւ եկեղեցական խորհրդի, ճաշ տուեց ի պատիւ Հայոց Հայրապետի եւ նրա յարգաժան հիւրերի:

Երեկոյեան ժամը 20ին Վեհափառ Հայրապետը Բիւրականի «Հայկաշէն» հայրապետանոցում տուեց հրաժեշտի ընդունելութիւն քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերի եւ պատուիրակութիւնների պատուին:

Սեպտեմբերի 29ին, Չորեքշաբթի օրը Տ. Պիմէն պատրիարքը, Տ. Դաւիթ Ե. կաթողիկոսը, կարդինալ Վիլլեբրանդը, Ճերալտ Էլիսըն եպիսկոպոսը, Գերմանոս Մամալիս միտրոպոլիտը, իրենց շքախմբի անդամներով, հրաժեշտ տուեցին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, Մայր Աթոռին եւ մեկնեցին լաւագոյն տպաւորութիւններով:

Սեպտեմբերի 30ին, Հինգշաբթի օրը

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

« ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ »

Սասնոյ մէջ Գելի կամ Գլիեգուզան գիւղի կառավարիչն էր Պետոյի տունը, Շենիկի մէջ՝ իշխան Գրքոյի տունը, Սեմալի մէջ՝ Քեաթիպ Մանուկի եւ Մարտոյի տները: Տալւորիկի մէջ նշանաւոր էին իշխան Մակարը, Համզէն, Թաթարը:

Տակաւին երեսուն տարի առաջ «Արծուիք Տարօնոյ» մէջ գրուած է Մուշի եւ մշեցու մասին.» Երանի մրջիւնին եւ արօս թռչունին: Մէկը իր կուտը կուտէ, միւսը իր սիրեկան ամուսինը իր հետ կը պահէ: Երանի սարեկին, որ իր ձագերը իր ածածէն կը ծնէ եւ իր փետուրներով զանոնք կը ծուարէ, իր բնութիւնն ու լեզուն անոնց կ՚ուսուցանէ եւ ազատ կը թռցուցանէ: Մշեցի հայը, քան զանոնք, շատ թշուառ է... նա սուլթանի ճորտն է եւ աղայի գերին: Ծեծ՝ ոսկորները փշրելու չափ, սորկութիւն՝ գերութիւնից վատ: Օ՛հ, այն դաշտի մէջ գլգլացող աղբիւրը, որմէ ինքը ջուր կը խմէ, այն արտիցը, որու մէջ քրտնաթաթախ եւ արեւակէզ ինքը վար կը վարէ եւ հունձ կը հնձէ, այն եզնիկը, որ իր ձեռքերով կը փայփայէ, առնցմէ եւ ոչ մէկը ալ իրեն չի մնար:

Մուշը մշաւ, Տարօնը տալան, անոր բնակիչները հետզհետէ փախան, շատերն անօթութենէ մեռան... վերջին գուժաբերին կը սպասէինք, որ գայ եւ գուժէ, թէ ահա Տարօն տունը ամբողջը փլաւ եւ իր որդիք տակը մնալով՝ ողջ – ողջ մըտան գերեզման»:

Բայց բարեբախտաբար վերջին գուժաբերը չեկաւ: Նրա փոխարէն ազգային զարթօնքի համբաւաբերը եկաւ: Ազատութեան կոչնակներ հնչեցին, եւ տառապած մշեցին զարթնեց:

Այդպիսի մի փորձ եղել էր դեռեւս Ս. Կարապետի վանահայր Յովնանի օրօք Արտասովոր տարազով եւ անգլիական զէնքով մեր երկիրն էր եկել Յովսէփ Էմին անունով մի նշանաւոր հայ: Նա Հալէպի վրայով բարձրացել էր Տարօն:

Խնուսի մէջ եղած միջոցին շատ հայ ռանչպարներ են հաւաքուել նրա շուրջ: Էմինը Մովսէս Խորենացու «Հայոց պատմութիւնը» նրանց առաջ պարզելով՝ գոչել է. «Ինչո՞ւ էք դուք այսպէս գերի մընացած, իսկ բէկերն ու աղաները՝ այսպէս փնուած եւ իշխող ձեր աշխարհին վրայ»:

Գիւղի քահանան, Աստուածաշունչը ձեռքը բռնած, վճռաբար առաջ գալով, պատասխանել է նրան:

– Մեր գիւղի եւ Տարօն աշխարհի պատուական հիւր, դու գալիս ես մի աշխարհից, որը մեզ անյայտ է, ինչպէս որ դու չես ճանաչում մեր աշխարհը, որի մասին խօսում ես... Մեր պատուական հայ զաւակ, սուրբ Աստուածաշնչի մէջ գըրուած է, թէ 666 տարի յետոյ մէկը պիտի գայ եւ ազատէ մեզ օսման բռնակալութիւնից: Դու ,ըստ երեւոյթին, այդ մէկը չես, վասնզի շատ կանուխ ե սեկեր: Գնա եւ այն երկիրը, որտեղից շնորհ ես բերել :

Եւ Յովսէփ Էմինը, զգալով, որ ինքը իսկապէս շատ կանուխ է եկել, Հին Բայազէտի վրայով Խնուսից մեկնել է Էջմիածին:

Տարօնի ուժգին զարթօնքի կոչնակը հնչեց Յովսէփ Էմինից հարիւր տարի յետոյ:

Այդ տարիներին Մուշում հայ կուսակցութիւններ չկային: Կար մի միութիւն՝ «Վարդան» անունով, որի նպատակն էր ազատագրել Տարօնի ժողովուրդին սուլթանի եւ թուրք փաշաների բռնակալութիւնից: Ամէն ճնշուած հայ գիւղացի եւ արհեստաւոր, որ զէնք էր վերցնում սուլթանի դէմ կռուելու, «Վարդան» միութեան անդամ էր:

1879ին Մուշ քաղաքում հիմնադրուեց Միացեալ ընկերութեան վարժարան, որ կոչուեց Կեդրոնական: Մշոյ մէջ սկսեց շինուել նաեւ մի վարժարան հայ օրիորդների համար: Հայերի այս կրթական շարժումը գրգռեց սուլթանի պաշտօնեաների եւ քուրդ բէկերի նախանձը: Շուկայից անցած պահերին, երբ Կեդրոնականի սաները, իրենց թեւերը համարձակ շարժելով, երգում էին «Ո՛րն է աշխարհ Հայաստան», Մշոյ գաղտնի ոստիկանութեան պետ Հիւսնի էֆենդին առանձին աչալրջութեամբ դիտում էր նրանց երթը, ասելով, թէ՝ «Հայերը անկախութեան են ձգտում»:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 6)

Fonds A.R.A.M

ժամը 13ին Վեհափառ Հայրապետի նախագահութեամբ կատարուեց Վեհարանի բակում կանգնեցուած եւ Հայոց Հայրապետի 20ամեայ գործունէութեանը նուիրուած յոբելենական խաչքարի հանդիսաւոր բացումը:

Այնուհետեւ յարգարժան հիւրերը Վեհարանում դիտեցին գեղարուեստական բարձր ճաշակով յօրինուած Հայոց Մեսրոպեան այբուբենի ոսկեզիր տառերը, որ պատրաստուել էր Հայոց Հայրապետի պատուէրով իր յոբելեանի առթիւ:

Ժամը 17ին Վեհարանում, Վեհափառ Հայրապետի նախագահութեամբ գումարուեց Եպիսկոպոսաց խորհրդակցական ժողով, որին մասնակցեցին Տ. Եղիշէ, Տ. Շնորհք սրբազան պատրիարքները, թեմակալ առաջնորդները եւ հանդիսութեանը ներկայ եպիսկոպոսները՝ թուով 20 հոգի:

Եպիսկոպոսաց սոյն խորհրդակցական ժողովը որոշեց յառաջիկայ տարի աշնանը հրաւիրել Եպիսկոպոսաց ժողով, որը Երուսաղէմի Հայոց ամենապատիւ Տ. Եղիշէ պատրիարքի հրաւէրով գումարուելու է Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց վանքում:

Հոկտեմբերի 3ին, Կիրակի օրը առաւօտեան ժամը 10ին կատարուեց լոնտոնաբնակ Գէորգ եւ Յովհաննէս Քիւրքճեան եղբայրների նուիրատուութեամբ վերակառուցուած Երեւանի Ս. Սարգիս առաջնորդանիստ եկեղեցու նաւակատիքն ու օծումը՝ ձեռամբ Արարատեան Թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսի:

Օրուայ հանդիսութեան առթիւ քարոզեց Վեհափառ Հայրապետը:

Նոյն օրը ժամը 15ին, Երեւանի «Անի» հիւրանոցում, Արարատեան Թեմի առաջնորդական փոխանորդի եւ Թեմական խորհրդի կողմից, ի պատիւ հիւրերի, կազմակերպուեց հրաժեշտի ընդունելութիւն Ս. Սարգիս եկեղեցու օծման առիթով:

Հոկտեմբերի 4 – 5 օրերին հոգեւորական եւ աշխարհական բոլոր պատգամաւորները հրաժեշտ տուին Հայոց Հայրապետին, Մայր Աթոռին եւ մեկնեցին շնորհակալ տպաւորութիւններով:

Սեպտեմբերի 25էն Հոկտեմբերի 5 օրերը Մայր Աթոռի մեր օրերի պատմութեան մէջ հանդիսացան անմոռանալի օրեր, որոնք վերածուեցին մեր հաւատքի կեդրոն Ս. Էջմիածնի, Նրա արժանաւոր գահակալի, մեր վերածնուած մայր հայրենիքի շուրջ, հայ ժողովրդի համախմբուածութեան, սիրոյ, հաւատարմութեան համազգային մի սրբազան տօնի:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին
4Հոկտեմբերի 1976

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

“ՁԱՂՐԷՊԻ ԳԱՐՈՒՆԸ”

«Փրակայի նման մենք ալ մեր գարունը ունեցած ենք՝ Զաղրէպի գարունը: Փրակայի նման այս մէկն ալ ճնշուած է: Հիմա՝ Չեխերու պէս մենք եւս լուռ ենք»:

Այս խօսքերը լսած է ամերիկացի լրագրող Մ. Պրաուն Զաղրէպի բնակարանի մը մէջ: Սալով սփռուած աղմկալար երաժշտութեան մը առնթեր արտասանուած են ասոնք, քանի մարդիկ գիտեն, թէ իշխանութիւնները կրնան իրենց տան պատերուն մէջ գաղտնի լսափողեր զետեղել: Տան մէջ հաւաքուածները բոլորն ալ խրուաթ են. մէկը անոնցմէ դեռ նոր դուրս ելած է բանտէն. չորս տարի մնացած է հոն՝ «Զաղրէպի գարնան» մասնակցած ըլլալուն համար: Բոլոր ներկաներն ալ այս կամ այն ձեւով իրենց մորթին վրայ կրած են իշխանութեանց ձեռք առած խիստ միջոցներուն հետեւանքները 1971ին:

Լրագրողը «Հերըլտ Թրիպիւնի» մէջ ապա կարգ մը տեղեկութիւններ տուած է այսպէս կոչուած «Զաղրէպի գարնան» մասին, յատկապէս անդրադառնալով Պելկրատի ճնշումին:

Ճնշումը ծայր տուած է նոյն տարուան Դեկտեմբերին Թիթոյի ճառով: Ի դէպ, մառեշալը ծագումով խրուաթ է, սակայն իր իշխանութեան կորիզը հաստատած է գլխաւորաբար Սերպերու շրջանակին մէջ, Համաշխարհային Բ. պատերազմին, երբ արձակազէնները գլուխն անցած կռուած է Գերմանացիներու դէմ:

Թիթօ իր ճառին ընթացքին յայտարարած է թէ Խրուաթ Հանրապետութիւնը «փտած ազատախոհութեան» մը ճանկին մէջ ինկած է եւ թէ ամբողջ երկիրը վտանգուած է «խրուաթ հակայեղափոխական շարժումով» մը:

Նախագահը մաքրագործած է խրուաթ համայնավար կուսակցութիւնը, հաստատած է նոր կառավարութիւն Խրուաթ Հանրապետութեան համար, պաշտօնազրկած է բանակի եւ ոստիկանութեան սպաներ, դատաւորներ, վստահելի նկատուած տարրեր նշանակած է անոնց տեղ, փակել տուած է բազմաթիւ թերթեր, պարբերականներ եւ սահմանափակումներ կատարած է համալսարանէն ներս:

Ուսանողական 11 օրեայ գործադուլը Զաղրէպի մէջ ճնշուած է ու հարիւրաւորներ ձերբակալուած են: Անոնք, որոնք գրութիւններով աւելի ազատախոհ կառավարութիւն մը պահանջած էին Խրուաթիոյ համար՝ ծանր պատիժներու ենթարկուած են:

Այդ Թուականէն սկսեալ այլազան հոսանքներ ներկայացնող տասնեակ մը խմբակներ արտասահմանի մէջ շարունակած են իրենց քննադատութիւնը Պելկրատի կառավարութեան դէմ: Երբեմն քննադատութեան ընկերացած է ահաբեկչութիւնը:

Եուկոսլաւ ներկայացուցիչներ սպաննուած են, եուկոսլաւ պաշտօնատուներու մէջ ռումբեր զետեղուած են ու դեռ վերջերս ամերիկեան օդանաւ մը առեւանգուած է խրուաթ երիտասարդներու կողմէ:

Միջադէպեր ալ պատահած են Եուկոսլաւիա:

1972ին, 19 խրուաթ անջատողական արձակազէններ Աւստրիայէն գաղտնի Եուկոսլաւիա մտած են իրենց նպատակը եղած է հակակառավարական զինուորական կեդրոն մը հաստատել: Իշխանութիւնները յաջողած են ձերբակալել կամ սպաննել:

1974ին, երկու խրուաթ ահաբեկիչներ ոստիկան մը սպաննած են Վիլեպէտ լերան շրջանը, սակայն, իրենց կարգին իրենք եւս սպաննուած են:

Անցեալ Սեպտեմբերին Զաղրէպի երկաթուղիի կայարանին մէջ ռումբ մը պայթած է, առիկա հաւանաբար սահմանուած էր Թիթոյի: Վերջերս տասնեակ մը Խրուաթներ երկար տարիներու բանտարկութեան դատապարտուած են ռումբին պայթումին հետեւանքով:

Խրուաթ ազգայնականութեան արմատները կարելի է մինչեւ 925 Թուականը հասցնել, երբ Թոմիսլաւ Թագաւորը խրուաթ պետութեան առաջին գահակալը դարձած է: Ցայսօր Զաղրէպի գլխաւոր հրապարակներէն մէկը այս Թագաւորին անունը կը կրէ:

Համաձայն ամերիկացի լրագրողին՝ խրուաթ ազգայնականներէն ոմանք կը պահանջեն իրենց երկրին անկախութիւնը, այլ խօսքով անջատում Եուկոսլաւ Դաշնակցութենէն, որուն վեց Հանրապետութիւններէն մէկը կը կազմէ այսօր: Սակայն շատ – շատերու համար Խրուաթներու ազգային ինքնավարութիւնը նուազ կարեւոր ձգտում մըն է, քան քաղաքական ազատութեան հաստատումը ամբողջ Եուկոսլաւիոյ մէջ:

Ներկաներէն մէկը իր միտքը բացատրած է լրագրողին ըսելով, թէ «քաղաքական ճնշումը բոլոր Եուկոսլաւներուն համար է, սակայն, առիկա աւելի ծանր կը կշռէ Խրուաթներուն վրայ: Ըսենք ճշմարտութիւնը՝ Սերպերը դարաւոր պայքարին մէջ, որ արձանագրուած է իրենց եւ մեր միջեւ, յաղթանակած են: Մենք պարտեալներն ենք, որով կը տուժենք աւելի չափով»:

Այսուհանդերձ բոլորն ալ համաձայն գտնուած են ընդունելով, թէ խրուաթ Հանրապետութիւն քաղաքական զէնքի վրայ այժմ հանդարտ է՝ հակառակ արտասահման կատարուած աղմուկին:

Թ. Ա. Թ.

ԵՐԲԵՄՆԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԲԱՐՔԵՐԷՆ

Թէ ինչպէ՞ս կը պատժուէին անհաւատարիմ ամուսինները ԺԲ. դարուն, Վիեննայի մէջ:

Անձ մը, որ կը գտնէր անհաւատարիմ յանցաւորները որեւէ տեղ եւ կը մատնէր անոնց ներկայութիւնը, իբրեւ վարձատրութիւն կը ստանար անկողինը եւ նոյն սենեակին մէջ գտնուող բոլոր կարասիները: Ժամանակ մը հասաւ, որ քաղաքին մէջ, ամբողջ օրուան ընթացքին անդադար կահ – կարասիներու փոխադրութեան կառքեր կ'անցնէին, եւ ժողովուրդին կէսէն աւելին ստիպուած կ'ըլլար գիշերները պառկիլ չոր գետնի վրայ:

Եւ այս կարասիներուն մեծ մասը կ'երթար ծերացած ամուսիններու տուները, որոնք շատ ճարպիկօրէն կը կատարէին մատնութեան այս գործը:

Ի վերջոյ այս օրէնքը շատ անմարդկային նկատելով, 1361ին փոխուեցաւ դրամական տուգանքով մը: Այս անգամ, անոնք որ չէին ուզեր տեղւոյն վրայ վճարել տուգանքը, դահիճի մը հրամանով կը մերկացուէին եւ ամբողջ քաղաքին մէջ կը պտըտցուէին, դանդաղելու պարագային մտրակուելու սպառնալիքի տակ:

Իսկ գիւղերու մէջ, այս տուգանքը շատ փոքր եւ չնչին ըլլալով ամուսինները կ'ըլլային աւելի յաճախ անհաւատարիմ ըլլալ առանց իրենց պիւտճէին մեծ վնաս հասցնելու:

ՕՐՈՒԱՆ ԺՊԻՏԸ

Զուիցերիացի ճամբորդ մը կէս գիշերին պանդոկի իր սենեակէն վար կ'իջնէ եւ դռնապանին կ'ըսէ.

— Գաւաթ մը ջուր տուէք ինծի:

Գաւաթ մը ջուրը առնելով վեր կը բարձրանայ, բայց քանի մը վայրկեան վերջ դարձեալ կ'իջնէ եւ կ'ըսէ.

— Գաւաթ մը ջուր եւս տուէք ինծի:

Դռնապանը գաւաթ մը ջուր եւս կու տայ եւ մարդը սենեակ կը բարձրանայ: Երկու վայրկեան վերջ դարձեալ վար կ'իջնէ վազն ի վազ եւ կը պոռայ.

— Շուտ գաւաթ մը ջուր տուէք ինծի:

Դռնապանը չի դիմանար այս անգամ:

— Այս որքան ծարաւցեր էք, պարոն, կ'ըսէ:

— Ծարաւցած չեմ, կը պատասխանէ ճամբորդը, սենեակիս մէջ հրդեհ կայ:

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (206)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ՎԱԳՐԵՐԸ

Վերջապէս հասաւ դրան մը առջեւ, որ ամրօրէն կղպուած էր: Ծռեցաւ եւ մօտիկ ըրաւ: Որեւէ ձայն առած չըլլալով սա մտածումը ունեցաւ.

— Արդեօք մարդուկը ներսը մեռա՞ծ է:

Եւ դուռը բանալով ներս մտաւ:

Սենեակը ջահին լոյսովը լուսաւորուեցաւ:

Այս սենեակին ամէնէն հեռու եւ ամէնէն մութ անկիւններէն մէկուն մէջ, պատառոտուն զգեստներով նիհար ու տկար մարդ մը կծկտած մնացած էր:

Այս մարդը, որուն աչքերը տարօրինակ բոցով մը կը վառէին, Պէմպօն էր:

Երբ ան տեսաւ որ անծանօթ մը մէկ ձեռքը ջահ մը բռնած եւ միւս ձեռքն ալ արիւնոտ դաշոյն մը իր բանտէն ներս կը մտնէր, սկսաւ դողալ:

— Զիս մեռցնելո՞ւ եկաք, կակազեց ան ակռաները իրար զարնելով: Ո՜հ, հասկըցայ, անգութ Ռոլանը այսքանը բաւական չհամարեց.. զիս մեռցնել պիտի տայ... ոչխարի մը պէս պիտի մորթէ զիս...:

— Իրար մի՛ անցնիք, ըսաւ Սանտօրիկօ: Հանդարտեցէք:

Պէմպօ այս խօսքը լսած չըլլալով, մանկական ձայնով մը շարունակեց իր կոծը.

— Դեռ յանցանքս չքաւեցի՞, ապաշխարանքս դեռ չի՞ բաւեր...: Այո՛, մեծ ոճիր մը գործեցի, գիտեմ թէ Ռոլան իմ երեսէս շատ տառապեցաւ, բայց ես ալ հոս քիչ չտառապեցայ...: Ամէն բան չափ մը ունի, պատիժն ալ պէտք է սահման մը ունենայ...: Ըսէք, ըսէ՛ք Ռոլանի որ ինքն ալ ինծի պէս մարդ մըն է... ըսէ՛ք իրեն որ վերջին դատաստանը Աստուծոյ գործն է...: Այո՛, Աստուած կը հարուածէ մեղաւորները, բայց միանգամայն կը ներէ անոնց երբ որ զղջան: Կը զղջա՜մ, կը զղջա՜մ, հազար անգամ կը զղջամ...: Բայց հոս ոչ ոք իմ ըսածներս մտիկ կ'ընէ...:

Ծիրանաւորը այս խօսքերը արտասանած միջոցին ծունկի եկած էր եւ լալով ողբալով կուրծքը կը ծեծէր:

Սանտրէկօ զարմանահար զայն դիտեց պահ մը.

— Տես տառապանքը ինչ աստիճանի կը հասցնէ եղեր մարդը, մտածեց ան: Ահա մարդ մը որ ժամանակին Վենետիկի ամէնէն ազդեցիկ կղերականն էր: Բայց ահա հիմա ամէն բանէ զրկուած, տկարացած անզօր մանուկի մը պէս կուլայ ու կը ճըչայ: Եթէ զինքը Ֆօսքարիի տանելու խօսք տուած չըլլայի, իրաւ որ հոս կը ձգէի որ սա ծակին մէջ սատկի:

Եւ բարձրաձայն աւելցուց.

Օ՛ն, Պարոն ծիրանաւոր, ոտքի՛ ելէք: Դուք եկեղեցիին իշխանն էք, ինչո՞ւ այդքան կը դողաք: Բարի օրինակ եղէք ձեր հօտին, ինչո՞ւ կը ծնրադրէք երբ ուրիշները պէտք է որ ձեր առջեւ ծնրադրեն: Ոտքի՛ ելէք, ազատ էք...:

Պէմպօ, քարացած, եղած տեղը ծունկի մնաց:

— Ազա՞տ, ազա՞տ, կակազեց ան լաւ ծէն բան մը չհասկնալով:

— –Մէյ մըն ա՞լ ըսեմ: Ազատ էք, դուրս ելլելու ազատ, Վենետիկ դառնալու ազատ, եկեղեցիին եւ ընկերութեան մէջ ձեր կարգն ու տեղը գրաւելու ազատ: Դուքսը իր պալատին մէջ ձեզի կը սպասէ:

— Ազա՞տ, ըսել է Ռոլան ներո՞ւմ շնորհեց ինծի, կմկմաց Պէմպօ լսածին չհաւատալով: Ո՜հ, եթէ իրաւ է, մեծ եւ ազնուասիրտ մարդ է եղեր, վսեմ ու վեհանձն մարդ է եղեր...: Գիտէի արդէն, գիտէի որ իմ վրաս օր մը պիտի գթար... Օրհնեա՜լ ըլլայ, Աստուծոյ օրհնութիւնը վրայէն պակաս չըլլա՜յ...:

Այս ըսելով, Վենետիկի պատրիարքը չափէն աւելի յուզուած, սկսաւ արտասուել: Ոտքի ելլել ուզեց, բայց չկրցաւ:

— Ո՛հ, երկնաւո՛ր Թագաւոր, արդեօք լսածս իրա՞ւ է, մրմնջեց: Արդեօք ի՞նքն ալ հետս կը խաղայ, ինչպէս որ ես իր քթին խնդացի Հառաչանքի Կամուրջին նկուղները իրեն այցելութեան գացած օրս::

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

"ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեն

Հրանդ Մկրտիչեանի մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ, Տիկին Է. Մկրտիչեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր փեսային Ժան Օհանեանի (Ռիւէյ – Մալմէզոն) :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՏԷՍԻՆ.— «Ամենայն Սրբոց» տօնին առթիւ Ոմն, փոխան ծաղիկի, իր ննջեցեալներու յիշատակին կը նուիրէ 200 ֆրանք Լիբանանի աղէտեալներուն (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Աչճեան եւ զաւակները Գրիգոր Քիպրիթճեանի մահուան առթիւ 50 Ֆր. կընուիրեն Լիբանահայութեան (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Նաեւ 40 Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի մշակոյթի տան (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 10 ֆրանք «Յառաջ»ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը բաժակ մը թէյի շուրջ, Շաբաթ, Հոկտ. 30, կէսօրէ ետք ժամը 3ին մշակոյթի տունը, 17 ռիւ Պլէօ :

Մէթրօ Քատէ :

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի, Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի խառն ժողովը, Հինգշաբթի, Հոկ. 28 ժամը 20.30-ին, Իսիի մշակոյթի տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նըւէրները.—

Տէր եւ Տիկին Տօնապետեանէ 50 Ֆր, Օր. Վ. Տօնապետեանին մահուան Բ. տարելիցին առթիւ: Պ. Սուրէն Ներսէսեանէ (Սէն–Էթիէն) 100 Ֆր, Այրի Տիկին Պ. Մամուրեանէ 100 Ֆր, Այրի Տիկին Ե. Վարժապետեանէ 50 Ֆր, Տէր եւ Տիկին Մինասեանէ 200 Ֆր, Այրի Տիկին Ա. Խուպէսերեանէ 50 Ֆր, իրենց սիրելի մօր եւ հօրաքրոջ Եւա Գուլաքսըզեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Գ. Տիւյմէճեանէ 50 Ֆրանք: Այրի Տիկին Խուպէսերեանէ 50 Ֆր, իր թոռներուն յաջողութեան համար:

×

Հայ Ուսանողաց Օգնութեան Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Պ. Յովհաննէս Գուրշունլեանի մահուան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Յ. Աճէմեանէ 100, Օր. Էլմոնէ Ճիվելէկեանէ 100, եւ նաեւ հետեւեալ նըւէրները միութեան. – Տիկին Մառի Մարտիկեանէ 250, Պ. Ս. Սանճեանէ 250 Ֆր. :

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Պատարագը կը մատուցուի Կիրակի Հոկտեմբեր 31ին :

ԱՅՑ
ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս հաւաքական այցով մը կ'ոգեկոչէ անհետացող հայ մտաւորականներու յիշատակը:

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 1, ժամը 15ին Պանթէօ Փարիզէնի գերեզմանատունը:

Հաւաքավայր՝ Լը Սիմթիէր տը Պանթէօ Փարիզէնի գլխաւոր մուտքը: Եր – թեւէկ՝ Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 128 թիւ օթօպիւսը:

ՇԻՐԻՄԻ ԱՅՑ
ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Երկուշաբթի Նոյեմբեր 1, ժամը 10.30-ին, կազմակերպութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ Նոյեմբեր 1ի օրը, ժամը 10.15ին հաւաքուին Սէն – Փիէռի գերեզմանատան գլխաւոր դրան առջեւ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրութեան 70րդ տարեդարձին առթիւ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Պատուոյ նախագահութեամբ
ՊԵՐՆԱՐ Լաֆէյի
Président du Conseil de Paris

ՇՔԵՂ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL INTERCONTINENTAL
3, rue de Castiglione Paris 1er
Շաբաթ, Նոյեմբեր 6 ժամը 20.30ին

Առաջնորդութեամբ՝

ՔՕՃԱ – ՔԵԱՆ հայկական խանդավառ նուագախումբին ծանօթ արուեստագէտներ ՋԻՆԱ եւ ԿԷՈՐԿԻ

կը ներկայացնեն ընտիր յայտագիր մը հայկական եւցիկան երգերու եւ պարերու:

ԹՈՄՊՕԼԱ՝ ի նպաստ Լիբանահայ կարօտ ուսանողներու:
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 150 փր.:
Միայն պարահանդէսի մուտք՝ ժամը 10.30էն ետք՝ 30 Ֆր.:
Թոմպօլայի տոմսին գին՝ 20 փր.

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ՝
U. G. A. B.
118, rue de Courcelles Paris 17 tél. 924-86-71 227-12-26

Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶ

SAMEDIS
EDUCATIFS ET RECREATIFS
pour jeunes de 15 à 20 ans
Langue arménienne, Histoire et Civilisation, Archéologie, Photo, Dessin, jeux...

Ամէն Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 14էն 18.30
Շաբաթ 30 Հոկտեմբերէն սկսեալ
ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
118, rue de Courcelles Paris 17

Հայերէն լեզուի դասաւանդումը տեղի կ'ունենայ լսատեսողական արդիական մեթոտներով, համալսարանական ուսանողներու կողմէ:

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

U.G.A.B.
118, rue de Courcelles Paris 17 tél. 924-86-71 et 227-12-26

Ծանօթ՝ 6էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Չորեքշաբթի օրուան դասընթացքները սկսան 6 Հոկտեմբերին՝ 28 աշակերտով: Ծնողքնե՛ր, քանի ուշ չէ տակաւին, օգտուեցէք ձեր զաւակներուն արդիական միջոցներով մայրենի լեզուն սորվեցնելու այս բացառիկ պատեհութենէն:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Հոկտ. 29 ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի տունը:

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ, Ուրբաթ Հոկտ 29, ժամը 20.30ին
MUSÉE GUIMET
6, place d'Iéna

Յայտագիր.—

ՀԱՅՐԸ
ՄԻ ԿԱԹԻԼ ՄԵՂՐ
ԴԻԼԻՋԱՆ

Տոմսերու համար (գին 10 Ֆր.) դիմել.–

Կէօտեմեան, 61 ռիւ տէ Մառթիր, 9րդ
Ս. Սարաօեան, 13 ռիւ Քլօզէլ, 9րդ:
Օ. Ասլանեան, 16 ռիւ տը լա Վալէ Տիւ Պուա, Քլամար:
Դ. Ճիզմիճիեան, 31 ռիւ Փօլ–Տէրուլէտ Պուա – Քոլոմպ:
Դ. Յովհաննէսեան, 2 ռիւ Վիքթոր – Հիւկօ:
Պենլեան, 53 պլիս, Պուլվ. Ռոտէն, Իսի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պուլ. Օտտոյի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Գրիգոր Քէնտիրեանի, զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ղազար Կիւլեանի, զաւակներուն, այրի Տիկին Ա. Քէնտիրեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, ներոջ, եւ ազգականի Գոհարիկ Քէնտիրեանի մահուան առթիւ:

Կապոյտ Խաչի Պուլ. Օտտոյի վարչութիւնը փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 30 Ֆր. «Յառաջ»ի, 20 Ֆր. տեղւոյն դպրոցին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

ouverte midi et soir
avec son mini-spectacle
FERDI & NORAYR

Ամէն օր՝ տէօնէր
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ.— մանթի, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ լահ–մաճուն,
ՈՒՐԲԱԹ.— Սու–պէօրէկ

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des
VOYAGES en ARMENIE
NOVEMBRE
Au départ de Marseille 14 jours
2500 F.

NOEL EN ARMENIE
DU 24 DECEMBRE AU 6 JANVIER
2750 F.

Comprenant
Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ère classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS-VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.
Licence n° 97
Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
27
MERCREDI
27 OCTOBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

ԾԲՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.712
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.712

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ա.

Ինչպէս հաղորդած էինք անցեալ շաբթու, Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքը՝ Շնորհք արք. Փարիզ կը ժամանէր Ուրբաթ օր: Էջմիածնէն վերադարձի ճամբուն վրայ եղած էր Ժընեւ, Վենետիկ, Մարսէյլ ուրկէ կ'անցնէր Փարիզ:

Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուն էր եւ նախքան Շնորհք արք.ի քարոզելը, Սերովբէ արք. հետեւեալ խօսքերով կ'ողջունէր Պոլսոյ պատրիարքը.—

«Այսօր ուրախ ենք որ դարձեալ մեր մէջ կը գտնուի Կ. Պոլսոյ Շնորհք. Արք. Գալուստեան: Իր ներկայութիւնը մեզի անուշտ ուրախութիւն կը պատճառէ, բայց պէտք է ըսել որ այդ ուրախութիւնը բոլորովին անխառն չէ, վասն զի անիկա մեզի կը յիշեցնէ տխուր մեր անցեալը. ոչ միայն յիշատակը մեր պատուական հայրենիքին, որ գրեթէ Հայութենէ պարպուած վիճակի մէջ կը գտնուի, այլ նաեւ մեր ուշադրութիւնը կը կեդրոնանայ Իսթանպուլի, կամ Պոլսոյ Հայութեան վրայ, որ ժամանակ մը մեր ժողովուրդին մշակութային, հոգեւոր կեդրոն եղած է, հիմա միայն սակաւաթիւ Հայութիւն մը կը պարունակէ եւ պէտք է ըսել որ այդ սակաւաթիւ Հայութիւնն ալ զրկուած է համայնական իրաւունքներէ: Սրբ. Պատրիարք Հայրը հոգւով, քաջութեամբ կ'ուզէ մեր համայնքին, մեր կրօնական եւ մշակութային հաստատութիւններուն գոյութիւնը պաշտպանել եւ մեր ժողովուրդին իրաւունքները պահանջել, որպէսզի անոնք կարենան ապրիլ ինչպէս ուէ համայնք մը, ուէ անհատ մը կրնայ, պիտի կարենայ ազատ կոչուած երկիրներուն մէջ ապրիլ: Ամեն. Պատրիարք Հայրը անշուշտ պէտք ունի մեր բարոյական, ինչպէս նաեւ նիւթական օժանդակութեան, որպէսզի կարենայ իր այնչափ Աստուածահաճոյ, կրթական եւ եկեղեցասիրական գործունէութիւնը շարունակել այդ երկրամասին մէջ, ուր Հայութիւնը իր նուազագոյն թիւին իջած է եւ որուն իրաւունքները կամաց կամաց կը սահմանափակուին: Մենք կը մաղթենք որ Ամեն. Պատրիարքին ամբողջ բարի տրամադրութիւնները, իր արդար պահանջքները մեր համայնքին, մեր եկեղեցիին, մեր դպրոցներուն պահպանութեան համար Իսթանպուլի մէջ, իրենց արդար գոհացումը գտնեն եւ գոնէ այնտեղի սակաւաթիւ եւ նուազած ժողովուրդը կարենայ ապրիլ իր անցեալի յիշատակներով, մինչ պահպան՝ իր եկեղեցիներուն, իր կրթական հաստատութիւններուն եւ իր համայնքին: Կը հրաւիրենք Պատրիարք Հայրը, որպէսզի այսօրուան իր քարոզով, իր պատգամով քաջալերէ, մխիթարէ եւ յուսադրէ մեզ, Թուրքիոյ մէջ գտնուող մեր սակաւաթիւ, երբեմն ճնշուած, երբեմն անիրաւուած, իրաւազրկուած Հայութեան համար»:

Ապա Պոլսոյ պատրիարքը կուտար հետեւեալ քարոզը.—

«Մեր շնորհակալութիւնները՝ Սերովբէ Սրբ. Հօր, իր սրտագին, ազնիւ եւ եղբայրական խօսքերուն համար:

Սա պահուն իմ սիրտը յուզմունքով եւ այլապէս ալ ուրախութեամբ կը լեցուի, երբ այս երկրորդ անգամ ըլլալով երկու տարուան մէջ կրկին Ձեզի, սիրելի ժողովուրդ Հայոց Փարիզի, դէմ յանդիման գտնուելու առիթը կ'ունենամ: Յուզմունքով՝ որովհետեւ Սերովբէ Սրբ. ինծի շատ բան յիշեցուց, ուրախութեամբ՝ որովհետեւ երջանիկ բան է, այս տաճարին մէջ եւ առանց որեւէ հանդիսութեան կենալ Աստուծոյ առջեւ եւ անոր դիմում մատուցանել:

Մենք սա պահուն կերպով մը կապի եւ կամարի դերը կը կատարենք եւ կուգանք երկրէ մը, որ ձեզմէ շատերուն, կամ ձեր ծնողաց ծննդավայրը եղած է: Երկիր մը, որ մեր պատմութեան հետ այնքան սերտ կապ ունի: Այն տեղը, որ ինչպէս Սրբ.ը ըսաւ, ամբողջ Հայութեան, ոչ միայն արեւմտահայութեան, այլ ուղղակի կամ անուղղակի կերպով նաեւ ամբողջ Հայութեան առաջնորդող կեդրոնն էր, ոչ միայն մտաւորական, գեղարուեստական, մշակութային, այլ նաեւ՝ երբեմն հոգեւորական եւ համայնական պարտականութեան: Այդ կեդրոնը տկարացած է, պզտիկցած է եւ վերածուած է այսօր մեր սովորական առաջնորդութիւններէն մէկուն: Իսկ ժողովուրդը իր արմատները կը պահէ անցեալի իր մեծութեան եւ աւանդութեանց մէջ, կ'աշխատի հերոսական ճիգով պահել ինչ որ իբրեւ նուիրական հաւատք եւ իրականութիւն կուգայ անցեալէն: Ես անոնց եղբայրական ողջոյնը, սէրը կը բերեմ ձեզի: Անոնք կ'աշխատին ոգի ի բռին պահել ոչ միայն իրենց եկեղեցիները պայծառ, այլ նաեւ իրենց կրթական հաստատութիւնները, հնարաւորութեան սահմանին մէջ, և մասնաւորաբար բարեսիրական հաստատութիւնները՝ հաստատ եւ ամուր:

«Ես ձեզի կը բերեմ նաեւ եղբայրական ողջոյնը Թուրքիոյ Հայութեան այն միւս հատուածին, որ ցրուած է գաւառի գանազան անկիւնները եւ Աստուծոյ ողորմութեամբ ու հաւատքի ամրութեամբ, արիւնէն եկած, միա՛յն արիւնէ եկած զօրութեամբ անոնք կը պահեն իրենց կրօնը: Հազար հազարներ, տասնեակ հազարներ կորսուած են եւ կան միայն անոնց փոքրիկ մնացորդացը, այն որ ինքզինք տակաւին Հայ կրնայ կոչել, Հայ կրնայ զգալ եւ հետեւաբար ամէնքիս խանդաղատանքին, գուրգուրանքին արժանի են: Զրկուած են անոնք մարդկային տարրական ու նուիրական, ըսենք, անհրաժեշտութիւններէ.— եկեղեցւոյ անհրաժեշտութենէն, վարժարանի անհրաժեշտութենէն, ինչպէս նաեւ առաջնորդող հոգեւորականներու ներկայութենէն, ժողովուրդի կեանքէն եւ եղբայրական գուրգուրանքէ զրկուած, կ'աշխատին զիրենք պահել հայ:

«Ինչպէս անցեալ անգամ ալ ըսի, կը կրկնեմ, ինչպէս աշխարհի մէջ ամէն տեղ, այնպէս ալ Թուրքիոյ մէջ գաւառներէն դէպի քաղաքները կը խուժեն: Այդ հոսանքին հետ բազմաթիւ Հայեր ալ կուգան, կը տեղաւորուին Իսթանպուլի մէջ, Պոլսոյ մէջ եւ այնտեղ կամաց կամաց իրենք զիրենք կ'ընտելացնեն, կը շաղուըուին տեղւոյն Հայութեան հետ եւ իրենք զիրենք կը վերագտնեն: Մենք յաճախակի գտնուած ենք արտասահման՝ ա՛յս ժողովուրդին օգտակար ըլլալու, ա՛յս զանգուածին օգտակար ըլլալու համար: Որովհետեւ Իսթանպուլահայութիւնը, փառք Աստուծոյ, պատուախնդիր համայնք մըն է, իր 30 վարժարանները եւ 50 եկեղեցիները — Հայ Կաթոլիկ եկեղեցիներն ալ ներառեալ — պայծառ կը պահէ, կանգուն կը պահէ: Սակայն յաւել –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՌԻԱՏԸ

Հազիւ երեք ժամ հարկ եղած է որպէսզի Գահիրէ հաւաքուած արաբ ղեկավարները վաւերացնեն Ռիատի համաձայնագիրը եւ որոշեն ուրեմն անմիջապէս 30 հազար զինուոր ղրկել Լիբանան իբրեւ խաղաղապահ ուժ: Համաձայն չեն եղած Իրաք եւ Լիբիա, ներկայ 19 ներկայացուցիչներու վրայ (արաբական Լիկայի անդամներուն թիւը 21 է): 19 ներկաներու մէջ կան 14 պետական ղեկավարներ միայն քանի Պումէտիէն, Հասան, Պուրկիպա, Քատաֆի, Զօր Պաքր չեն եկած:

Ժողովը զբաղած է նաեւ Իսրայէլով եւ մանաւանդ անոր «յարձակողական տրամադրութիւնները» չեշտած: Արդարեւ կը թուի թէ հարաւային Լիբանանը բոլորովին քրիստոնեայ աջին ձեռքը անցած է եւ ամերիկեան Թայմը կը պնդէ նոյնիսկ թէ Իսրայէլայի վայրաշուներ մասնակցած են Մարժայունի կռիւին: Շամուն կը հերքէ:

Պէյրութէն հասած լուրերու համաձայն հրադադարը չի յարգուիր ամբողջովին եւ անշուշտ մէկ կողմը միւսը կ'ամբաստանէ խախտումի իբրեւ պատասխանատու:

ՌԷՄՈՆ ՔԸՆՈՅԻ ՄԱՀԸ

Ֆրանսական ժամանակակից գրականութեան ամէնէն ինքնատիպ տիպարն է, որ մեռաւ առջի օր 73 տարեկանին:

Ռեմոն Քընօ՝ բանաստեղծ վիպասան, փիլիսոփայ, լեզուի «փորձագէտ» ժողովրդական դարձաւ իբրեւ հայրը «Զազի մեթրոյին մէջ» գործին, որ վերածուեցաւ նաեւ շարժանկարի: Ծնած Լը Հավր 1903–ին, Փարիզ եկած է 1920ին եւ 24ին մասնակցած գերիրապաշտ շարժումին, որու հետ կը խզէ սակայն 1929ին: Իր առաջին վէպն է Լա Շիէնտան: 1941էն ընդհ. քարտուղար է Կալիմար հրատարակչականին ուր 1955էն ի վեր կը ղեկավարէր Փլէյատի Համայնագիտարանը: Անդամ էր Կոնքուռ Ակադեմիային, որմէ հրաժարեցաւ 1971ին, բողոքելու համար Պերնար Քլավէլի ընտրութեան դէմ բայց ի վերջոյ չքաշուեցաւ, միայն նիստերուն չէր մասնակցեր: Թղթակցած էր Շահնուրի հետ եւ զայն ալ առած փաթաֆիզիսիէններու Քոլէժին մէջ:

Քընօ, մեծ զարգացման տէր, մեծ մըտաւորական մը, որ երբեք չէ զատած արուեստը եւ ռիկոլատը, ինչպէս կ'ըսէր, եղաւ նաեւ ֆրանսական գրականութեան մէջ նորարար մը:

ՈՒՍՄԱՆ ՀԱՅ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

«Այս անգամ, նկատի ունենալով որ Լիբանահայութիւնն ալ մատնուած է դժնդակ կացութեան եւ դուք ազգային պարտականութիւն մը զգացած էք անոնց հասնելու, ես, հետեւաբար, հանգանակութեան համար չեմ եկած, այլ՝ տարբեր նպատակներու համար, տարբեր ձեռնարկներու համար: Եւ վստահ եմ թէ ուր տեղ, որ դուռն ալ որ զարնեմ, այդ դուռը պիտի բացուի, որովհետեւ զարնողը ես չեմ, այլ՝ մեր գաւառահայերը, որոնք ձեզմէ բարոյական օժանդակութիւն պիտի գտնեն:

ուածական դերը որ իր ուսերուն վրայ կը դրուի գաւառի Հայութեան ալ նայելու, զանոնք ալ տուն – տեղ ընելու, գործ հայթայթելու, աւելի իր ուժերէն վեր է: Հետեւաբար մենք կը ստիպուինք երբեմն այսպէս արտասահման ալ դիմել, որպէսզի արտասահմանէն եւս օժանդակեն անոնց, որոնք պատուով կ'աշխատին եւ իրենց Հայու աշխատասիրութեամբ, ուշիմութեամբ, կարճ ժամանակի մը մէջ գործի տիրանան եւ իրենց ապրուստի դըրամը ճարեն: Մինչեւ զիրենք տեղաւորելը, մինչեւ զիրենք ճամբայ հասցնելը, մինչեւ իրենց գործ գտնելը, բնական է մենք, իբրեւ հայրենակիցներ եւ կրօնակիցներ, պարտաւոր ենք զիրենք հոգալ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ ՀՈԿՏ. 18 — 22)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ԻՍԼԱՆՏԱՅԻ ՄԷՋ

Ռէյքեավիքի մէջ (Իսլանտա) տեղի պիտի ունենայ Հայկ. կերպարուեստի ցուցահանդէս մը, ուր պիտի ներկայացուին պղինձէ ազգային դրուագումներ, թանկագին մետաղներէ շինուած ոսկերչական առարկաներ, փայտէ քանդակներ, խեցեղէն, ինչպէս նաեւ մանկական նկարներ, գեղանկարչութիւն եւայլն:

×

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Հայաստանի ժողովրդական ստեղծագործութեան տան մէջ բացուած է Սիլվիա Յովհաննիսեան – Յովակիմեանի ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են մօտ 40 գործեր, որոնք պատրաստուած են հացահատիկի ցօղուններով, տարբեր ծառերու եւ թուփերու տերեւներով, պտուղներու կեղեւներով, չորցած ծաղիկներով: Ուշադրութիւն գրաւած են, առանց վրձինի եւ ներկի միջամտութեան, բարդիի աղուամազ թեփուկներով եւ չորցած տերեւներով կերտուած դիմանկարները, ծըղօտով պատրաստուած Լենինգրադի եւ Հայաստանի ճարտարապետական յուշարձաններու շարքերը եւայլն:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ձերբակալեց կոյուղիներու կանկը, այսինքն այն աւազակները որոնք անցեալ Յուլիսին պարպած էին Նիսի Սոսիէթէ Ժենեռալի արկղները, սուսիկ – փուսիկ ճամբայ մը բացած ըլլալով կոյուղիներէն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆԸ աննախընթաց անկում մը արձանագրած է եւ մինչեւ 8 Ֆր.էն վար իջած: Կրնայ ըլլալ որ դադրի պահեստի դրամ նկատուելէ:

ՉՈՐՍ ՀԱԶԱՐ ՔԻՒՐՏԵՐ որոնք փախած էին Իրաքէն, իրենց տուները վերադարձան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հարաւ – արեւելքը կրկին ջուրերու տակ մնաց երկուշաբթի գիշեր, տեղատարափ անձրեւներ ողողած ըլլալով ամէն կողմ: Տուներ, կառքեր եւ նոյնիսկ մարդիկ (Քորսիքա) ջուրերու տակ մնացած են:

Fonds A.R.A.M

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— «Գրական Թերթ»ի Սեպտ. 17ի թիւին մէջ, Նորայր Ադալեան՝ «Դիմանկարի էսքիզ» վերնագրով վերլուծական ընդարձակ յօդուած մը ստորագրած է, որուն մէջ ներկայացուցած է Մուշեղ Գալշոյեանի գրականութիւնը՝ «Կռունկ», «Ծաղկած քարեր» եւ «Բովտուն» գիրքերուն ընդմէջէն: Կուտանք յօդուածին գլխաւոր մասերը՝ արեւմտահայերէն:

Մուշեղ Գալշոյեանի արձակը ամփոփուած է երեք փոքր գիրքերու մէջ՝ «Կռունկ», «Ծաղկած քարեր» եւ «Բովտուն»: Անոնց մէջ կռունկի մասին որեւէ երգ չկայ, կռունկը, իբրեւ աւետիսներ բերող թռչուն, ուղղակի կանգ չառներ որեւէ տողին մէջ, սակայն անոր աւետաբերի էութիւնը կը սաւառնի Գալշոյեանի գործերուն վրայէն՝ իր լուսաւոր սոսերը, տխրութիւններն ու վեհութիւնը հասցնելով անոր բոլոր ծալքերուն:

Պանդխտութիւնը կամ ղարիբութիւնը հայ կեանքի ամէնէն հին եւ բնորոշ երեւոյթներէն է, մեր ազգային ճակատագրի արտայայտութիւնը ,որ ամէն մէկ պատմական ժամանակաշրջանին ունեցած է թէեւ ընդհանուր ,բայց եւ իւրատեսակ պատճառներ, հոգեբանութիւն եւ նկարագիր: Գալշոյեանի ուշադրութեան առանցքը պանդխտութեան ընդհանուր գոյները չեն, այլ՝ ներքին կեանքը այն մարդոց, որոնք 1915ին արտաքսուած են Արեւմտեան Հայաստանի իրենց ոստաններէն եւ հազարներով եկած Մասիսի արեւելեան մասերը:

Բակունցի «Լառ – Մարգար» պատմուածքը փայլուն պատկերներով կը գծէ պանդուխտ մարդու կեանքի ճամբան եւ այդ թեմային մնայուն տեղ կը յատկացնէ մեր գրականութեան մէջ: Ցեղադային պանդուխտին կրած չարչարանքն ու զգացումներու աշխարհը լուրջ քննութեան կ'ենթարկուին Մուշեղ Գալշոյեանի քանի մը պատմուածքներուն մէջ, յատկապէս՝ «Ձորի Միրօն» եւ «Կածանի ճամբորդներ» վիպակներուն մէջ: Գալշոյեան շատ բան սորված է իր տաղանդաւոր նախորդէն, բայց եւ այնպէս բացած է սեփական պատուհանը դէպի ժողովուրդի անցեալն ու ներկան:

«Ձորի Միրօն» (*) վիպակ մըն է յիշողութեան մասին, բայց ոչ թէ այնպիսին, որ յանկարծ կ'արթննայ, անակնկալ կերպով, այլ կը շարժի իբրեւ անսկիզբ հոսանք եւ չես գիտեր՝ տեղ մը պիտի կենա՞յ, թէ ոչ:

Միրօն իր միակ որդին՝ Ցարութը կը ղրկէ կռուելու: Գիւղէն մինչեւ քաղաքին կայարանը եղած տարածութիւնը վիպական ժամանակն է, որու ընթացքին ան կը յիշէ ծննդավայր Սասունը, հայրենի տունը, գիւղացիի խաղաղ առօրեան, ապա նաեւ Սեպասարի հերոսական պաշտպանութիւնը, քաջ ընկերներուն դէմքերը, գաղթի պատճառած աննկարագրելի տառապանքը, յետոյ՝ վերածնած նոր հայրենիքին մէջ տուն – տեղ դառնալու յոյսը ,հին վէրքերու շարժուն մորմոքը, դարձեալ ծաղկելու, արմատներ արձակելու յոյսը եւ թաքուն ուրախութիւնը եւայլն, սիրտով, ջիղերով, միտքով կը թափանցէ իւրաքանչիւր մանրամասնութեան մէջ:

Բակունցի հերոսը լեցուն է արդար աշխատանքի սիրով, իսկ Միրօն՝ հայրենի յիշատակներով, հայրենիքի շնչով լեցուած կարօտագին տխրութեամբ, զոր Գալշոյեան կը ներկայացնէ ու կը գնահատէ իբրեւ մարդկային բարձր ու պայծառ յատկանիշ:

«Ձորի Միրօն» վիպակի գերագոյն յիշողութիւնը «անոյշ էրկիրն է»: «Էրկիր» սէրը չի դառնար լաց ու կոծ, այլ կը բանայ սիրահարի ներքին աշխարհը ,ուր տառապանքը ունի բանաստեղծական լուսապսակ մը: Միրօն արագ ,բնական ու անմիջականօրէն կը տեղափոխուի ներկայէն անցեալ եւ անցեալէն դարձեալ կուգայ կը հասնի իր ներկային:

Գալշոյեան կը դիմէ յստակ անցեալին, ուրկէ կուգայ հերոսին կենսագրութիւնը. ժամանակակից կեանքը, կենդանի ժամանակը ան կը հասցնէ մինչեւ դարու սկիզբը, ցոյց կուտայ որ ներկան կը սկսի անցեալէն: Ան կ'երկարացնէ ապրողներու ժամանակին սահմանը, անցեալի փաստերը կենդանացնելով՝ կ'աշխուժացնէ մեր նայուածքը հոսող կեանքի, կենդանի իրականութեան հանդէպ: Կեանքի ու պատմութեան այս զուգահեռականութիւնը Գալշոյեանի գրականութեան հիմնական գիծն է, հայ ժողովուրդի ցրուած մասերը հաւաքող գաղափարը: Ինչպէս Խեչումեանի մօտ, այնպէս ալ հոս մարդը ոչ միայն դէպքի մը ականատեսն է կամ մասնակիցը, այլեւ ենթակայ՝ իր ժողովուրդի ճակատագրի գըլխաւոր ծանրութեան, ճակատագիրը մարմնաւորողն է եւ անոր արտայայտիչը: Անոնց միջեւ, սակայն, կայ տարբերութիւն մը. Խեչումեանի հերոսները ընդհանուր բան մը ունին ,որ կը շփուի բազմաթիւ դարաշրջաններու հետ, իսկ Միրօն եւ միւսները ի դարէն դուրս չեն եկեր, հետեւաբար աւելի յստակ են:

Վիպակի գլխաւոր յիշողութիւններէն մին է նաեւ գաղթը՝ խութեցի Հարս Նարէի անմոռանալի դիմանկարով: Գալշոյեան մանրամասն չի նկարագրեր զինք, այլ կուտայ քանի մը բնական գիծեր, քանի մը յատկանշական գոյներ: Նարէի նկարագիրը, ուր միախառնուած են տառապանքն ու ամչկոտութիւնը, կանացի գեղեցկութիւնն ու համեստութիւնը, կը յուզէ ընթերցողին սիրտը: Միրօն գաղթին վկան է, Նարէն՝ կենդանի զոհը, անոնց զուգերգին մէջ գաղթի լուռ ու տըրտում ցաւը կայ, որ կը ճառագայթէ, կ'արձագանգէ ժամանակներուն մէջ:

Միրոյի վէպը կը սկսի, երբ ան մինակ է, յետոյ կ'ամուսնանայ, զաւակներ կ'ունենայ եւ ամէն բան կը վերջանայ՝ դարձեալ առանձնութեան գրկին մէջ: Առանձնութիւնը անհրաժեշտ է յուշերու արթնացման համար:

Ասիկա վիպակ – մենախօսութիւն մըն է. կը մենախօսէ հերոսը, կը մենախօսէ նաեւ ժողովուրդը, կը մենախօսէ հեղինակը:

Գալշոյեանի գրականութեան շարադրական տարրերը, որ կուռ են ու ամբողջական, կը յենուին գլխաւորաբար զգացումին վրայ: Տաք զգացումը յուշերու աշխարհէն սկիզբ կ'առնէ եւ կը հոսի՝ ներառելով, ապա նաեւ մօտեցնելով, համապատ դարձնելով գործողութիւններուն հատուածները, տարբեր հերոսները, դէպքերը: «Կածանի ճամբորդները», որ ամէնէն աւելի ցրուած – կտրուած է, բայց եւ այնպէս, նոյն ատեն ամբողջական է՝ միւսներէն ոչ նուազ: «Բովտուն» վէպի հատուածները նոյնպէս կապուած են զգացումի շղթայով, որու գլխաւոր բովանդակութիւնը սէրն է հողի հանդէպ, ինչպէս նաեւ «քարից հաց քամող »հայ ժողովուրդի հին բայց միշտ նոր, բարի ու հերոսական աշխատանքը, որ հասցուած է իմացական շարժման աստիճանին:

«Բովտուն»ը Գալշոյեանի գլխաւոր թեման կը հարստացնէ նոր գոյներով, կը կամրջէ անցեալը ներկային: Վէպին հերոսները ժառանգորդներն են այն մարդոց, որոնք նախորդ գործերուն մէջ կը տառապին կարօտէ եւ կը յաղթեն, կը յաղթեն կարօտին: Անոնք ժառանգած են հայրերուն ուժը, հոգեկան գեղեցկութիւններն ու համբերութիւնը եւ այս բոլորը կը ծառայեցնեն իրենց առջեւ բացուած նոր կեանքին:

Երիտասարդ Արմայի նկարագրին մէջ կարելի է լսել Միրոյի, կածաններով անցած բիւրաւոր Հայերու ծանր շնչառութիւնը: Արման անոնց յաղթանակն է, երազներու եւ ձգտումներու պահակը, անոնց նոր իրականութիւնը:

Գալշոյեանի գեղարուեստական աշխարհը լեցուն է բնաշխարհիկ, տեղական անուններով, երեւոյթներով, բառային ու քերականական ձեւերով, բնութեան տըրեալ անկիւնին բնորոշող գոյներով եւ գիծերով, կենցաղային պատկերներով, յատուկ սովորութիւններով, որոնք հեղինակի երկերուն կուտան անկրկնելի բոյր ու երանգ: Սակայն այդ երկերը գունաւոր չեն: Ահա թէ ինչու: Գալշոյեան ամէն բան բացառիկ հետեւողականութեամբ կը ծառայեցնէ իր գլխաւոր նպատակին՝ ժողովուրդի հոգեկան նկարագրի մարմնացումին: Հետեւաբար ան հետամուտ է առարկայի, երեւոյթի ո՛չ թէ արտաքին յատկանիշներու, անոնց մեքենական շարժումին, ինչպէս այդ կ'ընեն կենցաղագիրները, այլ՝ ներքին բովանդակութեան: Յիշենք, օրինակ, Հարսանիքի մանրամասն նկարագրութիւնը «Կածանի ճամբորդներ»ուն մէջ՝ Սասունցիներուն երգերը, պարերը, թնդիւնները ,որոնք ոգեղէն պատկեր ու մթնոլորտ կը ստեղծեն, ներաշխարհիդ մէջ հայրենիք եւ ժողովուրդ կ'արթնցնեն: Գալշոյեան ունի նաեւ ուրիշ ձգտում մը: Գործածելով հին բառ ու բան, որուն ետեւ մեծ կամ փոքր երեւոյթ մը կայ, հեղինակը կը փորձէ այդ երեւոյթը մոռացումէ փրկել և յանձնել ժամանակակից կեանքին: Եւ շատ մը պարագաներու մէջ հեղինակը կը յաջողի, բազմաթիւ հին բաներ մաքրուած են պատմութեան փոշիներէն եւ կը փայլին նոր կեանքի լոյսերով:

Գրականութիւնը, ինչպէս միշտ, հիմա ալ ունի երկու գլխաւոր թեմաներ: Մէկը, այսպէս կոչուած, ապրելու խնդիրն է, իսկ միւսը՝ հոգեկան պահանջքներու հոսանքը: Մնացեա՛լ բոլոր թեմաները կապ ունին ասոնց հետ: Զթերագնահատելով առաջինին արժէքն ու նշանակութիւնը, ինծի այնպէս կը թուի՝ երկրորդը աւելի բարձր է եւ կուգայ մարդկային էութեան աւելի խորունկ շերտերէն: Մուշեղ Գալշոյեանի երեք գիրքերը կը պատկանին այս հոսանքին:

ՆՈՐԱՅՐ ԱԴԱԼԵԱՆ

(*) «ՅԱՌԱՋ».— Հրատարակուած Յառաջի մէջ Ապրիլ 25էն Յուլիս 2 :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՅՈՅՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յունաստանի վարչապետը՝ Կ. Գարամանլիս արտաքին քաղաքականութեան կարգ մը հարցերուն մասին խօսելով ընդունեցաւ, թէ Յունաստան ներկայիս ձգձգելու վրայ է Միացեալ Նահանգներու հետ կնքուելիք 700 միլիոն տոլարի համաձայնագիրը, որ կապ ունի Յունաստանի ամերիկեան կայաններուն հետ: Այս յետաձգումը, համաձայն յոյն վարչապետին, պիտի տեւէ մինչեւ ամերիկեան նախագահական ընտրութեանց արդիւնքին երեւումը, ինչպէս նաեւ յաջորդ նախա-

ՌԱՆՁՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

« ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ »

Շուտով կատարուեց անսպասելին:

«... Երեք օր առաջ սուլթանի ժանդարմները Սասնոյ լեռների մէջ ձերբակալել էին Միհրան անունով մի շրջիկ քարոզչի եւ բերել Մուշ: Միհրանը առաջին հնչակեան գործիչն էր Տարօնում: Անձամբ տեսայ ,թէ ինչպէս երկու կարգ ոստիկանների շարքի միջով քայլում էր Միհրանը՝ սասունցու տարազը հագած, ոտքերը բոբիկ, ճերմակ արախչիով գըլուխը սիգապանծօրէն վեր բռնած: Քաղաքի փողոցների երկու կողմերը բռնուած էին մեծ բազմութեամբ: Միհրանին ներս բերին եւ այդ բազմութեան միջով ուղղակի վեր՝ կառավարչի ներկայութեանը հանեցին:

Իսկ երէկ..

Երէկ հնչակեան ըմբոստ քարոզչին կառավարչութիւնից հանելով, իմ դրան առջեւով Բաղէշ տարան: Իր հեծած ձիու վրայ ոտքերը կապած էին, ոստիկաններից մէկի ձիու աքացու հարուածից մէկ ոտքը ջախջախուած էր: Եւ այդ ջախջախուած ոտքով էլ նրան Բաղէշի բանտը տարան :

Հնչակեան քարոզչին ձերբակալելու յաջողութիւնից քաջալերուած, Հիւնի էֆենդու ազդանշանով, մի քանի տաքգըլուխ երիտասարդներ Փորկանց աղբիւրի վրայ հայ օրիորդների կժերը կոտրեցին: Ջորաթաղի մէջ կանացի ճիչեր լսուեցին: Մաւի անունով մի չերքեզ աղջիկ (միակ չերքէզուհին մեր ամբողջ քաղաքում), որ նոյնպէս ջրի հերթ էր կանգնած ,հայ կանանց հետ յարձակուեց ոստիկանների վրայ եւ ստացաւ դաշոյնի երկու հարուած...»:

— Նա մեռաւ, քեռի, օրհնիր, որ գընամ ,— գոչեցի ես՝ Բդէի թիկունքից առաջ գալով եւ ինձ նետելով նրա ծնկներին:

— Ո՞վ մեռաւ, — շփոթահար հարցրեց քեռիս՝ իմ ներկայութիւնից անակնկալի եկած :

— Մաւին մեռաւ, Մանազկերտի սարերում տեսած այն աղջիկը, որ սիրում էր ինձ եւ մեր գաղտնի հանդիպումների ժամանակ նուիրել էր ինձ մի դաշոյն: Օրհնիր, որ գնամ :

— Դէպի ո՞ւր, – գոչեց Բդէն, յիշատակարանը ձեռքի ոտքի կանգնելով:

— Ուր որ բախտը եւ պարտքը կ'առաջնորդեն :

— Օրհնեալ լինես, զարմիկ, եւ Աստուած քեզ հետ, — յուզուած ասաց նա , յուշամատեանը ձեռքի հետ իմ գլխին իջեցնելով :

Բդէի մօտից դուրս գալով, ես քայլերս ուղղեցի դէպի Պաղօրակ աղբիւրը: Երկար նայեցի նրա ծորակի վճիտ ջրին եւ կռանալով՝ խմեցի: Ապա շարժուեցի դէպի գետափի կանաչ բարդիները:

Մշոյ գետակը շառաչելով թաւալւում էր իմ ոտքերի տակով: Ա՛խ, այդ գետակը ,այդ բարձրաղոչ եւ մաքրամաքուր փտակն հայրենի: Նա հարաւից էր գալիս եւ գնում դէպի հիւսիս՝ Ջորաթաղը երկու մասի բաժանած: Ինչքա՜ն կամուրջներ էր քանդել նա ,երբ զիժ էր, մանաւանդ գարնանը յորդանալիս: Հալչում էին Սիմ լերան եւ ծիրնկատարի ձիւները, եւ գետակն իր ափերից ելած՝ որոտալով անցնում էր քաղաքի միջով:

Ո՞ւր էր գնում՝ չգիտեմ:

Կէսօրին Փրէ կամրջի մօտ լողանալու կը գան իմ խաղընկերները՝ Ճիրօն, Պըստիկ Արամը եւ Շահուայ Արօն ու ինձ այլեւս այդ գետակի մօտ չեն տեսնի, ոչ էլ իմ չորերը կը գտնեն նրա երկնասլաց բարդիների տակ :

Հայրենի քաղաքիս գետակը վերջին անգամ փայլեց աչքերիս առաջ եւ անհետացաւ քեռի Բդէի ապարանքի ետեւում:

ՏԵՐՔԵՎԱՆՔԻ ԳԻՇԵՐԸ

Ծմակի զաղաթի մօտ մի բարձր քարաժայռ կար: Մագլցեցի վերերը եւ նըստեցի այդ ժայռին: Կողքիս մի խոր կիրճ էր բացւում, երեւում էին վիհեր, անձաւներ: Այդ կիրճն ու վիհերը համարւում էին Մշոյ դաշտի բուք ու բորանի որջերը: Այդտեղից էին ամպրոպն ու մըրրիկը որոտմունքով խուժում դաշտի վըրայ:

Ծմակը յայտնի էր իր կաքաւներով, որոնք վաղ արեւածագից մինչեւ ուշ մայրամուտ կկվկում էին ձորերի ու ծերպերի մէջ, իրենց գունազեղ փետուրները ժայռերին թափելով:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 7)

Fonds A.R.A.M

գահին քաղաքականութեան հրապարա -
կումը:
Գարամանլիսի յայտարարութեան համաձայն՝ յոյն կառավարութեան նպատակն է տեսնել, թէ ի՛նչ քաղաքական ուղեգիծ պիտի որդեգրէ Ուաշինկթըն քառամեակային՝ նոր նախագահի մը ընտրութենէն ետք: Վարչապետին միտքը պարզ է, քանի կը ձգտի ապահովել իր երկրին շահերը երկար ժամանակաշրջանի մը համար:
Յոյն եւ ամերիկեան համաձայնագիրին հիմնական կէտերը արդէն մշակուած են: Յունաստանի ամերիկեան եօթը կայան - ներէն երեքը պիտի փակուին, մինչ մընացեալ չորս կայանները յոյն իշխանութիւններու հակակշռին պիտի ենթար - կուին՝ յոյն հրամանատարի մը հսկողութեան տակ անցնելով: Կայաններու անձնակազմն ալ յիսուն տոկոս համեմա - տութեամբ յունական դիմագիծ պիտի ստանայ: Բազմաթիւ առանձնաշնորհումներ պիտի ջնջուին ամերիկեան անձնա - կազմին համար, յատկապէս վերջ պիտի գտնեն այսպէս կոչուած «արտահողային» իրաւունքները:
Միւս կողմէ, կայանները պատերազ - մական գործողութիւններու կեդրոնա - վայրեր դառնալու հնարաւորութենէն պիտի զրկուին: Վարչապետը չեշտեց նոյնպէս, թէ այդ կայաններուն մէջ հիւլէական զէնքեր տեղ պիտի չգտնեն, այլ խօսքով ՝հիւլէական զէնքերը պիտի հեռացուին:
Յունաստան փոխարէնը չորս տարուան ժամանակաշրջանի մը համար Ուաշինկ - թընէ պիտի ստանայ 700 միլիոն տոլարի արժողութեամբ զինուորական եւ տնտե - սական օժանդակութիւն:
Յունաստանի վարչապետին կարծիքով նման համաձայնագիրի մը կնքումը Մ. Նահանգներու հետ անհրաժեշտութիւն մը դարձած է, քանի Թուրքիա, որ նոյնպէս անդամ է Ատլանտեան Ուխտին, մէկ միլիառ տոլարի օժանդակութեան համաձայնագիր մը կնքած է Միացեալ Նահանգ - ներու հետ:
Վարչապետը խօսելով Յունաստանի կապին Ատլանտեան Ուխտի հետ պնդել տուաւ, թէ այդ ուղղութեամբ խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան արդէն. իրենց նպատակն է «յատուկ յարաբերութիւն» մը հաստատել Աթէնքի եւ Ատլանտեան Ուխտին միջեւ. յունական զինուորական ուժերը խաղաղութեան ժամանակ Աթէնքի լրիւ հակակշռին տակ պիտի մնան, սակայն պատերազմի մը պարագային՝ պիտի մասնակցին Ուխտին գործողութիւննե - րուն: Յիշեցնենք այս առթիւ, թէ 1974ին Յունաստան սահմանափակեց իր մասնակցութիւնը Ատլանտեան Ուխտին :
Վարչապետին համաձայն Յունաստանի կապը Արեւմուտքի հետ տնտեսական, քաղաքական եւ պաշտպանողական մարզերէ ներս, խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ, քանի անջատում մը Արեւմուտքէն՝ Յունաստանի համար աղետալի կը դառնայ: Արդարեւ Յունաստան կը ձգտի մնալ Եւրոպայի Հասարակաց Շուկային եւ միւս կողմէ, կրճատել պաշտպանու - թեան յատկացուած իր ծախքերը: Գարամանլիս յստակ ցոյց տուաւ վտանգին սահմանը, քանի մը անգամ յիշատա - կելով Թուրքիոյ անունը: Այս է պատճառը, որ Յունաստան կ'ուզէ եւ կը ձգտի իր կապը ամրապնդել Արեւմուտքի հետ եւ Ուաշինկթընէն նիւթական կարեւոր օժանդակութիւն ձեռք ձգել:

Թ. Ա. Թ.

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԹԱԽԱՆՁԱԳԻՆ ԿՈՉԸ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

— O —

Երբ 1882 Դեկտեմբեր 16ին, Պոլսոյ հայ մեծատունները կը պատասխանէին հոգելոյս Ներսէս Պատրիարք Վարժա - պետեանի հրաւէրին եւ հանդանակութեան կը ձեռնարկէին բարձրագոյն ուսման վարժարանով մը օժտելու համար ազգը, իրականացման ճամբուն մէջ կը մտնէր արդէն բարեհամբաւ եկեղեցականին տարի - ներէ ի վեր փայփայած երազը:
Ներսէս Պատրիարք որ հայ դպրոցէն կը սպասէր ազգային փրկութիւնը, փոխա - նակ օտար կրթարաններէ, վաղահաս մահուան պատճառաւ, չտեսաւ ծնունդը իր մտքի յղացումին: Արդարեւ ,1886 Սեպտեմբեր 1ին, Պոլսոյ կեդրոնը, Ղալաթիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, կը բացուէր Կեդրո - նականի նուիրական դուռը 64 աշակերտներու առջեւ: Չորս ամիս վերջ, աշա - կերտութեան կը միանար, Ֆրանսահա - յութեան քաջ ծանօթ, մեծանուն Հայը Արշակ Չօպանեան որ պիտի դառնար Կեդրոնականի թիւ մէկ շրջանաւարտը:
Կեդրոնականը հանդամանօրէն ծանօ - թացնելու պարտականութիւնը աւելի վերջի ձգելով, այս տողերով մեր նպատակն է ահազանգ հնչեցնել, հարստացնելու համար գաղութը, արդիական ցերեկօթիկ կեդրոնական վարժարանով մը, մանկապարտէզէն սկսելով, Փարիզի կեդրոնը:
Կատարելապէս ունինք գիտակցութիւնը թէ նման վիթխարի ձեռնարկ մը յաջողցնելու համար անպակաս պիտի ըլլան դժուարանցանելի խոչընդոտներ, նիւթական եւ կազմակերպչական եւ սակայն ժամանակը չի ներեր մեր անշարժութիւնը: Կամենալը կարենալ է:
«Բաժակներու պարպում»ին պէտք է յաջորդէ շաղախի հաւաքը, Լոյս քաղաքին կեդրոնը բարձրացնելու համար հոյա - կապ կրթական կոթող մը որ միեւնոյն ժամանակ պիտի ըլլայ ամէնէն պատկա - ռելին յուշարձաններուն, որուն ի տես պիտի խայտան հոգիները վարժապետեան Պատրիարքէն սկսեալ ,բոլոր այն կրթա - կան վարիչներուն եւ դաստիարակներուն, ըլլան անոնք Կեդրոնականցի, Պէրպէր - եանցի, Սանասարեանցի, Մխիթարեանցի կամ Էսաեանցի եւ բոլոր այն անա - նուն համեստ հայորդիներուն որոնք ի - րենց անզօր մատներով, Տէրզօրի անապատներուն աւազը օգտագործեցին, Մեծասքանչի սուրբ տառերը քանդակելու համար իրենց զաւակներուն մատղաշ հոգիներուն վրայ:
Մեր այս թախանձագին կոչով փնտռածը Սարտարապատեան հերոսներ չեն ո - րոնք իրենց մահով յաղթեցին մահը խորհրդանշելու համար մեր ժողովուրդի յաւերժութիւնը, որոնք իրենց սուրբ արիւնով նոր կեանքի կոչեցին գերեզման ի - ջած Հայութիւնը, հիմը դնելով ներկայ Հայաստանին որ կոչից պիտի դառնար մեր ազգին քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային այժմու արարատեան վե - րելքին:
Մեր այս թախանձագին կոչով փնտռածը Մեսրոպ Մաշտոցի նման մտքի տիտան մը չէ: Ան մեզի ժառանգած է արդէն երեսունեւվեց ջահերը, որոնք իբրեւ իմացական ուժ, դարերու արհաւիրքներու տեւողութեան մեր գոյութեան կռուանը հանդիսացան:
Պարզապէս մեր փափաքն է, ոսկեդարեան այդ երեսունեւվեց ջահերը տեղա -ւորել, անցեալի Կեդրոնականին նման հայապահպանման այնպիսի փառաւոր ուսման վառարանի մը մէջ որ պիտի ըլլայ գաղութին վերածնունդի անշէջ կրակը եւ պիտի բոցավառէ, Սէնի ափերուն հաստատ նետած մեր զաւակներուն հայրենասիրական զգացումները:
Քանի մը տարի առաջ, Ամերիկայի Մ. Նահանգներու մեր քոյրերն ու եղբայր - ներն ալ սարսափով կը մօտենային դըպրոցաշինութեան հարցին:

«Ես մէկ հանգամանք կ'ուզեմ յատկապէս ընդգծել ·իմ դատումով ամենակարեւորը եւ ամենաէականը կրթական գործունէութիւնն է: Երբ 1968 թուականին առաջին անգամ Միացեալ Նահանգներ եկայ եւ կրթական մտահոգութիւններով կ'արտայայտուէի այնտեղի պատասխա - նատու մարդոց, պէտք է ըսել որ ոչ մէկը զիս կը հասկնար: Բոլորը միաբերան կ'ըսէին թէ Մ. Նահանգներու մէջ անկա - րելի է հայերէն լեզուն պահել, հայկա - կան դպրոցներ պահել: Եւ երբ կը փորձէի այդ անկարելիին դէմ պայքարիլ, անզօր կը մնայի եւ չէի գտներ արձա - գանգ: Նոյնիսկ, պէտք է ըսել ցաւօք, մեր հոգեւորականներէն ոմանք հետեւեալ դատողութիւնը կ'ընէին ,թէ ինչ պէտք կայ հայկական դպրոցներու ,մեր նպատակը Աստուծոյ աղօթել է եւ Աստուծոյ աղօթել հայերէն կամ անգլիերէն միեւնոյն բանն է, նոյն նպատակին կ'երթայ: Իմ հայու սիրտը, էջմիածնէն եկած, չէր կրնար հաշտուիլ այսպիսի տրամաբանութեան, այսպիսի դատողութեան մը հետ. մենք պէտք է մայրենի լեզուով աղօ - թենք: Ես կը կարծեմ որ Հայը, եթէ պիտի աղօթէ, միայն հայերէն կրնայ աղօթել: Ես տակաւին աւելին ալ կը խոր - հիմ ,եթէ Հայը իր մայրենի լեզուով չաղօթէ, ընդհանրապէս կը դադրի աղօ - թելէ: Մենք կրնանք քրիստոնեայ ժողովուրդ մնալ, միայն հայերէն աղօթելով: Մեր հայաստանցի ժողովուրդն ալ այդպէս կը զգայ ու այդպէս կ'ապրի:
Ահա թէ ինչու կը խորհիմ, որ կրթա - կան գործը առաջնահերթ նշանակութիւն մը ունի, եւ երջանիկ եմ, որ մեր եղած ժամանակներուն մէջ մթնոլորտը փոխ - ուած է: Շարժումը Գալիֆորնիայէն սկսաւ, պատիւ անոնց որոնք սկսան, եւ հիմա այդ բարի օրինակը տարածուե - ցաւ եւ ահա...»

Եւ ահա սունկի նման կը բուսնին մեհեանները Մեսրոպաշունչ, հոն ուր տա - կաւին կը գտնուի քանի մը կաթիլ Վարդանանց արիւնէն:
Գուշակեցիք արդէն թէ ջակերտի մէջ առնուած տողերը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի կը պատկանին: Մենք պիտի չհամարձակէինք քննադատել Շնորհալիներու, Խրիմեաններու, Դուրեաններու, Յովակիմեաններու եւ Վարժապետեաններու նման կղերական - ներու ժառանգորդները: Անտարակոյս մենք պիտի վայելենք բարձր հովանա - ւորութիւնը, Եւրոպայի Հայոց Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի որ դպրոցաշինութեան տարի մը մաղթէր որ ըլլար 1974ը:
Մենք կը հաւատանք որ աշխարհացրիւ կեդրոնականցիները, Ֆրանսահայ կազ - մակերպութիւնները եւ հայ մշակոյթին հաղորդակից հասարակութիւնը, քաջա - լերուած մեր անդրատլանտեան եղբայր - ներու կրթական նուաճումներէն, անվե - րապահօրէն զօրավիգ պիտի կանգնին մեր կրթական հիմնարկը հովանաւորող մարմնին որ ծնունդ պիտի առնէ մօտ օրէն, Թուականի մը, կոչուած դառնալու մեր գաղթօճախին Նաւասարդ ամսուն 1ը:
Վերջացնելէ առաջ պարտականութիւն մը կը նկատենք յայտնել թէ 13 Նոյ.ի մեր Յոբելենական Ցայգահանդէսին հասոյթը ամբողջութեամբ պիտի աւելցնենք հիմնադրամին որուն կորիզը դրած ենք մէկ միլիոն հին ֆրանքով:
Մենք յաւակնութիւնը չունինք չահելու գոյամարտը, սակայն համոզուած ենք որ մեր Մայր Հայրենիքին աջակցութեամբ եւ գաղութին միասնականութեամբ պիտի յաջողինք ղանդաղեցնել նահանջը եւ սպիտակ ջարդը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (207)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ՎԱԳՐԵՐԸ

Սանտրիկօ ծռեցաւ, ծիրանաւորը բռնեց, ոտքի կեցուց եւ զայն բրտօրէն ցնցելով մռնչեց.
— Հէ՜յ, եկեղեցիին իշխան, Սուրբ Պետրոսի բանալիներուն աւանդապահը, խելքերնո՞ւդ եկաւ: Ազատ էք ըսի ձեզի, դուք խօսք չէ՞ք հասկնար: Ռօլանը չէ ձեզի ազատութիւն շնորհողը... ես ի՛նքս եմ, Սանտրիկօն...: Օ՛ն, ոտքի՛ ելէք...:
Եւ անոր ձեռքէն բռնելով քարայրէն դուրս հանեց:
Այդ միջոցին, քարայրին մէջ տեղ տեղ բրինչի ձայներ լսուեցան, կ'երեւի թէ աւազակները հոս ու հոն ցրուած, պահուած գանձը կը փնտռէին:
Երբ ծիրանաւորը դուրսը գտաւ ինք - զինքը ,երբ լեռնային մաքուր ու անապակ օդը ծծեց, երբ աչքերը վեր վերցնելով աստեղազարդ երկինքը նշմարեց իր գըլխուն վրայ, եղած տեղը պահ մը ապ - չահար մնաց:
Սանտրիկօ զայն ժայռի մը վրայ նըստեցնելով դաւաթ մը գինի հրամցուց, զոր Պէմպօ մէկ ումպով խմեց:
Անոր վրայ միտքը աւելի պայծառա - ցաւ: Շուրջը ակնարկ մը պտըտցնելով կամաց կամաց հասկցաւ անցած դար - ձածը:
— Դուք ո՞վ էք, հարցուց Սանտրի - կոյի: Ո՛վ իմ ազատարարս ձեր անունը սրպէսզի մինչեւ մահս զայն յիշեմ իմ աղօթքներուս մէջ:
— Քուրջ կտրեր է մարդուկը, մտա - ծեց Սանտրիկօ: Աստուծմէ ուրիշ փաթթուելիք գերան չէ մնացեր իրեն:
Ապա բարձրաձայն աւելցուց.
— Անունս Սանտրիկօ է :
— Սանտրիկօ՞, մրմնջեց ծիրանաւորը:
— Այո՛, Թիկնապահ զօրաց տեղակալ եմ:
— Ո՛հ, ըսել է զիս ազատելու համա՞ր ղրկած էին ձեզ:
— Ղրկող մրկող չկար, գործիս անանկ կուգար որ ձեզ ազատէի, ահա՛ իրականութիւնը, պատասխանեց Սանտրիկօ:
– Օրհնեա՜լ ըլլաս, օրհնեա՜լ ըլլաս, զաւակս:
Այս ըսելով, Պէմպօ աւազակին ձեռքերը բռնելով սեղմեց:
Ապա շուրջը նայուածք մը պտըտցնելէ եւ ազատ շունչ մը առնելէ յետոյ թոթուեց.
— Ազա՜տ եմ, ազա՜տ...:
Եւ յանկարծ առաջ խոյանալով մութին մէջ աներեւոյթ եղաւ:
Վազելով իր ուժերը սպառեցաւ: Ժայ - ռերուն վրայէն ցատկոտելով, փոսերուն միւս կողմը ցատկելով, զառիվարներէ վար խոյանալով եւ անհասկնալի բառեր կմկմալով անդադար վազեց:
Ամբողջ գիշերը այսպէս վազելով ան - ցուց եւ երբ արեւը ծագեցաւ, Պէմպօ դարձեալ քարայր դարձաւ:
Երբ Սանտրիկօ այս անգամ կալանաւոր ծիրանաւորին դէմքը տեսաւ, այնքան փոխուած գտաւ զայն որ, դժուարաւ ճանչցաւ:
— Հա՛ սանկ, ճամբու եկէ՛ք, մարդս սանկ ըլլալու է, ըսաւ աւազակը:
— Ինչո՞ւ ետեւէս չեկաք, հարցուց Պէմպօ:
— Գիտէի որ հոս պիտի դառնայիք, ինչո՞ւ գայի:
— Ըսել է իրա՞ւ ազատ եմ:
— Այլեւս ազատ ըլլալնուդ փաստը տուի ձեզի...:
Մինչեւ առտու դուրսերն էիք, չէ՞:
— Իրաւունք ունիք: Հիմա զիս ո՞ւր պիտի տանիք:
— Վենետիկ: Հոն ձեզի կը սպասեն:
— Լաւ: Երթանք:
— Նախ քիչ մը բան կերէք, ապա զգեստնիդ փոխեցէք, Պարոն ծիրանաւոր, որովհետեւ այս զգեստներով մուրացկա - նէ մը վար չէք մնար:
Սանտրիկօ ճաշասրահի նմանող սենեակ մը ցոյց տուաւ ծիրանաւորին: Հոն սեղան մը կար որուն վրայ քանի մը գինիի շիշ եւ ուտելիքներ զետեղուած էին, եռոտանի աթոռի մը վրայ ձիաւորի զգեստ մը կար:
Պէմպօ հաճելով հագաւ այդ զգեստը եւ յետոյ սեղանին վրայ գտնուող ու - տելիքները լփռտեց:
— Երթանք, ըսաւ ապա սրահէն դուրս ելլելով:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ (Հոկտ. 31) Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի
ՍՈՒՐԷՆ ՆԱԻԱՎԱՐԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Հաւըրտ Գարակէօզեան նախկին Սանուց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ (Հոկտեմբեր 31) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին մեծ բարերար՝
ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ
զաւկին՝
ՀԱՌԻԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ
ինչպէս նաեւ Արամ եւ Սարգիս Գարակէօզեանի, Տոքթ. եւ Տիկին Դաւիթեանի եւ վարժարանի ողբացեալ ուսուցիչներու եւ սաներու յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ 90ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նախագահութեամբ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի (Կաթողիկոսական պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Կիրակի Նոյեմբեր 7, Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ

Բազմաձայն պատարագ մասնակցութեամբ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ
Արա Պարթեւեանի
(նախկին Կեդրոնականցի)
եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն ոգեկոչելու համար յիշատակը Հոգելոյս ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ ինչպէս նաեւ բոլոր այն կրթական վարիչներուն, դաստիարակներուն եւ սաներուն որոնք առյաւէտ բաժնուած են այս աշխարհէն

Յետ հոգեհանգստեան ժամը 15ին այց ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ շիրիմին (Կեդրոնականի թիւ 1 շրջանաւարտ)

Կը հրաւիրուին բոլոր Կեդրոնականցիները եւ կրթասէր հասարակութիւնը անխտիր

Երթուղի. Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 128 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Պանեէօ – Փարիզէնի գերեզմանատան առջեւ: Ժամադրավայր ժամը 15ին գերեզմանատան մուտքին:

ԱՅՑ
ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս հաւաքական այցով մը կ'ոգեկոչէ անհետացող հայ մտաւորականներու յիշատակը:

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 1, ժամը 15ին Պանիէօ Փարիզիէնի գերեզմանատունը:

Հաւաքավայր՝ Լը Սիմթիէր տը Պանիէօ Փարիզիէնի գլխաւոր մուտքը: Երթեւէկ՝ Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 128 թիւ օթօպիւսը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Յառաջ 50»ի հրատարակութեան առթիւ, Մարսէյլէն կը նուիրեն.—

Պ. Տիրան Խայիկեան 500 Ֆր, Պ. Աւետիս Մելքոնեան 100 Ֆր, Ոմն 100 Ֆր., Գուլումեան եղբայներ 50 Ֆր, Պ. Գալոյեան 30 Ֆրանք:

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը բաժակ մը թէյի շուրջ, Շաբաթ, Հոկտ. 30, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Մշակոյթի տունը, 17 ռիւ Պլէօ:

Մէթրօ Քատէ:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի, Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի խառն ժողովը, Հինգշաբթի, Հոկ. 28 ժամը 20.30ին, Իսիի Մշակոյթի տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Միութեան կողմէ, Ուրբաթ Հոկտ 29, ժամը 20.30ին
MUSÉE GUIMET
6, place d'Iéna

Ցայտագիր.—
ՀԱՅՐԸ
ՄԻ ԿԱԹԻԼ ՄԵՂՐ
ԴԻԼԻՋԱՆ

Տոմսերու համար (գին 10 Ֆր.) դիմել.—
Կէօտեմեան, 61 ռիւ տէ Մառթիր, 9րդ
Ս. Սարաօեան, 13 ռիւ Քլօզէլ, 9րդ:
Օ. Ասլանեան, 16 ռիւ տը լա Վալէ Տիւ Պուա, Քլամար:
Դ. Ճիզմէճեան, 31 ռիւ Փօլ–Տէրուլէտ Պուա – Քոլոմպ:
Դ. Յովհաննէսեան, 2 ռիւ Վիքթոր – Հիւկօ, Պուա–Քոլոմպ:
Պենլեան, 53 պիս, Պուլվ. Ռոտէն, Իսի:

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Պատարագը կը մատուցուի Կիրակի Հոկտեմբեր 31ին:

ՇԻՐԻՄԻ ԱՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ,
ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Երկուշաբթի Նոյեմբեր 1, ժամը 10.30ին, կազմակերպութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ Նոյեմբեր 1ի օրը, ժամը 10.15ին հաւաքուին Սէն – Փիէռի գերեզմանատան գլխաւոր դրան առջեւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը որոշած է կազմակերպել երգչախումբ մը, ղեկավարութեամբ Տիկին Ցարութիւնեանի: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները, որոնք աւելի մանրամասնութեանց համար կրնան հեռաձայնել Փրատոյի Մայր Եկեղեցին 77 84 70:

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօնէր
Չորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր — մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի–քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու–պէօրէկ

Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:
ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Հոկտ. 29 ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի տունը:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ նախկին ռազմիկներու եւ կամաւորներու միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, Կիրակի, Նոյեմբեր 7, առաւօտեան 10ին, իր կեդրոնատեղին 32 ռիւ տը Թրեվիզ: Օրակարգ՝ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՑԱՆԿ ԹԻՒ 9

Պ. Անդրէասեան (Պարսկաստան) 2000, (Զհարմահալի Հայ Ուսումնասիրաց միութիւն), Տիկին Ջրուանդեան (Փարիզ) 500, Պ. Գանարեան (Փարիզ) 100, Պ. Հատըմեան (Փարիզ) 50, Փափազեան ընտանիք (Պանեէօ) 200, Տիկ. Իզմիրեան (Սէվրան) 500, Տէր եւ Տիկին Ժան Փափազեան (Պանեէօ) 100, Այրի Տիկին Սթաթեան (Պանեէօ) 300, Տէր եւ Տիկին Գիւրքճեան (Կրընոպլը) 200, Ընկ. Դաշնակեան 500 Ֆրանք:

Ընդհանուր գումար.— 25.150 Ֆրանք:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ 90ԱՄԵԱԿԸ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՑԱՅԳԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 13, ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 20.30ԷՆ ԱՌԱՒՕՏ

HOTEL MÉRIDIEN

81, bd. Gouvion St. Cyr 75017 Paris
métro : Porte Maillot

Sous la Présidence de :

Monsieur EDWARD DJEREDJIAN
Consul Général des Etats-Unis d'Amérique à Bordeaux

Կը մասնակցին՝

JACQUES HELIAN
ԻՐ 14 ՆՈՒԱԳԱԾՈՒՆԵՐՈՎ

ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ ԵՒ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆ
իրենց նուագախումբերով

- COTILLONS -

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովել Կեդրոնականցիներու մօտ կամ հեռաձայնել

W. NAVASSARTIAN 985 - 36 - 53
N. PANOSSIAN 233 - 77 - 90
M. ANDONIAN 738 - 10 - 79 ou 927 - 30 - 54
B. DJEZVEDJIAN 236 - 54 - 48 poste 14
P. TERZIAN 202 - 87 - 20

Tenue de soirée souhaitée

A VENDRE

Montfermeil, près Tebrotzassère
vente 3 pièces cuisine, salle de bains
entrée, wc. Confort,
PRIX 175 000 F
tél. 526 - 33 - 15

3 ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱ–ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ Ընկերակցութեան եւ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ հետ 30, 31 Հոկտեմբեր, 1 Նոյեմբեր

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Բարձր հովանաւորութեամբ Սերովբէ Արք. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ (Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Երկուշաբթի.— Այց Համաշխարհային Բ. Պատերազմի Նորմանտիի ցամաքահանման զոհուած ամերիկահայ զինուորներու շիրիմներուն եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ արարողութեամբ:

Կիրակի.— Երեկոյթ նուիրուած ԳԷՈՐԳ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆԻ

Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ Արժանիքի Ազգային Կարգի Ասպետ կարգուելուն առիթով:

Շաբաթ.— Երեկոյթ նուիրուած Տիկ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ, Պրք. ՎԷԶԻՐԵԱՆ, ՄԱՎԵԱՆ ՔԷՀԵԱԵԱՆ եւ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆԻ էջմիածնական եւ Երեւանեան տպաւորութիւններուն:

Օթօքառով պտոյտներ եւ Կարմիր Խաչուհիներու սովորական հիւրասիրութիւն երեք օրուան ընթացքին:

Մեկնում.— Շաբաթ Հոկտ. 30, ժամը 8ին: Ժամադրավայր. Սքուար Մոնթոլոն (Մէթրօ Գատէ)

Վերադարձ. Երկուշաբթի ժամը 23ի շուրջ:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ 985 36 53, ՊԱԳԸՐՃԵԱՆ 770 07 25 :

Ծախքերու մասնակցութիւն:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Առնուվիլի հայերէնի միօրեայ դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 27, Չորեքշաբթի, եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ծնողքներէն, վարժարան առաջնորդել իրենց զաւակները՝ նոյն օրը (նուազագոյն 7 տարեկանէն սկսեալ), առաւօտեան ժամը 9.30ին:

×

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հայերէնի դասընթացքները վերսկսած են: Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները արձանագրել, Չորեքշաբթի օրերը ժամը 3էն 5 Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, մեթրօ Քատէ:

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասընթացքները տեղի կ'ունենան Հոկտեմբեր 11էն ի վեր:

1) Ամէն Երկուշաբթի եւ Չորեքշաբթի օրերը ժամը 18 – 19.30 յառաջացածներուն համար:

2) Ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14.30 – 19՝ փոքրիկներուն, իսկ ժամը 20 – 21.30՝ չափահասներուն համար:

Եկողները կրնան վայելել վարժարանին գրասենյակի կրթական խաղերը:

Արձանագրութեան համար դիմել Գէորգ Վրդ. Զապպարեանի.

Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
28
JEUDI
28 OCTOBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.713

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.713

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ՀԱՆԴԱՐՏ Է

ՓՈՔՐ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՖԱԼԱՆԺՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ...

— O —

Գահիրէի վեհաժողովը վերջ գտաւ առջի օր բայց կարգ մը գործնական հարցերու շուրջ կարելի չեղաւ համաձայնութիւն գոյացնել: Այսպէս չէ որոշուած թէ ի՛նչպէս պիտի կազմուի արաբական Լիկայի խաղաղապահ ուժը եւ ո՞վ պիտի ստանձնէ նիւթական հոգը: Ի վերջոյ պաշտօն յանձնուած է Լիկային ընդհ. քարտուղարին՝ Մահմուտ Ռիատի որ յարունակէ շփումները անդամ երկիրներու հետ գլուխ հանելու համար առկախ երկու հարցերը: 30 հազարնոց զօրամաս մը, առաջին վեց ամիսը պիտի արժէ 450 միլիոն ֆրանսական ֆրանք (նոր, անշուշտ):

Գալով կազմին, կ՚ըսուի թէ ան առաւելաբար պիտի բաղկանայ Սուրիացիներէ (ներկայիս Դամասկոս արդէն 23 հազար զինուոր ունի Լիբանան) բայց ոչինչ որոշուած է, ինչ որ կը նշանակէ թէ Գահիրէի ժողովին գլխաւոր օրակարգը կարելի չէ եղած լուծել: Անկարելի չէ սակայն որ Լիբանան գտնուող Սուրիացիները զգեստ փոխեն եւ վերածուին «արաբական Լիկայի խաղաղապահ ուժի» եւ այդ ձեւով որոշուած քանակին 2/3ին հարցը լուծուած կ՚ըլլայ:

×

Հարաւային Լիբանանի մէջ պատահածը աննախընթաց է, քանի առաջին անգամ ըլլալով բախում ունեցած են սուրիական ուժերը եւ... քրիստոնեաները (Ֆալանժ): Քրիստոնեայ կողմը 3 մեռեալ կայ եւ շուրջ 10 վիրաւոր: Նոր փաստ մը, եթէ հարկ էր, որ ոչ մէկ բան կարելի է հասկնալ Լիբանանի անցուդարձէն:

Բանի մը տողով

ՍՊԱՆԻՈՅ Խուան Կարլոս Թագաւորը Փարիզ կը հասնէր Չորեքշաբթի օր պաշտօնական այցելութեան: 71 տարի է առաջին անգամն է որ Սպանիոյ պետութեան ղեկավար մը Ֆրանսա կուգայ: Ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են եւ բազմաթիւ սպանացի քաղթականներ կամ Պասքեր ալ «օդափոխութեան» տարուած Ատլանտեանի կղզիները: Ազգ. ժողովի համայնավար խմբակը կը բողոքէ այս կարգադրութեան դէմ:

ԼՈՆՏՈՆԻ Քիւրտերուն համաձայն կըռիւները վերսկսած են «Փեշմերկաններուն» եւ իրաքեան ուժերու միջեւ եւ առաջի սաստիկ բնոյթ առած են: Ըստ նոյն աղբիւրներուն, Պաղտատի ուժերը ծանր կորուստներ ունին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կ. Գ. ՂԱՖԱԴԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Սովետական Հայաստան Հոկտ. 23ի իր թիւով կը հաղորդէ փրոֆ. Կարապետ Գ. Ղաֆադարեանի մահը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Ծնած Ախալցխա 1907ին, ողբացեալը պատմական գիտութիւններու դոկտոր էր եւ իր մահը մեծ կորուստ մըն է հայագիտութեան եւ հնագիտութեան համար: Աւելի երկար կ՚անդրադառնանք իր կեանքին, յետագային:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ 25)

«ԱՐԱՐԱՏ» — «ԶԷՆԻԹ» ԽԱՂԸ (*)

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի 39րդ ախոյենութեան մրցումներու շարքին՝ «Արարատ» Հոկտ. 24ին հանդիպում ունեցաւ «Զէնիթ»ի հետ, այս վերջինի դաշտին վրայ (Լենինկրադ) եւ պարտուեցաւ 0 — 5 արդիւնքով: Խաղի 20րդ վայրկեանին Լենինկրադցիներու պաշտպաններէն Բեդկուս, օգտուելով Աբրահամեանի մէկ սխալէն, նշանակած է առաջին կոլը: Առաջին կիսախաղին երկրորդ կոլը նշանակած է Ալեքսանդր Մարկին: Երկրորդ կիսախաղին երբ Արարատցիներ դաշտ իջած են, պարզ դարձած է, որ անոնք ի վիճակի չեն որեւէ բեկում մտցընելու խաղին մէջ: Փորձառու խաղացող, բայց վիրաւոր Նորայր Մեսրոպեանին տեղ ձախ պաշտպանի պաշտօնը կատարած է Ալեքսանդր Քերոբեան, իսկ Նիկոլա Ղազարեան, երրորդ անգամ ըլլալով խաղացած է վիրաւոր ոտքով: Եթէ այս բոլորին վրայ աւելցուի որ դաշտին վրայ մնացած միակ փորձառու խաղացողը՝ բերդապահ Աբրահամեան, այդ օրը անվստահ եւ սխալներով լեցուն խաղ մը ցոյց տուած է, պարզ կը դառնայ Երեւանցիներուն վիճակը: Մինչեւ խաղին վերջաւորութեան Ալեքսանդր Մարկին երեք կոլ եւս նշանակած է եւ խաղը վերջ գտած է 5 — 0 արդիւնքով՝ ի շահ «Զէնիթ»ի:

Դժուար պիտի ըլլայ «Արարատ»ի վերջին երեք մրցումները Մոսկուայի «Բանակայիններ»ու, Դինամոյականներու եւ Տորպեդոյականներուն դէմ, ակումբներ, որոնք կը ձգտին ախոյեանի տիտղոսին եւ մրցանակային տեղերուն տիրանալու:

«Արարատ» Դինամոյականներուն դէմ պիտի խաղայ Մոսկուայի մէջ, իսկ միւս երկու խաղերը՝ Երեւանի մէջ: Այդ խաղերը պիտի որոշեն «Արարատ»ի բախտը, թէ պիտի մնա՞յ բարձրագոյն լիկայի մէջ, թէ ոչ:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Հոկտ. 26ի թիւով:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ՇՈՒԿԱՅԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Ճարտարապետներ Ա. Աղաբաբեան եւ Մ. Պապեան աւարտած են Երեւանի ամէնէն մեծ զոց շուկայի նախագիծը: Նոր շուկան պիտի գրաւէ երկու հէկտար տարածութիւն:

Երեք յարկանի շուկան պիտի ունենայ պահեստի եւ սառնարանային բաժիններ, իսկ վաճառասրահները իրարու պիտի միանան յարմար անցքերով: Շուտով պիտի սկսին կառուցման աշխատանքները:

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջ)

«Այսօր, սիրելի հաւատացեալ ժողովուրդ, Գիւտ Խաչ է: Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին կը կատարէ խաչի գտման տօնը: Խաչը իր տեղը ունի մեր ապրած քաղաքակրթութեան մէջ: Ուրտեղ որ ճշմարտութիւն կայ, այնտեղ խաչ պէտք է կենայ: Եւ խաչը մեզի համար սրբազան, նուիրական գործիք մըն է, որ մեր յարգանքին արժանացած է: Խաչին այսքան նուիրական առարկայ մը ըլլալու պատճառը այն իրողութեան մէջ է թէ ինչ բանի որ Քրիստոս դպնայ, հոգ չէ թէ որքան անհաճոյ կամ արհամարհելի ըլլայ ատիկա, կը նուիրականանայ:

Մահուան գործիք էր խաչը, ահաւոր չարչարանքի գործիք էր խաչը, ատելի գործիք մըն էր խաչը, այնուհանդերձ Քրիստոս սրբագործած է խաչը իր ամբողջական անձնուէր զոհողութեամբ. իր երկիր գալով, մարդանալով, մարդոց մէջ ապրելով բարձրացուց եւ տուաւ զայն մարդկութեան: Մեր ժողովուրդը, հայ ժողովուրդը առաջին օրէն զգաց խաչին խորհուրդը, սիրեց, երկրպագեց անոր եւ իրեն համար խաչը ամենանուիրական խորհուրդ մը եղաւ: Ծանօթ է որ Քրիստոնէական եկեղեցին զանազան բաժանումներէ բաղկացած է: Անոնցմէ իւրաքանչիւրը որոշ արուեստ մը ծաղկեցուցած է: Արեւմուտքը, իր իրատեսութեամբ զարգացուցած է արձանի գեղարուեստը եւ անոր զուգահեռ՝ գեղեցիկ եւ դասական նկարչութիւնը: Օրթոտոքս եկեղեցին զարկ տուած է մոզայիքի արուեստին եւ քրիստոնէական խորհուրդները գունաւոր քարերու գեղեցկութեամբ մեզի ներկայացուցած է: Իսկ հայ ժողովուրդը խաչի արուեստը զարգացուցած է, ըսելու համար որ խաչը անկենդան գործիք մը չէ, կենսական գործիք մըն է, կեանք բերող եւ կեանք տուող գործիք մըն է: Ոչ մէկ ժողովուրդ այնքան խաչին խորհուրդը ապրած է, որքան մերը՝ խաչուած ժողովուրդ, խաչակիր ժողովուրդ կոչուելու աստիճան: Դարերով, Քրիստոնէական Դատին պաշտպանութեան եւ պահպանութեան համար. այդ խաչը սիրով կրած է եւ այդ խաչը զինք պաշտպանած եւ պահպանած է: Այսօրուան մարդկութիւնը դժուար կրնայ հասկնալ խաչին իմաստը: Տառապող ժողովուրդները, արդարութեան համար, սրբութեան համար, ազատութեան համար պայքարող ժողովուրդները միայն գիտեն խաչին իմաստը եւ յարգը: Այն ժողովուրդները որոնք երջանկութեան մէջ կ՚ապրին, խաչը իրենց համար զարդարանքի գործիք մըն է միայն, գեղեցիկ գործիք մըն է: Մեր ժողովուրդը ներկայ ժամանակներուն մէջ ալ կը պահէ խաչին իմաստը: Մենք հաւաքաբար ունինք մեր խաչերը: Դուք տարբեր խաչ ունիք, մենք տարբեր խաչ ունինք, Լիբանանը տարբեր խաչ ունի, Ամերիկան տարբեր խաչ ունի, բայց ամէնքս ալ առանց բացառութեան ունինք այդ խաչերը: Ինչ բանի համար որ մտահոգուած ենք, ինչ փափաք որ կ՚ուզենք իրականացնել եւ ատոր համար գերմարդկային ճիգ պէտք է ընել, ատիկա մեր խաչն է: Մենք, կ՚ըսէի, թէ հոն ունինք իսկական խաչ մը եւ առանց յանձնապաստանութեան, առանց ինքնագովութեան կրնամ ըսել թէ կ՚աշխատինք հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ տանիլ զայն: Դուք ունիք ձեր ապագային, ձեր նոր սերունդին հոգը, այո, ձեզի համար երջանկութիւն մըն է տեսնել ձեր զաւակները որ կ՚ապրին այս ազատ երկրին մէջ՝ զարգանալու, յառաջդիմելու կարելիութիւններով օժտուած: Բայց գիտեմ թէ դուք մտահոգուած էք Հայ պահելու համար զանոնք: Այդ ալ ձեր խաչն է: Այնուհանդերձ ինչ որ ազնուական է, ինչ որ սրբութիւն է, ինչ որ ազգային արժէք է, զանոնք պահպանելու համար եղած ամէն զոհողութիւն, նուիրում մեր խաչն է, զոր մենք պէտք է սիրով կրենք: Քրիստոս կրեց իր խաչը անհուն զոհողութեան ոգիով: Քրիստոս խաչուեցաւ, զմուռեցաւ այդ խաչին վրայ, այնուամենայնիւ զայն նըւիրականացուց: Դուք ալ հաւատքով, համոզումով, ապրումով մեր ազգային սըրբութիւններու պիտի կառչիք, մանաւանդ մեր հաւատքին, հայ քրիստոնէութեան, որ մեր պահպանութեան հիմնական նախադրեալն է. անոր եթէ կառչած մնալու ըլլանք, ան մեզ կը պաշտպանէ:

Հետեւաբար երբ կ՚անցնիմ այստեղներէն, սիրելի հաւատացեալ ժողովուրդ, ամէնքիս աղօթքը այն պիտի ըլլայ, որ մեզմէ ամէն մէկը սիրով եւ հաւատարմութեամբ տանի այն խաչը որ իրեն տըրուած է: Վայ այն մարդուն, որ խաչ չունի. սրբազան իտէալ մը, նպատակ մը չունի, որուն իրականացման համար ինք պէտք է աշխատի: Ան պիտի կորսուի, պիտի ապրին անոնք, որոնք պայքարիլ գիտեն, որոնք պաշտպանուիլ գիտեն, որոնք մաքառիլ գիտեն, որոնք տոկալ գիտեն սրբազան նպատակներու համար: Եւ ինքնապաշտպանութեան ու ինքնապահպանութեան բնազդը Աստուծմէ մեզի տըրուած է, որ մենք օգտագործենք ոչ միայն մեր ֆիզիքական գոյութիւնը պաշտպանելու համար, այլ նաեւ մեր բարոյական արժէքները եւ առաքինութիւնները, որոնք այս ժողովուրդինն են եւ կրնան մարդկութեան ալ նպաստել: Արդ, ասոնք պահպանելը խաչ մըն է: Թող Տէրը ամէնքիս տայ իր իմաստութիւնը, ուժ եւ կարողութիւն, որպէսզի հաւաքաբար եւ ազգովին, անհատաբար եւ ընտանիքով մեր խաչերը տանենք եւ կրենք զանոնք արիութեամբ: Եւ մոռնանք մեր հատուածականութիւնները եւ որպէս մէկ ժողովուրդ, մէկ հաւաքականութիւն աշխատինք օժանդակ հանդիսանալ իրարու եւ օգտակար ըլլանք ամէնքին, պատիւ բերելով մեր ապրած երկիրներուն եւ պատիւ բերելով մեր ժողովուրդին»:

×

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ԲԱՅԿԱԼ – ԱՄՈՒՐԻ ՄԷՋ

Հայաստանի խումբ մը արուեստագէտներ մեկնած են Բայկալ – Ամուր մայրուղիի շինարարներու մօտ, թատերական, գրական եւ գեղարուեստական ներկայացումներ տալու:

Fonds A.R.A.M

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՄԻՋԻՆ ՈՒ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔ, — ԻՐԱՆ

Սփիւռքեան գրական համայնապատկերին մէջ, որ կ'ընդգրկէ հայրենական սահմաններէ դուրս ապրող հայութեան հոգեկան, ընկերային եւ իմացական պատկերը, Իրանահայութիւնը ուսանելի առանձնայատկութիւն մը կը պարզէ իր յատուկ տոհմապաշտութեամբ, — գաւառիկ նախնականութեան մը ցանցին մէջ, ապրումի անձուկ սահմաններով եւ արտայայտութեան կապանքներու անձնատուր: Ինքն իր մէջ ծալուած, ինքն իրմով երջանիկ, աշխարհէն զատուած ու շրջապատին դէմ քէն ըրած գաղութ մը կարծես՝ գրական շնչառութեան տեսակէտով, որ կը մերժէ պատուաստուիլ, աճիլ, բացուիլ կեանքի նոր յորձքերուն վրայ եւ համայնանալ, պահելով հանդերձ սեփական ինքնութիւնը: Հակառակ այն իրողութեան որ — կ'ըսեն — արեւմտեան ոստաններու հեւքէն, բարքերէն, կենցաղային պայմաններէն եւ քաղաքակրթական իրագործումներէ շա՜տ բան հասած է Իրանեան կեանքի առօրեային, այդ աշխարհագրական գօտիին մէջ ապրող 150.000 Հայերու գրական համապատկերը կը շարունակէ մնալ ստուգանիշը կղզիացած, միածալ, մտաւոր սուզումներու անընդունակ եւ արեւելահայութենէն աւանդօրէն փոխանցուած կաղապարատիպ տաղերգութեան մը՝ որուն պլլացուած է նոյնիսկ ձեւի եւ կառոյցի նորութիւնը:

«Ուսանելի առանձնայատկութիւն»ը, որուն կ'ակնարկէինք մեր առաջին իսկ տողերով՝ յատկապէս Իրանահայ քերթողութեան ու առհասարակ արձակի պատմողական, թանձրօրէն վիպապաշտիկ եւ զգացականօրէն էրզաց, գրեթէ արուեստական «որակ»ն է, եւ՝ այս փաստին հանդէպ ամէն Հայու հարցումը. «Ինչո՞ւ»: Երեքհարիւրէ աւելի տարիներու անցեալ եւ պատմութիւն ունի Իրանահայութիւնը. հայութեա՛մբ տրոփող եւ մշակութային լայն հետաքրքրութիւններով հարուստ ժողովուրդ մը: Բացառութեամբ որոշ տարիներու՝ կրթական – դաստիարակչական իր ցանցով կենսունակ հաւաքականութիւն մը: Թաւրիզ, Իսֆահան, Նոր-Ջուղա, Թեհրան, Ուրմիա, Ապատան, ու տակաւին այլ քաղաքներ եւ գաւառային գօտիներ՝ տարբեր ժամանակներու մէջ ու տարբեր ազդակներու հետեւանքով դիմագծային որոշ փոփոխութիւններու ենթարկուած ըլլալով հանդերձ, ոգեպաշտական իրենց զօրեղ գիծով յատկանշուող Հայոցներ եղած են: Հայրենիքէն ետք, Իրանահայութիւնը մայր կեդրոնն է ազգային – տոհմական աւանդութիւններու, Հայութեան բոլոր տեսակի արժէքներուն հանդէպ գուրգուրոտ, գիտակից եւ յարգալից կեցուածքի: Արժեւորած է իր մէջ ներկայութիւնը մշակոյթի գործիչներու, պրպտումի եւ բանասիրական որոնումի ընդունակ դէմքերու, հանրային – կազմակերպչական վաստակի տրամադիր ուժերու: Այսօ՛ր ալ կը մնայ ամէնէն ամուր բերդերէն մէկը հայկական սփիւռքի գոյատեւումի պայքարին, եւ հանրային, գաղափարական եւ մշակութային գործունէութեանց: Կոփած է ու կը շարունակէ թրծել երիտասարդութիւն մը՝ որ Մամիկոնեաններու տոհմական քաջութեամբ, մարտունակութեամբ, ազգային արժանապատուութեան զգացումով կը զատորոշուի: Ուրեմն, դարձեալ նո՛յն հարցումը, այս անգամ շատ աւելի շեշտակի: — «Ինչո՞ւ»: Ինչո՞ւ գրական – ստեղծագործական մարզի մէջ տիրական անուններ կը պակսին:

Չունինք պատասխանը այս հարցումին. սակայն մղուած ենք ենթադրելու թէ Իրանահայ կեանքի ազգային – ընկերային կլիման՝ երազանքի, մտասուզումներու, իմացական հոսանքներու, քերթողական կամ գրական ստեղծագործութեան ճանապարհով հոգեմտաւոր մեր ինքնութիւնը տարազելու մղումին տեղ չունի այն չափով, որով կը յատկորոշուին մեր բոլոր այլ գաղութային շրջանները: Երեսունէ աւելի անուններ կրնանք հաշուել սա պահուս՝ հին թէ նոր սերունդներէ, որոնք հերկ ու վարուցան կը կատարեն բանաստեղծութեան, պատմուածքի, վէպի, արձակի եւ թարգմանական – թատերական մշակումի անդաստաններուն վրայ. սակայն մատի վրայ կը համրուին ակօս բացող դէմքերը, անոնք՝ որոնք քերթողի ու գրագէտի պատմուճանը կրնան կրել որակի իրենց միջինով եւ իրաւունք կրնան յուսալ յետնորդներէն յիշատակումի:

Մեր հարցումը, կ'ընդգծե՛նք միշտ, տիրական արժէքներու բացակայութեան եւ հայ գրականութեան ընծայուած երփներանգ հատորներու մէջ մնայուն արժէք ներկայացնող ստեղծագործութիւններու մասին է:

Աւելի ուշ, երբ մենագրական անջատ էջերով փորձենք յականէ անուանէ արժեւորումի ենթարկել կարգ մը անուններ ու գործեր, պիտի ուզենք առնուազն ընութագրել ապրումի, մտածման, զգայնութեան եւ քերթողական արուեստի այն մասնայատկութիւնները՝ որոնցմով կրնան տարազուիլ անոնք: Ընդհանուր բնորոշումով մը պիտի գոհանանք այստեղ, ըսելու համար որ 1920 – 1970 յիսնամեակի Իրանահայ գրական վաստակը որեւէ փաստ կամ տուեալ չընծայեր այն մասին ՝ որ 1930ական թուականներէ ասդին, անցնող քառասունէ աւելի տարիներու ընթացքին, քերթողներու թէ արձակագիրներու մօտ ընկալչական կամ ստեղծագործական բարեխառնութեան որեւէ տարբերութիւն կայ, ո՛րեւէ «ուրիշ»ութիւն, որով կարելի ըլլար ինքնատպութիւն մը մատնանշել, անհատականութիւն մը առանձնացնել, խորքի կամ ձեւի ինքնայատուկ որակ մը բերել սեւեռումի:

Տէրեանի, Իսահակեանի, առհասարակ արեւելահայ քերթողութեան զգայական, բնութասեւեռ – նկարագրային եւ հայրենասիրական յածումներուն յիսնամեայ արձագանգն է որ «արիւն» կուտայ քերթողական յօրինումներու՝ առանց սակայն ըլլալու առնուազն ստացական – շըլսելու համար հետեւողական պատկերը անոնց իրագործումներուն: Կը զգաս որ նմանելու մղումը կայ, հաղորդուելու տրամադրութիւնը կայ, հասնելու ձգտումը (ամպլիսիոն) կայ՝ տենչ մը նկատուելու չափ զօրեղ, յաճախ: Սակայն ցայտուն է բնագիր մը չկարենալ ըլլալու եւ ընդօրինակութիւն մը հազի՛ւ մնալու իրականութիւնը: Ձախողած որեւէ աշակերտութիւն՝ հետեւակութիւն է. եւ եթէ առօրեայ կեանքի մէջ հետեւակները յաճախ հեղինակութեան պատրանքը կրնան ստեղծել, գրականութեան մէջ դառն ճակատագիր վերապահուած է նմանողութեան ձախորդ թեկնածուներուն...

Տակաւին մղուա՛ծ ենք շատերու անաբերութեան մէջ փնտռելու աշուղական մեր գրականութեան, տաղասացութեան եւ այսպէ՛ս կոչուած «գուսանական» ստեղծումներու — ժողովրդային երգերու — բացասական, գրեթէ աղետալի ներգործութիւնը: Միջնադարեան տաղերգութեան եւ աշուղական գրական ժառանգութեանց մէջ՝ մեր դարաւոր վաստակին ամէնէն շքեղ, ամէնէն հարուստ, ամէնէն սրտագրաւ եւ յաւիտենական ստեղծումները կան: Երզնկացիներու, Ֆրիկներու, Թլկուրանցիներու, Քուչակներու, Սայաթ Նովաներու երգին մէջ՝ 12 – 18րդ դարերու Հայութիւնը իր կեանքին, պայքարներուն, անհատական եւ հաւաքական խռովքներուն, երազներուն ու տենչերուն պատմութիւնը կը վկայագրէ, արուեստի ալ անժխտելի նուաճումներով, անկրկնելի գեղեցկութիւններով եւ քերթողական ստեղծագործութեան բարձրագոյն որակով: Սակայն ինչ որ անոնցմէ՛ կ'առնուի ոմանց բառին, տողին ու ապրումի պարունակին մէջ, մի՛շտ հետեւողութեան մը աղաղակող բնոյթով, «չի սազիր» ո՛չ անհատական էութիւն ունեցող հոգեվիճակներու, ո՛չ ալ հաւաքական կամ ազգային նկարագիր հագնող յօրինումներու: Հիները արիւնով կը գրէին, նորերը հազիւ... Ջուրով կը ծեփեն իրենց քառեակները կամ ոտանաւորները: Հիները արցունք կ'առնեն մեզմէ, նորերը՝ ... ծիծաղ ու ժպիտ:

Չենք անտեսեր, այս բոլորէն վերջ, գրական ինքնայատուկ մթնոլորտը Իրանահայութեան. գոյութիւնը ածուի մը՝ որ հինգ–տասը անզանցառելի անուններ կը հաշուէ եւ որոնց վաստակին պիտի անդրադառնանք առանձնապէս, յետագային: Տիրական եւ համասփիւռքեան արժէքով դէմքերու չգոյութիւնը տուեալ մը չէ ժխտելու այն իրողութիւնը ՝որ ամայութեան դատապարտուած գօտի մը չէ Մերձաւոր Արեւելքի հայկական այս փեթակը: Տաղանդականութեան փաստը հիմ պէտք չէ նկատել ամլութեան: Ամէնէն համեստ ճիգն իսկ, որ հայ հոգիէն ցոլք մը կը բերէ թուղթին եւ ընթերցողի մը աշխարհը կը բանայ անոնց վրայ՝ առնուազն գրականութեան հանդէպ գուրգուրանքի զգացում մը կը տեւականացնէ: Կրնանք ըմծախնդիր ըլլալ արժեւորումներու մէջ ու զլանալ վարկ ու համբաւ. կրնանք շատերու անունն իսկ զանց առնել. սակայն բացարձակ ուրացումները յաւելեալ արժանիք չենք նկատեր:

ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Արժէքի, վաստակի կամ նախասիրութեան առաջնահերթութիւն մը պէտք չէ փնտռել շարքին մէջ անուններու՝ զորս ոչ – լոկ ձեւով կը յիշատակենք մէն մի գաղութային գօտիի յատկացուած հպանցիկ վկայութիւններու վերջաւորութեան: Նկատի ունինք բացառապէս ժամանակագրային կարգը: Ինչպէս չեշտեցինք՝ պիտի գայ օրը նաե՛ւ անուններու եւ իրենց գործին սեւեռելու:

Երիցագոյններու, երէցներու, նորերու եւ նորագոյններու իր համապատկերով՝ Իրանահայ գրականութիւնը 1920 – 1970 յիսնամեակին կը ներկայանայ մօտաւոր հետեւեալ անուններով.

Եղիա Հայպետ (Հայրապետեան), Սիմէոն Բաղէն, Յովհաննէս Մարդ, Արամ Ալչուճեան, Ոստանիկ (Յովհաննէսեան), Երուանդ Բաղէն (Միրզայեան), Մանուէլ Մարութեան, Հեղինէ Դաւթեան, Դեւ (Մարգար Ղարաբէգեան), Լեւոն Բզնունի, Արչի Բաբայեան, Արամ Գառօնէ (Տէր Բաղդասարեան), Սիրաք Բեգուլին (Գալըստեան), Լեւոն Շահոյեան (Շահունի), Գէորգ Դարֆի (Յովհաննիսեան – Խուզոյեան), Աշոտ Ասլըն (Ասլանեան), Արա – Տէր Յովհաննէսեան, Հայկ Յովսէփեան (Մարտիկ), Գալուստ Խանենց, Սարգիս Բուդաղեան, Հեղինէ Յակոբեան, Պետրոս Քաջբերունի, Լեւոն Դարբինեան, Արշաւիր Մկրտիչ (եան), Հայորդի (Աւետիս Գէորգեան), Արմանտ (Արամ Անտոնեան), Անդրանիկ Սարեան, Սուրէն Ասատրեան, Զօրիկ Միրզայեան, Արմէն–

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՏԵՐՔԵՎԱՆՔԻ ԳԻՇԵՐԸ

Վարժապետ Սենեքերիմը պատմում էր, որ երբ Մշոյ դաշտի հեթանոս տաճարները կործանուեցին, նրանց քրմերն ու քրմուհիները քարակաքաւներ դարձան ու թռան դէպի ապառաժոտ բլուրները: Նրանց մի մասը թաքնուեց ծծմակայ քթի ծերպերի մէջ:

Ահա նրանք խմբերով բնում են ծծմակի քարուտներից եւ զգոյշ պտոյտներ գործելով արեւի տակ, մայրամուտից առաջ շտապում են թաքնուել իրենց խոռոչներում: Մի քանիսը ուղղակի իմ ոտքի տակից թռան եւ ոլորապտոյտ գլորուեցին դէպի ձորը: Ես նայում եմ նրանց, եւ մի տեսակ դող է պատում ինձ: Մի՞թէ իսկապէս դրանք այն հին քրմերի ու քրմուհիների վերափոխուած մնացորդներն են:

Բարձր քարաժայռին նստած՝ ես երկար նայեցի Մշոյ դաշտին: Բայց դաշտի առաջին բնակիչները, ըստ աւանդութեան, եղել է Սիմ նահապետի սերունդը, որ ջրհեղեղից յետոյ բնակութիւն է հաստատել Մշոյ Թիկունքի լեռներին, որոնք նրա անունով այնուհետեւ կոչուեցին Սիմ: Սիմ նահապետի կրտսեր որդի Տարբանին բաժին ընկաւ այդ լեռների առաջ տարածուած հարթութիւնը. այն էլ նրա անունով կոչուեց Տարբանի կամ Տարօնի դաշտ:

Մի ուրիշ բան էլ էր պատմում պարոն Սենեքերիմը: Ոչ, սխալուեցի, այդ պատմողը Մելքոն վարժապետն էր՝ «Ռանչպարների կանչի» հեղինակը: Նա ասում էր, որ Մաշտոցի գրերից առաջ Հայաստանում եղել են քարէ հեթանոս մատեաններ: Երբ թշնամին մտել է Տարօն եւ սկսել է դրանք ջարդել, նրանց միջի բոլոր գրերը ակնթարթում դարձել են մեղուներ եւ աղմկալի դուրս փախչելով քարէ մատեաններից, պարս են կապել Ծծմակի եւ Ծիրնկատարի ապառաժներին:

— Գնացէք դէպի Ծծմակի կողմերը: Առաքելոց վանքի ճանապարհին, ուր Արաբոյի քարն է, — աչքերը սրբելով ասաց մի անգամ Մելքոն վարժապետը, — իր մոլեգին սլացքի մէջ անշարժացած մի գագաթ կայ՝ թուխ ժայռերով, որ կոչւում է Մեղրի քարեր: Դա մեղրաճանճեր դարձած մեր հին ու հալածական գրերի յաւերժական բնակավայրն է: Իմաստութեան փոխարէն նրանք այժմ որձաքարերի խոռոչներից կախուած մեղրն են շինում մարդկանց համար:

Ծծմակի քթի մեծ ժայռին նստած՝ նայում եմ Մեղրի քարերին: Մեղուները մայրամուտի ցոլքերի մէջ վերջին պտոյտներն են գործում իրենց քարէ փեթակների շուրջը:

Ալվառինջ գիւղը իմ աչքի առաջ է: Դէպի աջ Տերքեւանքն է, իմ մօրաքրոջ գիւղը: Գինեվարդ մօրաքոյրս խաչած ցորեն է փռել տանիքին: Սարի կողերով շինականներ են իջնում դէպի գիւղ: Առաքելոց վանքից են գալիս: Գնացել են մոմեր վառելու Դաւիթ Անյաղթի գերեզմանին: Մօրաքոյրս ինձ մի օր վանքում տեսնելով՝ ասաց. «Դու էլ մի մոմ կպցրու Անյաղթի խաչփառին»: Ես ասացի՝ թող տերքեւանցիք կպցնեն, իրենց գիւղում է ծնուել: «Ինչի՞, դու հայ չե՞ս»՝ նեղացաւ վրաս Գինեվարդ մօրաքոյրս եւ մի դեղնամոմ վառելով՝ տուեց ձեռքս, ինձ տանելով դէպի վանքի արեւելակողմը եւ չոքեցնելով մի հին խաչքարի առաջ:

Այնքան յափշտակուած էի ծծմակից դէպի Մեղրի քարերը եւ Ալվառինջ ու Տերքեւանք գիւղերը բացուող տեսարանով, որ աննկատելի իջաւ երեկոն: Նախ, թանձր մթնեց, ապա երկնքի չորս կողմը առկայծեցին աստղերը, ասես իրարից լոյս առնելով:

Գեղեցիկ է գիշերը Մշոյ դաշտում:

Ահա իմ գլխավերեւում կանգնած է Յակոբի ցուպը: Կաթնագոյն Ցարդագողի եզերքին հեռըհետէ կամար կապեցին Լուծքըն ու Կշեռքը: Մէկը Հաւատամք լերանեանից ելաւ, միւսը՝ Մանազկերտի բերդի: Լուծքի սարերի աստղերը ես հիանալի զանազանում եմ իրարից: Դրանք եօթ սանամօր աստղերն են՝ Մեծ արջը: Եօթից առաջինը մաճկալն է, մի զոյգ գոմէշ եւ մի զոյգ եզ լծած: Վեցերորդը հօտաղն է՝ Լուծքին նստած, իսկ եօթերորդը՝ գառնուրն է, որ մաճկալի եւ հօտաղի համար հաց է բերել դաշտ: Գառնուրի կողքին հազիւ նշմարուող մի ուրիշ աստղիկ էլ կայ, դա էլ գառնուրի շնիկն է:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 8)

Fonds A.R.A.M

ԼԻԲԻԱ ՆԵՐԿԱՅԻՍ

— Օ —

Դեռ երկու տասնամեակ առաջ Լիբիա աշխարհի ամէնէն աղքատ երկիրը կը նկատուէր: Այսօր, սակայն, նոր շէնքեր կը կառուցուին մայրաքաղաքին բոլոր անկիւնները: Նաւահանգիստը խճողուած է աշխարհի բոլոր անկիւններէ ժամանած փոխադրանաւերով: Փողոցները շարքի կեցած են Մերսետէս-Պենձ, Ֆոլքսվակըն և կամ Փէօժօ ինքնաշարժներ՝ ձայնափողի, ձայներիզի սարքերով: Պանդոկներն ալ լեցուած են օտարականներով՝ բոլորն ալ առեւտրականներ կամ մեծ ձեռնարկութեանց ներկայացուցիչներ:

Երկու տասնամեակներու տարբերութիւնը կը բացատրուի քարիւղով եւ յեղափոխութեամբ: Գնդ. Մուամար Քատաֆի, որ քանի մը երիտասարդ սպաներով 1969ին վերջ տուաւ միապետութեան, պարտադրեց, որ քարիւղի օտար ընկերութիւնները աւելի բարձր շահաբաժին յատկացնեն իր երկրին: Այս տարի կառավարութիւնը կը յուսայ 8 միլիառ տոլար մուտք արձանագրել քարիւղէ: Այս գումարով 2,5 միլիոն Լիբիացիները Ափրիկէի ամէնէն հարուստ քաղաքացիները կը դառնան անձ գլուխ եկամուտի հաշուով:

Քարիւղի դրամը նկատելի է ամէնուրէք: Զայն կարելի է տեսնել Ապու Սեթի մէջ, որ Տրիպոլիսի խեղճ ու կրակ արուարձանն է: Վայրը դեռ աւազոտ ու ծառազուրկ է, սակայն, խրճիթները փոխարինուած են երեք – չորս յարկանի շէնքերով:

«Ժամանակին անասուններու նման կ'ապրէինք, սակայն հիմա գոհ ենք մեր կեանքէն», կ'ըսէ հիւանդապահուհի մը ցոյց տալով իր մաքուր կահաւորուած բնակարանը՝ բաղկացած երեք սենեակներէ: Ուրիշ մը՝ Սայիտ Պարաքա, փոխտնօրէն նախակրթարանի, հպարտութեամբ ցոյց կուտայ իր դպրոցը՝ բացուած անցեալ տարի 1500 աշակերտի համար:

Քարիւղի հարստութիւնը կարելի է տեսնել նաեւ սուքերու մէջ՝ արեւելեան հին շուկաները: Այսպէս, սուքերու մէջ կարելի է գտնել Ջինաստան պատրաստուած բամպակէ շապիկներ եւ տաբատներ, Իտալիայէ ներածուած կօշիկներ, Եւրոպայի այլ եւ այլ վայրերէ բերուած բանջարեղէն – պտուղ եւայլն:

Սեպտեմբեր 1ին, յեղափոխութեան եօթներորդ տարեդարձին, գնդ. Խատաֆի ներկայացուց իրենց արձանագրած յաջողութիւնները: 250.000 բնակարան կառուցուած է, շինուած են բազմաթիւ գործատուներ, բացուած են հիւանդանոցներ, դպրոցներ, հաստատուած են ելեկտրուժի կեդրոններ, ճամբաներ, կեանքի կոչուած է առեւտրական նաւատորմ մը, ինչպէս նաեւ հիմնուած են ագարակներ: Ընկերային ապահովագրութեան սաղմը դրուած է:

Լիբիոյ առաջնորդը ներկայացուց նաեւ այսպէս կոչուած «ժողովրդական ղեկավարութեան» սկզբունքը՝ ժողովրդական ընդհանուր համաժողովը, որ կեանքի պիտի կոչուի գալ տարի: Ասիկա դասական ըմբռնումով նախարարութիւններուն տեղը պիտի գրաւէ: Արեւմուտքի դէտերը, որոնք առիթ ունեցան քննութեան առնելու այս օրինագիծը, այն եզրակացութեան եկան, թէ ասիկա տոհմական ժողովրդավարութիւն մըն է. յայտնի է, որ թէ՛ Նոտակեայ, թէ՛ Թափառաշրջիկ ցեղերու մէջ մարդիկ կը նստին արմաւենիի ծառի մը տակ ու իրենց կարծիքը կը յայտնեն այս կամ այն հարցին շուրջ. աւյուհանդերձ, վերջնական վճիռը կ'արձակէ ցեղապետը: Զմոռնանք, որ ի վերջոյ գնդապետը պեդեւի մըն է, այսինքն՝ անապատի զաւակ:

Ցամենայն դէպս, ինչ ալ ըլլան իր տեսակէտները կամ առաջադրութիւնները այսպէս կոչուած «ժողովրդական ղեկավարութեան» սկզբունքին մասին, այսօրուան չոր իրողութիւնը այն է, որ գնդապետը երկաթեայ բազուկով կը ղեկավարէ երկիրը, այլ խօսքով՝ մենատէր մըն է:

Սեպտեմբեր 1ի ճառին ընթացքին գնդ. Քատաֆի յատուկ կոչ ուղղեց արաբ զանգուածներուն՝ իրենց ապագան կերտելու. իբրեւ օրինակ ցոյց տուաւ Լիբիան, ուր ըստ իրեն «ժողովրդական յեղափոխութեամբ մը ժողովուրդին իշխանութիւնը հաստատուած է»: Այս յայտարարութիւնը ցոյց կուտայ, թէ գնդապետը այժմ ձեռք քաշած է իր երբեմնի ձգտումէն, այն է՝ միութեան մը հաստատումը արաբ այլ երկիրներու հետ: Ուրեմն, ներկայիս իր յոյսը դրած է արաբ զանգուածներուն վրայ, փոխանակ՝ կառավարութիւննե-րուն: Ասիկա իրականութիւն մըն է ներկայիս: Արդարեւ, իր ղեկավարութեան տակ արաբ աշխարհի միութեան ստեղծումի ծրագիրը ի դերեւ ելած է. աւելին՝ կասկածանքի մթնոլորտ մը ստեղծած է իր անձին եւ իր յետին նպատակներուն շուրջ: Շատերու կարգին Եգիպտոս, Սուտան, Թունուզ, Մարոք ամբաստանած են ու դեռ կը շարունակեն ամբաստանել այս վերջինը, որ խմորումներ կը հրահրէ իրենց երկիրներուն մէջ: Բանավէճը նախագահ Սատաթի եւ Քատաֆիի միջեւ վերջերս լուրջ բնոյթ կրեց. եգիպտական ուժեր Լիբիոյ սահմանը տեղափոխուեցան:

Միւս կողմէ նկատելի է սակայն, որ գնդապետը իր երկրին մէջ դեռ կը շարունակէ ժողովրդականութիւն վայելել, քանի Լիբիացիներուն համար Քատաֆի այն մարդն է, որ մարտահրաւէր կարդաց քարիւղի օտար ընկերութիւններուն, դուրս շպրտեց Իտալացիներն ու փակել տուաւ անգլիական եւ ամերիկեան զինուորական կայանները:

Դէտերու համաձայն քաղաքական լուրջ ընդդիմութեան մը պակասը Լիբիոյ մէջ կը բացատրուի դրամով. ամէն ոք քարիւղէն կ'օգտուի եւ ասիկա առիթ կը նկատէ բարգաւաճ կեանքի մը ապահովութեան:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Զորեքշաբթի Հոկտ. 6ին Բարեգործականի Ալէք Մանուկեան Մշակութային Տան մէջ ժամը 14 – 18 անսովոր եռուզեռ մը կը տիրէր: Մանուկներու եւ պատանիներու, 6 – 14 տարեկան, հայերէնի դասընթացքի առաջին օրն էր: Մայրեր՝ պարտադրանցութեան մը ճնշող ազդեցութենէն ազատած՝ գոհ եւ զուարթ տրամադրութեամբ հոն առաջնորդած էին իրենց զաւակները: Ի՜նչ ցնծութիւն եւ հըրճուանք՝ փոքրիկները մեր մայրենի սուրբ տառերով պիտի հաղորդուէին, Մաշտոցեան Ա. Բ. Գ.ը պիտի սորվէին եւ հայութեան բոյրով լեցուած մթնոլորտի մը մէջ պիտի երգէին ու պարէին:

Կ'արժէր դիտել երկիւղածութեան եւ ուրախութեան արտայայտութիւնը որ կը ցոլար անոնց դէմքերուն վրայ: Դարերէ եկած, սերունդէ սերունդ փոխանցուած կարօտ մը վերջապէս յագեցում պիտի գտնէր: Ի՜նչ ժպիտներ, ի՜նչ նայուածքներ կը փոխանակուէին, կարծես շատոնց դասընկեր, խաղընկեր եղած ըլլային, անտեսանելի կապ մը պիրենք շաղկապած միաձոյլ մարմինի մը վերածած էր:

Բոլորս համոզուած պէտք է ըլլանք որ հայեցի կրթութենէ զրկուած մանուկ մը՝ իր ամբողջ կեանքի տեւողութեան որքան ալ օտարացումը տիրած ըլլայ իր էութեան, ենթագիտակցութեան մէջ թերացումի, բաւարարութիւն չգտած հոգեկան վիճակի մը բարդոյթը քօղարկուած պիտի մնայ. եւ ամէն անգամ առիթը ներկայանալուն ի խորոց սրտի ափոփանք մը լոյս աշխարհ գալով խռովք եւ յոյզ պիտի պատճառէ եւ պիտի մթագնէ իր զգայականը նոյնքան եւ իմացականը: Մի՛շտ ի մտի ունենանք որ հայկ. ոգին դիւրաւ տեղահան չըլլար, մեր պատմական ճակատագիրը դրաւականն է այս իրողութեան: Ան միշ ուժն է մեր տոկալու եւ յարատեւելու տենչին: Բայց անհրաժեշտ է սերունդէ սերունդ համադրուած ճիգերով անոր թափը չպակսեցնել, եւ մանաւանդ հանրապօրեայ յոռետեսութեան եւ համակերպումի դիրքաւորումներով հրաւէր չկարդալ պինաթափ ըլլալու մեր գոյատեւումի վսեմ մարտնչումներուն մէջ:

Հետեւաբար ծնողքներու կողմէ անտարբերութիւն եւ անտեսում միօրեայ դասընթացքներու հանդէպ՝ դատապարտելի է: Գիտնանք որ անոնք որոշ պատուարի դեր կը կատարեն եւ անհրաժեշտ է որ հոգածութիւն ցոյց տանք որպէսզի Զորեքշաբթի օրերը այդ սրահները լեցուին աշակերտներով եւ եռուն դառնան: Հայ մայրերէն կը սպասուի յանուն իրենց զաւակներու՝ գէթ պահ մը հայ զգալու, հայ ապրելու մեծ պահանջին, ի գին ամէն զոհողութեան՝ յաղթահարել ամէն դժուարութիւն եւ առաքելութիւն մը նկատել անշէջ պահել մեր մայրենին չթնէ չըրթունք հնչեցնելով հայ տառը, հայ բառը:

Կը լսենք որ Հոկտ. 30 Շաբաթ օրէն սկսեալ պատանիներու եւ երիտասարդներու (15 – 20 տարեկան) դասընթացք մըն ալ պիտի ունենայ Բարեգործականը: Ցոյժ գովելի եւ գնահատելի ձեռնարկ մը: Պատուական առիթ մը եւս մեր նորահասներուն իրենց մայրենի բարբառը սորվելու եւ պատմական ու գրական ծանօթութիւններ ունենալու:

Սխալ է խորհիլ թէ այս դասընթացքները յոգնութիւն առթող, աշակերտի ազատ ժամերը կաշկանդումի ենթարկող պահեր են, ընդհակառակն, անոնք կենսունակութեան աւիշ ներարկող երջանկութեան պահեր են, որովհետեւ առօրեայ վարժարաններու աշխատանքներէն տարբեր, իրենց սիրտն ու հոգին գրաւող զբաղումներ են, որ կը ներկայացուին: Կարելի է ըսել աւելի զուարճութիւն են քան աշխատանք :

Բարեգործականի դասընթացքներու ուսուցչական կազմը բաղկացած է համալսարանական որոշ պատրաստութիւն ունեցող ուսանողներէ եւ ուսանողուհիներէ եւ կամ արդէն իսկ աւարտածներէ, որոնք ամէն միջոցներու պիտի դիմեն արդիական, շինիչ եւ հաճելի մեթոտներ ներմուծելու դասաւանդութիւններուն մէջ: Իրենց նորաբանութիւններու բընոյթը պիտի ձգտի արդիականը հայացնելու: Մեծապէս շնորհաւորելի է երիտասարդներու այս պատրաստակամութիւնը, մանաւանդ երբ ուսուցչական ասպարէզը ամայի դառնալու վտանգի առջեւ կը գտնուի:

Դասընթացքի հանդիսաւոր բացման օրը ծնողքները հիւրասիրուեցան: Այս առթիւ պարտք կը զգամ շնորհաւորել Փարիզի Բարեգործականի նորակազմ վարչութիւնը: Իւրաքանչիւր անդամի ջերմեռանդ եւ ազգանուէր գործունէութիւնը արժանի է ամէն ներբողանքի: Ատենապետ Պ. Արա Տէյիրմէնճեանի անսպառ կամեցողութիւնը՝ ստեղծելու եւ արտադրելու, դերիվեր է ամէն գնահատանքէ: Տիկնանց Յանձնախումբը որու ձեռնեբեցութեան մէկ իրագործումն է 6 – 14 տարեկաններու դասընթացքները: Երիտասարդներու յանձնախումբը՝ որ իր ձեռնարկներու կատարումով մեզի կը մղէ յուսալից եւ հաւատալից դառնալ գալիքի հանդէպ:

Նորանոր նուաճումներ:

ԷԼԻԶ ԳԱՎՈՒՔՃԵԱՆ – ԱՅՎԱԶԵԱՆ

խա Սագինեան (Կարապետեան), Էմիլ Մինասեան, Ռուբէն (Յովհաննէսեան), Արմէն Գէս, Վարդգէս Ֆրանգեան, Լուսիկ, Սամուէլ Խաչիկեան, Արփիկ Աղախանեան, Գոհար Դաւթեան, Վանունի (Աւետիսեան), Մագդա (Հարփիկ Թամբազեան), Ժորժ, Բաբայեան, Գրիչ Դաւթեան...

(7)

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (208)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ՎԱԳՐԵՐԸ

— Անմիջապէս ,ըսաւ աւագակը:

Մարդ մը քարայրին առջեւ երկու ձիերու սանձերէն բռնած իրենց կը սպասէր: Սանտրիկօ ձիերէն մէկուն վրայ ցատկեց, Պէմպօ ալ միւսին վրայ:

Ապա, Սանտրիկօ իր տեղակալը կանչելով ցած ձայնով քանի մը հրահանգ տուաւ: Յետոյ հարցուց.

— Բաներ մը գտա՞ք:

— Ո՛չ, Տէր իմ, դեռ բան մը երեւան չելաւ:

— Շարունակեցէք ձեր գործը:

Տեղակալը յուսահատական շեշտով մը գլուխը թօթուեց:

— Եթէ բան մը գտնելու չըլլաք, լեռը օդը հանեցէք, մռնչեց Սանտրիկօ :

Եւ ձեռքովը վճռական շարժում մը ընելէ յետոյ ծիրանաւորին ետեւէն արձակեց ձին:

Պէմպօ զառիվարէ մը վար իջնելու վրայ էր:

Մինչեւ որ զառիվարէն վար իջան, երկուքն ալ լռութիւն պահեցին: Այսպէս ուղղուեցան դէպի Մէսթըր:

— Պարոն տեղակալ, կը կրնեմ որ մեծապէս երախտապարտ ձգեցիք զիս, խօսք առաւ Պէմպօ:

— Եկեղեցիի իշխաններուն երախտագիտութեան այնքան ալ հաւատք ընծայող մը չեմ, բայց դարձեալ կ'ընդունիմ այդ երախտագիտութիւնը, պատասխանեց աւագակը հեգնական շեշտով մը:

— Կարծեմ թէ այս գիշեր անգիտակցաբար քանի մը բառեր փախան բերնէս, շարունակեց Պէմպօ: Չեմ յիշեր ինչ ըսած ըլլալս, բայց ինծի անանկ կուգայ որ Ռոլան Քանտիանոյի մասին բաներ մը թռան բերնէս:

— Այո՛, ինծի հարցուցիք թէ Ռոլա՞նն էր ձեզի ներում շնորհողը:

— Ռոլան Քանտիանօն ձեր բարեկա՞մն է արդեօք, հարցուց Պէմպօ բարկութիւնը զսպելով :

— Այո՛, բարեկամս է այնքան որքան որ փոթորիկը նաւաստիին բարեկամը կրնայ ըլլալ, այսինքն մեր բարեկամութիւնը կը նմանի վագրին եւ եղջերուին բարեկամութեան: Հասկցա՞ք, գերապատիւ հայր: Զայն այնքան շատ կը սիրեմ որ, եթէ ձեզ անոր չափ սիրած ըլլայի, կը ձգէի որ գտնուած նկուղներնուդ մէջ սատկելով հոտէիք: Անշուշտ կը ներէք անկեղծութեանս, հէ՞, գերապատիւ տէր:

— Խօսեցէք, խօսեցէ՛ք, ես թէ՛ ձենէ, թէ ձեր խօսքերէն շատ ու շա՜տ ախորժեցայ, գոչեց Պէմպօ:

— Բայց ըսելու չամչնամ, շարունակեց աւագակը: Ես ձեզ որեւէ կերպով չեմ պարտաւորած ,կը հասկնա՞ք, դուք որեւէ պատճառ չունիք ինծի երախտապարտ մնալու: Զկարծէք որ ձեզ ձեր սեւ յօնքերուն եւ աղուոր աչքերուն համար ազատելու եկած էի, երբե՛ք, դուք զիս տեսա՞ծ էիք, ես ձեզ կը ճանչնայի՞ մեր մէջ որեւէ բարեկամութիւն կար...:

— Ո՛չ...:

— Ես ձեզ ազատեցի պարզապէս Քանտիանոյի դէմ նոր զէնք մը ունենալու համար: Ես իրեն քանի մը գգալի հարուածներ իջեցուցած եմ արդէն, մտածեցի որ, եթէ ձեզ ազատէի, դուք ալ ձեր կողմէ քանի մը հարուած իջեցնելով անոր գըլխուն ինծի պիտի օգնէիք...: Արդեօք սըխա՞լ դուրս զարկի:

Ո՛չ, ո՛չ, ճիշդ եկեղեցիին դուռը զարկեր էք եւ եկեղեցին պիտի ողորմի ձեզի...:

— Հարուածը մահացու ըլլալու է սակայն...:

— Կրնաք վստահ ըլլալ, պատասխանեց Պէմպօ վճռական շեշտով մը: Բայց կ'ուզէի գիտնալ թէ որո՞ւ հետ է որ դաշնակցութիւն կը կնքեմ: Դուք գիտէք իմ ով ըլլալս, բայց ես ձեր ո՞վ ըլլալը չեմ գիտեր:

— Արդէն անգամ մը ըսի ձեզի, գերապատիւ տէր ,ես զօրավար Ալթիէրիի թիկնապահ զօրաց տեղակալն եմ, բայց այս աստիճանը ստանալս հազիւ քանի մը ժամ եղաւ: Այս պաշտօնը ստանձնելէս առաջ աւազակ էի:

Պէմպօ ապշահար Սանտրիկոյի երեսը նայեցաւ:

— Ինչո՞ւ կը զարմանաք, շարունակեց Սանտրիկօ: Մէկը կայ որ իմ մասիս հասկընալ ուզածնիդ մանրամասնօրէն պիտի բացատրէ ձեզի եւ այդ անձը աննշան մէկը չէ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արաքսի Գավաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Հոկտեմբեր 31, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւին իրենց ամուսնոյն, զաւկին, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՕՆՆԻԿ ԵՒ ԱՐԱՄ ԳԱՎԱՖԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

Այս Կիրակի առաւօտ (Հոկտ. 31) Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ՍՈՒՐԷՆ ՆԱԽԱՎԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Հաուըրտ Գարակէօզեան նախկին Սանուց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ (Հոկտեմբեր 31) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւին մեծ բարերար՝

ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

զաւկին՝

ՀԱՌԻԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Արամ եւ Սարգիս Գարակէօզեանի, Տոքթ. եւ Տիկին Դաւիթեանի եւ վարժարանի ողբացեալ ուսուցիչներու եւ սաներու յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՉ

Համալսարանական բարձրագոյն ուսմանց 1976 – 77 տարեշրջանը սկսած է եւ Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութիւնն ալ լծուած իր գործունէութեան՝ աջակցիլ անձուկ պայմաններու մէջ գտնուող արժանաւոր ուսանողներուն:

Միութիւնը թեւակոխած է իր 11րդ տարին եւ այս տարիներու ընթացքին բաւական ուսումնատենչ ուսանողներ վայելած են անոր ընձեռած օժանդակութիւնը, բարոյական եւ նիւթական:

Այս տարի ուսանողներու թիւը անսպասելի կերպով աւելցած է, որով աջակցութեան պահանջն ալ նոյն համեմատութեամբ մեծցած: Իրերու դժբախտ բերումով ուսանողներ ստիպուած եղած են հեռանալ իրենց բնակավայրերու բարձրագոյն ուսմանց կեդրոններէն եւ ապաստանիլ Ֆրանսա ուսանելու իրենց տենչին բաւարարութիւն մը գտնելու յոյսով: Այս ուսանողներու մեծ մասը Լիբանանահայեր են, Լիբանանի անողոք կռիւներէ հազիւ ազատած:

Մարի – Նուպար ուսանողական տունը լեցուած է ուսանողներով եւ հաստատութեան վարիչ. մարմինն ալ շուարումի մատնուած: Շատ մը ուսանողներ աստանդական ցաւալի վիճակ մը ունին եւ անմիջական օժանդակութեան կը կարօտին:

Այս անձկալի կացութեան առջեւ միութիւնս կոչ կ՛ընէ իր անդամներուն եւ համակիրներուն փութացնել իրենց սրտաբուխ նուէրները որպէսզի անյապաղ հարկ եղածը տնօրինուի եւ մեր ուսանողները հեռու մնան մոլորանքներէ եւ իրենց հայ ինքնութիւնը կորսնցնելու վտանգէն: Միութիւնս որքան լիառատ նուէր ստանայ այնքան մեծ կ՛ըլլայ իր օգտաշատ գործունէութիւնը:

Օժանդակութեան կարօտ ուսանողներէն կը խնդրուի ներկայանալ միութեանս կեդրոնատեղին 15 ռիւ տը Քլեռի, Փարիզ 2րդ, ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏ. 30, ԺԱՄԸ 17էն 19, ի ձեռին ունենալով հարցարան դիմումնագրերը որոնք կարելի է ունենալ Ուսանողական տան գրասենեակէն եւ կամ միութեան կեդրոնատեղիէն:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ մեր համայնքի նուիրատուներուն որոնք իրենց լումաներով գործակից պիտի հանդիսանան միութեանս, այս տագնապալի օրերուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԵՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻ ԱՅՑ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» Ենթակոմիտէն. իր կազմին հիմնադրութեան 50րդ տարելիցին առթիւ (19 Սեպտեմբեր 1926) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի առաւօտ Հոկտեմբեր 31ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին, յայտնի եւ անյայտ ողբացեալ բոլոր ընկերներուն յիշատակին:

Ահարոն Պէրպէրեան, Յովհաննէս Պէրպէրեան, Լեւոն Նետիլեան, Բիւզանդ Գամեան, Նազար Բապուճեան, Դադէս Ջապունճեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Պօղոս Պօղոսեան, Օննիկ Գուրեան, Յովհաննէս Աբգարեան, Աւագ Պաղտասարեան եւ որդին Միշէլ, Հմայեակ Ուզունեան, Վաղարշակ Ութրաթեան, Յովհաննէս Եղիշէեան, Տոքթ. Յովհաննէս Քիւթիւկեան, Տիկին Էլլէն Բիւզանդ (մեռած՝ Ամերիկա), Հայկ Թէնէքէճեան, Ահարոն Աբրահամեան, Աշոտ Նշանեան, Գրիգոր Գոստիկեան, Բարթող Փափազեան, Մարգար Բարխեան, Կարապետ Քէլէշեան, Հրանդ Յովնանեան, Վարդան Զպուքճեան, Կարապետ Բազոսեան, Արգար Քէշիշէֆ, Սիրուն Մարգարեան, Շաւարշ Տէր – Պարսամեան (Նոր Սերնդական):

Ողբացեալ ընկերներուն շիրիմներուն այցն ու ծաղկեփունջերուն զետեղումը կը կատարուի Շաբաթ առաւօտ Հոկտ. 30, ժամը 10էն սկսեալ:

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաներն ու ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը բաժակ մը թէյի շուրջ, Շաբաթ, Հոկտ. 30, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Մշակոյթի տունը, 17 ռիւ Պլէօ:

Մէթրօ Քատէ:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի, Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի խառն ժողովը, Հինգշաբթի, Հոկ. 28 ժամը 20.30ին, Իսիի Մշակոյթի տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՅՑ

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս հաւաքական այցով մը կ՛ոգեկոչէ անհետացող հայ մտաւորականներու յիշատակը:

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 1, ժամը 15ին Պանիէօ Փարիզէնի գերեզմանատունը:

Հաւաքավայր՝ Լը Սիմթիէր տը Պանիէօ Փարիզիէնի գլխաւոր մուտքը: Երթեւէկ՝ Փորթ տ՛Օրլէանէն առնել 128 թիւ օթօպիւսը:

ՇԻՐԻՄԻ ԱՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Երկուշաբթի Նոյեմբեր 1, ժամը 10.30ին, կազմակերպութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ Նոյեմբեր 1ի օրը, ժամը 10.15ին հաւաքուին Սէն – Փիէռի գերեզմանատան գլխաւոր դրան առջեւ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Հոկտ. 29 ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի տունը:

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Միութեան կողմէ, Ուրբաթ Հոկտ 29, ժամը 20.30ին

MUSÉE GUIMET
6, place d'Iéna

Յայտագիր.–

ՀԱՅՐԸ
ՄԻ ԿԱԹԻԼ ՄԵՂՐ
ԴԻԼԻՋԱՆ

VALENCE - Théâtre Municipal
SAMEDI 6 NOVEMBRE A 21 H
VIENNE - Théâtre Municipal
DIMANCHE 7 NOVEMBRE A 15 H

Gala Exceptionnel de Danses Folkloriques Arméniennes

organisé par le Nor Seround
«Evocation d'une journée populaire arménienne»
Ensemble folklorique NAIRI de Paris
(40 exécutants)
Billets en vente auprès de
Salon «La Tiferie» 14 rue Bouffier
VALENCE
«Kalou» 12,rue de l'Eperon, VIENNE
«Tissus André» 7,pl. de Miremont
VIENNE

Directeur Artistique et Chef d'Orchestre
CONSTANTIN ORBELIAN

UN ENSEMBLE DE 22 MUSICIENS ET 9 CHANTEURS

BELLA TARPINIAN — SIMON DERIAN — EDGARD GARABETIAN
ROUPEN MATEVOSSIAN — ZAROUHI DONIKIAN — NATALIA SINELNIKOVA
RAISSA MEGUERDITCHIAN — DATEVIG HOVHANNESSIAN — CHAHEN AIROUMIAN

NICE : 13 novembre
CASINO CLUB 21 h.
MARSEILLE : 14 novembre
OPERA 14 h. 30 et 21 h.
LYON : 15 et 16 novembre
SALLE RAMEAU 20 h. 45

VALENCE : 17 novembre
SALLE DES FETES 20 h. 45
ALFORTVILLE : 23 novembre
PALAIS DES SPORTS 20 h. 45
ISSY-LES-Mx. : 24 novembre
THEATRE MUNICIPAL 20 h. 45

BAGNEUX : 26 novembre
SALLE DES FETES 20 h. 45
PARIS : 27 novembre
THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES 21h
PARIS : 28 novembre
SALLE PLEYEL 21 h.

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
29

VENDREDI
29 OCTOBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.714

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C.C.P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52e ANNÉE — N° 13.714

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՒԱՆ ԿԱՐԼՈՍ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՋԵՐՄ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԲԱՅՑ ՆԱԵՒ ՑՈՅՑԵՐ

— o —

Դուցէ հարկ է քիչ մը համբերութիւն ունենալ եւ ժամանակ տալ այս երիտասարդ արքային, որ կարենայ կամաց-կամաց ժողովրդապետութիւն մը հաստատել իր երկրին մէջ: Ի՞նչպէս կարելի է պահանջել որ մօտ 40 տարուան բռնատիրական վարչակարգէ մը ետք, ազատութիւն հաստատուի մէկ օրէն միւսը, եւ հաւանաբար խոհեմ ալ չըլլար ամէն ինչ արագօրէն ընել եւ ամէն բան այնքան ալ դիւրին պէտք չէ ըլլայ երիտասարդ ու անփորձ ղեկավարի մը համար, որ ունի ծանր ժառանգութիւն մը եւ հրաշալի բայց նաեւ խոչընդոտներով լեցուած առաքելութիւն մը՝ ազատութիւն տալ երկրի մը եւ ժողովուրդի մը, որ շատոնց է բառն իսկ մոռցած է:

Ուրեմն, այս պայմաններու մէջ էր որ Խուան Կարլոս Փարիզ կը հասնէր իր կնոջ հետ Չորեքշաբթի օր եւ վիրենք կը դիմաւորէին նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն եւ կինը Օրլիի օդակայանը:

Կարգ ու կանոնի արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին, 3000 ոստիկանի յանձնուած է արքայական ամոլին ապահովութիւնը: Թռանով առաջնորդուելէ ետք Մարինեի պանդոկը, Խուան Կարլոս գլուխ գլխի առաջին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի նախագահին հետ եւ առաջին նիւթը որուն մասին կը խօսէին Ֆրանսա եւ Սպանիան էր: Սպանիոյ թագաւորին համար բնական է որ իր առաջին պաշտօնական այցելութիւնը Ֆրանսայի վերապահուած ըլլայ, քանի երկու երկիրները հին, աւանդական կապեր ունին:

Արքիկունը մեծ ընդունելութիւն մը կը տըրուէր Ելիզէ ի պատիւ սպանացի հիւրերուն եւ այս առթիւ արտասանուած բաժակաճառերուն ընթացքին երկու ղեկավարներն ալ չէշտեցին երկու երկիրներու ունեցած յարաբերութեանց եզակի բնոյթը: Ժիսքար փոխանցեց մանաւանդ բարեկամութեան, վստահութեան եւ յոյսի »իր ողջոյնը:

×

Ազգ. ժողովի ընկերվարական, համայնավար եւ ձախ արմատական խմբակներու նախագահները (Տըֆէռ, Պալանժէ եւ Ֆապր), նամակ մը ուղղած են Խուան Կարլոսի, ուր կը պահանջեն քաղաքական բոլոր բանտարկեալներու ազատ արձակումը եւ ղսպումի քաղաքականութեան ջնջումը:

Մայրաքաղաքի ձախ 5.000 հոգի ցոյց մը ըրած են Չորեքշաբթի իրիկուն, ի պաշտպանութիւն Մարքս — Լենինեան համայնավար կուսակցութեան եւ «Յեղափոխութեան» շարժումին հրաւէրին, Պոն-Նուվէլ հրապարակէն եւ երթալով եւ պոռալով «Կարմիր Սպանիա»:

Քանի մը տասնեակ սպանացի եւ պասք քաղաքական գաղթականներ ալ Աւստերլի–

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ ՀՈԿՏ 25)

ՆՈՐԱՅՐ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի մեծ դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է գիտական նստաշրջան մը, նուիրուած՝ գիտնական եւ մանկավարժ Նորայր Քոչարեանի, իր ծննդեան 70ամեակին առթիւ: Նիստին բացումը ըրած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի փոխ-նախագահը՝ Է. Միրզաբէկեան: Բընագէտ Զ. Կիրակոսեան խօսած է Նորայր Քոչարեանի գիտական, մանկավարժական եւ կազմակերպչական գործունէութեան մասին: Նորայր Քոչարեան, որ աւարտած է Երեւանի պետական համալսարանը, առաջինը եղած է Խորհ. Միութեան մէջ, որ ուսումնասիրած է տիեզերական ճառագայթներու յատկութիւնները լեռնային պայմաններու մէջ:

Ան հիմնադիրներէն մէկն է բնագիտութեան շատ մը նոր ուղղութիւններու՝ Հայաստանի մէջ: Իբրեւ Երեւանի պետական համալսարանի բնագիտութեան ամբիոնի վարիչ, յետագային նաեւ բնագիտութեան հիմնարկութեան տնօրէն՝ Ն. Քոչարեան պատրաստած է բնագէտներու սերունդ մը:

×

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ

Հայաստանի Խորհրդային Գրողներու Տան մէջ տեղի ունեցած է երեկոյ մը, նուիրուած՝ Գէորգ Էմինի, որուն «Դար, հող, սէր» երկերու հաւաքածոն ներկայացուած է Խորհ. Միութեան պետական մրցանակի: Երեկոն սկսած է Երեւանի փաստագրական շարժանկարներու հաստատութեան նկարահանած կարճ ժապաւէնի ցուցադրութեամբ, որ նուիրուած է Գ. Էմինի: Բանաստեղծին գործերուն մասին խօսած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար Պերճ Զէյթունցեան: Արտասանուած են Գ. Էմինի քերթուածներէն նմոյշներ: Սիլվարդ Մեսրոպեան կարդացած է Էմինի «Քսաներորդ դար» պոէմը եւ կարգ մը գործեր: Երեկոյի վերջաւորութեան խօսած է Գէորգ Էմին:

×

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑԸ

Էջմիածնի մէջ բացուած է երաժշտական նոր դպրոց մը եւս: Հոն կ'ուսանին 60 երախաներ՝ դաշնակի, լարային, փողային եւ ժողովրդական գործիքներու բաժիններուն մէջ: Այսպէսով, յիշեալ շրջանին մէջ գործող երաժշտական դըպրոցներու թիւը կը հասնի 4ի: Այդ դըպրոցներուն մէջ կ'ուսանին մօտ հազար երախաներ՝ հարիւրէ աւելի ուսուցիչներու խնամքին տակ:

×

«ՀԱՅԳԻՐՔ» ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

«Հայգիրք»ի առեւտուրի վարչութիւնը Գորկի, Դոնեցկ, Ուզբեկստան, Թիֆլիս, Լենինական, Կիրովական եւ այլ վայրեր ղրկած է հայերէն եւ ռուսերէն դպրոցական դասագիրքեր, գեղարուեստական գիրքեր, գրենական պիտոյքներ: Անկէ զատ, վարչութիւնը ամէն տարի արտասահման կը ղրկէ նաեւ տասնեակ հազարաւոր ռուբլիի գիրքեր:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— «Ազդակ»ի Հոկտ. 18ի թիւէն կ'արտատպենք հետեւեալ լուրը, որ չի կրնար չխռովել ոեւէ Հայու սիրտ:

ՀԱՅ ՆՈՐ ԶՈՀԵՐ

Վերջին 72 ժամերուն կատարուած կոյր ռմբակոծումները, որոնք անխնայ ցնցեցին արեւելեան թէ արեւմտեան Պէյրութի թաղերը, անգամ մը եւս հարուածեցին Լիբանահայութիւնը, որ ունեցաւ հինգ զոհեր եւ մօտ 20 վիրաւորներ:

Արդարեւ, Ուրբաթ կէսօրէ առաջ Համբայի «Հորս Շու» սրճարանին դիմաց ինկած ռումբը խլած էր վեց վիրաւորներ, որոնցմէ մէկուն վիճակը ծանր էր: Շաբաթ առտու, երիտասարդը՝ Վահէ Քէշիշեան մահացաւ Ամերիկեան Հիւանդանոցին մէջ:

Շաբաթ, Սփիրզ պողոտային վրայ ինկած ռումբերէն մէկը խլեց 5 մեռեալ եւ տասնեակ մը վիրաւորներ: Այս վերջիններուն մէջ կը գտնուէին երկու Հայեր որոնց վիճակը բարելաւուած էր երէկ:

Երէկ կէսօրէ առաջ սակայն պատահեցաւ անսպասելին:

Ժամը 10.45էն սկսեալ 15էն 20 ռումբեր ինկան Ճէյթաուիի շրջանին մէջ ու անոնցմէ երկուքը խլեցին ինը զոհեր, որոնցմէ չորսը՝ Հայեր եւ 20 վիրաւորներ, որոնց մէջ կը գտնուէին ինը Հայեր:

Ճերմակ տուներու շրջանին մէջ ինկած ռումբերէն մէկը խլեց չորս զոհեր՝ փոքրիկն Մարալ Պապիկեան (12 տարեկան), հայ պահակներէն Արտօ Թաքելեան (22 տարեկան), Համբարձում եւ Սուրէն Տէր Աւետիսեան:

Վիրաւորներուն մէջ կը գտնուէին չորս հայ պահակներ Յակոբ Պաստեղեան, Ժան Ղազարոսեան, Նշան Քիլաղպեան եւ Կարպիս Մարգումանեան:

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆ պիտի ժամանեն Նոյեմբեր 5էն առաջ 30ի վրայ 7 հազար խաղաղապահ զինուոր, ըստ Ռիատի եւ Գահիրէի ժողովներուն որոշումին: Սարգիսի պաշտօնը սակայն շատ դիւրին չէ քանի իր ազդակիցները շատ համաձայն չեն արաբական Լիկայի անդամներուն տուած որոշումներուն: Աւելին՝ տարակարծութիւններ կան Քրիստոնեայ աջին եւ Սուրիացիներուն միջեւ:

ՅՈՅՆ — ԹՐՔԱԿԱՆ բանակցութիւնները կը սկսին Պեռնի մէջ Նոյեմբեր 2ին Եգէականի սահմանումին մասին:

ԽՍԱՆՍԸ կը ողէ գալ շաբթու եւ սուփէրին գինը, լիթրը 2,25ի կը բարձրանայ:

ԽՕՍՔ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

— o —

Մեզի համար խոր վիշտ է հաստատել թէ ողբերգական կացութիւնը կը շարունակէ աւերներ գործել երբեմնի երջանիկ Լիբանանի մաքուր երկնքի տակ, ուր արար աստուածասէր ժողովուրդի զաւակներուն երակներէն առատ արիւն կը հոսի տակաւին:

Մենք կը մնանք անձանձրոյթ աղօթող որ սիրոյ եւ համեշխութեան փրկարար ոգին իջնէ Լիբանանի եղբայր համայնքներուն կեանքին վրայ եւ երկիրն ու բընակչութիւնը ամբողջ գտնեն իրենց խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը:

Ողբերգական այս պայմաններուն մէջ կը շարունակէ ծանր ըլլալ նաեւ հայ համայնքի վիճակը: Հազարաւորներ մատնուած են թշուառութեան, շատեր նոյնիսկ կարօտ պնակ մը տաք կերակուրի: Ծանր է մանաւանդ երախաներու ու վիրաւորներու վիճակը:

Մենք հոգեպէս մխիթարուեցանք որ մէկ տարի առաջ Մեր հրատարակած կոչը լայն արձագանգ գտաւ ու Արեւմտեան Եւրոպայի շրջանի Մեր Հայրապետական Պատուիրակի ու եկեղեցական մարմիններու կազմակերպած հանգանակութեամբ եւ Մայր Աթոռի տրամադրած միջոցներով գոյացած աւելի քան երեք հարիւր հազար տոլարի գումարը բաշխուեցաւ Լիբանանի՝ անխտիր բոլոր հայ կարօտեալներուն, Պէյրութի մէջ Մեր կազմած Օգնութեան Յանձնախումբի միջոցաւ:

Մենք մխիթարուեցանք հաստատելով թէ նաեւ այլ եկեղեցական ու բարեսիրական կազմակերպութիւններ սփիւռքի տարբեր շրջաններէն, փութացին օգնութիւններ հասցնել իրենց Լիբանանցի աղէտեալ եղբայրներուն ու քոյրերուն:

Բարձր գնահատանքով պարտինք յիշել Ամերիկայի Հ. Բ. Ը. Միութեան կազմակերպած օգնութեան գործը որ մինչեւ օրս կը շարունակուի:

Աղէտը սակայն այնքան մեծ է եւ կարիքները այնքան շատ ու բազմապիսի, որ Մենք խղճի պարտք կը նկատենք վերստին կոչ ուղղել համայն մեր ժողովուրդին, մեր բոլոր եկեղեցական կեդրոններուն եւ հայ կազմակերպութիւններուն որ չխնայեն իրենց եղբայրական օգնութիւնը Լիբանանի կարօտեալ ժողովուրդին եւ ի մասնաւորի հայ վարժարաններուն:

Օգնութիւնը պէտք է կատարուի առատաձեռնութեամբ ու անյապաղ, որպէսզի Լիբանահայութիւնը զգայ թէ լքուած չէ եւ թէ ամբողջ մեր ազգը իր կողքին կը գտնուի, վշտակից իրեն, օգնական իրեն: Ամէն հնարաւոր միջոց ի գործ պէտք է դրուի, որպէսզի Լիբանանի Հայերը, այս ծանր պայմաններու մէջ չյուսահատին եւ հնարաւոր չափով պահպանեն ու ամրապնդեն իրենց կրօնական ու կրթական համայնական կազմակերպուած կեանքը, անշարժ մնալով իրենց տեղը, հաստատօրէն լաւատես Լիբանանի խաղաղ ու լուսաւոր ապագայի նկատմամբ:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնէն օրհնութիւն աստուածային համայն հաւատաւոր ու բարեսիրտ մեր ժողովուրդին, այժմ եւ յաւիտեան. Ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

18 Հոկտ 1976
Սուրբ Էջմիածին

Fonds A.R.A.M

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ ՏՕՆԵԼ

Կեդրոնականի իննսունամեակը

Ֆրանսաբնակ կեդրոնականցիներու Միութիւնը, որուն կեդրոնը Փարիզ է անշուշտ, կը պատրաստուի շքեղ պարահանդէսով մը տօնել վարժարանին հիմնադրման իննսունամեակը:

Կեդրոնականը անառարկելիօրէն եղած է Թրքահայութեան լոյսի եւ մշակոյթի գըլխաւոր օճախը: Ով որ փոքր ինչ հակի վերջին մէկ դարու Արեւմտահայ մշակոյթի պատմութեան վրայ, չի կրնար չհանդիպիլ հոն անվերջ Կեդրոնականի եւ կեդրոնականցիներու անունին: Մեր յայտնի գրագէտներէն, արուեստագէտներէն եւ գիտուններէն շատերու անունը կը կապուի անպայման Կեդրոնականին, ըլլայ իբր աշակերտ, ուսուցիչ, տնօրէն կամ՝ խնամակալ:

Յիշենք ըստ բախտի քանի մը հանրածանօթ անուններ, նախընտրաբար ՝հիներէն: Հո՛յլ մը միայն այն լուսաշող աստղերէն, որոնք Կեդրոնականի համաստեղութիւնը կը ձեւացնեն:

Հրաչեայ Աճառեան, Արշակ Չօպանեան, Տոքթ. Երուանդ Մանուէլեան, Մինաս Չերազ, Գաբրիէլ Նորատունկեան, Օննիկ Չիֆթէ-Սարաֆ, Միքայէլ Շամտանճեան, Մատթիոս Գարագաշեան, Թովմաս Թէրզեան, Յակոբ Գուրգէն, Ծերենց, Սրապիոն Հէքիմեան, Ռէթէոս Պէրպէրեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Յակոբ Պարոնեան, Եղիշէ արք. Դուրեան, Միսաք Մեծարենց, Վահան Թէքէեան, Տիրան Չրաքեան, Ռուբէն Զարդարեան, Սուրէն Պարթեւեան, Լեւոն Շանթ, Սիպիլ, Հրանդ Ասատուր, Մելքոն Կիւրճեան, Գարեգին Եպս. Սրուանձտեանց, եւայլն եւայլն:

Տարեդարձները կը դառնան պարզ Թուանշան, եթէ առիթ չծառայեն արժէքներու բացայայտման եւ գնահատման: Եւ ատոր պէտք ունի շատ Կեդրոնականը, նա՛խ Սփիւռքի Հայութեան մէջ, ու ապա Հայաստանի Հայութեան համար ալ, քանի որ ներկայիս ամենուրեք մոռացութեան տրուած ըլլալ կը թուի Կեդրոնականի գոյութիւնը:

Այս դառն իրականութիւնը հաստատելու առիթներ կ'ունենանք յաճախ Սփիւռքի եւ Հայաստանի մէջ հաւասարապէս: Անցեալ տարի իսկ, Պէրկամոյի Հայ Արուեստի Սիմպոզիոմին, երբ քանի մը կեդրոնականցիներ հաւաքուած կը խօսէինք հայրենիքէ եկած արուեստաբան պատուիրակներու հետ, ապշանքով հաստատեցինք թէ անոնք լսած իսկ չէին Կեդրոնական Վարժարանի անունը:

Այս համատարած մոռացութեան առջեւ ամէն կեդրոնականցիի պարտականութիւն կը վիճակի հրապարակ իջնել եւ 90ամեակը իբր պատրուակ ծառայեցնելով փորձել փոքր ինչ վարժարանը ծանօթացնել հանրութեան:

Այդ ուղղութեամբ համեստ փորձ մը պիտի ըլլայ հետեւաբար յետագայ գրութիւնը, Կեդրոնականի հակիրճ պատմականը ուրուագծելու համար:

×

Ազգային Սահմանադրութեան յաջորդող տասնամեակին, այսինքն եօթանասնական Թուականներուն, արդէն իսկ զգալի կը դառնայ Պոլսոյ մէջ բարձրագոյն վարժարան մը հիմնելու անհրաժեշտութիւնը, մասնաւորաբար գաւառի ուսումնատենչ տղոց համար: Կը մշակուին զանազան ծրագիրներ, առաջնորդութեամբ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի, որ սակայն կանուխ մահանալով բախտը չունենար տեսնելու վարժարանին բացումը 1886ին:

Առաջին իսկ օրէն վարժարանը կ'ունենայ հեղինակաւոր խնամակալութիւն մը, որ ամէն ջանք կը թափէ ուսումնական բարձր մակարդակ մը ապահովելու համար, առաւելապէս ներշնչուած՝ Փարիզի «Էքօլ Սանթրալ»ի մուտք քննութեան պատրաստող ուսման ծրագրէն: Այդ կը նշանակէ թէ լիսէէն աւելի բարձր ծրագրի մը ձգտած է Կեդրոնականը, սկիզբէն իսկ:

Վարժարանը կ'ունենայ հինգ դասարան եւ կը պատրաստէ պսակաւորներ (պաշըլիէ), սկիզբը միայն դպրութեանց, եւ աւելի վերջ՝ գիտութեանց ալ: Գիտական ճիւղերը պարտադրաբար կ'ուսուցուին եւրոպական լեզուով մը, որպէսզի շրջանաւարտները կարենան իրենց ուսումը կատարելագործել Եւրոպական համալսարաններու մէջ ալ:

Այս նպատակին համար ալ, վարժարանին տնօրէնութիւնը կը յանձնուի առհասարակ Եւրոպայի մէջ ուսանած արժէքաւոր մտաւորականներու:

Առաջին երեք չորս տարիները կ'ըլլան նախապատրաստական շրջան մը, որու ընթացքին խնամակալութեան անդամներէն Մինաս Չերազ կը ստանձնէ նաեւ վարժարանին տեսչութիւնը: Այդ այն շրջանն է երբ խնամակալութիւն եւ տեսչութիւն իրարու հետ կը շփոթուին մասամբ: Բայց 1890էն սկսեալ վարժարանը կ'օժտուի արժէքաւոր երիտասարդ տնօրէնով մը, յանձին Յարութիւն Մոստիչեանի, վկայեալ՝ Օքսֆորտէն, որ նոր ու պայծառ հորիզոններու կ'առաջնորդէ դպրոցը:

Մոստիչեան կը մշակէ ուսումնական ուժեղ ծրագիր մը, հիմնուած՝ ուսուցչական զօրաւոր կազմի մը վրայ: Իր օրով վկայական կը ստանան առաջին շրջանաւարտները 1891ին, որոնցմէ են՝ Արշակ Չօպանեան եւ աշխարհահռչակ գիտնական Տոքթ. Երուանդ Մանուէլեան:

1896ի դէպքերը դժբախտաբար պատճառ կը դառնան որ քանի մը ուսուցիչներու կարգին Մոստիչեան ալ հեռանայ Պոլսէն եւ վարժարանը փակ կը մնայ տարի մը: Ապա կը վերաբացուի եւ մինչեւ 1909 կը կառավարուի հսկիչով մը միայն:

1909ին տնօրէնութիւնը կը յանձնուի Ժընեւէն հրաւիրուած մեծ մտաւորականի մը, Մարտիրոս Նալպանտեանի, որու կարճատեւ պաշտօնավարութեան շրջանին կը վերածնի Կեդրոնականը: Նալպանտեան օգտուելով Օսմանեան Սահմանադրութեան ընձեռած դիւրութիւններէն, կը յաջողի Կեդրոնականի շուրջ հաւաքել Պոլսահայ մտաւորականութեան լաւագոյն տարրերը իբր ուսուցիչ եւ այդպէսով ուսման մակարդակը կը բարձրացնէ նախանձելի աստիճանի մը:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՈՐՏ - ՔԱՐԹԸՐ ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

Մ. Նահանգներու նախագահական ընտրութեանց նախօրէին կարելի չէ նոյնիսկ մօտաւոր չափով ըսել, թէ ո՞վ պիտի բազմի Սպիտակ Տան նախագահական աթոռին վրայ:

Հանրապետական եւ Դեմոկրատ թեկնածուներու ընտրապայքարը, ամերիկեան քաղաքական շրջանակներու իսկ ընդունումով, ճապաղ ընոյթ կրեց: Ճիշդ է, որ երկու հիմնական հարցեր, որոնք Քենըտիի սպանութենէն մինչեւ Նիքսընի հրաժարումը ամերիկեան հանրային կարծիքը յուզող հրատապ խնդիրներն էին եղած, այսօր այլեւս դադրած են օրուան նիւթ ըլլալէ: Այդ երկու կարեւոր հարցերն էին՝ ցեղային խտրականութիւնը Մ. Նահանգներու մէջ եւ, անշուշտ, Վիէթնամը: Բայց հարկ է ճշդել, թէ նախագահական աթոռի երկու թեկնածուներն ալ առաջին օրէն իսկ խուսափեցան քաղաքական, ընկերային հիմնական ուղեգիծերու մասին խօսելէ ընդհանրապէս: Ամերիկեան մամուլը, որ բնականաբար մօտէն հետեւեցաւ ընտրապայքարի բոլոր փուլերուն, յաճախ յիշատակեց երկու ճակատներու մեկնաբանութիւնները: Հանրապետականի մը կարծիքով թեկնածուներէն ոչ մէկը «ընտրողին ըսելու բան մը ներկայացուց»: Ուրիշ մը, այս անգամ Դեմոկրատ ծերակուտական, նախագահական ընտրապայքարը որակեց միջակ, քանի «ուսանողական խորհուրդի մը ընտրութեան հարցերը չօշափեց», այլ խօսքով՝ երկրորդական բաներ: Այս յիշատակութիւնները քաղելով ամերիկեան մամուլէն՝ կարելի է եզրակացնել, թէ ըլլայ Ֆորտ, ըլլայ Քարթըր աւելի շատ անդրադարձան նիւթերու, քան թէ շօշափելի հարցերն ու անոնց լուծման եղանակները:

«Նիւ Եորք Թայմզ» օրաթերթի կազմած հանրային կարծիքի քննութիւնը ցոյց տըւաւ, թէ ընտրողներու 80 տոկոսը կուսակցական դիրքորոշումով կ'առաջնորդուի, առանց նկատի առնելու այս կամ այն թեկնածուին միտքերն ու հրապարակ դրած առաջադրութիւնները: Արդէն ամերիկեան ընտրութիւնները կարելի չէ բաղդատութեան դնել այլ երկիրներու, ինչպէս, օրինակ, Ֆրանսայի նախագահական ընտրութիւններուն հետ, քանի Հանրապետական թէ Դեմոկրատ ընդհանուր գիծերու մէջ նոյնանման քաղաքականութեան կը հետեւին ներքին եւ արտաքին ճակատի վրայ: Փոփոխութիւնը աւելի ներքին է եւ այն ալ ոչ մեծ տարողութեամբ: Յամենայն դէպս կը մնայ յարափոփոխ եւ որեւէ տեսակէտ չունեցող ընտրողներու 20 տոկոսի զանգուածը, որ անկասկած իր գերակշիռ դերը պիտի ունենայ՝ քուէներու նժարը այս կամ այն կողմ դարձնելով: Արդ համաձայն Քոլոմպիա համալսարանի ընկերաբան Լազարսֆըլտի քննութեան՝ ասոնց բացարձակ մեծամասնութիւնը վերջին պահուն է, որ իր քուէն կը կեդրոնացնէ թեկնածուի մը վրայ, հիմնակէտ առնելով վերջին պահու իրադարձութիւն մը:

Այս իրողութեան շրջագիծին մէջ է, որ ընտրապայքարի երկու կողմերու «ռազմավարները» մեծ կարեւորութիւն տուին Ֆորտ – Քարթըր հրապարակային երրորդ բանավէճին, որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 22ին, քուէարկութեան թուականէն տասը օր առաջ: Այս մէկն ալ մասնաւոր նորութիւններ մէջտեղ չդրաւ, առնուազն վարանողներու զանգուածին դիրքը ճշդելու չափով: Երկուստեք ճիգ թափեցին, որպէսզի սխալներ եւ կաֆեր չգործեն, ինչպէս ըրած էր Ֆորտ երկրորդ հրապարակային բանավէճի ընթացքին՝ յայտարարելով, թէ Արեւելեան Եւրոպա Խորհ. Միութեան տիրապետութեան տակ չի գտնուիր (տարբեր հարց, թէ յետագային հանրային վրդովումի ճնշումին տակ՝ ժխտեց իր միտքը):

Բայց այս անգամ Քարթըրն էր, որ սըխալ մը գործեց, երբ բանավէճի հարց դարձաւ իր այն յայտարարութիւնը, թէ խորհրդային սպառնալիքի մը վտանգ չի տեսներ Եուկոսլաւիոյ վրայ: Դեմոկրատ թեկնածուն ,ինչպէս ճշդեց բանավէճի

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ

ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՏԵՐՔԵՎԱՆՔԻ ԳԻՇԵՐԸ

Շուտով կ'երեւայ Բոյլքը:

Ուղիղ իմ դիմաց կարմրաւուն փայլով շողշողում է մի սիրուն աստղ ,որ մի քիչ առաջ Նեմրութի թիկունքից ցատկեց երկինք: Դու նրան մի շփոթիր Լուսաստղի հետ: Դա Քարուան Կորուսկն է, որով շատերն են մոլորուել ճանապարհներին:

Ծուլի պարանոցի վրայ վառուեցին Բոյլքի աստղերը: Լուսինն ու Լուսաստղը ելան: Ծծմակայ քթին նստած՝ տեսնում եմ, թէ ինչպէս Լուծքն ու Կշեռքը, Լուսաստղն ու Քարուան – Կորուսը փայփլելով՝ դանդաղօրէն շարժւում են Մշոյ դաշտի վրայով:

Մի աստղիկ դէմ է առել Մեղրի քարերին եւ շունչը պահած նայում է Սիմ լերան քերծերից իրեն ժպտացող մի ուրիշ աստղի:

Ուշ գիշեր է: Ինչ – որ մէկը իր արտն է վարում դիմացի լանջին: Երեւի Ալվառինջի շինականներից է: Այնպէ՛ս պարզ լսւում է գութանի ճռռոցը գիշերային խաղաղութեան մէջ: Եզները յոգնած շարժւում են լերան կողերով:

Գնացի բռնեցի գութանի մաճը եւ մինչեւ լուսադէմ վարեցի: Բոյլքը ա՛յնպէս պայծառօրէն է շողում երկնքում: Այդ այն ժամն է, երբ ուղեւորները ասում են իրար. «Վեր կացէք, Բոյլքը ելել է, ճանապարհ ընկնելու ժամանակ է»:

Բայց ես ո՞ւր պիտի երթամ եւ ո՞րն է իմ ժամը ճանապարհ ընկնելու:

Երբ վերջին անգամ նայեցի դէպի երկինք, մաճկալն անհետացել էր՝ իր հետ տանելով զոյգ լծկանին, հօտաղին եւ գառնուորին: Շնիկն էլ չկար: Կշեռքն ու Լուսինն էլ չէին երեւում: Մնացել էր միայն Լուսաստղը: Ես Ալվառինջի շինականին թողեցի իր կարճ եղջիւրներով եզների հետ եւ Լուսաստղի լոյսով շարժուեցի Ծծմակն ի վեր:

ԱՐԱԲՕ

Ծծմակի կողերով մի կածան էր ոլորւում դէպի վանքի կողմերը: Բռնեցի այդ կածանն ու գնացի: Հասայ Մեղրի քարերին եւ Ծիրնկատարի լանջերով բարձրացայ վեր: Յանկարծ կածանը չքացաւ, ու դէմս ցցուեց ծառերով ծածկուած մի ապառաժ: Նստեցի այդ քարին, որ հանգստանամ: Զնկատեցի ,թէ ինչպէս նիրհը յաղթեց ինձ ու ես այդ քարին ընկած քնեցի:

Երազ տեսայ: Երկու տղամարդ կուզէկուզ գալիս էին Ծծմակի կողմից: Ճանաչեցի: Մէկը պարոն Սենեքերիմն էր, իսկ միւսը՝ Մելքոն վարժապետը: Առաջինը վազեց կաքաւների ետեւից: Մէկերկուսին բռնեց, դրեց ծոցը, իսկ միւսները փախան, թաքնուեցին ծերպերում: Երկրորդը մօտեցաւ Մեղրի քարերին: Վերարկուի տակ աման կար: Բռնեց ժայռերից ծորացող մեղրի դէմ: Մեղուները պարսելով եկան, լցուեցին ամանի մէջ: Մէկ էլ տեսնեմ՝ ի՛նչ աման, ի՛նչ բան: Մելքոն վարժապետի ձեռքին Նարեկն է ու աստուածային մեղուները մէջը՝ կուզկուզի շարուած:

Ու մի ծանօթ ձայն է հնչում ականջիս, «Գոնէ այնքան սովորէիր, որ կարողանայիր Նարեկը եւ Րաֆֆու խենթը կարդալ»:

Երբ արթնացայ, Լուսաստղը չկար: Եւ մենութեան մէջ սարի վրա՛յ անհաւոր մտքեր պաշարեցին ինձ: Չէ՞ որ այդ վայրը կապուած էր քաջ Արաբոյի անուան հետ:

Արաբոյի անունը վառել էր իմ մանկական երեւակայութիւնը: Եօթ տարեկան էի, երբ առաջին անգամ ինձ պատմեցին Արաբոյի եւ նրա ձիու՝ Տիլիբոզի մասին:

Արաբօն կարմիր իրիցու տներից էր, Բռնաշէն գաւառակի Կուռթեր գիւղից: Մկրտութեան անունը Առաքել էր: Ասում էին, որ նա ապրում է Առաքելոց վանքի մօտերքը՝ դարաւոր ծառերով ծածկուած մի քարայրի մէջ, ձմեռը մշակութիւն է անում Հալէպում, իսկ ամառները զէնքը ձեռքին կռւում է քրդական աշիրէթների եւ տաճիկ հարստահարիչների դէմ՝ իրեն զինակից ունենալով Մխո Շահէն անունով տերքեւանքցի մի երիտասարդի ,որ ինքը եւ Մխո Շահէնը ահաբեկում են իշխանաւորներին, կողոպտում նրանց քարաւանները եւ աւարը բաժանում չքաւոր գիւղացիներին:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 9)

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՓՈՂՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ՔԼԱՄԱՐԻ ՄԷՋ

Քլամարի եւ շրջաններու Հայութիւնը յիշատակելի օրեր անցուց Հոկտ. 23 - 24-ին:

Արդարեւ, Իսի լէ Մուլինոյի մէջ Երեւան փողոցի բացումէն հազիւ քանի մը ամիս անցած՝ այս անգամ Քլամարի քաղաքապետարանն է որ իր շրջանին մէջ փողոց մը կը մկրտէր Հայաստան անունով: Բնական է՝ այսպիսի երեւոյթ մը մեծ ուրախութիւն կը պատճառէր տեղւոյն Հայութեան:

Քլամարի Հայաստան փողոցի բացման հանդիսութեան ծիրին մէջ՝ Շաբաթ, Հոկտ. 23ին, երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ՝ Ժիմնազ տը լա Փլէնի մէջ տեղի ունեցաւ հայկական երեկոյ մը՝ ճաշ-պարահանդէս, համեմուած՝ գեղարուեստական յայտագրով: Մարդական սրահը լեցուն էր ծայրէ ծայր: Պեռնար Տէտէճեանի նուագախումբը նուաճած էր սրահը, այնքան՝ որ կարելի չէր խօսիլ իրարու հետ, սակայն պէտք է նշել որ նուագախումբը գիտէ ստեղծել անհրաժեշտ մթնոլորտը:

Սրահին մէջ ներկայ էին Քլամարի ծերակուտական - քաղաքապետը՝ Ժան Ֆոնթէնօ, նախկին ենթանախարար Փիէռ Մազօ, Զօրավար Փաթ, երեսփոխաններ, պետական բարձրաստիճան դէմքեր, հայկական զանազան կազմակերպութեանց եւ հայ մամուլի ներկայացուցիչներ:

Երեկոյին Հայկական դրոշմ տուին Նաւասարդ, Գարունն պարախումբերը, Սայաթ-Նովա նուագախումբը, որոնք հայկական պարերու եւ ժողովրդական երգերու մեկնաբանութեամբ կրցան ճաշակ մը տալ հայկ. Փոլքլորին մասին:

Այնուհետեւ Պեռնար Տէտէճեանի նուագախումբը, իր կողքին, երգիչներ՝ Մարթէն Եուրկանս, Ֆերտի, Պետիկ, Կարօ, մինչեւ առտուան ժամը 4 հնչեցուց հայկական եւ եւրոպական երգեր ու նուագներ պարի հրապարակը միշտ լեցուն պահելով:

Հայաստան փողոցի բացման նախատօնակը վերջ գտաւ առտուան ժամը 4ին: Կազմակերպիչ յանձնախումբը կրնայ գոհ ըլլալ արդիւնքէն՝ յաջող երեկոյ մը կազմակերպած ըլլալուն համար: Երեկոյի հասոյթը պիտի յատկացուի Լիբանահայ աղէտեալներուն:

×

Կիրակի, Հոկտ. 24:

Առաւօտեան ժամը 9ին հետզհետէ կը լեցուէր Իսի լէ Մուլինոյի Հայոց եկեղեցին: Իսիի, Քլամարի, Մէօտոնի Հայերը կուգային ներկայ ըլլալու պատարագին, որու աւարտին տեղի պիտի ունենար Քլամարի Հայաստան փողոցի բացումը:

Օրուան պատարագիչն է Գերշ. եպիսկ. Նազգաշեան, որ խօսեցաւ նաեւ կուռ քարոզ մը՝ «Խաչն ի նախնումն» բնաբանով, անդրադառնալով Խաչի խորհուրդին եւ իմաստին հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ: Երգեցողութիւնները կը կատարուէին եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Հրանդ Աճէմեանի:

Ժամը 11ին, եկեղեցւոյ փողոցէն կը սկսէր տողանցքը փողարներու նուագախումբի առաջնորդութեամբ: Տողանցքին կը մասնակցէին Գարունն պարախումբը, Հայ Արիներու սկաուտները, Իսիի Հայ Մարդական Միութեան մարզիկները, Դպրոցասէր Տիկնանց եւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարաններու աշակերտ-աշակերտուհիները, բոլորն ալ իրենց համապատասխան տարազներով, ապա կը հետեւէին Քլամարի քաղաքապետը, Անթոնիի Ոստիկանապետը, նախկին ենթանախարար Փիէռ Մազօ, Խորհ. Միութեան Փարիզի դեսպանատան Ա. քարտուղարը՝ Ռուբէն Սահակեան, ընդհանուր խորհրդատուներ, քաղաքապետարանի խորհուրդի անդամները, հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները եւ շուրջ 500 Հայեր, որոնք ուրախ տրամադրութեամբ կը բարձրանային Ռոտէն պողոտան ի վեր հասնելու համար Քլամարի Վիլլա տէ Մոն փողոցը որ քիչ ետք պիտի ստանար նոր անուն մը:

Ժամը 11.45ին Վիլլա տէ Մոն փողոցի մէջտեղը պատրաստուած բեմին կողքին տեղ կը գրաւէին հրաւիրեալներ եւ կը սկսէր պաշտօնական բացման հանդիսութիւնը հայկական փողոցին: Նուագախումբին հնչեցուցած փառերգէն ետք՝ Քլամարի քաղաքապետն ու Անթոնիի Ոստիկանապետը վար կ'առնէին շղարշը մարմարեայ քարին վրայէն, որուն վրայ կը կարդացուէր

Քլամարի քաղաք

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՂՈՑ

Ներկաները ծափահարութեամբ կ'ողջունէին երեւոյթը, բայց ո՛չ առանց յուզումի:

Խօսք կ'առնէր Քլամարի ծերակուտական - քաղաքապետը Ժան Ֆոնթէնօ, որ ի մէջ այլոց կ'ըսէր. «Այսօր մեծ հաճոյք է ինծի համար բացումը կատարել Քլամարի մէջ հայանուն փողոցի մը: Հայաստան դրինք անունը այս փողոցին, որովհետեւ այդ անունը կը խորհրդանշէ Արեւելքի մեծ երկիր մը որ համաշխարհային քաղաքակրթութեան տուած է հոգեկան արժէքներ, երկիր մը որ այնքա՛ն սիրելի է Ֆրանսայի համար: Հայ-ֆրանսական մշակութային եւ գրական կապերը դարաւոր պատմութիւն ունին: Հայ ժողովուրդը բազմաթիւ դժբախտութիւններէ ետք՝ այսօր, կրցած է պահել իր գոյութիւնը եւ կը շարունակէ ստեղծագործել: Ունի իր հայրենիքը՝ Հայաստանը, որ կ'ապրի խորհրդային մեծ պետութեան փոքր տարածութեան մը վրայ: Թէեւ նիւթապէս կարելի չէ ներկայիս որ Հայաստանը կարենայ իր թեւերը տարածել միւս մասին վրայ, սակայն հայ ժողովուրդը հաւատարիմ կը մնայ նախնեաց աւանդութեան եւ կապուած կը մնայ իր սրբութիւններուն»: Ապա քաղաքապետը գնահատանքի խօսքեր կ'արտասանէր Հայերու բերած նպաստին մասին Ֆրանսայի վերելքին, անոր լաւ ու դժուար օրերուն, յիշելով դիմադրական շարժումները եւ ֆրանսական մշակոյթի պատմութեան անցած Հայերու կարգ մը անուններ:

Խօսք կը տրուէր Վեր. Սիսլեանի, որ Քլամարի Հայերու անունով շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք քաղաքապետին եւ քաղաքապետարանի խորհուրդին՝ իրենց գեղեցիկ մտածումին եւ որոշումին համար, Հայաստանն ու Հայութիւնը ներկաներուն ծանօթացնելու նպատակով՝ կուտար պատմութիւնը հայ ժողովուրդի, Ուրարտուէն Արտաշիսեան հարստութիւն, Արշակունեաց թագաւորութենէն մինչեւ Կիլիկիա եւ արդի Հայաստան ու կը վերջացնէր իր խօսքը ըսելով. «Թող այս փողոցը խորհրդանիշը ըլլայ հայ-ֆրանսական բարեկամութեան»:

Այնուհետեւ խօսք կը տրուէր Գերշ. եպիսկ. Նազգաշեանի, որ յանուն՝ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, ուրախութիւնը յայտնելէ ետք Քլամարի մէջ հայանուն փողոցի մը բացման առթիւ, կ'աւելցնէր. «Աւելի քան կէս դար է որ Ֆրանսայի մէջ Հայերը կը վայելեն այս երկրին բարեացակամութիւնը եւ ասպնջականութիւնը: Հայերը ծառայելով հանդերձ Ֆրանսայի՝ հաւատարիմ կը մնան իրենց պապենական աւանդութեանց: Հայ - ֆրանսական մշակութային կապերը դարաւոր պատմութիւն ունին: Հայը միշտ հիացում ունեցած է ֆրանսական գրականութեան եւ արուեստին հանդէպ»: Գերշ Եպիսկոպոս իր խօսքը կը վերջացնէր նշելով որ Քլամարի քաղաքապետը Հայաստան դրած է այս փողոցին անունը, յիշեցնելու համար Հայերուն իրենց նախնեաց երկիրը:

Խաղաղութեան խորհրդանիշ աղաւնիներու թռիչքէն ետք՝ Անթոնիի Ոստիկանապետը խօսք առնելով կը գնահատէր Հայերու աշխատունակ եւ ձեռներէց ոգին, արհեստներու եւ արուեստներու մարզերէն ներս անոնց բերած նպաստը Ֆրանսայի վերելքին, աւելցնելով. «Ազատութեան ոգիով բոցավառ Հայերդ, ձեր դժբախտ օրերուն եկաք հաստատուելու Ֆրանսա, որովհետեւ կը ճանչնայիք, գիտէիք որ Ֆրանսա ազատութեան, մարդասիրութեան երկիր մըն է եւ իբրեւ քաղաքացիներ դուք ձեր բոլորանուէր մասնակցութիւնը բերիք այս երկրին վերելքին»:

Ժամը 12.30ին վերջ կը գտնէր Քլամարի Հայաստան փողոցի պաշտօնական բացման հանդիսութիւնը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ընթացքին, այս ուղղութեամբ խօսած է Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպան Հարիմանի եւ պաշտպանութեան նախկին նախարար Շլեզինկէրի հետ եւ երկուքն ալ խորհրդային յարձակման մը որեւէ հաւանականութիւնը չեն տեսած: Քարթըր, անշուշտ, կրնար առնուազն Միլովան Ճիլասի տեսակէտն ալ ի մտի ունենալ: Թիթոյի երբեմնի գործակիցը, որ միեւնոյն ատեն լայն չափերով ծանօթ է Եուկոսլաւ-Խորհրդային յարաբերութիւններուն, դեռ վերջերս Ֆիկառօ-ի թղթակիցին հետ ունեցած իր խօսակցութեան ընթացքին (*) պարզած էր, թէ իր երկրին ապագան ապահով չէ, քանի Մոսկուա, յատկապէս Թիթոյի մահէն ետք պիտի ձգտի ամէն գնով իր մականին ենթարկել Եուկոսլաւիան: Բայց հիմնականը այս չէ, այլ այն՝ որ Քարթըր հրապարակաւ չեշտեց, թէ նման հաւանականութեան մը պարագային, այսինքն, խորհրդային զինուորական միջամտութեան մը առթիւ, պիտի մերժէ միջամտել:

Ֆորտ, որ անշուշտ իր գլուխ-գործոց կաֆը ի մտի ունէր, առիթէն օգտուեցաւ յիշեցնելու իր մրցակիցին, թէ քաղաքական մարզէ ներս երբեք մտադրութիւններ չեն յայտներ դիմացի ճակատին, որպէսզի այս վերջինը միշտ անորոշ դիրքի մատնուի: Պարզ է, որ հանրապետականները չահագործեցին Քարթըրի սխալը ցոյց տալով, թէ յանձին այս վերջնոյն անփորձ նախագահ մը պիտի հաստատուի Ուաշինկթըն:

Ցամենայն դէպս, նախագահական ընտրութիւններու նախօրէին Մ. Նահանգներու, ինչպէս նաեւ այլ երկիրներու համար գլխաւոր հարցականը կը մնայ այն, թէ ո՞վ պիտի բազմի Սպիտակ Տան նախագահի աթոռին վրայ: Ա՛յն, որ դեռ չի գիտեր, թէ Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները խորհրդային հրասայլերու շուքին տակ կ'ապրին, թէ ա՛յն, որ իր յառաջացումէ Կրեմլինի վարիչներուն ցոյց կուտայ իր ձեռքի խաղաթուղթը:

Երկու պարագաներուն ալ յուսադրիչ չէ պատկերը:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) («Յառաջ» Հոկտ. 1 եւ 2 - 3, «Եուկոսլաւիոյ ապագան»):

ՕՐՈՒԱՆ ԺՊԻՏԸ

Զուիցերիան շատ կը սիրեմ: Հանդարտ երկիր մըն է: Կը սիրեմ մանաւանդ այդ երկրին աղջիկները: Որքան դանդաղ կը խօսին անոնք: Երբ կը վերջացնեն իրենց անցեալի պատմութիւնը, դուք ալ արդէն սկսած էք մաս կազմել իրենց անցեալին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (209)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ՎԱԳՐԵՐԸ

— Ո՞վ է:

— Ֆօսքարի Դուքսը:

— Հասկցայ: Վենետիկի մէջ կը լուսաբանենք ատիկա: Հիմակուհիմա դուք պիտի ըսէք ինծի որ ինձմէ սպասածնիդ ի՞նչ է:

Սանտրիկօ պահ մը մտածելէ յետոյ ըսաւ.

— Ձենէ երկու բան կը սպասեմ. առաջինը արդէն ձեզի ըսի, Ռոլանի դէմ ինծի օգնելն է:

— Ատիկա հասկցանք. երկրորդը ի՞նչ է:

— Աւազակ էի, տեղակալ եղայ, այժմ կ'ուզեմ մարդու կարգ անցնիլ եւ ընկերութեան մէջ մտնել:

— Ատիկա ձեր ձեռքն է:

— Սպասեցէք, գերապատիւ տէր: Ես ալ մարդ եմ եւ սիրտ ունիմ:

— Անշուշտ...:

— Սիրտ ունեցողը սէր ալ կ'ունենայ... Մանկամարդ աղջկան մը սիրահարած եմ...:

— Երեւցածին նայելով, երթամ ծնողքէն իր ձեռքը պիտի խնդրեմ. ա՞յս է...:

— Ոչ... այդ գործը կատարուած է արդէն: Ես տանկ գործերը ուրիշին ձըգողներէն չեմ:

— Ուրե՞մն:

— Կնոջս հետ միասին կ'ուզեմ իտալական աւագանիին եւ բարձր դասուն մէջ մտնել... ինքզինքս պարտադրել անոր որ իր մէջ ընդունի զիս:

— Լաւ մը չկրցայ հասկնալ ձեր միտքը...:

— Հիմա ձեզի ամէն բան չեմ կրնար ըսել, բայց յառաջիկային ամէն բան տեղն ի տեղօք պիտի իմանաք. միայն այժմ սա ըսեմ թէ սիրած աղջիկս պատճառներ ունի կարծելու թէ Վենետիկի բարձր դասը թերեւս զինքը իր գիրկը պիտի չուզէ ընդունիլ, այսինքն ազնուականներու դասը թերեւս իր դռները մեր առջեւ փակէ: Արդ, կ'ուզեմ որ տեղակալ Սանտրիկոյի եւ իր ազնուափայլ կնոջ առջեւ բոլոր դռները բաց ըլլան եւ Նորապսակ ամոլը բարձրագլուխ եւ ճակատաբաց մտնէ անոնցմէ ներս:

— Հասկցայ... բայց ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ ատիկա յաջողցնելու համար:

— Պէտք է որ մեր հարսանեկան հանդէսին աւագանիներ, մեծամեծներ եւ ազնուականներ ներկայ գտնուին: Ես իմ ձեռքէս եկածը կ'ընեմ, դուք ալ ձեր կողմէ կ'աշխատիք: Պէտք է նաեւ որ հարսանեկան հանդէսը խիստ շքեղ ըլլայ, պըսակի խորհուրդը փառաշուք ու աննախընթաց, պսակադիր քահանան ալ Վենետիկի ամէնէն մեծ եկեղեցականը ըլլալու է, այսինքն ծիրանաւոր պատրիարքը:

— Բայց զիս ասոր համա՞ր ազատեցիք բանտէն, գոչեց Պէմպօ:

— Ո՛չ, ձեզ Սեւ-Բարայրէն ազատեցի պարզապէս անոր համար որ գիտէի թէ Ռոլանը կ'ատէք: Ես մինակս քիչ էի Ռոլանի դէմ պայքարելու համար: Բայց եթէ երկուքս մէկ ըլլանք, վստահ եմ թէ պիտի կրնանք զայն գետնահարել:

— Ես ալ այդ միտքէն եմ, ըսաւ Պէմպօ: Ուրեմն քիչ մը աճապարենք, որովհետեւ, որքան ատեն որ այս լեռներուն մէջ մնամ, ընաւ պիտի չկրնամ ապահովութեան մէջ զգալ ինքզինքս:

.

Այս խօսակցութենէն քանի մը ժամ յետոյ, երեկոյեան ժամը երկուքին, ի մեծ զարմացում իր սպասաւորներուն որոնց ամէնքն ալ պիտի չտեսնէին, Պէմպօ իր պալատէն ներս կը մտնէր:

Ժամ մը վերջը, Վենետիկի պատրիարքը ընկերակցութեամբ Սանտրիկոյի, Ֆօսքարի Դուքսին աշխատութեան սենեակը կը մտնէր:

— Վեհափառ Տէր, տեսա՞ք ինչպէս խօսքս բռնեցի, խօսք առաւ Սանտրիկօ:

Դուքսը նշանով մը շնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ Սանտրիկոյի, Պէմպօն դիտել սկսաւ:

Ծիրանաւորին դէմքը այնքան փոխուած էր որ, Դուքսը սոսկում զգաց:

Քանի մը օրուան տառապանքը բաւական եղած էր զինքը անճանաչելի դարձնելու:

Կ'երեւի թէ վախը մարմիններ կազմալուծող ամէնէն զօրաւոր եւ ամէնէն ազդու գործօններէն մին է:

Տառապանքն ու վախը զինքը կրծած էին:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Յակոբեան, Օրիորդներ Նաւոն եւ Սթելլա Յակոբեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին եւ Հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Հոկտ. 24ին, 52 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ Հոկտ. 29, ժամը 10.45ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻ ԱՅՑ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն. իր կազմին հիմնադրութեան 50րդ տարելիցին առթիւ (19 Սեպտեմբեր 1926) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի առաւօտ Հոկտեմբեր 31ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին, յայտնի եւ անյայտ ողբացեալ բոլոր ընկերներուն յիշատակին:

Ողբացեալ ընկերներուն շիրիմներուն այցն ու ծաղկեփունջերուն զետեղումը կը կատարուի Շաբաթ առաւօտ Հոկտ. 30, ժամը 10էն սկսեալ:

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաներն ու ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Օժանդակութեան կարօտ ուսանողներէն կը խնդրուի ներկայանալ միութեանս կեդրոնատեղին 15 ռիւ տը Բլեռի, Փարիզ 2րդ, ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏ. 30, ԺԱՄԸ 17էն 19, ի ձեռին ունենալով հարցարան դիմումնագրերը որոնք կարելի է ունենալ Ուսանողական տան գրասենեակէն եւ կամ միութեան կեդրոնատեղիէն:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ մեր համայնքի նուիրատուներուն որոնք իրենց լումաներով գործակից պիտի հանդիսանան միութեանս, այս տագնապալի օրերուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ԼՈՒ – ՄԱՐՍԷՅԼ. Եկեղեցական Թաղական խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆր. Ալեքսան Նուրեանէ (Փարիզ), Սիրանոյշ Փարթամեանի յիշատակին:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Քանէն Պ. Պիմէն Տիւզեան 50 Ֆր. կը նուիրէ, Պ. Յակոբ Երանեան 30 Ֆր.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ռոզ եւ Արտաւազդ Հանըմեանի յիշատակին, Մեռելոցի առթիւ, իրենց զաւակը՝ 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Յակոբ Երանեան Քլեման Տաքաէ–եեանի մահուան առթիւ 300 Ֆր. կը նուիրէ Լիբանահայութեան փոխան ծաղկեպսակի եւ իր եղբօր Կարօ Երանեանի յիշատակին՝ 300 Ֆր. Փարիզի Հայ Մշակոյթի տան (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.—

Գոհարիկ Քէնտէրեանի Թաղման առթիւ. Տիկին Արմենուհի Քէնտէրեան, Պ. Թագւոր Ադամեան 10ական, Տիկին Մարի Մօրալէ, Պ. Կարապետ Մութաֆեան 50ական, Պ. Գ. Քէնտէրեան 100: Միհրան Կարապետեանի հոգեհանգիստին առթիւ. Տիկին Մարի Զաքարեան 20, Տիկ. Անահիտ Ազարեան 10: Զօպեանի հոգեհանգիստին առթիւ Տիկին Վարդուհի Զօպեան 50:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ 90ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նախագահութեամբ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի (Կաթողիկոսական պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Կիրակի Նոյեմբեր 7, Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ

Բազմաձայն պատարագ մասնակցութեամբ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ

Արա Պարթեւեանի

(Նախկին Կեդրոնականցի)

եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն ոգեկոչելու համար յիշատակը Հոգելոյս ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ ինչպէս նաեւ բոլոր այն կրթական վարիչներուն, դասատուներուն եւ սաներուն որոնք առյաւէտ բաժնուած են այս աշխարհէն

Յետ հոգեհանգստեան ժամը 15ին այց ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ շիրիմին (Կեդրոնականի թիւ 1 շրջանաւարտ)

Կը հրաւիրուին բոլոր Կեդրոնականցիները եւ կրթասէր հասարակութիւնը անխտիր

Երթուղի. Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 128 թիւ օթօպիւսը եւ իչնել Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատան առջեւ: Ժամադրավայր ժամը 15ին գերեզմանատան մուտքին:

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES en ARMENIE

NOVEMBRE

Au départ de Marseille 14 jours

2500 F.

NOEL EN ARMENIE

DU 24 DECEMBRE AU 6 JANVIER

2750 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ère classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՔԱՄՓ-ՖՐԷՋ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Ս. Պատարագ Ամենայն Սրբոց Տօնին առթիւ Նոյեմբեր 1ին:

Ամենայն Սրբոց Տօնին առթիւ կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ՝ մեր բիւրաւոր նահատակներու, մեզմէ անդարձ բաժնուած եւ ի մասնաւորի բարերար՝

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու հոգւոյն ի հանգիստ:

Սկիզբ ժամերգութեանց 8.30, պատարագ 10.30ին:

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Պատարագը կը մատուցուի Կիրակի Հոկտեմբեր 31ին:

ՇԻՐԻՄԻ ԱՅՑ
ՄԱՐՍԷՅԼ
ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Երկուշաբթի Նոյեմբեր 1, ժամը 10.30ին, կազմակերպութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ Նոյեմբեր 1ի օրը, ժամը 10.15ին հաւաքուին Սէն – Փիէռի գերեզմանատան գլխաւոր դրան առջեւ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Հոկտ. 29 ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի տունը:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին ընկերական ընդհանուր ժողովը Նոյեմբեր 6ին Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Գասպար Իփէքեան Ակումբը:

Բոլոր ընկեր եւ ընկերուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը բաժակ մը թէյի շուրջ, Շաբաթ, Հոկտ. 30, կէսօրէ ետք ժամը 3ին մշակոյթի տունը, 17 ռիւ Պլէօ: Մէթրօ Քատէ:

A VENDRE

Montfermeil, près Tebrotzassère vente 3 pièces cuisine, salle de bains entrée, wc. Confort,

PRIX 175 000 F
tél. 526 - 33 - 15

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրութեան 70րդ տարեդարձին առթիւ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Պատուոյ նախագահութեամբ
ՊԵՐՆԱՐ ԼԱՖԷՅԻ
Président du Conseil de Paris

ՃՈԹԵԼ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL INTERCONTINENTAL
3, rue de Castiglione Paris 1er
Շաբաթ, Նոյեմբեր 6 ժամը 20.30ին

Առաջնորդութեամբ՝

ՔՕՃԱ – ՔԵԱՆ հայկական խանդավառ նուագախումբին ծանօթ արուեստագէտներ ՋԻՆԱ եւ ԿԷՈՐԿԻ

Կը ներկայացնեն ընտիր յայտագիր մը հայկական եւ ցիկան երգերու եւ պարերու:

ԹՈՄՊՕԼԱ՝ ի նպաստ Լիբանահայ կարօտ ուսանողներու:

Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 150 ֆր.:

Միայն պարահանդէսի մուտք՝ ժամը 22.30էն ետք՝ 30 Ֆր.:

Թոմպօլայի տոմսին գին՝ 20 ֆր.

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ՝
U. G. A. B.
118, rue de Courcelles Paris 17 tél. 924 - 86 - 71 227 - 12 - 26

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

ouverte midi et soir

avec son mini-spectacle

FERDI & NORAYR

Ամէն օր՝ տէօնէր

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ.— մանթի, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ լահ-մաճուն,

ՈՒՐԲԱԹ.— Սու-պէօրէկ

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

Fermé le Lundi

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
30-31
SAMEDI-DIMANCHE
30-31 OCTOBRE
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.715

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.715

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՈԿԱԼ, ԲԱՅՑ...

— O —

Ամէն հնարաւոր միջոց ի գործ պէտք է դրուի, որպէսզի Լիբանանի Հայերը, այս ծանր պայմաններուն մէջ չյուսահատին եւ հնարաւոր չափով պահպանեն ու ամրապնդեն իրենց կրօնական եւ կրթական համայնական կազմակերպուած կեանքը, ԱՆՇԱՐԺ ՄՆԱԼՈՎ ԻՐԵՆՑ ՏԵՂԸ. հաստատօրէն լաւատես Լիբանանի խաղաղ ու լուսաւոր ապագայի նկատմամբ:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Այս անգամ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն է, որ կը թելադրէ Լիբանահայութեան՝ անշարժ մնալ իր տեղը: Ու տարբեր չի կրնար ըլլալ մտածումը ոեւէ ողջամիտ Հայու, որ գիտակից է թէ ի՛նչ կը ներկայացնէ լիբանահայ օճախը, սփիւռքի Հայութեան գոյատեւման համար: Այս թերթին հիմնադիրը շատոնց հնչեցուցած է այդ ահազանգը, երբ Միջին-Արեւելքի մեր երիտասարդութիւնը Եւրոպայի կամ Ամերիկայի լպրծուն պողոտաներուն վրայ իր ապագան կերտել կ'ուզէր: Դեռ կան Փարիզ լիբանահայ երիտասարդներ, որ աւելի քան 20 տարի առաջ, երբ դեռ խաղաղ էր Մայրիներու երկիրը, անձնական նամակ ալ ստացած են Շաւարշէն, ուր կ'ըսուէր իրենց՝ «տեղերնիդ մնացէք, հո՛ս, պիտի կորսուիք»:

Ուրեմն, «Յառաջ», այսօր որեւէ բարդոյթ չունի յստակ պարզելու համար իր տեսակէտը, առանց փանչունիական մարզանքներու դիմելու:

Նախ ըսենք հաստատում մը: Գաղթելը Հայուն «ազգային հիւանդութիւններուն» մաս կը կազմէ: Շատ հինէն կուգայ: Եղեռնով չէ սկսած:

Բայց աղէտ է որեւէ արտագաղթ: Առաջինը՝ հայրենիքէն: Պէտք չունինք հոս կրկնելու Շ.ի կամ մեր խմբագրականները՝ այդ առթիւ: Նոր աղէտ մըն է, այսօր, Լիբանանէն արտագաղթը: Բայց...: Արդարեւ, հոս «բա՛յց» մը կայ: Լիբանահայութիւնը 19 ամիս ապրեցաւ ու դեռ կ'ապրի ահաւոր ողբերգութիւն մը եւ անտեսական քայքայումէն զատ, իր գըլխուն վերեւ ունի նաեւ մահուան սպառնալիքը: Ուրեմն խղճի հարց մը կը ծագի այն Հայուն համար — մեր պարագային ֆրանսահայուն համար — որու կը հրահանգուի չքաջալերել գաղթող լիբանահայը՝ որ դասալիք կը նկատուի: Նախ ըսենք որ քաջալերող չկայ եւ չի կըրնար ըլլալ: Բայց երբ ան գաղթած է արդէն՝ անմարդկային վերաբերում պիտի ըլլար չօժանդակել անոր՝ հնարաւոր չափով, այն յոյսով, որ իր գաղթը առժամեայ բնոյթ ունենայ:

Յետոյ, կարեւորը, ճատրքրու չգաղթելն է, ամէնէն առաջ: Այսինքն պէտք չէ գաղթէ ղեկավարը, ուսուցիչը, խմբագիրը, պատասխանատուն, այլ խօսքով ա՛ն՝ որու ճիտին պարտքն է կասեցնել արտագաղթը: Եւ ատիկա ընելու իրաւունքը ունենալու համար, նախ պէտք է ի՛նք հոն մնայ եւ ոչ թէ Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Յունաստանի կամ Զուիցերիոյ հանգստաւէտ քաղքենիութեան մէջ տեղաւորուած, դաս տայ իր եղբայրակիցին: Երկու դասակարգ կայ, որ իրաւունք չունի «ազգային դաւաճան» հռչակելու գաղթող լիբանահայը: Նախ՝ Ֆրանսահայը, որու կեանքը վտանգուած չէ եւ կուշտ է, երկրորդը՝ այն լիբանահայը, որ գաղթած է:

Ասիկա տարրական ճշմարտութիւն մըն է ու փիւտէօրի հարց: Ի վերջոյ միշտ «միւսը» չէ որ պէտք է զոհուի:

Մենք կը սպասէինք սփիւռքի այն երիտասարդներէն, որոնք արտագաղթի դէմ կը ճառեն, որ Օգոստոսին, զոհէին իրենց տարեկան արձակուրդը եւ երթային ամիս մը, – միայն ամիս մը, – Պէյրութ, փոխարինելու այն քաջ ու կորովի երիտասարդները, իրենց եղբայրները, որոնք տասնըհինը ամիս է, յաճախ անօթի, միշտ անքուն, կը պահպանեն Հայկ. հաստատութիւնները, իրենց կեանքին գնով: Ապա միայն՝ խօսելու իրաւունք կարելի է ունենալ:

Ու այս թերթը, որու մշտական նշանաբանը եղած է՝ տոկալ, միայն՝ տոկալ կրնայ մաղթել Լիբանահայութեան, ի շահ Հայութեան գոյատեւման: Բայց իրաւունք չի տար ինքն իրեն, ըսել լիբանահայուն՝ դուն ի հարկին մեռիր, Հայութեան համար, երբ իրեն ոչ մէկ վտանգ կը սպառնայ:

Տոկալ, բայց...: Չմոռնալ այդ բայցը...:

«ՅԱՌԱՋ»

ՊԷՅՐՈՒԹՑԻՆ ԱՅԼԵՒՍ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ՏՈԿԱԼ

Պէյրութցիք այլեւս չեն կրնար տոկալ: Կեանքը — «գոյատեւել» բառը աւելի լաւ կրնայ յարմարիլ լիբանանեան մայրաքաղաքին մէջ — առօրեայ երկար վազք մըն է ուր, ինչպէս ռուսական «ռուլէթ» — բախտախաղը, ոչ ոք կրնայ վստահ ըլլալ որ իրիկունը ողջ պիտի մնա՞յ թէ ոչ, իսկ երբ մութը իջնէ, պէտք է որ վերապրողը ապահով տեղ մը գտնէ՝ ողջ-առողջ տեսնելու համար առաւօտը:

Լիբանան գտնուող դիւանագէտներէն մէկը, որուն դեսպանատունը տակաւին բաց է, Կիրակի օր կը յայտարարէր. «Այլեւս չեմ կրնար տոկալ: Կը մեկնիմ»: Ռումբ մը ինկած էր իրմէ քանի մը մեթր հեռու, երբ կ'անցնէր արեւելեան Պէյրութի թաղերէն: Նոյն պահուն, մօտ 30 ռումբեր եւ հրթիռներ ինկած էին, յանկարծական, Արաբական Համալսարանին մօտ գտնուող մարդաբնակ թաղի մը վըրայ, արեւմտեան Պէյրութի մէջ: Շաբաթէն Կիրակի լուսցող գիշերուան ընթացքին, արեւելեան շրջաններուն մէջ եւս ինկած էին բազմաթիւ ռումբեր եւ հրթիռներ:

Այսօր՝ մահաբեր այս քաղաքին մէջ, կէսով մեռած, լքուած իր մէկ միլիոն բնակիչներուն աւելի քան կէսէն, բաժնուած գիծով մը, որուն վրայ որեւէ շարժում անձ կամ իր անմիջապէս կը գգեստնուի: Ծանր եւ յաճախ փորձանքի յաջորդական պահեր անցուց:

Մի՛շտ ներկայ է սարսափը, մնայուն, բայց կան նաե՛ւ ռումբերը: Երբ կը կըտրենք ճամբան, բնաւ ապահով չենք որ դիմացը գտնուող մայթը ողջ պիտի հասնի՞նք թէ ոչ: Օրուան մէջ որեւէ ժամուն, կարելի է տեսնել հետիոտն անցորդներ, որոնք պատերուն քսուելով կամ վազելով կ'անցնին, նայուածքնին մէ՛կ ուղղութեամբ, եւ գլուխները ուսերուն մէջ մըտած:

Ոչ ոք ու ոչի՛նչ տակաւին չէ յաջողած պատերազմողները համոզել որ վերջ դընեն քաղաքացիներու այս ապարդիւն ջարդերուն, քաղաքացիներ՝ որոնք մաս չեն կազմեր զինուորական հոսանքի մը:

Հակառակ այս բոլորին, քանի կարելի չէ տունը մնալ, ճամբաներուն վրայ կան հետիոտն անցնողներ, բայց անոնց ամէնօրեայ հաշուեկշիռը ծանր է: Քանի մը տասնեակներ կը մեռնին, շատ աւելի մեծ թիւով անմեղներ կը վիրաւորուին ամէն օր, երբեմն այն ժամերուն կամ այն վայրերուն մէջ ուր գիտեն թէ ինկող ռումբ մը ապահովաբար տասնեակներով քաղաքացիներ պիտի խլէ:

Պէյրութի հիւանդանոցներուն մէջ, տանջանքը օր ըստ օրէ անտանելի կը դառնայ: Ստիպուելով ընել արագ բժշկութիւն մը, որ երկար ու փափուկ հոգատարութիւն չի վերցներ, բժիշկները յաճախ կը դիմեն անդամահատումի: Ծերեր թէ փոքրիկներ, այս ձեւով ամէն օր կ'անդամահատուին, ակամայ բարձրացնելով պատերազմի հաշմանդամներուն թիւը:

Ռմբակոծումներու այս յաճախակի վըտանգը սարսափի մատնած է բնակչութեան մէկ մասը, ու մեղադրելի չե՛ն անոնք, որ չեն ուզեր դուրս գալ իրենց բընակարաններէն:

Այս անտանելի մթնոլորտը կարծէք վատթարացնելու համար՝ հեռաձայնը կանգ առած է ու անկարելի է խօսիլ նոյնիսկ արեւելեան Պէյրութէն արեւմտեան կողմը: Արդ, դժուար է գիտնալ թէ ի՛նչ վիճակի մէջ են ազգականները եւ բարեկամները, որոնք կը գտնուին այս կամ այն կողմը եւ որոնց ճակատագիրը նոյնն է, քանի երկու կողմերն ալ կ'ենթարկուին ռմբակոծումներու:

Ապրուստի պայմաններն ալ կուգան աւելի ընկճելու յոգնած եւ ուժասպառ քաղաքացիներուն կորովը:

Ելեկտրականութեան հոսանքը, որ որոշ ժամերուն կը տրուէր, այժմ պակսած է, հացի տագնապը վերստին զգալի դարձած է, սնունդեղէնները սկսած են պակսիլ: Առօրեայ կեանքը, պուտ մը ջուրով եւ մոմերու լոյսին տակ, ա՛լ տկարացուցած է պէյրութցին: Շրջիկը օրէ օր անստոյգ կը դառնայ, երկու գօտիներուն մէջ, գրեթէ անզգալի տարբերութեամբ:

Այս ամէնուն վրայ կ'աւելնան հոս ու հոն յանկարծ ծագող կռիւներ, որոնք իրարու դէմ կը հանեն նոյն ճակատին զինեալները. այս կռիւները եւս մեծ թիւով զոհեր կը խլեն:

Կարծէք այս բոլորը բաւարար չըլլային, այժմ ծնած է վախը Պէյրութ հասնելիք սուրիական ուժերուն եւ կարգ մը յառաջդիմական թաղերուն մէջ, նոր սարսափ մը՝ սուրիացի գաղտնի սպասարկութեանց պատկանող անձեր կը տեսնուին ամէնուրեք:

Պատերազմին 19րդ ամսուն, Պէյրութի առօրեայ կեանքը ծանր խառնուրդ մըն է ուր մահը միշտ կ'անցնի կեանքին քովէն: Ինքնաշարժներ, բարձրախօսներով օժտուած, կ'անցնին ճամբէն եւ խօսնակները բնակիչներէն կը խնդրեն որ չհրջագային, մինչ հիւանդատար կառքեր, արագօրէն կ'անցնին, ահազանգի ճչակը հնչեցնելով: Միլիոններ կը պարտին իրենց գնդացիրի սանտրերը, պատնէշներու ետեւ կանգ առած, մինչ անչափահաս պատանի մը, հիւանդանոցի իր անկողնին վրայ գամուած, հիւանդապահուհիին ցոյց կուտայ արմուկին քիչ մը վերէն կտրուած իր թեւը:

ԶԱՒԻԷ ՊԱՐՈՆ

«ԱԶԴԱԿ» Հոկտ. 18

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՔ կրկին հարաւային Լիբանան կը վերադառնան, ուրկէ քշուեցան վերջերս քրիստոնեաներու կողմէ, Սուրիացիներու համաձայնութեամբ: Գոհ չեն Ֆալանժները եւ Իսրայէլ, որ միշտ դէմ եղած է իր քիթին տակ պաղեստինեան կեռիլլաներ ունենալէ: Սուրիա – Պաղեստին այս յանկարծակի սիրալիրութիւնը կրնայ զարմացնել անոնք միայն որոնք դեռ զարմանալու կարողութիւն պահած են ի տես Լիբանանի կացութեան, 19 ամիսէ ի վեր: Սուրիացիք ներկայիս կը փորձեն համոզել քրիստոնեայ աջը, որ Պաղեստինցիք պիտի չխառնուին լիբանանեան ներքին հարցերու: Ասիկա արդիւնքը կը նկատուի Ասատ – Արաֆաթ վերջին հանդիպումին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ Սեպտեմբերին գիներու յաւելումը 1,1 առ հարիւր եղած է, բայց կառավարութիւնը իր յամառ լաւատեսութեան մէջ, դիտել կուտայ որ «Պառ ծրագիր»ը դեռ չէր գործադրուած: Խանսին գինը Երեքշաբթիէն կը բարձրանայ: Սովորականը՝ 2.09 եւ սիւփէրը 2.25:

ՀԱՐՈՒՆ ԹԱԶԻԷՖ պաշտօնանկ եղաւ, որովհետեւ... իրաւունք ունէր: Արդարեւ ծանօթ հրաբխագէտը դէմ արտայայտուած էր Փրոֆ. Պրուսի այն կարծիքին թէ Կուատըլուփի Սուֆրիէռի հրաբուխը պայթելու վրայ է: Բնակչութիւնը տեղափոխուած էր եւ խուճապ ստեղծուած, Թազիէֆ երթալ տեսնելէն ետք որեւէ վտանգ չէր տեսած եւ իրաւունք ունէր: Ներկայիս հեռացուեցաւ էնսթիթիւ փիզիք տիւ կլոպի իր պաշտօնէն: Տրուած պատրուակն այն է որ Կուատըլուփ չէ մնացեր ժողովուրդը հանգըստացնելու համար իսկ Թազիէֆ կ'ըսէ թէ պէտք չկար քանի վտանգ չկար:

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ մէկ հիւանդանոցը ուր կը խնամուէր սպաննուած է «ատելութեան մեծ մայրը», որ կը գրգռէր Իրլանտացիք անգլիացի զինուորներուն դէմ: Ծպտուած իբրեւ բժիշկ մարդասպանները կրցած են մտնել հիւանդին:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ Խորհ. Միութիւն ճամբեց խորհրդային այն օդաչուն որ անցեալ Սեպտ. 23ին Անտոնով 2 օդանաւով մը Պարսկաստան ապաստանած էր:

ՊՈԼՍՈՅ համալսարանը ուսանող մը սպաննուած է Չորեքշաբթի օր ծայրայեղ աջ եւ ծայրայեղ ձախ տարրերու միջեւ ծագած կռիւներու առեն: Վերամուտէն ի վեր երրորդ նման զոհն է: Անցեալ տարի 50 մեռեալ կար:

ՄԻԹԵՐԱՆ եւ ընկերվարական պատուիրակութիւն մը Իսրայէլ կ'այցելէ:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ կարծիքի նոր քննութիւն մը եղած է Ֆրանսա (Սոֆրէս – Ֆիկառօ) եւ ըստ տուած արդիւնքին Ֆրանսացիները ձախի յաղթանակը կը նախատեսեն բայց մեծամասնութեան յաղթանակը կը մաղթեն:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ, «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Երկուշաբթի օր (Երեքշաբթի, Նոյեմբեր 2ի թիւ) եւ խմբագրատունը փակ է Շաբաթ կէսօրէ ետք եւ Երկուշաբթի մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի, Նոյեմբեր 3:

Fonds A.R.A.M

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ ՏՕՆԵԼ

Կեդրոնականի խնկունամեակը

(Բ. եւ վերջ)

Կեդրոնականի պատմութիւնը պատմութիւնն է քիչ մը իր տնօրէններուն, եւ կը բնորոշուի այդ անուններուն կապուող շրջաններով: Այսպէս, Նալպանտեանէ վերջ ամէնէն փայլուն շրջանը կ'ըլլայ «Գավաֆեանի Շրջանը» որուն ընթացքին Գեղամ Գ ա վ ա ֆ ե ա ն ի կը յանձնուի վարժարանին տնօրէնութիւնը, 1917–էն մինչեւ 1927, (բացի փոքր ընդմիջումէ մը երբ 1922ին քանի մը ամիս Վահան Թէքէեան կը ստանձնէ տնօրէնութիւնը):

Գ. Գավաֆեան նմանապէս իր ուսումը առած էր Եւրոպա: Վկայեալ Փարիզի «էքօլ Նասիօնալ Տէ Բօն Զ'է Շօսէ»էն, Գոլէժ տը Ֆրանսի մէջ հետեւած էր նաեւ Անրի Բուանքարէի եւ Պերկսոնի դասախօսութիւններուն որոնք իր մէջ արթնցուցած էին խոր հետաքրքրութիւն դէպի գիտութիւն եւ փիլիսոփայութիւն: Հազիւ 27 տարեկան, ստանձնելով Կեդրոնականի տնօրէնութիւնը, իբր համայնագէտ միտք կ'ընդարձակէ ուսման ծրագիրը, դասաւանդելով միանգամայն ուսողական, գիտական, պատմական եւ փիլիսոփայական ճիւղեր: Իր շրջանի աշակերտները մինչեւ այսօր կը պահեն հըմայքը որ կը բխէր իր բացառիկ հմտութենէն ու իմացականութենէն, իր վայելուչ արտաքինէն ու առինքնող խօսակցութենէն:

Ես Գավաֆեանը ճանչցայ իբր ուսուցիչ միայն, 1935ին եւ 1936ին, երբ մեզի կը դասաւանդէր փիլիսոփայութեան պատմութիւն: Դասաւանդութիւն չէր ըրածը, քանի որ ո՛չ դաս կար եւ ո՛չ ալ պարտականութիւն: Կուգայ պարզապէս բանախօսելու եւ մենք զինքը կ'ունկնդրէինք յափշտակութեամբ, վարակուած այն վերացումէն որով կը պատմէր փիլիսոփայական մտքի զարգացումը Արեւմուտքի մէջ:

Կ'ըսուի թէ մտաւորական նոյն խմորն ու արժանիքը ունեցող անձեր եղած են Մոստիչեան եւ Նալպանտեան եւս, բոլորն ալ արժանի համալսարանական ամպիոններու:

Թէ որքա՜ն օժտուած էին նաեւ վարչական եւ մանկավարժական կարողութիւններով, ատիկա կրնան վկայել իրազեկները միայն: Իտէալիստ նուիրեալներ էին հաւանաբար եւ իրենց բնածին ձիրքերէն մղուած, վարժարանը առաջնորդեցին մտաւորական բարձունքներու:

Կը խորհիմ թէ Գավաֆեանով վերջ կը գտնէ «ներշնչեալ» տնօրէններու շրջանը: Պետրոս Ատրունի, որ 1927էն 1933 վարեց վարժարանը, վարչական եւ մանկավարժական կարողութիւններով օժտուած էր անառարկելիօրէն, քանի որ յաջողեցաւ իր անձնականութեան անջնջելի դրոշմը դնել, դրոշմ որ կարծեմ թէ մինչեւ այսօր կը մնայ:

Մինչեւ Ատրունիի շրջանը պետական իշխանութիւնները շատ միջամուխ չէին ըլլար հայ վարժարաններու գործերուն, որոնց հսկողութիւնը կը վիճակէր ազգային իշխանութիւններուն, այսինքն՝ Ուսումնական Խորհուրդին եւ Խնամակալութիւններուն: Այդ ինքնիշխան ազատութենէն օգտուելով է որ Մոստիչեան, Նալպանտեան եւ Գավաֆեան փորձած էին ինքնայատուկ նորութիւններ: Բայց Ատրունիի շրջանին արդէն իսկ հաստատուած էր պետական լուրջ հակակշիռ եւ պէտք կ'ըլլար անպայման հետեւիլ պետական լիսէներու ծրագրին:

Այդ շրջանին յարմար մարդն էր Ատրունի, իբր փորձառու եւ վաղեմի ուսուցիչ պետական լիսէներու: Այդ առաւելութիւններուն կը միացնէր նաեւ կազմակերպչական տաղանդ եւ գործնական միտք: Հազիւ պաշտօնի կոչուած, միջոցները կը գտնէ նաեւ հիմնովին վերաշինելու դպրոցին խարխուլ կառոյցը եւ գայն կը վերածէ արդիական նոր հաստատութեան մը:

Կը հիմնէ կէսօրուան հասարակաց ճաշի դրութիւնը, որ յետագային կ'ընդօրինակուի շատ մը ազգային վարժարաններէ: Ուզելով գիտական եւ գրական զարգացումին միացնել նաեւ գեղարուեստական ճաշակ, կը հաստատէ երաժշտական պարտադիր ունկնդրութիւն, կէսօրուան ճաշի ժամուն նուագել տալով դասական երաժշտութեան սալեր եւ գրեթէ ամէն շաբաթ սարքելով նուագահանդէսներ եւ երգահանդէսներ, Պոլսոյ լաւագոյն արուեստագէտներուն մասնակցութեամբ:

Այդ «բռնադատեալ» ունկնդրութիւններուն չէ՞ն պարտիր միթէ իրենց երաժըշտական «զարթնումն» ու ճաշակը շատ մը արուեստագէտներ, որոնք Կեդրոնականի գրասեղաններէն վերջ համբաւի տիրացան երաժշտական մարզի մէջ:

Իբր հեռատես վարչագէտ, Ատրունին էր դարձեալ որ հաստատեց «Ազգային Սան»երու դրութիւնը, համալսարանական կրթութիւն ստացած երիտասարդ ուսուցիչներ պատրաստելու նախանձախնդրութեամբ:

Ատրունին վերջինը եղաւ Կեդրոնականի տնօրէններուն, որոնք որոշ կնիք մը ձգեցին: Իր հաստատած կարգ ու սարքն է որ կը շարունակուի պահել, շատ հաւանաբար մինչեւ այսօր, իրմէ վերջ պաշտօնի կոչուող տասնեակ մը տնօրէններու կողմէ: Այդ շրջանէն վերջ արդէն կարելի չէր մեծ նորութիւններ ստեղծել, քանի որ վարժարանը պարտաւոր էր գործել պետական լիսէներու ծրագրով, կրթական Նախարարութեան հակակշռին տակ:

Լաւատեղեակ մէկը անշուշտ թէ աւելի լաւ պիտի արտայայտուի վերջին 40 տարուան շրջանին մասին, 40 տարիներ որոնք այս տողերը գրողը կը բաժնեն Կեդրոնականէն եւ որոնց ընթացքին վարժարանը 40 հունձք տուաւ:

Յոյժ ցանկալի է որ 90ամեակի առթիւ նախկին Կեդրոնականցիները իրար գան եւ գլուխ հանեն «Կեդրոնականի յուշամատեանը» հրատարակելու վաղեմի ծրագիրը: Այդպիսի ծրագիր մը մշակուեցաւ արդարեւ, 60ամեակի առթիւ, բայց արդիւնքի մը չյանգեցաւ: Գիտենք որ այդ շրջանին Գեղամ Գավաֆեանի գլխաւորութեամբ յանձնախումբ մը պրպտեցաւ այդ գործով եւ Թորոս Ազատեանի ալ պաշտօն տրուեցաւ յուշամատեանը խմբագրելու: Ազատեան, որ մասնագէտ էր նման մանրակրկիտ աշխատասիրութիւններու, պատրաստեց բաւական ընդարձակ ձեռագիր մը, որ դժբախտաբար չըհրատարակուեցաւ ինչ ինչ պատճառներով:

Կը խորհինք թէ կարելի է այդ ձեռագիրը գտնել, ու ամբողջացնելով հրատարակել: Այս գործը կը վիճակի անշուշտ Կեդրոնականցիներու Միութեան, ըլլայ այդ Պոլիս կամ Փարիզ: Ահա աշխատանքի ծրագիր մը Փարիզի մեր դըպրոցակիցներուն համար, որոնց կազմակերպած մօտալուտ պարահանդէսը կը խոստանայ մեկնակէտ մը ըլլալ նոր եւ արդիւնաւէտ գործունէութեան:

Յաջողութիւն կը մաղթեմ սրտագին, ի փառս Կեդրոնականի:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵԱՆ

Ն Ի Ս

ՎԱ՜Յ ՔԵԶ ՔԱՂԱՔ, ՈՐ ԹԱԳԱՒՈՐԴ ՄԱՆՈՒԿ Է...

Ամէն չորս տարին անգամ մը՝ տեղի կ'ունենայ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու ընտրապայքարը:

Զափազանցուած չըլլար ըսել թէ նախագահական ընտրապայքարէ աւելի, նախագահական փառայիր մըն է եղածը:

Միացեալ Նահանգներու նախագահական ընտրապայքարը դժուար է օտարին բացատրել: Ամերիկացին ի՛նքը չի հասկնար, ո՛ւր մնաց օտարը:

Փորձ մը ընենք:

Միացեալ Նահանգները նկատուած են իբրեւ ժողովրդապետութիւն, բայց իրականին մէջ՝ հանրապետութիւն են:

Առանց մազ փնտռելու, ճշդենք թէ ժողովրդապետութիւնը այն դրութիւնն է ուր քուէարկողները ուղղակի կ'ընտրեն իրենց պետը: Աթենօք, հին Յունաստանի քաղաքապետութիւններու քաղաքացիները կը հաւաքուէին հրապարակի մը վրայ, եւ ձեռք բարձրացնելով՝ մեծամասնութեան ձայնով կ'ընտրէին իրենց առաջնորդը: Իսկ հանրապետական դրութեան տակ՝ քուէարկողները կ'ընտրեն ներկայացուցիչներ որոնք, իրենց կարգին կ'ընտրեն երկրին առաջնորդը:

Միացեալ Նահանգները կը բաղկանան յիսուն նահանգներէ: Նախագահական ընտրութեան պարագային՝ իւրաքանչիւր նահանգ, իր բնակչութեան թիւին համեմատ, ձայներու թիւ մը ունի:

Օրինակի համար՝ Գալիֆորնիա ունի 45 ձայն, Նիւ Եորք՝ 41 ձայն, Մասաչուսեց՝ 14 ձայն, Գոլորատօ՝ 7 ձայն, եւայլն: Յիսուն նահանգներուն ձայներու գումարն է 538 ձայն: Նախագահ ընտրուելու համար՝ թեկնածու մը պէտք է ձայներու մեծամասնութիւն ստանայ. այսինքն՝ 270 ձայն:

Բայց այսպէս դիւրաւ չի վերջանար խնդիրը:

Ամերիկայի ընտրական դրութեան համապատասխան, այն թեկնածուն որ նահանգի մը մէջ կը ստանայ քուէներու մեծամասնութիւնը՝ հարկադրաբար կը ստանայ այդ նահանգին բոլոր ընտրական ձայները: Մեծամասնութիւն չստացող թեկնածուն՝ այդ նահանգէն ոչ մէկ ընտրական ձայն կը ստանայ:

Ա՛յստեղ է որ կը սկսի բարդանալ հարցը:

Ըսենք թէ թեկնածու մը — Մարկոս — Նիւ Եորք նահանգի մէջ կը ստանայ մէկուկէս միլիոն քուէ, բայց իր հակառակորդը — Կիրակոս — կը ստանայ հինգ հազար քուէ աւելի: Նիւ Եորք նահանգի բոլոր 41 ընտրական ձայները կ'երթան Կիրակոսին: Իսկ Գոլորատոյի մէջ՝ Մարկոս կը ստանայ 200.000 քուէ, մինչ Կիրակոս կը ստանայ միայն 50.000 քուէ: Հետեւաբար՝ Մարկոս կը ստանայ Գոլորատոյի բոլոր 7 ընտրական ձայները:

Սակայն, ուսումնասիրենք թուանշանները: Մարկոս Նիւ Եորքի մէջ ստացած է 1.500.000 քուէ, ու Գոլորատոյի մէջ՝ 200.000 քուէ. գումարը կ'ընէ 1.700.000 քուէ: Իսկ Կիրակոս ստացած է Նիւ Եորքի մէջ՝ 1.505.000 քուէ, ու Գոլորատոյի մէջ՝ 50.000 քուէ. գումարը կ'ընէ 1 միլիոն 555.000 քուէ:

Բանէն դուրս կուգայ որ Մարկոս ստացած է 1.700.000 ժողովրդական քուէ, եւ

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Ա Ր Ա Բ Օ

Արաբոյի հայրը մի անգամ տեղեկանում է, որ իր որդին գնացել է Կովկաս: Ենթադրելով, որ որդին պէտք է մեծ հարստութիւն դիզած լինի եւ նրա բեռնուած քարաւանը շուտով հասնելու է Մուշ, գնում է, որ նրան օգնի քարաւանը բերելու: Մի ծանօթի միջոցով իմանում է, որ Արաբօն Կարս քաղաքի ճամբեզրին նստած՝ մուրճով քար է ջարդում խճուղի շինելու համար: Ծերունին մէջքից ճանաչում է զաւակին եւ մօտենալով ասում. «Առաքել, լաօ, էդ դո՞ւն ես, որ քար կը ջարդես: Ապա ո՞ւր են քո քարաւանները, որ Կովկասէն Մուշ պիտի բերէիր: Թուհ, մօրդ կաթը հարամ լինի վրադ»: Ու հայրը առանց որդու երեսին նայելու Կարսից վերադառնում է Բռնաշէն:

Արաբոյի եւ իմ տեսած երազի մտքերով էի տարուած, երբ գեղադէմ մի ձիաւոր, իրեն թամբից վայր նետելով, ձիու սանձը բռնած՝ մօտեցաւ ինձ: Հագած էր կիսաթեւ արխալուղ, գլխին՝ կարմիր արախչի, ոտքերին՝ տրեխներ բրդեայ գուլպաներով, թեւին՝ բերդանկի:

— Դու ի՞նչ գործ ունես այս քարի վըրայ, հարցրեց նա, կռանալով վրաս:

— Նստեցի, որ հանգստանամ: Քաջ Արաբոյի մասին էի մտածում:

— Արաբօն ես եմ եւ սա իմ քարն է: Որտեղացի՞ ես:

— Մշեցի:

— Սրտոտ տղայ ես երեւում, որ եկել, նստել ես այս քարին: Իմ ձին պահիր, ես հիմա կը գամ, — ասաց ու սանձը ինձ յանձնելով՝ աներեւութացաւ:

Նայում եմ՝ սանձը բռիս մէջ է, իսկ ինքը չկայ: Աչքերս շղուեցին: Մի՞ թէ սա Արաբօն էր: Ո՞ւր գնաց:

Տեսնեմ՝ գետնի տակից մի խուլ ձայն է գալիս. «Ձին քաշիր Մեղրի քարերի մօտ» Մի դող եկաւ վրայ: Կանչը նորից լսուեց. «Ձին քաշիր Մեղրի քարերի մօտ»:

Ձիու սանձը բռնած իջայ դէպի Մեղրի քարերը: Հասայ ճիշդ այն կէտին, որտեղ քիչ առաջ Մելքոն վարժապետն էր կանգնած երազիս մէջ: Մեղուները տենդագին պտոյտներ էին գործում երկնասլաց ժայռերի շուրջը: Կաքաւները, ծերպերից բխելով, լցուել էին ձորերը:

Ու յանկարծ մէկը ետեւից ձեռքը դրեց ուսիս:

Արաբօն էր:

Ինչպէս յայտնուեց՝ չիմացայ:

Արաբօն ինձ նստեցրեց Տիլիբոզի թամբին, եւ մենք Մեղրի քարերի տակով ընկանք ճանապարհ: Ո՞ւր էր գնում նա, ո՞ւր էր տանում ինձ՝ չգիտէի: Ամբողջ ժամանակ մենք գնում էինք անտառների միջով: Նա այդ անտառներով անցնում էր իբրեւ այդ երկրի տէրը, համարձակ եւ անվախ, եւ ոչ մի իշխանաւոր չէր յանդըգնում նրա առաջ ելնել: Ընթացքի միջոցին, մէկ էլ տեսար, ձին թափով կանգնեցնում էր որեւէ ընկուզենու տակ եւ ծառաբնից մի կտոր չորացած արեթ պոկելով, դնում կայծքարին ու չախմախը զարկում: Տեղ – տեղ նա երգելով էր գընում, տեղ – տեղ էլ՝ հանգիստ ծխելով եւ դանդաղ պատմելով բէկերի եւ աշիրէթների դէմ մղած իր անթիւ կռիւներից. թէ ինչպէս չէյխի կամ աշիրէթապետի տարազով ծպտուած ներկայացել է այս կամ այն գիւղի վայրադ բռնակալին եւ ոչնչացրել նրան իր ապարանքի մէջ:

Անհաւատալի էր ուղղակի, որ ես գտնըւում էի այդ հերոսական մարդու նժոյգին, որին երազում նոյնիսկ չէի կարող այդքան մօտիկից տեսնել: Մի քանի անգամ նա իր կարմիր արախչին դրեց գըլխիս, եւ ես ինձ այնքան հպարտ էի զգում, որ պատրաստ էի նրա հետ մինչեւ աշխարհի ծայրը գնալ:

Անվրէպ նշանառու էր Արաբօն, եւ առաջին իսկ օրը նա ինձ սովորեցրեց հըրացան գործածել... մօտ հրաձիգ դառնալ: Իր բերդանկէն մէկ կրականի էր. տալիս էր իմ ձեռքը եւ, կողքիս կանգնելով, վարժեցնում էր ինձ անվրէպ կրակելու ձեւերին: Մի ուրիշ վարժութիւն էլ սովորեցրեց. ինչպէս մագլցել ժայռից ժայռ եւ ձիով թըռչել կիրճերի եւ անդունդների վրայով: Արաբոյի սիրած վայրերից մէկը Շմլակ գիւղին կիրճն էր, որ տանում էր դէպի Բռնաշէն:

ԽԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 10)

Fonds A.R.A.M

կիրակոս ստացած է միայն 1.555.000 ժողովրդական քուէ: Բայց Մարկոս կը ստանայ միայն 7 ընտրական ձայն (Գոլորատոյէն), մինչ Կիրակոս կը ստանայ 41 ընտրական ձայն (Նիւ Եորքէն):

Եղած է պարագայ մը երբ թեկնածու մը (Սամուէլ Ճ. Թիլտըն, 1876ին) ստացած է աւելի շատ ժողովրդական քուէ, բայց իր հակառակորդը շահած է նախագահութիւնը՝ ստանալով աւելի շատ ընտրական ձայն:

Ուրիշ հանգամանք մըն ալ կայ:

Իւրաքանչիւր նահանգի պատգամաւորական ներկայացուցիչները, ժողովրդական քուէարկութենէն ետք, կ'երթան Ուաշինկթըն եւ հոն իրենց բոլոր ձայները պէտք է տան այն թեկնածուին որ մեծամասնութիւն շահած է իրենց նահանգին մէջ: Բայց ասիկա պարտաւորիչ չէ: Ներկայացուցիչ մը կրնայ իր միտքը փոխել, եթէ ուզէ, եւ իր քմահաճոյքին համեմատ՝ իր ձայնը տալ միւս թեկնածուին: Բայց այս զարտուղութիւնը սովորաբար չի պատահիր:

Մինչեւ այստեղ՝ բան մը հասկցա՞ք: Հոգ չէ: Շարունակենք:

Աղէկ գէշ, ասիկա ընտրապայքարի ձեւ մըն է: Եւ Սահմանադրութեան համաձայն՝ ամէն չորս տարի, Նոյեմբերի առաջին Երեքշաբթի օրը, տեղի կ'ունենայ Միացեալ Նահանգներու նախագահութեան ժողովրդական քուէարկութիւնը: Յետոյ՝ նահանգային պատգամաւոր-ներկայացուցիչները Ուաշինկթըն կ'երթան ու նախագահը կ'ընտրեն, եւ Յունուարի առաջին Երկուշաբթի օրը նորընտիր նախագահը կը ստանձնէ իր պաշտօնը:

×

Այս երկրին անկախութենէն ի վեր՝ զանազան կուսակցութիւններ եղած են, զանազան անուններով: Մօտաւորապէս վերջին հարիւր տարուան ընթացքին՝ ունեցած ենք երկու գլխաւոր կուսակցութիւններ. Հանրապետական եւ Ժողովրդապետական: Իրականին մէջ՝ երկուքը իրարմէ շատ չեն զանազանուիր: Ի հարկէ՝ պզտիկ տարբերութիւններ կան, բայց անոնք ոչինչ են բաղդատմամբ արեւմտեան Եւրոպայի կարգ մը երկիրներու՝ ուր ընտրապայքարին կը մասնակցին բազմազան կուսակցութիւններ... անիշխանականէն մինչեւ Թագաւորականը:

Նախապէս գծուշացուցի ընթերցողը որ երթին է Ամերիկայի նախագահական ընտրութեան դրութիւնը: Ուրիշ կնճռոտ սովորութիւն մըն ալ կայ: Երկու կուսակցութիւններու նախագահ ըլլալ փափաքողները կը մասնակցին իրենց ուզած նահանգային նախընտրական քուէարկութիւններուն: Այսպէս, հանրութեան համար՝ գաղափար մը կը կազմուի թէ ո՛ր թեկնածուն ո՛րքան ժողովրդականութիւն կը վայելէ:

Յետոյ, երկու կուսակցութիւնները կը գումարեն իրենց պատգամաւորական ժողովը, յիսուն նահանգներու պատգամաւորներուն մասնակցութեամբ: Երեք օր կ'ուտեն, կը խմեն, կը ճառեն եւ չորրորդ օրը, խրախճանքի մթնոլորտի մէջ՝ իրենց կուսակցութեան թեկնածուն կ'ընտրեն մեծամասնութեան քուէով:

Այս պատգամաւորական ժողովներուն՝ մօտէն անցած ամէն արտառոց զգեստաւորում, նուագ եւ արտայայտութիւն կը տեսնես ու կը լսես: Շունը իր տէրը չի ճանչնար: Կատարեալ փանայիր:

×

Հիմա՝ կուգանք այն կէտին ուր երկու կուսակցութիւնները արդէն ընտրած են իրենց թեկնածուները:

Քաղաքական մարդու մը առաջին պարտականութիւնն է... ընտրուիլ: Եւ ընտրուելու համար՝ ամէն բան կ'ընէ:

Որեւէ ատեն՝ աւելի սուտ չես լսեր քան պատերազմի մը ընթացքին, ձկնորսութենէ մը ետք, եւ ընտրութենէ մը առաջ:

Ամերիկայի մէջ, կուսակցութեան ունակութեան հետ մէկտեղ՝ թեկնածու մը պէտք է նաեւ ունենայ հետեւեալ յատկութիւնները.

(ա) Կապարապատ ստամոքս: Իտալացիներուն քուէները շահելու համար՝ անհաշիւ փիցցա պէտք է ուտէ: Լեհերուն քուէն ստանալու համար՝ պէտք է յաճախ քիլպաս ճաշակէ: Յոյներուն քուէն ունենալու համար՝ պէտք է ուտէ սուվլաքիա: Հրեաներուն քուէն ստանալու համար՝ պէտք է առատ ճիֆուլտ ֆիշ ուտէ: Եւ ասիկա ամէն մարդու գործը չէ, որովհետեւ բացի արեւելեան Եւրոպայի Հրեաներէն՝ մէկ անգամ ուտողը երկրորդ անգամ չուտեր:

Եւ այսպէս՝ խոհանոցային պահանջները կրնան քայքայել թեկնածուին առողջութիւնը: Հայերս թիւով շատ չենք, եւ մեր տուած քուէները մեծ կարեւորութիւն չունին, այնպէս որ լիցք (տոլմա) ուտելու պարտականութենէն ազատած են թեկնածուները:

(բ) Ճկուն լեզու, որպէսզի ամէն մարդու՝ ամէն ինչ խոստանայ:

(գ) Հեզահամբոյր խառնուածք հոգեւորականներու հետ, որպէսզի սիրաշահի վարդապետ, պատուելի եւ խախամ:

(դ) Երկաթեայ առողջութիւն, որպէսզի ամիսներ շարունակ — օրական 18 ժամ — երթայ քաղաքէ քաղաք, խանութէ խանութ, գործարանէ գործարան, գինետունէ գինետուն, հաւաքոյթէ հաւաքոյթ... քաղաքացիներուն ձեռքը սեղմելով, երախաներ համբուրելով եւ առ հասարակ՝ ժողովուրդին հետ շփուելով: Ասիկա ո՛չ միայն յոգնեցուցիչ է, այլեւ վտանգաւոր: Անցեալին՝ թեկնածուներու — եւ նախագահներու — վրայ մահափորձեր եղած են:

Ինչո՞ս խելքը գլուխը մարդ մը պիտի ուզէ նախագահ ըլլալ: Որովհետեւ պատիւը մեծ է, գործի ժամերը գէշ չեն, եւ վճարումը լաւ է: Աւելի զատ, կրնայ իր բարեկամներուն — ինչպէս նաեւ ինքն իրեն համար — օգտակար ըլլալ:

×

Դժուար է գուշակել Ամերիկայի նախագահական քուէարկութեան արդիւնքը: Տեսեր ես թեկնածու մը երիտասարդ եւ գեղեցկադէմ կ'ըլլայ, համակրելի ժպիտով: Բոլոր կիները իրենց քուէն առանց այլեւայլի այդ թեկնածուին կու տան, փոյթ չէ թէ իր ըսածին մէջ կուտ մը չկայ:

Այս տարի մեր երկու թեկնածուներն են նախագահ Ֆորտ ռեփըպլիքըն կուսակցութեան ներկայացուցիչը, եւ Ճորճիայի նահանգապետը՝ Քարթըր տեմոքրաթիք կուսակցութեան ներկայացուցիչը:

Երկու թեկնածուներն ալ իրարու հետ կը մրցին օտար պետութեան մը ռազմական եւ տնտեսական ամէն տեսակի օժանդակութիւն խոստանալով, միեւնոյն ատեն՝ ուրիշ պետութիւններու մերժելով որեւէ աջակցութիւն: Մէկուն՝ քաջալերանք, միւսին՝ սպառնալիք: Միացեալ Նահանգներու մասին մտածողը ո՞վ է:

Երկու թեկնածուները ամէն բան իրար կը խառնեն... երկրին գաղտնի սպասարկութիւնը, Ուաթըրկէյթ, կաշառակերութիւն, Գուպա, Փանամայի Ջրանցքը, Չիլիի վարչակարգը, Միջին Արեւելքը, Հեռաւոր Արեւելքը, Յունաստան, Թուրքիա, Չինաստան, Խորհրդային Միութիւն եւայլն:

Երկու թեկնածուներն ալ կը խոստանան տուրքերը պակսեցնել: Զո՞վ կը համոզեն: Ամէն մարդ գիտէ թէ կեանքի մէջ երկու բան ստոյգ են... մահ եւ տուրք:

Պիտի թեթեւցնեն հիւանդանոցներու եւ բժշկական խնամքի ծախքերը: Բայց գիտենք որ ամենայետին հիւանդանոցի մը հասարակաց բաժնին մէջ՝ անկողինի մը համար պէտք է վճարել օրական 125 տոլար, առաւել մանր-մունր հաշիւներ (մէկ տոլար երկու ասփիրինի համար, եւայլն): Իսկ բժիշկներուն՝ մենաշնորհ տրուած է ժողովուրդը կեղեքել:

Կը կրկնեն թէ անգործներու թիւը պիտի պակսեցնեն, եւ Միացեալ Նահանգներու տնտեսական վիճակը պիտի բարւոքեն: «Բարւոքելո՛վ» այս վիճակին հասանք: Երկրին դրամը արժեզրկուեցաւ: Այսօր՝ երբ խանութ կ'երթաս եւ կը գնես շիշ մը կաթ, տուփ մը ծխախոտ, օճառ մը, արդէն տասը տոլարդ գնաց:

Կը յայտարարեն թէ ոճրագործութիւնը պիտի պակսեցնեն: Կ'երեւի կ'ուզեն ըսել թէ որեւէ ամերիկեան քաղաքի մէջ՝ այսուհետեւ փոխանակ օր ցերեկով բռնաբարուելու եւ կողոպտուելու, պիտի միայն կողոպտուինք:

Ասիկա տխրօսւո՛ր աւազակներու դէմ իրենց ծրագրած պաշտպանութիւնն է: Իսկ ի՞նչպէս պիտի պաշտպանուի ընչազուրկ քաղաքացին քարիւղի, արմտիքի ու պողպատի ընկերութիւններուն եւ նոյնանման հսկայ կազմակերպութիւններուն դէմ՝ որոնց վրայ գործնական հսկողութիւն կը պակսի:

×

Որո՞ւ տամ քուէս: Ֆորտի՞ն թէ Քարթըրի՛ն: Շուարած մնացած եմ:

Ֆորտ, իր ուսանողութեան շրջանին, երկար տարիներ ամերիկեան ոտնագընդակ խաղացած է առանց իր գլուխը պաշտպանելու: Քանիմը շաբաթ առաջ՝ յայտարարեց հեռատեսիլի վրայ, հարիւր միլիոն դիտողներու առջեւ, թէ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները Խորհ. Միութեան տիրապետութեան տակ չե՛ն: Ասիկա յայտնութիւն մը եղաւ Լեհաստանի, Ռումանիայի, Հունգարիայի, Պուլկարիայի, Չեխոսլովաքիայի եւ Արեւելեան Գերմանիայի ժողովուրդներուն համար որովհետեւ անոնք կը կարծէին թէ, շնորհիւ նախագահ Ռուզվելթի, մինչեւ հիմա Խորհրդային Միութեան տիրապետութեան տակն էին:

Իսկ Քարթըր «փրկուած» է: Հակառակ որ խստակրօն Մկրտչական է, Փլէյպոյ ամսագրի թղթակիցին հետ վերջերս հետաքրքրական հարցազրոյց մը ունեցած է որ Նոյեմբերի թիւին մէջ արդէն լոյս տեսած է մերկ պարմանուհիներու նկարներու կողքին:

Քարթըր անկեղծօրէն կը խոստովանի թէ «մտքով յաճախ շնած է, որովհետեւ մարդս տկար է», ինչպէս կ'ըսէ ի՛նքը իր գիտակից մերձեցումով: Եւ կը բացատրէ թէ ինք չի մեղադրեր մէկը որ «ոչ միայն մտքով կը շնայ, այլեւ ամուսնութեան կապէն դուրս՝ կը պառկի ուրիշի մը կնոջ հետ»:

Եւ կ'աւելցնէ Նոր Կտակարանի սա ագդարարութիւնը. «Մի՛ դատէք՝ զի մի՛ դատիցիք. զի որով դատաստանաւ դատիք՝ դատելոց էք. եւ որով չափով չափէք՝ չափեսցի ձեզ»:

×

Վա՜յ քեզ քաղաք որ թագաւորդ մանուկ է..

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԺՊԻՏԸ

Նիքսըն, Բրեժնեւ, Մաօ-Ձէ-Թունկ եւ Տը Կոլ կը ներկայանան Տէր Աստուծոյ:

— Պարոններ, կ'ըսէ Տէրը, ձեր ժողովուրդին բարիքին համար որոշած եմ ընթացք տալ ձեզմէ իւրաքանչիւրին մէկական փափաքին: Ի՞նչ կը փափաքիք:

— Յաւիտենական Տէր, կը պատասխանէ Նիքսըն, պիտի ուզէի որ աշխարհի վրայէն անհետացնէիք աշխարհի բոլոր կեղտոտ համայնավարները:

– Մեծայարգ Տէր, կ'ըսէ Բրեժնեւ, պիտի փափաքէի որ աշխարհի վրայէն բընաջնջէիք սա ամերիկացի անիծեալ աշխարհակալները, ինչպէս նաեւ այդ դաւաճան Չինացիները:

— Ընկեր Աստուած, կը խօսի իր կարգին Մաօ-Ձէ-Թունկ, պիտի ուզէի որ վերջ տայիք մեր երկրագունդը թունաւորող ամերիկացի եւ ռուս քաղքենիներուն կեանքին:

Աստուած կը դառնայ Տը Կոլի.

— Իսկ դո՞ւք, դուք բան մը չէ՞ք ուզեր ինծմէ:

— Ոչինչ Տէր իմ, կը պատասխանէ Տը Կոլ, այս պարոններուն փափաքին գոհացում պատճառեցէք, կը բաւէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (210)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ՎԱԳՐԵՐԸ

Պէմպօ մեռնելու վախ ունեցած էր, չարչարուելու վախը, ցմահ բանտին մէջ մնալու վախը, Ռոլանի երեսը տեսնելու կամ անգամ մըն ալ չտեսնելու վախը, բոլոր վախերը անոր ուղեղէն ներս խուժած եւ կրծած էին զինքը:

— Ինչ՞ղճ բարեկամս, մրմնջեց Դուքսը անոր ձեռքը սեղմելով:

— Այո՛, Վեհափառ Տէր, շատ փոխուեր եմ սա նկուղին մէջ, այնպէս չէ՞, մրմնջեց. բայց այդ ամիսները տարիներ եղան, տարինե՜ր...:

Եւ ձայնը ցածցնելով աւելցուց.

— Բնաւ ժամանակ չկորսնցուցած ձեզի հետ տեսնուիլ կ'ուզեմ:

— Այս գիշեր, չըլլար, թոթովեց Ֆօսքարի անլսելի ձայնով մը:

— Ո՞ւր, հարցուց Պէմպօ

— Մեր ժամադրավայրը, Հառաչանքի կամուրջին վրայ:

— Շատ լաւ.. : Իմացա՞ք, Ռոլանը ողջ է:

— Գիտեմ...:

— Եւ զէնքերը մեզի ուղղած...:

— Ատ ալ գիտեմ...:

— Սարսափելի մարդ է այդ ճիւաղը...:

— Այնպէս կը կարծեմ...:

— Վրէժը սոսկալի պիտի ըլլայ...:

— Կ'ենթադրեմ...:

— Համը առի արդէն...:

— Կը հաւատամ...:

— Վա՜յ մեզի, վեհափառ, վա՜յ մեզի եթէ իր ձեռքը իյնալու ըլլանք, շարունակեց Պէմպօ: Նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնելու ենք, կայծակի պէս հարուածելու ենք, ապա թէ ոչ, իրարու ետեւէ մենք պիտի փտինք իր հարուածներուն տակ: Կրկին ու կրկին կ'ըսեմ, Վենետիկի, ո՛չ, ամբողջ Իտալիոյ մէջ Ռոլանի չափ զօրաւոր ու վտանգաւոր ոչ ոք ճանչցած եմ մինչեւ այսօր:

— Այս գիշեր, այս գիշեր այդ մասին որոշում մը կու տանք, վերջացուց Դուքսը:

Ապա Սանտրիկոյի դառնալով բարձրաձայն աւելցուց.

— Պարոն տեղակալ, շնորհակալ ենք: Միրանաւորը մեր ամենասիրելի բարեկամներէն մին է եւ պետութեան ամենազօրաւոր մէկ նեցուկը: Շնորհակալութիւն կը յայտնենք ձեզ որ զայն ժամ առաջ մեր քով բերիք: Ձեր այս գործէն յայտնի է թէ աւելի մեծ գործեր տեսնելու կարողութիւն ունիք: Շարունակեցէք մեզի ծառայել, մեզի ծառայողը հանրապետութեան ծառայած կ'ըլլայ, վստահ եղէք որ ձեզի շնորհուած աստիճանը աւելի մեծ աստիճաններու նախաբանն է:

Այս խօսքերը մեծազօր հանրապետութեան նախագահէն անխիղճ աւազակին ուղղուեցան շնորհալի ժպիտով մը:

Մինչեւ այսօր, նոյն բանը կը շարունակուի դեռ: Վերինը վարինին հետ սակարկութեան կը մտնէ:

Սանտրիկօ ուրախութենէն գինովցած, խոնարհութիւն մը ընելով Պէմպոյի հետ դուրս ելաւ: Ան այդ վայրկեանէն իսկ ընդնշմարած էր ընդհանուր հրամանատարի սուրը որ իր կողին կ'անցուէր:

Երկուքը մէկէն ծիրանաւորին ապարանքը գացին:

— Սիրելի բարեկամս, ահա պատուոյ եւ հարստութեան ճամբան բռնեցիր, խօսք առաւ Պէմպօ: Ֆօսքարին իր ըսածը չափող մարդ է, չընելիքը չի խոստանար եւ մէկ խօսքը երկուք չըներ: Ես ալ իմ կողմէս ձեռքէս եկածին չափ քեզ առաջ պիտի քշեմ:

— Ատոր վստահ եմ, գոչեց Սանտրիկօ:

— Վաղը եկուր զիս գտիր: Այս գիշեր քու մասիդ խորհրդակցելու համար մէկը պիտի տեսնեմ: Վաղը կրնանք ազատ համարձակ խօսիլ:

— Ես ալ մինչեւ վաղը քիչ մը գործ տեսնեմ, ըսաւ Սանտրիկօ ոտքի ելլելով: Բայց չէի՞ք կրնար որոշ պատասխան մը տալ ըրած հարցումիս:

— Ի՞նչ էր ձեր հարցումը, սիրելիս:

— Կը փափաքէի որ պսակս դուք օրհնէիք, այսինքն Վենետիկի ծիրանաւոր պատրիարքը, եւ մեծ շուքով, Վենետիկի Սուրբ Մարկոս եկեղեցիին մէջ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՄԱՐՍԷՅԼ.—

Տէր եւ Տիկին Պապուխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէր–Պօղոսեան եւ զաւակները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՍՈՒՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 26ին: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Հոկ. 30, ժամը 15.30ին Փրատոյի Ս. Սահակ–Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Պապուխեան եւ Տէր–Պօղոսեան ընտանիքներուն:

Պ. Վահան Պալեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Պալեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ եւ Զապէլ Րէիզեան (Հալէպ) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, հարսին եւ ազգականին՝

Տիկին ՄԱՐԻ ՊԱԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 22ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երեքշաբթի, Հոկտ 26, առաւօտեան Մոնմոնարնսի, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը:

×

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Վահան Պալեան (Մոնմորանսիի հանգստեան տունէն) իր կնոջ յիշատակին կը նուիրէ.— 200 ֆր. Աղքատախնամին, 100 ֆր. Պէյրութի կարօտեալներուն, 50 ֆրանք «Աշխարհ»ին (ստանալ «Յառաջ»–էն) եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընօպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Նշան Քիւրէճեանէ 150 ֆր. ի նպաստ իր դպրոցին, իրենց զաւակնե–րուն կառքի ծանր արկածէն, ապաքինման ուրախ առիթով:

×

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Լեւոն Յակոբեանէ 100 ֆրանք, իրենց զաւկին Յակոբի, ընդ Օր. Ռուբինա Տէրպալեանի նշանախօսութեան ուրախ առիթով:

LES AMIS DE LA FONDATION MARIE-NUBAR

Journées d'Amitié

SAMEDI 6 NOVEMBRE
de 14 à 19 h.
DIMANCHE 7 NOVEMBRE
de 14 à 22 h.

au profit des étudiants arméniens boursiers de la Fondation Marie-Nubar

Cadeaux de Noël, Parfumerie, Disques, Alimentation, Cartes de vœux etc.

— BUFFET —
SPECIALITES ARMENIENNES

Dimanche 7 Nov. de 16 à 20 h.
NANE CARZOU
GUY BEDOS
ROGER BORNICHE
dédicaceront leurs ouvrages

FONDATION MARIE-NUBAR
57 bd. Jourdan, M° Pte. d'Orléans

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին ընկերական ընդհանուր ժողովը Նոյեմբեր 6ին Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Գասպար Իփէքեան Ակումբը:

Բոլոր ընկեր եւ ընկերուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին ռազմիկներու եւ կամաւորներու միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, Կիրակի, Նոյեմբեր 7, առաւօտեան 10ին, իր կեդրոնատեղին 32 ռիւ տը Թրեվիզ: Օրակարգ՝ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

VALENCE - Théâtre Municipal
SAMEDI 6 NOVEMBRE A 21 H

VIENNE - Théâtre Municipal
DIMANCHE 7 NOVEMBRE A 15 H

Gala Exceptionnel de Danses Folkloriques Arméniennes

organisé par le Nor Seround
«Evocation d'une journée populaire arménienne»
Ensemble folklorique NAIRI de Paris
(40 exécutants)

Billets en vente auprès de
Salon «La Tiferie» 14 rue Bouffier
VALENCE
«Kalou» 12,rue de l'Eperon, VIENNE
«Tissus André» 7,pl. de Miremont
VIENNE

Dans le cadre des manifestations commémoratives du 70e anniversaire de L'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

L'U.G.A.B. JEUNE présente

l'Ensemble Instrumental de ROMANS

MERCREDI 10 NOVEMBRE à 20 h. 30
SALLE CORTOT
78, rue Cardinet Paris 17e
métro : Malesherbes

sous la direction de
ALEXANDRE SIRANOSSIAN

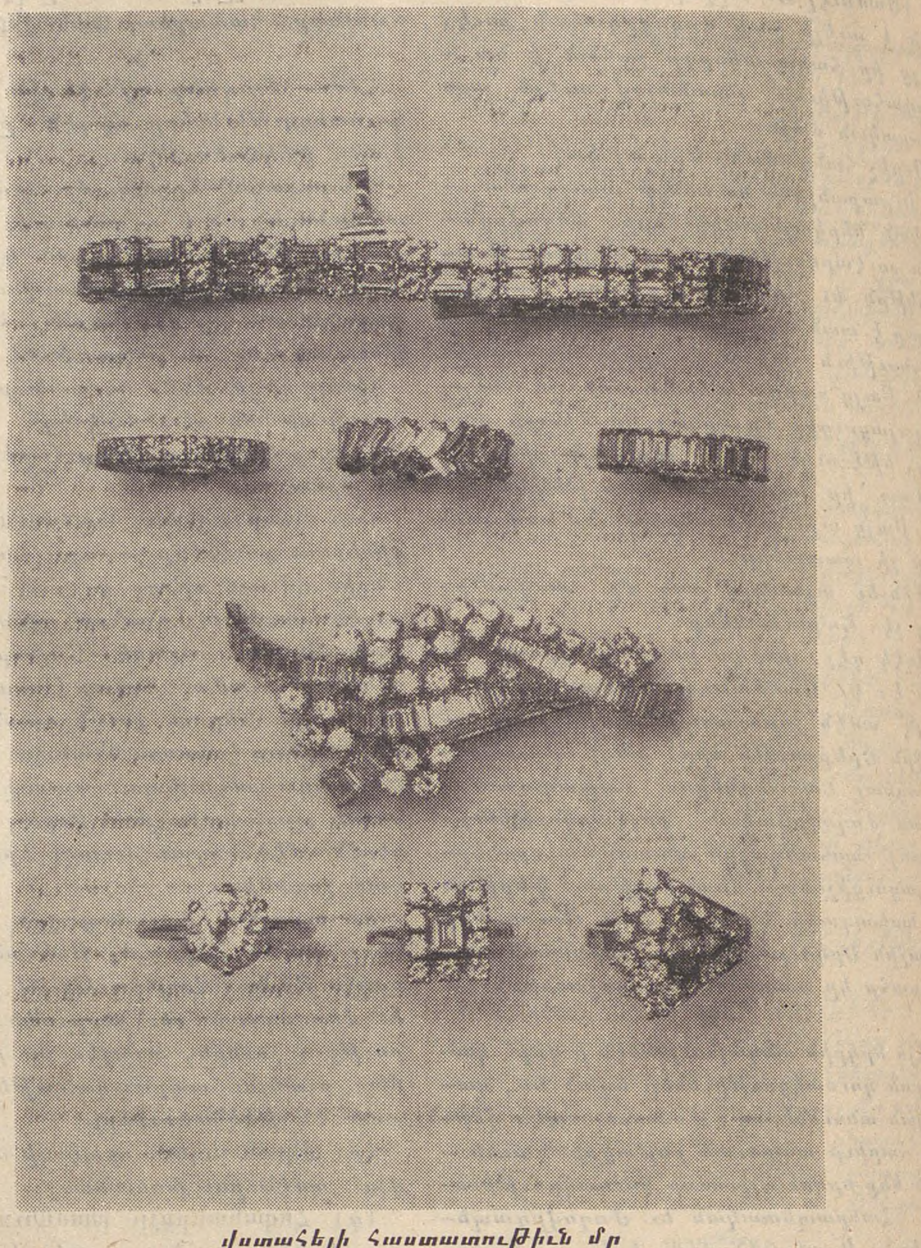
avec le concours de
CHAKEE GORTZOUNIAN
(pianiste)
DANIEL NAZARIAN
(violoniste)

Programme :
B. BRITTEN — J.-S. BACH
G. TARTINI — G. JUNILLON
KOMITAS

Prix des Places de 15 F à 40 F
Location à la Salle
chez Durand, 4, Place de la Madeleine
et dans toutes les agences de théâtres

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Ձեր զարդեղէններուն համար

վստահելի հաստատութիւն մը

Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafayette 75009 Paris tél. 770-11-63

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Զինադադարի (Նոյ. 11) արձակուրդներուն առիթով Ս. Խաչ ընկերակցութեան երիտասարդները ճամբորդութիւն մը կը կազմակերպեն դէպի Վենետիկ եւ իր հայկական սրբատեղիները:

Մեկնում շոգեկառքով (fուշէթ) Չորեքշաբթի Նոյ. 10ին իրիկունը:

Վերադարձ Կիրակի Նոյեմբեր 14ին գիշեր:

Տեղեկութեան եւ արձանագրութեան համար դիմել Հ. Յարութիւն վրդ. Պզտիկեանի: Հեռ. 278 31 93 ամէն օր ժամը 8 – 12:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Թատերական ներկայացում

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Կազմակերպուած Լիոնի հայկական թատերախումբին կողմէ:

Կիրակի, Նոյեմբեր 28 ժամը 15ին «Սիկալ» սրահին մէջ 60, Ավընիւ տը Սաքս, Լիոն 3րդ.

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Յանձնախումբին:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը որոշած է կազմակերպել երգչախումբ մը, ղեկավարութեամբ Տիկին Յարութիւնեանի: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները, որոնք աւելի մանրամասնութեանց համար կրնան հեռաձայնել Փրատոյի Մայր Եկեղեցին 77 84 70:

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE
AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 550-32-30 — poste 46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ խմբական,

Մի՛ վարանիր

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours
2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON
Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

Fonds A.R.A.M